

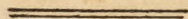
ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΜΕΤΕΝΕΧΘΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΘΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗΝ

ΥΠΟ

Α. Γ. ΣΚΑΛΙΔΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ν. Γ. ΠΑΣΣΑΡΗ.

(Ὅδὸς Εὐριπίδου ἀριθ. 51.)

—
1873.

BOOKS

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

1873

A. T. BRADLEY

IN AGRICULTURE

BY THE REV. J. T. BRADLEY

(OCC. Edition 1873)

1873

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ

ΒΙΒΛΙΑ ΟΚΤΩ.

ΤΟΜΟΣ Β'.

(Βιβλ. Ε—Η)

BOOKS

LIBRARY

TOMORROW

1911-12

BIBΛION E'.

1. Κατὰ τὸ ἀκόλουθον θέρος ⁽¹⁾ αἱ ἐνιαύσιοι συνθῆ-
και ἐμελλον νὰ διαλυθῶσι κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Πυθίων.
Διαρκούσης δὲ τῆς ἀνακωχῆς οἱ Ἀθηναῖοι ἐδίωξαν τοὺς
Δηλίους ἐκ τῆς Δήλου, νομίζοντες ὅτι οὗτοι ἔλαβον μέ-
ρος εἰς τὴν τελετὴν ἐνῶ ἦσαν ἀκόμῃ ἀκάθαρτοι ἀπὸ πα-
λαιόν τι ἔγκλημα, καὶ ὅτι αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον πα-
ραλείπει τοῦτο κατὰ τὴν κάθαρσιν τὴν ὁποίαν ἐμνημό-
νευσα ἀνωτέρω, ὅταν μεταφέροντες τοὺς τάφους τῶν τε-
θνεώτων ἐνόμισαν ὅτι ἔπραξαν ὀρθῶς. Καὶ οἱ μὲν Δῆλιοι
μετέβησαν εἰς τὸ Ἀτραμύτιον τῆς Ἀσίας, ὅπερ ἔδωκεν
εἰς αὐτοὺς ὁ Φαρνάκης, καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ ὅσοι ᾔ-
θελον ἐξ αὐτῶν.

2. Ὁ δὲ Κλέων πείσας τοὺς Ἀθηναίους ἐξέπλευσε
μετὰ τὴν ἀνακωχὴν εἰς τὰ μέρη τῆς Θράκης ἔχων ἐκ
μὲν τῶν Ἀθηναίων χιλίους δικοσίους ὀπλίτας καὶ τρι-
ακοσίους ἵππεῖς, ἐκ δὲ τῶν συμμάχων περισσοτέρους καὶ
τριάκοντα πλοῖα. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν προσήγγισεν εἰς
τὴν Σκιώνην, τῆς ὁποίας διήρκει εἰσέτι ἡ πολιορκία,
καὶ λαβὼν ἐκεῖθεν ὀπλίτας ἐκ τῶν φρουρῶν, κατέπλευ-
σεν εἰς τὸν λιμένα τῶν Κολορωνίων, μὴ ἀπέχοντα πο-
λὺ ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Τορωναίων· μαθὼν δὲ ἐκεῖ ὑπό-
τινων αὐτομόλῳν ὅτι οὔτε ὁ Βρασίδας ἐν τῇ Τορώνῃ οὔ-

(1) Δέκκτον ἔτος τοῦ πολέμου, 422 π. X.

τε οἱ ἐν αὐτῇ ἦσαν ἀξιόμαχοι, ἐπροχώρησε μετὰ τοῦ στρατοῦ διὰ ξηρᾶς πρὸς τὴν πόλιν καὶ ἔπεμψε δέκα πλοῖα νὰ περιπλέωσι τὸν λιμένα. Καὶ πρῶτον ἔφθασε πλησίον τοῦ περιτειχίσματος μεθ' οὗ προσπεριέλαβε τὴν πόλιν ὁ Βρασίδης, ὅστις θέλων νὰ περικλείσῃ τὸ προάστειον ἐντὸς, ἔρριψε μέρος τοῦ παλαιοῦ τείχους καὶ ἐσχημάτισεν ἐκ τοῦ ὅλου μίαν πόλιν.

3. Ὁ Λακεδαιμόνιος ἄρχων Πασιτελίδης καὶ ἡ φρουρὰ ἣτις εὐρίσκετο ἐκεῖ ἔδραμον πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ περιτειχίσματος καὶ ἀντέστησαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους οἵτινες ἤρχισαν τὴν ἐπίθεσιν. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ ἐπιέζοντο καὶ ἐπεδὴ συγχρόνως τὰ πλοῖα τὰ πεμφθέντα παρὰ τοῦ Κλέωνος περιέπλεον εἰς τὸν λιμένα, ὁ Πασιτελίδης φοβηθεὶς μήπως τὰ πλοῖα προφθάσωσι καὶ καταλάβωσι τὴν πόλιν ἔρημον οὖσαν, καὶ μήπως, ἀλισκομένου τοῦ τειχίσματος, συλληφθῇ καὶ αὐτός, ἐξῆλθε καὶ ἔδραμεν ἐσπευσμένως πρὸς τὴν πόλιν. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι οἵτινες ἦσαν εἰς τὰ πλοῖα τὸν προέλαβον καταλαβόντες τὴν Τορώνην, ὁ δὲ πεζὸς στρατός, πιέζων ἐκ τοῦ πλησίον τοὺς ἐχθροὺς, ἐρρίφθη εἰς τὴν πόλιν διὰ τοῦ κατεδαφισθέντος μέρους τοῦ παλαιοῦ τείχους. Καί τινες μὲν ἐκ τῶν Πελοποννησίων καὶ Τορωναίων ἐφόνευσαν εὐθύς ἐν τῇ συμπλοκῇ, ἄλλους δὲ συνέλαβον ζῶντας ἐν οἷς καὶ τὸν ἄρχοντα Πασιτελίδαν. Ὁ δὲ Βρασίδης ἤρχετο μὲν πρὸς βοήθειαν τῆς Τορώνης, ἀλλὰ μαθὼν καθ' ὁδὸν τὴν ἄλωσιν αὐτῆς ἐπέστρεψε μεμακρυσμένος ὢν τεσσαράκοντα σταδίους δὲν ἡδυνήθη νὰ φθάσῃ ἐγκαίρως. Ὁ δὲ Κλέων καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔστησαν δύο τρόπαια, τὸ μὲν πρὸς τὸ μέρος τοῦ λιμένος, τὸ δὲ πλησίον τοῦ προτειχίσματος, καὶ τὰς μὲν γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας τῶν Τορωναίων ἐξην-

δραπόδισαν, αὐτοὺς δὲ καὶ τοὺς Πελοποννησίους καὶ ὄ-
σους εὖρον Χαλκιδεῖς, ἐν ὅλοις ἐπτακοσίους, τοὺς ἔπεμ-
ψαν εἰς τὰς Ἀθήνας. Καὶ οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἐπέστρε-
ψαν ὅταν μετέπειτα ἐγένετο συνθήκη, οἱ δὲ ἄλλοι ἀν-
τηλλάγησαν ἀνὴρ πρὸς ἄνδρα καὶ ἐκομίσθησαν ὑπὸ τῶν
Ὀλυνθίων. Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν οἱ Βοιωτοὶ ἐκυρίευ-
σαν διὰ προδοσίας τὸ εἰς τὰ μεθόρια φρούριον τῶν Ἀθη-
ναίων Πάνακτον. Καὶ ὁ μὲν Κλέων ἐγκαταστήσας φρου-
ρὰν εἰς τὴν Τορώνην ἀνεχώρησε καὶ περιέπλεε τὸν Ἀ-
θωνα διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Ἀμφίπολιν.

4. Φαίαξ δὲ ὁ Ἐρασιστράτου, πεμφθεὶς παρὰ τῶν Ἀ-
θηναίων ὡς πρεσβευτῆς μετὰ δύο ἄλλων εἰς τὴν Ἰταλίαν
καὶ Σικελίαν, ἐξέπλευσε μετὰ δύο πλοίων περὶ τὴν αὐτὴν
ἐποχὴν. Ἀφότου οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἀπέλθει ἐκ τῆς Σικελίας
μετὰ τὴν σύμβασιν, οἱ Λεοντῖνοι εἶχον ἐγγράφει πολλοὺς
ὡς πολίτας των, καὶ ὁ λαὸς ἐμελέτα διανομὴν τῆς γῆς.
Ἄλλ' οἱ ἰσχυροὶ τοῦ τόπου, ἐννοήσαντες τὸ σχέδιον, προ-
σεκάλεσαν τοὺς Συρακούσιους καὶ ἐδίωξαν τὸν λαόν.
Καὶ οἱ μὲν ἐξορισθέντες ἐπλανῶντο ἔνθα κακεῖσε, οἱ δὲ
ἰσχυροὶ συνθηκολογήσαντες μετὰ τῶν Συρακουσίων ἐγκα-
τέλιπον τὴν πόλιν των καὶ ἐρημώσαντες αὐτὴν κατόκη-
σαν ὡς πολῖται εἰς τὰς Συρακούσας. Ἀκολουθῶς τινὲς
ἐξ αὐτῶν, καταλιπόντες τὰς Σαρακούσας ἔνεκα δυσаре-
σκείας, κατέλαβον μέρος τι τῆς πόλεως τῶν Λεοντίνων
καλούμενον Φωκέας, καὶ τὰς Βρικιννίας, φρούριον τῆς
χώρας τῶν Λεοντίνων. Τότε δὲ πολλοὶ ἐκ τῶν ἐξορι-
στων τοῦ λαοῦ ἦλθον πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐνωθέντες ἐπολέ-
μουν ἐκ τῶν τειχῶν. Ταῦτα μαθόντες οἱ Ἀθηναῖοι ἔ-
πεμψαν τὸν Φαίακα μὲ τὸν σκοπὸν νὰ σώσωσι τὸν δῆ-
μιον τῶν Λεοντίνων ἀναγκάζοντες τοὺς συμμάχους τῶν

χωρῶν ἐκείνων, καὶ εἰ δυνατόν τοὺς ἄλλους Σικελιώ-
τας, νὰ ἐπιχειρήσωσι κοινὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Συ-
ρακουσῶν. Ἐλθὼν δὲ ὁ Φαίαξ ἔπεισε τοὺς Καμαριναίους
καὶ τοὺς Ἀκραγαντίνους, ἀλλ' εὐρὼν ἀντίστασιν εἰς τὴν
Γέλαν δὲν ἐπροχώρησε πρὸς τοὺς ἄλλους, ἐννοήσας ὅτι
δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τοὺς πείσῃ. Ἐπέστρεψε λοιπὸν διὰ
τῆς χώρας τῶν Σικελῶν εἰς τὴν Κατάνην καὶ εἰσελθὼν
ἐν παρόδῳ εἰς τὰς Βρικιννίας ἐνεθάρρυνε τοὺς κατοίκους
καὶ ἀπέπλευσε.

5. Κατὰ τὸν πρὸς τὴν Σικελίαν διάπλουν του καὶ
τὴν ἐκεῖθεν ἐπιστροφὴν του προσεπάθησε νὰ ὑποχρεώσῃ
πόλεις τινὰς τῆς Ἰταλίας νὰ εἰσελθῶσιν εἰς τὴν συμμα-
χίαν τῶν Ἀθηναίων. Συνήντησε τοὺς Λοκροὺς τοὺς δι-
ωχθέντας ἐκ τῆς Μεσσήνης διὰ νὰ ἀποικίσωσιν ἄλλα-
χοῦ· ἡ ἐξορία τῶν ἐγένετο μετὰ τὴν εἰρήνευσιν τῶν Σικε-
λιωτῶν, διότι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν μία ἐκ τῶν δύο
μερίδων αἵτινες διήρουν τὴν Μεσσήνην εἶχε προσκαλέσει
τοὺς Λοκροὺς οἵτινες ἔπεμψαν ἀποικίαν εἰς τὴν πόλιν
ταύτην καὶ ἐγένοντο κύριοι αὐτῆς ἐπὶ τινα χρόνον. Τού-
τους λοιπὸν συναντήσας ὁ Φαίαξ ἐνῷ διεκομίζοντο δὲν
τοὺς ἔβλαψε, διότι οἱ Λοκροὶ εἶχον συνομολογήσει δι' αὐ-
τοῦ σύμβασιν μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Τῷόντι μόνον αὐτοὶ
ἐκ τῶν συμμάχων, ὅτε διηλλάγησαν οἱ Σικελιώται, δὲν
ἐσυνθηκολόγησαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων· ἀκόμη δὲ καὶ τό-
τε δὲν θὰ τὸ ἔπραττον ἐὰν δὲν ἐβιάζοντο ὑπὸ τοῦ πο-
λέμου πρὸς τοὺς Ἰτῶνεῖς καὶ τοὺς Μελαιούς, ὁμόρους
καὶ ἀποίκους αὐτῶν ὄντας. Καὶ ὁ μὲν Φαίαξ ἐπανῆλθεν
εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τινα χρόνον.

6. Ὁ δὲ Κλέων, ὃς εἶχεν ἤδη ἀναχωρήσει ἐκ τῆς Το-
ρώνης διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἀμφίπολιν, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς

Ἡϊόνος καὶ προσέβαλε τὴν Στάγειραν, ἀποικίαν τῶν Ἀνδρίων, τὴν ὁποίαν δὲν ἡδυνήθη νὰ κυριεύσῃ· κατέλαβεν ὁμως ἐξ ἐφόδου τὴν Γαληψὸν, ἀποικίαν τῶν Θασίων. Καὶ πέμψας πρέσβεις πρὸς τὸν Περδίκκαν διὰ νὰ τὸν προσκαλέσῃ νὰ ἔλθῃ μετὰ τοῦ στρατοῦ κατὰ τοὺς ὅρους τῆς συμμάχιας καὶ ἄλλους εἰς τὴν Θράκην πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Ὀδομάντων Πολλῆν διὰ νὰ φέρῃ ὅσους ἡδύνατο περισσοτέρους μισθωτοὺς Θράκας, αὐτὸς ἡσύχαζε περιμένων εἰς τὴν Ἡϊόνα. Μαθὼν ταῦτα ὁ Βρασίδης ἐστρατοπεδεύσατο καὶ αὐτὸς ἀπέναντι τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸ Κερδύλιον· ἀνήκει δὲ ἡ θέσις αὕτη εἰς τοὺς Ἀργιλίους καὶ κεῖται ἐπὶ τινος ὑψώματος πέραν τοῦ ποταμοῦ, μὴ ἀπέχοντος πολὺ ἀπὸ τῆς Ἀμφιπόλεως. Ἐκ τοῦ μέρους τούτου ἐφαίνοντο τὰ πάντα, εἰς τρόπον ὥστε ὁ Κλέων δὲν ἡδύνατο ἀπαρτήρητος νὰ ὁρμήσῃ μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐκ τοῦ μέρους τὸ ὁποῖον κατεῖχεν. Ὁ Βρασίδης εἶχε προῦδεῖ ὅτι ὁ ἐχθρὸς περιφρονῶν τὸν ἀριθμὸν τῶν Πελοποννησίων θὰ ἔκαμνε τὸ κίνημα ἐκεῖνο καὶ θὰ ἐπροχώρει κατὰ τῆς Ἀμφιπόλεως μὲ ὅσας δυνάμεις εἶχε προχείρους. Συγχρόνως προητοίμασε χιλίους πεντακοσίους Θράκας μισθωτοὺς, προσεκάλεσεν ὅλους τοὺς Ἠδῶνας, πελταστὰς καὶ ἱππεῖς, καὶ προσέθηκε χιλίους πελταστὰς Μυρκινίους καὶ Χαλκιδεῖς εἰς ἐκείνους οἵτινες ἦσαν εἰς τὴν Ἀμφίπολιν· ὁλος δὲ ὁ στρατὸς οὗτος συνεποσώθη εἰς διςχιλίους ὀπλίτας καὶ τριακοσίους ἱππεῖς Ἕλληνας. Ἐκ τούτων ὁ Βρασίδης ἔμεινεν εἰς τὸ Κερδύλιον ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ μόνον χιλίους πεντακοσίους, οἱ δὲ ἄλλοι ἦσαν εἰς τὴν Ἀμφίπολιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κλεαρίδου.

7. Ὁ Κλέων ἐπὶ τίνα μὲν χρόνον ἔμεινεν ἡσυχος, ἔπειτα ὁμως ἠναγκάσθη νὰ πράξῃ ὅπερ περιέμενεν ὁ Βρα-

σίδας· διότι οἱ στρατιῶταί του, βαρυνθέντες διὰ τὴν ἀπραξίαν καὶ ἀναλογιζόμενοι διὰ ποίου τρόπου ἔμελλε νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ, καὶ πρὸς πόσῃ ἐμπειρίᾳ καὶ τόλμῃ ἔμελλε νὰ ἀντιτάξῃ τὴν μωρίαν του καὶ τὴν ἀνανδρίαν του, ἐνθυμοῦντο συγχρόνως ὅτι τὸν εἶχον ἀκολουθήσει ἐξ Ἀθηνῶν μετὰ δυσαρεσκείας. Ὁ Κλέων, ἐννοήσας τὰ διατρέχοντα καὶ μὴ θέλων οἱ στρατιῶταί του νὰ βαρύνωνται καθήμενοι εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, ἤγειρε τὸ στρατόπεδόν του καὶ ἤρχισε νὰ προχωρῇ. Ἡ τακτικὴ του ἦτο ὁμοία ἐκείνης τὴν ὑποίαν μετεχειρίσθη εἰς Πύλον καὶ ἥτις ἔνεκα τῆς ἐπιτυχοῦς ἐκβάσεώς της τῷ ἐνέπνευσε πεποίθισιν περὶ τῆς μεγαλοφυΐας του. Νομίζων ὅτι οὐδεὶς ἤθελεν ἐπεξέλθει διὰ νὰ τὸν προσβάλλῃ, εἶπεν ὅτι μετέβαινεν εἰς τὸ ὕψος ἀπλῶς μόνον πρὸς ἐπισκόπησιν τῆς χώρας, καὶ ὅτι περιέμενε δυνάμεις μεγαλειτέρας οὐχὶ διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ὑπεροχὴν του ἐν περιπτώσει συμπλοκῆς, ἀλλὰ διὰ νὰ περικυκλώσῃ τὴν πόλιν καὶ κυριεύσῃ αὐτὴν διὰ τῆς βίας. Ἐλθὼν λοιπὸν καὶ σταματήσας τὸ στράτευμα ἐπὶ λόφου ἀποτόμου ἀπέναντι τῆς Ἀμφιπόλεως, ἐθεῖτο τὴν λίμνην τὴν σχηματιζομένην ὑπὸ τοῦ Στρυμόνος καὶ τὴν θέσιν τῆς πόλεως πρὸς τὸ μέρος τῆς Θράκης, νομίζων ὅτι ἡδύνατο, ὁπόταν ἤθελε, νὰ ἀναχωρήσῃ ἀμαχητί. Καὶ τῶντι οὐδεὶς ἐφαίνετο ἐπὶ τοῦ τείχους μήτε ἐξήρχετο διὰ τῶν πυλῶν αἵτινες ὅλαι ἦσαν κεκλεισμέναι· διὰ τοῦτο ἐμέμφετο ἑαυτὸν ὅτι ἔσφαλε μὴ κομίσας μεθ' ἑαυτοῦ μηχανὰς διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἡδύνατο νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν αὐτῆς.

8. Ὁ δὲ Βρασίδης ἄμα εἶδε κινουμένους τοὺς Ἀθηναίους, καταβάς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ Κερδυλίου εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἀμφίπολιν. Καὶ ἔξοδον μὲν δὲν ἔκαμεν, οὐδὲ

ἀντέταξε τὸν στρατὸν τοῦ κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἐπειδὴ ἐδυσπίστει πρὸς τὰς ἰδίας τοῦ δυνάμεις καὶ ἐνόμιζεν αὐτὰς ὑποδεεστέρας, οὐχὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν (διότι ἦσαν περίπου ἀντίπαλοι), ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀξίαν (διότι ὁ στρατὸς ὁ ἐξελθὼν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν συνέκειτο ἀποκλειστικῶς ἐξ Ἀθηναίων καὶ ἐκ τῶν κρατίστων Λιμνίων καὶ Ἰμβρίων), παρσκευάζετο ὁμῶς νὰ ἐπιτεθῇ διὰ στρατηγήματος πεποισθὼς ὅτι ἐὰν ἐδείκνυνεν εἰς τοὺς ἐναντίους τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸν ἄθλιον ὀπλισμὸν τῶν μεθ' ἑαυτοῦ, ἡ νίκη ἤθελεν εἶσθαι αὐτῷ ὀλιγώτερον εὐκόλος ἢ ἐὰν ἀπέκρυπτε ταῦτα ἀπὸ τοῦς ὀφθαλμοῦς των διὰ νὰ μὴ διεγείρῃ τὴν καταφρόνησιν των ἢ κατάστασις αὕτη. Ἐκλέξας λοιπὸν ἑκατὸν πεντήκοντα ὀπλίτας, καὶ ἀφήσας τοὺς ἄλλους εἰς τὸν Κλεαρίδαν, ἐσκόπευε νὰ ἐπιτεθῇ αἰφνιδίως κατὰ τῶν Ἀθηναίων πρὶν ἀναχωρήσωσι, διότι δὲν ἤλπιζεν ὅτι θὰ ἡδύνατο καὶ αὖθις νὰ τοὺς εὕρῃ οὕτω μεμονωμένους ἐὰν ἤρχοντο αἱ βοήθειαι τὰς ὁποίας περιέμενον. Συγκάλεσας λοιπὸν ὅλους τοὺς στρατιώτας καὶ θέλων νὰ τοὺς ἐνθαρρύνῃ καὶ νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς αὐτοὺς τὸ σχέδιόν του, εἶπε ταῦτα.

9. αἱ ἄνδρες Πελοποννήσιοι, ἡδυνάμην ἀπλῶς νὰ σᾶς ὑπομνήσω διὰ βραχέων ἀπὸ ποίαν χώραν ἐρχόμεθα, χώραν αἰείποτε ἐλευθέραν διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτῆς, καὶ ὅτι Δωριεῖς ὄντες μέλλομεν νὰ πολεμήσωμεν κατὰ Ἰώνων τοὺς ὁποίους τοσάκις ἐνίκησαμεν. Ἀλλὰ θέλω νὰ σᾶς ἐξηγήσω πῶς διανοοῦμαι νὰ γίνῃ ἡ ἐπίθεσις, ἵνα μὴ ἀποθαρρύνῃτε ὑπὸ τῆς ιδέας ὅτι ἔχω ἄδικον διακινδυνεύων ὀλίγον μόνον μέρος τῶν δυνάμεών μας. Βεβαίως, καταφρονούντες ἡμᾶς καὶ ἐλπίζοντες ὅτι οὐδεὶς ἤθελεν ἐξέλθαι διὰ νὰ τοὺς προσβάλῃ, ἀνέβησαν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς ἐκεῖνον

τὸν λόφον ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀτάκτως καὶ ἀμερίμνως ἐπισκοποῦσι τὴν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των χώραν. Ὅταν τις βλέπῃ τὸν ἐχθρὸν εἰς τοιαῦτα σφάλματα περιπίπτοντα καὶ μετρῶν τὰς ἰδίας του δυνάμεις ἐπιχειρῇ τὴν προσβολὴν οὐχὶ τόσον ἐκ τοῦ φανεροῦ καὶ ἐξ ἀντιπαρατάξεως, ὅσον κατὰ τὸ πρὸς τὴν παροῦσαν περίστασιν συμφέρον, ἐπιτυγχάνει συχνότατα· καλλίστης δόξης τυγχάνουσι τὰ στρατηγήματα ἐκεῖνα διὰ τῶν ὁποίων ἀπατῶν τις ὅσον δύναται τὸν ἐχθρὸν ὠφελεῖ μεγάλως τοὺς φίλους. Ἐνόσω οἱ ἐχθροὶ μένουσιν ἀπαράσκευοι καὶ θάρροῦντες, καὶ σκέπτονται, ὡς νομίζω, μᾶλλον νὰ ἀπέλθωσιν ἢ νὰ μείνωσιν, ἐνόσω ἀκόμη ἡ διάνοιά των εἶναι χαλαρὰ καὶ πρὶν ἀποφασίσωσί τι σταθερὸν, ἐγὼ μὲν ἔχων τοὺς μετ' ἐμαυτοῦ καὶ προλαμβάνων αὐτοὺς εἰ δυνατόν, θὰ πέσω δρομαῖος εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατεύματός των· σὺ δέ, Κλεαρίδα, ὕστερον, ὅταν μὲ ἰδῇς πιέζοντα καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πιτοῦντα αὐτοὺς, τότε, ἔχων τοὺς μετὰ σοῦ, τοὺς Ἀμφιπολίτας καὶ τοὺς ἄλλους συμμάχους, ἀνοιξον τὰς πύλας αἰφνιδίως, τρέξε καὶ προσπάθῃσον νὰ ἔλθῃς μετ' αὐτῶν εἰς χεῖρας ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον· διὰ τοῦ τρόπου τούτου μεγίστη ἐλπίς ὑπάρχει ὅτι θὰ φοβηθῶσι, διότι οἱ νέοι ἐχθροὶ οἱ ἐρχόμενοι μετὰ τὴν πρώτην συμπλοκὴν εἶναι φοβερώτεροι τῶν παρόντων καὶ μαχομένων. Ἐσο γενναῖος ὡς πρέπει, ἐπεὶ δὴ εἶσαι Σπαρτιάτης· ὑμεῖς δέ, ὦ ἄνδρες σύμμαχοι, ἀκολουθήσατε αὐτὸν ἀνδρείως καὶ ἐστὲ πεπεισμένοι ὅτι πρὸς τὸ καλῶς πολεμεῖν τρία τινὰ εἶναι ἀναγκαῖα τὸ θέλειν, τὸ αἰσχύνεσθαι καὶ τὸ πείθεσθαι εἰς τοὺς ἀνωτέρους. Ἐὰν σήμερον φκνῇτε ἀνδρεῖοι δύνασθε καὶ τὴν ἐλευθερίαν σας νὰ ἐξασφαλίσετε καὶ σύμμαχοι

τῶν Λακεδαιμονίων νὰ κληθῇτε· ἄλλως, δοῦλοι γινόμενοι τῶν Ἀθηναίων, ἐὰν ἔχετε τὴν ἀρίστην τύχην καὶ δὲν ἀνδραποδισθῇτε ἢ θανατωθῇτε, θὰ αἰσθανθῇτε τὸν ζυγὸν πιέζοντα ὑμᾶς βαρύτερον ἢ ἄλλοτε καὶ θὰ γίνεστε ἐμπόδιον τῆς ἐλευθερώσεως τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Μὴ δεῖξετε λοιπὸν ἀδυναμίαν καὶ σκεφθῇτε πόσον μέγας εἶναι ὁ παρὼν ἀγὼν, ἐγὼ δὲ θὰ δεῖξω ὅτι οὐ μόνον συμβουλὰς ἠξεύρω νὰ δίδω εἰς τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ νὰ τὰς ἐκτελῶ ἐγὼ αὐτός.»

10. Ὁ μὲν Βρασίδης ταῦτα εἰπὼν παρεσκεύασε τὰ τῆς ἐξόδου καὶ ἔθεσε τοὺς λοιποὺς στρατιώτας μετὰ τοῦ Κλεαρίδου εἰς τὰς πύλας τὰς καλουμένας Θρακίας διὰ νὰ ἐξέλθωσι μετ' αὐτὸν, καθὼς εἶχον συμφωνήσει. Ἀλλ' ἐνῷ κατέβαινεν ἐκ τοῦ Κερδυλίου, καὶ ἐνῷ ἐν τῇ πόλει, ἣτις εἶναι καταφανής, ἔθυσεν ἔξωθεν τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ἐνησχολεῖτο εἰς τὰς προετοιμασίας του, τὸν εἶδον καὶ ἀνήγγειλαν εἰς τὸν Κλέωνα (ὅστις τότε εἶχε προχωρήσει πρὸς ἐπισκόπησιν) ὅτι διεκρίνοντο ὅλοι οἱ στρατιῶται τῶν ἐναντίων ἐν τῇ πόλει καὶ ἐφαίνοντο ὑπὸ τὰς πύλας πολλοὶ πόδες ἵππων καὶ ἀνθρώπων ἐτοιμῶν νὰ ἐξέλθωσι. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέων ἀνεχώρησε καὶ βεβαιωθείς περὶ τοῦ πράγματος, δὲν ἤθελε νὰ συνάψῃ μάχην πρὶν ἔλθωσιν οἱ ἐπικούροι, ἀλλ' ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως νομίζων ὅτι εἶχε τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν νὰ ἀναχωρήσῃ· συγχρόνως δὲ διέταξε τὸ ἀριστερὸν κέραν νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὴν Ἡϊόνα, τὸ μόνον ὅπερ ἦτο ἐφικτόν. Ἀλλὰ νομίζων ὅτι ἡ κίνησις αὕτη ἦτο πολὺ βραδεῖα, διέταξε τὴν στροφὴν τοῦ δεξιοῦ κέρατος καὶ ἀπήγαγε τὸν στρατὸν ἀποκαλύψας τὰ

πλευρὰ αὐτοῦ (¹). Τότε ὁ Βρασίδης βλέπων ὅτι ἡ στιγμή ἦτο κατάλληλος καὶ ὅτι ἐγίνετο τεταραγμένη τις κίνησις ἐν τῷ στρατῷ τῶν Ἀθηναίων, λέγει εἰς τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ὅτι «Οἱ ἄνδρες οὗτοι δὲν μᾶς περιμένουσι· τοῦτο γίνεται καταφανὲς ἐκ τῆς κινήσεως τῶν δοράτων καὶ τῶν κεφαλῶν, διότι ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους συμβαίνει τοῦτο δὲν συνειθίζουσι νὰ περιμένωσι τοὺς ἐχθρούς. Ἀλλ' ἄς μοὶ ἀνοιξωσι τὰς πύλας τὰς ὁποίας εἶπα, καὶ ἄς ἐξέλθωμεν μετὰ θάρρους.» Καὶ ὁ μὲν Βρασίδης ἐξῆλθε διὰ τῶν πρὸς τὸ χαράκωμα πυλῶν καὶ διὰ τῶν πρώτων τοῦ τότε ὑπάρχοντος μακροῦ τείχους, καὶ ὤρμησε τρέχων ἀπ' εὐθείας πρὸς ἀποτομώτατον μέρος ὅπου σήμερον ὑπάρχει ἐστημένον τρόπαιον· καὶ προσβαλὼν κατὰ μέτρον τοὺς Ἀθηναίους, πεφοβημένους διὰ τὴν ἰδίαν των ἀταξίαν καὶ ἐκπεπληγμένους διὰ

(¹) Τὸ δεξιὸν πλευρὸν τὸ μὴ προφυλασσόμενον ὑπὸ τῆς ἀσπίδος. Ὁ στρατὸς τῶν Ἀθηναίων ἦτο παρατεταγμένος ἐπὶ τῶν ὕψεων τῶν ἐκτεινομένων πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἀμφιπόλεως, ἔχων τὸ δεξιὸν κέρας πρὸς τὴν λίμνην Κερκινίτιδα καὶ τὸ ἀριστερὸν πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ τὴν πόλιν Ἡϊόνα. Ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποχωρήσῃ ἄλλως ἢ ὅπως ἐδόθη τὸ σχέδιον κατ' ἀρχάς. Τὸ ἀριστερὸν κέρας ὤφειλε νὰ ὑποχωρήσῃ πρῶτον καὶ νὰ λάβῃ θέσιν ὥστε νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸ δεξιὸν νὰ ἐκτελέσῃ καὶ αὐτὸ τὴν αὐτὴν ὀπισθοβατικὴν κίνησιν. Μέχρις ὅμως ἐκείνης τῆς στιγμῆς, τὸ δεξιὸν κέρας ἔπρεπε νὰ μένῃ ἀντιπαρατεταγμένον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ διὰ νὰ κρύπτῃ τὴν ὀποχώρησιν. Ἀλλ' ἡ ἀνυπομονησία τοῦ Κλέωνος μετέβαλε τὸ συνετὸν ἐκαῖνο στρατήγημα καὶ ἐπέφερε τὴν καταστροφὴν τῶν Ἀθηναίων.

τὴν τόλμην αὐτοῦ, τρέπει αὐτοὺς εἰς φυγὴν. Καὶ ὁ Κλεαρίδας, καθὼς εἶχε συμφωνηθῇ, ἐξῆλθε συγχρόνως διὰ τῶν Θρακίων πυλῶν καὶ ἐπέπεσε μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ κατὰ τῶν Ἀθηναίων. Ἡ αἰφνιδία καὶ ἀπροσδόκητος ἐκείνη διπλῇ ἐπίθεσις κατεθορύβησε τοὺς Ἀθηναίους· καὶ τὸ μὲν εὐώνυμον αὐτῶν κέρας, τὸ πρὸς τὴν Ἡϊόνα, ὅπερ εἶχεν ἤδη προχωρήσει, διεσπάσθη ἀμέσως καὶ ἔφυγε. Καὶ ὁ Βρασίδης, ἀφήσας αὐτὸ νὰ φεύγῃ, ἐπετέθη κατὰ τοῦ δεξιοῦ κέρατος· ἀλλ' ἐκεῖ ἐπληγώθη καὶ ἔπεσε χωρὶς νὰ ἐννοήσωσι τίποτε οἱ Ἀθηναῖοι. Οἱ πλησίον εὐρισκόμενοι τὸν ἀνήγειρον καὶ τὸν μετέφερον εἰς τὴν πόλιν. Τὸ δὲ δεξιὸν κέρας τῶν Ἀθηναίων ἀντέστη πλειότερον. Καὶ ὁ μὲν Κλέων, ὅστις οὐδὲ στιγμὴν εἶχε σκεφθῇ νὰ μείνῃ ἔφυγεν εὐθύς, ἀλλὰ καταληφθεὶς ὑπὸ πελταστοῦ Μυρκινίου ἐφονεύθη· οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ λόφου συγκεντρωθέντες πελτασταὶ ἀπέκρουσαν δις ἢ τρίς τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Κλεαρίδου καὶ δὲν ἐνέδωσαν εἰμὴ ὅταν τὸ ἱππικὸν καὶ οἱ πελτασταὶ τῶν Μυρκινίων καὶ τῶν Χαλκιδέων περικυκλώσαντες καὶ ἀκοντίζοντες ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγὴν. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ὅλον τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων ἔφυγε μετὰ μεγάλης δυσκολίας καὶ διεσκορπίσθη καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις διὰ τῶν ὁρέων, καὶ ὅσοι δὲν ἐφονεύθησαν ἢ ἀμέσως ἐν τῇ συμπλοκῇ ἢ βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Χαλκιδικικοῦ ἱππικοῦ καὶ τῶν πελταστῶν κατέφυγον εἰς τὴν Ἡϊόνα. Ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες εἶχον ἐγείρει τὸν Βρασίδαν ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης καὶ οἵτινες τὸν εἶχον θέσει εἰς μέρης ἀσφαλές, τὸν μετέφερον εἰς τὴν πόλιν ἀναπνέοντα εἰςέτι. Καὶ ἔλαβε μὲν καιρὸν νὰ μάθῃ ὅτι ἐνίκησαν οἱ ὑπ' αὐτὸν, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐτελεύτησε. Καὶ ὁ ἄλλος στρατὸς ἐπανελθὼν μετὰ τοῦ Κλε-

αρίδου ἐκ τῆς καταδιώξεως, καὶ τοὺς νεκροὺς ἐσκύλευσε καὶ τρόπαιον ἔστησε.

11. Μετὰ ταῦτα τὸν Βρασίδαν ὅλοι οἱ σύμμαχοι παρακολουθοῦντες ἑνοπλοὶ ἔθαψαν δημοσίᾳ ἐντὸς τῆς πόλεως εἰς τὸ μέρος ὅπου εἶναι σήμερον ἡ ἀγορά· καὶ ἀκολούθως οἱ Ἀμφιπολίται περιτειχίσαντες τὸ μνημεῖον αὐτοῦ προσέφερον θυσίας ὡς εἰς ἥρωα καὶ ἐψήφισαν πρὸς τιμὴν τοῦ ἀγῶνα καὶ θυσίας ἐτησίας· τῷ ἀφιέρωσαν ἐπίσης τὴν ἀποικίαν ὡς εἰς οἰκιστὴν, κατηδάφισαν τὰ οἰκοδομήματα τοῦ Ἀγνωνος, καὶ ἐξηφάνισαν πᾶν μνημεῖον δυνάμενον νὰ ἀνακαλῇ τὴν μνήμην τῆς οἰκίσεώς του, νομίζοντες ὅτι ὁ Βρασίδης ἐγένετο σωτὴρ των. Τοῦτο ἄλλως τε ἦτο φόρος προσφερόμενος εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους τῶν ὁποίων ἐθεράπευον τὴν συμμαχίαν διὰ τὸν φόβον τῶν Ἀθηναίων, ἔνεκα δὲ τοῦ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μίσους τῶν δὲν εἶχον πλέον οὔτε τὸ αὐτὸ συμφέρον οὔτε τὴν αὐτὴν εὐχαρίστησιν νὰ τιμῶσι τὸν Ἀγωνα· ἐν ταύτοις ἀπέδосαν τοὺς νεκροὺς εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Ἐφονεύθησαν δὲ ἐκ μὲν τῶν Ἀθηναίων περίπου ἑξακόσιοι, ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων ἑπτὰ, διότι δὲν ἐγένετο μάχη ἐκ παρτάξεως, ἀλλ' ἀπλῇ συνάντησις καὶ προεκφόβησις. Μετὰ δὲ τὴν σύναξιν τῶν νεκρῶν οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν εἰς τὰ ἴδια, οἱ δὲ μετὰ τοῦ Κλεαρίδου ἔμειναν διὰ νὰ τακτοποιήσωσι τὰ τῆς Ἀμφιπόλεως.

12. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, περὶ τὰ τέλη τοῦ θέρους, οἱ Λακεδαιμόνιοι Ῥαμφίας, Αὐτοχαρίδας καὶ Ἐπικυδίδας ἔφερον εἰς τὰς πόλεις τῆς Θράκης ἐπικουρίαν ἐξ ἑννεακοσίων ὁπλιτῶν, καὶ φθάσαντες εἰς τὴν ἐν Τραχίνι Ἡράκλειαν ἐνήργησαν ὅσας ἐνόμιζον ἀπαραιτήτους μεταβολάς. Ἐνῷ δὲ οὗτοι ἐνδιέτριβον ἀκόμῃ ἐκεῖ, ἐγέ-

νετο ἡ μάχη τῆς Ἀμφιπόλεως καὶ ἐτελείωσε τὸ θέρος.

13. Ἄμα τῇ ἀρχῇ τοῦ ἀκολούθου χειμῶνος οἱ περὶ τὸν Ῥαμφίαν ἐπροχώρησαν μέχρι τοῦ Πιερίου τῆς Θεσσαλίας· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Θεσσαλοὶ ἀντέστησαν εἰς τὴν διάβασίν των, καὶ ὁ Βρασίδης, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκόμιζον τὸν στρατὸν τοῦτον, εἶχεν ἀποθάνει, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια νομίσαντες ὅτι ἡ ἀποστολὴ των καθίστατο περιττὴ μετὰ τὴν ἥτταν καὶ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Ἀθηναίων, καὶ κρίνοντας ὅτι δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ἐξακολουθήσωσιν αὐτοὶ μόνοι τὰ σχέδια τοῦ Βρασίδου. Πρὸ πάντων ὁμως ἐπέστρεψαν διότι ἐνόησαν κατὰ τὴν ἐκ τῆς Λακεδαιμόνος ἀναχώρησίν των ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔκλινον μᾶλλον πρὸς τὴν εἰρήνην.

14. Ἀμέσως μετὰ τὴν μάχην τῆς Ἀμφιπόλεως καὶ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ῥαμφίου ἐκ τῆς Θεσσαλίας, τὰ δύο μέρη ἀπέσχον πάσης ἐχθροπραξίας καὶ ἔκλινον πρὸς τὴν εἰρήνην· οἱ μὲν Ἀθηναῖοι διότι εἶχον νικηθῇ εἰς τὸ Δήλιον καὶ εὐθὺς μετ' ὀλίγον εἰς τὴν Ἀμφίπολιν, καὶ διότι δὲν εἶχον πλέον εἰς τὴν δυνάμιν των τὴν αὐτὴν ἐκείνην πεποιθήσιν ἣν εἶχον εἰς τὰς ἀρχὰς ὅτε ἀπέρριπτον τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις νομίζοντες ὅτι ἡ παροῦσα εὐτυχία ἤθελε μένει σταθερά· συγχρόνως δὲ ἐφοβοῦντο μήπως οἱ σύμμαχοι, ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τῶν ἀτυχημάτων τούτων, γίνωσιν ἐπιρρεπέστεροι πρὸς τὴν ἀποστασίαν, καὶ μετεμελοῦντο ἤδη διατὶ δὲν ἐσυμβιβάσθησαν μετὰ τὰ ἐν Πύλῳ συμβάντα, ὅτε παρουσιάσθη εὐνοϊκὴ περίστασις. Ἀφ' ἐτέρου πάλιν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἔβλεπον τὸν πόλεμον λαμβάνοντα τροπὴν ἐναντίαν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ἣν εἶχον νὰ καταλύσωσιν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν τὴν δυνάμιν τῶν Ἀθηναίων λεηλατοῦντες τὴν χώραν

των· ἀντὶ τούτου ὁμως ἔπαθον εἰς τὴν Σφακτηρίαν συμφορὰν τοιαύτην οἷαν οὐδέποτε ἐνθυμεῖτο νὰ ἔπαθεν ἡ Σπάρτη προηγουμένως· οἱ ἀγροὶ τῶν ἐληστεύοντο ὑπὸ τῶν πειρατῶν τῆς Πύλου καὶ τῶν Κυθήρων· οἱ εἴλωτες ἠτομόλουν καὶ πάντοτε ὑπῆρχε φόβος μήπως οἱ μένοντες ἐν τῷ τόπῳ, πειθόμενοι εἰς τοὺς ἕξω, ἀποστατήσωσιν ὡς ἄλλοτε, ἔνεκα τῆς παρούσης περιστάσεως. Συνέπεσεν ἐπίσης νὰ λήγῃ καὶ ἡ τριακονταετής συνθήκη ἡ γενομένη μετὰ τῶν Ἀργείων, οὗτοι δὲ δὲν ἤθελον νὰ τὴν ἀνανεώσωσιν ἐκτὸς ἐὰν τοῖς ἀπεδίδοτο ἡ Κυνουρία· ὥστε ἔβλεπον ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ πολεμήσωσι συγχρόνως καὶ κατὰ τῶν Ἀργείων καὶ κατὰ τῶν Ἀθηναίων. Ὑπώπτειον δ' ἐπίσης ὅτι τινὲς τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ἀποστατήσωσιν ὑπὲρ τῶν Ἀργείων, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

15. Ταῦτα ἀναλογιζόμενοι ἀμφότεροι ἠσθάνοντο τὴν ἀνάγκην συμβάσεως, πρὸ πάντων οἱ Λακεδαιμόνιοι οἵτινες ἐπεθύμουν νὰ ἐλευθερώσωσι τοὺς ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ συλληφθέντας ἐξ ὧν πολλοὶ ἦσαν πρῶτιστοι Σπαρτιαῖται καὶ συγγενεῖς τῶν πρωτίστων. Καὶ ἤρχισαν μὲν τὰς διαπραγματεύσεις εὐθὺς μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι εὐτυχοῦντες οὐδόλως ἤθελον νὰ συνθηκολογήσωσι μὲ ἴσους ὅρους. Μετὰ δὲ τὴν ἀτυχίαν τοῦ Δηλίου, βλέποντες αὐτοὺς οἱ Λακεδαιμόνιοι διατεθειμένους πρὸς τὴν εἰρήνην, ἔσπευσαν νὰ συνομολογήσωσι τὴν ἐνιαυσίαν ἀνακωχὴν, διαρκούσης τῆς ὁποίας ὥφειλον νὰ συνέρχωνται ὅπως διασκέπτωνται περὶ μακροχρονιωτέρας εἰρήνης.

16. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Ἀμφιπόλει ἦτταν τῶν Ἀθηναίων καὶ τὸν θάνατον τοῦ Κλέωνος καὶ τοῦ Βρασί-

δου, οἵτινες τὰ μάλιστα ἤναντιοῦντο πρὸς τὴν εἰρή-
νην, ὁ μὲν Βρασιδάς διὰ τὴν ἐν τῷ πολέμῳ εὐτυχίαν
του καὶ τὰς ἐντεῦθεν τιμὰς, ὁ δὲ Κλέων διότι ἤξευ-
ρεν ὅτι γινομένης ἡσυχίας τὰ ἐγκλήματά του θὰ καθί-
σταντο καταφανέστερα καὶ ὀλιγώτερον θὰ ἐπιστεύοντο
αἱ διαβολαὶ του, εὐρέθησαν τότε εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς
τὴν Σπάρτην δύο ἄνδρες φλεγόμενοι ὑπὸ ἐπιθυμίας νὰ
κατέχωσι τὴν ἀρχὴν καὶ πλειότερον τῶν ἄλλων κλίνον-
τες πρὸς τὴν εἰρήνην, ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων
Πλειστοάναξ ὁ Πausaniou, καὶ Νικίας ὁ Νικηράτου εἰς
τῶν εὐτυχιστάτων στρατηγῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ
μὲν Νικίας ἤθελεν, ἐνόσῳ ἀκόμῃ δὲν ὑπέστη ἀτύχημά τι
καὶ ἐτιμᾶτο, νὰ διατηρήσῃ τὴν εὐτυχίαν, νὰ ἀναπαυθῇ
πλέον ἐκ τῶν κόπων του, νὰ ἀναπαύσῃ τοὺς συμπολί-
τας του καὶ νὰ καταλίπῃ εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς
φήμην ὅτι οὐδὲν δυστύχημα ἐπροξένησεν εἰς τὴν πολι-
τείαν· ἵνα ἐπιτευχθῇ ὅμως τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐφρό-
νει ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀποτρέψῃ τοὺς κινδύνους, νὰ μὴ ἐκτί-
θεται εἰς τὴν φορὰν τῆς τύχης ὡς πρότερον, καὶ τέλος
ὅτι ἡ εἰρήνη παρέχει τὴν ἀσφάλειαν· ὁ δὲ Πλειστοάναξ
ἐσκέπτετο τὰ αὐτὰ διότι οἱ ἐχθροὶ κατηγόρουν τὴν ἀνά-
κλησίν του καὶ εἰς πᾶν ἀτύχημα τῶν Λακεδαιμονίων ὑ-
πενθύμιζον εἰς αὐτοὺς ὅτι τοῦτο συνέβη ἕνεκα τῆς παρα-
νόμου ἀνακλήσεώς του. Τὸν κατηγόρουν ὅτι συνεννοηθεῖς
μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀριστοκλέους ἠνάγκασε τὴν Πυθίαν
νὰ ἀποκριθῇ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους θεωροὺς, οἵτινες πολ-
λάκις ἤλθον νὰ ἐρωτήσωσι τὸ μαντεῖον, τὰ ἐξῆς : α' Ὅτι
ἔπρεπε νὰ ἀνακαλέσωσιν ἐκ τῆς ξένης γῆς εἰς τὴν ἑαυ-
τῶν τὸ σπέρμα τοῦ ἡμιθέου υἱοῦ τοῦ Διὸς, εἰδεμὴ ἤθε-

λον καλλιεργήσει τὴν γῆν δι' ἀργυρᾶς δικέλλης ⁽¹⁾». Ὁ Πλειστοάναξ οὗτος εἶχεν ἐξορισθῆ ἄλλοτε ἐπὶ τῇ ὑποψίᾳ ὅτι εἶχε δωροδοκηθῆ καὶ ἐκκενώσει τὴν Ἀττικὴν καταφυγὼν δὲ εἰς τὸ Λύκαιον ὄρος τῆς Ἀρκαδίας κατῴκει διὰ τὸν φόβον τῶν Λακεδαιμονίων εἰς οἰκίαν συγκαινωνοῦσαν κατὰ τὸ ἥμισυ μετὰ τοῦ τότε ἱεροῦ τοῦ Διός. Μετὰ δεκαεννέα δὲ ἔτη, συμφώνως μὲ τὸν χρησμὸν, ἀνεκλήθη τέλος ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων οἵτινες ἐπανηγύρισαν τὴν ἀπόδοσιν τοῦ διὰ τῶν αὐτῶν χορῶν καὶ θυσιῶν τὰς ὁποίας ἔκαμον ὅτε κατὰ πρῶτον ἔκτισαν τὴν Λακεδαίμονα καὶ ἐκγατέστησαν τοὺς πρῶτους αὐτῶν βασιλεῖς.

17. Λυπούμενος διὰ τὰς ὕβρεις ταύτας καὶ νομίζων ὅτι ἀποκαθισταμένης τῆς εἰρήνης καὶ ἐλευθερουμένων τῶν αἰχμαλώτων οἱ ἐχθροὶ τοῦ θὰ ἔπαυον κατηγοροῦντες αὐτόν, ἐνῶ πολέμῳ ὑπάρχοντος ἀναγκαίως οἱ ἀρχηγοὶ συκοφαντοῦνται ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας, ἐπεθύμει διακαῶς τὴν σύμβασιν. Καθ' ὅλον ἐκεῖνον τὸν χειμῶνα καὶ πρὸς τὸ ἔαρ αἱ συνεντεύξεις ἐξηκολούθουν. Συγχρόνως οἱ Λακεδαιμόνιοι, διὰ νὰ καταστήσωσι τοὺς Ἀθηναίους μᾶλλον εὐδιαλλάκτους, ἠπέλυσαν πολεμικὰς παρασκευὰς καὶ διέσπειρον ἀνὰ τὰς πόλεις τὴν φήμην ὅτι ἔμελλον νὰ ἐγείρῳσι φρούρια ἐν τῇ Ἀττικῇ· ἐπειδὴ δὲ εἰς τὰς συνεδριάσεις ταύτας πολλὰ ἄξιώσεις προετάρησαν ἑκατέρωθεν, συνεφώνησαν νὰ ποιήσωσιν εἰρήνην ἀφοῦ ἕκαστον μέρος ἀποδώσῃ ὅσα κατέκτησε καὶ οἱ Ἀθηναῖοι νὰ κρατήσωσι τὴν Νίσαιαν (διότι ἀπαιτησάντων

(1) Δηλαδή ἕνεκα ἀφορίας θὰ ἡγόραζον τὸν σῖτον δι' ὑπερῶκου ἀργυρίου.

τῶν Ἀθηναίων τὴν ἀπόδοσιν τῶν Πλαταιῶν οἱ Θηβαῖοι ἀπεκρίθησαν ὅτι ἡ Πλάταια παρεδόθη οὐχὶ διὰ τῆς βίας ἀλλ' οἰκείᾳ βουλήσει τῶν κατοίκων οἵτινες δὲν ἐπροδόθησαν· τοῦτου ἕνεκα λοιπὸν ἀνταπήντησαν οἱ Ἀθηναῖοι ὅτι κατεῖχον τὴν Νίσαιαν διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου)· τότε δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι συνεκάλεσαν τοὺς ἐαυτῶν συμμάχους καὶ ὅλοι, πλὴν τῶν Κορινθίων, τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Μεγαρέων (διότι εἰς αὐτοὺς δὲν ἤρεσκον τὰ πραττόμενα) ἐψήφισαν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ κατὰ συνέπειαν δι' ἀμοιβαίων σπονδῶν καὶ ὀρκῶν μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ἐγένετο ἡ ἐξῆς συνθήκη.

18. «Οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι εἰρήνην ἐποιήσαντο ὑπὸ τοὺς ἀκολουθοῦς ὅρους τῶν ὁποίων ἐκάστη πόλις ὠρκίσθη τὴν τήρησιν. Ἐκαστος θέλει εἶσθαι ἐλεύθερος κατὰ τὰ πάτρια νὰ θύῃ εἰς τὰ κοινὰ ἱερὰ, νὰ μεταβαίνει εἰς αὐτὰ, νὰ ἐρωτᾷ τὰ μαντεῖα καὶ νὰ πέμπῃ θεωροὺς διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης χωρὶς νὰ φοβῆται τίποτε. Τὸ ἱερὸν καὶ ὁ ναὸς τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος καὶ οἱ Δελφοὶ νὰ ᾖναι αὐτόνομοι, ἀφορολόγητοι καὶ νὰ κρίνονται παρὰ τῶν ἰδίων των δικαστηρίων κατὰ τὰ πάτρια. Ἡ εἰρήνη θέλει διαρκέσει πεντήκοντα ἔτη, ἄνευ δόλου καὶ βλάβης, κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν, μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων τῶν Ἀθηναίων ἀφ' ἑνὸς, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων τῶν Λακεδαιμονίων ἀφ' ἑτέρου. Ἀπαγορεύεται πᾶσα ἐχθροπραξία δι' οἰουδήποτε μέσου ἢ τρόπου ἐκ μέρους τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων, καθὼς καὶ ἐκ μέρους τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων ἐναντίον τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων. Ἐὰν

δὲ προκύψῃ μεταξύ των διαφορά τις, νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ τοὺς ὄρκους καὶ νὰ συμμορφῶνται μὲ τὰς γενησομένας συνθήκας. Οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι νὰ ἀποδώσωσιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν Ἀμφίπολιν, οἱ κάτοικοι δὲ τῶν πόλεων τὰς ὁποίας θὰ παραδώσωσιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶναι ἐλεύθεροι νὰ ἀπέλθωσιν ἐὰν θέλωσι λαμβάνοντες μεθ' ἑαυτῶν τὰ πράγματά των. Αἱ πόλεις αὗται θὰ κυβερνῶνται διὰ τῶν ιδίων των νόμων, πληρόνουςαι τὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀριστείδου ταχθέντα φόρον. Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς συμμάχους των νὰ φέρωσιν ὅπλα ἐναντίον τῶν πόλεων τούτων ἐπὶ σκοπῷ νὰ τὰς βλάψωσιν, ἐὰν ἐξακολουθήσωσι πληρόνουςαι τὸν εἰρημένον φόρον μετὰ τὴν συνθήκην. Αἱ πόλεις αὗται εἰσὶν ἡ Ἀργίλος, ἡ Στάγειρος, ἡ Ἀκανθος, ἡ Σκῶλος, ἡ Ὀλυνθος, ἡ Σπάρτωλος. Νὰ μὴ συμμαχήσωσιν αὗται μήτε μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων μήτε μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Ἐὰν ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι τὰς πείσωσιν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτοὺς νὰ τὰς ἔχωσιν ὡς συμμάχους. Δύνανται οἱ Μηκυβερναῖοι, οἱ Σναῖοι καὶ οἱ Σιγγαῖοι νὰ κατοικῶσι τὰς ιδίας των πόλεις, καθὼς οἱ Ὀλύνθιοι καὶ οἱ Ἀκάνθιοι. Νὰ ἀποδώσωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι τὸ Πάνακτον εἰς τοὺς Ἀθηναίους, νὰ ἀποδώσωσι δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους τὸ Κορυφάσιον, τὰ Κύθηρα, τὴν Μεθώνην, τὸν Πτελεὸν καὶ τὴν Ἀταλάντην. Νὰ ἀποδώσωσιν ἐπίσης ὅλους τοὺς Λακεδαιμονίους ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Ἀθηναίων ἢ οἰουδήποτε ἄλλου τόπου ὑπαγομένου εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀθηναίων. Νὰ ἀφήσωσιν ἐλευθέρους τοὺς ἐν τῇ Σκιῶνι πολιορκουμένους Πελοποννησίους, καὶ ὅλους

τοὺς ἄλλους συμμάχους τῶν Λακεδαιμονίων τοὺς εὐρισκομένους ἐν τῇ Σκιώνῃ, καὶ ὅλους ὅσους εἶχε διαβιβάσει ὁ Βρασίδης, καὶ τέλος ὅλους τοὺς συμμάχους τῶν Λακεδαιμονίων οἵτινες εὐρίσκονται εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Ἀθηναίων ἢ εἰς οἰονδήποτε ἄλλο μέρος ὑπαγόμενον εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀθηναίων. Νὰ ἀποδώσωσι δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι ὁμοίως ὅσους ἔχουσιν Ἀθηναίους καὶ συμμάχους. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι ἐλεύθεροι νὰ ἀποφασίσωσιν ὅ,τι θέλουν περὶ τῆς Σκιώνης, τῆς Τορώνης καὶ τῶν ἄλλων πόλεων τῶν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν αὐτῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι ὑποχρεοῦνται νὰ δώσωσιν ὄρκον πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ πρὸς ἕκαστον τῶν συμμάχων κεχωρισμένως. Ἐκατέρωθεν θέλει δοθῇ ὁ ἐπιχώριος καὶ μέγιστος ὄρκος ἐκάστης πόλεως· ὁ τύπος δὲ τοῦ ὄρκου τούτου θέλει εἶσθαι ὁ ἑξῆς: «Θὰ ἐμμείνω πιστὸς εἰς τὰς συνθήκας καὶ τὰς σπονδὰς ταύτας ἐν πάσῃ δικαιοσύνῃ καὶ ἄνευ οὐδενὸς δόλου.» Οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοί των ὑποχρεοῦνται νὰ ὁμόσωσι τὸν αὐτὸν ὄρκον ἐνώπιον τῶν Ἀθηναίων· ὁ ὄρκος οὗτος θέλει ἀνανεοῦσθαι κατ' ἔτος παρ' ἀμφοτέρων καὶ θέλει χαραχθῇ ἐπὶ στηλῶν τεθησομένων ἐν τῇ Ὀλυμπίᾳ, ἐν τοῖς Δελφοῖς, ἐν τῷ Ἰσθμῷ, ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐν τῷ Ἀμυκλαίῳ τῆς Λακεδαιμόνος. Ἐὰν λησμονηθῇ τι παρὰ τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου μέρους, ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ τροποποιήσωσι τὰς συνθήκας ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, ἀφοῦ προηγουμένως συμφωνήσωσι μεταξύ των.»

19. Ἡ συνθήκη αὕτη ἐγένετο τὴν τετάρτην ἡμέραν τῆς τελευταίας δεκάδος τοῦ μηνὸς Ἀρτεμισίου, ἐφορέοντος ἐν Σπάρτῃ τοῦ Πλειστόλα, ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις

τὴν ἑκτὴν ἡμέραν τῆς τελευταίας δεκάδος τοῦ μηνὸς Ἑλαφβολιῶνος ἐπὶ ἄρχοντος Ἀλκαίου. ὤμωσαν δὲ καὶ ἕκαμον σπονδᾶς οἱ ἀκόλουθοι· ἐκ μὲν τῶν Λακεδαιμονίων [ὁ Πλειστοάναξ, ὁ Ἅγις,] ὁ Πλειστόλας, ὁ Δαμάγητος, ὁ Χίονις, ὁ Μεταγέννης, ὁ Ἀκανθος, ὁ Δάϊθος, ὁ Ἰσχαγόρας, ὁ Φιλοχαρίδας, ὁ Ζευξίδας, ὁ Ἀντιππος, ὁ Τέλλις, ὁ Ἀλκινίδας, ὁ Ἐμπεδίας, ὁ Μηνᾶς καὶ ὁ Λάφιλος· ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων ὁ Λάμπων, ὁ Ἰσθμιόνικος, ὁ Νικίας, ὁ Λάχης, ὁ Εὐθύδημος, ὁ Προκλῆς, ὁ Πυθόδωρος, ὁ Ἀγνων, ὁ Μυρτίλος, ὁ Θρασυκλῆς, ὁ Θεαγέννης, ὁ Ἀριστοκράτης, ὁ Ἰώλκιος, ὁ Τιμοκράτης, ὁ Λέων, ὁ Λάμαχος καὶ ὁ Δημοσθένης.

20. Ἡ εἰρήνη αὕτη ἐκλείσθη τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος καὶ ἀρχομένου τοῦ ἔαρος, ἀμέσως μετὰ τὰ ἐν τῇ πόλει τελούμενα Διονύσια, δέκα ὁλοκλήρων παρελθόντων ἐτῶν καὶ τινων ἡμερῶν ἀπὸ τῆς πρώτης εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσβολῆς καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου τούτου. Διὰ τὴν πεισθῆναι δέ τις περὶ τούτου, ἃς παρατηρήσῃ τὴν χρονολογικὴν τάξιν καὶ ἃς μὴ θασισθῇ κατὰ προτίμησιν εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἀρχόντων ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς πόλεως ἢ τῶν τιμητικῶν ὀνομάτων ἅτινα δηλοῦσι τὰ παρελθόντα συμβεβηκότα, διότι ἡ τελευταία αὕτη μέθοδος δὲν εἶναι ἀκριβοῦς καὶ δὲν φανερόν· εἰ γὰρ γεγονός τι συνέβη κατὰ τὴν ἀρχὴν, κατὰ τὸ μέσον ἢ κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐξασκήσεως τῶν ῥηθέντων ἀξιωματίων, ἀλλ' ἃς ἀριθμήσῃ, ὡς ἔπραξα ἐγὼ, κατὰ θέρη καὶ κατὰ χειμῶνας, καὶ θὰ εὕρῃ ἐν τῇ ἀπαριθμίσει τῶν δύο τούτων ὥρῶν τοῦ ἔτους αἰτινες ὁμοῦ ἀπαρτίζουσι τὸν ἐνιαυτὸν, ὅτι ὁ πρῶτος οὗτος πόλεμος διήρκεσε δέκα θέρη καὶ ἵσους χειμῶνας.

21. Οἱ Λακεδαιμόνιοι (οἵτινες ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τοῦ

λαχνοῦ νὰ ἀποδώσῃσι πρῶτοι ὅσα εἶχον) ἤλευθέρωσαν ἀμέσως ὅλους τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ἔπεμψαν εὐθύς πρέσβεις εἰς τὰς πόλεις τῆς Θράκης, τὸν Μηνᾶν καὶ τὸν Φιλογαρίδαν, διατάττοντες τὸν μὲν Κλεαρίδαν νὰ ἀποδώσῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν Ἀμφίπολιν, τοὺς δὲ ἄλλους νὰ δεχθῶσι τὴν εἰρήνην καθὼς εἶχε συμφωνηθῇ μεταξύ των. Ἀλλ' οὔτε αὐτοὶ τὴν ἐδέχθησαν, νομίζοντες ὅτι δὲν ἦτο συμφέρουσα, οὔτε ὁ Κλεαρίδας παρέδωκε τὴν πόλιν χαριζόμενος εἰς τοὺς Χαλκιδεῖς καὶ λέγων ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ τὴν παραδώσωσιν. Ἐλθὼν δὲ ἐσπευσμένως μετὰ Χαλκιδέων πρέσβειων εἰς τὴν Λακεδαιμόνα διὰ νὰ ἀπολογηθῇ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὁ Ἰσχαγόρας ἤθελε τὸν κατηγορήσῃ ἐπὶ ἀπειθείᾳ, καὶ συγχρόνως θέλων νὰ μάθῃ ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ μεταβληθῇ ἡ συνθήκη, καὶ εὖρων τὴν συνθήκην ταύτην ἐπεσφραγισμένην, αὐτὸς μὲν ἀνεχώρησεν ἀμέσως πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ὅτινες τὸν διέταξαν ῥητῶς νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν, ἢ τοῦλάχιστον νὰ ἐξαγάγῃ ὅλους τοὺς Πελοποννησίους ὅσοι ἦσαν ἐντός.

22. Εὐρισκομένων δὲ τῶν συμμαχῶν συνηθροισμένων εἰς τὴν Λακεδαιμόνα, οἱ Λακεδαιμόνιοι προσεκάλεσαν τοὺς μὴ δεχθέντας τὴν συνθήκην νὰ τὴν δεχθῶσιν ἄνευ ἀναβολῆς. Οὗτοι ὁμῶς ὑπὸ τὴν αὐτὴν πρόφασιν ὑπὸ τὴν ὁποίαν εἶχον ἀπορρίψει τὴν συνθήκην κατὰ τὴν πρώτην φοράν, ἀπεκρίθησαν καὶ τώρα ὅτι δὲν τὴν ἐδέχοντο ἐὰν δὲν ἐγίνετο ὑπὸ ὁρους δικαιότερους. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἐνέδιδον εἰς τὰς προτροπὰς τῶν Λακεδαιμονίων, οὔτοι τοὺς διέλυσαν καὶ ἔκαμον συμμαχίαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων πεπεισμένοι ὅτι οἱ Ἀργεῖοι δὲν θὰ ἀνενέουν τὰς μετ' αὐτῶν σπονδάς, ἀφοῦ ἡρνήθησαν τοῦτο προηγουμέ-

νως ὅταν ὁ Ἀμπελίδας καὶ ὁ Λίχας εἶχον μεταβῆ πρὸς αὐτοὺς νομίζοντες ὅτι ἄνευ τῶν Ἀθηναίων οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἤθελον εἰσθαί ἐπίφοβοι καὶ ὅτι οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι ἤθελον μείνει ἡσυχάζοντες, διότι ἐὰν ἡδύναντο, θὰ ἐτάσσοντο μὲ τοὺς Ἀργεῖους ⁽¹⁾. Εὕρισκομένων λοιπὸν εἰς τὴν Λακεδαίμονα πρέσβειων τῶν Ἀθηναίων, ἦλθον μετ' αὐτῶν εἰς διαπραγματεύσεις καὶ συνεφώνησαν μεθ' ὅρκων τὴν ἀκόλουθον συμμαχίαν.

23. αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι ἔσονται σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη ὑπὸ τοὺς ἀκολούθους ὅρους. Ἐὰν ἐχθρὸς τις ἤθελεν εἰσελθεῖ εἰς τὴν χώραν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ θελήσῃ νὰ βλάβῃ τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ Ἀθηναῖοι ὀφείλουσι νὰ βοηθήσωσι τοὺς Λακεδαιμονίους μὲ πᾶν ὅτιδήποτε μέσον ἤθελον νομίσαι συντελεστικώτερον. Ἐὰν δὲ ὁ ἐχθρὸς ἀναχωρήσῃ ἀφοῦ λεηλατήσῃ τὴν χώραν, τότε ἡ πόλις τοῦ ἐχθροῦ τούτου νὰ θεωρηθῇ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Ἀθηναίων ὡς πολεμία, νὰ πολεμηθῇ ὑπ' ἀμφοτέρων καὶ νὰ καταστραφῇ ἀπὸ κοινοῦ. Οἱ ὅροι οὗτοι θέλουσι τηρηθῇ μετὰ δικαιοσύνης, μετὰ προθυμίας καὶ ἄνευ δόλου. Ἐὰν δὲ ἐπαναστατήσωσιν οἱ Εἰλωτες, οἱ Ἀθηναῖται θὰ βοηθήσωσι τοὺς Λακεδαιμονίους παντὶ σθένει καὶ δι' ὅλων τῶν δυνατῶν μέσων. Τοὺς ὅρους τούτους θέλουσιν ὁμόσει ἐκατέρωθεν ἐκεῖνοι οἵτινες ὥμοσαν καὶ τὰς προηγουμένας σπονδάς. Θέλουσι δὲ ἀνανεοῦνται κατ' ἔτος οἱ ὅροι οὗ.

(1) Μολονότι ὅλα τὰ κείμενα ἔχουσιν α' Ἀθηναίους» μολαταῦτην προτιμῶ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Βετὰν ὅστις λέγει α' Ἀργεῖους»; διότι εἶναι ἀκατάληπτος ἡ γενικὴ αὕτη κλίσις τῶν Πελοποννησίων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Παράβαλε τὸ τέλος § 14.

τοι, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι θὰ μεταβαίνωσι κατὰ τὰ Διοσύσια εἰς τὰς Ἀθήνας, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν Λακεδαίμονα κατὰ τὰ Ὑακίνθια. Ἀμφοτέροι ὀφείλουσι νὰ στήσωσιν ἀνὰ μίαν στήλην, τὴν μὲν εἰς τὴν Λακεδαίμονα πλησίον τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος, τὴν δὲ εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηναίων πλησίον τῆς Ἀθηνᾶς. Ἐὰν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι νομίσωσιν ὅτι πρέπει νὰ προσθέσωσιν ἢ νὰ ἀφαιρέσωσι τι ἀπὸ τὴν παροῦσαν συνθήκην, δύνανται νὰ πράξωσι τοῦτο, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἡ συγκατάθεσις ἀμφοτέρων.»

24. Τὸν ὄρκον τοῦτον ὤμοσαν ἐκ μὲν τῶν Λακεδαιμονίων οἱ ἐξῆς· Πλειστοάναξ, Ἄγις, Πλειστόλας, Δαμάγητος, Χίονις, Μεταγένης, Ἀκανθος, Δάϊθος, Ἰσχυόρας, Φιλοχαρίδας, Ζευξίδας, Ἀντιππος, Ἀλκινάδας, Τέλλις, Ἐμπεδίας, Μηνᾶς, Δάφιλος· ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων οἱ ἐξῆς· Λάμπων, Ἰσθμινίτικος, Λάχης, Νικίας, Εὐθύδημος, Προκλῆς, Πυθόδωρος, Ἀγνων, Μυρτίλος, Θρασυκλῆς, Θεαγένης, Ἀριστοκράτης, Ἰώλκιος, Τιμοκράτης, Λέων, Λάμαχος, Δημοσθένης. Ἡ συμμαχία αὕτη ἐγένετο ὅχι πολὺ μετὰ τὰς κοινὰς σπονδὰς, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέδωσαν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους τοὺς αἰχμαλώτους τῆς νήσου καὶ τὸ θέρος τοῦ ἐνδεκάτου ἔτους ἤρχισεν (¹). Ἐνταῦθα δὲ περαιούται ἡ διήγησις τοῦ πρώτου πολέμου ὅστις διήρκεσε δέκα ἔτη ἄνευ διακοπῆς.

25. Μετὰ τὰς σπονδὰς καὶ τὴν συμμαχίαν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Ἀθηναίων αἵτινες ἐγένοντο μετὰ τὸν δεκαετῆ πόλεμον ἐπὶ Πλειστόλα μὲν ἐν Λακεδαίμονι

(¹) 421 π. Χ.

ἐφόρου, ἐπὶ Ἀλκαίου δὲ ἄρχοντος ἐν Ἀθήναις, ἐγένετο εἰρήνη μείαζὺ τῶν πόλεων ὅσαι εἶχον δεχθῇ τὰς συμφωνίας ταύτας· ἀλλ' οἱ Κορίνθιοι καὶ τινες ἄλλαι πόλεις τῆς Πελοποννήσου ἠθέλησαν νὰ ἀνατρέψωσι τὰ πεπραγμένα καὶ εὐθὺς ἀνεφύησαν νέαι δυσχέρειαι μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων. Συγχρόνως δὲ, προϊόντος τοῦ χρόνου, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐγένοντο ὑποπτοὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους, καθότι δὲν ἐξετέλουν τινὰ ἐκ τῶν συμπεφωνημένων. Καὶ ἐπὶ ἑξ μὲν ἔτη καὶ μῆνας δέκα ἀπέσχον ἀμφοτέρω παύσης κατὰ τῆς χώρας ἀλλήλων ἐκστρατείας, διαρκούσης ὅμως τῆς ἀβεβαίας ταύτης ἀνακωχῆς ἐβλαπτον ἑξῶθεν ἀλλήλους τὰ μάλιστα, μέχρις οὗ τέλος ἠναγκάσθησαν νὰ λύσωσι τὰς μετὰ τὰ δέκα ἔτη τοῦ πολέμου σπονδὰς, καὶ νὰ ἀρχίσωσιν ἐκ νέου πόλεμον φανερόν.

26. Ὁ αὐτὸς Θουκυδίδης ὁ Ἀθηναῖος ἔγραψε καὶ τὰ συμβάντα ταῦτα κατὰ τὴν τάξιν καθ' ἣν ἐγένετο ἑκαστον, κατὰ θέρη καὶ κατὰ χειμῶνας, μέχρις οὗ καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων κατέλυσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι, καὶ τὰ μακρὰ τεῖχη καὶ τὸν Πειραιᾶ κατέλαβον. Μέχρι δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ πόλεμος διήρκεσεν εἰκοσιεπτὰ ὅλα ἔτη. Ὁ μὴ παραδεχόμενος ὡς πόλεμον τὸ διάστημα τῆς ἀνακωχῆς δὲν κρίνει ἀληθῶς καὶ δικαίως, διότι ἀρκεῖ νὰ θεωρήσῃ τὰ πράγματα ὅπως ἐξετέθησαν καὶ θὰ εὕρῃ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὀνομασθῇ εἰρήνη ἢ κατάστασις ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ οὔτε ἔδοσαν οὔτε ἔλαβον ὅσα συμφώνησαν, καὶ ἐκτὸς τούτου κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Μαντινείας καὶ τῆς Ἐπιδαύρου, καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις διηγήθησαν παράπονα ἐκατέρωθεν. Οἱ σύμμαχοι τῆς

Θράκης ἦσαν οὐχ ἥττον ἐχθροὶ, καὶ οἱ Βοιωτοὶ δὲν ὑπεσχέθησαν εἰμὴ δεκαήμερον ἀνακωχὴν. Ὡστε ἐὰν ἐνώσῃ τις ὁμοῦ τὸν πρῶτον δεκαετῇ πόλεμον, τὴν μετ' αὐτὸν ἀμφίβολον ἀνακωχὴν καὶ τὸν μετέπειτα πόλεμον, εὐρίσκει, ὑπολογίζων τὴν τάξιν τῶν ἐποχῶν, ὅτι τὰ ἔτη εἶναι τοσαῦτα ὅσα ἀνέφερα καὶ τινες ἡμέραι προσέτι, καὶ δι' ἐκείνους οἵτινες θέλουσι νὰ βεβαιώσωσι τὸ μέλλον διὰ χρησμῶν, ἢ βεβαιώσις αὕτη εἶναι ἡ μόνη ἐπαληθεύσασα· διότι ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε ὅτι, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου μέχρι τοῦ τέλους αὐτοῦ, πολλοὶ προεῖπον ὅτι ἔμελλε νὰ διαρκέσῃ τρεῖς ἐννέα ἔτη. Ἐπέζησα δὲ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτοῦ, ἔχων πλήρεις τὰς διανοητικὰς μου δυνάμεις καὶ προσέχων νὰ μανθάνω ἀκριβῶς τὴν ἀλήθειαν. Συνέβη δὲ νὰ ζῶ ἐξόριστος ἐκ τῆς πατρίδος μου ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη μετὰ τὴν εἰς Ἀμφίπολιν στρατηγίαν μου· καὶ ἐπειδὴ παρευρέθην εἰς τὰ συμβάντα ἀμφοτέρων, πρὸ πάντων εἰς ὅσα συνέβησαν παρὰ τοῖς Πελοποννησίοις ἕνεκα τῆς ἐξορίας μου, ἐγνώρισα μεθ' ὅλης τῆς ἀπαιτουμένης ἡσυχίας τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Θέλω λοιπὸν ἀναφέρει τὰ συμβάντα ἅτινα διεδέχθησαν τὸν πρῶτον δεκαετῇ πόλεμον, τὴν διάλυσιν τῆς ἀνακωχῆς καὶ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐχθροπραξιῶν.

27. Μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῶν πεντηκονταετῶν σπονδῶν καὶ τὴν μετέπειτα συμμαχίαν, οἱ πρέσβεις τῆς Πελοποννήσου, οἱ ἐλθόντες ἐπίτηδες εἰς τὴν Λακεδαιμόνα, ἀνεχώρησαν καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. Οἱ Κορίνθιοι ὁμῶς μετέβησαν κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ Ἄργος καὶ συνομιλήσαντες μετὰ τινων τῶν ἐν τέλει παρέστησαν εἰς αὐτοὺς ὅτι, ἀφοῦ οἱ Λακεδαιμόνιοι συνωμολόγησαν εἰρήνην καὶ συμμαχίαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων οἵτινες πρότερον ἦσαν

ἀμείλικτοι ἐχθροί των, οὐχὶ ἐπ' ἀγαθῷ, ἀλλ' ἐπὶ καταδουλώσει τῆς Πελοποννήσου, καθῆκον εἶχον οἱ Ἀργεῖοι νὰ σκεφθῶσι πῶς νὰ σώσωσι τὴν Πελοπόννησον καὶ νὰ ψηφίσωσιν ὥστε πᾶσα πόλις ἑλληνὶς ἥτις εἶναι αὐτόνομος καὶ ἀπολαύει ἴσων δικαιωμάτων νὰ δύναται ἐλευθέρως νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τῶν Ἀργείων καὶ νὰ συνομολογήσῃ ἀμοιβαίαν βοήθειαν· νὰ ἐκλέξωσι δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὀλίγους ἄνδρας ἔχοντας ἀπόλυτον ἐξουσίαν καὶ νὰ μὴ συνδιαλέγωνται μετὰ τοῦ δήμου ἵνα μὴ φωραθῶσιν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων οἱ μὴ πείθοντες τὸ πλῆθος. Προσέθηκαν δὲ ὅτι ὑπὸ μίσους ἐναντίον τῶν Λακεδαιμονίων πολλαὶ πόλεις ἤθελον εἰσελθεῖ εἰς τὴν συμμαχίαν ταύτην. Καὶ οἱ μὲν Κορίνθιοι ταῦτα συμβουλευσάντες ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

28. Οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἀκούσαντες ἀνεκοίνωσαν τὰ λεχθέντα εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ εἰς τὸν δῆμον. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ ἐκλέξωσι δώδεκα πολίτας μετὰ τῶν ὁποίων ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἠδύναντο νὰ κάμωσι συμμαχίαν ἐκτὸς τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων οἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ συνθηκολογήσωσιν εἰμὴ ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ δήμου. Τὰ μέτρα ταῦτα παρεδέχθησαν οἱ Ἀργεῖοι τοσούτῳ μᾶλλον προθύμως ὅσῳ ἔβλεπον ὅτι δὲν ἔμελλε νὰ βραδύνῃ ὁ κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων πόλεμος (διότι ἡ συνθήκη τὴν ὁποίαν εἶχον μὲ αὐτοὺς ἐπλησίαζε νὰ λήξῃ) καὶ συγχρόνως διότι ἤλπιζον νὰ ἡγεμονεύσωσι τῆς Πελοποννήσου. Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἡ Λακεδαιμὼν πολλὰς ὕβρεις ἤκουσε καὶ ἐξουδενώσεις διὰ τὰς ταλαιπωρίας τὰς ὁποίας ἐπαθον οἱ Ἕλληνες, ἐνῷ ἐξ ἐναντίας οἱ Ἀργεῖοι ἦσαν ἀκμαϊότατοι διότι δὲν συνεπολέμησαν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ

μᾶλλον μένοντες φίλοι ἀμφοτέρων ἔδρεψαν τοὺς καρπούς τῆς οὐδετερότητος ταύτης. Οἱ μὲν Ἀργεῖοι λοιπὸν ἐδέχθησαν τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν συμμαχίαν των ἐκείνους ἐκ τῶν Ἑλλήνων ὅσοι ἠθέλησαν νὰ συμμετάσχωσιν αὐτῆς.

29. Οἱ δὲ Μαντινεῖς καὶ οἱ σύμμαχοί των, φοβούμενοι τοὺς Λακεδαιμονίους, εἰσῆλθον πρῶτοι εἰς τὴν συμμαχίαν ταύτην. Ὑποδουλώσαντες, ἐνόσω ἀκόμη διήρκει ὁ κατὰ τῶν Ἀθηναίων πόλεμος, μέρος τι τῆς Ἀρκαδίας ὑπήκουον τῶν Λακεδαιμονίων, ἐσκέπτοντο ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι μὴ ἔχοντες πλεόν ἐνασχόλησιν δὲν θὰ παρέβλεπον τὴν κατάληψιν ἐκείνην. Διὰ τοῦτο ἄσμενοι ἀπετάθησαν πρὸς τοὺς Ἀργεῖους ὡς πρὸς πόλιν μεγάλην, πάντοτε ἐχθράν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ δημοκρατουμένην ὡς αὐτοί. Ἀποστατησάντων δὲ τῶν Μαντινέων, ἡ ἄλλη Πελοπόννησος ἐθορύβησεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμά των, νομίσασα ὅτι οἱ Μαντινεῖς, μεταβαλόντες συμμάχους, εἶχον λόγους ἰσχυροτέρους· καὶ συγχρόνως ἡγανάκτει διὰ πολλοὺς λόγους, καὶ μεταξὺ ἄλλων διότι ἐν ταῖς Ἀττικαῖς σπονδαῖς ἐγράφη ὅτι ἦτο ἐπιτετραμμένον εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς Ἀθηναίους νὰ προσθέσωσιν ἢ νὰ ἀφαιρέσωσιν ὅ,τι ἤθελε φανῇ εὐλογον εἰς αὐτούς. Τοῦτο πρὸ πάντων τὸ ἄρθρον ἐθορύβει τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐγέννα τὴν ὑποψίαν μήπως οἱ Λακεδαιμόνιοι μετὰ τῶν Ἀθηναίων προτίθενται νὰ ὑποδουλώσωσιν αὐτήν· διότι ἡ δικαιοσύνη ἀπῆρτει ὥστε ἡ μεταβολὴ ἐκείνη ἐν τῇ συνθήκῃ νὰ ἐφαρμόζεται εἰς ὅλους τοὺς συμμάχους. Φοβούμενοι λοιπὸν οἱ πολλοὶ ἔσπευσαν νὰ συμμαχήσωσι μετὰ τῶν Ἀργείων.

30. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐννοήσαντες τὸν θόρυβον ἐκεῖ-

νον ὅστις ὑπῆρχεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ὅτι οἱ Κορίνθιοι, οὔτινες ἦσαν οἱ ὑποκινηταί, ἔμελλον καὶ αὐτοὶ νὰ συμμαχήσωσι μὲ τοὺς Ἀργεῖους, ἐπεμφαν πρέσβεις εἰς τὴν Κόρινθον διὰ νὰ προλάβωσι τὴν συμμαχίαν καὶ ἐνεκάλουν τοὺς Κορινθίους ὡς πρωταιτίους ὅλων ἐκείνων τῶν ταραχῶν καὶ ὡς ἐτοιμούς νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν συμμαχίαν τῆς Λακεδαιμόνου διὰ νὰ συμμαχήσωσι μὲ τοὺς Ἀργεῖους, προσθέτοντες ὅτι ἡ Κόρινθος παρεβίαζε τοὺς ὄρκους τῆς καὶ ὅτι εἶχεν ἤδη ἄδικον μὴ δεχομένη τὴν συνθήκην τῶν Ἀθηναίων, μολονότι ὑπῆρχε ῥητὴ συμφωνία ὥστε πᾶσα ἀπόφασις τῆς πλειονοψηφίας τῶν συμμάχων νὰ ᾖ ἰσχυρά, ἐκτὸς ἐὰν ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο κώλυμά τι ἐκ μέρους τῶν θεῶν ἢ τῶν ἡρώων. Οἱ Κορίνθιοι, παρόντων καὶ τῶν συμμάχων ἐκείνων οὔτινες δὲν εἶχον δεχθῇ τὴν συνθήκην (καὶ τοὺς ὁποίους εἶχον προσκαλέσει προηγουμένως νὰ παρευρεθῶσιν), ἀντέλεγον εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ χωρὶς νὰ εἴπωσιν ἀναφανδὸν τὰ παράπονά των ὅσον ἀφορᾷ τὴν μὴ ἀπόδοσιν τοῦ Σολλίου καὶ τοῦ Ἀνακτορίου παρὰ τῶν Ἀθηναίων, οὔτε νὰ ὑπαινιχθῶσι καμμίαν ἐκ τῶν ἄλλων ἀδικιῶν τὰς ὁποίας ἐνόμιζον ὅτι ὑπέστησαν, ἐπροφασίσθησαν ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ προδώσωσι τοὺς συμμάχους τῆς Θράκης, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπὸ τῆς πρώτης μετὰ τῶν Ποτιδαιατῶν ἀποστασίας, εἶχον ὁμόσει ὄρκους ἰδιαιτέρους, καὶ ἄλλους ὕστερον. Ἐλεγον λοιπὸν ὅτι δὲν παρεβίαζον τοὺς ὄρκους τῶν συμμάχων μὴ εἰσερχόμενοι εἰς τὰς σπονδὰς τῶν Ἀθηναίων· διότι λαβόντες ὡς μάρτυρας τοὺς θεοὺς, θὰ ἐπιώρκουν ἐὰν ἐπρόδιδον αὐτούς. Ἄλλως τε ἦτο γεγραμμένον εἰς τὰς συνθήκας ἀεκτὸς ἐὰν ὑπάρχη κώλυμά τι ἐκ μέρους τῶν θεῶν ἢ τῶν ἡρώων, ὃ τοῦθ' ὅπερ ἐθεωρεῖ

το παρ' αὐτῶν ὡς κώλυμα θεῖον. Καὶ περὶ μὲν τῶν παλαιῶν συνθηκῶν ταῦτα εἶπον, περὶ δὲ τῆς μετὰ τῶν Ἀργείων συμμαχίας εἶπον ὅτι ἤθελον συσκευθῇ μετὰ τῶν φίλων των καὶ πράξει ὅ,τι ἦτο δίκαιον. Καὶ οἱ μὲν πρέσβεις τῶν Λακεδαιμονίων ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. Ἐτυχον δὲ παρόντες ἐν Κορίνθῳ καὶ πρέσβεις τῶν Ἀργείων, οἵτινες προέτρεπον τοὺς Κορινθίους νὰ εἰσέλθωσιν ἄνευ ἀναβολῆς εἰς τὴν συμμαχίαν των, ἀλλ' οὗτοι τοὺς προσεκάλεσαν νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν προσεχῇ σύνοδον ἣτις ἤθελε συγκαλεσθῇ εἰς τὴν πόλιν των.

32. Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τοῦ θέρους τούτου οἱ Ἀθηναῖοι ἐκπολιορκήσαντες τοὺς Σκιωναίους, τοὺς μὲν ἐφῆβους ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας ἐξήνδραπόδισαν καὶ ἔδωσαν τὴν χώραν νὰ τὴν νέμωνται οἱ Πλαταιεῖς· ἀποκατέστησαν πάλιν τοὺς Δηλίους εἰς τὴν Δῆλον, ἐνθυμούμενοι τὰς συμφορὰς τὰς ὁποίας ὑπέστησαν ἐν ταῖς μάχαις καὶ συμμορφούμενοι μὲ τὸν χρησμὸν τοῦ ἐν Δελφοῖς θεοῦ. Οἱ Φωκεῖς καὶ οἱ Λοκροὶ ἤρχισαν τὸν πόλεμον. Οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ Ἀργεῖοι, ἤδη σύμμαχοι μετὰ τῶν, μετέβησαν εἰς τὴν Τέγεαν διὰ νὰ τὴν ἀποσπάσωσιν ἀπὸ τοὺς Λακαϊδεμονίους· βλέποντες ὅτι ἡ Τέγεα ἀπετέλει μέγα μέρος τῆς Πελοποννήσου, ἐνόμιζον ὅτι προσλαμβάνοντες αὐτὴν θὰ προσελάβανον ὅλην τὴν Πελοπόννησον. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Τεγεᾶται ἀπεκρίθησαν ὅτι δὲν εἶχον διάθεσιν νὰ πράξωσι τίποτε ἐναντίον τῶν Λακαϊδεμονίων, οἱ Κορίνθιοι, οἵτινες μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐνήργουν μετὰ πολλῆς προθυμίας, ἐχαλάρωσαν τὸν ζῆλόν των φοβηθέντες μήπως δὲν ἐνωθῇ κανεὶς μετ' αὐτῶν. Ἐλθόντες ὁμῶς εἰς τοὺς Βοιωτοὺς παρεκάλουν αὐτοὺς νὰ γίνωσι σύμμαχοι αὐτῶν καὶ

τῶν Ἀργείων, καὶ νὰ ἐνεργήσωσιν ἀπὸ κοινοῦ· καὶ ἐπειδὴ ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Βοιωτῶν δεκαήμερος ἀνακωχὴ γενομένη ὀλίγον χρόνον μετὰ τὰς πεντηκονταετῆς σπονδὰς, οἱ Κορίνθιοι παρεκίνησαν τοὺς Βοιωτοὺς νὰ τοὺς συνοδεύσωσιν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ ἐπιτύχωσιν ὑπὲρ αὐτῶν ἀνακωχὴν ὁμοίαν ἐκείνῃ· ἣν εἶχον αὐτοὶ οἱ Βοιωτοὶ· ἐν περιπτώσει δὲ ἀρνήσεως ἐκ μέρους τῶν Ἀθηναίων, οἱ Κορίνθιοι ἀπήτουν νὰ διαλύσωσιν οἱ Βοιωτοὶ τὴν ἀνακωχὴν καὶ νὰ μὴ διαπραγματεύωνται εἰς τὸ ἐξῆς εἰμὴ συνεννοούμενοι ἀπὸ κοινοῦ. Εἰς τὰς αἰτήσεως τούτας τῶν Κορινθίων, οἱ Βοιωτοὶ, ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν μετὰ τῶν Ἀργείων συμμαχίαν ἐπρότεινον νὰ τὴν ἀναβάλωσιν, ἐλθόντες δὲ εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τῶν Κορινθίων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κατορθώσωσιν ὑπὲρ αὐτῶν τὴν δεκαήμερον ἀνακωχὴν, καθότι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπεκρίθησαν ὅτι ὑπῆρχον σπονδαὶ μετὰ τῶν Κορινθίων, ἀφοῦ οὗτοι ἦσαν σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων. Οὐχ ἦτον οἱ Βοιωτοὶ δὲν διέλυσαν τὴν δεκαήμερον ἀνακωχὴν, μὲ ὅλας τὰς παρακλήσεις καὶ τὰς αἰτήσεις τῶν Κορινθίων νὰ συμμαχήσωσι μετ' αὐτῶν· ὑφίστατο δὲ μεταξὺ τῶν Κορινθίων καὶ τῶν Ἀθηναίων ἀνακωχὴ ἄλλ' ἄνευ συνθήκης.

33. Κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Πλειστοάνακτος τοῦ Πυρσανίου, εἰσῆλθον εἰς τὴν χώραν τῶν Παρράσιων τῆς Ἀρκαδίας οἵτινες ἦσαν ὑπῆκοοι τῶν Μαντινέων. Προσκληθέντες ἐκεῖ ὑπὸ τῶν μερίδων αἵτινες ἤρζον πρὸς ἀλλήλας, ἤθελον συγχρόνως νὰ κατεδαφίσωσιν ἐὰν ἠδύναντο τὸ ἐν Κυψέλοις τεῖχος, ὁπερ αἰεὶ μενον ἐν τῇ Παρράσεικῃ πλησίον τῆς Λακωνικῆς Σι-

ρίτιδος εἶχε κτισθῇ ὑπὸ τῶν Μαντινέων καὶ ἐφρουρεῖτο παρ' αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ἐλεηλάτουν τὴν χώραν τῶν Παρράσιων, οἱ δὲ Μαντινεῖς, παραδόντες τὴν πόλιν τῶν εἰς φύλακας Ἀργείους, ἐφρούρουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὴν χώραν τῶν συμμαχῶν· ἀλλ' ἰδόντες ὅτι ἦτα ἀδύνατον νὰ ὑπερασπίζωσι συγχρόνως τὸ ἐν Κυψέλοις φρούριον καὶ τὰς πόλεις τῶν Παρράσιων, ἀνεχώρησαν. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ τοὺς Παρράσιους αὐτονόμους καταστήσαντες καὶ τὸ τεῖχος κατεδαφίσαντες ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

34. Κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος, ὅτε οἱ στρατιῶται οἱ μετὰ τοῦ Βρασίδου συνεκστρατεύσαντες ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Θράκης καὶ ἐπέστρεψαν μετὰ τὰς σπονδὰς εἰς τὴν Λακεδαίμονα ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Κλεαρίδου, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐψήφισαν νὰ μείνωσιν ἐλεύθεροι καὶ νὰ κατοικήσωσιν ὅπου ἤθελον οἱ Εἰλωτες οἱ μετὰ τοῦ Βρασίδου πολεμήσαντες, καὶ μετ' οὐ πολὺ, πολεμοῦντες ἤδη πρὸς τοὺς Ἑλλείους, ἀποκατέστησαν αὐτοὺς μετὰ τῶν νεοδαμῶδων ⁽¹⁾ εἰς τὸ Λέπρεον, κείμενον εἰς τὰ σύνορα τῆς Λακωνικῆς καὶ τῆς Ἑλείας. Ὅσον δ' ἀφ' ὧν τοὺς ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ αἰχμαλώτους, οἵτινες εἶχον παραδώσει τὰ ὄπλα, φοβηθέντες οἱ Λακεδαιμόνιοι μήπως

(1) Ἑλευθερωθέντων Εἰλώτων. Περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου ἀπαντῶμεν εἰς τὸν Ἀθήναιον τὰ ἐξῆς ἐκ τινος τεμαχίου συγγραφείως μὴ περισωθέντος (Μύρωνος τοῦ Πριηνέως.) «Πολλοὺς ἡλευθέρωσαν Λακεδαιμόνιοι δούλους· καὶ οὗ μὲν ἀφ' ἑτάς ἐκάλεσαν, οὗ δὲ ἀδεσπότους, οὗ δὲ ἐρυκτῆρας, δεσποιοιναύτας ἄλλους, οὗς εἰς τοὺς στόλους κατέταττον· ἄλλους δὲ νεοδαμῶδεις, ἐτέρους ὄντας τῶν Εἰλώτων.»

ἔνεκα τοῦ δυστυχήματος ἐκείνου νομίσωσιν ἑαυτοὺς ἀπο-
λέσαντας τὴν κοινὴν ὑπόληψιν καὶ ὥς ἐκ τούτου ἐπιχει-
ρήσωσι πραξικόπημά τι ἐὰν ἐξηκολούθουν διατηροῦντες
τὰ δικαιώματά των, τοὺς ἐστέρησαν τῶν δικαιωμάτων
τούτων μολονότι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν κατεῖχον ἀξιώματα.
Ἡ καθάρσεις αὕτη συνίστατο εἰς τὸ νὰ μὴ δύνανται
οὗτοι μῆτε νὰ ἄρχωσι, μῆτε νὰ ἀγοράζωσί τι, μῆτε νὰ
πωλῶσιν. Ὑστερον ὁμῶς ἐγένοντο πάλιν ἔντιμοι,

35. Κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος οἱ Διεῖς ἐκυρίευσαν τὴν ἐν
τῇ ἀκτῇ τοῦ Ἄθωνος Θύσσον, σύμμαχον οὔσαν τῶν
Ἀθηναίων (¹). Καθ' ὅλον τὸ θέρος τοῦτο συνεκοινώνουν
μὲν μεταξύ των οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πελοποννήσιοι, ἀλλ'
ἀμέσως μετὰ τὰς σπονδὰς ὑπώπτευνον ἀλλήλους καὶ οἱ
Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔνεκα τῆς μὴ ἀποδό-
σεως ἐκατέρωθεν πόλεων τινων. Διότι οἱ Λακεδαιμόνιοι
ὑποχρεωθέντες πρῶτοι ὑπὸ τοῦ λαχνοῦ νὰ ἀποδώσωσι
τὴν Ἀμφίπολιν καὶ τὰ ἄλλα μέρη, οὔτε αὐτὰ ἀπέδωσαν,

(¹) Τὸ ἐν χρήτει στερεότυπον κείμενον ἔχει ὡς ἐξῆς «καὶ
Θύσσον τὴν ἐν τῇ Ἄθῳ Δικτιδιεῖς εἶλον.» Ἐγγραφα Διεῖς
καὶ προτέθηκα τὴν λέξιν Ἀκτῇ, ὡς ἐὰν εἶχε τὸ κείμενον «καὶ
Θύσσον τὴν ἐν τῇ Ἄθῳ Ἀκτῇ Διεῖς εἶλον,» πεισθεὶς εἰς τὴν
γνώμην τοῦ Διδότου τὴν ὁποῖαν παραδέχεται καὶ ὁ Βετάν.
Τῶντοι Δικτιδιεῖς εἶναι ὄνομα ἐντελῶς ἄγνωστον, ἐνῶ Διεῖς
εἶναι οἱ κάτοικοι τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκτῆς ἢ τῆς χερσονήσου τοῦ
Ἄθωνος Δίου· προσέτι τὸ ὄρος Ἄθως δὲν εἶναι γένους θηλυκοῦ.
Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι οἱ Διεῖς ἦσαν σύμμαχοι τῶν Ἀθη-
ναίων καὶ δὲν ἀπεστατήσωσι εἰμὴ βραδύτερον (Ε'. 82), ἀλλὰ
πιθανόν, πρὶν ἀποστατήσωσι, νὰ ἦλθον εἰς ἰδιαιτέρον πόλεμον
μὲ τοὺς γείτονά των τοὺς κατοίκους τῆς Θύσσου.

οὔτε ἐνήργησαν νὰ δεχθῶσι τὴν εἰρήνην οἱ σύμμαχοι τῆς Θράκης, οἱ Βοιωτοὶ καὶ οἱ Κορίνθιοι, μολοντί ὑπέσχοντο πάντοτε ὅτι ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως ἤθελον τοὺς ἀναγκάσει ἐνούμενοι μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Ἐπροσδιώρισαν ἐν τούτοις ἄνευ γραπτῆς συμφωνίας τὸν χρόνον μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ ὁποίου ὅσοι δὲν ἤθελον εἰσελθεῖν εἰς τὴν συμμαχίαν ἔμελλον νὰ θεωρῶνται ὡς ἐχθροὶ ἀμφοτέρων. Βλέποντες λοιπὸν οἱ Ἀθηναῖοι ὅτι οὐδεμία τῶν ὑποσχέσεων τούτων ἐξεπληροῦτο, ἤρχισαν νὰ ὑποπτεύωσι τοὺς Λακεδαιμονίους ὅτι οὐδὲν δίκαιον διενοοῦντο. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὶ οὐ μόνον μὲ ὅλας τὰς ἐπανειλημμένας ἀπαιτήσεις τῶν Λακεδαιμονίων ἠρνήθησαν νὰ ἀποδώσωσι τὴν Πύλον, ἀλλὰ καὶ μετεμελοῦντο διότι ἀπέδωσαν τοὺς αἰχμαλώτους τῆς νήσου· διατηροῦντες δὲ τὰ ἄλλα μέρη ἀπεφάσισαν νὰ περιμείνωσι μέχρις οὗ ἐκπληρώσωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς ὑποσχέσεις των. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἔλεγον ὅτι ἔπραξαν πᾶν ὅ,τι ἠδύναντο, ὅτι ἀπέδωσαν τοὺς παρ' αὐτοῖς εὐρισκομένους Ἀθηναίους αἰχμαλώτους, ὅτι μετεκάλεσαν τὰ στρατεύματα τὰ ὅποια εἶχον εἰς τὴν Θράκην καὶ εἰς ἄλλα μέρη τὰ ὅποια ἐξουσιάζον· ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἀμφίπολιν, ἐβεβαίωσαν ὅτι δὲν ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν των νὰ τὴν παραδώσωσιν· ἤθελον ὅμως προσπαθῆσαι νὰ εἰσελθῶσιν εἰς τὰς συνθήκας οἱ Βοιωτοὶ καὶ οἱ Κορίνθιοι, νὰ ἀποδοθῇ τὸ Πάνακτον καὶ νὰ ἐπιστραφῶσιν οἱ παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς ὑπάρχοντες αἰχμάλωτοι Ἀθηναῖοι· ἐπέμενον ὅμως νὰ τοῖς ἀποδοθῇ ἡ Πύλος, ἢ νὰ ἐξαχάγῃσι τοῦλάχιστον ἀπ' αὐτῆς οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς Μεσσηνίους καὶ τοὺς Εἰλωτας, ὅπως καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχον ἀνακαλέσει τοὺς στρατιώτας των ἐκ τῆς Θράκης· τοὺς ἄφρινον δὲ

ἐλευθέρους, ἐὰν ᾔθελον, νὰ θέσωσιν ἐκεῖ Ἀθηναίους φρουρούς. Μετὰ πολλὰς δὲ διαπραγματεύσεις γενομένας καθ' ὅλον τὸ θέρος, ἔπεισαν τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐξαγάγωσιν ἐκ τῆς Πύλου τοὺς Μεσσηνίους καὶ τοὺς ἄλλους Εἰλωτας, οἵτινες εἶχον ἀποδράσει ἐκ τῆς Λακωνικῆς, καὶ τοὺς ἀποκατέστησαν εἰς τὰ Κράνια τῆς Κεφαλληνίας. Παρῆλθε λοιπὸν τὸ θέρος ἐκεῖνο ἐν ἡσυχίᾳ καὶ χωρὶς νὰ διακοπῶσιν αἱ μετὰξὺ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων σχέσεις.

36. Κατὰ τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα (ἔτυχον δὲ νὰ ἔχωσι τὴν ἀρχὴν ἄλλοι ἔφοροι παρ' ἐκεῖνοι ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο ἡ συνθήκη, καὶ τινες μάλιστα ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἐναντίοι τῆς γενομένης συνθήκης) ἦλθον εἰς τὴν Λακεδαίμονα πρεσβεῖαι ἀπὸ τῶν συμμάχων πόλεων· παρῆσαν δὲ ἐκεῖ καὶ Ἀθηναῖοι καὶ Βοιωτοὶ καὶ Κορίνθιοι. Ἀφοῦ δὲ πολλοὶ λόγοι ἀντηλλάγησαν μετὰξὺ τῶν καὶ εἰς οὐδὲν συμπέρασμα κατέληξαν ἡτοιμάζοντο νὰ ἀναχωρήσωσιν, ὅτε ὁ Κλεόβουλος καὶ ὁ Ξενάρης, ἐκεῖνοι ἐκ τῶν ἐφόρων οἵτινες πρὸ πάντων ᾔθελον νὰ διαλυθῶσιν αἱ σπονδαί, ἔρχονται εἰς ἰδιαιτέρους λόγους μὲ τοὺς Βοιωτοὺς καὶ τοὺς Κορινθίους παραινοῦντες αὐτοὺς ἐπιμόνως νὰ ὁμονοήσωσι καὶ προτρέποντες τοὺς Βοιωτοὺς νὰ εἰσέλθωσι πρῶτοι εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀργείων καὶ νὰ προσπαθήσωσιν ἀκολούθως νὰ καταστήσωσι συμμάχους τῶν Λακεδαιμονίων τοὺς Ἀργεῖους ἡνωμένους μετὰ τῶν Βοιωτῶν· τοιοῦτοτρόπως δὲν θὰ ἠναγκάζοντο οἱ Βοιωτοὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ἀττικὴν συμμαχίαν, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὀλιγώτερον ἐφοβοῦντο τὴν διάλυσιν τῶν μετὰ τῶν Ἀθηναίων συνθηκῶν, ἢ νὰ ἔλθωσιν εἰς ἔριδας μὲ τὸ Ἄργος· διότι πάντοτε εἶχον ὥς

ἀρχὴν νὰ ἐπιζητῶσι τὴν φιλίαν τῆς πόλεως ταύτης νομίζοντες ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου ὁ ἔξω τῆς Πελοποννήσου πόλεμος ἤθελεν εἶσθαι μᾶλλον εὐκολος. Ἐν τούτοις παρεκάλεσαν τοὺς Βοιωτοὺς νὰ τοῖς παραδώσωσι τὸ Πάνακτον, ἵνα ἀνταλλάσσοντες αὐτὸ εἰ δυνατόν μὲ τὴν Πύλον, καταστήσωσιν οὕτω εὐχερέστερον τὸν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πόλεμον.

37. Καὶ οἱ μὲν Βοιωτοὶ καὶ οἱ Κορίνθιοι λαβόντες τὰς ὁδηγίας ταύτας παρὰ τοῦ Ξενάρου καὶ τοῦ Κλεοβούλου καὶ ὄλων τῶν Λακεδαιμονίων ὅσοι ἦσαν φίλοι των, διὰ νὰ τὰς ἀνακοινώσωσιν εἰς τὰ ἑαυτῶν βουλευτήρια, ἀνεχώρησαν. Δύο ὅμως Ἀργεῖοι κατέχοντες τὰ πρῶτιστα ἀξιώματα παρεμόνευσαν αὐτοὺς καθ' ὁδὸν ἐνῶ ἐπέστρεφον, καὶ συναντήσαντες τοὺς ἠρώτησαν ἐὰν οἱ Βοιωτοὶ ἤθελον νὰ γίνωσι σύμμαχοί των, ὡς οἱ Κορίνθιοι, οἱ Ἡλεῖοι καὶ οἱ Μαντινεῖς καὶ τοῖς παρέστησαν ὅτι, γινομένης τῆς συμμαχίας ταύτης, θὰ ἦτο εὐκολον εἰς τοὺς Βοιωτοὺς, κοινῶς συνεννοουμένους, καὶ νὰ πολεμήσωσι καὶ νὰ εἰρηνεύσωσιν, εἴτε μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἐὰν ἤθελον, εἴτε μεθ' οἰουδήποτε ἤθελεν ἐπιστῇ ἀνάγκη. Οἱ Βοιωτοὶ πρέσβεις μετ' εὐχαριστήσεως ἤκουσαν τὰς προτάσεις ταύτας, διότι κατὰ σύμπτωσιν τοῖς ἐζήτουν ἀκριβῶς αὐτὸ ἐκεῖνο ὅπερ τοῖς ἐβουλόγητο παρὰ τῶν ἐν τῇ Λακεδαίμονι φίλων. Οἱ δύο λοιπὸν Ἀργεῖοι, ἰδόντες αὐτοὺς δεχομένους εὐνοϊκῶς τοὺς λόγους ἐκείνους, τοῖς εἶπον ὅτι ἤθελον πέμψει πρέσβεις εἰς Βοιωτίαν καὶ ἀπῆλθον. Ἐπιστρέψαντες οἱ Βοιωτοὶ ἀνῆγγειλαν εἰς τοὺς βριωτάρχας καὶ τὰς τῶν Λακεδαιμονίων προτάσεις καὶ τὰς τῶν Ἀργείων τοὺς ὁποίους συνήντησαν. Τότε οἱ βριωτάρχαι εὐχαριστήθησαν καὶ ὁ ζήλος των ἡϋξήσεν ὅταν εἶδον

ὅτι ἀμφοτέρωθεν οἱ μὲν φίλοι τοὺς ὁποίους εἶχον εἰς τὴν Λακεδαιμόνα τοῖς ἀπέτεινον τὰς αὐτὰς αἰτήσεις, οἱ δὲ Ἀργεῖοι συνέτρεχον πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ἦλθον εἰς τὴν Βοιωτίαν πρέσβεις τῶν Ἀργείων διὰ νὰ ζητήσωσι τὴν ἐκτέλεσιν ἐκείνων τὰ ὁποῖα εἶχον συμφωνηθῇ· καὶ οἱ βοιωτάρχαι τοὺς ἀπέπεμψαν ἀφοῦ ἐδέχθησαν τὰς προτάσεις των καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ στείλωσι πρέσβεις εἰς τὸ Ἄργος ὅπως διαπραγματευθῶσι τὴν συμμαχίαν.

38. Ἐν τούτοις οἱ βοιωτάρχαι, οἱ Κορίνθιοι, οἱ Μεγαρεῖς καὶ οἱ πρέσβεις τῆς Θράκης ἐνόμισαν πρέπον νὰ ὑποχρεωθῶσι πρὸ παντὸς ἄλλου δι' ἀμοιβαίων ὅρκων νὰ δώσωσι προσωρινὴν βοήθειαν εἰς ὃν τινα λάβῃ ἀνάγκην αὐτῆς καὶ νὰ μὴ κάμωσι πόλεμον ἢ εἰρήνην εἰμὴ μετὰ προηγουμένην κοινὴν συνεννόησιν. Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους οἱ Βοιωτοὶ καὶ οἱ Μεγαρεῖς, οἵτινες ἐνήργουν ἐκ συμφώνου, ὑπέσχοντο νὰ συμμαχήσωσι μὲ τοὺς Ἀργεῖους. Πρὶν ὅμως δοθῶσιν οἱ ὅρκοι, οἱ βοιωτάρχαι ἀνεκοίνωσαν τὰς ἀποφάσεις ταύτας εἰς τὰς τέσσαρας βουλὰς τῶν Βοιωτῶν αἵτινες ἔχουσι τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν, καὶ ἐζήτησαν παρ' αὐτῶν νὰ ὑποχρεωθῶσιν ἐπισήμως μεθ' ὅλων τῶν πόλεων ὅσαι ἤθελον νὰ συνασπισθῶσι πρὸς κοινὴν ὑπεράσπισιν. Ἀλλ' αἱ βουλαι δὲν ἐδέχθησαν τὴν πρότασιν ταύτην ἐπὶ τῷ φόβῳ μήπως ἐνεργήσωσιν ἐναντίον τῶν συμφερόντων τῶν Λακεδαιμονίων συνομνύουσαι μετὰ τῶν Κορινθίων οἵτινες εἶχον ἀποσπασθῇ ἀπὸ αὐτοῦ· διότι οἱ βοιωτάρχαι δὲν εἶχον ἀνακοινώσει εἰς τὰς βουλὰς τὰ ἐν Λακεδαιμόνι συμβάντα, δηλαδὴ ὅτι οἱ ἔφοροι Κλεόβουλος, Ξενάρης καὶ οἱ φίλοι τῶν Βοιωτῶν τοὺς συνεβούλευσαν νὰ γίνωσι πρῶτον σύμμαχοι τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Κο-

ρινθίων, διὰ νὰ τοὺς ἐλκύσωσιν ἀκολούθως εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Λακεδαιμονίων· οἱ βοιωτάρχαι εἶχον νομίσει ὅτι ἡ βουλὴ αὕτη, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει καθ' ἣν δὲν εἶπωσιν εἰς αὐτὴν ὅλας ταύτας τὰς λεπτομερείας, δὲν ἤθελε ψηφίσει ἄλλα εἰμὴ ὅσα εἶχον ἀποφασισθῇ κατὰ προηγουμένην συνεννόησιν. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ πρᾶγμα ἔλαβε τροπὴν ἐναντίαν, οἱ μὲν Κορίνθιοι καὶ οἱ ἀπὸ Θράκης πρέσβεις ἀπῆλθον ἄπρακτοι, οἱ δὲ βοιωτάρχαι, οἵτινες ὤφειλον πρῶτον, ἐὰν ἐπετύγχανον εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, νὰ προσπαθήσωσι καὶ κάμωσι συμμαχίαν πρὸς τοὺς Ἀργεῖους, δὲν ἔκαμον πλέον εἰς τὰς βουλάς ἄλλην πρότασιν ἀφορῶσαν τοὺς Ἀργεῖους καὶ δὲν ἔπεμψαν εἰς τὸ Ἄργος τοὺς πρέσβεις τοὺς ὁποίους ὑπεσχέθησαν. Τὰ πάντα λοιπὸν ἡμελήθησαν καὶ ἀνεβλήθησαν ἐπ' ἀόριστον.

39. Κατὰ τὸν αὐτὸν χειμῶνα οἱ Ὀλύνθιοι προσέβαλον αἰφνιδίως τὴν Μηκύβερναν, τὴν ὁποίαν ἐφύλαττον οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τὴν ἐκυρίευσαν. Μετὰ δὲ ταῦτα (διότι μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ἐξηκολούθουν αἱ φιλονεικίαι περὶ τῶν ἀμοιβαίων ἀποδόσεων) οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἐλπίζοντες ὅτι, ἐὰν τὸ Πάνακτον ἀποδοθῇ παρὰ τῶν Βοιωτῶν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, αὐτοὶ θὰ ἐπανελάβανον τὴν Πύλον, ἔπεμψαν πρεσβεῖαν εἰς τοὺς Βοιωτοὺς καὶ παρεκάλουν νὰ τοῖς παραδώσωσι τὸ Πάνακτον καὶ τοὺς Ἀθηναίους δεσμώτας διὰ νὰ λάβωσιν ἀντ' αὐτῶν τὴν Πύλον. Ἄλλ' οἱ Βοιωτοὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι δὲν τὰ ἀπέδιδον πρὶν οἱ Λακεδαιμόνιοι κάμωσι καὶ μετ' αὐτῶν ἰδιαιτέραν συμμαχίαν καθὼς ἔκαμον μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἠξέυροντες μὲν ὅτι θὰ ἠδίκουν τοὺς Ἀθηναίους (καθότι ἦτο συμπεφωνημέ-

νον μήτε πόλεμον μήτε εἰρήνην νὰ κάμωσιν ἄνευ κοι-
νῆς συνεννόσεως) θέλοντες ὁμῶς νὰ λάβωσι τὸ Πά-
νακτον διὰ νὰ τὸ ανταλλάξωσι μὲ τὴν Πύλον, καὶ συγ-
χρόνως ἐπειδὴ οἱ ὑπὲρ τῆς διαλύσεως τῶν συνθηκῶν ἐρ-
γαζόμενοι ὑπεστήριζον ἐνθέρμως τοὺς Βοιωτοὺς, ἔκλει-
σεν τὴν συμμαχίαν τελευτῶντος ἤδη τοῦ χειμῶνος καὶ
προσεγγίζοντος τοῦ ἔαρος. Ἀμέσως τὸ Πάνακτον καθη-
ρέθη καὶ οὕτως ἐτελείωσε τὸ ἐνδέκατον ἔτος τοῦ πο-
λέμου τούτου.

40. Ἀμα τῷ ἔαρι, κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ ἐ-
πομένου θέρους ⁽¹⁾ οἱ Ἀργεῖοι, μὴ βλέποντες ἐρχομένους
τοὺς πρέσβεις τοὺς ὑποίους οἱ Βοιωτοὶ εἶχον ὑποσχεθῆ
νὰ τοῖς πέμψωσι, καὶ μαθόντες συγχρόνως ὅτι τὸ Πά-
νακτον εἶχε καθαιρεθῆ, καὶ ὅτι οἱ Βοιωτοὶ συνῆψαν ἰδιαι-
τέραν συμμαχίαν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων, ἐφοβήθησαν
μήπως ἀπομονωθῶσι καὶ ὅλοι οἱ σύμμαχοί των χωρή-
σωσι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. Ἐνόμιζον ὅτι οἱ Βοιωτοὶ
εἶχον ἀναγκασθῆ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων νὰ κατεδαφί-
σωσι τὸ Πάνακτον καὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν συμμαχίαν
τῶν Ἀθηναίων, καὶ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐγίνωσκον ταῦτα
εἰς τρόπον ὥστε ἐφοβοῦντο ὅτι δὲν θὰ ἠδύναντο πλέον
νὰ συμμαχήσωσιν οὐδὲ μὲ τοὺς Ἀθηναίους· διότι κατ'
ἀρχὰς εἶχον ἐλπίσει ὅτι συνεπεία τῶν διαφορῶν, ἐὰν συ-
νέβαινε νὰ διαλυθῇ ἡ μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων συνθήκη,
θὰ ἠδύναντο τοῦλάχιστον νὰ συνδέσωσι συμμαχίαν μετὰ
τῶν Ἀθηναίων. Ἀμνηχανοῦντες λοιπὸν οἱ Ἀργεῖοι καὶ
φοβούμενοι μήπως ἀναγκασθῶσι νὰ πολεμήσωσι κατὰ
τῶν Λακεδαιμονίων, τῶν Τεγεατῶν, τῶν Βοιωτῶν καὶ

() Δωδέκατον ἔτος τοῦ πολέμου, 420 π. Χ.

τῶν Ἀθηναίων συγχρόνως, αὐτοὶ οἵτινες πρότερον δὲν ἐδέχθησαν τὴν συνθήκην τῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλ' ἐκο-
λακεύοντο ἐν τῇ ὑπερηφανείᾳ των ὅτι ἤθελον ἄρξει τῆς
Πελοποννήσου, ἔπεμψαν ὥς ἡδύναντο τάχιστα πρέσβεις
εἰς τὴν Λακεδαίμονα, τὸν Εὐστροφον καὶ τὸν Δῖωνα,
οἵτινες ἐνομίζοντο ὅτι ἔχαιρον μεγίστην εὐνοίαν παρὰ
τοῖς Λακεδαιμονίοις, νομίζοντες ὅτι τὸ καλλίτερον ὅπερ
εἶχον νὰ πράξωσι πρὸς τὸ παρὸν ἦτο νὰ συνθηκολογή-
σωσι μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων ὅπως ἡδύναντο καὶ νὰ
μένωσιν ἡσυχάζοντες.

41. Ἄμα τῇ ἀφίξει των οἱ πρέσβεις οὗτοι συνωμί-
λησαν μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους περὶ τῶν ὅρων ὑπὸ τοὺς
ὁποίους ἡδύναντο νὰ γίνωσιν αἱ σπονδαί. Καὶ κατ' ἀρ-
χὰς μὲν ἐζήτησαν οἱ Ἀργεῖοι νὰ ἀναθέσωσιν εἰς τὴν δι-
αιτησίαν πόλεώς τινος ἢ ἰδιώτου τὴν διαφορὰν τὴν ὁποίαν
εἶχον αἰωνίως περὶ τῆς Κυνουρίας, χώρας μεθορίας, ἣτις
περικλείει τὰς πόλεις Θυρέαν καὶ Ἀνθήνην καὶ ἀνήκει εἰς
τοὺς Λακεδαιμονίους· ἔπειτα δὲ, ἐπειδὴ οἱ Λακεδαιμό-
νιοι δὲν ἐπέτρεπον νὰ γίνεταί μνεία περὶ τῆς χώρας ταύ-
της, ἀλλ' ἔλεγον ὅτι ἦσαν ἕτοιμοι, ἐὰν ἤθελον οἱ Ἀρ-
γεῖοι, νὰ συνθηκολογήσωσιν ὥς πρότερον, οἱ πρέσβεις τοῦ
Ἀργους, μὲ ὅλην τὴν ἄρνησιν ταύτην, τοὺς ἔπεισαν νὰ
συγκατατεθῶσιν εἰς τοὺς ἀκολούθους ὅρους· πρὸς τὸ πα-
ρὸν νὰ κάμωσι σπονδὰς πεντηκονταετείς, κατὰ τὸ διά-
στημα τῶν ὁποίων οἱ δύο λαοὶ ἤθελον ἔχει τὸ δικαίωμα,
προηγούμενης διακηρύξεως καὶ ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως
λιμοῦ ἢ πολέμου ἐν τῇ Λακεδαίμονι ἢ τῷ Ἀργεῖ, νὰ
διαμφισβητήσωσι μὲν διὰ τῶν ὅπλων τὴν κυριότητα
τῆς χώρας ταύτης, ὅπως τοῦτο εἶχε γίνεαι ἄλλοτε ὅτε

ἀμφότερα τὰ μέρη ἡξίωσαν ὅτι ἐνίκησαν ⁽¹⁾, νὰ μὴ ἐκτεί-
νωσι δὲ τὴν καταδίωξιν πέραν τῶν ὁρίων τοῦ Ἄργους
ἢ τῆς Λακεδαιμόνος. Αἱ προτάσεις αὗται ἐφάνησαν κατ'
ἀρχὰς εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους μωραί, ἔπειτα ὁμως (ἐ-
πειδὴ ἐπεθύμουν ἐξ ἀνάγκης νὰ ἔχωσι τὴν φιλίαν τοῦ
Ἄργους) συγκατετέθησαν καὶ ἔδωσαν ἔγγραφον συνθή-
κην. Ἀλλὰ πρὶν τὴν ἐπικυρώσωσι, παρεκάλεσαν τοὺς
πρέσβεις νὰ ἐπιστρέψωσι πρῶτον εἰς τὸ Ἄργος διὰ νὰ
τὴν ὑποβάλωσιν εἰς τὸ πλῆθος, καὶ ἐὰν ἐγίνετο παρ'
αὐτοῦ δεκτὴ, νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ἐορτὴν τοῦ Ὑακίν-
θου πρὸς ἀνταλλαγὴν τῶν ἀπαιτουμένων ὄρκων.

42. Καὶ οἱ μὲν πρέσβεις ἀνεχώρησαν. Καθ' ὃν δὲ
χρόνον οἱ Ἀργεῖοι διεπραγματεύοντο ταῦτα, οἱ πρέσβεις
τῶν Λακεδαιμονίων Ἀνδρομέδης, Φαίδιμος καὶ Ἀντιμε-
νίδας, οἵτινες ὤφειλον νὰ λάβωσι παρὰ τῶν Βοιωτῶν τὸ
Πάνακτον καὶ τοὺς αἰχμαλώτους διὰ νὰ τὰ ἀποδώσω-
σιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, εὔρον τὸ μὲν Πάνακτον παρ'
αὐτῶν τῶν Βοιωτῶν κατηδαφισμένον, ἐπὶ τῇ προτάσει
ὅτι ὑπῆρχον παλαιοὶ ὅρκοι μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ
τῶν Βοιωτῶν γενόμενοι καθ' ὃν καιρὸν ἡμφισβήτησαν τὴν
θέσιν ταύτην τὴν ὁποίαν μῆτε οἱ μὲν μῆτε οἱ δὲ δὲν ἔ-
πρεπε νὰ κατοικήσωσιν ἀλλὰ νὰ νέμονται κοινῶς. Τοὺς
δὲ ἄνδρας τῶν Ἀθηναίων τοὺς ὁποίους εἶχον αἰχμαλώ-
τους οἱ Βοιωτοὶ, παραλαβόντες οἱ περὶ τὸν Ἀνδρομέδην,
ἐκόμισαν καὶ τοὺς ἀπέδωσαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Ἀνήγ-
γειλον ἐπίσης ὅτι τὸ Πάνακτον εἶχε κατεδαφισθῇ, ἀξι-
οῦντες ὅτι ἀπέδωσαν καὶ τοῦτο, ἀφοῦ οὐδεὶς ἐχθρὸς τῶν

(1) Ἡ μάχη αὕτη, ἣν ἱστορεῖ ὁ Ἡρόδοτος ἐν β. β. β. Α' κεφ. 82 ἐγίνετο τῷ 555 π. Χ.

Ἄθηναίων ἤθελε κατοικήσει εἰς αὐτό. Εἰς τοὺς λόγους τούτους οἱ Ἀθηναῖοι ἡγανάκτησαν διότι ἐνόμιζον ὅτι ἐγένοντο θύματα τῆς ἀδικίας τῶν Λακεδαιμονίων διὰ τῆς καθαιρέσεως τοῦ Πηνάκτου, ὅπερ ἔπρεπε νὰ τοῖς παραδοθῇ ἀκέραιον, καὶ διότι ἔμαθον ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχον κάμει ἐκτὸς τούτου ἰδιαιτέραν συμμαχίαν μὲ τοὺς Βοιωτοὺς, μολονότι εἶχον ὑποσχεθῇ προηγουμένως νὰ ἐνώσωσι τὰς προσπάθειάς των διὰ νὰ ἀναγκάσωσιν εἰς εἰρήνην τοὺς ἀρνούμενους. Ἠρεύνησαν συγχρόνως οἱ Ἀθηναῖοι λεπτομερῶς ὅλας τὰς ἄλλας παραβιάσεις τῆς συνθήκης καὶ ἐθεώρησαν ἐαυτοὺς ὡς ἐξαπατηθέντας· διὰ τοῦτο ἀποκριθέντες τραχέως πρὸς τοὺς πρέσβεις ἀπέπεμψαν αὐτούς.

43. Ἐνῷ οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχον τὰς διαφορὰς ταύτας πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ἐν ταῖς Ἀθήναις ἐπιθυμοῦντες τὴν διάλυσιν τῶν συνθηκῶν ἤρχισαν ἀμέσως τὰς ἐνεργείας των. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ὁ υἱὸς τοῦ Κλεινίου ὅστις ἐν πάσῃ ἄλλῃ πόλει κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἤθελε θεωρηθῇ ὡς νεανίας, ἀλλ' ὅστις ἐτιμᾶτο διὰ τὴν εὐγένειαν τῶν προγόνων του· οὗτος ἦτο κατὰ βάθος πεπεισμένος ὅτι ἦτο προτιμότερον νὰ ἐνωθῶσι μὲ τοὺς Ἀργεῖους· ἀλλ' ἡ ἀντίστασίς του κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἐπήγαγε πρὸ πάντων ἐκ τῆς προσβληθείσης ὑπερηφανίας του, διότι οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχον διαπραγματευθῇ τὴν εἰρήνην διὰ τοῦ Νικίου καὶ τοῦ Λάχηςτος περιφρονοῦντες αὐτὸν διὰ τὴν νεότητά του καὶ μὴ τιμῶντες διὰ τὴν ἀρχαίαν προξενίαν ἀπὸ τῆς ὁποίας εἶχε μὲν παραιτηθῇ ὁ πάππος του, ἀλλ' ὁ Ἀλκιβιάδης διενοεῖτο νὰ τὴν ἀνανεώσῃ προσφέρων τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τοὺς αἰχμαλώτους τῆς Σφακτηρίας. Νομίζων λοιπὸν ὅτι πρα-

σεβλήθη ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, πρῶτον μὲν ἀντέστη εἰς τὴν εἰρήνην λέγων ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἦσαν ἀσφαλεῖς, καὶ ὅτι ἕκαμον τὴν εἰρήνην μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ στεφρῇσιν τοὺς Ἀθηναίους τῶν Ἀργείων συμμαχοῦντες μετ' αὐτῶν καὶ νὰ ἐπιτεθῶσι κατόπιν κατὰ τῶν Ἀθηναίων μεμονωμένων· ἔπειτα, ὅταν προέκυψεν ἡ φιλονεικία ἐκείνη, ἔπεμψεν ἀμέσως οἰκοθεν ἀπεσταλμένους πρὸς τοὺς Ἀργεῖους διὰ νὰ τοῖς παραγγείλῃ ἐπιμόνως νὰ ἔλθωσιν ὡς τάχιστα μετὰ τῶν Μαντινέων καὶ τῶν Πλείων, καὶ ζητήσῃσι τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων, καθότι ἡ στιγμή ἦτο κατάλληλος καὶ ὅτι αὐτὸς ἤθελε συμπράξει ὅσον ἡδύνατο.

44. Βίς τὴν ἀγγελίαν ταύτην οἱ Ἀργεῖοι, οἵτινες πρὸ πάντων ἔμαθον ὅτι ἡ συμμαχία τῶν Βοιωτῶν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἐγένετο ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν Ἀθηναίων καὶ ὅτι εἶχεν ἐγερθῇ μεγάλη φιλονεικία μεταξὺ τούτων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων, ἠδιαφόρησαν πλέον διὰ τοὺς πρέσβεις οἵτινες εἶχον ἀναχωρήσει διὰ νὰ διαπραγματευθῶσι τὴν εἰρήνην εἰς Λακεδαίμονα, καὶ ἔστρεψαν ὅλην τὴν προσοχὴν των πρὸς τοὺς Ἀθηναίους νομίζοντες ὅτι ἐὰν περιπλακῶσιν εἰς πόλεμον ἤθελον ἔχει ὡς σύμμαχον μίαν πόλιν, ἀρχαίαν των φίλην, δημοκρατουμένην ὡς αὐτοί, καὶ μεγάλην ἔχουσιν τὴν κατὰ θάλασσαν δύναμιν. Εὐθύς λοιπὸν ἔπεμψαν πρέσβεις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἵνα διαπραγματευθῶσι περὶ τῆς συμμαχίας· συναπεστάλησαν δὲ καὶ οἱ Ἡλεῖοι καὶ οἱ Μαντινεῖς. Ἀλλὰ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔπεμψαν ταχέως πρέσβεις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἐνόμιζον ὅτι ἦσαν εἰς αὐτοὺς εὐνοϊκοί, ἦτοι τὸν Φιλοχαρίδαν, τὸν Λέοντα καὶ τὸν Ἐνδριον, φοβηθέντες μήπως οἱ Ἀθηναῖοι ἐν

τῇ ὀργῇ των συμμαχήσωσι με τοὺς Ἀργεῖους, καὶ συγχρόνως θέλοντες νὰ ζητήσωσι τὴν Πύλον ἀντὶ τοῦ Πανάκτου, καὶ νὰ δικαιολογήσωσι τὴν μετὰ τῶν Βοιωτῶν συμμαχίαν των παριστῶντες αὐτὴν ὡς ἀβλαβὴ διὰ τοὺς Ἀθηναίους.

45. Οἱ πρέσβεις λοιπὸν οὗτοι ἀναγγεῖλαντες εἰς τὴν βουλὴν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀποστολῆς των καὶ ὅτι ἦλθον ἔχοντες πληρεξουσιότητα νὰ συμβιβάσωσιν ὅλας τὰς διαφορὰς, ἐφόβησαν τὸν Ἀλκιβιάδην μήπως, ἐὰν ἔλεγον τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τὸν δῆμον, καταπείσωσι τὸ πλῆθος καὶ οὕτως ἀπορρίψῃ ἢ τῶν Ἀργείων συμμαχία. Ἰδοὺ λοιπὸν τί ἐπενόησε κατ' αὐτῶν ὁ Ἀλκιβιάδης· πείθει τοὺς Λακεδαιμονίους, δίδων εἰς αὐτοὺς διαβεβαιώσεις, ὅτι, ἐὰν δὲν ἀνήγγελλον εἰς τὸν δῆμον ὅτι εἶχον ἔλθει ἐφωδιασμένοι με πᾶσαν πληρεξουσιότητα, θὰ ἀπέδιδεν εἰς αὐτοὺς τὴν Πύλον· ὅτι θὰ εὑρίσκει τρόπον νὰ πείσῃ τοὺς Ἀθηναίους, ὅπως τοὺς εἶχε πείσει νὰ ἀντισταθῶσι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, καὶ ὅτι θὰ τοὺς ἐβόηθει νὰ τακτοποιήσωσι τὰ ἐπίλοιπα. Ἐνῆργει δὲ ταῦτα διότι ᾔθελε νὰ ἀποσπάσῃ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπὸ τὸν Νικίαν καὶ νὰ διαβάλλῃ αὐτοὺς εἰς τὸν δῆμον ὡς οὐδὲν εἰλικρινῆς διανοομένους καὶ ἀντιφάσκοντας, διὰ τοῦ τρόπου δὲ τούτου νὰ καταστήσῃ συμμάχους τῶν Ἀθηναίων τοὺς Πλείους καὶ τοὺς Μαντινεῖς. Τοῦτο καὶ ἐγένετο. Ὅταν οἱ πρέσβεις παρουσιάσθησαν ἐνώπιον τοῦ δήμου, καὶ εἰς τὰς ἀποταθείσας πρὸς αὐτοὺς ἐρωτήσεις, δὲν ἀπεκρίθησαν (ὡς ἐν τῇ βουλῇ) ὅτι εἶχον ἔλθει με πληρεξουσιότητα, τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἀπώλεσαν τὴν ὑπομονήν των καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἀλκιβιάδης ἐπετίθετο μετὰ πλειστέρας σφοδρότητος ἢ πρότερον κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων

τὸν ἤκουσαν καὶ ἦσαν ἑτοιμοὶ νὰ εἰσαγάγωσι τοὺς Ἀργεῖους καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν καὶ νὰ κλείσωσι μετ' αὐτῶν τὴν συμμαχίαν· ἀλλὰ σεισμοῦ γενομένου πρὶν γίνῃ ἡ ψηφοφορία, ἡ ἐκκλησία ἐκείνη ἀνεβλήθη.

46. Κατὰ τὴν ἐπομένην ἐκκλησίαν ὁ Νικίας, μὲ ὅλην τὴν ἀπάτην εἰς ἣν εἶχον περιπέσει οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἀναγκάσας αὐτοὺς νὰ μὴ ὁμολογήσωσιν ὅτι ἦλθον μὲ πᾶσαν πληρεξουσιότητα, παρέστησεν ὅτι ἦτο προτιμότερον νὰ γίνωσι φίλοι τῶν Λακεδαιμονίων, νὰ ἀναβάλωσι τὰς μετὰ τῶν Ἀργείων διαπραγματεύσεις καὶ νὰ πέμψωσιν ἀκόμη πρέσβεις εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους διὰ νὰ μάθωσι τί διανοοῦνται, λέγων ὅτι ὁ πόλεμος ἀνεβλήθη πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Ἀθηναίων καὶ ταπεινῶσιν τῶν Λακεδαιμονίων, ὅτι τὴν εὐδαιμονίαν ἐκείνην τὴν ὁποίαν εἶχον ἔπρεπε νὰ τὴν διατηρέσωσιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον χρόνον, ἐνῷ οἱ Λακεδαιμόνιοι οἵτινες ἐδυστύχουν εἶχον μέγιστον συμφέρον νὰ ἀρχίσωσι τὸν ἀγῶνα ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον. Τοὺς ἔπεισε λοιπὸν νὰ πέμψωσι πρέσβεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ αὐτὸς, διὰ νὰ προσκαλέσωσι τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐὰν οἱ σκοποῖ τῶν ἦσαν εἰλικρινεῖς, νὰ ἀποδώσωσι τὸ Πάνακτον ἀνέπαφον, καθὼς καὶ τὴν Ἀμφίπολιν, καὶ νὰ παραιτηθῶσι τῆς μετὰ τῶν Βοιωτῶν συμμαχίας (ἐκτὸς ἐὰν οὗτοι ἤθελον νὰ μετάρχωσι τῆς κοινῆς συνθήκης) συμφώνως μὲ τὸν ὅρον ὅστις εἰς οὐδένα ἐπέτρεπε νὰ συνάψῃ συμμαχίαν τινὰ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως καὶ τῶν δύο. Οἱ πρέσβεις εἶχον ἐπίσης διαταγὴν νὰ εἴπωσιν ὅτι, ἐὰν οἱ Ἀθηναῖοι ἤθελον νὰ φανῶσιν ἄδικοι θὰ παρελάβανον ἤδη εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν τοὺς Ἀργεῖους οἵτινες εἶχον ἔλθει πρὸς αὐτὸν τὸν σκο-

πὸν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁ Νικίας λοιπὸν καὶ οἱ συμπρέσβεις λαβόντες ὁδηγίας περὶ ὅλων τῶν παραπόνων ἀνεχώρησαν καὶ φθάσαντες εἰς τὴν Λακεδαιμόνα ἐγνωστοποίησαν τὴν ἀποστολὴν των καὶ τέλος εἶπον ὅτι, ἐὰν οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν παρητοῦντο τῆς συμμαχίας τῶν Βοιωτῶν, ἐνόσφ οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἔμενον ἐκτὸς τῆς κοινῆς συνθήκης, θὰ ἔκλειον καὶ οἱ Ἀθηναῖοι συμμαχίαν μὲ τοὺς Ἀργεῖους καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἐπιρρέασθέντες ὑπὸ τοῦ ἐφόρου Ξενάρους καὶ τῶν συμμεριζομένων τὴν γνώμην αὐτοῦ, ἀπεκρίθησαν ὅτι δὲν παρητοῦτο τῆς συμμαχίας· ἐν τούτοις ἀνενέωσαν τοὺς ὅρκους ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ Νικίου ὅστις ἐφοβεῖτο νὰ ἀναχωρήσῃ χωρὶς νὰ πράξῃ τίποτε καὶ νὰ κατηγορηθῇ, ὅπερ καὶ ἐγένετο, ὅτι ἦτο ὁ αἷτιος τῶν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων σπονδῶν. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, ἅμα ἔμαθον οἱ Ἀθηναῖοι ὅτι οὐδὲν ἐπράχθη ἐν τῇ Λακεδαίμονι, εὐθὺς ὠργίσθησαν, καὶ νομίσαντες ὅτι προσεβλήθησαν, ἔκαμον μετὰ τῶν Ἀργείων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν οἵτινες εὐρίσκοντο εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τοὺς ὁποίους προσήγαγεν ὁ Ἀλκιβιάδης τὴν ἀκόλουθον εἰρήνην καὶ συμμαχίαν.

47. «Οἱ Ἀθηναῖοι, καθὼς καὶ οἱ Ἀργεῖοι, οἱ Μαντινεῖς καὶ οἱ Ἡλείοι, δι' ἑαυτοὺς καὶ διὰ τοὺς συμμάχους ἐπὶ τῶν ὁποίων ἄρχουσιν ἑκάτεροι, ἔκαμον σπονδὰς δι' ἑκατὸν ἔτη κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀδόλους καὶ ἀβλαβεῖς. Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς Ἀργεῖους, εἰς τοὺς Ἡλείους, εἰς τοὺς Μαντινεῖς καὶ εἰς τοὺς συμμάχους των οἰαδήποτε ἐχθροπραξία κατὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων ἐφ' ὧν ἄρχουσιν οἱ Ἀθηναῖοι· ἐπίσης ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς συμμάχους

των πᾶσα, δι' οἰουδήποτε μέσου καὶ τρόπου, ἐχθροπραξία ἐναντίον τῶν Ἀργείων, τῶν Ἡλείων, τῶν Μαντινέων καὶ τῶν συμμάχων των. Ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Ἀργεῖοι, οἱ Ἡλεῖοι καὶ οἱ Μαντινεῖς θέλουσιν εἶσθαι σύμμαχοι ἐπὶ ἑκατὸν ἔτη καὶ ἐὰν ἐχθροὶ εἰσβά-
λωσιν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀθηναίων, ὀφείλουσιν οἱ Ἀργεῖοι, οἱ Ἡλεῖοι καὶ οἱ Μαντινεῖς, νὰ δράμωσιν ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τῶν Ἀθηναίων καὶ βοηθήσωσι τὰς Ἀθήνας δι' ὅλης τῆς δυνάμεως καὶ διὰ παντὸς τρόπου· ἐὰν δὲ οἱ ἐχθροὶ λεηλατήσαντες ἀναχωρήσωσι, νὰ θεωρῇται ἡ χώρα των ὡς ἐχθρὰ τῶν Ἀργείων, τῶν Μαντινέων, τῶν Ἡλείων καὶ τῶν Ἀθηναίων, καὶ νὰ πολεμηθῇ ὑπὸ πασῶν τῶν πόλεων τούτων· εἰς οὐδεμίαν δὲ ἐκ τῶν πόλεων τούτων ἐπιτρέπεται νὰ παύσῃ τὸν κατὰ τῆς πόλεως ἐκείνης πόλεμον ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως ὅλων. Ἐπίσης ὀφείλουσιν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ δράμωσιν εἰς βοήθειαν τοῦ Ἀργους, τῆς Μαντινείας καὶ τῆς Ἡλίδος ἐὰν ἐχθροὶ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἡλείων, ἢ τῶν Μαντινέων, ἢ τῶν Ἀργείων, ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ ἐκάστης ἐκ τῶν πόλεων τούτων, δι' ὅλης των τῆς δυνάμεως καὶ διὰ παντὸς τρόπου· ἐὰν δὲ οἱ ἐχθροὶ λεηλατήσαντες ἀναχωρήσωσι, νὰ θεωρῇται ἡ χώρα των ὡς ἐχθρὰ τῶν Ἀθηναίων, τῶν Ἀργείων, τῶν Μαντινέων καὶ τῶν Ἡλείων, καὶ νὰ πολεμηθῇ ὑπὸ πασῶν τῶν πόλεων τούτων· εἰς οὐδεμίαν δὲ ἐκ τῶν πόλεων τούτων ἐπιτρέπεται νὰ παύσῃ τὸν κατὰ τῆς πόλεως ἐκείνης πόλεμον ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως ὅλων. Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς ἐνόπλους ἄνδρας νὰ διέρχωνται διὰ τῆς χώρας των ὅπως πολεμήσωσι, μήτε διὰ τῆς τῶν συμμάχων ἐπὶ τῶν ὁποίων ἄρχει ἐκάστη ἐκ τῶν πόλεων τούτων· ἐπίσης ἀπαγορεύεται καὶ ἡ διὰ

θαλάσσης δίοδος, ἐκτὸς ἐὰν ψηφίσωσι τοῦτο ὅλαι αἱ πόλεις, ἡ τῶν Ἀθηναίων, ἡ τῶν Ἀργείων, ἡ τῶν Μαντινέων καὶ ἡ τῶν Ἑλλείων. Ἡ πόλις ἣτις θέλει πέμψει ἐπικουρίας ὀφείλει νὰ παρέχῃ καὶ τρόφιμα ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ὁ στρατὸς εἰσέλθῃ εἰς τὴν χώραν τῆς πόλεως· ἐκείνης ἣτις ἐζήτησε βοήθειαν, τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ὅταν ὁ στρατὸς ἀναχωρήτῃ· ἐὰν ἡ διαμονὴ τοῦ στρατοῦ παραταθῇ, ἡ ζητήσασα αὐτὸν πόλις θέλει δίδει ὡς σιτηρέσιον, εἰς ἕκαστον μὲν ὀπλίτην, καὶ φιλὸν, καὶ πελταστὴν, τρεῖς ὀβολοὺς τῆς Αἰγίνης καθ' ἡμέραν, εἰς ἕκαστον δὲ ἱππέα μίαν δραχμὴν τῆς Αἰγίνης. Ἡ πόλις ἡ ζητήσασα βοήθειαν ἃς ἔχῃ τὴν ἀρχηγίαν ἐνόσῳ ὁ πόλεμος γίνεται ἐντὸς τῆς χώρας τῆς· ἀλλ' ἐὰν αἱ πόλεις νομίσωσι πρέπον νὰ ἐκστρατεύσωσιν ἀπὸ κοινοῦ, ἃς ἔχῃ ἐκάστη ἴσον μέρος εἰς τὴν ἀρχηγίαν. Τὰς σπονδὰς θὰ ὀρκισθῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι δι' ἑαυτοὺς καὶ διὰ τοὺς συμμάχους των, οἱ δὲ Ἀργεῖοι, οἱ Μαντινεῖς, οἱ Ἑλλεῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι τούτων θέλουσιν ὀρκισθῇ κατὰ πόλεις. Ἐκαστοὶ θέλουσιν ὁμώσει τὸν μέγιστον ἐπιχώριον ὅρκον θύοντες τέλεια θύματα. Ὁ δὲ ὅρκος ἔσται ὁ ἀκόλουθος· «Θέλω ἐμμείνειν εἰς τὴν συμμαχίαν ἣτις συνεφωνήθη ἐν πάσῃ δικαιοσύνῃ, ἄνευ βλάβης καὶ ἄνευ δόλου, καὶ δὲν θέλω παραβῇ αὐτὴν δι' οὐδενὸς μέσου καὶ κατ' οὐδένα τρόπον.» Τὸν ὅρκον θέλουσι δώσει εἰς τὰς Ἀθήνας ἐνώπιον τῶν πρυτάνεων ἡ βουλὴ καὶ αἱ ἐπιτόπιαί ἀρχαί· εἰς τὸ Ἀργεῖον ἡ βουλὴ, οἱ ὀγδοήκοντα καὶ αἱ ἀρτῦναι, ἐνώπιον τῶν ὀγδοήκοντα· εἰς Μαντίνειαν οἱ δημιουργοὶ, ἡ βουλὴ καὶ αἱ ἄλλαι ἀρχαί, ἐνώπιον τῶν θεωρῶν καὶ τῶν πολεμάρχων· ἐν τῇ Ἑλιδι οἱ δημιουργοὶ, οἱ διαχειρισταὶ τῶν δημοσίων προσόδων καὶ οἱ ἐξακόσιοι, ἐ-

νώπιον τῶν δημιουργῶν καὶ τῶν νομοφυλάκων. Οἱ ὄρκοι θέλουσιν ἀνανεοῦσθαι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων μεταβαινόντων εἰς τὴν Ἥλιδα, εἰς τὴν Μαντίνειαν καὶ εἰς τὸ Ἄργος, τριάκοντα ἡμέρας πρὸ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, καὶ ὑπὸ τῶν Ἀργείων, τῶν Ἠλείων καὶ τῶν Μαντινέων μεταβαινόντων εἰς τὰς Ἀθήνας δέκα ἡμέρας πρὸ τῶν μεγάλων Παναθηναίων. Αἱ περὶ τῶν σπονδῶν, τῶν ὄρκων καὶ τῆς συμμαχίας συνθῆκαι θὰ ἀναγραφῶσιν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐν μαρμαρίνῃ στήλῃ τῆς ἀκροπόλεως, ὑπὸ τῶν Ἀργείων εἰς τὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὑπὸ τῶν Μαντινέων εἰς τὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ ναὸν τοῦ Διός· νὰ κατατεθῇ ἐπίσης ἀπὸ κοινοῦ χαλκῇ στήλῃ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν κατὰ τὰ προσεχῶς τελεσθισόμενα Ὀλύμπια. Ἐὰν αἱ πόλεις αὗται νομίσωσιν ὅτι παρελείφθη τι καλὸν, δύνανται νὰ τὸ προσθέσωσιν εἰς τοὺς ὅρους τούτους· πᾶν δὲ ὅ,τι ἤθελε κριθῇ ὡς ὠφέλιμον διὰ τὰς πόλεις ταύτας, συζητούσας ἀπὸ κοινοῦ, τοῦτο θέλει κυρωθῇ καὶ ἔχει ἰσχύν.»

48. Αἱ μὲν σπονδαὶ καὶ αἱ συμμαχίαι οὕτως ἐγένοντο· ὅσον δ' ἀφορᾷ ἐκείνας αἵτινες ὑπῆρχον μεταξὺ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Ἀθηναίων, δὲν διελύθησαν αὗται ἔνεκα τούτου οὔτε παρὰ τῶν μὲν οὔτε παρὰ τῶν δέ. Οἱ Κορίνθιοι, καὶ τοι ὄντες σύμμαχοι τῶν Ἀργείων δὲν εἰσῆλθον εἰς αὐτάς, καὶ δὲν ἔλαβον μέρος οὔτε εἰς τὰς προηγουμένας διὰ τῶν ὁποίων οἱ Πλεῖοι, οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Μαντινεῖς εἶχον ὑποχρεωθῇ μῆτε εἰρήνην μῆτε πόλεμον νὰ κάμνωσιν ἄνευ κοινῆς συνεννοήσεως· ἀλλ' εἶπον ὅτι ἤρκοῦντο εἰς τὴν πρώτην γενομένην ἀμυντικὴν συμμαχίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὥφειλον νὰ βοηθῶνται ἀμοιβαίως χωρὶς νὰ ἐκστρατεύωσι κατ' οὐδενὸς ἀπὸ κοινοῦ.

Καὶ οἱ μὲν Κορίνθιοι οὕτως ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τοὺς συμμάχους τούτους καὶ ἔκλινον ἐκ νέου πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους.

49. Κατὰ τὸ θέρος δὲ τοῦτο ἐτελέσθησαν τὰ Ὀλυμπια εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Ἀρκὰς Ἀνδροσθένης ἐνίκησε πρῶτος εἰς τὸ παγκράτιον· καὶ ἡ εἴσοδος εἰς τὸν ναὸν ἀπηγορεύθη εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους ὑπὸ τῶν Ἡλείων, εἰς τρόπον ὥστε οὗτοι δὲν ἠδύναντο πλέον μῆτε νὰ θύωσι, μῆτε νὰ ἀγωνίζωνται, διότι δὲν ἐπλήρωσαν εἰς τοὺς Ἡλείους τὸ πρόστιμον εἰς τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν Ὀλυμπιακὸν νόμον εἶχον καταδικασθῆ ὑπ' αὐτῶν ὡς ἐπιτεθέντες κατὰ τοῦ φρουρίου Φύρκου καὶ πέμψαντες ὀπλίτας εἰς τὸ Λέπρεον κατὰ τὰς Ὀλυμπιακὰς σπονδάς. Ἡ καταδίκη ἦτο δισχίλιαί μναῖ, δύο μναῖ δι' ἕκαστον ὀπλίτην, συμφώνως μὲ τὸν νόμον. Οἱ Λακεδαιμόνιοι πέμψαντες πρέσβεις ἀντέλεγον ὅτι ἡ εἰς αὐτοὺς ἐπιβληθεῖσα καταδίκη δὲν ἦτο δικαία, ἐπεὶ αἱ σπονδαὶ δὲν εἶχον ἀκόμῃ ἀναγγελθῆ εἰς τὴν Λακεδαίμονα ὅτε ἔπεμψαν τοὺς ὀπλίτας. Οἱ Ἡεῖοι ὁμῶς ἀπεκρίθησαν ὅτι ἡ ἐκεχειρία ὑπῆρχεν ἤδη παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις· διότι πρῶτον εἰς τὴν Λακεδαίμονα ἀνήγγειλον αὐτὴν καὶ ἐνῶ οἱ Ἡεῖοι ἡσυχάζον ὡς ἐν ὥρᾳ ἀνακωχῆς, οἱ Λακεδαιμόνιοι λάθρα διεπράξαντο τὴν ἀδικίαν ἐκείνην. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπῆντησαν ὅτι οἱ Ἡεῖοι δὲν θὰ ἀνήγγελλον κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τὴν ἐκεχειρίαν εἰς τὴν Λακεδαίμονα ἐὰν ἐνόμιζον ἑαυτοὺς προσβεβλημένους, ἀλλ' ὅτι ἀνήγγειλον αὐτὴν μὴ νομίζοντες ἑαυτοὺς προσβεβλημένους, καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἔφερον τὰ ὅπλα ἐναντίον των οὐδαμοῦ. Ἀλλ' οἱ Ἡεῖοι ἐπέμενον λέγοντες ὅτι εἰς μάτην ἰσχυρίζοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅτι

δὲν ἔπραξαν τὴν ἀδικίαν ἐκείνην· ἀλλ' ἐὰν ᾔθελον νὰ τοῖς ἀποδώσωσι τὸ Λέπρεον, παρητοῦντο τοῦ μέρους ὅπερ τοῖς ἀνῆκεν ἐκ τοῦ προστίμου καὶ ἐπλήρωνον αὐτοὶ ἀντ' ἐκείνων τὸ μέρος ὅπερ ἀνῆκεν εἰς τὸν θεόν.

50. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν τοὺς ἤκουον, τοῖς προέτεινον αὖθις νὰ μὴ ἀποδώσωσι τὸ Λέπρεον, ἐὰν δὲν ᾔθελον, ἀλλὰ νὰ ἀναβῶσιν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, ἐπειδὴ προθυμοῦνται νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸν ναόν, καὶ νὰ ὀρκισθῶσιν ἐνώπιον τῶν Ἑλλήνων ὅτι βραδύτερον θὰ πληρῶσωσι τὸ ποσὸν εἰς τὸ ὅποιον καταδικάσθησαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν συγκατετέθησαν οὐδὲ εἰς τοῦτο, ἀπεκλείσθησαν ἀπὸ τὸ ἱερόν, ἀπὸ τὰς θυσίας καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας καὶ ἔθυσον οἴκαδε, οἱ δὲ ἄλλοι Ἕλληνες ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἐορτὴν ἐκτὸς τῶν Λεπρεατῶν. Φοβηθέντες ὅμως οἱ Ἥλεῖοι μήπως οἱ Λακεδαιμόνιοι μεταχειρισθῶσι τὴν βίαν ὅπως θύσωσιν ἐν τῷ ἱερῷ, ἔθεσαν ἐκεῖ φρουρὰν ἐκ νέων ὠπλισμένων· ἤλθον δὲ πρὸς αὐτοὺς χίλιοι Ἀργεῖοι, χίλιοι Μαντινεῖς, καὶ ἱππεῖς Ἀθηναῖοι, οἵτινες περιέμενον εἰς τὸ Ἄργος τὴν ἐορτὴν. Μέγας φόβος τότε κατέλαβε τοὺς ἐν τῇ ἐορτῇ μήπως οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔλθωσιν ἐνοπλοὶ, πρὸ πάντων ἀφοῦ ὁ Λακεδαιμόνιος Λίχας ὁ Ἀρκεσιλάου ἔλαβε πληγὰς ἐν τῷ ἀγῶνι ὑπὸ τῶν ῥαβδούχων. Οἱ δύο ἵπποι του εἶχον νικήσει εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ἐπειδὴ δὲν τῷ ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ συναγωνισθῇ, ὁ κῆρυξ ἀνεκήρυξε νικητὴν τὸν λαὸν τῆς Βοιωτίας. Τότε ὁ Λίχας προσελθὼν εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐστεφάνωσε τὸν ἡνίοχον, θέλων νὰ δείξῃ ὅτι τὸ ἄρμα ἦτο ἰδικόν του. Τὸ συμβάν τοῦτο νύξῃσε τὸν γενικὸν φόβον καὶ περιέμενον νὰ συμβῇ τι κίνημα· ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔμειναν ἥσυχοι καὶ οὕτως ἡ ἐορτὴ

ἐτελείωσε χωρὶς νὰ διαταραχθῇ. Μετὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Ὀλυμπίων οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἤλθον εἰς τὴν Κόρινθον διὰ νὰ παρακαλέσωσι τοὺς Κορινθίους νὰ ἐνωθῶσι μετ' αὐτῶν· ἐκεῖ ἔτυχον καὶ πρέσβεις ἐκ Λακεδαιμόνος. Πολλῶν δὲ λόγων διαμειφθέντων, δὲν ἐπράχθη ἐπὶ τέλους τίποτε, διότι σεισμοῦ γενομένου, διελύθησαν καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. Καὶ τὸ θέρος ἐτελείωσε.

51. Κατὰ τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα οἱ ἐν Τραχίνι Ἡρακλεῶται ἐπολέμησαν πρὸς τοὺς Αἰνιᾶνας, τοὺς Δόλοπας, τοὺς Μαλιεῖς καὶ τινὰς Θεσσαλούς. Τὰ ἔθνη ἐκεῖνα μετὰ φθόνου ἔβλεπον τὴν γείτονα ταύτην πόλιν, διότι ἡ ἰδρυσίς της μᾶλλον τὰς χώρας των ἡπεῖλει ἢ πᾶσαν ἄλλην. Μόλις ἰδρυθεῖσαν ἤρχισαν νὰ τὴν παρενοχλῶσι καὶ νὰ τὴν βλάπτωσιν ὅσον ἡδύναντο περισσότερον. Κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν ἐνίκησαν ἐν τῇ μάχῃ τοὺς Ἡρακλεώτας καὶ ἐφόνευσαν τὸν Λακεδαιμόνιον στρατηγόν των Ξενάρην τὸν υἱὸν τοῦ Κνίδιος· πολλοὶ δὲ Ἡρακλεῶται ἔπεσαν ὁμοίως· καὶ ὁ χειμὼν ἐτελείωσε καθῶς καὶ τὸ δωδέκατον ἔτος τοῦ πολέμου τούτου.

52. Ὅμως ἤρχισε τὸ ἀκόλουθον θέρος ⁽¹⁾ οἱ Βοιωτοὶ κατέλαβον τὴν Ἡράκλειαν ἥτις ὑπέφερε μετὰ τὴν μάχην ταύτην πολὺ καὶ ἀπέπεμψαν ἕνεκα τῆς κακῆς διοικήσεώς του τὸν Λακεδαιμόνιον Ἡγισιππίδαν. Κατέλαβον δὲ τὴν πόλιν ταύτην φοβηθέντες μήπως λάβωσι κατοχὴν αὐτῆς οἱ Ἀθηναῖοι καθ' ὃν καιρὸν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἦσαν περιπεπλεγμένοι εἰς τὰς ταραχὰς τῆς Πελοποννήσου. Οὐχ ἥττον ὠργίσθησαν κατ' αὐτῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι. Κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ θέρος Ἀλκιβιάδης ὁ Κλεινίου, στρατηγὸς

(1) Δίκατον τρίτον ἔτος τοῦ πολέμου, 419 π. X.

τῶν Ἀθηναίων, συμπραττόντων τῶν Ἀργείων καὶ τῶν συμμάχων των, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον μετ' ὀλίγων ὀπλιτῶν καὶ τοξοτῶν Ἀθηναίων, καὶ παραλαβὼν τινὰς ἐκ τῶν αὐτόθεν συμμάχων ἀποκατέστησε μετ' αὐτῶν τὴν τάξιν ἐν ταῖς συμμαχικαῖς πόλεσι. Διερχόμενος δὲ τὴν Πελοπόννησον μετὰ στρατοῦ, ἔπεισε τοὺς Πατρεῖς νὰ κτίσωσι τείχη μέχρι τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ἐγείρῃ ἄλλα εἰς τὸ Ῥίον τὸ Ἀχαϊκόν. Οἱ Κορίνθιοι ὁμῶς, οἱ Σικυώνιοι καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες ἐβλάπτοντο διὰ τῆς τειχίσεως ταύτης ἔδραμον καὶ τοὺς ἐμπόδισαν.

53. Κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος ἐγένετο πόλεμος μεταξὺ Ἐπιδαυρίων καὶ Ἀργείων διὰ τὸ θῦμα τὸ ὁποῖον οἱ Ἐπιδαυριοὶ ὤφειλον νὰ φέρωσιν εἰς τὸν Πυθαεᾶ Ἀπόλλωνα διὰ τὰ Βουτόμια καὶ τὸ ὁποῖον ἡμέλησαν νὰ πέμψωσιν· ἦσαν δὲ οἱ Ἀργεῖοι ἀπόλυτοι κύριοι τοῦ ἱεροῦ. Ἀλλὰ καὶ ἄνευ τῆς προφάσεως ταύτης, ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ οἱ Ἀργεῖοι ἤθελον νὰ καταλάβωσιν εἰ δυνατόν τὴν Ἐπίδαυρον διὰ νὰ κρατῶσιν εἰς ἡσυχίαν τὴν Κόρινθον καὶ διὰ νὰ ἀνοίξωσιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς μεταβαίνοντας ἐκ τῆς Αἰγίνης πρὸς βοήθειαν τῶν Ἀργείων, ὁδὸν βραχυτέραν, καὶ νὰ μὴ ἀναγκάζωνται νὰ περιπλέωσι τὸ Σκύλλαιον. Πχρεσκευάζοντο λοιπὸν οἱ Ἀργεῖοι νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Ἐπίδαυρον ὅπως ἀπαιτήσωσι τὴν παράδοσιν τοῦ θύματος.

54. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀρχηγοῦντος τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἀγιδος τοῦ Ἀρχιδάμου, ἐπροχώρησαν μέχρι τῶν Λεύκτρων, τελευταίας πόλεως τῆς χώρας των πρὸς τὸ Λύκαιον ὄρος· οὐδεὶς ἐγίνωσκε ποῦ ἐστράτευον, οὔτε αὐταὶ αἱ πόλεις αἵτινες παρέσχον

τοὺς στρατιώτας. Ἄλλ' ἐπειδὴ αἱ θυσίαι των διὰ τὴν διάβασιν τῶν ὁρίων δὲν ἀπέβησαν εὐνοϊκαί, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια καὶ παρήγγειλαν εἰς τοὺς συμμάχους νὰ ᾤσιν ἑτοιμοὶ μετὰ τὸν ἐπόμενον μῆνα (τὸν μῆνα Καρνεῖον καθ' ὃν οἱ Δωριεῖς ἐτέλουν ἑορτὴν) δι' ἄλλην ἐκστρατείαν. Οἱ δὲ Ἀργεῖοι, ἀναχωρησάντων αὐτῶν, ἐξεληθόντες τῆς χώρας των τὴν τετάρτην ἡμέραν τῆς τελευταίας δεκάδος τοῦ μηνὸς ὅστις προηγεῖται τοῦ Καρνείου, μετεχειρίσθησαν ὅλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἰς τὸ νὰ ὁδοιπορῶσι, καὶ καθ' ὅλας τὰς ὑπολειπομένας ἐξ ἡμέρας εἰσέβαλλον εἰς τὴν χώραν τῶν Ἐπιδαυρίων καὶ ἐλεηλάτουν αὐτήν. Οἱ Ἐπιδαυριοὶ προσεκάλεσαν τοὺς συμμάχους· ἄλλ' οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν ἐπροφασίσθησαν τὰς πανηγύρεις τοῦ μηνὸς, οἱ δὲ προχώρησαντες μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Ἐπιδαυρίας ἡσύχαζον.

55. Ἐνῷ οἱ Ἀργεῖοι ἦσαν εἰς τὴν Ἐπίδαυρον, συνῆλθον εἰς τὴν Μαντίνειαν πρεσβεῖαι ἀπὸ τῶν πόλεων ἐπὶ τῇ προσκλήσει τῶν Ἀθηναίων. Κατὰ τὰς συνδιαλέξεις αὐτῶν ὁ Κορίνθιος Εὐφαιμίδας εἶπεν ὅτι τὰ ἔργα δὲν ἦσαν σύμφωνα μὲ τοὺς λόγους· διότι ἐνῷ αὐτοὶ συνῆλθον ὅπως ἐνασχοληθῶσι περὶ τῆς εἰρήνης, οἱ Ἐπιδαυριοὶ, οἱ σύμμαχοί των, καὶ οἱ Ἀργεῖοι ἦσαν ἀντιπαρατεταγμένοι μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας· ὅτι ἔπρεπε πρῶτον νὰ διαλύσῃσι τὰ δύο στρατόπεδα καὶ κατόπιν νὰ ὁμιλήσῃσι περὶ εἰρήνης. Δεκτῆς γενομένης τῆς προτάσεως ταύτης ἀνεχώρησαν ἀμέσως καὶ κατώρθωσαν νὰ ἀπομακρύνωσι τοὺς Ἀργεῖους ἀπὸ τὴν Ἐπιδαυρίαν. Κατόπιν συνηθροίσθησαν, ἀλλὰ δὲν συνεφώνησαν τίποτε. Ἐν τούτοις οἱ Ἀργεῖοι εἰσέβαλον πάλιν εἰς τὴν Ἐπιδαυρίαν καὶ ἐλεηλάτησαν αὐτήν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐξε-

στράτευσαν μέχρι τῶν Καρυῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ μήτε ἐνταῦθα αἱ θυσίαι δὲν ὑπῆρξαν εὐνοϊκαί, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. Οἱ δὲ Ἀργεῖοι, λεηλατήσαντες τὸ τρίτον μέρος περίπου τῆς Ἐπιδαυρίας, ἀνεχώρησαν. Χίλιοι ὀπλῖται Ἀθηναῖοι, διοικούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἦλθον εἰς βοήθειάν των· ἀλλὰ μαθόντες ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀνεχώρησαν καὶ ὅτι δὲν ἦτο πλέον ἀναγκαία ἡ παρουσία των εἰς τοὺς Ἀργεῖους, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. Καὶ οὕτω διήλθε τὸ θέρος.

56. Κατὰ τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα οἱ Λακεδαιμόνιοι λαθόντες τοὺς Ἀθηναίους ἔπεμψαν διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Ἐπιδαυρον τριακοσίους φρουροὺς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀγησιππίδου. Ἐλθόντες δὲ οἱ Ἀργεῖοι εἰς τοὺς Ἀθηναίους παρεπονέθησαν ὅτι ἐπέστρεψαν νὰ διέλθωσι διὰ θαλάσσης τὰ στρατεύματα ἐκεῖνα, μολονότι ἦτο γεγραμμένον ἐν ταῖς σπονδαῖς νὰ μὴ ἀφίνωσι νὰ διέρχωνται πολέμιοι διὰ τῆς χώρας των, καὶ προσέθεσαν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι θὰ ἔπραττον ἀδικίαν πρὸς αὐτοὺς ἐὰν δὲν ἔπεμπον εἰς Πύλον, ἐναντίον τῶν Λακεδαιμονίων, τοὺς Μεσσηνίους καὶ τοὺς Εἰλωτας. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἔγραψαν κάτωθεν τῆς Λακωνικῆς στήλης ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἔμειναν πιστοὶ εἰς τοὺς ὅρκους των, καὶ μετέφεραν τοὺς Εἰλωτας ἐκ Κρανίων εἰς Πύλον διὰ νὰ ληστεύωσι τὴν χώραν, κατὰ τὰ ἄλλα δὲ ἔμειναν ἡσυχοί. Κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον καθ' ὃν ἐπολέμουν οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Ἐπιδαυριοί, μάχη μὲν ἐκ παρασκευῆς οὐδεμία ἐγένετο, ἀλλὰ μόνον ἐνέδραι καὶ ἐπιδρομαί, εἰς τὰς ὁποίας ἐφονεύοντο τινὲς ἐκατέρωθεν. Κατὰ τὸ τέλος δὲ τοῦ χειμῶνος καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος οἱ Ἀργεῖοι κλίμακας ἔχοντες ἦλθον εἰς

τὴν Ἐπίδαυρον διὰ τὰ καταλάβωσιν αὐτὴν ἐξ ἐφόδου ὑποθέτοντες αὐτὴν ἀνυπεράσπιστον ἕνεκα τοῦ πολέμου, ἀλλ' ἀπῆλθον ἄπρακτοι. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐτελείωσεν ὁ χειμὼν καὶ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τοῦ πολέμου.

57. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ ἀκολούθου θέρους ⁽¹⁾ οἱ Λακεδαιμόνιοι βλέποντες ὅτι οἱ Ἐπιδαύριοι σύμμαχοί των ἐταλαιπωροῦντο καὶ ὅτι ἐκ τῶν ἄλλων λαῶν τῆς Πελοποννήσου οἱ μὲν εἶχον ἀποσπασθῆ ἀπὸ τὴν συμμαχίαν των οἱ δὲ ἦσαν δυσηρεστημένοι κατ' αὐτῶν, καὶ νομίσαντες ὅτι, ἐὰν δὲν περιώριζον τὸ κακὸν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον θὰ ἠῤῃξανεν, ἐξεστράτευσαν πανδημεῖ, αὐτοὶ καὶ οἱ Εἰλωτες, κατὰ τοῦ Ἄργους ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλέως Ἀγιδος τοῦ Ἀρχιδάμου. Συνεξεστράτευσαν δὲ μετ' αὐτῶν οἱ Τεγεᾶται καὶ ὅσοι ἄλλοι Ἀρκάδες ἦσαν σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων. Οἱ ἐκ τῆς ἄλλης Πελοποννήσου σύμμαχοι καὶ οἱ ἐξωθεν συνηθροίσθησαν εἰς τὸν Φλιοῦντα. Καὶ οἱ μὲν Βοιωτοὶ εἶχον στείλει πεντακισχιλίας ὀπλίτας, ἰσαριθμούς ψιλούς, πεντακοσίους ἵππους καὶ ἰσαριθμούς ἀμίππους ⁽²⁾, οἱ δὲ Κορίνθιοι δισχιλίους ὀπλίτας καὶ οἱ ἄλλοι ἀναλόγως τῶν δυνάμεών των. Οἱ Φλιάσιοι ἦλθον ὅλοι, καθότι ἡ συγκέντρωσις ἐγένετο ἐπὶ τῆς χώρας των.

58. Οἱ δὲ Ἀργεῖοι προειδοποιηθέντες περὶ τῶν ἐτοιμασιῶν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ ὅτι ἐπροχώρουν πρὸς τὸν Φλιοῦντα θέλοντες τὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῶν ἄλλων συμμάχων, ἐξεστράτευσαν τότε καὶ αὐτοί. Οἱ Μαν-

(1) Δέκατον τέταρτον ἔτος τοῦ πολέμου, 448 π. Χ.

(2) Ἀσαφῶς πως γινώσκομεν ὅτι οἱ ἄμιπποι ἦσαν στρατιῶται ἡξέυροντες τὰ πολεμῶσι καὶ ἀπὸ τῶν ἵππων καὶ πεζοί.

τινεῖς μετὰ τῶν ιδίων ἑαυτῶν συμμάχων ἦλθον εἰς βοή-
θειάν των καθὼς καὶ τρισχίλιοι ὀπλῖται Ἕλεῖοι. Προ-
χωροῦντες, συνήντησαν τοὺς Λακεδαιμονίους ἐν Μεθυ-
δρίῳ τῆς Ἀρκαδίας. Τότε οἱ δύο στρατοὶ κατέλαβον
ἀνὰ ἓνα λόφον· καὶ οἱ μὲν Ἀργεῖοι ἡτοιμάζοντο νὰ ὤρε-
ληθῶσιν ἐκ τῆς ἀπομονώσεως τῶν Λακεδαιμονίων διὰ νὰ
τοὺς πολεμήσωσιν· ἀλλ' ὁ Ἅγις ἀνήγειρε τὸν στρατὸν
κατὰ τὴν νύκτα καὶ λαθὼν τοὺς πολεμίους ἐπορεύετο
πρὸς τὸν Φλιοῦντα διὰ νὰ ἐνωθῇ μὲ τοὺς ἄλλους συμ-
μάχους. Οἱ Ἀργεῖοι ἐννοήσαντες τοῦτο ἐπροχώρησαν
ἅμα τῇ αὐγῇ πρῶτον μὲν πρὸς τὸ Ἄργος, ἔπειτα δὲ
πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς Νεμέας, ὅπου ὑπέθετον ὅτι οἱ Λακε-
δαιμόνιοι θὰ καταβῶσι μετὰ τῶν συμμάχων των. Ἀλλ'
ὁ Ἅγις, ἀντὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδὸν ταύτην, ἐτράπη
ἄλλην τραχυτέραν καὶ κατέβη εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ
Ἄργους ἐπὶ κεφαλῇς τῶν Λακεδαιμονίων, τῶν Ἀρκάδων
καὶ τῶν Ἐπιδαυρίων. Οἱ Κορίνθιοι, οἱ Πελλήνηες καὶ οἱ
Φλιάσιοι ἐπορεύοντο δι' ὁμαλωτέρας ὁδοῦ· εἰς δὲ τοὺς
Βοιωτοὺς, τοὺς Μεγαρεῖς καὶ τοὺς Σικυωνίους ἐδόθη δια-
ταγὴ νὰ καταβῶσι διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς Νεμέας, ὅπου οἱ
Ἀργεῖοι ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι, ἵνα, ἐὰν οἱ Ἀργεῖοι
ἐπετίθεντο κατὰ τῶν ἐν τῇ πεδιάδι Λακεδαιμονίων, κα-
ταδιώξωσιν αὐτοὺς διὰ τοῦ ἵππικοῦ. Καὶ ὁ μὲν Ἅγις
ταῦτα διατάξας εἰσέβαλεν εἰς τὴν πεδιάδα καὶ ἐλεηλά-
τησε τὴν Σάμινθον καὶ ἄλλα χωρία.

59. Οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἐννοήσαντες ταῦτα ἀνεχώρησαν ἐκ
τῆς Νεμέας ἡμέρας ἥδη οὔσης, καὶ συναντήσαντες τὸ
στρατόπεδον τῶν Φλιασίων καὶ Κορινθίων, ἐκ μὲν τῶν
Φλιασίων ὀλίγους ἀπέκτειναν, ὑπὸ δὲ τῶν Κορινθίων
ὀλίγους καὶ αὐτοὶ ἀπώλεσαν. Ἐν τούτοις οἱ Βοιωτοί,

οἱ Μεγαρεῖς καὶ οἱ Σικυῶνιοι, συμφώνως μὲ τὴν διαταγὴν ἣν εἶχον λάβει, ἐπροχώρουσιν πρὸς τὴν Νεμέαν, ἀλλὰ δὲν εὗρον πλέον ἐκεῖ τοὺς Ἀργεῖους, διότι οὗτοι εἶχον καταβῆ ὅταν εἶδον λεηλατούμενους τοὺς ἀγρούς των καὶ εἶχον παρταχθῆ εἰς μάχην. Ἀντιπαρεσκευάζοντο δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ περιεκλείσθησαν οἱ Ἀργεῖοι· διότι ἐκ μὲν τῆς πεδιάδος τοῖς ἐμπόδιζον πᾶσαν μετὰ τῆς πόλεως συγκαινωνίαν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ μετ' αὐτῶν, ἀνωθεν ἦσαν οἱ Κορίνθιοι, οἱ Φλιάσιοι, οἱ Πελληνεῖς, καὶ πρὸς τὴν Νεμέαν οἱ Βοιωτοί, οἱ Σικυῶνιοι καὶ οἱ Μεγαρεῖς. Ἱππικὸν δὲν εἶχον, διότι μόνοι ἐκ τῶν συμμάχων οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶχον φθάσει ἀκόμῃ. Οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι γενικῶς ἐπίστευον ὅτι ἡ θέσις των δὲν ἦτο τόσοσιν κακῇ, ὅτι ἡ μάχῃ ἤθελεν ἀποβῆ ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι περιεκλείσθησαν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καὶ πλησίον τῆς πόλεως των. Ἀλλ' ὁ Θράσυλλος, εἷς ἐκ τῶν πέντε στρατηγῶν, καὶ ὁ Ἀλκίφρων, πρόξενος τῶν Λακεδαιμονίων, καθ' ἣν στιγμήν οἱ δύο στρατοὶ ἐμελλον νὰ ἔλθωσιν εἰς χεῖρας, προσελθόντες εἰς τὸν Ἅγιν τὸν ἀπέτρεψαν ἀπὸ τοῦ νὰ πολεμήσῃ, λέγοντες ὅτι οἱ Ἀργεῖοι ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ὑποβάλωσιν εἰς διαιτησίαν τὰς μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων διαφοράς των καὶ τοῦ λοιποῦ νὰ διάγωσιν ἐν εἰρήνῃ ἀφοῦ κάμωσι σπονδὰς.

60. Καὶ οἱ μὲν Ἀργεῖοι οἱ ταῦτα εἰπόντες ἐνῆργουν ἀφ' ἑαυτῶν καὶ ὄχι τῇ συγκαταθέσει τοῦ στρατοῦ· ὁ δὲ Ἅγης παραδεχθεὶς τοὺς λόγους των, αὐτὸς μόνος, καὶ χωρὶς νὰ συμβουλευθῇ τοὺς περισσοτέρους, ἄλλ' ἀνακρινώσας μόνον αὐτοὺς εἰς ἓνα ἐκ τῶν μετ' αὐτοῦ συνεκστρατευμένων ἀρχόντων, ἔκαυε σπονδὰς διὰ τέσσαρας

μῆνας καθ' οὗς ὄφειλον οἱ Ἀργεῖοι νὰ ἐκτελέσωσι τὰς ὑποσχέσεις των. Καὶ εὐθὺς ἀπήγαγε τὸν στρατὸν, χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε εἰς κανένα ἐκ τῶν συμμάχων. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἠκολούθουν μὲν τὸν Ἅγιν ὡς ἡγεμόνα των, κατὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ παρεπονοῦντο κατ' αὐτοῦ πικρῶς μεταξὺ των λέγοντες ὅτι τοιαύτης καλῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ πολεμήσωσι τὸν ἐχθρὸν περικυκλωμένον πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ἱππέων καὶ τῶν πεζῶν παρουσιασθείσης εἰς αὐτούς, ἔφευγον χωρὶς νὰ πράξωσι τι ἄξιον τῶν προπαρασκευῶν των· διότι τῶνόντι ὁ στρατὸς ἐκεῖνος ἦτο ὁ κάλλιστος ἀπὸ ὅσους συνηθροίσθησαν ἐν τῇ Ἑλλάδι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· ἐφάνη δὲ πρὸ πάντων ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ λαμπρότητι ὅτε συνηθροίσθη εἰς τὴν Νεμέαν, ὅπου εὐρέθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι πανστρατιᾶ, οἱ Ἀρκάδες, οἱ Βοιωτοί, οἱ Κορίνθιοι, οἱ Σικυῶνιοι, οἱ Πελλήνηες, οἱ Φλιάσιοι, οἱ Μεγαρεῖς, ὅλοι ἄνδρες λογάδες ἐξ ἐκάστου ἔθνους καὶ οἵτινες ἐφάνοντο δυνάμενοι νὰ ἀντιμετρηθῶσιν οὐ μόνον πρὸς τὴν συμμαχίαν τοῦ Ἀργεῖος ἀλλὰ καὶ πρὸς πᾶσαν ἄλλην ἣτις ἤθελεν ἐνωθῇ μετ' αὐτῆς. Οὕτω λοιπὸν ὁ στρατὸς, δυσηρεστημένος κατὰ τοῦ Ἀγιδος ἀνεχώρησε καὶ ἐπέστρεψεν ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια· οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἦσαν καὶ αὐτοὶ ἔτι μᾶλλον δυσηρεστημένοι κατ' ἐκείνων οἵτινες ἔκαμον τὰς σπονδὰς ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ πλήθους, νομίζοντες ὅτι ἀφήσαντες τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ φύγωσιν ἔχασαν τὴν καλλιτέραν περίστασιν ἣτις ἡδύνατό ποτε νὰ παρουσιασθῇ εἰς αὐτούς· διότι τῶνόντι ὁ ἀγὼν θὰ ἐγένετο πλησίον τῆς πόλεως των καὶ βοηθούντων συμμάχων πολλῶν καὶ γενναίων. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν των δὲ ἤρχισαν νὰ λιθοβολῶσι τὸν Θράσυλλον ἐν τῷ χειμάρρῳ

Χαράδρῳ, ὅπου, πρὶν εἰσελθῶσιν εἰς τὴν πόλιν, δικάζουσι τὰ στρατιωτικὰ ἐγκλήματα. Ὁ Θράσυλλος, καταφυγὼν εἰς τὸν βωμὸν, ἐσώθη· ἀλλ' ἡ περιουσία αὐτοῦ ἐδημεύθη.

61. Μετὰ τοῦτο, ἐλθόντων πρὸς βοήθειαν χιλίων Ἀθηναίων ὀπλιτῶν καὶ τριακοσίων ἱππέων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Λάχητος καὶ τοῦ Νικοστράτου, οἱ Ἀργεῖοι, οἵτινες ἐδίσταζον νὰ λύσωσι τὰς μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων σπονδὰς, τοὺς προσεκάλεσαν νὰ ἀναχωρήσωσι καὶ δὲν τοὺς ἐπαρυσίασαν εἰς τὸν δῆμον, μετὰ τοῦ ὁποίου οἱ Ἀθηναῖοι ἤθελον νὰ συνεννοηθῶσιν, εἰμὴ ἀφοῦ ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τῶν παρακλήσεων τῶν Μαντινέων καὶ τῶν Ἡλείων οἵτινες εὐρίσκοντο ἐκεῖ εἰσέτι. Οἱ Ἀθηναῖοι, διὰ τοῦ πρεσβευτοῦ των Ἀλκιβιάδου, εἶπον εἰς τοὺς Ἀργεῖους καὶ εἰς τοὺς συμμάχους ταῦτα, ὅτι αἱ σπονδαὶ δὲν ἐγένοντο ὀρθῶς ἄνευ τῆς συμμετοχῆς τῶν ἄλλων πόλεων, καὶ ὅτι τώρα (ἀφοῦ ἦλθον ἐγκαίρως) ἔπρεπε νὰ ἀρχίσωσι τὸν πόλεμον. Πείσχοντες διὰ τῶν λόγων των τοὺς συμμάχους, εὐθὺς ἐπροχώρησαν κατὰ τοῦ Ἀρκαδικοῦ Ὀρχομενοῦ πάντες πλὴν τῶν Ἀργείων, οἵτινες καίτοι πεισθέντες ἔμεινάν κατ' ἀρχάς ὀπίσω, ἀλλ' ὕστερον ἦλθον καὶ αὐτοί. Στρατοπεδευσάμενοι δὲ ἔμπροσθεν τοῦ Ὀρχομενοῦ, ἐπολιόρκουν πάντες καὶ ἑκαμνον ἐφόδους οὐ μόνον διὰ νὰ κυριεύσωσι τὸν Ὀρχομενόν, ἀλλὰ καὶ διότι εὐρίσκοντο ὄμηροι ἐκ τῆς Ἀρκαδίας κατατεθέντες αὐτόθι ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. Οἱ δὲ Ὀρχομένιοι διὰ τὴν τοῦ τείχους ἀσθένειαν καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν φοβηθέντες μήπως ἀπολεσθῶσι πρὶν τοὺς βοηθήσωσιν, ἐσυνθηκολόγησαν ὥστε νὰ ᾔναι σύμμαχοι τῶν πολιορκούντων, νὰ δώσωσιν ὄμηρους εἰς τοὺς

Μαντινεῖς ἐκ τῶν συμπολιτῶν των καὶ νὰ παραδώσωσιν ἐκείνους τοὺς ὁποίους κατέθεσαν ἐκεῖ οἱ Λακεδαιμόνιοι.

62. Μετὰ τοῦτο οἱ σύμμαχοι, ἔχοντες ἤδη τὸν Ὀρχομενὸν, διεσκέφθησαν κατὰ ποίας πόλεως, μεταξὺ ἐκείνων αἵτινες ἔμενον, ἔπρεπε νὰ χωρήσωσι κατὰ πρῶτον. Καὶ οἱ μὲν Ἥλειοι ἐπρότεινον νὰ προσβάλωσι τὸ Λέπρεον, οἱ δὲ Μαντινεῖς τὴν Τέγεαν· οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι προσετέθησαν μὲ τὴν γνώμην τῶν Μαντινέων. Καὶ οἱ μὲν Ἥλειοι ὀργισθέντες διότι δὲν ἐψηφίσθη ἡ προσβολὴ τοῦ Λεπρέου, ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια· οἱ δὲ ἄλλοι σύμμαχοι παρεσκευάζοντο ἐν τῇ Μαντινείᾳ διὰ νὰ ὀδεύσωσι κατὰ τῆς Τεγέας. Τινὲς μάλιστα Τεγεᾶται ἤθελον νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν πόλιν.

63. Οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἵτινες εἶχον ἀναχωρήσει ἐξ Ἀργους μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς τετραμήνου ἀνακωχῆς, πικρῶς παρεπονοῦντο κατὰ τοῦ Ἀγιδος διότι δὲν καθυπέταξε τὸ Ἀργος, ἀφήσας οὕτω νὰ διαφύγῃ ἡ καλλιτέρα περίστασις ἣτις ἡδύνατό ποτε νὰ παρουσιασθῇ, ὡς ἐνόμιζον αὐτοί· διότι δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ εὔρητις συνηθροισμένους ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοσοῦτους καὶ τοιοῦτους συμμάχους. Ἐπειδὴ δὲ διεδόθη ἡ εἰδησις ὅτι ἡλώθη ὁ Ὀρχομενός, ἡγανάκτησαν πολὺ περισσότερον καὶ ἐν τῇ ὀργῇ των ἀπεφάσισαν εὐθύς, ἐναντίον τῆς συνηθείας των, ὅτι ἔπρεπε νὰ κατεδαφίσωσι τὴν οἰκίαν του καὶ νὰ τὸν καταδικάσωσιν εἰς ζημίαν ἑκατὸν χιλιάδων δραχμῶν. Ὁ δὲ τοὺς ἐκέτευσεν νὰ μὴ πράξωσι τίποτε, βεβαιῶν ὅτι εἰς τὴν πρώτην ἐκστρατείαν θὰ ἐξηγόραζε τὰς ἐπιπλήξεις ταύτας διὰ λαμπροῦ κατορθώματος· ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, θὰ ἦσαν κύριοι νὰ πράξωσιν ὅ,τι ἤθελον νομίσει καλόν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀνέβηλον τὴν ζημίαν καὶ τὴν κα-

τεδάφισιν, ἀλλ' ἐξέδωκαν τότε νόμον ὅστις οὐδέποτε ἄλλοτε ὑπῆρξεν εἰς αὐτούς· ἐξελέξαντο συμβούλιον ἐκ δέκα Σπαρτιατῶν, ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν ὁποίων δὲν ἠδύνατο νὰ ἀπάγῃ τὸν στρατὸν ἐκ τῆς πολεμίας χώρας ⁽¹⁾.

64. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔμαθον παρὰ τῶν ἐν Τεγέᾳ φίλων των ὅτι ἐὰν δὲν ἔσπευδον νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ θὰ ἀπεσπᾶτο αὕτη ἀπ' αὐτῶν καὶ θὰ ἠνούτο μετὰ τῶν Ἀργείων καὶ τῶν συμμάχων των, καὶ ὅτι ἦτο ἤδη εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ ἀποστατήσῃ. Ἀμέσως λοιπὸν οἱ

(1) Τὸ ἐν χρήσει στερεότυπον κείμενον ἔχει ἐπὶ λέξεως ὡς ἐξῆς «μὴ κύριον εἶναι ἀπάγειν στρατὸν ἐκ τῆς πόλεως» ὅπερ ἐξηγεῖται νὰ μὴ δύναται νὰ ἐξάγῃ στρατὸν ἐκ τῆς πόλεως. Ἄλλ' ὁ Haase, μετὰ τοῦ ὁποίου συμφωνεῖ καὶ ὁ Bétan, φρονεῖ ὅτι τὸ χωρίον εἶναι ἡμαρτημένον καὶ προτείνει νὰ ἀντικατασταθῇ ἡ λέξις «πόλεως» διὰ τῆς λέξεως «πολεμίας», ὥστε τὸ χωρίον νὰ ἐξηγῇται ὡς ἐξῆς «νὰ μὴ δύναται νὰ ἀπάγῃ τὸν στρατὸν ἐκ τῆς πολεμίας χώρας.» Ταύτην τὴν διόρθωσιν ἤκούθησα καὶ ἐγὼ εἰς τὴν ἐξήγησίν μου ὡς ὀρθήν. Καὶ τινόντι, ἐὰν ὁ συγγραφεὺς ἤθελε νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ βασιλεὺς δὲν ἠδύνατο ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν δέκα ἐκείνων συμβούλων νὰ ἐξάγῃ στρατὸν ἐκ τῆς Σπάρτης, θὰ μετεχειρίζετο τὸ ῥῆμα «ἐξάγειν» καὶ οὐχὶ «ἀπάγειν.» Ἄλλως τε δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν εἶχον ἀνάγκην νὰ ἐκδίδωσι νόμους ἐξασφαλίζοντας τὴν ἐκστρατείαν, καθόσον τὴν ἐψήφίζον αὐτοὶ οἱ ἴδιοι καὶ ὅχι ὁ βασιλεὺς. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον τοὺς ἐνδιέφερεν ἦτο νὰ μὴ ἐπαναληφθῇ τὸ ἔγκλημα τὸ ὅποιον ἀπεδίδετο εἰς τὸν Ἅγιν καθὼς καὶ εἰς τὸν Πλειστοάνακτα (Β.βλ. Ε', § 16) τῆς ἀκαίρου ἐκκενώσεως τοῦ ἐχθρικοῦ ἐδάφους.

Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Εἰλωτες ἔδραμον πανδημεὶ μετὰ ταχύτητος ἀπαρδειγματίστου μέχρι τότε, καὶ ἐπροχώρησαν πρὸς τὸ Ὀρέστειον τῆς Μαιναλίας· καὶ τοὺς μὲν Ἀρκάδας οἵτινες ἦσαν σύμμαχοί των προσεκάλεσαν νὰ τοὺς ἀκολουθήσωσιν εἰς Τέγεαν, αὐτοὶ δὲ φθάσαντες ὅλοι εἰς τὸ Ὀρέστειον, ἀπέπεμψαν εἰς τὰ ἴδια τὸ ἕκτον μέρος τοῦ στρατοῦ των, ἦτοι τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς νεωτέρους, διὰ νὰ φρουρῇ τὸν τόπον, καὶ μὲ τὸν ἐπίλοιπον στρατὸν ἔφθασαν εἰς τὴν Τέγεαν. Μετ' οὐ πολὺ ἔφθασαν καὶ οἱ Ἀρκάδες σύμμαχοι. Ἐπεμψαν ἐπίσης εἰς τὴν Κόρινθον, εἰς τοὺς Βοιωτοὺς, εἰς τοὺς Φωκεῖς καὶ εἰς τοὺς Λοκροὺς τὴν πρόσκλησιν νὰ σπεύσωσι κατὰ τάχος εἰς τὴν Μαντίνειαν. Ἄλλ' οὗτοι ἔλαβον τὴν διαταγὴν ταύτην πολὺ ἐξ ἀπροόπτου, καὶ δὲν τοῖς ἦτο εὐκόλον νὰ διέλθωσι τὴν πολεμίαν χώραν χωρὶς νὰ βαδίσωσιν ὅλοι ὁμοῦ καὶ χωρὶς νὰ περιμείνωσιν ἀλλήλους· διότι εὕρισκομένη ἐν τῷ μέσῳ ἡ πολεμία χώρα ἀπέκλειεν αὐτούς· ἐν τούτοις ἔσπευσαν. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, λαβόντες τοὺς παρόντας Ἀρκάδας συμμάχους, εἰσέβαλον εἰς τὴν Μαντινικὴν, καὶ στρατοπεδευσάμενοι πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡρακλέους, ἐλεηλάτουν τὴν χώραν.

65. Οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἅμα εἶδον αὐτοὺς, κατέλαβον θέσιν τινὰ ὀχυρὰν καὶ δύσβατον, καὶ παρετάχθησαν εἰς μάχην. Ἀμέσως οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπροχώρησαν κατ' αὐτῶν. Εἶχον δὲ προσεγγίσει εἰς ἀπόστασιν βολῆς λίθου ἢ ἀκοντίου ὅτε γέρων τις, ἰδὼν αὐτοὺς διευθυνομένους κατὰ τῆς ὀχυρᾶς θέσεως, ἐβόησε πρὸς τὸν Ἅγιν ὅτι διανοεῖται νὰ θεραπεύσῃ τὸ ἐν κακὸν δι' ἐτέρου κακοῦ, δηλῶν τοιοῦτοτρόπως ὅτι ὁ Ἅγις, διὰ τῆς παρούσης ἀκαίρου προθυμίας, ἤθελε νὰ ἐξαλείψῃ τὸν

ἔλεγχον τῆς ἐξ Ἄργους ὑποχωρήσεως. Ὁ δὲ Ἅγις εἶτε διὰ τὴν κραυγὴν τοῦ γέροντος, εἶτε διότι μετέβαλε γνώμην αἰφνιδίως, ἀπήγαγε κατὰ τάχος τὸν στρατὸν πρὶν ἀρχίσῃ ἡ μάχη. Καὶ φθάσας εἰς τὴν Τεγεάτιδα μετωχέτευσε πρὸς τὴν Μαντινικὴν τὸ ὕδωρ περὶ τοῦ ὁποίου, ὡς προξενούντος πολλὰς βλάβας ὅπου καὶ ἂν ἐπιπίπτῃ, πολεμοῦσιν οἱ Μαντινεῖς καὶ οἱ Τεγεᾶται. Ἦλπιζεν ὅτι εἰς τὴν εἰδησιν ταύτην οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ σύμμαχοί των, οἵτινες ἦσαν ἐπὶ τοῦ λόφου, ἤθελον καταβῆ ἐκ τῆς θέσεώς των διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐκτροπὴν τοῦ ὕδατος καὶ οὕτως ἡ μάχη ἤθελε γίνεαι ἐν τῷ πεδίῳ. Καὶ ὁ μὲν Ἅγις μείνας αὐτοῦ ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξέτρεπε τὸ ὕδωρ, οἱ δὲ Ἀργεῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι, ἐκπλαγέντες κατ' ἀρχὰς διὰ τὴν αἰφνιδίαν ἀναχώρησιν τῶν Λακεδαιμονίων, δὲν εἶχον τί νὰ εἰκάσωσιν· ἔπειτα ὁμως, ὅταν ἐκεῖνοι ἀναχωρήσαντες ἐγένοντο ἄφαντοι χωρὶς οὗτοι νὰ τοὺς καταδιώξωσιν, ἤρχισαν πάλιν νὰ μέμφωνται τοὺς στρατηγοὺς των λέγοντες ὅτι καὶ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν εὐκαιρίαν ἀφῆκαν νὰ διαφύγωσιν οἱ περικυκλωμένοι πλησίον τοῦ Ἄργους Λακεδαιμόνιοι, καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν, ἐνῷ ἔφευγον, οὐδεὶς τοὺς καταδιώκει, ἀλλ' ἐν ἡσυχίᾳ οἱ μὲν σώζονται, οἱ δὲ Ἀργεῖοι προδίδονται. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ στρατηγοὶ ἐφοβήθησαν, ὕστερον δὲ κατεβίβασαν τὸν στρατὸν ἀπὸ τοῦ λόφου καὶ προχωρήσαντες εἰς τὴν πεδιάδα ἐστρατοπεδεύσαντο διὰ νὰ προσβάλωσι τοὺς πολεμίους.

66. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι παρετάχθησαν εἰς τρόπον ὥστε νὰ πολεμήσωσιν ἐὰν συνήντων τὸν ἐχθρόν· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐνῷ ἐπανήρχοντο ἀπὸ τὰς ὄχθας τοῦ ὕδατος πρὸς τὸ πλησίον τοῦ

ναοῦ τοῦ Ἡρακλέους στρατόπεδόν των, εἶδον αἴφνης ὅλους τοὺς ἐναντίους παρατεταγμένους ἤδη, καὶ ἀπὸ τοῦ λόφου προελθόντας. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν οἱ Λακεδαιμόνιοι κατελήφθησαν ὑπὸ πανικοῦ φόβου οἷον οὐδέποτε ἄλλοτε ἠσθάνθησαν· μόλις ὀλίγας στιγμὰς εἶχον ὅπως προετοιμασθῶσι διὰ τὴν μάχην, καὶ ἀμέσως κατέλαβον τὰς θέσεις των, τοῦ βασιλέως Ἀγιδος δίδοντος ὅλας τὰς διαταγὰς κατὰ τὸν νόμον. Διότι ὅταν ὁ βασιλεὺς ὁδηγῇ τὸν στρατὸν, οἱ πάντες ὑπακούουσιν εἰς αὐτόν· αὐτὸς διατάττει τὰ δέοντα εἰς τοὺς πολεμάρχους, οὗτοι εἰς τοὺς λοχαγοὺς, οὗτοι εἰς τοὺς πεντηκοντῆρας, οὗτοι εἰς τοὺς ἐνωμοτάρχας καὶ οἱ τελευταῖοι οὗτοι εἰς τὴν ἐνωμοτίαν ⁽¹⁾. Ὅλαι αἱ διαταγαί, καθ' ὅσον παρίσταται αὐτῶν ἀνάγκη, διὰ τῶν ἀρχηγῶν τούτων διαβιβάζονται καὶ φθάνουσι ταχέως· διότι, ἐκτὸς ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, ὁ στρατὸς τῶν Λακεδαιμονίων σύγκειται ἀπὸ ἀρχηγούς ἀρχηγῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ εὐθύνη τῶν πραττομένων διαμοιράζεται εἰς πολλοὺς.

67. Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὸ ἀριστερὸν κέρας τῶν Λακεδαιμονίων κατεῖχον οἱ Σκιριῖται, οἵτινες πάντοτε κατέχουσι τὴν τάξιν ταύτην, καὶ μόνοι μεταξὺ τῶν Λακεδαιμονίων σχηματίζουνσιν ἰδιαίτερον σῶμα· πλησίον αὐτῶν ἦσαν οἱ μετὰ τοῦ Βρασίδου ἐκστρατεύσαντες εἰς τὴν Θράκην καὶ μετ' αὐτῶν ὑπῆρχον νεοδαμῶνδεις· ἔπειτα

(1) Ὁ λόχος συνέκειτο ἐκ πεντακοσίων δώδεκα ἀνδρῶν καὶ ὑποδιηρεῖτο εἰς τέσσαρας πεντηκοστίας, ὧν ἐκάστη συνέκειτο ἐξ ἑκατὸν ἑξήκοντι ὀκτὼ ἀνδρῶν. Ἡ πεντηκοστὺς πάλιν διηρεῖτο εἰς τέσσαρας ἐνωμοτίας ὧν ἐκάστη συνέκειτο ἐκ τριακονταδύο ἀνδρῶν.

ἀμέσως ἤρχοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι τεταγμένοι κατὰ λόγους, καὶ πλησίον αὐτῶν οἱ Ἀρκάδες Ἡραιεῖς, μετὰ δὲ τούτους οἱ Μαινάλιοι· εἰς τὸ δεξιὸν κέρας ἦσαν οἱ Τεγεᾶται καὶ ὀλίγοι ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων εἰς τὸ ἔσχατον μέρος, τὸ δὲ ἱππικὸν ἦτο διανενηγμένον καὶ εἰς τὰ δύο κέρατα. Καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι οὕτω παρετάχθησαν· εἰς δὲ τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, τὸ μὲν δεξιὸν κέρας κατεῖχον οἱ Μαντινεῖς, καθότι ἡ μάχη ἐδίδετο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους των, πλησίον δὲ αὐτῶν ἦσαν οἱ σύμμαχοι Ἀρκάδες, ἔπειτα οἱ χίλιοι λογάδες τῶν Ἀργείων, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ πόλις των παρεῖχε πρὸ πολλοῦ δι' ἐξόδων τῆς τὰ μέσα νὰ ἀσκῶνται εἰς τὴν πολεμικὴν τέχνην, κατόπιν αὐτῶν ἤρχοντο οἱ ἄλλοι Ἀργεῖοι, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ σύμμαχοί των Κλεωναῖοι καὶ Ὀρνεᾶται, τελευταῖοι δὲ ἤρχοντο οἱ Ἀθηναῖοι κατέχοντες τὸ εὐώνυμον κέρας καὶ ἔχοντες τοὺς ἑαυτῶν ἱππεῖς.

68. Ἡ τάξις καὶ αἱ προετοιμασίαι ἀμφοτέρων τοιαῦται ἦσαν. Ἀλλ' ὁ στρατὸς τῶν Λακεδαιμονίων ἐφάνη ἀνώτερος τὸν ἀριθμόν. Ἐν τούτοις δὲν δύναμαι νὰ εἴπω ἀκριβῶς τὰς δυνάμεις ἑκατέρου ἢ καὶ τῶν δύο ὁμοῦ, διότι ὁ μὲν στρατὸς τῶν Λακεδαιμονίων, διὰ τὸν μυστικισμὸν τοῦ πολιτεύματός των, ἦτο ἄγνωστος, ὁ δὲ τῶν ἐναντίων, ἔνεκα τῆς ἀλαζονείας τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸ νὰ μεγαλοποιῶσι τὴν ἀριθμὸν των, καθίστατο ἀπίστευτος. Δυνάμεθα ἐν τούτοις ἐκ τοῦ ἐξῆς ὑπολογισμοῦ νὰ εὕρωμεν κατὰ προσέγγισιν τὴν ἀριθμητικὴν δύναμιν τοῦ σπαρτιατικοῦ στρατοῦ. Ἐπὶ λόχοι ἐμάχοντο κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἄνευ τῶν Σκιριτῶν οἵτινες ἦσαν ἐξακόσιοι· ἕκαστος λόχος εἶχε τέσσαρας πεντηκοστύας, καὶ ἕκαστη πεντηκοστὺς τέσσαρας ἐνωμοτίας. Καὶ εἰς μὲν

τὸν πρῶτον ζυγὸν ἐκάστης ἐνωμοτίας ἐμάχοντο τέσσαρες ἄνδρες, δὲν εἶχον δὲ ὅλοι τὸ αὐτὸ βάθος, ἀλλ' ὅπως ἤθελεν ἕκαστος λοχαγός. Ἐν γένει παρετάχθησαν ἐπὶ ὀκτὼ ζυγῶν κατὰ βάθος, ὅλη δὲ ἡ πρώτη τάξις, πλὴν τῶν Σκιριτῶν, συνέκειτο ἐκ τετρακοσίων τεσσαράκοντα ὀκτὼ ἀνδρῶν ⁽¹⁾.

69. Ὀλίγον πρὸ τῆς συμπλοκῆς οἱ στρατηγοὶ τῶν δύο στρατοπέδων ἀπέτεινον πρὸς τοὺς οἰκείους στρατιώτας τὰς ἐξῆς παρακελεύσεις· πρὸς μὲν τοὺς Μαντινεῖς παρέστησαν ὅτι ἡ μάχη ἔσται οὐ μόνον ὑπὲρ πατρίδος, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας ἢ τῆς δουλείας, νὰ μὴ χάσῃ τὴν μὲν ἀφοῦ τὴν ἐγνώρισαν, καὶ νὰ μὴ περιπέσῃ πάλιν εἰς τὴν ἄλλην· πρὸς δὲ τοὺς Ἀργεῖους ὅτι ὁ ἀγὼν ἔσται ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας αὐτῶν ἡγεμονίας, καὶ ὅπως ἐκδικηθῶσι συγχρόνως ἀπείρους ὕβρεις κατὰ ἀνθρώπων ἐχθρῶν καὶ γειτόνων· πρὸς δὲ τοὺς Ἀθηναίους ὅτι ἦτο καλὸν, ἐνῶ μάχονται μετὰ πολλῶν καὶ γενναίων συμμάχων, νὰ μὴ ὑποχωρήσωσιν εἰς κανένα καὶ ὅτι, νικῶντες τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς τὴν Πελοπόννη-

(1) Τὸ μέτωπον τῆς μάχης συνέκειτο ἐκ τετρακοσίων τεσσαράκοντα ὀκτὼ ἀνδρῶν. Ἐὰν πολλαπλασιάσωμεν τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐπὶ ὀκτὼ, ἔχομεν τρισχιλίους πεντακοσίους ὀγδοήκοντα τέσσαρας ἄνδρας, καὶ μετὰ τῶν ἐξακοσίων Σκιριτῶν τετρακισχιλίους ἑκατὸν ὀγδοήκοντα τέσσαρας. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος δὲν περιλαμβάνει εἰμὴ τοὺς ὀπλίτας οἵτινες μόνον παρετάσσοντο φαλαγγιδόν. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐνώσωμεν τοὺς ἵππεῖς, τοὺς ψιλοὺς, οἵτινες ἦσαν πολυάριθμοι ἐν τῷ σπαρτιατικῷ στρατῷ, καὶ τέλος τοὺς συμμάχους, διότι ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ Θουκυδίδου ἀφορᾷ μόνον τοὺς κυρίως Λακεδαιμονίους.

σον, ἤθελον καταστήσει τὴν αὐτῶν ἡγεμονίαν βεβαιωτέραν καὶ μείζονα, εἰς δὲ τὸ μέλλον οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὴν χώραν των. Τοιαῦται ἦσαν αἱ παραινέσεις αἵτινες ἐδόθησαν εἰς τοὺς Ἀργεῖους καὶ εἰς τοὺς συμμάχους· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἕκαστος ἰδιαιτέρως καὶ μετὰ τῶν ἐμβατηρίων μελῶν, παρωτρύνοντο νὰ ἐνθουμηθῶσι τὴν ἀγωγὴν τὴν ὁποίαν εἶχον λάβει. Ἐγνώριζον ὅτι μακρὰ πρακτικὴ ἄσκησις εἶναι καλλιτέρα ἐγγύησις τῆς νίκης ἢ στιγμιαῖαι παρακελεύσεις εὐγλώττως ρηθεῖσαι.

70. Ἐπειτα οἱ δύο στρατοὶ ἐκινήθησαν· καὶ οἱ μὲν Ἀργεῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἐχώρουν ταχέως καὶ ζωηρῶς, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι βραδέως καὶ εἰς τὸν ἦχον πολλῶν αὐλητῶν ὁμοῦ συνηγμένων· τοῦτο δὲ δὲν εἶναι ἔθιμον ἱερὸν, ἀλλὰ μέσον διὰ νὰ κανονίζωνται τὰ βήματά των πρὸς τὸν ῥυθμὸν τῆς μουσικῆς καὶ διὰ νὰ μὴ διασπᾶται ἡ τάξις των, ὡς συμβαίνει συνήθως εἰς τοὺς μεγάλους στρατοὺς κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς προσβολῆς.

71. Ἐνῷ οἱ δύο στρατοὶ ἐπλησίαζον ἀλλήλους, ὁ βασιλεὺς Ἄγρις ἐπενόησε τὸ ἐξῆς. Εἰς ὅλα τὰ στρατόπεδα συμβαίνει ἐν γένει κατὰ τὴν ὥραν τῆς συμπλοκῆς νὰ ἐκτείνωσι περισσότερον τὸ δεξιὸν κέρας, εἰς τρόπον ὥστε ἐκατέρου ἡ δεξιὰ πτέρυξ νὰ ᾔναι ἀνωτέρα τῆς τοῦ ἐναντίου ἀριστερᾶς. Τοῦτο προέρχεται διότι ὁ καθείς, ὑπὸ φόβου, προσπαθεῖ νὰ προφυλάττῃ τὰ ἄοπλα μέρη τοῦ σώματός του ὀπισθεν τῆς ἀσπίδος τοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ γείτονός του, καὶ διότι νομίζουσιν ὅτι ὅσον μᾶλλον πεφυκνωμένοι εἶναι τόσον μᾶλλον ἀσφαλεῖς· καὶ εἶναι μὲν ἡ πρώτη αἰτία τῆς κλίσεως ταύτης ὁ δεξιὸς ὁδηγὸς ὅστις σπεύδει πάντοτε νὰ προφυλάττῃ

τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ σώματός του ἀπὸ τὰς προσβολὰς τοῦ ἐχθροῦ, τὸν μιμοῦνται δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶται διὰ τὸν αὐτὸν φόβον. Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὸ κέρας τῶν Μαντινέων ἦτο πολὺ ὑπέρτερον τοῦ κέρατος τῶν Σκιριτῶν, ἐνῶ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Τεγεᾶται, ἕνεκα τῆς ἀριθμητικῆς ὑπεροχῆς των, ἦσαν πολὺ μᾶλλον ὑπέρτεροι τοῦ κέρατος τῶν Ἀθηναίων. Φοβηθεὶς δὲ ὁ Ἅγις μήπως κυκλωθῇ τὸ εὐώνυμον κέρας καὶ νομίσας ὅτι οἱ Μαντινεῖς ἐξετείνοντο πολὺ, διέταξε τοὺς Σκιρίτας καὶ τοὺς μετὰ τοῦ Βρασιδίου συνεκστρατεύοντας νὰ ἐξαπλώσωσι μέρος τῶν στρατευμάτων των καὶ νὰ ἐξισώσωσι τὸ κέρας των πρὸς τὸ τῶν Μαντινέων· εἰς τὸ κενὸν δὲ ὅπερ ἔμελλε νὰ μείνῃ ἐν τῷ μέσῳ διέταξε νὰ προχωρήσωσι καὶ νὰ παραταχθῶσιν οἱ πολέμαρχοι Ἰππονοῖδας καὶ Ἀριστοκλῆς μετὰ δύο λόχων. Ἐσκέπτετο ὅτι τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸ δεξιὸν κέρας δὲν θὰ ἐξησθενίζετο πολὺ καὶ τὸ πρὸς τοὺς Μαντινεῖς ἀντιτεταγμένον ἤθελε καταστῇ ἀσφαλέστερον.

72. Συνέβη ὁμῶς ὅτι δοθείσης τῆς διαταγῆς ἀπροόπτως καθ' ἣν στιγμήν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἡ προσβολή, ὁ Ἰππονοῖδας καὶ ὁ Ἀριστοκλῆς δὲν ἠθέλησαν νὰ προχωρήσωσιν· ἕνεκα δὲ τῆς αἰτίας ταύτης ἐξωρίσθησαν κατόπιν ἀπὸ τὴν Σπάρτην ὡς ἔνοχοι ἀνανδρίας. Τοιοῦτοτρόπως οἱ ἐχθροὶ ἐπρόφθασαν νὰ ἐπιτεθῶσι· καὶ ὅταν ὁ Ἅγις, βλέπων ὅτι οἱ δύο λόχοι δὲν ἤρχοντο πρὸς τοὺς Σκιρίτας, ἀνεκάλεσε τοὺς τελευταίους τούτους εἰς τὰς τάξεις των, δὲν ἠδυνήθησαν οὗτοι νὰ τὰς ἐπαναλάβωσιν οὔτε νὰ πληρώσωσι τὸ κενόν. Ἀλλ' ἐὰν, εἰς τὴν περίστασιν ἐκείνην, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐφάνησαν κατὰ πάντα ὑποδεέστεροι ἐν ἐμπειρίᾳ, δὲν ἐδείχθησαν ὁμῶς ἐν ἀν-

δρεῖα ὀλιγώτερον ἢ ἄλλοτε ἀνώτεροι. Καθ' ἣν στιγμὴν συνεπλάκησαν μὲ τοὺς ἐναντίους, τὸ μὲν δεξιὸν κέρας τῶν Μαντινέων ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τοὺς Σκιρίτας καὶ τοὺς Βρασιδεῖους· καὶ ἐπιπесόντες οἱ Μαντινεῖς καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν καὶ οἱ χίλιοι λογάδες τῶν Ἀργείων εἰς τὸ κενὸν καὶ μὴ συγκλειςθὲν διάστημα, κατέκοψαν τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ περικυκλώσαντες τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν, τοὺς ἐδίωξαν μέχρι τῶν ἀμαξῶν καὶ ἀπέκτεινάν τινες ἐκ τῶν φυλασσόντων τὰς ἀποσκευὰς γερόντων· καὶ εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἐνίκηθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι. Ὁ ἐπίλοιπος δὲ στρατός, καὶ πρὸ πάντων τὸ κέντρον ὅπου εὗρίσκετο ὁ βασιλεὺς Ἄγεις καὶ περὶ αὐτὸν οἱ ἱππεῖς οἱ καλούμενοι τριακόσιοι, ἐπιπесὼν κατὰ τῶν Ἀργείων γερόντων, τῶν καλουμένων πεντελόχων, κατὰ τῶν Κλεωναίων, κατὰ τῶν Ὀρνεατῶν καὶ κατὰ τῶν πλησίον των τεταγμένων Ἀθηναίων, ἔτρεψεν αὐτοὺς εἰς φυγὴν. Ἐκ τούτων πολλοὶ δὲν ὑπέμειναν τὴν ἐπίθεσιν τῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλ' ὑπεχώρησαν ἀμέσως, καὶ τινες μάλιστα κατεπατήθησαν, μὴ δυνηθέντες νὰ φύγωσιν ἐγκαίρως.

73. Ὑποχώρησαντος τοῦ μέρους τούτου τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀργείων καὶ τῶν συμμάχων, αἱ δύο αὐτῶν πτέρυγες διεῤῥάγησαν ὁμοίως καὶ συγχρόνως ἡ δεξιὰ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Τεγεατῶν ἀνεπτύχθη καὶ κατέστησε δύσκολον τὴν θέσιν τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες εὗρέθησαν εἰς κίνδυνον ἀμφοτέρωθεν, ἔνθεν μὲν περικυκλωμένοι ἔνθεν δὲ ἡττημένοι· ἤθελον δὲ πάθει πλειότερον τοῦ λοιποῦ στρατοῦ ἔαν δὲν ἐβοήθουν αὐτοὺς οἱ ἱππεῖς οἵτινες τοὺς συνώδευον. Ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ Ἄγεις, μαθὼν τὴν καταστροφὴν τοῦ εὐωνύμου κέρατος τοῦ παρατεταγμένου

κατὰ τῶν Μαντινέων καὶ τῶν χιλίων Ἀργείων, διέταξε τὸν στρατὸν νὰ χωρήσῃ πρὸς τὸ ἡττηθὲν μέρος. Καὶ τούτου γενομένου, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, ἅμα ὁ στρατὸς τῶν Λακεδαιμονίων ἐπροχώρησε καὶ ἐμακρύνθη, ἐσώθησαν ἡσύχως καὶ μετ' αὐτῶν οἱ ἡττηθέντες Ἀργεῖοι. Οἱ δὲ Μαντινεῖς, οἱ σύμμαχοί των καὶ οἱ λογάδες τῶν Ἀργείων δὲν ἐσκέφθησαν πλέον νὰ ἀντισταθῶσι κατὰ τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ἰδόντες τὴν ἥτταν τῶν ἰδικῶν των καὶ τὴν ἐπίθεσιν τῶν Λακεδαιμονίων, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Καὶ ἐκ μὲν τῶν Μαντινέων ἔπεσαν πολλοὶ, ἐκ δὲ τῶν Ἀργείων λογάδων ἐσώθησαν οἱ περισσότεροι. Ἡ φυγὴ καὶ ἡ ὑποχώρησις μὴτε ἐσπευσμέναι ἐγένοντο μὴτε παρατεταμέναι· διότι οἱ Λακεδαιμόνιοι, μέχρις οὗ ἀναγκάσωσι τὸν ἐχθρὸν νὰ ἐνδώσῃ μάχονται ἐπὶ πολὺ καὶ σταθερῶς, ἀφοῦ ὅμως τρέψωσιν αὐτὸν εἰς φυγὴν δὲν τὸν καταδιώκουσι μὴτε ἐπὶ πολὺ μὴτε μακράν.

74. Τοιαύτη ὑπῆρξε περίπου ἡ μάχη ἐκείνη, ἡ αἱματηροτάτη πασῶν ὅσαι ἐγένοντο ἀπὸ πολλοῦ χρόνου μετὰ τὴν Ἑλλήνων καὶ εἰς τὴν ὁποίαν εὗρέθησαν συνηνωμέναι αἱ δυνάμεις τῶν ἀξιολογωτάτων πόλεων. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, παραταχθέντες ἔμπροσθεν τῶν φονευθέντων ἐχθρῶν, ἔστησαν ἀμέσως τρόπαιον, ἀπεγύμνωσαν τὰ πτώματα, ἐσύναξαν τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς, ἔφερον αὐτοὺς εἰς τὴν Τέγεαν, ὅπου τοὺς ἔθαψαν καὶ διὰ συνθήκης ἀπέδωσαν τοὺς τῶν πολεμίων. Ἀπέθανον δὲ ἐκ μὲν τῶν Ἀργείων, τῶν Ὀρνεατῶν καὶ τῶν Κλεωναίων ἑπτακόσιοι, ἐκ δὲ τῶν Μαντινέων διακόσιοι, ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ Αἰγινητῶν διακόσιοι καὶ ἀμφότεροι οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων· οἱ σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων δὲν ἔπαθον τόσον ὥστε ἡ ἀπώλειά των νὰ ᾔηται ἀξία μνείας· ὅσον

δ' ἀφορᾷ ιδίως τοὺς Λακεδαιμονίους, δὲν ἦτο εὐκολον νὰ μάθω τὴν ἀλήθειαν· ἐλέγετο ἐν τούτοις ὅτι ἐφονεύθησαν τριακόσιοι περίπου.

75. Ὀλίγον πρὸ τῆς μάχης, ὁ ἕτερος βασιλεὺς Πλειστοάναξ, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς νεωτέρους, ἔδραμεν εἰς βοήθειαν· ἀλλὰ φθάσας εἰς τὴν Τέγεαν καὶ μαθὼν τὴν νίκην ἀνεχώρησεν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔπεμψαν διὰ νὰ ἀναστείλωσι τοὺς ἀπὸ τῆς Κορίνθου καὶ ἐξω τοῦ ἰσθμοῦ ἐρχομένους συμμάχους. Ἀναχωρήσαντες δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι καὶ ἀποπέμψαντες τοὺς συμμάχους (ἔνεκα τῶν Καρνείων ἅτινα ἐτελοῦντο τότε) ἐπανηγύρισαν. Δι' αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ πολεμικοῦ κατορθώματος, ἀπέπλυναν τὴν ἐπὶ χαυνότητι, ἐπὶ ἀπερισκεψία καὶ ἐπὶ βραδύτητι μομφὴν ἣν ἐπέρριπτον τότε κατ' αὐτῶν οἱ Ἕλληνες διὰ τὴν ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ καταστροφὴν. Ἀπεθαρρύνθησαν μὲν ὥς ἐφαίνετο ὑπὸ τῆς τύχης, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνδρείαν ἦσαν πάντοτε οἱ αὐτοί. Κατὰ τὴν προτεραίαν τῆς μάχης συνέβη νὰ εἰσβάλωσιν οἱ Ἐπιδαύριοι πανδημεὶ εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀργείων, ἀνυπεράσπιστον οὔσαν, καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς φύλακας μείναντας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἀργείων. Ἀλλ' οἱ Μαντινεῖς, ἐνδυναμωθέντες ὑπὸ τρισχιλίων ὀπλιτῶν Ἡλείων καὶ χιλίων Ἀθηναίων, ἐκτὸς ἐκείνων οἵτινες εἶχον ἔλθει πρότερον, ἐξεστράτευσαν εὐθὺς μεθ' ὅλων τούτων τῶν ἡνωμένων δυνάμεων κατὰ τῆς Ἐπιδαύρου, ἐνῶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐώρταζον τὰ Κάρνεια, καὶ διανεμηθέντες μεταξὺ τῶν τὰς ἐργασίας ἤρχισαν νὰ περιτειχίζωσι τὴν πόλιν. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἀπηύδησαν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ὅπως διετάχθησαν, ὠχύρωσαν τὴν ἄκραν ἐν ἣ εὐρίσκεται ὁ ναὸς τῆς Ἥρας. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐργασίας ταύτης,

ἀφέντες φρουράν ἐξ ὅλων τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια, καὶ τὸ θέρος ἐτελείωσε.

76. Εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ ἐπομένου χειμῶνος οἱ Λακεδαιμόνιοι, μετὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Καρνείων, ἐξεστράτευσαν, καὶ φθάσαντες εἰς τὴν Τέγεαν μετεβίβασαν εἰς τὸ Ἄργος προτάσεις εἰρήνης. Ὑπῆρχον ἤδη εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἄνδρες οἵτινες ἦσαν ἀφωσιωμένοι εἰς αὐτοὺς καὶ οἵτινες ἐπεθύμουν νὰ καταργήσωσι τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα τοῦ Ἀργους. Ἡ ἐκβασίς τῆς μάχης ἐπέτρεπεν εἰς αὐτοὺς νὰ καταπείσωσιν εὐκολώτερον τοὺς περισσοτέρους εἰς συμβιβασμόν. Ἦθελον δὲ νὰ κάμωσι πρῶτον σπονδὰς μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔπειτα νὰ κλείσωσι συμμαχίαν, καὶ ἀκολούθως νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν ἀνατροπὴν τῆς δημοκρατίας. Λίχας ὁ Ἀρκεσιλάου, πρόξενος τῶν Ἀργείων, φθάνει ἐκ μέρους τῶν Λακεδαιμονίων φέρων εἰς τὸ Ἄργος δύο προτάσεις, τὴν μὲν ἐν περιπτώσει καθ' ἣν οἱ Ἀργεῖοι ἤθελον νὰ πολεμήσωσι, τὴν δὲ νὰ μένωσιν ἐν εἰρήνῃ. Μετὰ πολλὰς συζητήσεις (διότι καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἔτυχε παρὼν) οἱ ὀπαδοὶ τῶν Λακεδαιμονίων, οἵτινες ἤδη ἐνήργουν ἀναφανδόν, ἔπεισαν τοὺς Ἀργεῖους νὰ παραδεχθῶσι τὴν ἐξῆς συμβιβαστικὴν πρότασιν.

77. α' Απεφασίσθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τῶν Λακεδαιμονίων νὰ συμβιβασθῶσι μετὰ τῶν Ἀργείων ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ὅρους ⁽¹⁾. Οἱ Ἀργεῖοι θὰ ἀποδώσωσιν εἰς τοὺς Ὀρχομενίους τὰ τέκνα τῶν, εἰς τοὺς Μαιναλίους τοὺς ἀν-

(1) Ἡ συνθήκη αὕτη καθὼς καὶ ἡ ἐν τῇ § 79 εἰσι γεγραμμένη εἰς τὴν δωρικὴν διάλεκτον ἣτις ὠμιλεῖτο ἐν τῇ Πελοποννήσῳ. Πολλὰ χωρία αὐτῶν εἶναι σκοτεινὰ καὶ ἀμφισβητούμενα.

δρας τοὺς ὁποίους εἶχον συλλάβει αἰχμαλώτους καὶ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους τοὺς ἄνδρας τοὺς ὁποίους εἶχον συλλάβει εἰς τὴν Μαντίνειαν, θὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς Ἐπιδαύρου καὶ θὰ κατεδαφίσωσι τὸ τεῖχος τὸ ὁποῖον εἶχον ἐγείρει. Ἐὰν οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θελήσωσι νὰ ἐξέλθωσι τῆς Ἐπιδαύρου, θὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐχθροὶ τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων καθὼς καὶ τῶν συμμάχων τῶν δύο τούτων λαῶν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι θέλουσιν ἀποδώσει εἰς ὅλας τὰς πόλεις τοὺς παῖδας ὅσους ἔλαβον ὡς ὁμήρους. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν θυσίαν τοῦ θεοῦ, οἱ Ἀργεῖοι ἔσονται ἐλεύθεροι νὰ ἐπιβάλωσι τὸν ὄρκον εἰς τοὺς Ἐπιδαυρίους ἢ νὰ τὸν δώσωσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι. Αἱ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ κείμεναι πόλεις, μεγάλαι ἢ μικραὶ, ἔσονται ὅλαι αὐτόνομοι κατὰ τὰ πάτρια. Ἐὰν λαός τις ἐξῶθεν τῆς Πελοποννήσου εἰσβάλλῃ εἰς τὸ πελοποννησιακὸν ἔδαφος διὰ νὰ τὸ βλάβῃ, οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ἀργεῖοι θὰ συνεννοηθῶσι πῶς νὰ ἀποδιώξωσιν αὐτὸν διὰ τρόπον ὅστις ἤθελε φανῇ δικαιοτάτος εἰς τοὺς Πελοποννησίους. Ὅσοι σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων εὐρίσκονται ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου, θὰ μείνωσιν εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν καὶ οἱ ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου σύμμαχοι τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων, δηλαδὴ κύριοι τῶν ἰδιοκτησιῶν των. Οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ἀργεῖοι θὰ ἀνακοινώσωσιν εἰς τοὺς συμμάχους των τὰς συμφωνίας ταύτας διὰ νὰ τὰς παραδεχθῶσι καὶ αὐτοὶ ἐὰν θέλωσιν· ἐὰν δὲ οἱ σύμμαχοι οὗτοι ἐπιθυμήσωσι νὰ προστεθῇ τι, ἃς πέμψωσι πρέσβεις εἰς τὴν Λακεδαίμονα.»

78. Κατ' ἀρχὰς οἱ Ἀργεῖοι παρεδέχθησαν τὴν συνθήκην ταύτην καὶ ὁ στρατὸς τῶν Λακεδαιμονίων ἀνε-

χώρησεν ἐκ τῆς Τεγέας εἰς τὰ ἴδια· μετὰ τοῦτο ἤρχισαν συγκοινωνοῦντες μεταξύ των, καὶ μετ' οὐ πολὺ οἱ αὐτοὶ ἄνδρες ἔπεισαν πάλιν τοὺς Ἀργεῖους νὰ ἀφήσωσι τὴν μετὰ τῶν Μαντινέων, Ἡλείων καὶ Ἀθηναίων συμμαχίαν καὶ νὰ κλείσωσι μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων τὴν ἀκόλουθον συνθήκην εἰρήνης καὶ συμμαχίας.

79. α' Ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Ἀργείων νὰ γίνῃ εἰρήνη καὶ συμμαχία διὰ πεντήκοντα ἔτη ὑπὸ τοὺς ἀκολουθοὺς ὅρους· θὰ κρίνονται ἐν ἰσότητι κατὰ τὴν συνθήκειαν τῶν πατέρων των. Αἱ ἄλλαι πόλεις τῆς Πελοποννήσου δύνανται νὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς τὰς σπονδὰς καὶ τὴν συμμαχίαν ταύτην μένουσαι ἐλευθεραὶ καὶ αὐτόνομοι καὶ δικαζόμεναι ἐν ἰσότητι κατὰ τὴν συνθήκειαν τῶν πατέρων ἡμῶν. Οἱ ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων θέλουσιν εἶσθαι ἴσοι καθ' ὅλα μὲν τοὺς Ἀργεῖους καὶ κύριοι τῆς ἐαυτῶν χώρας. Ἐάν ποτε ἐπιστῇ ἀνάγκη κοινῆς ἐκστρατείας, οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ἀργεῖοι θὰ λαμβάνωσι περὶ τούτου μέτρα δικαιοτάτα πρὸς τοὺς συμμάχους. Ἐὰν προκύψῃ ἕρις τις μεταξὺ τῶν πόλεων τῆς Πελοποννήσου, ἢ τῶν ἐντὸς ἢ τῶν ἐκτὸς, εἴτε περὶ τῶν ὀρίων εἴτε περὶ ἄλλου τινὸς, ἢ δικαιοσύνη θέλει ἀποφανθῇ. Ἐὰν προκύψῃ ἕρις τις μεταξὺ δύο συμμάχων πόλεων, ἀμφότεραι θέλουσιν ὑποβληθῇ εἰς τὴν διαιτησίαν ἄλλης πόλεως οὐδετέρας ἣν ἤθελον ἐκλέξει ἀμφότεραι. Οἱ πολῖται θέλουσι δικάζεσθαι κατὰ τὰ πάτρια.»

80. Τοιαῦται αἱ σπονδαὶ καὶ ἡ συμμαχία· ἀπέδωσαν δὲ ἀμοιβαίως τὰς κατακτήσεις καὶ ἐτακτοποίησαν τὰς λοιπὰς διαφοράς των. Διασκεπτόμενοι δὲ ἤδη περὶ τῶν ὑποθέσεων των ἀπὸ κοινοῦ, ἐψήφισαν νὰ μὴ δεχθῶσι

μήτε κήρυκα μήτε πρεσβείαν ἐκ μέρους τῶν Ἀθηναίων πρὶν ἢ οὗτοι ἐξέλθωσι τῆς Πελοποννήσου ἐγκαταλείποντες τὰ τεῖχη καὶ νὰ μὴ κάμωσι μετ' αὐτῶν εἰρήνην ἢ πόλεμον πρὶν ἀποφασίσωσιν ἀπὸ κοινοῦ. Ἐπιλαμβανόμενοι παντὸς πράγματος μετὰ ζήλου, ἔπεμψαν ἀμφοτέροι πρέσβεις εἰς τε τὰς πόλεις τῆς Θράκης καὶ πρὸς τὸν Περδίκκαν πείσαντες αὐτὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συμμαχίαν των. Οὗτος ἐν τούτοις δὲν διέλυσεν ἀμέσως τὴν μετὰ τῶν Ἀθηναίων συμμαχίαν, διανοεῖτο ὅμως νὰ τὸ πράξῃ βλέπων ὅτι τὸ ἔπραττον καὶ οἱ Ἀργεῖοι (διότι καὶ αὐτὸς κατήγετο ἐξ Ἀργους). Ἐπὶ τέλους ἀνενέωσαν τοὺς μετὰ τῶν Χαλκιδέων ἀρχαίους ὅρκους των καὶ προσέθεσαν νέους. Ἐπεμψαν δὲ οἱ Ἀργεῖοι πρύσβεις καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους προσκαλοῦντες αὐτοὺς νὰ ἐκκενώσωσι τὸ τεῖχος τῆς Ἐπιδαύρου. Οἱ Ἀθηναῖοι, βλέποντες ὅτι οἱ ἰδιῶκοὶ των φύλακες ἦσαν πολὺ κατώτεροι κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ τοὺς ἄλλους συμφύλακας, ἔπεμψαν τὸν Δημοσθένην νὰ τοὺς ἐπαναφέρῃ. Φθάσας οὗτος ἐπροφασίσθη ἀγῶνα γυμνικὸν τὸν ὁποῖον ἐσύστησεν ἔξω τοῦ φρουρίου, καὶ ἅμα ἐξῆλθον οἱ ἄλλοι στρατιῶται τῆς φρουρᾶς, αὐτὸς ἐκλείσει τὰς πύλας. Ὑστερον δὲ ἀνανεώσαντες οἱ Ἀθηναῖοι τὰς μετὰ τῶν Ἐπιδαυρίων σπονδὰς, ἀπέδωσαν εἰς αὐτοὺς τὸ φρούριον ἐκεῖνο.

81. Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν Ἀργείων ἐκ τῆς συμμαχίας τῶν Ἀθηναίων, οἱ Μαντινεῖς κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντέστησαν, ἀλλ' ἔπειτα αἰσθανόμενοι ὅτι ἦσαν ἀδύνατοι ἄνευ τῶν Ἀργείων συνεβιβάσθησαν καὶ αὐτοὶ μετὰ τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ παρητήθησαν τῆς ἡγεμονίας τῶν πόλεων. Οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ἀργεῖοι συνεξέστράτευσαν, χίλιοι ἐξ ἑκατέρου μέρους. Καὶ οἱ μὲν Λα-

κεδαιμόνιοι μετέβησαν μόνοι εἰς τὴν Σικυῶνα καὶ κατέστησαν ἐκεῖ τὸ ὀλιγαρχικὸν πολίτευμα, ἀκολούθως δὲ ἐνωθέντες κατέλυσαν τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα τοῦ Ἄργους καὶ ἐγκαθίδρυσαν ὀλιγαρχίαν ἀφωσιωμένην εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους. Τὰ συμβάντα ταῦτα ἐγένοντο περὶ τὰ τέλη τοῦ χειμῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος, καὶ τοιοῦτοτρόπως παρῆλθε τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος τοῦ πολέμου.

82. Κατὰ τὸ ἀκόλουθον θέρος ⁽¹⁾ οἱ Διεῖς τοῦ Ἄθωνος ἀπεσπᾶσθησαν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους διὰ νὰ ἐνωθῶσι μὲ τοὺς Χαλκιδεῖς καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐτακτοποίησαν τὰ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ πράγματα τὰ ὅποια πρότερον δὲν ἦσαν ἀρεστὰ εἰς αὐτοὺς. Ἡ δημοκρατικὴ μερὶς τοῦ Ἄργους, συνασπισθεῖσα ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀνέλαβεν ἐλπίδας ἀγαθὰς, καὶ ἐπετέθη κατὰ τῆς ὀλιγαρχίας περιμείνασα πρὸς τοῦτο τὰς ἡμέρας καθ' ἃς οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐώρταζον τὰς γυμνοπαιδίας. Καὶ γενομένης μάχης ἐν τῇ πόλει ὑπερίσχυσεν ὁ δῆμος, καὶ ἄλλους μὲν ἐκ τῶν ὀλιγαρχικῶν ἀπέκτεινεν ἄλλους δὲ ἐδίωξεν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι, μολονότι πρὸ πολλοῦ προσκαλούμενοι ὑπὸ τῶν φίλων, δὲν ἔσπευδον μολαταῦτα νὰ ἔλθωσιν· ἀλλὰ τέλος, ἀναβαλόντες τὰς γυμνοπαιδίας, ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν. Μαθόντες δὲ ἐν Τεγέᾳ ὅτι ἐνίκηθησαν οἱ ὀλιγαρχικοί, δὲν ἠθέλησαν νὰ προχωρήσωσι μολονότι τοὺς παρεκάλουν οἱ φυγάδες, ἀλλ' ἐπιστρέψαντες εἰς τὰ ἴδια ἐξηκολούθησαν τὰς γυμνοπαιδίας. Ἐπειτα ἦλθον πρὸς αὐτοὺς πρέσβεις ἀπὸ τε τῶν ἐν τῇ πόλει Ἀργείων καὶ ἀπὸ τῶν ἔξω· μετὰ πολλὰς δὲ συζητήσεις γεννημένας ἐνώπιον τῶν συμ-

(1) Δέκατον πέμπτον ἔτος τοῦ πολέμου, 447 π. X.

μάχων, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπεφάνθησαν ὅτι οἱ ἐντὸς τῆς πόλεως εἶχον ἄδικον καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐκστρατεύωσι κατὰ τοῦ "Αργους· ἀλλὰ συνέβησαν πολλαὶ ἀναβολαὶ καὶ ἀργοπορίαι. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ ὁ δῆμος τῶν Ἀργείων φοβηθεὶς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ συνδέσας πάλιν μετὰ τῶν Ἀθηναίων συμμαχίαν ἐξ ἧς ἤλπιζε μεγάλην ὠφέλειαν, ἔκτισε μακρὰ τείχη μέχρι τῆς θαλάσσης διὰ νὰ δύναται νὰ εἰσάγῃ τρόφιμα διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν Ἀθηναίων ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελεν ἀποκλεισθῇ ἢ διὰ ξηραῖς μετακόμισις. Τὸν τειχισμόν τοῦτον ἐγίνωσκον πολλαὶ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων· οἱ Ἀργεῖοι εἰργάζοντο εἰς τοῦτο ὅλοι ἀνεξαιρέτως, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ οἰκέται, ἐπίσης δὲ καὶ ἐξ Ἀθηνῶν ἦλθον πρὸς αὐτοὺς τέκτονες καὶ λιθοτόμοι, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐτελείωσε τὸ θέρος.

83. Κατὰ τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἅμα ἔμαθον ὅτι οἱ Ἀργεῖοι ἔκτιζον τείχη, ἐστράτευσαν κατὰ τοῦ "Αργους, αὐτοὶ καὶ οἱ σύμμαχοί των, πλὴν τῶν Κορινθίων· εἶχον ἐπίσης συνεννοήσεις τινὰς καὶ ἐν αὐτῷ τῷ "Αργεῖ. Ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας ἦτο ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Ἅγις ὁ Ἀρχιδάμου. Καὶ ὅσα μὲν ἐφαίνοντο προητοιμασμένα ἐν τῇ πόλει ὑπὲρ αὐτῶν δὲν ἐπέτυχον ἀκόμη, καταλαβόντες ὁμῶς καὶ κατεδαφίσαντες τὰ οἰκοδομούμενα τείχη, καὶ κυριεύσαντες τὸ χωρίον τοῦ "Αργους Ὑσιᾶς, καὶ ἀποκτείναντες ὅλους τοὺς ἐλευθέρους ἄνδρας ὅσους ἠχμαλώτευσαν, ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις. Μετὰ τοῦτο δὲ ἐστράτευσαν καὶ οἱ Ἀργεῖοι κατὰ τῆς Φλιασίας διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐκεῖ ἐγίνοντο δεκτοὶ οἱ φυγάδες τοῦ "Αργους, καὶ λεηλατήσαντες τὴν χώραν ἐπέστρεψαν· τῳόντι

ἐκεῖ εἶχον εὖρει ἄσυλον οἱ πλεῖστοι τῶν ἐξορίστων. Κατὰ τὸν αὐτὸν χειμῶνα ἀπέκλεισαν οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς λιμένας τῆς Μακεδονίας, κατηγοροῦντες τὸν Περδίκκαν ὅτι εἶχεν ἐνωθῇ μετὰ τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ ὅτι, ἐνῶ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον προπαρασκευασθῇ νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῶν Χαλκιδέων τῆς Θράκης καὶ κατὰ τῆς Ἀμφιπόλεως ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Νικίαν καὶ Νικήρατον, αὐτὸς ἐγκατέλιπε τὴν συμμαχίαν, καὶ ἐπροξένησεν οὕτῳ διὰ τῆς ἀπομακρύνσεώς του τὴν διάλυσιν τοῦ στρατοῦ ἦτο λοιπὸν ἐχθρὸς των. Καὶ τοιουτρόπως παρῆλθεν ὁ χειμὼν οὗτος καὶ τὸ δέκατον πέμπτον ἔτος τοῦ πολέμου.

84. Κατὰ τὸ ἀκόλουθον θέρος ⁽¹⁾ ὁ Ἀλκιβιάδης ἐπλευσεν εἰς Ἄργος μετὰ εἴκοσι πλοίων καὶ συνέλαβεν ἐκεῖ τριακοσίους ἄνδρας οἵτινες ἐθεωροῦντο ἀκόμη ὡς ὑποπτοὶ καὶ ὡς φρονοῦντες τὰ τῶν Λακεδαιμονίων· κατέθεσαν δὲ αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὰς νήσους τὰς ἐξαρτωμένας ἀπ' αὐτούς. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐξεστράτευσαν ἐπίσης καὶ κατὰ τῆς νήσου Μήλου μετὰ πλοίων ἰδικῶν των μὲν τριάκοντα, Χίων δὲ ἑξ, Λεσβίων δὲ δύο, καὶ ὀπλιτῶν ἰδικῶν των μὲν χιλίων διακοσίων καὶ τοξοτῶν τριακοσίων καὶ ἵπποτοξοτῶν εἴκοσι, τῶν δὲ συμμάχων καὶ νησιωτῶν χιλίων πεντακοσίων ὀπλιτῶν. Οἱ δὲ Μήλιοι εἶναι μὲν ἄποικοι τῶν Λακεδαιμονίων, δὲν ἤθελον ὅμως νὰ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους καθὼς οἱ ἄλλοι νησιῶται. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐτήρησαν οὐδετερότητα καὶ ἔμειναν ἡσυχάζοντες· κατόπιν ὅμως, ἀναγκασθέντες ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων οἵτινες ἐλεηλάτουν τὴν νῆσόν των, ἤρχισαν πό-

(1) Δέκατον ἕκτον ἔτος τοῦ πολέμου, 416 π. Χ.

λεμον φανερόν. Στρατοπεδευσάμενοι λοιπόν εἰς τὴν χώ-
ραν των μετὰ τοῦ στρατοῦ τούτου οἱ στρατηγοὶ Κλεο-
μήδης ὁ Λυκομήδους καὶ Τισίας ὁ Τισιμάχου, πρὶν ἀρχί-
σωσι λεηλασίαν τινά, ἔπεμψαν πρέσβεις διὰ νὰ συνομι-
λήσωσι μετ' αὐτῶν. Τοὺς πρέσβεις τούτους δὲν παρου-
σίασαν οἱ Μήλιοι εἰς τὸν λαόν, ἀλλὰ τοὺς προσεκάλεσαν
νὰ συνομιλήσωσι μετὰ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν πρώτων πο-
λιτῶν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἀποστολῆς των. Οἱ δὲ
πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων εἶπον τὰ ἐξῆς.

85. α' Ἐπειδὴ οἱ λόγοι δὲν γίνονται πρὸς τὸ πλῆθος,
ἵνα μὴ οἱ πολλοὶ ἀπατηθῶσι διὰ μιᾶς ἀκούοντες τοὺς
δελεαστικούς καὶ ἀνεξελέγκτους διὰ τὴν ἀδιάκοπον συ-
νέχειαν λόγους ὑμῶν (διότι ἐννοοῦμεν ὅτι τοιαύτη εἶναι
ἡ σκέψις ἡμῶν εἰσαγαγόντων ἡμᾶς ἐνώπιον μικροῦ ἀριθ-
μοῦ ἀκροατῶν) διὰ τοῦτο ὑμεῖς οἱ συγκαθήμενοι ἀσφα-
λισθῆτε ἔτι μᾶλλον. Ἀφέντες τὴν συνεχῆ ὁμιλίαν, λέ-
γετε καὶ ὑμεῖς ὅ, τι φρονεῖτε περὶ ἐνὸς ἐκάστου· ὅσάκις
δὲ ἐκφέρομεν γνώμην τινά, ἐὰν αὕτη σᾶς φαίνεται ἀ-
παράδεκτος, ἀντικρούετέ τὴν ἀμέσως. Καὶ πρῶτον εἴ-
πατε ἐὰν σᾶς ἀρέσκη ὁ τρόπος οὗτος τοῦ λέγειν.»

86. Οἱ σύεδροι τῶν Μηλίων ἀπεκρίθησαν· α' Ἡ μὲν
φιλικὴ πρότασις τοῦ νὰ συζητήσωμεν ἡσύχως δὲν εἶναι
ἐπίφογος, ἀλλ' αἱ πολεμικαὶ παρασκευαί, αἱ παροῦσαι
καὶ οὐχὶ μέλλουσαι, μᾶς φαίνονται ἀντιφάσκουσαι πρὸς
αὐτό· διότι βλέπομεν ὅτι ἤλθετε ὡς κριταὶ τῶν λεχθη-
σομένων καὶ ὅτι διὰ τοῦ διαλόγου τούτου, ἐὰν μὲν ὑπε-
ρισχύσωμεν ἐν τῷ δικαίῳ ἡμῶν καὶ ἔνεκα τούτου δὲν ὑ-
ποχωρήσωμεν, θὰ ἐπαγάγωμεν πόλεμον καθ' ἡμῶν, ἐὰν
δὲ ὑποχωρήσωμεν, δουλείαν.»

87. ΑΘΗΝΑΙΟΙ. Ἐὰν μὲν συνήλθετε διὰ νὰ ὑπολο-

γίσετε τὰς δυσπιστίας σας περὶ τοῦ μέλλοντος, ἢ διὰ πᾶν ἄλλο νὰ σκεφθῆτε ἢ περὶ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως σας ἀναλόγως μὲ τὰς παρούσας περιστάσεις καὶ μὲ ὅσα βλέπετε, ἃς παύσωμεν· ἂν δὲ τοῦναντίον, ἃς ὁμιλήσωμεν.

88. ΜΗΛΙΟΙ. Φυσικὸν καὶ συγγνωστὸν, ἄνθρωποι, εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὐρισκόμενοι, νὰ δίδωσι πᾶσαν ἔκτασιν εἰς τοὺς λόγους των καὶ τὰς σκέψεις των. Ἀναγνωρίζομεν ὅτι ἡ συνέλευσις αὕτη ἀντικείμενον ἔχει τὴν σωτηρίαν ἡμῶν. Ἄς γίνῃ λοιπὸν ἡ συζήτησις, εἰς εὐαρεστῆθε, κατὰ τὸν τρόπον τὸν ὁποῖον ὑπεδείξατε.

89. ΑΘ. Δὲν θὰ ζητήσωμεν λέξεις εὐπρεπεῖς, οὔτε θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ ἀποδείξωμεν διὰ μακρῶν λόγων οἷτινες δὲν θὰ ἔπειθον κανένα ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ ἄρχωμεν καθὸ νικήσαντες τὸν Μῆδον, ἢ ὅτι ἐκδικούμεθα σήμερον ὡς προσβληθέντες· καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν ἐπίσης νὰ μὴ μᾶς εἰπῆτε ὅτι ἄποικοι ὄντες τῶν Λακεδαιμονίων δὲν συνεξεστρατεύσατε μεθ' ἡμῶν, ἢ ὅτι δὲν μᾶς ἠδικήσατε εἰς τίποτε, μήτε νὰ ἀξιώσετε διὰ τοῦτο νὰ μᾶς πείσετε· πράξατε μόνον ὅ,τι εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ κατὰ τὰ ἀληθῆ φρονήματα ἐκατέρων· διότι γνωρίζομεν ἐπίσης καλῶς καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ὅτι τὸ δίκαιον κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν μόνον ὅταν οἱ κρινόμενοι ἔχωσιν ἴσην ἰσχὺν, οἱ δὲ ἰσχυροὶ ἐξασκοῦσι τὴν δυνάμιν των καὶ οἱ ἀσθενεῖς ὑποχωροῦσι.

90. ΜΗΛ. Καθὼς νομίζομεν λοιπὸν εἶναι ὠφέλιμον νὰ σᾶς εἴπωμεν (ἐπεὶδὴ ὑμεῖς ἐκελεύσατε ὡς βᾶσιν τὸ συμφέρον ἀντὶ τοῦ δικαίου) ὅτι δὲν πρέπει νὰ καταλύσετε τὴν ἐλευθερίαν, τὸ κοινὸν τοῦτο ἀγαθόν, καὶ ὅτι ὁ

εὐρισκόμενος πάντοτε ἐν κινδύνῳ δύναται νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς πειθοῦς ὠφελήματα ἀνάλογα καὶ δίκαια, ἐνίοτε δὲ καὶ πέραν τοῦ αὐστηροῦ δικαίου. Τοῦτο σᾶς συμφέρει πλείοτερον παντὸς ἄλλου, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ ἐάν ποτε ἀτυχήσετε θέλετε χρησιμεύσει εἰς τοὺς ἄλλους ὡς παρὰδειγμα διὰ νὰ τιμωρηθῇτε αὐστηρῶς.

91. ΑΘ. Ἡμεῖς ἐξ ἐναντίας, ἐὰν καταλυθῇ ἡ ἡμετέρα ἡγεμονία δὲν θὰ λυπηθῶμεν, διότι οἱ ἄρχοντες ἄλλων, ὡς οἱ Λακεδαιμόνιοι, δὲν εἶναι ἐπίφοβοι εἰς τοὺς ἡττηθέντας (ἄλλως τε δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῶν Λακεδαιμονίων), ἐπίφοβοι ὅμως εἶναι οἱ ὑπήκοοι ὅταν συμβῇ νὰ προσβάλῃσι καὶ νὰ νικήσωσι τοὺς ἀρχαίους κυρίως των. Καὶ περὶ μὲν τούτου ἄς ἀφεθῇ εἰς ἡμᾶς ὁ κίνδυνος ὅστις δύναται νὰ προκύψῃ· ὅτι δὲ ἤλθομεν ἐνταῦθα μεριμνῶντες περὶ τῆς ἡμετέρας ἡγεμονίας καὶ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεώς σας, τοῦτο θέλομεν σᾶς ἀποδείξει. Θέλομεν νὰ ἄρχωμεν ὑμῶν ἀνεμποδίστως καὶ νὰ καταστήσωμεν τὴν σωτηρίαν σας συμφέρουσαν καὶ εἰς σᾶς καὶ εἰς ἡμᾶς.

92. ΜΗΛ. Καὶ πῶς συμβαίνει νὰ συμφέρῃ εἰς ἡμᾶς μὲν νὰ δουλεύωμεν, εἰς ὑμᾶς δὲ νὰ ἡγεμονεύετε;

93. ΑΘ. Διότι σεῖς μὲν ἐὰν ὑπακούσετε, δὲν θὰ πάθετε τὰ ἐσχάτα δεινὰ, ἡμεῖς δὲ ἐὰν δὲν σᾶς ἐξολοθρεύσωμεν, θὰ ἔχωμεν κέρδος.

94. ΜΗΛ. Δὲν δέχεσθε λοιπὸν νὰ μένωμεν ἥσυχοι, ὄντες φίλοι μὲν ὑμῶν καὶ ὄχι πολέμιοι, σύμμαχοι δὲ κανενός;

95. ΑΘ. Ὅχι· διότι ἡ ἔχθρα σας μᾶς βλάπτει ὀλιγώτερον ἢ ἡ φιλία σας, ἥτις διὰ τοὺς ὑπηκόους μας ἤθε-

λε δεικνύει τὴν ἀδυναμίαν ἡμῶν, ἐνῷ ἡ ἔχθρα σας ἤθελε δεικνύει τὴν δύναμιν ἡμῶν.

96. ΜΗΛ. Λοιπὸν οἱ ὑπήκοοι ὑμῶν ὑπάγουσιν εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν καὶ τοὺς μηδένα δεσμὸν μὲ ὑμᾶς ἔχοντας καὶ τοὺς ἀποίκους ὑμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς ἀποστάντες ὑπετάχθησαν;

97. ΑΘ. Οἱ ὑπήκοοι ἡμῶν σκέπτονται ὅτι δὲν στεροῦνται δικαιολογίας μήτε οἱ μὲν μήτε οἱ δὲ, ἀλλ' ὅτι ἕνεκα τῆς ἰσχύος των οἱ μὲν διαμένουσιν ἐλεύθεροι, ἡμεῖς δὲ διὰ φόβον δὲν ἐπερχόμεθα· ὥστε ὑποτάσσοντες ὑμᾶς, οὐ μόνον θὰ αὐξήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπηκόων μας, ἀλλ' ὡσαύτως θὰ ἐξασφαλίσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς· τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ νησιῶται ὄντες καὶ ἀσθενέστεροι οὐ μόνον κατὰ θαλασσοκρατόρων ὡς ἡμῶν ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλων δὲν θέλετε δυνηθῇ νὰ ὑπερισχύσετε.

98. ΜΗΛ. Δὲν νομίζετε ὅτι ὑπάρχει ἀσφάλεια εἰς αὐτὸ τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς εἴπωμεν; (διότι καθὼς ἀπαγᾶ-ρεύοντες ἡμῖν τοὺς δικαίους λόγους μᾶς ἀναγκάζετε νὰ συναρμολόγῳμεθα πρὸς τὸ συμφέρον σας, οὕτω καὶ ἡμεῖς ὑποδεικνύοντες ὑμῖν τί εἶναι εἰς ἡμᾶς ὠφέλιμον θὰ προσπαθήσωμεν νὰ σᾶς πείσωμεν, ἐὰν ἡ ὠφέλεια αὕτη εἶναι ἐπίσης καὶ ἰδική σας.) Πῶς νὰ μὴ καταστήσετε ἐχθροὺς σας ἐκείνους οἵτινες σήμερον εἶναι οὐδέτεροι, ὅταν, μάρτυρες τῆς τοιαύτης διαγωγῆς, θὰ κρίνωσιν ὅτι ἡμέραν τινα θὰ ἐπιτεθῇτε ἐπίσης καὶ κατ' αὐτῶν; Ἐκ τούτου δὲ τί ἄλλο θέλει προκύψει εἰμὴ νὰ αὐξήσωσιν οἱ ὑπάρχοντες ἐχθροὶ σας καὶ νὰ ἀναγκασθῶσιν ἄλλοι νὰ γίνωσι παρὰ τὴν θέλησίν των;

99. ΑΘ. Οὐδόλως. Οἱ λαοὶ τοὺς ὁποίους φοβούμεθα περισσότερον δὲν εἶναι οἱ ἡπειρώται οἵτινες δι' αὐτὸ τοῦ-

το ὅτι εἶναι ἐλεύθεροι δὲν θὰ σπεύσωσι νὰ μᾶς προσβά-
λωσιν· ἀλλ' εἶναι οἱ ἀνεξάρτητοι νησιῶται ὥς ὑμεῖς καὶ
ἐκεῖνοι οἵτινες ἐξάνιστανται κατὰ τῆς ἀνάγκης νὰ ὑπα-
ταχθῶσιν· αὐτοί, χωρὶς νὰ μετρήσωσι τὰς δυνάμεις των,
δύνανται νὰ ἐπισύρῳσι καὶ κατ' αὐτῶν καὶ καθ' ἡμῶν ἄ-
φευκτον κίνδυνον.

100. ΜΗΛ. Ἀφοῦ οἱ μέγιστοι κίνδυνοι ἀψηφοῦνται
παρ' ὑμῶν μὲν ἵνα διατηρήσετε τὴν ἡγεμονίαν, παρὰ δὲ
τῶν ὑπὸ τὴν δουλείαν ἵνα ἀπαλλαγῶσιν αὐτῆς, βεβαίως
θὰ εἴχομεν μεγάλην μηδαμινότητα καὶ δειλίαν, ἡμεῖς
οἵτινες εἴμεθα ἀκόμῃ ἐλεύθεροι, ἂν δὲν διεκινδυνεύομεν
τὰ πάντα μᾶλλον ἢ νὰ ὑποδουλωθῶμεν.

101. ΑΘ. Ὅχι, ἐὰν σκεφθῇτε φρονίμως· διότι δὲν
πρόκειται ὑμῖν ἀγὼν περὶ ἀνδραγαθίας πρὸς ἴσους, ἐν τῷ
ὁποίῳ θὰ ἦτο αἰσχύνῃ δι' ὑμᾶς ἐὰν ὑπεκύντετε, ἀλλὰ
περὶ τῆς σωτηρίας σας μὴ ἀνθιστάμενοι κατὰ δυνάμεων
πολὺ ἀνωτέρων.

102. ΜΗΛ. Ἀλλ' ἡξεύρομεν ὅτι ὁ πόλεμος λαμβά-
νει πολλάκις ἀνελπίστους τροπὰς καὶ ὅτι ἡ νίκη δὲν συ-
νοδεύει πάντοτε τοὺς ἀριθμητικῶς ἀνωτέρους· διὰ τοῦ-
το ἂν μὲν ὑποχωρήσωμεν ἀμέσως, οὐδεμίαν ἐλπίδα σω-
τηρίας ἔχομεν, ἂν δὲ πολεμήσωμεν, ὑπάρχει ἀκόμῃ ἐλ-
πίς νὰ σωθῶμεν.

103. ΑΘ. Ἡ ἐλπίς, ἡ παραμυθοῦσα εἰς τοὺς κινδύ-
νους, βλάπτει μὲν τοὺς διακινδυνεύοντας τὰς περισσευού-
σας δυνάμεις των, δὲν καταστρέφει ὅμως αὐτοὺς ὅλως
διόλου· ἀλλ' εἰς τοὺς διακινδυνεύοντας τὸ πᾶν οὐδὲν κα-
ταλείπει (διότι εἶναι φύσει δαπανηρά), μόλις δὲ φανῶσιν
αἱ παγίδες εἰς τὰς ὁποίας παρασύρει καὶ ἀμέσως βλέ-
πει τις ὅτι οὐδὲν τῷ ἔμεινεν ἵνα προφυλαχθῇ κατ' αὐτῶν·

τοῦτο ὑμεῖς, ἀσθενεῖς ὄντες καὶ εἰς κρίσιμον στιγμὴν εὐ-
 ρισκόμενοι, προσέξατε μὴ πάθητε καὶ ὁμοιάσητε με τοὺς
 κοινοὺς τῶν θνητῶν οὔτινες, ἔχοντες ἀκόμῃ μέσα ἀνθρώ-
 πινα διὰ νὰ σωθῶσιν, ὅταν, ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ των, πᾶ-
 σα ἐλπίς ὁρατὴ τοὺς ἐγκαταλείπη, καταφεύγουσιν εἰς
 τὰς ἀφανεῖς ἐλπίδας, εἰς τὴν μαντικὴν, εἰς τοὺς χρη-
 σμοὺς καὶ εἰς πᾶν ὅ,τι δύναται οὕτω ἠνωμένον μετὰ τῆς
 φρεναπάτης νὰ ἐπιφέρῃ τὸν ὀλεθρὸν των.

104. ΜΗΛ. Μὴ ἀμφιβάλλετε ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐπίσης ἀ-
 ναγνωρίζομεν ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ ἀγωνισθῶμεν πρὸς
 τὴν δύναμιν ὑμῶν καὶ τὴν τύχην, ἂν δὲν θὰ ἦναι ἴση·
 πιστεύομεν ὅμως, ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν τύχην, ὅτι προ-
 στατευόμενοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ δὲν θὰ ἡμεθα κατώτεροί
 σας, διότι ἀγωνιζόμεθα ὅσοι πρὸς ἀδίκους· ὅσον δ' ἀφο-
 ρᾷ τὴν ἐλλειψιν τῆς δυνάμεως, ἐλπίζομεν ὅτι θὰ ἀνα-
 πληρωθῇ αὕτη διὰ τῆς συμμαχίας τῶν Λακεδαιμονίων
 ἧτις τοὺς ὑποχρεοῖ νὰ μᾶς βοηθήσωσιν, ἂν ὅχι δι' ἄλ-
 λην αἰτίαν, τοῦλάχιστον διὰ τὴν συγγένειαν καὶ τὴν φι-
 λοτιμίαν. Βλέπετε λοιπὸν ὅτι δὲν εἶναι ὅλως παράλογον
 τὸ θάρρος μας.

105. ΑΘ. Καὶ ἡμεῖς ὡσαύτως νομίζομεν ὅτι δὲν θὰ
 ἔχωμεν ὀλιγώτερον εὐμενεῖς τοὺς θεούς· διότι οὐδὲν ἐπι-
 θυμοῦμεν ἢ πράττομεν ἀντιβαῖνον εἰς τὰς θρησκευτικὰς
 πεποιθήσεις ἢ εἰς τὰς ἐπιθυμίας τῶν ἀνθρώπων. Νομί-
 ζομεν ὅτι καὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι, κινούμενοι ὑπὸ
 ἀκαθέκτου φυσικῆς ὁρμῆς, τείνουσιν εἰς τὸ νὰ ἄρχωσιν,
 ἐκεῖνοι μὲν ἐν τῇ τάξει τῶν ἰδεῶν, οὗτοι δὲ ἐν τῇ κύ-
 κλῳ τῆς πραγματικότητος. Οὔτε ἐθέσαμεν οὔτε μετεχει-
 ρίσθημεν ἡμεῖς πρῶτοι τὸν νόμον τοῦτον· τὸν εὗρομεν ὑ-
 πάρχοντα καὶ μεθ' ἡμᾶς θὰ ὑπάρχῃ αἰωνίως. Ποιοῦμεν

χοῖσιν αὐτοῦ βέβαιοι ὅτι καὶ σεῖς καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀ-
κόμη περιερχόμενοι εἰς τοιαύτην δύναμιν ὡς τὴν ἡμετέ-
ραν, θὰ ἐπράττετε τὸ αὐτό. Ὅσον ἀφορᾷ λοιπὸν τοὺς
θεοὺς, οὐδεμίαν αἰτίαν ἔχομεν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι θέλο-
μεν στερηθῇ τῆς εὐνοίας των· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν πρὸς τοὺς
Λακεδαιμονίους ἐλπίδα ὑμῶν, οἵτινες ὡς πιστεύετε θὰ
σᾶς βοηθήσωσιν ἀπὸ ἐντροπῆν, σᾶς μακαρίζομεν διὰ
τὴν ἀπλότητά σας καὶ δὲν φθοноῖμεν τὴν ἀφροσύνην σας.
Οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅσον μὲν ἀφορᾷ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους
καὶ τὰ ἐγχώρια ἔθιμά των, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προσφέ-
ρονται τιμίως καὶ δικαίως· ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς ἄλλους
συντόμως ἡδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι, ἀπὸ ὅλους τοὺς λα-
οὺς τοὺς ὁποίους γνωρίζομεν, ὀφθαλμοφανέστατα νομί-
ζουσι τὰ μὲν εὐάρεστα ἔντιμα, τὰ δὲ συμφέροντα δί-
καια. Ἡ τοιαύτη ἄρα σκέψις δὲν ὠφελεῖ τὴν παράλο-
γον ἐλπίδα τὴν ὁποίαν ἔχετε σήμερον περὶ τῆς σωτη-
ρίας σας.

106. ΜΗΛ. Ἡμεῖς ὅμως νομίζομεν ὅτι ἴσα ἴσα διὰ
τὸ συμφέρον των δὲν θὰ θελήσωσι, προδίδοντες τοὺς
Μηλίους, ἀποίκους αὐτῶν ὄντας, νὰ φανῶσιν ἄπιστοι
πρὸς τοὺς Ἑλληνας ὅσοι εἶναι φίλοι των καὶ νὰ γίνωσιν
ἠφελίμοι εἰς τοὺς ἐχθρούς των.

107. ΑΘ. Δὲν πιστεύετε λοιπὸν ὅτι τὸ μὲν συμφέ-
ρον εἶναι συνδεδεμένον μὲ τὴν ἀσφάλειαν, τὸ δὲ δίκαιον
καὶ τὸ ἔντιμον εἶναι ἀχώριστα τῶν κινδύνων, εἰς τοὺς
ὁποίους ἥκιστα ἐκτίθενται οἱ Λακεδαιμόνιοι.

108. ΜΗΛ. Νομίζομεν ἐν τούτοις ὅτι δὲν θὰ δι-
στάσωσι νὰ κινδυνεύσωσιν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ὅτι θὰ ἔχωσι
πλήρη καὶ τελείαν πεποιθήσιν εἰς ἡμᾶς· διότι ὅσον μὲν
ἀφορᾷ τὰς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἐπιχειρήσεις τῶν Λακε-

δαιμονίων, κείμεθα πλησίον αὐτῆς ὥστε νὰ τοὺς βοηθῶμεν, ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ φρόνημά μας θὰ μᾶς εὕρωσι πιστοτέρους παρὰ πάντα ἄλλον ἔνεκα τῆς αὐτῆς καταγωγῆς ἣν ἔχομεν μετ' αὐτῶν.

109. ΑΘ. Ἐκεῖνοι παρ' ὧν ζητεῖ τις βοήθειαν, δὲν δίδουσιν αὐτὴν ἀποβλέποντες εἰς τὴν εὐνοίαν τοῦ ζητοῦντος αὐτὴν ἀλλ' εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῶν πραγματικῶν του δυνάμεων· τοῦτο λαμβάνουσιν ὑπ' ὄψιν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἵτινες δυσπιστοῦντες εἰς τὰς ιδίας των δυνάμεις δὲν ἐπέρχονται κατὰ τῶν ἄλλων εἰμὴ ἀφοῦ προσλάβωσι πολλοὺς συμμάχους. Δὲν εἶναι λοιπὸν πιθανόν, ἡμῶν θαλασσοκρατούντων, νὰ μεταβιβασθῶσιν εἰς νῆσον.

110. ΜΗΛ. Οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ μόνον οἰκείαν δύναμιν ἔχουσιν ἀλλὰ καὶ ἄλλους δύνανται νὰ πέμψωσι· τὸ Κρητικὸν πέλαγος εἶναι εὐρύ. Ἐκεῖ, εἶναι δυσκολώτερον εἰς τοὺς θαλασσοκράτορας νὰ συλλάβωσι τοὺς ἐχθρούς των, ἢ εἰς τούτους νὰ σωθῶσιν ὅταν θέλωσι νὰ διαφύγωσι· καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅμως ὅτι ἤθελον ἀποτύχει εἰς τοῦτο, πάλιν ἤθελον τραπῇ κατὰ τῆς χώρας σας καὶ κατ' ἐκείνων τῶν συμμάχων εἰς τοὺς ὁποίους δὲν μετέβη ὁ Βρασίδης· καὶ τότε πλέον θὰ ἀναγκασθῇτε νὰ πολεμήσετε οὐχὶ περὶ γῆς οὐδόλως ὑμῖν ἀνηκούσης, ἀλλὰ περὶ τῆς ιδίας σας καὶ τῆς τῶν συμμάχων σας.

111. ΑΘ. Τοιαύτη ἀπόπειρα ἐγένετο ἤδη καὶ γνωρίζετε ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι οὐδέποτε ἐκ φόβου παρήτησαν πολιορκίαν τινά. Ἐν τούτοις παρατηροῦμεν ὅτι ἐνῶ ἀνηγγείλατε ὅτι ἡ παροῦσα διάσκεψις σκοπὸν θὰ ἔχῃ τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεώς σας, μολαταῦτα καθ' ὅλην τὴν μακρὰν ταύτην συνδιάλεξιν δὲν εἶπετέ τι εἰς ὃ νὰ δύναται

τις νὰ βασίσῃ ἐλπίδα τινὰ σωτηρίας. Τὰ ἰσχυρότερα ὑποστηρίγματα σας εἶναι μέλλουσαι ἐλπίδες, ἐνῶ τὰ πραγματικά σας μέσα, παραβαλλόμενα πρὸς τὰ καθ' ὑμῶν ἀντιταχθέντα, εἶναι ἀνεπαρκῆ διὰ νὰ νικήσετε. Θὰ πράξετε μεγάλην ἀνοησίαν ἐὰν ἀποχωρησάντων ἡμῶν δὲν σκεφθῇτε τι συνετώτερον· διότι βεβαίως δὲν θὰ γίνετε παίγνιά τῆς φιλαυτίας ἥτις εἰς τοὺς προφανεῖς καὶ ἀδόξους κινδύνους φέρει τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν καταστροφὴν. Τῶνόντι, πόσοι ἄνθρωποι οἵτινες, καίτοι προβλέποντες τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου ὃν διέτρεχον, δελεαζόμενοι ὅμως ὑπὸ τοῦ μαγικοῦ ὀνόματος αἰσχύνης, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν δύναμιν μιᾶς λέξεως, καὶ πράγματι ἐνέπεσαν ἐκουσίως εἰς ἀνίατα δυστυχήματα προσλαμβάνοντες αἰσχύνην αἰσχροτέραν διὰ τὴν ἀνοησίαν των ἢ διὰ τὴν τύχην. Φυλαχθῆτε ἀπὸ τὸ πάθημα τοῦτο, ἐὰν ᾔσθε φρόνιμοι. Μὴ νομίζετε ὅτι εἶναι αἰσχρὸν νὰ ὑποταχθῆτε εἰς μεγίστην πόλιν, ὅταν αὕτη σᾶς προτείνῃ ἐπιεικεῖς προτάσεις, νὰ γίνετε δηλαδὴ σύμμαχοί της καὶ νὰ διατηρήσετε τὴν χώραν σας τελοῦντες φόρον. Ὅντες ἐλεύθεροι νὰ ἐκλέξετε μεταξὺ εἰρήνης καὶ πολέμου, μὴ προτιμήσετε ἐξ ἰσχυρογνωμοσύνης τὸ χειρότερον. Ὅσοι πρὸς μὲν τοὺς ἴσους δὲν ἐνδίδουσι, πρὸς δὲ τοὺς ἀνωτέρους καλῶς προσφέρονται, πρὸς δὲ τοὺς κατωτέρους εἶναι ἐπιεικεῖς, αὐτοὶ κατορθοῦσι πολλά. Σκεφθῆτε λοιπὸν ἀφοῦ ἀποχωρήσωμεν ἡμεῖς, καὶ λάβετε πρὸ ὀφθαλμῶν πολλάκις ὅτι σκέπτεσθε περὶ τῆς πατρίδος σας, τῆς ὁποίας, μιᾶς οὔσης, ἡ τύχη ἐξαρτᾶται ἐκ μιᾶς ἀποφάσεως καλῆς ἢ κακῆς.

112. Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἀπεχώρησαν ἐκ τῆς συνεδριάσεως, οἱ δὲ Μήλιοι, μείναντες μόνοι, ἀφοῦ ἐσχη-

μάτισαν τὴν αὐτὴν ἀπόφασιν, ἐπέμειναν εἰς τὴν ἄρνησίν των καὶ ἀπεκρίθησαν ὡς ἐξῆς· αἱ ὧς Ἀθηναῖοι, οὔτε μεταβάλλομεν τὴν πρώτην ἀπόφασίν μας, οὔτε θὰ ἀφήσωμεν νὰ μᾶς ἀφαιρέσωσιν εἰς ὀλίγας στιγμὰς τὴν ἐλευθερίαν πόλεως πρὸ ἐπτακοσίων ἐτῶν οἰκουμένης· ἀλλ' ἐλπίζοντες εἰς τὴν θεῖαν προστασίαν ἣτις διεφύλαξεν αὐτὴν μέχρι τῆς σήμερον καὶ εἰς τὴν βοήθειαν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων, θὰ προσπαθήσωμεν νὰ τὴν σώσωμεν. Οὐχὶ ἐχθροὶ, ἀλλὰ φίλοι καὶ τῶν δύο, σᾶς προσκαλοῦμεν νὰ ἐξέλθητε τῆς χώρας μας ἀφοῦ κάμετε σπονδὰς συμφερούσας καὶ εἰς σᾶς καὶ εἰς ἡμᾶς.»

113. Ταῦτα εἶπον οἱ Μήλιοι· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι, διαλύοντες τὴν συνεδρίσιν, ἀπεκρίθησαν. Ἐκ τῆς ἀποφάσεώς σας φαίνεται, ὅτι μόνοι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων θεωρεῖτε τὰ μέλλοντα ὡς σαφέστερα τῶν βλεπομένων, καὶ ὅτι τὰ ἀφανῆ παρίστανται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς σας ὡς ὑπάρχοντα ἤδη, ἐπεὶ καὶ τοιοῦτος εἶναι ὁ πόθος σας. Τὰ πάντα ἐμπιστεύετε εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, εἰς τὴν τύχην, εἰς τὰς ἐλπίδας, καὶ τὰ πάντα θὰ ἀπολέσετε.»

114. Καὶ οἱ μὲν πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων ἐπέστρεψαν εἰς τὸ στρατόπεδον, οἱ δὲ στρατηγοὶ αὐτῶν, βλέποντες τὴν ἀπειθειαν τῶν Μηλίων, ἤρχισαν ἀμέσως νὰ τοὺς πολεμῶσι, καὶ διαιρέσαντες τὴν ἐργασίαν εἰς τοὺς στρατιώτας τῶν διαφόρων πόλεων, περιτείχισαν κύκλῳ τοὺς Μηλίους. Ἐπειτα ἀφῆσαντες οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν φρουρὰν ἐξ ἰδίων στρατιωτῶν καὶ ἐκ συμμαχικῶν, ἀνεχώρησαν μετὰ τοῦ περισσοτέρου στρατοῦ, οἱ δὲ μέιναντες ἐξηκολούθησαν τὴν πολιορκίαν.

115. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον οἱ Ἀργεῖοι εἰςβαλόν-

τες εἰς τὴν Φλιασίαν καὶ ἐνεδρευθέντες ὑπὸ τῶν φυγάδων τῶν καὶ ὑπὸ τῶν Φλιασίων, ἀπώλεσαν περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα ἄνδρας. Οἱ ἐν τῇ Πύλῳ Ἀθηναῖοι ἔλαβον πολλὰ λάφυρα παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων οἵτινες διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην δὲν διέλυσαν μὲν τὰς σπονδὰς διὰ νὰ τοὺς πολεμήσωσιν, ἀλλὰ διεκήρυξαν ὅτι οἱ συμπολιῖται τῶν ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ ληστεύωσι τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ Κορίνθιοι ἐπολέμησαν ἐπίσης τοὺς Ἀθηναίους ἕνεκα ἰδιαιτέρων διαφορῶν· οἱ δὲ ἄλλοι Πελοποννήσιοι ἡσύχαζον. Καὶ οἱ Μήλιοι, προσβαλόντες διὰ νυκτὸς τὸ πρὸς τὴν ἀγορὰν προτείχισμα τῶν Ἀθηναίων, ἐκυρίευσαν αὐτὸ καὶ ἀπέκτειναν ἄνδρας τινάς· εἰσαγαγόντες δὲ τρόφιμα καὶ ὅσα περισσότερα ἡδυνήθησαν χρήσιμα, ἐπέστρεψαν καὶ ἡσύχασαν. Κατόπιν ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι προσεῖχον περισσότερον· καὶ τὸ θέρος παρῆλθεν.

116. Κατὰ τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα οἱ Λακεδαιμόνιοι ἡτοιμάσθησαν νὰ ἐκστρατεύωσι κατὰ τῆς Ἀργολίδος· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ θυσίαι αἵτινες ἐγένοντο πρὸς διάβασιν τῶν ὁρίων δὲν ἐφάνησαν εὐνοϊκαί, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. Ἡ τοιαύτη ἐπίδειξις ἐνέβαλε τοὺς Ἀργεῖους εἰς ὑπονοίας ἐναντίον τινῶν ἐκ τῶν συμπολιτῶν τῶν· καὶ τινὰς μὲν ἐξ αὐτῶν συνέλαβον, οἱ δὲ ἄλλοι διέφυγον. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν οἱ Μήλιοι κατέλαβον ἕτερον μέρος τοῦ περιτειχίσματος τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἦσαν πολλοὶ φύλακες. Ἀλλ' ἀκολούθως, ἐλθόντος καὶ ἄλλου στρατοῦ ἐξ Ἀθηνῶν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν Φιλοκράτους τοῦ Δημέου, ἐπολιορκήθησαν ἰσχυρῶς. Ἀναφανείσης δὲ καὶ προδοσίας ἐντὸς τῆς πόλεως, οἱ Μήλιοι παρεδόθησαν ἄνευ ὅρων εἰς τοὺς Ἀθηναίους· οὗτοι δὲ ὄσους μὲν ἐφήβους ἔλαβον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀπέκτει-

ναν, τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας ἐξηνδραπόδισαν
καὶ ὕστερον πέμψαντες πεντακοσίους ἀποίκους ὤκισαν
τὴν πόλιν αὐτοί.

BIBΛION ΣΤ'.

1. Κατὰ τὸν αὐτὸν χειμῶνα οἱ Ἀθηναῖοι ἠθέλησαν καὶ πάλιν, μετὰ δυνάμεων μεγαλειτέρων ἐκείνων τὰς ὁποίας εἶχον ὁ Δάχης καὶ ὁ Εὐρυμέδων, νὰ πλεύσωσι κατὰ τῆς Ἰταλίας διὰ νὰ τὴν ὑποτάξωσιν ἐὰν ᾔθελον δυνηθῇ. Οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἡγνόνουν τὸ μέγεθος τῆς νήσου, ὡς καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων της, Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, καὶ ὅτι ἐπεχειρίζον πόλεμον σχεδὸν ἐπίσης σπουδαῖον ὡς τὸν τῆς Πελοποννήσου. Τῶντι ὁ περὶ πλους τῆς Σικελίας εἶναι ὁκτὼ περίπου ἡμερῶν διὰ πλοῖον ἐμπορικόν, καὶ μόνον ἓν διάστημα θαλάσσης εἰκοσι τὸ πολὺ σταδίων ἐμποδίζει τὴν τοσοῦτον εὐρεῖαν ταύτην νῆσον νὰ ᾔηται ἡπειρος.

2. Ἰδοὺ δὲ πῶς ὤκισθη αὕτη τὸ πάλαι καὶ πόσα ἔθνη περιέχει. Λέγεται ὅτι οἱ ἀρχαιοτάτοι κάτοικοι μέρους τινὸς τῆς νήσου ὑπῆρξαν οἱ Κύκλωπες καὶ οἱ Λαιστρυγόνες, τῶν ὁποίων ἐγὼ οὔτε τὴν καταγωγὴν ἠξεύρω, οὔτε πόθεν ἦλθον, οὔτε ποῦ ἀπεχώρησαν. Πρέπει νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς ὅσα εἶπον οἱ ποιηταὶ καὶ εἰς τὰς διαφόρους γνώμας αἵτινες ἐξηνέχθησαν περὶ αὐτῶν. Μετ' αὐτοὺς πρῶτοι οἰκήτορες φαίνονται οἱ Σικανοί· καὶ οὗτοι μὲν διατείνονται ὅτι εἶναι παλαιότεροι, καθότι εἶναι αὐτόχθονες, ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι εἶναι Ἰβήρες, διωχθέντες ὑπὸ τῶν Λιγύων ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ ὀχθῶν τοῦ

ποταμοῦ Σικανοῦ. Ἐξ αὐτῶν ὠνομάσθη ἡ νῆσος Σικανία, πρότερον καλουμένη Τρινακρία, κατοικοῦσι δὲ καὶ μέχρι τῆς σήμερον τὰ δυτικὰ μέρη τῆς Σικελίας. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἰλίου, τινὲς τῶν Τρώων, διαφυγόντες τοὺς Ἕλληνας, φθάνουσι διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Σικελίαν· καὶ ἀποκατασταθέντες εἰς τὰ μεθόρια τῶν Σικανῶν, ὠνομάσθησαν μὲν ὅλοι Ἑλυμοι, πόλεις δὲ αὐτῶν ἦσαν ἡ Ἐρυξ καὶ ἡ Ἐγεστα. Εἰς τὴν ἀποικίαν ταύτην προσετέθησαν καὶ τινες Φωκεῖς ἐπανερχόμενοι ἐκ τῆς Τροίας καὶ κατενεχθέντες ὑπὸ τῆς τρικυμίας πρῶτον πρὸς τὴν Λιβύην καὶ κατόπιν εἰς τὴν Σικελίαν. Οἱ δὲ Σικανοὶ ἐκ τῆς Ἰταλίας ὅπου κατῴκουν, φεύγοντες τοὺς Ὀπικοὺς, μετέβησαν πιθανώτατα εἰς τὴν Σικελίαν ἐπὶ σχεδιῶν περιμείναντες τὴν στιγμήν καθ' ἣν ὁ ἄνεμος πνέει πρὸς τὸν πορθμὸν, ἵσως ὅμως καὶ δι' ἄλλου τινὸς τρόπου εἰσπλεύσαντες. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ σήμερον ἔτι ἐν τῇ Ἰταλίᾳ Σικελοί· καὶ ἡ χώρα ἐκλήθη Ἰταλία ἀπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀρκάδων, ὅστις ἐκαλεῖτο Ἰταλός. Οἱ Σικελοί, ἐλθόντες εἰς τὴν Σικελίαν μετὰ στρατοῦ πολλοῦ, ἐνίκησαν ἐν μάχῃ τοὺς Σικανοὺς καὶ ἀπώθησαν αὐτοὺς πρὸς τὰ μεσημβρινὰ καὶ τὰ δυτικὰ μέρη τῆς νήσου καὶ ἀντὶ Σικανίας ἐπωνόμασαν αὐτὴν Ἰταλίαν. Ἀποκατασταθέντες δὲ εἰς τὰ εὐφορώτατα μέρη τοῦ τόπου, κατεῖχον αὐτὰ περὶ τὰ τριακόσια ἔτη ἀπὸ τῆς μεταβάσεώς των μέχρι τῆς ἀφίξεως τῶν Ἑλλήνων. Ἀκόμη δὲ καὶ σήμερον κατέχουσι τὰ μέσα καὶ τὰ πρὸς βορρᾶν τῆς νήσου. Κατῴκησαν ἐπίσης καὶ Φοίνικες περὶ τὴν Σικελίαν, καταλαβόντες ἀκρωτήρια καὶ νησίδια παρακείμενα ἕνεκα τῆς μετὰ τῶν Σικελῶν ἐμπορίας των· ἀλλ' ὅταν οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν νὰ ἔρχωνται πολλοὶ διὰ θαλάσσης, οἱ Φοίνικες ἐγκα-

τέλιπον τὰ πλείστα τῶν μερῶν τούτων καὶ συνοικίσθησαν εἰς τὴν Μοτύην, τὸν Σολόεντα καὶ τὴν Πάνορμον πλησίον τῶν Ἑλύμων. Διπλοῦν συμφέρον εὕρισκον εἰς τοῦτο· πρῶτον τὴν συμμαχίαν τῶν λαῶν τούτων καὶ δεύτερον ὅτι ἦσαν πλησίον τῆς Καρχηδόνας, ἣτις ἐκ τοῦ μέρους τούτου χωρίζεται ἀπὸ τῆς Σικελίας μόνον διὰ βραχυτάτου διαστήματος. Καὶ οἱ μὲν βάρβαροι τοσοῦτοι ἦσαν καὶ τοιοῦτοτρόπως ὥκησαν τὴν Σικελίαν.

3. Μεταξὺ δὲ τῶν Ἑλλήνων πρῶτοι οἱ Χαλκιδεῖς, πλεύσαντες ἐκ τῆς Εὐβοίας μετὰ τοῦ οἰκιστοῦ Θουκλέους, κατέκησαν τὴν Νάξον καὶ ἤγειραν τὸν βωμὸν τοῦ Ἀρχηγέτου Ἀπόλλωνος, ὅστις σήμερον εἶναι ἔξω τῆς πόλεως· ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τούτου οἱ θεωροὶ, ὅταν ἔρχονται ἐκ τῆς Σικελίας, θύουσι τὰς πρώτας θυσίας. Τὰς δὲ Συρακούσας, τῷ ἐπομένῳ ἔτει, ὁ Ἀρχίας, εἰς τῶν Ἡρακλειδῶν, ἐλθὼν ἐκ τῆς Κορίνθου, ὥκισεν, ἀφοῦ πρῶτον ἐδίωξε τοὺς Σικελοὺς ἐκ τῆς νήσου ὅπου εὕρσκεται ἡ ἐσωτερικὴ πόλις τῆς ὁποίας ἡ θάλασσα δὲν βρέχει πλέον σήμερον τὰ τεῖχη· προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ ἡ ἔξω πόλις προστειχισθεῖσα ἐγένετο πολυάνθρωπος. Ὁ δὲ Θουκλῆς καὶ οἱ Χαλκιδεῖς, ὀρμηθέντες ἐκ τῆς Νάξου, τῷ πέμπτῳ ἔτει μετὰ τὴν θεμελίωσιν τῶν Συρακουσῶν, καὶ διώξαντες διὰ τῶν ὅπλων τοὺς Σικελοὺς ἔκτισαν τοὺς Λεοντίνους καὶ μετ' αὐτοὺς τὴν Κατάνην. Αὐτοὶ δὲ οἱ Καταναῖοι ἐξελέξαντο ὡς οἰκιστὴν τὸν Εὐαρχον.

4. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ Λάμις, φέρων ὡσαύτως ἀποικίαν ἐκ τῶν Μεγάρων, ἔφθασεν εἰς τὴν Σικελίαν καὶ ἔκτισεν ἄνωθεν τοῦ ποταμοῦ Παντακίου πόλιν τὴν ὁποίαν ὠνόμασε Τρώτιλον· ἀκολούθως τὴν ἐγκατέλιπε διὰ τὴν συγκατοικίησιν μὲ τοὺς Χαλκιδεῖς τῶν Λε-

οντίων· ἀλλὰ διωχθεῖς ὑπ' αὐτῶν καὶ κτίσας τὴν Θάψον, αὐτὸς μὲν ἀποθνήσκει, οἱ δὲ σύντροφί του, διωχθέντες ἐκ τῆς Θάψου καὶ προσκληθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Σικελῶν Ὑβλωνος ὅστις τοῖς παρέδωκε τὴν χώραν, μετέβησαν καὶ ἔκτισαν τὴν πόλιν τῶν Μεγαρέων τῶν κληθέντων Ὑβλαίων. Καὶ οἰκήσαντες ἐκεῖ ἐπὶ ἔτη διακόσια τεσσαράκοντα πέντε, ἐδιώχθησαν ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσίων Γέλωνος ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας. Ἀλλὰ πρὶν διωχθῶσι, καὶ ἑκατὸν ἔτη μετὰ τὴν ἀποκατάστασίν των, ἔπεμψαν διὰ νᾶ κτίσῃ τὴν Σελινοῦντα τὸν Πάμιλον, ὅστις ἦλθεν ἐκ τῶν Μεγάρων, τῆς μητροπόλεώς των, διὰ νᾶ σχηματίσῃ τὴν ἀποικίαν ἐκεῖνην. Ὁ ἐκ Ῥόδου Ἀντίφημος καὶ ὁ ἐκ Κρήτης Ἐντιμος, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν ἐποίκους, ἔκτισαν ἀπὸ κοινοῦ τὴν Γέλαν, τεσσαράκοντα πέντε ἔτη μετὰ τὴν οἰκισίν των Συρακουσῶν. Καὶ ἡ μὲν πόλις ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Γέλα, τὸ δὲ μέρος ὅπου ὑπάρχει σήμερον καὶ ὅπερ πρῶτον ἐκυκλώθη διὰ τείχους, ὀνομάζεται Λίνδιοι, καὶ οἱ κάτοικοι αὐτοῦ παρέλαβον τοὺς δωρικοὺς θεσμούς. Περὶ τὰ ἑκατὸν ὀκτὼ ἔτη μετὰ τὴν οἰκισίν των, οἱ Γελῶι ὤκισαν τὴν πόλιν Ἀκράγαντα, αὐτὴν μὲν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἀκράγαντος ὀνομάσαντες, οἰκιστάς δὲ λαβόντες τὸν Ἀριστόνουν καὶ τὸν Πυστίλον, θεσμούς δὲ δεχθέντες τοὺς τῶν Γελῶν. Ἡ δὲ Ζάγκλη ἀρχῆθεν μὲν ὤκισθη ὑπὸ ληστῶν ἐλθόντων ἐκ τῆς ἐν Ὀπικίᾳ Χαλκιδικῆς πόλεως Κύμης, ὕστερον δὲ πλῆθος ἀνθρώπων ἐλθόντες ἐκ τῆς Χαλκίδος καὶ τῆς λοιπῆς Εὐβοίας διεμοιράσθησαν τὴν γῆν· καὶ οἰκισταὶ αὐτῆς ἐγένοντο Περιήρης καὶ Κραταιμένης, ὁ μὲν ἀπὸ Κύμης, ὁ δὲ ἀπὸ Χαλκίδος. Τὸ ὄνομα δὲ Ζάγκλη ἐδόθη κατὰ πρῶ-

τον εἰς τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν Σικελῶν, διότι ἡ τοποθεσία αὐτῆς εἶναι δρεπανοειδῆς, τὸ δὲ δρέπανον οἱ Σικελοὶ Ζάγκλον καλοῦσιν· ὕστερον οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐξώσθησαν ὑπὸ Σαμίων καὶ ἄλλων Ἰώνων οἵτινες φεύγοντες τοὺς Μήδους προσήγγισαν εἰς τὴν Σικελίαν. Ἀλλὰ καὶ οἱ Σάμιοι ἐδιώχθησαν μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Ῥηγίων Ἀναξίλα ὅστις συνήθροισεν εἰς τὴν πόλιν πληθυσμὸν σύμμικτον καὶ τὴν ὠνόμασε Μεσσήνην ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ πατρίδος.

5. Ἡ Ἰμέρα, ἀποικία τῆς Ζάγκλης, οἰκιστὰς εἶχε τὸν Εὐκλείδην, τὸν Σῖμον καὶ τὸν Σάκωνα. Ὅσοι ἤλθον ἐν τῇ ἀποικίᾳ ταύτῃ ἦσαν Χαλκιδεῖς· ἐν τούτοις, ἐξόριστοί τινες τῶν Συρακουσῶν, καλούμενοι Μολητίδαι, νικηθέντες εἰς τινα στάσιν, ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν· καὶ ἡ μὲν γλῶσσα ἦτο κρᾶμα τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τῆς Λωρικῆς, ἀλλ' οἱ Χαλκιδικοὶ θεσμοὶ ἐπεκράτησαν. Αἱ Ἀκραι καὶ αἱ Κασμέναι ὠκίσθησαν ὑπὸ Συρακουσίων, αἱ μὲν Ἀκραι ἐβδόμηκοντα ἔτη μετὰ τὰς Συρακούσας, αἱ δὲ Κασμέναι εἴκοσι περίπου ἔτη μετὰ τὰς Ἀκρας. Καὶ ἡ Καμάρινα κατὰ πρῶτον συνωκίσθη ὑπὸ Συρακουσίων, ἑκατὸν τριάκοντα πέντε σχεδὸν ἔτη μετὰ τὴν κτίσιν τῶν Συρακουσῶν· οἰκισταὶ δὲ αὐτῆς ὑπῆρξαν ὁ Δάσκων καὶ ὁ Μενέκωλος. Ἀλλ' ἐν πολέμῳ τινὶ προελθόντι ἐξ ἀποστασίας, διωχθέντων τῶν Καμαριναίων ὑπὸ τῶν Συρακουσίων, ὁ τυράννος τῆς Γέλας Ἰπποκράτης ἔλαβε τὴν χώραν τῶν Καμαριναίων ἀντὶ λύτρων διὰ τοὺς Συρακουσίους αἰχμαλώτους, καὶ γενόμενος αὐτὸς οἰκιστῆς, κατῴκισε τὴν Καμάριναν. Καὶ πάλιν ὕστερον ἐρημωθείσα ὑπὸ τοῦ Γέλωνος, κατῴκισθη ἐκ τρίτου ὑπὸ Γελῶν.

6. Τοσαῦτα ἔθνη Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων κατῴκουσιν

τὴν Σικελίαν καὶ κατὰ τοιαύτης ἐκτεταμένης νήσου ἐπε-
 χείρησαν νὰ ἐκστρατεύσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι. Καὶ ἡ μὲν ἀ-
 ληθὴς αἰτία ἦτο νὰ καταστῶσι κύριοι ὅλης τῆς νήσου· ἡ
 πρόφασις δὲ μὲ τὴν ὁποῖαν περιεκάλυπτον τὴν ἐπιχεί-
 ρησιν ταύτην ἦτο νὰ βοηθήσωσι τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς κα-
 ταγωγῆς λαοὺς καὶ τοὺς προσγεγεννημένους συμμάχους.
 Πρὸ πάντων ὁμως παρώτρυναν αὐτοὺς οἱ πρέσβεις τῶν
 Ἑγεσταίων οἵτινες ἦσαν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἵτινες ἐ-
 πεκαλοῦντο ζωηρῶς τὴν βοήθειάν των. Οἱ Ἑγεσταῖοι,
 ὄμιροι ὄντες μὲ τοὺς Σελινουντίους, ἐπολέμουν πρὸς αὐ-
 τοὺς διὰ τινὰ γαμικὰ ζητήματα καὶ διὰ τὰ ἀμφισβη-
 τούμενα ὅρια· καὶ οἱ Σελινούντιοι προσκαλέσαντες εἰς βο-
 ήθειάν των τοὺς συμμάχους των Συρακουσίους, ἐπίεζον
 αὐτοὺς ζωηρῶς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. Οἱ
 Ἑγεσταῖοι, ἀναμιμνήσκοντες εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν γε-
 νομένην ἐπὶ Δάχητος συμμαχίαν καὶ τὸν προηγούμενον
 πόλεμον τῶν Λεοντίνων, παρεκάλουν νὰ τοῖς πέμψωσι
 πλοῖα πρὸς βοήθειαν, προτάσσοντες μεταξὺ ἄλλων ἐπι-
 χειρημάτων τὸ ἀκόλουθον, ὅτι ἔαν οἱ Συρακούσιοι, ἀφοῦ
 ἐδίωξαν τοὺς Λεοντίνους ἐκ τῆς πόλεώς των, ἔμενον ἀ-
 τιμώρητοι, ἔαν, καταστρέφοντες τοὺς ὑπολειπομένους
 ἀκόμῃ συμμάχους τῶν Ἀθηναίων, κατελάμβανον αὐτοὶ
 μόνοι τὴν ὅλην δύναμιν τῆς Σικελίας, ὑπῆρχε φόβος μή-
 ποτε καὶ οἱ Δωριεῖς ἔλθωσι μετὰ μεγάλων παρσκευῶν
 νὰ βοηθήσωσι τοῖς Δωριεῖς τῆς Πελοποννήσου, ὡς συγ-
 γενεῖς των καὶ ὡς θεμελιωτάς, καὶ καταλύσωσι μετ' αὐ-
 τῶν τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων· ὅτι ἦτο φρόνιμον νὰ
 ἀντισταθῶσιν εἰς τοὺς Συρακουσίους μετὰ τῶν ὑπολοί-
 πων ἔτι συμμάχων· ὅτι ἄλλως τε, ὅσον ἀφορᾷ αὐτοὺς,
 ἤθελον παρέξει εἰς τοὺς Ἀθηναίους χρήματα ἱκανὰ διὰ

τάς δαπάνας τοῦ πολέμου. Ἐπὶ τῶν προτάσεων τούτων συχνάκις ἐπαναληφθεισῶν ἐν ταῖς δημοσίαις συνεδριάσεσι καὶ ὑπὸ τῶν Ἑγεσταίων καὶ ὑπὸ τῶν ὑπερασπιζομένων αὐτοὺς, οἱ Ἀθηναῖοι ἐψήφισαν νὰ πέμψωσι πρῶτον πρέσβεις εἰς τὴν Ἑγεσταν διὰ νὰ βεβαιωθῶσιν ἐάν, ὡς ἔλεγον οἱ Ἑγεσταῖοι, ὑπῆρχον ἀληθῶς χρήματα εἰς τὸ κοινὸν ταμεῖον καὶ εἰς τοὺς ναοὺς, καὶ συγχρόνως νὰ μάθωσιν εἰς ποῖον σημεῖον ἦτο ὁ πρὸς τοὺς Σελινουντίους πόλεμος.

7. Καὶ οἱ μὲν πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Σικελίαν. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι, πλὴν τῶν Κορινθίων, ἐξεστράτευσαν τὸν αὐτὸν χειμῶνα κατὰ τῆς Ἀργολίδος, ἐληλάτησαν μικρὸν μέρος αὐτῆς καὶ ἔλαβον σῆτον ἐπὶ τινων ἀμαξίων τὰ ὁποῖα εἶχον φέρει μεθ' ἑαυτῶν. Ἀποκαταστήσαντες δὲ εἰς τὰς Ὀρνεάς τοὺς φυγάδας τῶν Ἀργείων, ἄφησαν εἰς αὐτοὺς μικρὸν μέρος στρατοῦ, καὶ συνθηκολογήσαντες ἐπὶ ὥρισμένον χρόνον νὰ μὴ λεηλατῶσιν ἀμοιβαίως τὰς χώρας τῶν οἱ Ὀρνεᾶται καὶ οἱ Ἀργεῖοι, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια μετὰ τοῦ ὑπολοίπου στρατοῦ. Ἐλθόντων ὁμῶς μετ' οὐ πολὺ τῶν Ἀθηναίων μετὰ τριάκοντα πλοίων καὶ ἑξακοσίων ὀπλιτῶν, οἱ Ἀργεῖοι ἐξῆλθον μετ' αὐτῶν πανστρατιᾷ καὶ ἐπολιόρκησαν ἐπὶ μίαν ἡμέραν τὰς Ὀρνεάς· ἀλλὰ κατὰ τὴν νύκτα, ἐνῷ ὁ ἐχθρικός στρατὸς ἦτο κατεσκευημένος μακρὰν, οἱ Ὀρνεᾶται διέφυγον· τὴν ἐπιούσαν δὲ οἱ Ἀργεῖοι, ἐννοήσαντες τοῦτο, κατέσκαψαν τὴν πόλιν καὶ ἀνεχώρησαν, ἐπίσης δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέστρεψαν ἀκολούθως μετὰ τῶν πλοίων τῶν εἰς τὰ ἴδια. Μετέφεραν δὲ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ θαλάσσης καὶ εἰς τὴν Μεθώνην, ὁμορον μὲ τὴν Μακεδονίαν, ἱππεῖς Ἀθηναίους καὶ

ἐξορίστους Μακεδόνας καταφυγόντας ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐλεηλάτησαν τὴν χώραν τοῦ Περδίκκου. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πέμψαντες πρέσβεις πρὸς τοὺς ἐν τῇ Θράκῃ Χαλκιδεῖς, οὔτινες εἶχον μετὰ τῶν Ἀθηναίων δέκα ἡμερῶν σπονδὰς, τοὺς προσεκάλεσαν νὰ ἐνώσωσι τὰς δυνάμεις των μὲ τὰς τοῦ Περδίκκου· οὗτοι ὁμῶς δὲν ἠθέλησαν, καὶ τοιουτοτρόπως ἐτελεύτησε τὸ θέρος καὶ τὸ δέκατον ἔκτον ἔτος τοῦ πολέμου τούτου τὸν ὁποῖον συνέγραψεν ὁ Θουκυδίδης.

8. Κατὰ τὸ ἀκόλουθον θέρος ἅμα τῷ ἔαρι ⁽¹⁾ οἱ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις ἐπέστρεψαν ἐκ τῆς Σικελίας καὶ μετ' αὐτῶν οἱ τῶν Ἑγεσταίων φέροντες μεθ' ἑαυτῶν ἐξήκοντα τάλαντα εἰς ἄργυρον διὰ μνηστῆρον μισθὸν ἐξήκοντα πλοίων τὰ ὅποια ἔμελλον νὰ παρακαλέσωσι τοὺς Ἀθηναίους νὰ τοῖς στείλωσι. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι συγκαλέσαντες ἐκκλησίαν καὶ ἀκούσαντες τὰς ἐπαγωγὰς ἀλλὰ ψευδεῖς ἐκθέσεις τῶν πρέσβεων τῶν Ἑγεσταίων καὶ τῶν ἰδικῶν των βεβαιούντων ὅτι εἶδον πολλὰ χρήματα ἔτοιμα εἰς τοὺς ναοὺς καὶ εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα, ἐψήφισαν νὰ πέμψωσιν εἰς τὴν Σικελίαν ἐξήκοντα πλοῖα καὶ στρατηγούς πᾶσαν ἐξουσίαν ἔχοντας Ἀλκιβιάδην τὸν Κλεινίου, Νικίαν τὸν Νικηράτου καὶ Λάμαχον τὸν Ξενοφάνους μὲ τὴν διαταγὴν νὰ βοηθήσωσι τοὺς Ἑγεσταίους κατὰ τῶν Σελινουντίων, νὰ ἐγκαταστήσωσι τοὺς Λεοντίους, ἐὰν ὁ πόλεμος ἐλάμβανε στροφὴν εὐνοϊκὴν, καὶ νὰ διαθέσωσι τὰ πάντα ἐν τῇ Σικελίᾳ κατὰ τὸν τρόπον ὅστις ἤθελε τοῖς φανῇ ὁ μᾶλλον συμφέρων διὰ τοὺς Ἀθηναίους. Μετὰ πέντε ἡμέρας συνεκάλεσαν αὖθις ἐκκλησίαν

(1) Δέκατον ἑβδόμον ἔτος τοῦ πολέμου, 415 π. Χ.

διὰ νὰ σκεφθῶσι περὶ τῶν μέσων τῆς ταχείας προετοιμασίας τῶν πλοίων καὶ διὰ νὰ ψηφίσωσι διὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν στρατηγῶν πᾶν ὅ,τι ἤθελε κριθῇ ἀναγκαῖον. Καὶ ὁ Νικίας ὅστις ἐξελέχθη μὲν ἀκουσίως στρατηγὸς ἀλλ' ἐσκέπτετο ὅτι ἡ πόλις κακὴν ἀπόφασιν ἐσχηματίσει συλλαβοῦσα τὸ σχέδιον, ὑπὸ πρόφασιν εὐσχημον καὶ εὐπρεπῆ, τῆς κατακτήσεως ὅλης τῆς Σικελίας, ἀνέβη εἰς τὸ βῆμα, καὶ διὰ νὰ ἀποτρέψῃ τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, συνεβούλευσε τὰ ἐξῆς.

9. Ἡ συνέλευσις αὕτη συνεκαλέσθη ὅπως σκεφθῶμεν περὶ τῶν προετοιμασιῶν καὶ τῶν μέσων πῶς πρέπει νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν Σικελίαν· νομίζω ὁμῶς ὅτι ἔπρεπεν ἴσως νὰ ἐξετάσωμεν ἀκόμη ἐὰν συμφέρῃ εἰς ἡμᾶς νὰ πέμψωμεν ἐκεῖ πλοῖα· ἴσως δὲν ἔπρεπε, μετὰ τόσον βραχεῖαν διάσκεψιν περὶ τοιούτων σοβαρῶν ὑποθέσεων, ν' ἀναδεχθῶμεν, πειθόμενοι εἰς ἄνδρας ἀλλοφύλους, πόλεμον ὅστις δὲν μᾶς ἀφορᾷ ποσῶς. Καὶ ὁμῶς ἐγὼ καὶ τιμῶμαι ἔνεκα ἐνὸς τοιούτου ἐπιχειρήματος, καὶ ὀλιγώτερον παντὸς ἄλλου φοβοῦμαι· ὅχι διότι δὲν θεωρῶ ὡς ἐπίσης καλὸν πολίτην ἐκεῖνον ὅστις φείδεται τῆς ζωῆς του ἢ τῆς περιουσίας του, διότι οὗτος πρὸ πάντων, διὰ τὸ ἴδιον ἐκυτοῦ συμφέρον, ἐπιθυμεῖ τὴν εὐτυχίαν τῆς πόλεως· ἀλλ' οὐδέποτε μέχρι τῆς σήμερον ὠμίλησα ἐναντίον τῆς συνειδήσεώς μου διὰ νὰ τύχῃ περισσοτέρων τιμῶν, καὶ σήμερον ἀκόμη δὲν θὰ εἴπω εἰμὴ ὅ,τι νομίζω ὠρέλιμον. Διὰ λαὸν ἔχοντα τὸν χαρακτῆρά σας ὁ λόγος μου θὰ ἀπέβαινεν ἀσθενὴς ἐὰν σᾶς παρώτρυνα νὰ διατηρήσετε ὅσα ἔχετε καὶ νὰ μὴ διακινδυνεύσετε τὰ βέβαια χάριν τῶν ἀβεβαίων, τὰ

πραγματικά ἀντὶ τῶν ἰδανικῶν· διὰ τοῦτο θὰ περιορισθῶ νὰ διδάξω ὑμῖν ὅτι ἡ προθυμία σας εἶναι ἀκαιρός· καὶ ὅτι ὁ σκοπὸς τὸν ὁποῖον προτίθεσθε δὲν εἶναι εὐκολος πρὸς ἐπίτευξιν.

10. «Διατείνομαι λοιπὸν ὅτι ἀφίνοντες ἐδῶ τόσους ἐχθροὺς καὶ μεταβαίνοντες εἰς τὴν Σικελίαν εἶναι ὥς νὰ ἠθέλετε νὰ προσελκύσετε καθ' ὑμῶν καὶ ἄλλους. Νομίζετε ἴσως ὅτι ἔχουν τι σταθερὸν αἱ γενόμεναι σπονδαὶ αἵτινες ἐνόσφω μὲν μένετε ἡσυχοὶ θὰ ὑφίστανται ὀνόματι (διότι μόνον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐγένοντο ὑπὸ τινων ἐκ τῶν συμπολιτῶν μας καὶ ἐκ τῶν ἐναντιῶν), ἅμα ὅμως μὲ τοιαύτας σημαντικὰς δυνάμεις ὑποστῆτε ἀτυχίαν τινὰ, οἱ ἐχθροὶ θὰ σπεύσωσι νὰ μᾶς προσβάλωσι· πρῶτον μὲν διότι ἡ σύμβασις ἐγένετο κατ'ἀνάγκην ἐν ᾧρᾳ δυσχερῶν περιστάσεων, καὶ μετὰ περισσοτέρας αἰσχύνης δι' αὐτοὺς ἢ δι' ὑμᾶς· ἔπειτα δὲ διότι ἐν αὐτῇ ταύτῃ ἔχομεν πολλὰ τὰ ἀμφισβητούμενα. Ὑπάρχουσι μάλιστα τινὲς οἵτινες οὔτε ἐδέχθησαν τὴν σύμβασιν ταύτην, καὶ δὲν εἶναι οὗτοι οἱ ἀσθενέστατοι· ἀλλ' οἱ μὲν μᾶς πολεμοῦσιν ἀναφανδόν, οἱ δὲ συνέχονται ὑπὸ τῆς ἀπραξίας τῶν Λακεδαιμονίων καὶ ὑπὸ δεκαημέρων σπονδῶν. Ἴσως μάλιστα ἐὰν εὕρωσι τὰς δυνάμεις μας διηρημένας (ὅπερ τῶρα σπεύδομεν νὰ πράξωμεν) ἐνωθῶσι καθ' ἡμῶν, ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν Σικελιωτῶν, τῶν ὁποίων τὴν συμμαχίαν περὶ πολλοῦ ἐποιοῦτο ἄλλοτε. Τοῦτο πρέπει λοιπὸν νὰ σκεφθῶμεν, καὶ ἐνῶ ἡ πόλις ἡμῶν ἀκόμη πελαγοδρομεῖ, νὰ μὴ ζητῶμεν τὸν κίνδυνον μῆτε νὰ θέλωμεν νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν ἡγεμονίαν μας πρὶν ἐξασφαλίσωμεν τὴν ὑπάρχουσιν. Οἱ ἐν τῇ Θράκῃ Χαλκιδεῖς, ἀποσπαθέντες ἀπὸ τὴν συμμαχίαν

μας πρὸ τοσούτων ἐτῶν, δὲν ὑπετάγησαν ἀκόμη, καὶ ὑπάρχουσιν ἄλλοι κατὰ τὰς ἡπείρους οἵτινες ἀμφιβόλως ὑπακούουσιν. Ἐν τούτοις ἡμεῖς μὲν σπεύδομεν νὰ βοηθήσωμεν τοὺς Ἑγεσταίους ὡς συμμάχους δῆθεν ἀδικουμένους, βραδύνομεν δὲ νὰ ἐκδικηθῶμεν διὰ τὰς ὕβρεις αὐτῶν ἐκείνων οἵτινες ἀπεστάτησαν πρὸ πολλοῦ χρόνου.

11. «Καὶ ὅμως τοὺς μὲν, ἐὰν ἐνικῶμεν, θὰ ἡδυνάμεθα καὶ νὰ τοὺς κρατήσωμεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μας· τοὺς δὲ, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἡθέλομεν τοὺς νικήσει, δὲν θὰ ἡδυνάμεθα νὰ τοὺς κρατήσωμεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μας, ἔνεκα τῆς ἀποστάσεως καὶ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν. Εἶναι λοιπὸν ἀνόητον νὰ ἐκστρατεύσωμεν κατ' ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους καὶ ἂν νικήσωμεν δὲν θὰ ὑποτάξωμεν, πρὸ πάντων διότι, ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας, δὲν θὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν ἤμεθα πρὸ τῆς ἐπιχειρήσεως. Σήμερον οἱ Σικελιωταὶ νομίζω ὅτι δὲν εἶναι ἐπιφοβοὶ δι' ἡμᾶς, ἔσονται δὲ πολὺ ὀλιγώτερον ἐὰν ἄρξωσιν αὐτῶν οἱ Συρακούσιοι· καὶ διὰ ταύτης πρὸ πάντων τῆς εἰκασίας ζητοῦσιν οἱ Ἑγεσταῖοι νὰ μᾶς ἐκφοβήσωσιν. Ἐν τῇ παρούσῃ καταστάσει τῶν πραγμάτων, ἴσως ἕκαστος τῶν λαῶν ἐκείνων ἔλθῃ καθ' ἡμῶν πρὸς χάριν τῶν Λακεδαιμονίων· ἐὰν ὅμως ὑποτάξωσιν αὐτοὺς οἱ Συρακούσιοι, δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ ἡ μία ἡγεμονία κατὰ τῆς ἄλλης· διότι ὅπως, ἐνούμενοι μετὰ τῶν Πελοποννησίων, ἤθελον καταλύσει τὴν ἡμετέραν ἡγεμονίαν, διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου ἤθελε καταλυθῇ καὶ ἡ ἰδική των ὑπὸ τῶν αὐτῶν Πελοποννησίων. Δι' ἡμᾶς τὸ καλλίτερον μέσον διὰ νὰ φαινώμεθα φοβεροὶ εἰς τοὺς ἐκεῖ Ἑλληνας εἶναι νὰ μένωμεν μακρὰν, ἢ, ἀφοῦ δεῖξωμεν εἰς αὐτοὺς τὰς δυνάμεις μας, νὰ ἐπιστρέφωμεν

ταχέως ὀπίσω· ἄλλως, εἰς τὴν πρώτην ἀποτυχίαν, ἤθελον μᾶς περιφρονήσει καὶ ἐνωθῇ μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοὺς ὁποίους ἔχομεν ἐνθάδε. Ὅλοι ἡξέυρομεν ὅτι θαυμάζονται τὰ ἀπωτάτω ὄντα καὶ τὰ μὴ παρασχόντα ἀκόμη ἀπόδειξιν τῆς φήμης ἣν ἔχουσι. Πείραν τούτου ἐλάβετε, ὦ Ἀθηναῖοι, ἐκ μέρους τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων. Ἀφοῦ ἐθριαμβεύσατε κατ' αὐτῶν παρὰ τὰς προσδοκίας σας καὶ τοὺς πρώτους σας φόβους, τοὺς περιεφρονήσατε, καὶ τώρα ποθεῖτε τὴν κατὰκτησιν τῆς Σικελίας. Ἐν τούτοις δὲν πρέπει τις νὰ ἐπαίρεται διὰ τὰς δυστυχίας τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ νὰ μὴ φοβῇται τίποτε ὅταν καταβάλλῃ τὸ φρόνημα αὐτοῦ. Ἐνθυμηθῶμεν ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι, τεταπεινωμένοι, δὲν σκέπτονται εἰμὴ πῶς νὰ μᾶς περιπλέξωσιν ἀκόμη καὶ σήμερον ἐὰν δύνανται, καὶ νὰ ἀποπλύνωσι τὴν ἰδίαν των ἀτιμίαν· τοσοῦτω μᾶλλον ὅσῳ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο καὶ πρὸ πλείστου χρόνου θηρεύουσι φήμην ἀνδρείας. Ὡστε, ἐὰν ἡμεθα φρόνιμοι, δὲν πρέπει νὰ ἐνασχοληθῶμεν περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ Ἑγεσταίων, ἀνδρῶν βαρβάρων, ἀλλὰ πῶς νὰ προφυλαχθῶμεν ταχέως ἀπὸ τὰς ἐπιβουλάς πόλεως ὀλιγαρχικῶς διοικουμένης.

12. «Πρέπει νὰ ἐνθυμώμεθα ὅτι μόλις ἀπαλλαγέντες μεγάλης νόσου καὶ πολέμου, ἀναλαμβάνομεν τὰς δυνάμεις μας κατὰ τὰ χρήματα καὶ κατὰ τὸν πληθυσμόν· ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ μεταχειρισθῶμεν τὰ μέσα ταῦτα μόνον διὰ τὰς ἀνάγκας μας, καὶ ὅχι διὰ τοὺς φυγάδας τούτους οἵτινες ζητοῦσιν ἐπικουρίας καὶ εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἐπιτηδείως ψεύδεσθαι εἶναι χρήσιμον· μὴ ἔχοντες νὰ καταβάλωσιν εἰμὴ μόνον λόγους, ἀφίνουσι τὸν κίνδυνον εἰς τοὺς ἄλλους· καὶ ἐν περιπτώσει μὲν ἐπι-

τυχίας, ἡ εὐγνωμοσύνη των δὲν θὰ ἦναι ἴση μὲ τὴν παρασχεθεῖσαν ὑπηρεσίαν, ἐν περιπτώσει δὲ ἀποτυχίας, θὰ παρασύρῳσιν εἰς τὴν καταστροφὴν τοὺς φίλους των. Ἐάν τις, πλήρης χαρᾶς διότι ἐξελέγη στρατηγός, μόνον τὰ ἰδιαίτερά του συμφέροντα ἔχων ὑπ' ὄψιν καὶ ὧν πολὺ νέος ἀκόμη διὰ τὰ ἄρχη, σὰς παρακινήσῃ νὰ ἐκστρατεύσετε διὰ τὰ θαυμάσωσι τοὺς ἵππους του καὶ διὰ τὰ ὠφεληθῇτι ἐκ τῆς στρατηγίας ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὰ μεγάλα ἔξοδά του, μὴ ἐπιτρέψῃτε νὰ ἀλαζονεύεται μὲ κίνδυνον τῆς πόλεως. Σκεφθῆτε ὅτι τοιοῦτοι πολῖται τὴν μὲν πολιτείαν βλάπτουσι, τὰ δὲ ἴδια καταναλίσκουσι· ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι μέγα, καὶ τοιοῦτον ὥστε δὲν ἀρμόζει εἰς νεανίαν νὰ σκέπτεται καὶ νὰ ἀναλαμβάνῃ ἐσπευσμένως τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ.

13. Αφοβοῦμαι τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες προσεκληθῆσαν ἐπὶ τούτῳ, βλέπων αὐτοὺς καθημένους περὶ ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα, καὶ ἀντιπροσκαλῶ τοὺς πρεσβυτέρους, ὅσοι καθήνται μεταξὺ αὐτῶν, νὰ μὴ συσταλῶσι νὰ ψηφοφορήσωσι κατὰ τοῦ πολέμου· μήτε νὰ ἐπιθυμήσωσι σφοδρῶς ὥς οἱ γείτονές των ἀπόντα ἀντικείμενα· ἅς σκεφθῶσιν ὅτι ὀλίγιστα πράγματα ἐπιτυγχάνονται διὰ τῆς ἐπιθυμίας, πλεῖστα δὲ διὰ τῆς προνοίας. Χάριν τῆς πατρίδος, ἣτις οὐδέποτε διέτρεξε μεγαλειτέρους κινδύνους, ὑψώσατε τὴν χεῖρα ὥς σημεῖον ἀντιστάσεως καὶ ψηφίσατε ὅτι οἱ μὲν Σικελιῶται θὰ διατηρήσωσι τὰ ὅρια τὰ ὁποῖα ἔχουσι τὴν σήμερον πρὸς ὑμᾶς καὶ εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀρκεσθῶσι, τὸν Ἰόνιον κόλπον εἰς τὸν ἀκτοπλοοῦντα καὶ τὸν Σικελικὸν εἰς τὸν πλέοντα διὰ τοῦ πελάγους, καὶ νερόμενοι τὰ ἐαυτῶν ἅς συμβιβάζωνται μεταξὺ των ὅπως δύνανται· εἰς δὲ τοὺς Ἐγε-

σταίους εἰπέτε ἰδιαιτέρως ὅτι καθὼς συνῆψαν τὸν πρῶτον κατὰ τῶν Σελινουντίων πόλεμον ἄνευ τῶν Ἀθηναίων, οὕτω ἄς τὸν διεξάγωσι μόνοι, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἄς μὴ δεχόμεθα, κατὰ τὴν συνθήειάν μας, συμμάχους τοὺς ὁποίους ἐὰν μὲν δυστυχήσωσι θὰ βοηθήσωμεν, ἐὰν δὲ λάβωμεν ἀνάγκην, οὐδεμιᾶς θέλομεν τύχει ὠφελείας.

14. «Σὺ δὲ, ὦ πρύτανι, ἐὰν νομίζης ὅτι ἔχεις καθήκον νὰ κήδεσαι περὶ τῆς πόλεως καὶ θέλῃς νὰ ᾔσῃ πολίτης ἀγαθός, πρόθεος τὸ ζήτημα πάλιν εἰς συζήτησιν καὶ νέαν ψηφοφορίαν. Ἐὰν δειλιάς νὰ πράξῃς τοῦτο, νομίζων ὅτι θὰ παραβῇς τοὺς νόμους, πείσθητι ὅτι δὲν θέλεις ἐνοχοποιηθῇ τοσοῦτων μαρτύρων ὑπαρχόντων. Σκέψθητι ἐπίσης ὅτι θέλεις σώσει τὴν πόλιν, ἂν καὶ ἅπαξ ἀπεφάσισε, καὶ ὅτι καλὸς ἄρχων εἶναι ὁ ὠφελῶν μεγάλως τὴν πατρίδα του ἢ τοῦλάχιστον ὁ μηδόλως βλάπτων αὐτὴν ἐκουσίως.»

15. Ὁ μὲν Νικίας ταῦτα εἶπεν· οἱ πλείστοι δὲ τῶν Ἀθηναίων παρελθόντες εἰς τὸ μέσον συνεβούλευον νὰ κάμωσι τὴν ἐκστρατείαν καὶ νὰ μὴ μηδενίσωσι τὰ προαποφασισθέντα, τινὲς δὲ ἀντέλεγον. Ἀλλ' ὁ Ἀλκιβιάδης ὁ υἱὸς τοῦ Κλεινίου ἐπέμενε θερμῶς ὑπὲρ τῆς ἐκστρατείας· ἀντίθετος τοῦ Νικίου ἐπὶ ἄλλων πολιτικῶν ἀντικειμένων καὶ ὑπαινιχθεὶς ὑπ' αὐτοῦ διὰ τρόπου προσβλητικοῦ, ἤθελε νὰ ἀνταγωνισθῇ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸ πάντων ἐπεθύμει τὴν στρατηγίαν· διὰ τοῦ μέσου τούτου ἤλπιζε νὰ καταλάβῃ τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Κερκυράν, καὶ συγχρόνως, βελτιῶν τὴν ἰδίαν του κατὰστασιν, νὰ πλουτίσῃ καὶ δοξασθῇ. Ἀπολαύων τῆς ὑπολήψεως τῶν πολιτῶν, εἶχεν ἐπιθυμίαν ἀνωτέρας τῆς καταστάσεώς του τόσον διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ἵππων

του ὅσον καὶ διὰ τὰς ἄλλας δαπάνας· ὅπερ καὶ συνετέλεσεν ὕστερον οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Ἀθηνῶν. Πολλοί, φοβούμενοι τὴν ἀπεριόριστον πολυτέλειαν τῆς διαίτης του καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰς πᾶσαν περίστασιν, τὸν ἐμίσουν καὶ τὸν ὑπώπτευον ὡς ἐπιθυμοῦντα τὴν τυραννίδα. Καὶ μολονότι ὡς στρατηγὸς διέθεσε τὰ πάντα στρατηγικώτατα, ἡ ἰδιωτικὴ ὅμως διαγωγή του τοσοῦτον εἶχε δυσαρεστήσει ὅλους ὥστε ἡ διεύθυνσις τῶν κοινῶν ἀνετέθη εἰς ἄλλους οἵτινες ἐπέσπευσαν τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως. Τότε λοιπὸν παρελθὼν εἰς τὸ μέσον τῆς συνελεύσεως συνεβούλευσεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὰ ἀκόλουθα.

16. «Καὶ μοὶ ἀρμόζει ἡ στρατηγία μᾶλλον παρὰ εἰς πάντα ἄλλον, ὃ Ἀθηναῖοι (διότι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀρχίσω ἐκ τούτου, ἀφοῦ ὁ Νικίας μὲ προσέβαλε), καὶ συγχρόνως νομίζω ὅτι εἶμαι ἄξιος αὐτῆς. Ἐκεῖνα διὰ τὰ ὁποῖα εἶμαι διαβόητος, ταῦτα εἰς μὲν τοὺς προγόνους μου καὶ εἰς ἐμὲ φέρουσι δόξαν, εἰς δὲ τὴν πατρίδα ὠφέλειαν. Τῶνόντι οἱ Ἕλληνες, οἵτινες πρότερον ἐνόμιζον τὴν πατρίδα των καταβεβλημένην ἐκ τοῦ πολέμου, ἐσχηματίσαν περὶ τῆς δυνάμεώς της ιδέαν καλλιτέραν βλέποντες τὴν ἐμὴν μεγαλοπρέπειαν ἐν τοῖς Ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι, διότι εἰς μὲν τὸν ἀγῶνα κατεβίβασα ἑπτὰ ἄρματα, ὅσα οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἰδιώτης πρότερον, ἐίκησα δὲ οὐ μόνον πρῶτος ἀλλὰ καὶ δεύτερος καὶ τέταρτος, καὶ ἀνέπτυξα ἐν ὅλοις μεγαλοπρέπειαν ἄξιαν τῆς νίκης μου. Ταῦτα κατὰ τὴν συνήθειαν νομίζονται τιμὴ, καὶ τοιαῦται πράξεις μαρτυροῦσι δύναμιν. Δι' ὅσας πάλιν λαμπρὰς ἐπιδείξεις ποιῶμαι ἐν τῇ πόλει διὰ τῶν χορηγειῶν μου καὶ τῶν ἄλλων δαπανῶν, οἱ μὲν πολῖται

φύσει μὲ φθονοῦσι, ἀλλ' οἱ ξένοι δὲν βλέπουσι καὶ εἰς τοῦτο εἰμὴ δύναμιν. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀνωφελὴς ἡ ἀνοία ἐκείνου ὅστις ἰδίαις δαπάναις οὐ μόνον ἑαυτὸν ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν ὠφελεῖ· καὶ οὔτε εἶναι ἄδικον νὰ μὴ θεωρῇ τις ἑαυτὸν ἴσον μὲ τοὺς ἄλλους ὅταν αἰσθανεται τὴν ὑπεροχὴν του, διότι καὶ ὁ δυστυχῶν δὲν μοιράζει τὴν δυστυχίαν του μὲ κανένα· καὶ καθὼς ὅταν δυστυχοῦμεν δὲν μᾶς ὑποδεξιοῦνται, οὕτω πρέπει νὰ ἀνεχώμεθα τὴν καταφρόνησιν τῶν εὐτυχοῦντων, ἢ νὰ ἀπαιτῶμεν νὰ προσφέρωνται πρὸς ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἴσου. Ἡξεύρω ἐν τούτοις ὅτι οἱ τοιοῦτοι καὶ ὅσοι διεκρίθησαν διὰ τινος λαμπροῦ κατορθώματος ζῶντες μὲν ἦσαν ὀχληροὶ εἰς τοὺς ὁμοίους των καὶ ἀκόμη καὶ εἰς ἐκείνους οἵτινες τοὺς περιεστοίχιζον, μετὰ δὲ τὸν θάνατόν των κατέλιπον εἰς τινὰς τῶν μεταγενεστέρων ἀπαιτήσεις συγγενείας ἐνίοτε καὶ ψευδεῖς, καὶ ἡ πατρίς των τοὺς θεωρεῖ μεθ' ὑπερφηφείας, οὐχὶ ὡς ξένους ἢ ὡς ἀνθρώπους κακῆς διαγωγῆς, ἀλλ' ὡς ἴδια ἑαυτῆς τέκνα καὶ ἐνδοξα ἔργα πράξαντας. Τοιαύτην δόξαν ποθῶν καὶ δυσφημούμενος κατὰ τὰ ἰδιωτικά μου πράγματα, παρατηρήσατε ἐὰν διαχειρίζομαι τὰ δημόσια χειρότερον ἄλλου τινός. Ἐνώσας τοὺς δυνατωτάτους τῆς Πελοποννήσου, ἄνευ μεγάλου κινδύνου καὶ δαπάνης δι' ὑμᾶς, ἠνάγκασα τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ ἀγωνισθῶσι περὶ τῶν ὅλων εἰς μίαν ἡμέραν ἐν Μαντινείᾳ. Καὶ μολονότι ἐνίκησαν εἰς τὴν μάχην, δὲν ἀνέλαβον καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἀκόμη ἀσφαλὲς θάρρος.

17. «Καὶ ταῦτα ἐγὼ, ὅστις νομίζομαι νέος καὶ ὑπερμετρῶς ἄνους, ἔπραξα ὁμιλήσας πρέποντας λόγους πρὸς τοὺς Πελοποννησίους καὶ μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ

προθυμίας ἐμβαλὼν εἰς αὐτοὺς ἐμπιστοσύνην, ἔπεισα·
 τῶρα λοιπὸν μὴ φοβῆσθε τὰς ιδιότητας ταύτας, ἀλλ' ἐ-
 νόσω κέκτημαι αὐτάς, καὶ ὁ Νικίας νομίζεται τυχηρὸς,
 ὠφελήθητε ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον παρ' ἡμῶν. Μὴ
 ἀκυρώσετε τὴν κατὰ τῆς Σικελίας ἐκστρατείαν νομίζοντες
 ὅτι μέλλετε νὰ πολεμήσετε ἐναντίον μεγάλης δυνάμεως·
 διότι αἱ πόλεις αὗται εἶναι μὲν πολυάνθρωποι, σύγκειν-
 ται δὲ ἀπὸ στοιχεῖα ἑτερογενῆ καὶ διὰ τοῦτο εὐκό-
 λως μεταβάλλουσι πολιτεύματα καὶ πολιτογραφοῦσι
 ξένους καὶ φυγάδας. Διὰ τοῦτο οὐδεὶς μεριμνᾷ ὥς θὰ
 ἐμερίμνα περὶ τῆς ἰδίας του πατρίδος, εἴτε διὰ νὰ προ-
 μηθευθῇ ὅπλα διὰ τὸ σῶμά του εἴτε διὰ νὰ κατασκευά-
 σῃ δημόσια κτίρια, ἀλλ' ἕκαστος καταγίνεται διὰ τῆς
 πειθοῦς ἢ διὰ τῆς στάσεως νὰ ὠφελήθῃ τι· ἐὰν δὲ ἀπο-
 τύχῃ μεταβαίνει εἰς ἄλλον τόπον. Εὐκόλον λοιπὸν εἶναι
 νὰ συμπεράνη τις ὅτι τὰ τοιαῦτα πλήθη οὔτε ὁμονοοῦ-
 σιν οὔτε κοινὴν ἐνέργειαν ἔχουσι, ταχέως δὲ οἱ μὲν σή-
 μερον οἱ δὲ αὖριον θὰ συνταχθῶσι μεθ' ἡμῶν εἰς τὴν
 πρώτην εὐάρεστον συνομιλίαν, καὶ δι' ἄλλους λόγους καὶ
 μάλιστα ἐὰν ἦναι διηρημένοι ὥς ἀκούομεν. Ἐκτὸς τού-
 του οὔτε ὀπλίτας ἔχουσι· τόσους ὅσους διακηρύττουσι
 κομπῶδῶς ὅτι ἔχουσι· τὸ βέβαιον εἶναι καὶ παρ' αὐτοῖς
 συμβαίνει ὅ,τι συνέβη καὶ μὲ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας τῶν
 ὁποίων αἱ πραγματικαὶ δυνάμεις εὐρέθησαν πολὺ κα-
 τώτεροι τῶν αὐθαιρέτων ἐκτιμήσεων τὰς ὁποίας ἕκαστοι
 κεχωρισμένως ἔκαμνον· ἡ Ἑλλὰς, εἰς μεγίστην πλάνην
 διατελοῦσα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, μόλις ἠδυνήθη
 κατὰ τὸν παρόντα πόλεμον νὰ συναθροίσῃ τὰς ἀπολύ-
 τως ἀναγκαίας δυνάμεις. Τοιαύτη εἶναι, ἐὰν αἱ πληρο-
 φορίαι μου εἰσὶν ἀκριβεῖς, ἡ κατάστασις τῆς Σικελίας·

θά μᾶς ἦναι μάλιστα ἔτι μᾶλλον εὐνοϊκῇ, διότι θὰ ἔχω-
μεν πολλοὺς βαρβάρους οἵτινες ἐκ μίσους πρὸς τοὺς Συ-
ρακουσίους θὰ τοῖς ἐπιτεθῶσι μεθ' ἡμῶν, καὶ ὁ ἐδῶ πό-
λεμος δὲν θέλει μᾶς παρεμποδίσει ἐὰν λάβωμεν καλῶς
τὰ μέτρα μας. Οἱ πατέρες μας οὐ μόνον ἄφησαν τοὺς αὐ-
τοὺς τούτους πολεμίους, τοὺς ὁποίους τώρα λέγουσιν
οἱ περὶ τὸν Νικίαν ὅτι ἠθέλομεν ἀφήσει ὀπίσω ἂν ἐκ-
πλεύσωμεν, ἀλλὰ καὶ ἐπρόκειτο νὰ πολεμήσωσι κατὰ
τῶν Μήδων· τοῦτο ὅμως δὲν τοὺς ἐμπόδισε νὰ θεμε-
λιώσωσι τὴν ἡγεμονίαν τῶν, οὐδὲν ἄλλο στήριγμα ἔχον-
τες ἢ τὴν ὑπεροχὴν τῆς ναυτικῆς τῶν δυνάμεως. Καὶ
μέχρι τοῦδε ἀκόμη οἱ Πελοποννήσιοι ποτὲ δὲν συνέλα-
βον ὀλιγωτέρας ἐλπίδας καθ' ἡμῶν. Ἀλλὰ καὶ μεγίστην
προθυμίαν ἂν ἔχωσι διὰ νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν χώραν
μας, εἶναι ἱκανοὶ νὰ τὸ πράξωσι καὶ ἐὰν δὲν ἐκπλεύσω-
μεν· διὰ θαλάσσης ὅμως νὰ μᾶς βλάψωσιν εἶναι ἀδύ-
νατον διότι ἀφίνομεν ἐδῶ ναυτικὸν ἰσοδύναμον μὲ τὸ
τῶν Πελοποννησίων.

18. αὐτοτε τίνα πιθανὸν λόγον λέγοντες ἠθέλομεν
διστάσει ἢ τίνα πιθανὴν πρόφασιν προφασιζόμενοι ἠθέ-
λομεν ἀρνηθῆ νὰ βοηθήσωμεν τοὺς ἐκεῖ συμμάχους, ἀφοῦ
ἅπαξ ὡς γνωστὸν δι' ὅρκων ὑπεχρεώθημεν νὰ βοηθῶμεν
αὐτοὺς χωρὶς νὰ προφασιζώμεθα ὅτι ἐκεῖνοι δὲν θὰ μᾶς
βοηθήσωσι; Προσελάβομεν αὐτοὺς ὡς συμμάχους οὐχὶ
διὰ νὰ βοηθήσωσιν ἡμᾶς ἐνταῦθα, ἀλλ' ἵνα ἐνοχλοῦντες
τοὺς ἐν τῇ Σικελίᾳ ἐχθροὺς μας, ἐμποδίζωσιν αὐτοὺς
νὰ ἔρχωνται ἐδῶ. Καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἡμῶν οὕτως ἐκ-
τησάμεθα καὶ ἡμεῖς καὶ πάντες ὅσοι ἐκτήσαντο τοιαύ-
την, προθύμως πάντοτε βοηθοῦντες τοὺς Ἑλλήνας καὶ
τοὺς βαρβάρους οἵτινες ἐζήτουν τὴν βοήθειάν μας. Διότι,

ἐὰν ἐμένομεν ὅλοι ἡσυχάζοντες ἢ ἐλεπτολογοῦμεν ἐξετάζοντες ποίας φυλῆς ἦσαν οἱ ζητοῦντες βοήθειαν, ὀλίγον θὰ προσεθέτομεν εἰς τὴν δύναμιν μας, ἢ μᾶλλον ἠθέλομεν ἐκθέτει αὐτὴν ταύτην περισσότερον. Τφόντι δὲν πρέπει τις μόνον νὰ ὑπερασπίζῃ ἑαυτὸν κατὰ τοῦ ἐπερχομένου ἰσχυροῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ προλαμβάνῃ τὴν ἐπίθεσιν αὐτοῦ. Δὲν εἴμεθα ἐλεύθεροι νὰ μεταχειριζώμεθα τὴν δύναμιν ἡμῶν κατὰ βούλησιν, ἀλλ' ἀνάγκη, ἀφοῦ ἀνῆλθομεν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, τοὺς μὲν νὰ ἀπειλῶμεν τοὺς δὲ νὰ συνέχωμεν, διότι ἄλλως θὰ ἐκινδυνεύομεν νὰ κυριαρχηθῶμεν ὑπὸ ἄλλων ἐὰν ἐπαύομεν νὰ κυριαρχῶμεν ἡμεῖς. Καὶ δὲν πρέπει νὰ θεωρῇτε τὴν ἡσυχίαν ὁμοίως μὲ τοὺς ἄλλους ἐκτὸς ἐὰν παραδεχθῇτε καὶ τὴν πολιτικὴν τῶν ἄλλων. Πεποιθότες ὅτι ἡ δύναμις ἡμῶν ἔτι μᾶλλον θέλει αὐξήσει ἐὰν ἐκστρατεύσωμεν κατὰ τῆς Σικελίας, ἃς εἰσέλθωμεν εἰς τὰ πλοῖα ἵνα ταπεινώσωμεν τὴν μεγαλοφροσύνην τῶν Πελοποννησίων δεικνύοντες ὅτι, ἀμεριμνοῦντες διὰ τὴν παροῦσαν ἡσυχίαν, πλέομεν καὶ κατ' αὐτῆς τῆς Σικελίας. Ἐκ τούτου δυοῖν θάτερον ἢ θὰ γίνωμεν κύριοι τῆς Σικελίας καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ ἡγεμονεύσωμεν ἐφ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος, ἢ τοῦλάχιστον θὰ προξενήσωμεν μεγίστην βλάβην εἰς τοὺς Συρακουσίους ὅπερ ἐπίσης θέλει ὠφελήσει καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς συμμάχους ἡμῶν. Τὴν δὲ ἀσφάλειαν θέλουσι παρέξει εἰς ἡμᾶς τὰ πλοῖα, καὶ νὰ μείνωμεν, ἐὰν τινες ἐνωθῶσι μὲ ἡμᾶς, καὶ νὰ ἀπέλθωμεν, διότι τὸ ναυτικὸν μας θὰ ἦναι πάντοτε ἀνώτερον τοῦ ναυτικοῦ ὅλων ὁμοῦ τῶν Σικελιωτῶν. Μὴ σᾶς ἐπιρρέαση ἡ ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Νικίου συσταινομένη ἀπραγμοσύνη καὶ ἡ διάκρισις τῶν νέων ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ, πι-

στοι εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν τάξιν, καὶ τὴν συνήθειαν τῶν πατέρων μας, οἵτινες συσχεπτόμενοι νέοι μετὰ γερόντων ἀνύψωσαν τὴν πατρίδα ἡμῶν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς δυνάμεως, προσπαθήσατε σήμερον νὰ προαγάγετε τὴν πόλιν διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου. Σκεφθῆτε ὅτι ἄνευ ἀλλήλων ἡ νεότης καὶ τὸ γῆρας μὴδὲν δύνανται, καὶ ὅτι ἡ ἀπερισκεψία, ἡ μεσότης καὶ ἡ ἄκρα σύνεσις, ἐὰν συκραθῶσιν, ἀποτελοῦσι τὴν ἰσχύν· πεισθῆτε ὅτι ἐὰν ἡ πόλις ἡσυχάζῃ, θὰ κατατριβῇ ἀφ' ἑαυτῆς καθῶς καὶ οἷονδ' ἥποτε ἄλλο πρᾶγμα, καὶ ἡ γνῶσις παντὸς ἐπιτηδεύματος θὰ φθαρῇ ὑπὸ τοῦ γήρατος, ἐνῶ ἐὰν διηνεκῶς ἀγωνίζεται θὰ προσκτήσῃ τὴν δέουσαν ἐμπειρίαν καὶ θὰ συνειθίσῃ ὅχι τόσον εἰς τὴν διὰ τοῦ λόγου ἄμυναν ὅσον εἰς τὴν διὰ τοῦ ἔργου. Ἐν γένει δὲ φρονῶ, κατὰ τὴν γνώμην μου, ὅτι πόλις μὴ ἀπράγμων, καταστρέφεται ταχέως ἐὰν μεταβληθῇ εἰς ἀπράγμονα, καὶ ὅτι ἡ σωτηρία τῶν πολιτῶν ἀσφαλίζεται μόνον ὅταν οὗτοι διάγωσιν ὅσον τὸ δυνατόν συμφῶνως πρὸς τὰ ὑπάρχοντα ἦθι καὶ τοὺς νόμους, ἔστω καὶ ἂν ᾖναι χειρότερα ἄλλων.»

19. Οὕτως ὠμίλησεν ὁ Ἀλκιβιάδης. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἀκούσαντες αὐτοῦ καὶ τῶν Ἐγεσταίων καὶ Λεοντίνων φυγάδων, οἵτινες προελθόντες εἰς τὸ μέσον τῆς συνελεύσεως παρεκάλουν καὶ ἰκέτευον νὰ τοὺς βοηθῶσιν ὑπομιμνήσκοντες τοὺς ἀρχαίους ὅρκους, διετέθησαν εὐνοϊκώτερον ἢ πρότερον ὑπὲρ τῆς ἐκστρατείας. Ὁ Νικίας ἐνόησας ὅτι δὲν θὰ ἡδύνατο πλέον διὰ τῆς αὐτῆς γλώσσης νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὴν ἀπόφασίν των, καὶ νομίσας ὅτι ἤθελε τοὺς μεταπείσει διὰ τοῦ μεγέθους τῶν προπαρασκευῶν, ἐὰν ἐζήτηι πολλάς, ἀνέβη ἐκ δευτέρου ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ εἶπε ταῦτα.

20. α'Επειδὴ βλέπω ὑμᾶς, ὦ Ἀθηναῖοι, ὅτι ἔχετε ἀπόφασιν νὰ ἐκστατεύσετε ἐξ ἅπαντος, εὖχομαι μὲν νὰ ἀποβῇ εἰς καλὸν ἢ ἐκστρατεία, θὰ σᾶς ὑποδείξω ὅμως ὅσα θεωρῶ ὠφέλιμα κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν. Μέλλομεν νὰ ἐπιτεθῶμεν κατὰ πόλεων αἵτινες φημίζονται ὡς μεγάλαι, ἀνεξάρτητοι καὶ μὴ ἔχουσαι ἀνάγκην πολιτικῆς μεταβολῆς εἰς τὴν ὁποίαν ἄλλαι καταφεύγουσι μετὰ χαρᾶς διὰ νὰ μεταβῶσιν ἐκ τῆς ἀνάγκαστικῆς ὑποταγῆς εἰς ἀνετωτέραν κατάστασιν· κατὰ πόλεων τέλος αἵτινες κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν θὰ θελήσωσι νὰ ἀνταλλάξωσι τὴν ἐλευθερίαν των μὲ τὴν ἡγεμονίαν σας. Ἄλλως τε μεταξὺ τῶν πόλεων τούτων ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑλληνίδων εἶναι σημαντικὸς διὰ μίαν νῆσον. Ἐκτὸς τῆς Νάξου καὶ τῆς Κατάνης, αἵτινες ἐλπίζω νὰ προστεθῶσιν εἰς ἡμᾶς διὰ τὴν κοινὴν μετὰ τῶν Λεοντίων καταγωγὴν των, ὑπάρχουσιν ἐπὶ ἄλλαι πόλεις παρεσκευασμέναι καθ' ὅλα ὅσον τὸ δυνατόν ὁμοίως μὲ ἡμᾶς, καὶ πρὸ πάντων ὁ Σελινούς καὶ αἱ Συράκουσαι κατὰ τῶν ὁποίων ἔχομεν σκοπὸν νὰ πλεύσωμεν. Ὁπλίζεται καὶ τοξόται καὶ ἀκοντισταὶ ὑπάρχουσι πολλοί, καθὼς καὶ τριήρεις καὶ ἄνθρωποι διὰ νὰ πληρώσωσιν αὐτάς. Προσέτι ἔχουσι χρήματα καὶ ἰδιωτικὰ καὶ κοινὰ εἰς τὰ ἱερὰ τῶν Σελινουντίων· ἐπὶ πᾶσιν οἱ Συρακούσιοι λαμβάνουσι φόρον παρὰ τινων βαρβάρων λαῶν. Ἐκεῖνο δὲ κατὰ τὸ ὁποῖον πρὸ πάντων μᾶς ὑπερτεροῦσιν εἶναι ὅτι κίνηνται πολλοὺς ἵππους καὶ ὅτι ἔχουσι σῖτον ἐγχώριον καὶ ὄχι ἔξωθεν εἰσκομιζόμενον.

21. «Κατὰ τοιαύτης λοιπὸν δυνάμεως δὲν μᾶς ἀρκεῖ στρατὸς ναυτικὸς καὶ μέτριος, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ συμπλεύσῃ μεθ' ἡμῶν καὶ πεζικὸν πολὺ ἐὰν θέλωμεν νὰ

πράξωμέν τι ἄξιον τῶν σχεδίων μας καὶ νὰ μὴ παρακωλυθῇ ἢ εἰς τὴν ξηρὰν ἀπόβασίς μας ὑπὸ πολλῶν ἱππέων, πρὸ πάντων ἐὰν ἐκ τοῦ πρὸς ἡμᾶς φόβου συνενωθῶσιν αἱ πόλεις καὶ ἐὰν, ἐκτὸς τῶν Ἐγεσταίων, δὲν ἔχωμεν ἄλλους οἵτινες γινόμενοι φίλοι μας δυνηθῶσι νὰ μᾶς προμηθεύσωσιν ἱππικὸν διὰ τοῦ ὁποίου νὰ ὑπερασπισθῶμεν. Θὰ ἦναι δὲ αἷσχος εἰς ἡμᾶς ἐὰν ἀναγκασθῶμεν νὰ ἀπέλθωμεν, ἢ νὰ προσκαλέσωμεν κατόπιν καὶ ἄλλο, ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς δὲν εἶχομεν λάβει συνετὰ μέτρα. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀναχωρήσωμεν ἐντεῦθεν ἐντελῶς παρεσκευασμένοι, καὶ νὰ σκεφθῶμεν ὅτι μέλλομεν νὰ πλεύσωμεν μακρὰν· ὅτι ἡ ἐκστρατεία αὕτη δὲν ὁμοιάζει μετὰς ἄλλοτε ὅτε μετεβαίνατε κατὰ τινος ὡς σύμμαχοι τῶν ἐνταῦθα ὑπηκόων σας, ὁπόθεν εὐκόλοι ἦσαν αἱ μετακομιδαὶ, προερχόμεναι ἐκ τόπου φιλικοῦ, ἀλλ' ὅτι μεταβαίνομεν εἰς χώραν ἣτις ὅλη εἶναι ξένη καὶ ὅπου οὔτε ἀγγελιαφόρος δύναται νὰ ἔλθῃ κατὰ τοὺς τέσσαρας χειμερινούς μῆνας.

22. « Πρέπει λοιπὸν, κατὰ τὴν γνώμην μου, νὰ ἔχωμεν πολλοὺς ὀπλίτας καὶ ἐξ ἡμῶν αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν συμμάχων καὶ ἐκ τῶν ὑπηκόων, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Πελοποννήσου ἐὰν δυνηθῶμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τοιούτους εἴτε διὰ τῆς πειθοῦς εἴτε διὰ μισθοῦ. Ἐχομεν ἐπίσης ἀνάγκην πολλῶν τοξοτῶν καὶ σφενδονητῶν ὅπως ἀντέχωσι πρὸς τὸ ἐχθρικὸν ἱππικόν· πρέπει ὡσαύτως νὰ ὑπερτερῶμεν παραπολὺ κατὰ τὸ ναυτικόν διὰ νὰ εἰσκομίζωμεν εὐκόλως τὰ ἐπιτήδεια. Ἐχομεν ἀνάγκην ὀλκᾶδων διὰ νὰ μεταφέρωμεν ἀπ' ἐδῶ τροφάς, σῖτον καὶ κριθὰς ὀπτάς, καὶ ἀρτοποιῶν ἐμμίσθων τοὺς ὁποίους νὰ λάβωμεν διὰ τῆς βίας ἀναλόγως τῶν μυλῶνων διὰ νὰ

ἔχη ὁ στρατὸς τὰ ἀναγκαιοῦντα ἐὰν ἐμποδισθῶμέν που ὑπὸ τοῦ κακοῦ καιροῦ, διότι πᾶσα πόλις δὲν θὰ ἦναι εἰς κατάστασιν νὰ δέχεται στρατὸν τόσον πολυάριθμον· πρέπει τέλος τὰ πάντα νὰ προετοιμάσωμεν ὅσον εἶναι δυνατόν καὶ νὰ μὴ ἐλπίζωμεν εἰς ἄλλους. Πρὸ πάντων ἅς λάβωμεν ἐντεῦθεν πολλὰ χρήματα, διότι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα λέγουσιν οἱ Ἑγεσταῖοι ὅτι ὑπάρχουσιν ἔτοιμα, πιστεύσατε ὅτι μόνον μὲ λόγους εἶναι ἔτοιμα.

23. «Τφόντι, ἐὰν ἀναχωρήσωμεν ἐντεῦθεν οὐ μόνον μὲ στρατὸν ἀντίπαλον, οὐ μόνον μὲ τοὺς ὀπλίτας τοὺς ἀπαιτούμενους νὰ παραταχθῶσι πρὸς τοὺς ὀπλίτας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπερβαλόντως παρσκευασμένοι κατὰ πάντα, πάλιν δυσκόλως τοὺς μὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ νικήσωμεν τοὺς δὲ νὰ διασώσωμεν. Πρέπει νὰ λάβετε ὑπ' ὄψιν ὅτι ἀπέρχεσθε νὰ συνοικήσετε πόλιν μετὰ ἄλλοφύλων καὶ πολεμίων καὶ ὅτι ὀφείλετε νὰ καταστήτε κύριοι τῆς γῆς εἰς τὴν ὁποίαν θὰ προσορμισθῆτε, εἰδεμῆ, τὰ πάντα θέλετε ἔχει πολέμια. Τοῦτο ἐγὼ φοβούμενος καὶ σκεπτόμενος ὅτι ἔχομεν ἀνάγκην πολλῆς μὲν εὐβουλίας μείζονος δὲ εὐτυχίας (ὅπερ δύσκολον ἐπειδὴ εἴμεθα ἄνθρωποι) θέλω ἀναχωρῶν νὰ ἐμπιστευθῶ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον εἰς τὴν τύχην καὶ τὰ ἐκπλεύσω ὅσον οἶόν τε ἀσφαλές. Ταῦτα νομίζω ἀσφαλέστατα δι' ὅλην τὴν πόλιν καὶ σωτήρια δι' ἡμᾶς οἵτινες θὰ ἐκστρατεύσωμεν. Ἐὰν ἄλλος τις φρονῇ τὰ ἐναντία παραχωρῶ εἰς αὐτὸν τὴν ἀρχήν.»

24. Καὶ ὁ μὲν Νικίας ταῦτα εἶπε νομίζων ὅτι διὰ τῆς μεγαλοποιήσεως τῶν πραγμάτων ἤθελεν ἀποτρέψει τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τοῦ μελετωμένου σχεδίου, ἢ, ἐὰν ἠναγκάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ, νὰ ἀναχωρήσῃ τοῦλάχιστον διὰ τοῦ τρόπου τούτου μεθ' ὅλης τῆς ἀσφαλείας· οἱ δὲ

Ἀθηναῖοι, μακρὰν τοῦ νὰ παραιτηθῶσι τῆς ἐκστρατείας ταύτης διὰ τὴν ἀμηχανίαν τῶν ἐξοπλισμῶν, ἤσθάνθησαν πολὺ πλειότεραν ἐπιθυμίαν δι' αὐτὴν, καὶ ἡ ἐλπὶς τοῦ Νικίου διεφεύσθη, διότι εὔρον ὅτι ἔδωκεν ἀρίστως συμβουλὰς καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμαῆς ἐκείνης δὲν εἶχον πλέον τίποτε νὰ φοβηθῶσιν. Ὅλοι ὁμοίως κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἀναχωρήσωσιν· οἱ γέροντες, μὲ τὴν ιδέαν νὰ ὑποτάξωσι τὴν Σικελίαν ὅπερ ἦτο ὁ σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας των, ἡ τοῦλάχιστον νὰ μὴ πάθῃ καμμίαν ἀτυχίαν τοιοῦτος μέγας στρατός· οἱ ἄνδρες, μὲ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδωσι χώραν μακρυνὴν καὶ μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἤθελον διαφύγει τοὺς κινδύνους· τὸ δὲ πλῆθος καὶ οἱ στρατιῶται, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ κερδίσωσι χρήματα πρὸς τὸ παρὴν, καὶ νὰ ἐπεκτείνωσι τὴν ἡγεμονίαν τῆς πόλεως, ὅπερ ἤθελεν εἶσθαι δι' αὐτοὺς πηγὴ ἀστείρευτος μισθοῦ. Ὡστε βλέποντες τὴν ἀκράτητον ταύτην ἐπιθυμίαν τῶν περισσοτέρων οἱ μὴ ἀρεσκόμενοι εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, δὲν ἐτόλμησαν νὰ εἴπωσι τίποτε φοβηθέντες μήπως, ἐὰν ἀρνηθῶσι τὴν ψῆφόν των, ἐκληθῶσιν ὡς κακοφρονοῦντες.

25. Προχωρήσας τέλος Ἀθηναῖός τις ἀπετάθη πρὸς τὸν Νικίαν καὶ τῷ εἶπεν ὅτι δὲν ἔπρεπε πλέον νὰ προφασίζεται μήτε νὰ ἀναβάλλῃ, ἀλλὰ νὰ δηλώσῃ ἀμέσως, ἐπὶ παρουσίᾳ ὄλων, ποίας παρασκευὰς ὤφειλον οἱ Ἀθηναῖοι νὰ τῷ ψηφίσωσιν. Ὁ δὲ Νικίας ἄκων ἀπεκρίθη μὲν ὅτι ἤθελε συνομιλήσει περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου μᾶλλον ἀνέτως μετὰ τῶν συναρχόντων, ἐνόμιζεν ὅμως πρὸς τὸ παρὸν ὅτι ὤφειλον νὰ πλεύσωσι μετὰ τριήρων οὐχὶ ὀλιγωτέρων τῶν ἑκατόν· ὅτι τὰ ὀπλιταγωγὰ πλοῖα ὤφειλον νὰ προμηθευθῶσι κατ' ἀναλογίαν ἐν μέρει μὲν ὑπὸ

τῶν Ἀθηναίων, ἐν μέρει δὲ παρὰ τῶν συμμάχων παρ' ὧν ἤθελον ζητηθῇ τοιαῦτα· ὅτι τὸ ὅλον τῶν ὀπλιτῶν, τόσον τῶν Ἀθηναίων ὅσον τῶν συμμάχων, δὲν ἔπρεπε νὰ ᾔηται ἔλασσον τῶν πεντακισχιλίων, εἰ δυνατόν δὲ μεῖζον· ὅτι θὰ ἔκαμνον τὰς ἐπιλοιπούς παρασκευὰς κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, τόσον εἰς τοξότας τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς Κρήτης, ὅσον εἰς σφενδονήτας καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ ἔπρεπε νὰ ἐτοιμασθῇ καὶ τεθῇ εἰς τὴν διάθεσίν των πᾶν ὅ,τι ἤθελε κριθῇ πρέπον.

26. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἐψήφισαν ἀμέσως ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατευμάτων καὶ τὰ ἄλλα τῆς ἐκστρατείας οἱ στρατηγοὶ ἔχουσι πᾶσαν πληρεξουσιότητα νὰ πράξωσιν ὅ,τι ἤθελον κρίνει ὠφελιμώτατον διὰ τοὺς Ἀθηναίους. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐνησχολήθησαν ἀμέσως εἰς τὰς προετοιμασίας πέμψαντες εἰς τοὺς συμμάχους καὶ στρατολογοῦντες ἐν τῷ τόπῳ των. Πρὸ μικροῦ ἡ πόλις εἶχεν ἀναλάβει ἐκ τῆς νόσου καὶ τοῦ συνεχοῦς πολέμου, ὁ πληθυσμὸς τῆς ἀνεγεννᾶτο καὶ εἶχε συναθροίσει χρήματα ἕνεκα τῆς ἐκεχειρίας. Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐνησχολοῦντο περὶ τὰς προπαρασκευὰς ταύτας.

27. Κατὰ τὸ διάστημα δὲ τοῦτο ὅσοι λίθινοι Ἑρμαῖ ἦσαν ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀθηναίων (εἶναι δὲ οὗτοι, κατὰ τὴν ἐπιχώριον συνήθειαν, ἀγάλματα τετράγωνα τεθειμένα εἰς πολλὰ ἰδιωτικὰ πρόθυρα καὶ εἰς ναοὺς) εὐρέθησαν ἐν μιᾷ νυκτὶ μὲ περικεκομμένα πρόσωπα. Οὐδεὶς ἐγνώριζε τοὺς πράξαντας τοῦτο, ἀλλ' ἤρχισαν τὰς ἀναζητήσεις ὑποσχεθέντες ἀδράς ἀμοιβὰς εἰς ἐκείνους οἵτινες ἤθελον καταγγεῖλαι τοὺς ἐνόχους καὶ προσέτι ἐψήφισαν ὅτι ἐάν τις, εἴτε πολίτης, εἴτε ξένος, εἴτε δοῦλος,

ἐγίνωσκεν ἄλλο τι ἀσέβημα διαπραχθέν, νὰ τὸ καταγγεῖλῃ ἀφόβως. Καὶ ἔδιδον εἰς τὸ πρᾶγμα μεγαλειτέραν σπουδαιότητα, διότι τὸ ἐνόμιζον ὡς οἰωνὸν σχετικὸν πρὸς τὴν ἐκστρατείαν καὶ ὡς συνωμοσίαν ὀργανωθεῖσαν πρὸς ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων καὶ κατάλυσιν τῆς δημοκρατίας.

28. Καὶ περὶ μὲν τῶν Ἑρμῶν οὐδεμίαν καταγγε-
λίαν ἔκαμον οἱ μέτοικοι καὶ οἱ ὑπηρέται, ἀνέφερον ὁμῶς
ὅτι ἄλλα ἀγάλματα εἶχον κολοβωθῇ προγενεστέρας
ὑπὸ νεανιῶν διασκεδαζόντων καὶ μεθυόντων, καὶ ὅτι,
εἷς τινὰς οἰκίας, παρωδοῦντο τὰ μυστήρια. Δι' ὅλα
ταῦτα κατηγόρουν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην·
ἐκεῖνοι πρὸ πάντων οἵτινες τὸν ἐμίσουν ἐπειδὴ τοὺς ἐμ-
πόδιζε νὰ ἐξασκήσωσιν ἐπὶ τοῦ πλήθους βεβαίαν ἐπιρ-
ροήν, ἐδράξαντο ἀπλήστως τῆς προφάσεως ταύτης. Ἐλ-
πίζοντες δὲ ὅτι ἐὰν τὸν ἀπεμάκρυνον θὰ ἐγίνοντο πρῶ-
τοι ἐν τοῖς πράγμασιν, ἐμεγαλοποίησαν τὸ ἔγκλημα καὶ
ἐβόων ὅτι ἡ βεβήλωσις τῶν μυστηρίων καὶ ἡ κολοβω-
σις τῶν Ἑρμῶν σκοπὸν εἶχε τὴν κατάλυσιν τῆς δημο-
κρατίας καὶ ὅτι οὐδεμία τῶν ἱεροσυλιῶν ἐκείνων ἐγέ-
νετο ἄνευ ἐκείνου· πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἀνέφερον τὴν
ἄλλην αὐτοῦ ἀντιδημοτικὴν καὶ παράνομον διαγωγὴν.

29. Ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης καὶ πρὸς τὰς κατηγορίας
ἐκείνας ἀπελογήθη ἀμέσως καὶ εἶπεν ὅτι ἦτο πρόθυμος
πρὶν ἀναχωρήσῃ νὰ δικασθῇ περὶ ὅσων τὸν κατηγόρουν
ὅτι ἔπραξε, καὶ ἐπειδὴ αἱ προπαρασκευαὶ εἶχον ἤδη
περαιωθῇ, νὰ τιμωρηθῇ μὲν ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι ἔπραξε
τι τούτων, νὰ διατηρήσῃ δὲ τὸ στρατηγικὸν ἀξίωμα
ἐὰν ἀθωωθῇ. Διεμαρτύρετο κατὰ τῶν διαβολῶν αἵτινες
ἤθελον ἐκτοξευθῇ ἀπόντος αὐτοῦ καὶ ἐζήτει νὰ τὸν

θανατώσωσιν ἀμέσως ἐὰν ᾗτο ἔνοχος, λέγων ὅτι ἤθελεν εἶσθαι φρονιμώτερον νὰ μὴ τὸν πέμψωσι, διατελοῦντα ὑπὸ τὸ βάρος τοιαύτης κατηγορίας, ἐπὶ κεφαλῆς τοσούτου στρατοῦ πρὶν τὸν δικάσωσιν. Ἄλλ' οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἐφοβοῦντο, ἐὰν ἐδίκάζον αὐτὸν ἀμέσως, μήπως ὁ στρατός κηρυχθῇ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ὁ λαὸς συμπαθήσῃ διότι εἰς αὐτὸν ἐχρεώσται τὴν συμμετοχὴν τῶν Ἀργείων καὶ τινων Μαντινέων εἰς τὴν παροῦσαν ἐκστρατείαν. Διὰ νὰ ἀποτρέψωσι λοιπὸν καὶ ἀναβάλωσι τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, εἰσήγαγον ἄλλους ῥήτορας οἵτινες προέτεινον νὰ ἐκπλεύσῃ μὲν ὁ Ἀλκιβιάδης πρὸς τὸ παρὸν καὶ νὰ μὴ ἀναβληθῇ ἡ ἀναχώρησις τοῦ στόλου, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ δὲ νὰ δικασθῇ ἐν ἡμέρᾳ ὠρισμένῃ. Ἦθελον, ἐκτοξεύοντες κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν μεγαλειτέραν τὴν ὁποίαν εὐκολώτερον ἤθελον ἐπινοήσῃ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ, νὰ τὸν ἐπαναφέρωσι καὶ νὰ τὸν δικάσωσιν. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ ἐκπλεύσῃ ὁ Ἀλκιβιάδης.

30. Μετὰ ταῦτα, μεσοῦντος ἤδη τοῦ θέρους, ὁ στόλος ἐξέπλευσε διὰ τὴν Σικελίαν. Εἶχε συμφωνηθῇ προηγουμένως ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν συμμάχων, τῶν σιταγωγῶν ὀλκᾶδων, τῶν φορτηγῶν πλοίων καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων ὅσα συνέπονται μὲ τὰ στρατεύματα, νὰ συναθροισθῶσιν εἰς Κέρκυραν, ἵνα ἐκεῖθεν ὅλοι ὁμοῦ διαπλεύσωσι τὸν Ἰόνιον κόλπον μέχρι τῆς Ἰαπυγίας ἄκρας. Αὐτοὶ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὅσοι παρῆσαν σύμμαχοι, καταβάντες εἰς τὸν Πειραιᾶ κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν ἡμέραν ἀπὸ πρωῒς, εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα διὰ νὰ ἀναχθῶσι. Συγκατέβη δὲ, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ὅλος ὁ ἄλλος πληθυσμός ὁ ἐν τῇ πόλει, καὶ οἱ ξένοι καὶ οἱ πολῖται. Οἱ ἐγχώριοι προέπεμπον τοὺς ἰδικούς των, οἱ μὲν τοὺς φί-

λους των, οἱ δὲ τοὺς συγγενεῖς των, οἱ δὲ τοὺς υἱούς των· ἐβάδιζον κατεχόμενοι συγχρόνως ὑπὸ ἐλπίδος καὶ λύπης, καὶ σκεπτόμενοι ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰς μελλούσας κατακτήσεις, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἀβεβαιότητα τοῦ νὰ ἐπανίδωσιν ἀλλήλους καὶ τὴν ἀπόστασιν ἣτις ἔμελλε νὰ χωρίσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πατρίδος των.

31. Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην καθ' ἣν ἔμελλον νὰ χωρισθῶσιν ἀλλήλων ὅπως ἐκτεθῶσιν εἰς τοὺς κινδύνους, τὰ δεινὰ παρουσιάζοντο ζωηρότερα εἰς τὸ πνεῦμά των ἢ ὅταν ἐψήφίζον τὴν ἐκστρατείαν· ἐν τούτοις αἱ μεγάλαι προπαρασκευαὶ τὰς ὁποίας ἔβλεπον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των τοῖς ἐνέπνεον θάρρος. Οἱ δὲ ξένοι καὶ ὁ ἄλλος ὄχλος κατέβησαν διὰ νὰ ἴδωσι τὸ θέαμα ἐκεῖνο ὅπερ τοῖς ἐφαίνετο μεγαλοπρεπὲς καὶ ἀπίστευτον. Τῶν οὐδέποτε μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐξῆλθεν ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ λιμένος ἑλληνικὸς στρατὸς πολυτελέστερον καὶ εὐπρεπέστερον ἐφωδιασμένος. Καὶ μὲν ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων καὶ τῶν ὀπλιτῶν, ὁ εἰς τὴν Ἐπίδαυρον μεταβὰς μετὰ τοῦ Περικλέους καὶ κατόπιν εἰς τὴν Ποτίδαιαν μετὰ τοῦ Ἀγνωνος δὲν ἦτο κατώτερος, διότι συνέκειτο ἐκ τετρακισχιλίων Ἀθηναίων ὀπλιτῶν, τριακοσίων ἱππέων, ἑκατὸν τριήρεων, πεντήκοντα ἄλλων τῶν Λεσβίων καὶ τῶν Χίων, καὶ προσέτι συμμάχων πολλῶν συνεκπλευσάντων· ἀλλὰ καὶ βραχύτερον διάστημα εἶχε νὰ διανύσῃ καὶ ἀτελῇ ἐφόδια εἶχεν· ἐνταῦθα ἐξ ἐναντίας τὰ ἐφόδια ἔπρεπε νὰ γίνωσι τοιαῦτα ὥστε νὰ διαρκέσωσι πλειότερον χρόνον καὶ νὰ χρησιμεύσωσι διττῶς, καὶ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ὁ στόλος ἐξωπλίσθη δαπάναις τῶν τριηράρχων καὶ τῆς πόλεως. Τὸ δημόσιον ταμεῖον ἔδιδε καθ'

ἡμέραν μίαν δραχμὴν εἰς ἕκαστον ναύτην καὶ παρῆχε
 τριῆρεις κενὰς, ἐξήκοντα μὲν ταχείας, τεσσαράκοντα δὲ
 ὀπλιταγωγούς καὶ πληρώματα δι' αὐτὰ ἐκλεκτά. Οἱ
 τριήραρχοι, ἐκτὸς τοῦ ἐκ τοῦ δημοσίου μισθοῦ, ἐδίδον
 εἰς τοὺς ναύτας τοὺς καλουμένους θρανίτας καὶ εἰς τοὺς
 κωπηλάτας ἐπιμίσιόν τι. Εἶχον στολίσει τὰς τριῆρεις
 διὰ πολυτελῶν ἐμβλημάτων καὶ παντοειδῶν κοσμημά-
 των, ἕκαστος δὲ ἐξ αὐτῶν πᾶσαν προσπάθειαν κατέβα-
 λεν ἵνα τὸ πλοῖόν του διακριθῇ ἐπὶ εὐπρεπείᾳ καὶ τα-
 χύτητι. Ὁ πεζὸς στρατὸς ἐξελέχθη μεταξύ ἀκριβῶν
 καταλόγων καὶ μεγάλη ὑπῆρχεν ἀντιζηλία ὥς πρὸς τὰ
 ὅπλα καὶ τὰς στολάς, οὐχὶ δὲ μικροτέρα ἄμιλλα εἰς τὸ
 νὰ ἐκπληροῖ ἕκαστος τὴν ἐπιβαλλομένην αὐτῷ ἐργα-
 σίαν. Ἐνόμιζέ τις ὅτι ἐβλεπε μᾶλλον ἐπιδειξίν δυνά-
 μεως καὶ ἐξουσίας προωρισμένην νὰ καταπλήξῃ τοὺς
 ἄλλους Ἑλλήνας, ἢ ἐξοπλισμὸν κατὰ τῶν πολεμίων.
 Τφόντι, ἐὰν ὑπελόγιζέ τις ὅλην τὴν δημοσίαν δαπάνην
 τῆς πόλεως καὶ τὴν ἰδίαν τῶν πολεμιστῶν, τὰς ποσό-
 τητας τὰς ὁποίας ἡ πόλις εἶχεν ἤδη ἀναλώσει καὶ
 ἐκεῖνας μὲ τὰς ὁποίας ἐφοδιάσασα τοὺς στρατηγούς
 ἀπέστειλεν αὐτοὺς, ὅσα ἕκαστος ἰδιώτης ἐδαπάνησε
 δι' ἑαυτὸν καὶ ὅσα ἕκαστος τριήραρχος ἐδαπάνησε καὶ
 ἔμελλεν ἀκόμη νὰ δαπανήσῃ διὰ τὴν τριήρη του, χωρὶς
 νὰ προσθήσῃ ὅσα χρήματα ἕκαστος, ἀνεξαρτήτως τοῦ μι-
 σθοῦ τὸν ὅποιον ἐλάμβανεν ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου, εἶχε
 προθυμευθῇ διὰ μακροχρόνιον ἐκστρατείαν, μήτε ὅσα
 στρατιῶται καὶ ἔμποροι εἶχον μεθ' ἑαυτῶν διὰ νὰ ἐμπο-
 ρευθῶσι, θὰ εὗρισκε πόση ὑπέρογκος χρηματικὴ ποσότης
 ἐξῆλθε τότε τῆς πόλεως. Ἡ ἐκστρατεία ὑπῆρξε περι-
 βόητος τόσον διὰ τὴν καταπληκτικὴν αὐτῆς τόλμην

καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς θεάς της, ὅσον καὶ διὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ στρατοῦ σχετικῶς μὲ ἐκείνους τοὺς ὁποίους μετέβαινον νὰ πολεμήσωσιν· ἡ ἄπειρος ἀπὸ τῆς πατρίδος των ἀπόστασις προσέθετε πλείοτερον μεγαλεῖον εἰς ἐπιχείρησιν παρέχουσαν μεγίστας ἐλπίδας λαμπροῦ μέλλοντος.

32. Ἀφοῦ τὰ πληρώματα εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἐπεβιβάσθησαν ὅλα τὰ ἐφόδια μετὰ τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ ἐκπλεύσωσιν, ἡ σάλπιγξ ἐσήμανε τὸ σιωπητήριον. Αἱ συνήθεις πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως εὐχαὶ δὲν ἐγένοντο ἰδιαιτέρως ἐπὶ ἐκάστου πλοίου ἀλλ' ἐπὶ ὁλοκλήρου τοῦ στόλου διὰ τῆς φωνῆς τοῦ κήρυκος. Ἐκέρασαν τὸν οἶνον ἐν τὸς κρατήρων καθ' ἅπαντα τὸν στρατὸν, οἱ δὲ στρατηγοὶ ἔκαμον σπονδὰς μετὰ ποτηρίων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν. Εἰς τὰς εὐχὰς των ἀνεμιγνύοντο καὶ αἱ εὐχαὶ ὅλου τοῦ ἐπὶ τῆς παρχίας μείναντος πλήθους, συγκειμένου ἐκ πολιτῶν καὶ φίλων. Ἀφοῦ δὲ ἔψαλλον τὸν παιᾶνα καὶ ἐτελείωσαν τὰς σπονδὰς ἀνήχθησαν εἰς τὸ πέλαγος. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐξῆλθον τοῦ λιμένος κατὰ στοῖχον, καὶ μέχρι τῆς Αἰγίνης ἡμιλλῶντο ὡς πρὸς τὴν ταχύτητα· ἔπειτα ὅμως ἔσπευσαν νὰ φθάσωσιν εἰς Κέρκυραν ὅπου συνηθορίζετο ἐπίσης καὶ ὁ ἐπίλοιπος στρατὸς τῶν συμμάχων. Ἡ εἰδησις τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἡγγέλλετο μὲν πολλαχόθεν εἰς τὰς Συρακούσας, ἀλλ' ἐπὶ πολὺν χρόνον δὲν ἐπιστεύετο τίποτε. Ἐν τούτοις γενομένης ἐκκλησίας ἐλέχθησαν οἱ ἀκόλουθοι λόγοι, οἱ μὲν παρὰ τῶν πιστευόντων τὰ περὶ τῆς ἐκστρατείας τῶν Ἀθηναίων, οἱ δὲ παρὰ τῶν ἀμφισβητούντων τὴν εἰδησιν. Παρελθὼν δὲ εἰς τὸ μέσον τῆς συνελεύσεως Ἐρ-

μοκράτης ὁ Ἑρμῶνος, ὅστις ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο καλῶς πληροφορημένος, εἶπε καὶ συνεβούλευσε ταῦτα.

33. αὐθὰ φανῶ ἴσως, ὡς καὶ ἄλλοι τινὲς, ἀπίστευτα λέγων περὶ τῆς ἀληθείας τῆς ἐκστρατείας. Ἠξεύρω ἐπίσης ὅτι οἱ λέγοντες ἢ ἀνακοινοῦντες ἀγγελίας ἅς παρ' ἄλλων ἔμαθον οὐδεμίαν ἐμπνέουσιν ἐμπιστοσύνην καὶ νομίζονται μάλιστα ὡς ἄφρονες· ἀλλ' ὅμως δὲν θὰ με κρατήσῃ ὁ φόβος καθ' ἣν στιγμὴν κινδυνεύει ἡ πόλις, ἐπειδὴ εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ὁμιλῶ μετὰ περισσοτέρας βεβαιότητος. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐκίνησαν καθ' ἡμῶν, καὶ ἐκπλήττεσθε διὰ τοῦτο, μετὰ πολλοῦ στρατοῦ ναυτικοῦ καὶ πεζικοῦ, λόγῳ μὲν διὰ τὴν συμμαχίαν τῶν Ἑγεσταίων καὶ διὰ τὰ ἐπαναφέρωσιν εἰς τὴν προτέραν τῶν κατοικίαν τοὺς Λεοντίνους, ἔργῳ δὲ διότι ἐπιθυμοῦσι τὴν Σικελίαν, καὶ πρὸ πάντων τὴν ἡμετέραν πόλιν, νομίζοντες ὅτι ἐὰν ἤθελον λάβει αὐτὴν, εὐκόλως θὰ ἐλάβονον καὶ τὰ ἄλλα. Θεωροῦντες λοιπὸν αὐτοὺς ὡς μέλλοντας νὰ φθάσωσιν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, σκεφθῆτε πῶς νὰ ἀντιτάξετε μὲ τὰ ὑπάρχοντα μέσα ἀνδρικωτάτην ἀντίστασιν, καὶ πῶς μὴτε καταρρονήσαντες καταληφθῆτε ἀπαράσκευοι, μὴτε ἀπιστήσαντες ἀμελήσετε τῶν πάντων. Ὅστις ὅμως πεισθῇ ὅτι ἀληθῆ λέγω, ἅς μὴ φοβηθῇ τὴν τόλμην τῶν καὶ τὰς δυνάμεις τῶν διότι οὔτε θὰ δυνηθῶσι νὰ μᾶς ἐλάβωσι περισσότερον παρ' ὅσον θὰ ἐλαφθῶσιν αὐτοί, οὔτε θὰ ἦναι ἐπικίνδυνοι εἰς ἡμᾶς ἐρχόμενοι μετὰ μεγάλου στόλου. Αἱ μετὰ τῶν ἄλλων Σικελιωτῶν ὑποθέσεις μας θέλουσιν εὐρεθῆ εἰς πολὺ εὐαρεστότερον σημεῖον, ἐπειδὴ οὗτοι, καταληφθέντες ὑπὸ φόβου, θὰ ζητήσωσι νὰ συμμαχήσωσι μεθ' ἡμῶν καὶ ἐὰν μάλιστα κατορθώσωμεν νὰ τοὺς νικήσωμεν,

ἢ τοὺς ἀναγκάσωμεν νὰ ἀναχωρήσωσιν ἄπρακτοι (διότι βεβαίως δὲν φοβοῦμαι μήπως καὶ ἐπιτύχωσιν ὅσα διανοοῦνται), τοῦτο θέλει εἶσθαι κατόρθωμα λαμπρότατον, καὶ δὲν πιστεύω νὰ ἦναι ἀνέλπιστον. Καὶ τῶντι ὀλίγιστοι μεγάλοι στόλοι Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων, ἀπομακρυνθέντες πολὺ ἀπὸ τῆς πατρίδος των, ἐπέτυχον· διότι ὁ ἀριθμὸς των δὲν δύναται νὰ ὑπερτερήσῃ τοὺς κατοίκους τῆς χώρας καθ' ἧς ἐπέρχονται ἢ τῶν ἀστυγειόνων, τοὺς ὁποίους κοινὸς φόβος ἀναγκάζει νὰ συνασπισθῶσι. Καὶ ἐὰν δι' ἀπορίαν ἐπιτηδείων ἀποτύχωσιν εἰς τὴν ξένην γῆν, μολονότι αἱ δυστυχίαι των προέρχονται ἐκ τῶν ἰδίων των σφαλμάτων, μολαταῦτα ἢ δόξα μένει εἰς ἐκείνους καθ' ὧν ἐπετέθησαν. Τοιουτοτρόπως καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ Ἀθηναῖοι, μὲ ὅλα τὰ ἄπειρα καὶ ἀπροσδόκητα σφάλματα εἰς ἃ περιέπεσεν ὁ Μῆδος, ὀφείλουσι τὴν αὔξησίν των εἰς μόνην τὴν διαδοθεῖσαν φήμην ὅτι ἐσκόπευεν οὗτος νὰ ἐκστρατεύσῃ κατ' αὐτῶν.

34. αΘαρόουντες λοιπὸν καὶ μὴ παύοντες τὰς ἐνταῦθα προετοιμασίας ἃς πέμψωμεν πρὸς τοὺς Σικελοὺς ἵνα τοὺς μὲν ὑπηκόους βεβαίως φίλους ποιήσωμεν, τοὺς δὲ αὐτόνομους πειραθῶμεν νὰ καταστήσωμεν φίλους καὶ συμμάχους· ἃς πέμψωμεν ὡσαύτως πρέσβεις καὶ εἰς τοὺς Σικελιώτας διὰ νὰ παραστήσωμεν ὅτι ὁ κίνδυνος εἶναι κοινός· ἃς πέμψωμεν καὶ πρὸς τοὺς Ἰταλιώτας διὰ νὰ τοὺς πείσωμεν νὰ συμμαχήσωσι μεθ' ἡμῶν ἢ τοῦλάχιστον νὰ μὴ δεχθῶσι τοὺς Ἀθηναίους. Νομίζω μάλιστα ὠφέλιμον νὰ πέμψωμεν καὶ εἰς τὴν Καρχηδόνα, διότι ἡ πόλις αὕτη εἶναι ἀνήσυχος καὶ φοβεῖται πάντοτε μήπως ἡμέραν τινὰ ἐπέλθωσι κατ' αὐτῆς οἱ Ἀθηναῖοι. Καὶ ἴσως οἱ Καρχηδόνιοι, ἀναλογιζόμενοι τὰ δεινὰ τὰ ὁποῖα

θέλουσι πάθει ἐὰν ἀφήσωσι νὰ τοῖς διαφύγῃ ἡ εὐκαιρία αὕτη, θελήσωσι νὰ μᾶς βοηθήσωσιν ἀναφανδὸν ἢ κρυφίως ἢ τοῦλάχιστον κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον. Πλειότερον παρὰ πάντα ἄλλον εἶναι δυνατοὶ νὰ μᾶς βοηθήσωσιν, ἀρκεῖ νὰ θελήσωσι, διότι κέκτηνται πλεῖστον χρυσὸν καὶ ἄργυρον, μέσα ἅτινα μεγίστην ἔχουσι δύναμιν καὶ ἐν τῷ πολέμῳ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις. Ἄς πέμψωμεν ἐπίσης πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς Κορινθίους, παρακαλοῦντες αὐτοὺς νὰ σπεύσωσιν ἐνταῦθα εἰς βοήθειάν μας, καὶ νὰ ἀνακινήσωσι τὸν ἐκεῖ πόλεμον. Ἄλλ' ὅ,τι νομίζω ἔτι μᾶλλον συντελεστικόν, τὸ ὁποῖον ἡ συνήθης ἀπάθειά σας θὰ σᾶς ἐμποδίσῃ νὰ παραδεχθῆτε ἀμέσως, εἶναι τὸ ἐξῆς. Ἐὰν ὅλοι οἱ Σικελιώται, ἢ τοῦλάχιστον οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν, θελήσωσι νὰ ἐνωθῶσι μεθ' ἡμῶν, νὰ καθελκύσωσιν εἰς τὴν θάλασσαν ὅλον τὸ ὑπάρχον ναυτικὸν μὲ τροφὰς δύο μηνῶν, καὶ νὰ ἀπαντήσωσι τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὸν Τάραντα καὶ τὸ ἀκρωτήριο Ἰαπυγίαν καθιστῶντες εἰς αὐτοὺς φανερὸν ὅτι δὲν θὰ γίνῃ μάχη περὶ τὴν Σικελίαν πρὶν ἢ γίνῃ μάχη πρὸς διαπεραίωσιν τοῦ Ἰονίου κόλπου, θέλομεν φοβῆσαι αὐτοὺς μεγάλως. Θὰ ἴδωσιν ὅτι ἐξερχόμεθα ἐκ φιλίας χώρας ὡς φύλακες τῆς Σικελίας (διότι οἱ Ταραντῖνοι θὰ μᾶς ὑποδεχθῶσιν), ὅτι ἔχουσι νὰ διανύσωσι μεθ' ὅλης τῆς ἀποσκευῆς των μέγα πέλαγος, καὶ ὅτι εἶναι δύσκολον ἐνεκα τοῦ μακροῦ πλοῦς νὰ μείνωσιν ἐν τάξει· τούτου ἕνεκα εὐκόλως θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐπιτεθῶμεν κατ' αὐτῶν βραδέως καὶ κατὰ μικρὰς μοίρας προχωρούντων. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι ἀνακουφίζουσι τὰ πλοῖά των καὶ προχωροῦσι καθ' ἡμῶν μετὰ τῶν μᾶλλον ταχυπλόων· ἐὰν μὲν μεταχειρισθῶσι τὰς κώπας, θὰ ἐπιτεθῶμεν κατ' αὐτῶν

ἅμα τοὺς ἰδωμεν κεκημηκότας, ἐὰν δὲ δὲν νομίσωμεν τοῦτο φρόνιμον, ὑποχωροῦμεν εἰς τὸν Τάραντα. Αὐτοὶ ὅμως, ὀλίγα ἔχοντες ἐφόδια καὶ πλέοντες μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ναυμαχήσωσι, θὰ εὐρεθῶσι στερούμενοι τοιούτων ἐν ταῖς ἐρήμοις παραλίαις. Καὶ ἐὰν μὲν μείνωσιν ἐκεῖ θὰ πολιορκηθῶσιν, ἐὰν δὲ πειραθῶσι νὰ παραπλεύσωσι, θὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς ἀποσκευὰς των, καὶ μὴ ὄντες βέβαιοι ἐὰν θὰ τοὺς ὑποδεχθῶσιν αἱ πόλεις, θέλουσιν ἀποθαῖρυνθῇ. Εἶμαι λοιπὸν πεπεισμένος ὅτι κωλυόμενοι ὑπὸ τῆς σκέψεως ταύτης δὲν θὰ ἀναχωρήσωσιν οὔτε καὶ ἐκ τῆς Κερκύρας, ἀλλὰ σκεπτόμενοι καὶ κατασκοπεύοντες πόσοι καὶ εἰς ποῖον μέρος εἴμεθα, ἢ θὰ καταληφθῶσιν ὑπὸ τοῦ χειμῶνος, ἢ καταπλαγέντες διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ἐμφάνισιν ἡμῶν, θὰ παραιτηθῶσι τῆς ἐκστρατείας. Τοῦτο δὲ τοσοῦτω μᾶλλον εἶναι πιθανὸν ὅσῳ, καθὼς ἀκούω, ὁ ἐμπειρότατος τῶν στρατηγῶν των διοικεῖ ἄκων, καὶ ἐὰν κάμωμεν σπουδαίαν τινὰ ἐπίδειξιν, ἄσμενος θέλει λάβει τοῦτο ὡς πρόφασιν. Εἶμαι βέβαιος ὅτι αἱ παρασκευαὶ ἡμῶν θέλουσιν ἀναγγελθῇ μεγαλοποιημέναι εἰς τοὺς Ἀθηναίους, αἱ δὲ γινῶμαι τῶν ἀνθρώπων ῥυθμίζονται πρὸς τὰ λεγόμενα. Οἱ πρῶτοι ἐπιτιθέμενοι, ἢ τοῦλάχιστον ἐκεῖνοι οἵτινες προδήλοῦσιν ὅτι θὰ ἀντισταθῶσι κατὰ τῶν ἐπιτιθεμένων, εἶναι μᾶλλον φοβεροὶ διότι φαίνονται ἰσοπαλεῖς. Τούτου πείραν, ἐὰν πεισθῇτε εἰς ἐμὲ, θὰ λάβωσι σήμερον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπεὶ δὲ ἐπέρχονται καθ' ἡμῶν μὲ τὴν ιδέαν ὅτι δὲν θὰ ἀντισταθῶμεν καὶ ἔχουσι δίκαιον τοιαύτην λαβόντες περὶ ἡμῶν ιδέαν, ἐπεὶ δὲ δὲν ἠνώθημεν μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους διὰ νὰ τοὺς καταστρέψωμεν. Ἀλλ' ἐὰν μᾶς ἴδωσι παρὰ τὴν προσδοκίαν των τολμηροὺς, μᾶλλον θέλουσι φοβηθῇ διὰ τὸ ἀ-

πρόοπτον τοῦτο τόλμημα, ἢ διὰ τὴν πραγματικὴν δύναμιν ἡμῶν. Πεισθῆτε λοιπὸν εἰς τὰς συμβουλὰς μου· τολμήσατε πρὸ πάντων νὰ ἀντεπεξέλθετε κατὰ τῶν Ἀθηναίων· εἰδεμὴ, ἐτοιμασθῆτε πρὸς πόλεμον ὅσον τάχιστα καὶ σκεφθῆτε πάντες ὅτι μόνον διὰ γενναίων ἔργων καταφρονεῖ τις τοὺς ἐχθρούς· ἀπὸ τοῦδε δὲ ὠφελιμώτατον εἶναι νὰ ἀρχίσετε τὰς ἐνεργείας σας ὡς ἐὰν ἐπεκρέματο κίνδυνος, πειθόμενοι ὅτι αἱ μετὰ φόβου γινόμεναι παρασκευαὶ εἶναι ἀσφαλέσταται. Εἶμαι βέβαιος ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἐπέρχονται, καὶ πλέουσιν ἤδη, καὶ ὅσον οὐπω πάρεισι.»

35. Καὶ ὁ μὲν Ἑρμοκράτης ταῦτα εἶπεν, ὁ δὲ δῆμος τῶν Συρακουσίων ἤρχισε σφοδρὰν λογομαχίαν. Οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι οὐδόλως θὰ ἤρχοντο καὶ ὅτι αἱ διαβεβαιώσεις τοῦ Ἑρμοκράτους δὲν ἦσαν ἀληθεῖς, οἱ δὲ ὅτι, καὶ ἂν ἤρχοντο, τί κακὸν θὰ ἔπραττον μεγαλύτερον ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἤθελον πάθει; καὶ ἄλλοι τέλος μεγάλην περιφρόνησιν δεικνύοντες ἔστρεφον τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τὸ γελοιότερον. Ὀλίγιστοι ἦσαν οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Ἑρμοκράτην καὶ φοβούμενοι τὸ μέλλον. Παρελθὼν δὲ εἰς τὸ μέσον τῆς συνελεύσεως ὁ Ἀθηναγόρας, ὅστις ἦτο ἀρχηγὸς τῆς δημοκρατικῆς μερίδος καὶ ῥήτωρ εὐφραδής, εἶπε τὰ ἑξῆς.

36. «Ὅστις δὲν θέλει νὰ πράξωσιν οἱ Ἀθηναῖοι τοιαύτην ἀνοησίαν ὥστε νὰ ἔλθωσιν ἐνταῦθα καὶ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖράς μας, εἶναι ἢ δειλὸς ἢ κακὸς πολίτης· ἐκείνους δὲ οἵτινες διαδίδουσι τὰς εἰδήσεις ταύτας καὶ θέλουσι νὰ μᾶς φοβήσωσι, δὲν τοὺς θαυμάζω τόσον διὰ τὴν θρασύτητά των, ὅσον διὰ τὴν ἀνοησίαν των, νὰ νομίζωσι δηλαδὴ ὅτι δὲν εἶναι κατὰδηλοι οἱ σκοποί.

των. Οἱ ἔχοντες ἰδίόν τινα φόβον, ζητοῦσι νὰ ἐμβά-
λωσιν εἰς φόβον τὸ κοινὸν διὰ νὰ ἐπισκιάσωσι τὸ συμ-
φέρον των. Τοιοῦτος ὁ σκοπὸς τῶν εἰδήσεων τούτων,
αἵτινες δὲν εἶναι ἔργον τῆς τύχης, ἀλλ' ἐκείνων οὔτινες
ἀρέσκονται εἰς τὰ αἰωνίας ταραχάς. Ὑμεῖς ὅμως, ἐὰν
σκεφθῆτε καλῶς, δὲν θὰ κρίνετε τὰ συμβησόμενα ἐξ
ἐκείνων τὰ ὁποῖα οὗτοι διαδίδουσιν, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων τὰ
ὁποῖα δύνανται νὰ πράξωσιν ἄνθρωποι συνετοὶ καὶ ἐμ-
πειρότατοι, οἳ φρονῶ ὅτι εἶναι οἱ Ἀθηναῖοι· διότι δὲν
εἶναι πιθανὸν νὰ ἀφήσωσιν ὀπισθέν των τοὺς Πελοπον-
νησίους, καὶ πρὶν τελειώσωσιν ὀριστικῶς τὸν ἐκεῖ πό-
λεμον ὅχι ὀλιγώτερον σπουδαῖον. Τὸ κατ' ἐμὲ φρονῶ
ὅτι πρέπει νὰ ᾔναι εὐχαριστημένοι διότι δὲν ἐπερχόμεθα
κατ' αὐτῶν ἡμεῖς τῶν ὁποίων αἱ πόλεις εἶναι τοσαῦται
καὶ τόσον ἰσχυραί.

37. «Καὶ ἐὰν δὰ ἔλθωσιν, ὅπως λέγεται, νομίζω
τὴν Σικελίαν ἱκανωτέραν τῆς Πελοποννήσου νὰ ὑποστῇ
τὸν πόλεμον, τοσοῦτῳ μᾶλλον ὅσῳ εἶναι καλλίτερον
κατὰ πάντα παρεσκευασμένη. Ναί, μόνη ἡ ἡμετέρα πό-
λις εἶναι πολὺ ἰσχυροτέρα τοῦ στρατοῦ ὅστις ὡς λέ-
γουσιν ἐπέρχεται τῶρα, ἔστω καὶ ἂν οὗτος ᾔτο ἄλλος
τόσος. Εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θὰ φέρωσι μεθ' ἐαυτῶν
ἵππους, οὔτε θὰ δυνηθῶσι νὰ προμηθευθῶσιν ἐνταῦθα εἰμὴ
ὀλίγους μόνον παρὰ τῶν Ἑγεσταίων, καὶ ὅτι οἱ ὀπλι-
ταὶ των δὲν θὰ ᾔναι ἰσοπληθεῖς μετὰ τοὺς ἡμετέρους ἐπει-
δὴ θὰ ἔλθωσι διὰ πλοίων. Μέγα πρᾶγμα μάλιστα θὰ
ᾔτο νὰ διανύσωσι τοσοῦτον διάστημα διὰ μόνων τῶν
ἐλαφρῶν πλοίων των, καὶ νὰ προμηθευθῶσι τὴν ἄλλην
βαρεῖαν ἀποσκευὴν ἣτις εἶναι ἀναγκαῖα ἐναντίον πό-
λεως τοσοῦτον ἰσχυρᾶς. Πολὺ καλὰ γνωρίζω ὅτι ἐὰν

οἱ Ἀθηναῖοι ἤρχοντο διὰ τὰ ἰδρύσωσιν ἐτέραν πόλιν γεί-
τονα καὶ μεγάλην ὅση εἶναι ἡ Συράκουσα καὶ ἤρχιζον
τὰ μᾶς πολεμῶσι, μόλις, ὡς φρονῶ, ἤθελον ἀποφύγει ἐν-
τελῇ καταστροφῇ· κατὰ μείζονα λόγον ἐν μέσῳ τῆς
Σικελίας ἥτις ὅλη εἶναι πολεμία (διότι αὕτη θὰ συνα-
σπισθῇ κατ' αὐτῶν) μετὰ στρατοῦ πρὸ τῶν πλοίων
κατεσκηνωμένου, μικρὰς σκηνὰς ἔχοντος καὶ ἀνεπαρκῆ
ἐφόδια, καὶ μὴ δυναμένου νὰ προχωρήσῃ μακρὰν ἕνεκα
τῶν ἡμετέρων ἱππέων· καθόλου δὲ εἰπεῖν, νομίζω ὅτι
δὲν θὰ δυνηθῶσιν οὔτε εἰς τὴν ξηρὰν νὰ ἀποβῶσι, τόσον
αἱ δυνάμεις ἡμῶν μοι φαίνονται ὑπέρτεραι.

38. «Ὅλα ὅσα λέγω, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τὰ ἡξεύρουσι
καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι προσπαθοῦσι νὰ διασώσωσι τὰ
ἴδια ὑπάρχοντά των, οἱ δὲ ἐνταῦθα ἄνδρες ἐφευρί-
σκουσιν ὅ,τι δὲν ὑπάρχει καὶ ὅ,τι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ
ὑπάρξῃ. Ἡ τακτικὴ τῶν ἀνθρώπων τούτων δὲν εἶναι
νέα· πάντοτε τοὺς εἶδα ἢ διὰ τοιούτων καὶ ἐπικινδυ-
νοτέρων λόγων, ἢ καὶ δι' ἔργων, νὰ ἐκφοβοῦσι τὸν λαὸν
διὰ τὰ καταλάβωσι τὴν ἐξουσίαν αὐτοί. Καὶ μὰ τὴν
ἀλήθειαν φοβοῦμαι μήπως μετὰ πολλὰς προσπαθείας
ἐπιτύχωσι καὶ δὲν δυνηθῶμεν ἡμεῖς ὑπὸ ἀδυναμίας,
πρὶν πάθωμέν τι, νὰ προφυλαχθῶμεν καὶ νὰ τοὺς τιμω-
ρήσωμεν διὰ τὰ τεκταινόμενα. Τούτου ἕνεκα ἡ πόλις
ἡμῶν σπανίως ἡσυχάζει καὶ ἀναλαμβάνει στάσεις πολ-
λὰς καὶ ἀγῶνας οὐχὶ πλείονας κατὰ τῶν πολεμίων ἢ
καθ' ἑαυτῆς, καὶ ἐνίοτε τυραννίας καὶ δυναστείας ἀδίκους.
Θὰ προσπαθήσω λοιπὸν, ἐὰν θέλετε νὰ ἀκούσετε τὰς
συμβουλὰς μου, νὰ μὴ συμβῇ τίποτε παρόμοιον ἐπὶ
τῶν ἡμερῶν μας, πρὸς ὑμᾶς μὲν τοὺς πολλοὺς μεταχει-
ζόμενος τὴν πειθῶ, κατὰ τῶν μηχανωμένων δὲ τὰ

τοιαῦτα ἐπιβάλλων τιμωρίας οὐ μόνον ὁσάκις συλλαμ-
βάνω αὐτοὺς ἐπ' αὐτοφώρῳ (ὅπερ δυσκόλως ἐπιτυγχά-
νεται), ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἐγκλήματα ἐκεῖνα τὰ ὅποια
θέλουσι μὲν νὰ πράξωσι, δὲν δύνανται δὲ (διότι πρέπει
νὰ προφυλάττεται τις ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν οὐ μόνον ὡς πρὸς
τὰ ἔργα του, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰ διανοήματά του,
ἐπειδὴ ἂν δὲν προφυλαχθῇ, διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ
πάθῃ πρῶτος.) Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ὀλιγαρχικοὺς, ἄλλους
θὰ ἐλέγχω, ἄλλους θὰ ἐπιτηρῶ καὶ ἄλλους θὰ παραινῶ.
Τοῦτον τὸν τρόπον νομίζω συντελεστικώτατον διὰ νὰ
τοὺς ἀποτρέψωμεν ἀπὸ τοὺς ἐγκληματικούς σκοποὺς
των. Ἄλλως τε πολλάκις ἐσκέφθην τοῦτο, τί θέλετε
ὑμεῖς οἱ νεώτεροι; νὰ καθέξετε ἤδη δημόσια ὑπουργή-
ματα; Ἄλλ' ὁ νόμος τὸ ἀπογορεύει, καὶ ὁ νόμος οὗ-
τος ἐγένετο μᾶλλον διότι σᾶς ἔκρινεν ἀνικάνους παρὰ
διότι σᾶς ἐθεώρει ικανοὺς καὶ ἤθελε νὰ σᾶς στερήσῃ τῆς
τιμῆς ταύτης. Θέλετε προνόμια; ἀλλὰ πῶς εἶναι δί-
καιον οἱ πολῖται τῆς αὐτῆς πόλεως νὰ μὴ ἔχωσιν ὅλοι
τὰ αὐτὰ δικαιώματα;

39. «Θὰ εἴπῃ τις ἴσως ὅτι ἡ δημοκρατία οὔτε συ-
νετὸν πρᾶγμα εἶναι οὔτε δίκαιον, καὶ ὅτι μόνον οἱ ἔ-
χοντες χρήματα εἶναι οἱ μᾶλλον ικανοὶ νὰ κυβερνῶσιν.
Ἐγὼ ὅμως λέγω πρῶτον ὅτι ὁ λαὸς εἶναι τὸ κράτος ὁ-
λόκληρον, ἐνῶ οἱ ὀλιγαρχικοὶ εἶναι μέρος μόνον αὐτοῦ.
Ἔπειτα ὅτι οἱ πλούσιοι εἶναι φύλακες ἄριστοι τῶν χρη-
μάτων, οἱ συνετοὶ ἄριστοι σύμβουλοι καὶ τὸ πλῆθος ἄρι-
στος κριτὴς τῶν ὑποβαλλομένων αὐτῷ ζητημάτων. Ἐν
τῇ δημοκρατίᾳ ὅλοι αὐταὶ αἱ τάξεις χαίρουσιν ἐντελῇ
ισότητι, ἐκάστη κατὰ μέρος καὶ ὅλοι κοινῶς, ἐνῶ ἡ
ὀλιγαρχία διανέμουςα εἰς τὸν λαὸν τοὺς κινδύνους, δὲν

εὐχαριστεῖται νὰ κρατῇ δι' ἑαυτὴν τὰ πλεῖστα τῶν κερδῶν, ἀλλὰ δημεύουσα τὰ πάντα ἔχει τὸ ὅλον τῆς ὠφελείας. Ἰδοὺ τί ἐπιδιώκουσι μετὰ προθυμίας οἱ ἰσχυροὶ μεταξὺ ὑμῶν καὶ οἱ νέοι, πρᾶγμα ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχη ἐν μεγάλῃ πόλει.

40. «Ἐν τούτοις καὶ σήμερον ἀκόμη, ὦ πάντων ἀσυνετώτατοι, εἴθε ἢ οἱ τυφλότεροι πάντων τῶν γνωστῶν εἰς ἐμέ· Ἑλλήνων μὴ ἐννοοῦντες τὸ ἄνομον τῶν σχεδίων σας, ἢ ἀδικώτατοι ἐννοοῦντες καὶ ἐπιμένοντες εἰς τὴν τόλμην σας. Καλλίτερον λοιπὸν διδασκόμενοι, ἢ παραιτοῦντες τοὺς κακοὺς σκοποὺς σας, προσπαθήσατε νὰ αὐξήσετε τὸ καλὸν τῆς πόλεως καὶ εἰς ὅλους ὠφελίμον, πεποιθότες ὅτι οἱ μεταξὺ ὑμῶν ἀγαθοὶ ἄνδρες θὰ μεθέξωσιν ὁμοίως καὶ μάλιστα πλεότερον τοῦ λαοῦ. Ἐὰν σκέπτεσθε ἄλλως, διακινδυνεύετε νὰ στερηθῇτε τῶν πάντων. Παύσατε λοιπὸν διαδίδοντες τοιαύτας ἀγγελίας πρὸς ἀνθρώπους οἵτινες μαντεύουσι τὰ σχέδιά σας καὶ δὲν θὰ τὰ ἀνεχθῶσι· διότι ἡ πόλις, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἔρχονται, θὰ δυνηθῇ νὰ τοὺς ἀποθήσῃ ἀξίως αὐτῆς, καὶ ἔχομεν στρατηγούς οἵτινες θὰ φροντίσωσι περὶ τούτου. Ἐὰν, ὡς πιστεύω, δὲν ᾔναι ἀληθὲς τίποτε, ἡ πόλις δὲν θὰ δειλιάσῃ ὑπὸ τῶν ἀγγελίων σας μήτε θὰ ὑποβληθῇ εἰς ἐκουσίαν δουλείαν ἐκλέγουσα ὑμᾶς ὡς ἀρχηγούς. Αὕτη ἑαυτὴν συμβουλευμένη, καὶ τοὺς λόγους σας θὰ θεωρήσῃ ὡς πραγματικὰς ἀποπείρας, καὶ τὴν ὑπάρχουσαν ἐλευθερίαν δὲν θὰ τὴν ἀπολέσῃ ἀκούουσά ὑμᾶς, ἀλλὰ δι' ἔργων προφυλασσομένη, καὶ μὴ ἐπιτρέπουσα τοῦτο, θὰ προσπαθήσῃ νὰ διασώσῃ αὐτήν.»

41. Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀθηναγόρας, εἰς δὲ ἐκ τῶν στρα-

τηγῶν ἀναστάς καὶ μὴ ἀφήσας ἄλλον νὰ προχωρήσῃ διέλυσεν τὴν ἔριδα εἰπὼν ταῦτα. «Δὲν εἶναι φρόνιμον οὐτε διαβολὰς νὰ ρίπτωμεν κατ' ἀλλήλων, οὐτε νὰ χειροκροτῶμεν ἀκούοντες αὐτάς, ἀλλὰ μᾶλλον, κατὰ τὰ διαδιδόμενα, νὰ ἴδωμεν πῶς θὰ προετοιμασθῶμεν καλῶς ἕκαστος ἰδιαιτέρως καὶ ὅλη ἡ πόλις κοινῶς διὰ νὰ ἀποκρούσωμεν τοὺς ἐπερχομένους. Καὶ τοῦτο ὅμως ἐὰν δὲν ᾔηται ἀπαραίτητον, πάλιν δὲν θεωρῶ ὡς ἐπιβλαβὲς νὰ προμηθευθῇ ἡ πόλις ἵππους, ὅπλα καὶ πᾶν ἄλλο ἀναγκαῖον εἰς τὸν πόλεμον. Ἡμεῖς θὰ φροντίσωμεν καὶ θὰ προνοήσωμεν περὶ πάντων τούτων, ἡμεῖς θὰ πέμψωμεν εἰς τὰς πόλεις διὰ νὰ ἐπισκοπήσωμεν καὶ θὰ πράξωμεν πᾶν τὸ ἀπαιτούμενον. Ἦδη ἐπρονοήσαμεν ἐν μέρει, καὶ πᾶν ὅ,τι μάθωμεν θὰ τὸ ἀναφέρωμεν εἰς ὑμᾶς.» Καὶ οἱ μὲν Συρακούσιοι, ταῦτα εἰπόντος τοῦ στρατηγοῦ, διέλυσαν τὴν συνέλευσιν.

42. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἦσαν ἤδη εἰς Κέρκυραν, αὐτοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι ἅπαντες· καὶ πρῶτον μὲν οἱ στρατηγοὶ ἔκαμον νέαν ἐπιθεώρησιν τοῦ στρατεύματος καὶ ἐκανόνισαν τὴν τάξιν μὲ τὴν ὁποίαν ὤφειλον νὰ προσορμίζωνται καὶ νὰ στρατοπεδεύωνται· διαιρέσαντες δὲ τὸν στόλον εἰς τρεῖς μοίρας ἔλαβον ἕκαστος μίαν ἐξ αὐτῶν διὰ κλήρου ἵνα μὴ, πλέοντες ὅλοι ὁμοῦ, στερηθῶσιν ὕδατος, λιμένων καὶ τροφῶν εἰς τὰ μέρη ὅπου ἤθελον προσεγγίξει καὶ ἵνα ὁ στρατὸς ἔχῃ πλειοτέραν τάξιν καὶ εὐπείθειαν, ἐχούσης ἐκάστης μοίρας ἓνα στρατηγόν. Ἐπειτα δὲ προέπεμψαν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Σικελίαν τρία πλοῖα διὰ νὰ μάθωσι ποῖαι πόλεις θὰ τοὺς ἐδέχοντο, καὶ διέταζαν αὐτὰ νὰ ἔλθωσιν εἰς συνάντησιν τοῦ στόλου μετὰ τῶν ἀναγκαίων πληροφοριῶν.

43. Μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι μεθ' ὅλων τῶν δυνάμεων των ἄραντες ἐκ τῆς Κερκύρας διευθύνθησαν πρὸς τὴν Σικελίαν ἔχοντες ἐν συνόλῳ τριήρεις μὲν ἑκατὸν τριάκοντα τέσσαρας καὶ δύο πεντηκοντόρους τῶν Ῥοδίων (ἐκ τούτων Ἀττικάι μὲν ἦσαν ἑκατὸν, ἐξ ὧν πάλιν αἱ μὲν ἐξήκοντα ἦσαν ταχεῖαι, αἱ δὲ ἄλλαι ἔφερον στρατιώτας· τὸ δὲ ἄλλο ναυτικὸν συνέκειτο ἐκ Χίων καὶ ἄλλων συμμάχων), ὀπλίτας δὲ ἐν ὅλοις πεντακισχιλίου καὶ ἑκατὸν (καὶ ἐκ τούτων χίλιοι πεντακόσιοι μὲν ἦσαν Ἀθηναῖοι ἐκ τῶν ἐγγεγραμμένων εἰς τοὺς καταλόγους, ἑπτακόσιοι δὲ θῆτες στρατιῶται τοῦ ναυτικοῦ· οἱ ἐπίλοιποι ὀπλίται συνέκειντο ἐκ συμμάχων ὑπηκόων, πεντακοσίων Ἀργείων καὶ διακοσίων πεντήκοντα Μαντινέων καὶ μισθοφόρων), τοξότας δὲ ἐν ὅλοις τετρακοσίους ὀγδοήκοντα (ἐξ ὧν οἱ ὀγδοήκοντα ἦσαν Κρήτες), σφενδονήτας Ῥοδίους ἑπτακοσίους καὶ τέλος ἑκατὸν εἴκοσι φυγάδας τῶν Μεγαρέων ψιλούς. Διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ἵππων ἐν μόνον πλοῖον ὑπῆρχε φέρον τριάκοντα ἵππεῖς.

44. Τοιαύτη ἡ πρώτη πολεμικὴ παρασκευὴ ἣτις διέπλευσε διὰ τὸν πόλεμον τοῦτον. Ἠκολουθεῖτο δὲ ὑπὸ τριάκοντα ὀλκάδων σιταγωγῶν, αἵτινες εἶχον τὰς τροφὰς, τοὺς ἀρτοποιοὺς, τοὺς λιθοτόμους, τοὺς τέκτονας καὶ ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα ὠχυρωματικὰ ἐργαλεῖα, ὑπὸ ἑκατὸν πλοιαρίων ἅτινα ἐξ ἀνάγκης συνέπλεον μετὰ τῶν ὀλκάδων, καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων πλοιαρίων καὶ ὀλκάδων χάριν ἐμπορίου συνοδευόντων τὸν στρατόν. Ὅλα ταῦτα τὰ πλοῖα ἐξελθόντα τότε ἐκ Κερκύρας διεπέρασαν τὸν Ἰόνιον κόλπον. Ἀφοῦ δὲ ἐφθασαν τὰ μὲν εἰς τὴν Ἰαπυγίαν ἄκραν, τὰ δὲ εἰς τὸν Τάραντα, καὶ τὰ ἄλλα ὅπου ἀλλαχοῦ ἠδυνήθησαν, ἤρχισαν νὰ παραπλέ-

ωσι τὴν Ἰταλίαν. Αἱ πόλεις δὲν τοῖς ἐπέτρεπον νὰ εἰσέρχωνται μήτε εἰς τὸ ἄστυ μήτε εἰς τὴν ἀγορὰν, ἀλλὰ μόνον εἰς τοὺς λιμένας διὰ νὰ προμηθεύωνται ὕδωρ, ὅπερ μάλιστα τοῖς ἡρνήθησαν ὁ Τάρας καὶ οἱ Λοκροί. Τέλος ἔφθασαν εἰς τὸ Ῥήγιον ἀκρωτήριο τῆς Ἰταλίας καὶ συνηθροίσθησαν ἐκεῖ· ἐπειδὴ δὲ δὲν τοὺς ἐδέχθησαν ἐντὸς τῆς πόλεως, ἔστησαν τὸ στρατόπεδόν των ἔξω, εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος, ὅπου τοῖς ἐδόθη καὶ ἀγορά. Ἀνελκύσαντες δὲ τὰ πλοῖα ἡσύχαζον καὶ ἤρχισαν διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν Ῥηγίωνων ζητοῦντες παρ' αὐτῶν, ἐπειδὴ ἦσαν Χαλκιδεῖς, νὰ βοηθήσωσι τοὺς Δεοντίνους, ὄντας ὡσαύτως Χαλκιδεῖς. Οἱ Ῥηγῖνοι ὁμῶς ἀπεκρίθησαν ὅτι θὰ ἔμμενον οὐδέτεροι καὶ ὅτι θὰ ἐνήργουν συσχεπτόμενοι ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Ἰταλιωτῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεσκόπουν τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ πράγματα διὰ νὰ μεταχειρισθῶσι τὰ καλλίτερα μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν, καὶ συγχρόνως περιέμενον ἐκ τῆς Ἐγέστης τὴν ἐπιστροφὴν τῶν προαποσταλέντων πλοίων, θέλοντες νὰ μάθωσιν ἐὰν ὑπῆρχον ὅλα τὰ χρήματα ὅσα οἱ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπιστρέψαντες πρέσβεις ἀνήγγειλον.

45. Ἐν τούτοις οἱ Συρακούσιοι ἐλάβανον ἤδη πολυλαχόθεν καὶ παρὰ τῶν ἰδίων κατασκόπων θετικὰς εἰδήσεις ὅτι τὰ πλοῖα τῶν Ἀθηναίων ἦσαν εἰς τὸ Ῥήγιον. Συνεπεῖα τούτου ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζωνται μετὰ μεγίστης δραστηριότητος καὶ δὲν ἠπίστουν πλέον. Ἐπεμψαν πανταχοῦ πρὸς τοὺς Σικελοὺς, ἀλλοῦ μὲν φύλακας, ἀλλοῦ δὲ πρέσβεις· ἔθεσαν φρουράς εἰς τὰ φρούρια τῆς χώρας· ἐπεθεώρησαν ἐν τῇ πόλει τὰ ὅπλα καὶ τοὺς ἵππους καὶ παρετήρησαν ἐὰν ἦσαν ὅλα ἐντελῆ· καὶ τέλος

διέθεσαν τὰ πάντα καταλλήλως ὥς ἐάν ἐπέκειτο πόλεμος ἄφρευκτος καὶ σχεδὸν ἀρξάμενος.

46. Τὰ τρία προαποσταλέντα πλοῖα ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Ῥήγιον διὰ νὰ ἀναγγείλωσιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ὑποσχομένων χρημάτων δὲν ἐφαίνοντο ὑπάρχοντα εἰμὴ μόνον τριάκοντα τάλαντα. Ἀμέσως οἱ στρατηγοὶ περιῆλθον εἰς ἀθυμίαν διὰ τὴν πρώτην ἐκείνην ἀποτυχίαν καὶ διὰ τὴν ἄρνησιν τῶν Ῥηγίωνων πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπετάθησαν κατὰ πρῶτον ἐλπίζοντες ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἤθελον τοὺς πείσει, ἔνεκα τῆς μετὰ τῶν Λεοντίνων συγγενείας των καὶ τῆς ἀρχαίας φιλίας των πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Καὶ ὁ μὲν Νικίας εἶχε προῖδεῖ τὰς ἐκ τῆς Ἐγέστης εἰδήσεις, ἀλλ' οἱ δύο ἄλλοι στρατηγοὶ ἐξεπλάγησαν. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Ἐγεσταίους ἰδοῦ τί ἐσοφίσθησαν ὅταν οἱ πρῶτοι πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων ἦλθον πρὸς αὐτοὺς διὰ νὰ πληροφορηθῶσιν περὶ τῶν χρημάτων. Ὁδηγήσαντες αὐτοὺς εἰς τὸ ἐν τῇ Ἐρυκί ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης, ἐπέδειξαν τὰ ἀναθήματα, τὰς φιάλας, τὰς οἰνοχόας, τὰ θυμιατήρια καὶ τὰ ἄλλα οὐκ ὀλίγα ἀντικείμενα ἅτινα, ἀργυρᾷ ὄντα, εἶχον ὅψιν πολὺ ἀνωτέραν τῆς μικρᾶς των ἀξίας· οἱ δὲ ἰδιῶται προσκαλέσαντες εἰς τὰς οἰκίας των τοὺς ναύτας τῶν τριήρων, καὶ συλλέξαντες ὅσα ὑπῆρχον ἐν Ἐγέστη χρυσᾷ καὶ ἀργυρᾷ ἐκπώματα καὶ δανεισθέντες τὰ τῶν ἐγγύς Φοινικικῶν καὶ Ἑλληνίδων πόλεων, τὰ παρέθετον ἕκαστοι εἰς τὰς ἐστιάσεις ὥς ἴδια ἑαυτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ὅλοι μετεχειρίζοντο τὰ αὐτά, καὶ ἐπειδὴ πανταχοῦ ἐφαίνοντο πολλὰ, οἱ Ἀθηναῖοι τῶν τριήρων περιῆλθον εἰς μεγάλην ἐκπληξιν, καὶ ἐπιστρέψαντες εἰς τὰς Ἀθήνας διέδιδον ὅτι εἶδον πολλοὺς θησαυ-

ρούς. Ἀπατηθέντες τοιουτοτρόπως οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, μετέδωκαν τὴν ἀπάτην των καὶ εἰς τοὺς ἄλλους· ἀλλ' ὅταν ἐγνώσθη ἡ ἀλήθεια ὅτι εἰς τὴν Ἑγεσταν δὲν ὑπῆρχον οἱ θρυλούμενοι θησαυροὶ, βαρείας ἐπιπλήξεις ἔλαβον παρὰ τῶν στρατιωτῶν. Οἱ δὲ στρατηγοὶ συνεκρότησαν συμβούλιον περὶ τοῦ πρακτέου.

47. Καὶ τοῦ μὲν Νικίου ἡ γγώμη ἦτο νὰ πλεύσωσι πανστρατιᾷ κατὰ τοῦ Σελινούντος, διὰ τὸ ὅποιον πρὸ πάντων ἐπέμφθησαν· καὶ ἐὰν μὲν οἱ Ἑγεσταῖοι παρεῖχον εἰς ὅλον τὸ στράτευμα χρήματα, τότε θὰ ἐσκέπτοντο τί ὤφειλον νὰ πράξωσιν· ἐὰν δὲ δὲν παρεῖχον, θὰ τοῖς ἐζήτουν τροφὰς διὰ τὰ αἰτηθέντα ἐζήκοντα πλοῖα· νὰ παραμείνωσιν εἰς Σελινούντα μέχρις οὗ συμφιλιώσωσι τοὺς κατοίκους αὐτοῦ μετὰ τῶν Ἑγεσταίων εἴτε διὰ τῆς βίας εἴτε διὰ συμβάσεως· νὰ παραπλεύσωσιν ἀκολουθῶντας τὰς ἄλλας πόλεις, καὶ ἀφοῦ ἐπιδείξωσι τὴν δύναμιν τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως, καὶ δείξωσι τὴν ὑπὲρ τῶν φίλων καὶ τῶν συμμάχων προθυμίαν των, νὰ ἀποπλεύσωσιν οἴκαδε (ἐκτὸς ἐὰν δυνηθῶσιν ἐντὸς ὀλίγου χρόνου καὶ ἀπροσδοκῆτως νὰ φανῶσιν ὠφέλιμοι εἰς τοὺς Λεοντίους, ἢ νὰ προσελκύσωσιν τινα ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων), καὶ τέλος νὰ μὴ διακινδυνεύσωσι τὴν πόλιν των δαπανῶντες μόνον ἐκ τῶν οἰκείων μέσων.

48. Ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης εἶπεν ὅτι δὲν ἤρμοζεν, ἀφοῦ ἐξέπλευσαν μετὰ τοσαύτης δυνάμεως, νὰ ἀπέλθωσιν αἰσχροῦς καὶ ἀπράκτους· ἀλλ' ἔπρεπε νὰ πέμψωσι πρέσβεις εἰς ὅλας τὰς πόλεις, ἐκτὸς τοῦ Σελινούντος καὶ τῶν Συρακουσῶν, νὰ κάμωσιν ἀποπείρας παρὰ τοῖς Σικελοῖς ἵνα τοὺς μὲν ἀποσπᾶσωσιν ἀπὸ τοὺς Συρακουσίους, τοὺς δὲ καταστήσωσι φίλους καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου προ-

μηθεύονται σῖτόν καὶ στρατόν· ὅτι κατὰ πρῶτον ἔπρεπε νὰ προσελκύσωσι τοὺς Μεσσηνίους τῶν ὁποίων ἡ πόλις ἔκειτο ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Σικελίαν γραμμῆς καὶ καθίστα εὐκόλον τὴν εἰς αὐτὴν ἄφιξιν παρέχουσα λιμένα καὶ ὄρμον καταλληλοτάτους διὰ τὸν στρατόν· τέλος ὅτι ἀφοῦ συνδέσωσι συμμαχίαν μὲ τὰς πόλεις καὶ γνωρίσωσι μετὰ τίνων θὰ πολεμήσωσι, νὰ προχωρήσωσι κατὰ τῶν Συρακουσῶν καὶ τοῦ Σελινοῦντος, ἐκτὸς ἐὰν ἡ μὲν πόλις αὕτη συμβιβασθῇ μετὰ τῶν Ἑγεσταίων, ἐκείνη δὲ ἐπιτρέψῃ νὰ ἀποκατασταθῶσιν οἱ Λεοντῖνοι.

49. Ὁ Λάμαχος τὸναντίον ἀπεφάνθη ὅτι ἔπρεπε νὰ πλεύσωσι κατὰ τῶν Συρακουσῶν καὶ νὰ συγκροτήσωσι μάχην τάχιστα πλησίον τῆς πόλεως, ἐνόσω εἰσέτι οἱ ἐχθροὶ εἶναι ἀπαράσκευοι καὶ μάλιστα ἐκπεπληγμένοι. «Πᾶν στράτευμα, εἶπεν, εἶναι κατ' ἀρχὰς φοβερώτατον· ἀλλ' ἐὰν βραδύνη νὰ ἐμφανισθῇ, ὁ ἐχθρὸς λαμβάνει θάρρος πρὶν τὸ ἰδῆ καὶ τὸ περιφρονεῖ ἔτι μᾶλλον ἀφοῦ τὸ ἰδῆ. Ἐξ ἐναντίας ἡ αἰφνιδία ἐπίθεσις μετὰ τὴν πρώτην στιγμήν τοῦ τρόμου, παρέχει συνήθως νίκην, εἴτε ἐκ τοῦ φόβου ὅστις αὐξάνει τὰς δυνάμεις τοῦ ἐπερχομένου, εἴτε ἐκ τῆς προσδοκίας τῶν ἐπικειμένων λεηλασιῶν, εἴτε πρὸ πάντων ἐκ τοῦ ἀφεύκτου κινδύνου τῆς μάχης. Ὡς εἰκὸς πολλοὶ θὰ καταληφθῶσιν ἐκτὸς τῆς πόλεως εἰς τοὺς ἀγροὺς, μὴ πιστεύοντες τὴν ἔλευσιν τῶν Ἀθηναίων· ἄλλως τε δὲ οἱ Συρακούσιοι ματαίως θὰ εἰσεκομίζοντο, διότι ὁ στρατὸς δὲν θὰ ἐσπερεῖτο λαφύρων ἐὰν ἐστρατοπεδεύετο νικηφόρος πλησίον τῆς πόλεως. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου οἱ ἄλλοι Σικελιώται θὰ συμμαχήσωσι μᾶλλον μὲ τοὺς Ἀθηναίους παρὰ μὲ τοὺς Συρακουσίους χωρὶς νὰ διστάσωσι καραδοκοῦντες ποῖοι ἦθελον νικήσει.» Ὁ

Λάμαχος προσέθηκεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ Μέγαρα, νὰ σταθμεύσωσιν ἐκεῖ, καὶ νὰ καταστήσωσιν ὀρμητήριον τὴν ἔρημον ἐκείνην θέσιν ἣτις οὔτε διὰ ξηρᾶς οὔτε διὰ θαλάσσης ἀπεῖχε πολὺ τῶν Συρακουσῶν.

50. Ταῦτα εἶπεν ὁ Λάμαχος, ἀλλὰ συνετάχθη μὲ τὴν γνώμην τοῦ Ἀλκιβιάδου ὅστις μετέβη ἀκολούθως μετὰ τοῦ πλοίου του εἰς Μεσσήνην καὶ ἔκαμεν εἰς τοὺς κατοίκους προτάσεις συμμαχίας αἵτινες δὲν ἐγένοντο δεκταί· καὶ ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει των ὅτι δὲν θὰ ἐδέχοντο τὸν στρατὸν ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ θὰ τῷ παρεῖχον ἀγορὰν ἔξω τῆς πόλεως, ἀπέπλευσεν εἰς τὸ Ῥήγιον. Καὶ πληρώσαντες εὐθύς οἱ στρατηγοὶ ἐξήκοντα ναῦς τὰς ὁποίας ἐξέλεξαν ἐξ ὅλου τοῦ στόλου, καὶ λαβόντες τροφὰς παρέπλευσαν εἰς τὴν Νάξον, καταλιπόντες εἰς τὸ Ῥήγιον τὸ ἄλλο στράτευμα καὶ ἓνα ἐκ τῶν συστρατήγων των. Γενόμενοι δεκτοὶ ἐν τῇ πόλει ὑπὸ τῶν Ναξίων, παρέπλευσαν μέχρι τῆς Κατάνης. Καὶ ἐπειδὴ οἱ Καταναῖοι δὲν τοὺς ἐδέχθησαν (διότι ὑπῆρχον ἐντὸς τῆς πόλεως ὀπαδοὶ τῶν Συρακουσίων), ἐκομίσθησαν πρὸς τὸν Τηρίαν ποταμὸν καὶ διανυκτερεύσαντες ἐκεῖ ἔπλευσαν τὴν ἐπομένην πρὸς τὰς Συρακούσας ἐν τάξει ἔχοντες τὰ ἄλλα πλοῖα· διότι εἶχον προαποστείλει δέκα ναῦς εἰς τὸν μέγαν λιμένα μὲ τὴν διάταγὴν νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ, νὰ κατασκοπεύσωσιν ἐὰν ὑπῆρχον πλοῖα καθειλκυσμένα εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πλησιάζοντες εἰς τὰ παράλια νὰ κηρύξωσιν ἀπὸ τῶν πλοίων ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἤρχοντο διὰ νὰ ἀποκαταστήσωσι τοὺς Λεοντίλους εἰς τὴν πόλιν των, ἕνεκα τῆς συμμαχίας καὶ τῆς συγγενείας ἣτις ὑπῆρχε μεταξὺ αὐτῶν, καὶ ὅτι ἐπομένως ἠδύναντο οἱ ἐν ταῖς Συρακούσαις εὐρισκόμενοι Λεοντῖνοι νὰ μεταβῶσιν ἀφόβως πρὸς τοὺς

φίλους καὶ εὐεργέτας αὐτῶν Ἀθηναίους. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐκήρυξαν ταῦτα καὶ κατεσκόπευσαν τὴν πόλιν, τοὺς λιμένας καὶ τὰ περίξ ἐξ ὧν ὁρμώμενοι ἠδύναντο νὰ ἐπιχειρήσωσι προσβολάς, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Κατάνην.

51. Συγκαλέσαντες ἐκκλησίαν οἱ Καταναῖοι τὸν μὲν στρατὸν ἡρνήθησαν νὰ δεχθῶσιν, εἰς δὲ τοὺς στρατηγούς ἐπέστρεψαν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ ἐκθέσωσιν ὅσα ἤθελον. Ἐνῷ δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης ὠμίλει καὶ ἡ προσοχὴ τῶν κατοίκων ἦτο ἐστραμμένη πρὸς τὴν συνέλευσιν, συντρίψαντες οἱ στρατιῶται μίαν θυρίδα κακῶς ῥυκοδομημένην, καὶ εἰσελθόντες ἀπαρατήρητοι εἰς τὴν πόλιν διεσπάρησαν εἰς τὴν ἀγοράν. Ἰδόντες αὐτοὺς οἱ τῶν Συρακουσίων φρονοῦντες Καταναῖοι ἐγένοντο ἀμέσως περιδεεῖς καὶ ἐδραπέτευσαν ὀλίγοι τινές· οἱ δὲ ἄλλοι Καταναῖοι ἐψήφισαν ὑπὲρ τῆς μετὰ τῶν Ἀθηναίων συμμαχίας καὶ ἐπέστρεψαν νὰ ἔλθῃ ἐκ τοῦ Ῥηγίου καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα. Μετὰ ταῦτα πλεύσαντες οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὸ Ῥήγιον ἐπέστρεψαν μεθ' ὅλου τοῦ στόλου εἰς τὴν Κατάνην, ὅπου ἐστρατοπεδεύσαντο.

52. Ἦλθον δὲ πρὸς αὐτοὺς δύο ἀγγελίαι, ἡ μὲν ἐκ Καμαρίνης ὅτι ἡ πόλις αὕτη θὰ παρεδίδετο εἰς αὐτοὺς· ἐὰν ἐπροχώρουν, ἡ δὲ ὅτι οἱ Συρακούσιοι ἐπλήρουν ναυτικόν. Πανστρατιᾷ λοιπὸν ἔπλευσαν πρῶτον μὲν εἰς τὰς Συρακούσας ὅπου μὴ εὐρόντες πληρούμενον ναυτικὸν ἐξηκολούθησαν τῶν πλοῦν των μέχρι τῆς Καμαρίνης, ἐπλησίασαν εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ ἔπεμψαν κήρυκα πρὸς τοὺς Καμαριναίους. Ἀλλ' οὗτοι δὲν τὸν ἐδέχθησαν προφασίζόμενοι ὅτι, κατὰ τοὺς ὅρκους τοὺς ὁποίους εἶχον, δὲν ἠδύναντο νὰ δεχθῶσι τοὺς Ἀθηναίους εἰμὴ ἐὰν ἤρχαντο ἐπὶ ἐνὸς μόνου πλοίου, ἐκτὸς ἐὰν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐζήτουν

περισσότερα. Ἐπέστρεψαν λοιπὸν οἱ Ἀθηναῖοι ἄπρακτοι καὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς ἀκρωτήριόν τι τῆς χώρας τῶν Συρακουσίων ὅπου ἔκαμον ἀρπαγὰς τινάς· ἀλλὰ προσδραμόντων τῶν Συρακουσίων ἱππέων καὶ φονευσάντων διεσπαρμένους τινὰς ψιλούς, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Κατάνην.

53. Ἐκεῖ εὗρον τὴν Σαλαμινίαν ναῦν ἐλθοῦσαν ἐξ Ἀθηνῶν μὲ διαταγὴν νὰ μεταφέρῃ τὸν Ἀλκιβιάδην ὅπως ἀπολογηθῇ δι' ὅσα τὸν ἐνεκάλει ἡ πόλις, καὶ τινὰς τῶν συστρατιωτῶν του κατηγορουμένους διὰ τὴν βεβήλωσιν τῶν μυστηρίων καὶ τῶν Ἑρμῶν. Τῶνόντι, μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ στρατοῦ, οἱ Ἀθηναῖοι οὐδόλως ἐχαλάρωσαν τὰς ἐρεῦνας των διὰ νὰ ἀνακαλύψωσι τοὺς διακωμωδήσαντας τὰ μυστήρια καὶ ἀκρωτηριάσαντας τοὺς Ἑρμᾶς, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἐξετάζωσι τὸ ποιὸν τῶν μηνυτῶν καὶ ὑποπτευόμενοι τοὺς πάντας ἐδέχοντο ἀδιακρίτως πάσας τὰς καταθέσεις καὶ δίδοντες πίστιν εἰς ἀνθρώπους πονηροὺς συνελάμβανον καὶ ἐφυλάκιζον χρηστοτάτους ἀνθρώπους. Ἐπροτίμων νὰ ἀνακαλύψωσι τὴν ἀλήθειαν διὰ πάσης θυσίας παρὰ νὰ ἀφήσωσιν ἀνθρώπους ἀκηλιδώτου ὑπολήψεως νὰ διαφύγωσι τὰς ἐρεῦνας χάρις εἰς τὴν ἀτιμίαν τοῦ μηνυτοῦ. Ὁ λαὸς ἐγίνωσκεν ἐξ ἀκοῆς ὅτι ἡ τυραννία τοῦ Πεισιστράτου καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ κατήντησεν ἐπὶ τέλους ἀφόρητος καὶ ὅτι δὲν κατελύθη μήτε ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων μήτε ὑπὸ τοῦ Ἀρμοδίου, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων· διὰ τοῦτο ἐφοβεῖτο πάντοτε καὶ ἐδυσπίστει πρὸς ὅλους.

54. Τὸ τόλμημα τοῦ Ἀριστογείτονος καὶ τοῦ Ἀρμοδίου ἐπεχειρήθη δι' ἐρωτικὴν αἰτίαν τὴν ὁποίαν θέλω διηγηθῇ ἐν ἐκτάσει διὰ νὰ ἀποδείξω ὅτι οὔτε οἱ ξένοι οὔτε αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἶπόν τι ἀκριβὲς περὶ τῶν ἰδίων

των τυράννων καὶ περὶ τοῦ γεγονότος τούτου. Τελευ-
τήσαντος τοῦ Πεισιστράτου ἐν τῇ τυραννίδι γηραιοῦ, κα-
τέλαβε τὴν ἀρχὴν, οὐχὶ ὡς φρονοῦσιν οἱ πολλοὶ ὁ Ἴπ-
παρχος, ἀλλ' ὁ Ἰππίας ὅστις ἦτο πρεσβύτερος. Κατ' ἐ-
κείνην τὴν ἐποχὴν ὁ Ἀρμόδιος ἦτο εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλι-
κίας καὶ ἀκτινοβόλου καλλονῆς, ὁ δὲ Ἀριστογείτων, πο-
λίτης τῆς μεσαίας τάξεως, ἠράσθη αὐτοῦ καὶ τὸν ἀπή-
λαυσεν. Ἰππαρχος ὁ υἱὸς τοῦ Πεισιστράτου ἐπεχείρησε
καὶ αὐτὸς νὰ τὸν δελεάσῃ, ἀλλ' ὁ Ἀρμόδιος δὲν ἐπέ-
σθη καὶ τὸν κατήγγειλεν εἰς τὸν Ἀριστογείτονα. Οὗ-
τος, δηχθεὶς ὑπὸ τοῦ σκώληκος τῆς ζηλοτυπίας καὶ φο-
βηθεὶς μήπως ὁ Ἰππαρχος ποιήσεται χρῆσιν τῆς ἐαυ-
τοῦ δυνάμεως ὅπως προσελκύσῃ τὸν Ἀρμόδιον διὰ τῆς
βίας, συνέλαβεν ἀμέσως τὸ σχέδιον, ἐν τῇ πνευματικῇ
καταστάσει ἐν ἣ εὑρίσκετο, νὰ καταλύσῃ τὴν τυραννίαν.
Ἐν τούτοις ὁ Ἰππαρχος, ὅστις καὶ ἐκ δευτέρου ἀπεπει-
ράθη καὶ δὲν ἔπεισε τὸν Ἀρμόδιον, δὲν ἠθέλησε μὲν νὰ
μεταχειρισθῇ οὐδεμίαν βίαν, ἀλλὰ διενοήθη νὰ τὸν προσ-
βάλῃ ἐμμέσως, δι' ἄλλην δῆθεν αἰτίαν καὶ ὅχι διότι
δὲν τὸν κατέπεισεν. Ἡ ἐξουσία τῶν τυράννων τούτων
δὲν ἦτο ἐπαχθὴς εἰς τοὺς πολλοὺς διότι ἐπὶ πολὺν χρό-
νον ἐκυβέρνην οὐ μεμπτῶς, ἀλλὰ μετὰ μετριοπαθείας
καὶ φρονήσεως. Μὴ λαμβάνοντες παρὰ τῶν Ἀθηναίων
εἰμὴ τὸ εἰκοστὸν τῶν εἰσοδημάτων των, διεκόσμουσαν τὴν
πόλιν αὐτῶν καλῶς, διεξῆγον τοὺς πολέμους καὶ ἔθυον
εἰς τὰ ἱερά· καθ' ὅλα δὲ τὰ λοιπὰ ἡ πόλις ἐνήργει ἀφ'
ἑαυτῆς καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς ἀρχαίους νόμους. Ἐφρόν-
τιζον ἐν τούτοις πάντοτε νὰ κατέχουν τὰ ἀνώτατα ἀ-
ξιώματα διάφορα μέλη τῆς οἰκογενείας των. Πολλοὶ ἐξ
αὐτῶν κατέλαβον τὴν ἐνιαυσίαν ἀρχὴν τῶν Ἀθηναίων κα-

Ὡς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ τυραννεύσαντος Ἰππίου, ὁ ἔχων τὸ ὄνομα τοῦ πάππου Πεισίστρατος ὅστις ἄρχων ὦν ἀνέ-
θηκε τὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ βωμὸν τῶν δώδεκα θεῶν καὶ τὸν
ἐν τῇ ἱερᾷ περιοχῇ τοῦ Πυθίου βωμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος.
Καὶ τοῦ μὲν ἐν τῇ ἀγορᾷ βωμοῦ ἐπεκτείνας ὕστερον ὁ
δῆμος τῶν Ἀθηναίων τὴν οἰκοδομὴν ἠφάνισε τὸ ἐπί-
γραμμα, τοῦ δὲ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Πυθίου τὸ ἐπίγραμμα,
φαίνεται ἀκόμη καὶ σήμερον δι' ἀμυδρῶν γραμμάτων λέ-
γον τάδε·

«Τὸ μνημεῖον τοῦτο τῆς ἀρχοντείας του ἔθεσεν εἰς τὸν ναὸν
τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος ὁ υἱὸς τοῦ Ἰππίου Πεισίστρατος.»

55. Ὅτι δὲ ὁ Ἰππίας κατέλαβε τὴν ἀρχὴν ὡς πρω-
τότοκος τοῦτο δύναμαι νὰ βεβαιώσω καθὼ γινώσκων τὴν
παράδοσιν ἀκριβέστερον παντὸς ἄλλου· δύναται τις ὅμως
νὰ πεισθῇ καὶ ἐκ τῶν ἀκολουθῶν παρατηρήσεων. Εἶναι
βέβαιον ὅτι ἐκ τῶν δύο τούτων γνησίων ἀδελφῶν ὁ εἰς
μόνον ἔσχε τέκνα, ὡς δεικνύει ὁ βωμὸς καὶ ἡ στηθεῖσα
ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἀθηναίων στήλη πρὸς ἀνάμνησιν
τῆς ἀδικίας τῶν τυράννων. Μήτε τοῦ Θεσσαλοῦ μήτε τοῦ
Ἰππάρχου ὑπάρχει τέκνον ἐπιγεγραμμένον, ἀλλὰ μόνον
πέντε τέκνα τοῦ Ἰππίου τὰ ὅποια οὗτος ἐγέννησεν ἐκ
τῆς Μυρρίνης θυγατρὸς Καλλίου τοῦ Ὑπερεχίδου· εἶναι
λοιπὸν φυσικὸν ὅτι ὁ πρωτότοκος ἐνυμφεύθη πρῶτος.
Ἄλλως τε εἶναι ἐγγεγραμμένος ἐπὶ τῆς στήλης πρῶτος
μετὰ τὸν πατέρα του, ὅπερ καὶ εὐλογον ἐπειδὴ ὡς πρω-
τότοκος διεδέχθη τὸν πατέρα του εἰς τὴν τυραννίαν.
Ἐκτὸς τούτου νομίζω ὅτι οὔτε θὰ κατελάμβανεν ὁ Ἰπ-
πίας ἀμέσως καὶ εὐκόλως τὴν τυραννίδα ἐὰν ὁ μὲν Ἰπ-
παρχος ἀπέθνησκεν ἄρχων, αὐτὸς δὲ τὸν διεδέχετο αὐ-

θημερόν. Ὁ φόβος τὸν ὁποῖον πρὸ πολλοῦ χρόνου ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς πολίτας καὶ ἡ ἀκριβὴς πειθαρχία τῶν δορυφόρων του διετήρησαν τὴν ἐξουσίαν του ἐν πληρεστάτῃ ἀσφαλείᾳ, καὶ δὲν ἡσθάνθη τὰς δυσκολίας ἐκείνας τὰς ὁποίας θὰ ἡσθάνετο εἰάν ἦτο νεώτερος τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ κατὰ συνέπειαν εἶχεν ὀλιγωτέραν πεῖραν τοῦ ἄρχειν. Συνέβη λοιπὸν ὅτι ὁ Ἱππαρχος, γενόμενος ὀνομαστός διὰ τὴν ἐπισυμβᾶσαν αὐτῷ δυστυχίαν, ὑπελήφθη κατόπιν ὅτι ἐτυράννευσε.

56. Ἐν τούτοις ὁ Ἱππαρχος προσέβαλεν ὅπως διενεοῖτο τὸν ἀπαρνηθέντα τὴν πείρασιν Ἀρμόδιον, διότι μίαν ἀδελφὴν αὐτοῦ, κόρην, ἐνῷ προσέταξαν νὰ ἔλθῃ βασιτάζουσα κἀνίστρον ἐν τελετῇ τινι, ἐξεδίωξαν λέγοντες ὅτι δὲν τῇ ἀνέθεσαν τιμὴν ἧς δὲν ἦτο ἀξία. Ὁ Ἀρμόδιος θανάσιμον ἡσθάνθη λύπην διὰ τὴν προσβολὴν ἐκείνην, καὶ χάριν αὐτοῦ ἔτι μᾶλλον ἐθυμώθη ὁ Ἀριστογείτων. Ἀφοῦ συνεφώνησαν μετὰ τῶν συνεταίρων των τί ἔπρεπε νὰ πράξωσι, περιέμενον τὰ μεγάλα Παναθηναῖα, μόνην ἡμέραν καθ' ἣν ἡ ἔνοπλος συνάθροισις τῶν συνοδευόντων τὴν τελετὴν δὲν ἐνέπνεε δυσπιστίαν· συνεφωνήθη αὐτοὶ μὲν νὰ ἀρχίσωσι τὰ πρῶτα κτυπήματα, οἱ δὲ συνωμόται νὰ προστρέξωσι ἀμέσως εἰς βοήθειάν των κατὰ τῶν δορυφόρων. Ἦσαν δὲ ὅχι πολλοὶ οἱ συνωμόται, χάριν ἀσφαλείας, διότι ἤλπιζον ὅτι καὶ ὅσοι δὲν ἦσαν μεμνημένοι εἰς τὴν συνωμοσίαν, ἔχοντες ὅπλα, εἰς τὸ ἐλάχιστον κτύπημα θὰ ἔσπευδον νὰ ἐνωθῶσι μετ' αὐτῶν διὰ νὰ ἀνακτῇσιν τὴν ἐλευθερίαν των.

57. Ἐπελθούσης τῆς ἑορτῆς ὁ μὲν Ἱππίας ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ καλουμένῳ Κεραμεικῷ ἐνησχολεῖτο μετὰ τῶν δορυφόρων κανονίζων τὰ τῆς τελετῆς, ὁ δὲ Ἀρμό-

διος καὶ ὁ Ἀριστογείτων ἔχοντες ἤδη τὰ ἐγχειρίδια ἐπροχώρησαν διὰ νὰ τὸν κτυπήσωσιν· ἀλλ' ἰδόντες ἑνα τῶν συνωμοτῶν συνδιαλεγόμενον οἰκείως μετὰ τοῦ Ἰππίου (διότι ὁ Ἰππίας ἦτο τοῖς πᾶσιν εὐπρόσιτος), ἐφοβήθησαν καὶ ἐνόμισαν ὅτι κατηγγέλθησαν καὶ ὅσον οὐπω ἔμελλον νὰ συλληφθῶσιν. Ἡθέλησαν λοιπὸν νὰ ἐκδικηθῶσι πρότερον, ἐὰν ἠδύναντο, κατὰ τοῦ προσβαλόντος καὶ ἀναγκάσαντος αὐτοὺς νὰ ρίψοκινδυνεύσωσι τὴν ζωὴν τῶν καὶ καθὼς ἦσαν εἰσέρχονται ταχέως εἰς τὴν πόλιν καὶ συναντήσαντες τὸν Ἰππαρχον παρὰ τὸ καλούμενον Λεωκόριον, ἐπιπίπτουσι κατ' αὐτοῦ· καὶ ἔξω φρενῶν ἀμφότεροι, ὁ μὲν ὑπὸ ζηλοτυπίας ὁ δὲ διὰ τὴν ὕβριν ἣν ἔλαβε, τύπτουσι καὶ ἀποκτείνουσιν αὐτόν. Καὶ ὁ μὲν Ἀριστογείτων συνδραμόντος τοῦ ὄχλου διέφυγε πρὸς στιγμὴν τοὺς δορυφόρους, ἀλλ' ὕστερον συλληφθεὶς ἐτιμωρήθη σκληρῶς· ὁ δὲ Ἀρμόδιος ἐφονεύθη παραχρῆμα.

58. Ἄμα ἔμαθε τὴν εἴδησιν ὁ Ἰππίας ἐν τῷ Κεραικεῖ, διευθύνθη οὐχὶ εἰς τὸν τόπον τῆς σκηνῆς ἀλλὰ πρὸς τοὺς μεθ' ὅπλων συνοδεύοντας τὴν πομπὴν πρὶν οὗτοι μάθωσι τίποτε, διότι ἦσαν μεμακρυσμένοι· καὶ πλάσας τὸ πρόσωπόν του οὕτως ὥστε νὰ κρύπτῃ τὴν συμφορὰν, διέταξεν αὐτοὺς νὰ μεταβῶσιν εἰς μέρος τι τὸ ὁποῖον τοῖς ὑπέδειξε. Καὶ οὗτοι μὲν μετέβησαν, νομίζοντες ὅτι ἤθελε νὰ τοῖς εἴπῃ τι· ἀλλ' ὁ Ἰππίας, διατάξας τοὺς δορυφόρους του νὰ τοὺς ἀφοπλίσωσιν, ἐξελέξατο ἀμέσως ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἐνόμιζεν ὑπόπτους καὶ ἐκείνους οἵτινες εὐρέθησαν ἔχοντες ἐγχειρίδια· διότι εἰς τὰς τελετὰς ἡ συνήθεια ἦτο νὰ φέρωσι μόνον ἀσπίδα καὶ δόρυ.

59. Τοιοῦτοτρόπος ἐρωτικὴ λύπη παρήγαγε τὸ σχέ-

διον τῆς συνωμοσίας καὶ αἰφνίδιος φόβος τὸ παράτολμον κίνημα τοῦ Ἀρμοδίου καὶ τοῦ Ἀριστογείτονος. Μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο ἡ τυραννία κατέστη χαλεπωτέρα εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Φοβούμενος περισσότερο ὁ Ἴππίας ἀπέκτεινε πολλοὺς πολίτας καὶ συγχρόνως ἔστρεψε τὰ βλέμματα τοῦ πρὸς τὰ ἔξω διὰ νὰ ἴδῃ ἐὰν θὰ ἠδύνατο, ἐν περιπτώσει ἐπαναστάσεως, νὰ εὕρῃ που ἀσφάλειαν. Ἔδωκε λοιπὸν, μολονότι ἦτο Ἀθηναῖος, τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀρχεδίκην εἰς ἄνδρα Λαμψακηνὸν, τὸν Αἰαντίδην, υἱὸν τοῦ τυράννου τῆς Λαμφάκου Ἰππόκλου, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι ἡ οἰκογένεια αὕτη μεγάλως ἔσχυε παρὰ τῷ βασιλεῖ Δαρείῳ. Ὁ τάφος τῆς Ἀρχεδίκης ὑπάρχει εἰς τὴν Λάμφακον καὶ φέρει τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα.

«Ἡ κόνις αὕτη καλύπτει τὴν Ἀρχεδίκην, θυγατέρα τοῦ Ἰππίου ὅστις διεκρίθη ἐν Ἑλλάδι μεταξὺ τῶν συγχρόνων του. Ὁ πατήρ της, ὁ σύζυγός της, οἱ ἀδελφοί της ὑπῆρξαν τύραννοι, καὶ ἐν τούτοις ὁ νοῦς αὐτῆς δὲν ἐπήρθη ὑπὸ τῆς ἀλαζονείας.»

Ὁ Ἰππίας ἐτυράννευσεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπὶ τρία ἔτη ἀκόμη, καὶ κατὰ τὸ τέταρτον τὸν ἔρριψαν οἱ Λαδαιμόνιοι καὶ οἱ ἐξόριστοι Ἀλκμαιονίδαι. Ἀνεχώρησε λοιπὸν ὑπόσπονδος πρῶτον μὲν εἰς τὸ Σίγειον, ἔπειτα δὲ πλησίον τοῦ Αἰαντίδου εἰς Λάμφακον, καὶ τελευταῖον παρὰ τῷ βασιλεῖ Δαρείῳ. Μετὰ εἴκοσιν ἔτη γέρων ἦδη ὢν, συνώδευσε τοὺς Μήδους εἰς τὸν Μαραθῶνα.

60. Ταῦτα ἐνθυμούμενος ὁ λαὸς τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀναμνησκόμενος ὅσα ἤξευρεν ἐξ ἀκοῆς, ἐδεικνύετο τότε αὐστηρὸς καὶ φιλύποπτος πρὸς πάντας τοὺς ἐπὶ βεβηλώσει τῶν μυστηρίων κατηγορουμένους. Ἐνόμιζεν ὅτι

τὰ πάντα ἐπράχθησαν ὑπὸ συνωμοσίας ὀλιγαρχικῆς καὶ τυραννικῆς. Ἐπειδὴ δὲ, ὥς ἐκ τῆς ἐξεγέρσεως ταύτης τῶν πνευμάτων, πολλοὶ καὶ ἀξιόλογοι ἄνθρωποι ἦσαν ἤδη εἰς τὸ δεσποτικόν, καὶ ἐπειδὴ τὰ μέτρα ταῦτα δὲν ἐφαίνοντο προσεγγίζοντα εἰς τέλος τι ἄλλ' ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, γινόμενα ἀγριώτερα, ἐπολλαπλασίαζον τὰς συλλήψεις, εἰς τῶν φιλακισμένων τότε ὅστις ἐφαίνετο μᾶλλον ἔνοχος κατεπεΐσθη παρ' ἐνὸς τῶν συνδεσμοτῶν τοῦ νὰ δώσῃ πληροφορίας ἀληθεῖς ἢ ψευδεῖς (αἱ εἰκασίαι περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου εἶναι διηρημέναι καὶ οὐδεὶς οὔτε τότε οὔτε ὕστερον ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ τι σαφὲς περὶ τῶν διαπραξάντων τὸ ἔγκλημα.) Ὁ συνδεσμώτης τοῦ διὰ νὰ τὸν πείσῃ τῷ εἶπεν ὅτι ἔπρεπεν, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἦτο ἔνοχος, καὶ αὐτὸς νὰ σωθῇ ἀπαλλασσόμενος τῆς ποινῆς καὶ τὴν πόλιν νὰ λυτρώσῃ ἀπὸ τῆς ἐπικρεμαμένης ἀνησυχίας· ὅτι πολὺ περισσότερον θὰ ἐξησφάλιζε τὴν σωτηρίαν τοῦ διὰ καταθέσεως συνεπαγοῦσης ἀπόλυσιν, ἢ δι' ἀρνήσεων τῶν ὁποίων τὸ ἀποτέλεσμα ἤθελεν εἶσθαι ἢ εἰς δίκην εἰσαγωγή του. Καὶ ὁ μὲν αὐτὸς ἑαυτὸν κατηγόρησε καὶ ἄλλους διὰ τὴν ἀκρωτηρίασιν τῶν Ἑρμῶν· ὁ δὲ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐνόμιζεν ὡς ἀλήθειαν. Ἀγανακτήσας διότι μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης δὲν εἶχε δυνηθῇ νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν κατὰ τῆς δημοκρατίας μηχανορραφίαν ἐκείνην, ἀπέλυσεν ἀμέσως τὸν μηνυτὴν καὶ τοὺς ἄλλους ὅσους δὲν εἶχε κατηγορήσει· ἐκείνους δὲ τοὺς ὁποίους κατήγγειλε δικάσας, τοὺς μὲν συλληφθέντας ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ διαφυγόντας κατεδίκασεν εἰς θάνατον καὶ ὑπεσχέθη χρηματικὴν ἀμοιβὴν εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἤθελε τοὺς φονεῦσαι. Ἀγνοεῖται ἐν τού-

τοῖς ἐὰν οἱ παθόντες ἐτιμωρήθησαν ἀδίκως, ἀλλ' ὅλη ἡ πόλις, εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ἤσθάνθη προφανῆ ἀνακούφισιν.

61. Ὄταν ὁ Ἀλκιβιάδης κατηγγέλθῃ ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐχθρῶν οἵτινες ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ καὶ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του, οἱ Ἀθηναῖοι ὠργίσθησαν σφόδρα κατ' αὐτοῦ. Ἀμα ἐνόμισαν ὅτι ἀρκούντως διεφωτίσθησαν περὶ τῆς ὑποθέσεως τῶν Ἑρμῶν, ἐπίσθησαν ὅτι κατὰ μείζονα λόγον καὶ ἢ τῶν μυστηρίων, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο ἐνοχοποιημένος, ἐπήγαγεν ἐπίσης ἐκ συνωμοσίας ἐναντίον τῆς δημοκρατίας. Κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καθ' ὃν ὑπῆρχον αἱ ταραχαὶ αὗται, συνέβη ὥστε ὀλίγος στρατὸς Λακεδαιμονίων νὰ προχωρήσῃ μέχρι τοῦ ἰσθμοῦ, κατόπιν συνεννοήσεώς τινος μετὰ τῶν Βοιωτῶν. Ἐπίστευσαν λοιπὸν ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης δὲν ἦτο ἀμέτοχος εἰς τὸ κίνημα ἐκεῖνο, ὅτι ἐπρόκειτο οὐχὶ περὶ τῆς Βοιωτίας ἀλλὰ περὶ συνωμοσίας τῆς ὁποίας αὐτὸς ἦτο ὁ κύριος μοχλὸς, καὶ ὅτι ἂν δὲν τὸν ἐπρολάβανον συλλαμβάνοντες τοὺς συνωμότες, ἡ πόλις ἤθελε κυριευθῇ διὰ προδοσίας. Νύκτα τινὰ μάλιστα κατεκλίθησαν μετὰ τῶν ὅπλων τῶν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θησέως, ὅστις εἶναι ἐντὸς τῆς πόλεως. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον οἱ ξένοι τοὺς ὁποίους εἶχεν ὁ Ἀλκιβιάδης εἰς τὸ Ἄργος ἐγένοντο ὑποπτοὶ ὅτι ἤθελον νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τοῦ δήμου· ἐνεκα τούτου οἱ Ἀθηναῖοι παρέδωκαν εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀργείων τοὺς ἐν ταῖς νήσοις κατατεθειμένους ὁμήρους τῶν Ἀργείων διὰ νὰ τοὺς ἀποκτείνῃ. Οὕτω λοιπὸν τὰ πάντα συνέτρεχον εἰς τὸ νὰ καθιστῶσι τὸν Ἀλκιβιάδην ὑποπτον. Θέλοντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι νὰ προσαγάγῳσιν αὐτὸν εἰς δίκην καὶ νὰ τὸν θανατώσω-

σιν, ἔπεμψαν εἰς τὴν Σικελίαν τὴν Σαλαμινίαν ναῦν διὰ νὰ μεταφέρῃ αὐτὸν καὶ ἐκείνους οἵτινες περιείχοντο εἰς τὴν καταγγελίαν. Διαταγὴ εἶχε δοθῇ νὰ ἐπιστρέψῃ μὲν μετὰ τῆς νηὸς ἐκείνης εἰς τὰς Ἀθήνας ὅπως δικαιολογηθῇ, νὰ μὴ συλληφθῇ δέ. Καὶ τοῦτο διότι ἐφοβοῦντο μήπως ἐγερθῇ ταραχὴ τις μεταξύ τῶν εἰς τὴν Σικελίαν πεμφθέντων στρατιωτῶν καὶ τῶν ἐχθρῶν· ἤθελον δὲ πρὸ πάντων νὰ κρατήσωσι τοὺς Μαντινεῖς καὶ τοὺς Ἀργεῖους τῶν ὁποίων ἢ εἰς τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην συμμετοχὴ ἐγένετο ὡς ἐνόμιζον διὰ τῆς ἐπὶ ῥοῆς τοῦ Ἀλκιβιάδου. Ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ οἱ συγκατηγορούμενοι εἰσελθόντες εἰς τὸ πλοῖόν του, ἀπέπλευσαν ἐκ τῆς Σικελίας συνοδευόμενοι ὑπὸ τῆς Σαλαμινίας ὡς ἐὰν ἐσκόπευον νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ φθάσαντες εἰς τοὺς Θουρίους ἔπαυσαν νὰ τὴν ἀκολουθῶσι καὶ καταβάντες ἀπὸ τοῦ πλοίου ἐγένοντο ἄφαντοι, φοβηθέντες νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τὸ βάρος τοιαύτης κατηγορίας καὶ νὰ δικασθῶσιν ἐκεῖ. Οἱ δὲ ἐκ τῆς Σαλαμινίας ἐπὶ τινα μὲν χρόνον ἐζήτουν τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, μὴ βλέποντες δὲ αὐτοὺς οὐδαμοῦ ἀνεχώρησαν. Ὁ Ἀλκιβιάδης, φυγὰς ἤδη ὢν, ἐπεραιώθη μετ' ὀλίγον ἐπὶ μικροῦ πλοίου ἐκ τῆς Θουρίας εἰς τὴν Πελοπόννησον· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι δικάσαντες αὐτὸν ἐρήμην τὸν κατεδίκασαν μετὰ τῶν συνεταίρων του εἰς θάνατον.

62. Μετὰ ταῦτα οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων οἵτινες ἦσαν εἰς τὴν Σικελίαν διαιρέσαντες τὸ στράτευμα εἰς δύο μέρη ἕκαστον τῶν ὁποίων ἔλαβεν ἑκάτερος διὰ κλήρου διευθύνθησαν μεθ' ὅλου τοῦ στόλου πρὸς τὸν Σελινοῦντα καὶ τὴν Ἑγεσταν διὰ νὰ μάθωσιν

ἐὰν οἱ Ἑγεσταῖοι θὰ τοῖς ἔδιδον τὰ ὑποσχεθέντα χρήματα, νὰ ἐπιθεωρήσωσι τὴν κατάστασιν τῶν Σελινουντίων καὶ νὰ μάθωσι τὰς μετὰ τῶν Ἑγεσταίων διαφοράς των. Παραπλέοντες τὴν Σικελίαν ἀριστερᾷ, τὸ μέρος τὸ πρὸς τὸν Τυρρηνικὸν κόλπον, προσήγγισαν εἰς τὴν Ἰμέραν, ἣτις ἐν τούτῳ τῷ μέρει εἶναι ἡ μόνη ἑλληνικὴ πόλις τῆς Σικελίας. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν ἐδέχθησαν αὐτοὺς, ἐξηκολούθησαν παραπλέοντες· καὶ ἐν τῷ παράπλῳ ἐκυρίευσαν τὰ Ὑκκαρα, μικρὰν πόλιν Σικανικὴν, ἐχθρὰν τῶν Ἑγεσταίων καὶ παραθαλασσίαν. Ἀνδραποδίσαντες δὲ τοὺς κατοίκους παρέδωκαν τὴν πόλιν εἰς τοὺς Ἑγεσταίους, τῶν ὁποίων οἱ ἱππεῖς εἶχον φθάσει ἐκεῖ. Ἐπειτα τὸ μὲν πεζικὸν ἐχώρησε διὰ τῶν Σικελῶν ἕως οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν Κατάνην, τὰ δὲ πλοῖα περιέπλευσαν ἔχοντα τοὺς αἰχμαλώτους. Εὐθύς ὁ Νικίας παρέπλευσεν ἐκ τῶν Ὑκκάρων εἰς τὴν Ἑγεσταν, καὶ τακτοποιήσας τὰς ἐκεῖ ὑποθέσεις, ἔλαβε τριάκοντα τάλαντα καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον· πωλήσαντες δὲ τοὺς αἰχμαλώτους ὠφελήθησαν εἰκοσιπέντε τάλαντα. Περιῆλθον ἐπίσης καὶ τοὺς συμμάχους τόπους τῶν Σικελῶν ζητοῦντες παρ' αὐτῶν νὰ τοῖς πέμψωσι στρατόν. Τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ ὤδευσε κατὰ τῆς Ὑβλας τῆς Γελεάτιδος τὴν ὁποίαν δὲν ἠδυνήθη νὰ κυριεύσῃ. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἔληξε τὸ θέρος.

63. Κατὰ τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα ἀφ' ἐνὸς μὲν οἱ Ἀθηναῖοι ἡτοιμάσθησαν νὰ ἐπιτεθῶσιν ἄνευ ἀναβολῆς κατὰ τῶν Συρακουσῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ οἱ Συρακούσιοι ἐμελέτων τὸ αὐτό. Ἐπειδὴ ὁ στρατὸς τῶν Ἀθηναίων δὲν ἐπετέθη κατ' αὐτῶν ἀμέσως, εἰς τὴν πρώτην στιγμήν τοῦ φόβου καὶ τῆς προσδοκίας, ἀνελάμβανον πλείο-

τερον θάρρος ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ· καὶ ὅταν εἶδον τοὺς Ἀθηναίους πλέοντας μακρὰν πρὸς τὸ ἀντιπέραν μέρος τῆς Σικελίας· ὅταν τοὺς εἶδον φθάσαντας εἰς τὴν Ὑβλαν καὶ μετὰ ματαίαν ἀπόπειραν μὴ δυνηθέντας νὰ κυριεύσωσιν αὐτὴν διὰ τῆς βίας, ἔτι μᾶλλον τοὺς περιεφρόνησαν· καὶ ὥς συνειθίζει νὰ πράττῃ τὸ ἀναλαμβάνον θάρρος πλῆθος, ἐζήτησαν παρὰ τῶν στρατηγῶν νὰ τοὺς ὀδηγήσωσιν εἰς τὴν Κατάνην, ἀφοῦ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἤρχοντο πρὸς αὐτούς. Ἴππεῖς Συρακούσιοι ἤλαυνον ἐμπρὸς διὰ νὰ κατασκοπεύωσι πάντοτε τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων, καὶ μεταξὺ ἄλλων σκωμμάτων τοὺς ἡρώτων ἐὰν ἦλθον εἰς τὴν ξένην γῆν διὰ νὰ κατοικήσωσι μᾶλλον μετ' αὐτῶν ἢ διὰ νὰ ἐπαναφέρωσι τοὺς Λεοντίνους εἰς τὴν πατρίδα των.

64. Ταῦτα βλέποντες οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἤθελον τὰ ἐλκύσωσι τοὺς Συρακουσίους πανδημεὶ ὅσον τὸ δυνατόν μακρὰν τῆς πόλεως, ἐνῶ αὐτοὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο παραπλέοντες τὴν ὄχθην νύκτωρ μετὰ τοῦ στόλου ἤθελον καταλάβει θέσιν καταλληλοτέραν διὰ τὸ στρατόπεδον, αἰσθανόμενοι ὅτι δὲν θὰ εἶχον τὴν αὐτὴν ὑπεροχὴν ἐὰν ἀπεβιβάζοντο ἐνώπιον προητοιμασμένου ἐχθροῦ, ἢ ἐὰν ἐφαίνοντο προχωροῦντες διὰ ξηρᾶς· διότι κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν οἱ ψιλοὶ καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος, δι' ἑλλειψιν ἵππων, θὰ ὑφίσταντο μεγάλας ἀπωλείας ἐκ μέρους τῶν Συρακουσίων ἱππέων πολλῶν ὄντων, ἐνῶ κατὰ τὴν ἄλλην θὰ κατελαμβάνον θέσιν δυναμένην νὰ τοὺς προφυλάξῃ ἀπὸ τὸ ἐχθρικὸν ἱππικόν. Οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτοὺς φυγάδες τῶν Συρακουσίων τοῖς ὑπέδειξαν θέσιν τινὰ κειμένην πλησίον τοῦ Ὀλυμπιείου τὴν ὁποίαν καὶ κατέλαβον. Ἰδοὺ δὲ τί μέ-

σον μετεχειρίσθησαν οἱ στρατηγοὶ διὰ νὰ ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ των. Πέμπουσιν εἰς τὰς Συρακούσας ἄνθρωπον πιστὸν μὲν εἰς αὐτοὺς ὅχι ὀλιγώτερον δὲ κατὰ τὰ φαινόμενα πιστὸν καὶ εἰς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Συρακούσων· ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἦτο ἐκ Κατάνης καὶ εἶπεν ὅτι ἤρχετο ἐκ μέρους τινῶν Καταναίων, τῶν ὁποίων οἱ Συρακούσιοι στρατηγοὶ ἐγίνωσκον τὰ ὀνόματα καὶ ἤξευρον ὅτι ἦσαν ἐκ τῶν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ὑποληφθέντων εἰς αὐτοὺς φίλων· εἶπεν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι διενυκτέρευον ἐν τῇ πόλει μακρὰν τοῦ στρατοπέδου· ὅτι ἐὰν οἱ Συρακούσιοι ἤθελον καθ' ὠρισμένην ἡμέραν νὰ προχωρήσωσιν ἅμα τῇ αὐγῇ πανστρατιᾷ κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, αὐτοὶ μὲν οἱ Καταναῖοι ἤθελον κρατήσῃ τοὺς εὐρεθησομένους ἐν τῇ πόλει καὶ ἤθελον ἐμπρήσῃ τὰ πλοῖα, οἱ δὲ Συρακούσιοι, προσβάλλοντες τὰ χαρακώματα, εὐκόλως ἤθελον κυριεύσῃ τὸ στρατόπεδον· τέλος, ὅτι πολλοὶ Καταναῖοι ἤθελον συμπράξῃ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, ὅτι ἦσαν ἤδη προητοιμασμένοι καὶ ὅτι ἦλθεν ἐκ μέρους αὐτῶν.

65. Οἱ στρατηγοὶ τῶν Συρακουσίων οἵτινες ἄλλως τε ἦσαν πλήρεις ἐμπιστοσύνης καὶ ἐσκέπτοντο μάλιστα, καὶ ἄνευ αὐτῆς τῆς εἰδήσεως, νὰ παρασκευασθῶσι διὰ νὰ βαδίσωσι κατὰ τῆς Κατάνης, ἐπίστευσαν πολὺ ἀπερίσκεπτως εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον καὶ ἀμέσως συμφωνήσαντες περὶ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἤθελον φθάσει, τὸν ἀπέπεμψαν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Σελινούντιοι καὶ τινες ἄλλοι ἐκ τῶν συμμάχων εἶχον ἤδη ἔλθει, οἱ στρατηγοὶ διέταξαν νὰ ἐξέλθωσι πανστρατιᾷ ὅλοι οἱ Συρακούσιοι. Καὶ ἀφοῦ ἡτοιμάσθησαν τὰ πάντα καὶ προσήγγισεν ἡ συμφωνηθεῖσα ἡμέρα, οἱ Συρακούσιοι, κινήσαντες, διενυκτέ-

ρευσαν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Συμαίθου, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Λεοντίνων. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἅμα ἔμαθον ὅτι ἐπλησίαζον, ἐγείραντες ὅλον τὸ στρατόπεδόν των, καθὼς καὶ τοὺς Σικελοὺς καὶ ὅλους ὅσοι εἶχον ἔλθει νὰ ἐνωθῶσι μετ' αὐτῶν, καὶ ἐπιβίβασθέντες εἰς τὰ πλοῖα καὶ τὰ πλοιάρια, ἔπλευσαν διὰ νυκτὸς πρὸς τὰς Συρακούσας. Ἄμα δὲ τῷ ὄρθρῳ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέβησαν εἰς τὴν πλησίον τοῦ Ὀλυμπίου θέσιν διὰ νὰ στήσωσι τὸ στρατόπεδόν των. Οἱ Συρακούσιοι ἱππεῖς, προχωρήσαντες πρῶτοι μέχρι τῆς Κατάνης καὶ παρατηρήσαντες ὅτι ὅλος ὁ στόλος εἶχεν ἀναχωρήσει, ἐπέστρεψαν διὰ νὰ κομίσωσι τὴν εἰδήσιν εἰς τοὺς πεζοὺς· καὶ ὅλοι ἀμέσως μεταστραφέντες ἔδραμον εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως των.

66. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ οἱ Συρακούσιοι εἶχον μακρὸν διάστημα νὰ διατρέξωσιν, οἱ Ἀθηναῖοι ἠδυνήθησαν ἀνέτως νὰ στήσωσι τὸ στρατόπεδόν των εἰς χῶρον ἐπιτήδειον ὅπου καὶ τὴν μάχην θὰ ἠδύναντο νὰ ἀρχίσωσιν ὅποτε ἤθελε τοῖς φανῇ ἀναγκαῖον καὶ οἱ ἱππεῖς τῶν Συρακουσίων δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ τοὺς ἀνησυχήσωσι μήτε κατὰ τὸ ἔργον μήτε πρὸ αὐτοῦ· διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν μικρὰ τεῖχη, οἰκίαι, δένδρα καὶ λίμνη ἐπροστάτευον αὐτοὺς, ἀφ' ἑτέρου δὲ κρημνοί. Κόψαντες τὰ ἐγγὺς δένδρα καὶ μετενεγκόντες αὐτὰ εἰς τὸ παράλιον ἐσχημάτισαν χαρακώματα κατὰ μῆκος τῶν πλοίων καὶ ἤγειραν μετὰ σπουδῆς ὀχύρωμα ἐκ λίθων ἐκλεκτῶν καὶ ξύλων πλησίον τοῦ Δάσκωνος, εἰς τὸ μέρος τὸ μᾶλλον εὐπρόσιτον εἰς τοὺς πολεμίους· τέλος ἔκοψαν τὴν γέφυραν τοῦ Ἀνάπου. Ἐνῶ κατεγίνοντο εἰς ταῦτα, ἐκ μὲν τῆς πόλεως οὐδεὶς ἐξῆλθε διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ, πρῶτοι δὲ οἱ ἱππεῖς τῶν Συρακουσίων ἔδραμον εἰς βοήθειαν, καὶ

μετ' ὀλίγον συνηθροίσθη ὅλος ὁ στρατός. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπλησίασαν οὗτοι εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀθηναίων· ἔπειτα ὅμως, ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἀντεπεξήρχοντο, ἀνεχώρησαν καὶ διαβάντες τὴν Ἐλωρινὴν ὁδὸν διενυκτέρευσαν ἐκεῖ.

67. Κατὰ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι παρεσκευάσθησαν διὰ τὴν μάχην καὶ ἐτακτοποιήθησαν ὡς ἀκολούθως. Τὸ μὲν δεξιὸν κέρας εἶχον οἱ Μαντινεῖς, τὸ μέσον οἱ Ἀθηναῖοι, τὸ δὲ ἀριστερόν οἱ ἄλλοι σύμμαχοι. Καὶ τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ στρατεύματός των παρετάχθη ἐπὶ ὀκτὼ κατὰ βάθος, τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ παρετάχθη τετραγωνικῶς πλησίον τῶν σκηνῶν ἐπὶ ὀκτὼ ἐπίσης κατὰ βάθος, λαβὼν διαταγὴν νὰ ἐπιβλέπῃ καὶ νὰ προστρέχῃ ὅπουδῆποτε κατεπονεῖτο τὸ στράτευμα. Οἱ δὲ Συρακούσιοι παρέταξαν ἐπὶ δεκαεῖς κατὰ βάθος τοὺς ὀπλίτας οἵτινες ὅλοι ἦσαν Συρακούσιοι καὶ τοὺς συμμάχους ὅσοι ἔφθασαν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν. Οἱ Σελινούντιοι πρὸ πάντων εἶχον δράμει εἰς βοήθειάν των, καὶ ἔπειτα Γελῶροι ἱππεῖς, ἐν ὅλοις διακοσίοι, καὶ προσέτι εἴκοσι περίπου Καμαριναῖοι ἱππεῖς καὶ πεντήκοντα ὡς ἔγγιστα τοξόται. Οἱ ἱππεῖς οἵτινες δὲν ἦσαν περισσότεροι τῶν χιλίων διακοσίων ἐτάχθησαν εἰς τὸ δεξιὸν κέρας καὶ πλησίον αὐτῶν οἱ ἀκοντισταί. Καθ' ἣν στιγμήν δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἔμελλον νὰ ἀρχίσωσι τὴν μάχην, ὁ Νικίας, διατρέχων τὰ διάφορα σώματα τοῦ στρατοῦ, ἀπέτεινε πρὸς ὅλον τὸν στρατὸν τὴν ἐξῆς παρακéléυσιν.

68. «Στρατιῶται, πρὸς τὴν νὰ σᾶς ἀποτείνω μακρὰν παραίνεσιν ἀφοῦ ὅλοι εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ πολεμήσωμεν ἀπὸ κοινοῦ; Ἡ τοιαύτη παρασκευὴ μοι φαίνεται μᾶλλον ἱκανὴ νὰ ἐμπνεύσῃ τὸ θάρρος ἢ οἱ εὐγλώττως

ἐκφραζόμενοι λόγοι πρὸς Ἀσθενῆ στρατὸν ἀπευθυνόμενοι. Συνενωθέντες ἐνταῦθα, Ἀργεῖοι, Μαντινεῖς, Ἀθηναῖοι καὶ οἱ μᾶλλον ἰσχυροὶ τῶν νησιωτῶν, πῶς μὲ τοσούτους καὶ τοιούτους συμμάχους νὰ μὴ ἔχη ἕκαστος ἡμῶν μεγίστην τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης; πρὸ πάντων ὅταν μαχώμεθα κατ' ἀνθρώπων ἀμυνομένων ἀναμιξ καὶ οὐχὶ ἐκλεκτῶν, καὶ προσέτι ὅταν οὗτοι ᾖναι Σικελιώται, οἵτινες μολονότι καταφρονοῦσιν ἡμᾶς, δὲν θὰ δυνηθῶσιν ὅμως νὰ μᾶς ἀντιταχθῶσι διότι ἔχουσιν ὀλιγωτέραν ἐμπειρίαν ἢ τόλμην. Ἄς λάβῃ δὲ ἕκαστος ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦτο, ὅτι εἴμεθα μακρὰν τῆς ἡμετέρας πατρίδος καὶ ὅτι δὲν θὰ εὐρεθῇ δι' ἡμᾶς γῆ φιλικὴ ἐκτὸς ἐὰν κατακτήσωμεν αὐτὴν μαχώμενοι. Σᾶς ὑπομιμνήσκω τὸ ἐναντίον ἐκείνου τὸ ὁποῖον εἶμαι βέβαιος ὅτι οἱ πολέμιοι λέγουσι πρὸς ἀλλήλους διὰ νὰ ἐνθαρρυνθῶσι· διότι οὗτοι μὲν λέγουσιν ὅτι ὁ ἀγὼν ἐστὶ περὶ πατρίδος, ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι ὁ ἀγὼν ἐστὶ ἐν πολεμίᾳ χώρᾳ ἐκ τῆς ὁποίας, ἐὰν δὲν νικήσωμεν, δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀποχωρήσωμεν εὐκόλως, διότι πολλοὶ ἱππεῖς θὰ ἐπιτεθῶσι καθ' ἡμῶν. Ἐνθυμούμενοι λοιπὸν τὴν ἀξίαν σας, βαδίσατε θαρρᾶλέως ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐνθυμηθῆτε ὅτι ἡ παροῦσα ἀνάγκη καὶ ἡ ἀμνηχανία εἶναι αὐτοῦ φοβερώτεραι.»

69. Ὁ μὲν Νικίας ταῦτα λαλήσας ὠδήγησεν ἀμέσως τὸν στρατὸν εἰς τὴν μάχην, οἱ δὲ Συρακούσιοι οὐδόλως προσεδόκων ὅτι θὰ ἤρχιζεν ἡ μάχη τόσον ταχέως, καὶ τινες μάλιστα ἐξ αὐτῶν, ἐπειδὴ ἡ πόλις ἦτο πλησίον, ἀπῆλθον εἰς αὐτήν· ἄλλοι, καίτοι σπεύδοντες νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν, ἔφθανον ὅμως βραδέως καὶ ἐτοποθετοῦντο ὅπου ἕκαστος ἠδύνατο νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸ πλῆθος. Βεβαίως δὲν ἐστεροῦντο μήτε προθυμίας, μήτε τόλμης, εἴτε ἐν αὐτῇ

τῇ μάχῃ, εἴτε ἐν ταῖς ἄλλαις· ἀλλ' ἴσοι κατὰ τὸ θάρρος ὁσάκις τοὺς ὑπεβοήθει ἢ ἐπιστήμη, ἐνέδιδον ἄκοντες τότε μόνον ὅταν αὕτη τοὺς ἔλειπεν. Ἐν τούτοις μὴ νομίζοντες ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἤθελον τοὺς προσβάλει πρῶτοι, καὶ ἀναγκασθέντες νὰ τεθῶσιν εἰς ἄμυναν ἐσπευσμένως, ἔλαβον τὰ ὄπλα καὶ ἀντεπεξῆλθον εὐθύς. Καὶ πρῶτον μὲν οἱ λιθοβόλοι, οἱ σφενδονῆται καὶ οἱ τοξόται ἤρχισαν τὴν μάχην ἀμφωτέρωθεν· καὶ καθὼς συμβαίνει εἰς τοὺς φιλοὺς, πότε οἱ μὲν πότε οἱ δὲ ἐτρέποντο εἰς φυγὴν· ἔπειτα δὲ οἱ μάντεις ἔφερον τὰ νενομισμένα σφάγια καὶ αἱ σάλπιγγες παρώτρυνον τοὺς ὀπλίτας νὰ ἔλθωσιν εἰς χεῖρας· οἱ δύο δὲ στρατοὶ ἐκινήθησαν συγχρόνως, οἱ μὲν Συρακούσιοι διὰ νὰ πολεμήσωσιν ὑπὲρ τῆς πατρίδος των, μὲ τὴν ιδέαν ἕκαστος τῆς παρούσης σωτηρίας του καὶ τῆς μελλούσης ἐλευθερίας του, οἱ δὲ ἐναντίοι δι' ἄλλον λόγον· οἱ μὲν Ἀθηναῖοι διὰ νὰ οἰκειοποιηθῶσι ξένην χώραν χωρὶς νὰ βλάψωσι τὴν ἰδικήν των ἐὰν ἡττῶντο· οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ αὐτόνομοι σύμμαχοι διὰ νὰ συμμεθέξωσι μετὰ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὰς κατακτήσεις διὰ τὰς ὁποίας ἦλθον καὶ διὰ νὰ ἐπανίδωσι τὴν πατρίδα των νικηταί· τέλος οἱ ὑπήκοοι σύμμαχοι μὲ τὴν ιδέαν ὅτι τότε μόνον θὰ ἐσώζοντο ἐὰν ἐνίκων καὶ ὅτι συντελοῦντες εἰς τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἄλλων θὰ ἀνεκούφιζον τὴν ἰδίαν ἐαυτῶν δουλείαν.

70. Ἡ μάχῃ ἤρξατο καὶ ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἀντεῖχον ἐπὶ πολὺ, ὅτε ἐπῆλθον βρονταὶ τινες συνοδευόμενοι ὑπὸ ἀστραπῶν καὶ βροχῆς πολλῆς, ὅπερ συνετέλεσε πολὺ εἰς τὸ νὰ ἐκφοβήσῃ τοὺς πρῶτον ἤδη μαχομένους καὶ ἥκιστα ἐξωκειωμένους πρὸς τὸν πόλεμον, ἐνῶ οἱ μᾶλλον ἔμπειροι ἐθεώρουν μὲν τὰ γινόμενα ὡς φυσικὰ

διὰ τὴν περὶ τὰ τέλη της ὥραν τοῦ ἔτους, ἐξεπλήττοντο δὲ ἔτι μᾶλλον διὰ τὴν παρατεινομένην ἀντίστασιν τῶν πολεμίων. Ἀπωσάντων κατ' ἀρχὰς τῶν Ἀργείων τὸ εὐώνυμον κέρας τῶν Συρακουσίων, καὶ τῶν Ἀθηναίων ἔπειτα τὸ ἀπέναντι αὐτῶν, τὸ ἐπίλοιπον στράτευμα τῶν Συρακουσίων διερῥάγη καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν κατεδίωξαν αὐτοὺς ἐπὶ πολὺ, διότι ἐμποδίζοντο ὑπὸ τῶν Συρακουσίων ἱππέων οἵτινες πολλοὶ ὄντες καὶ ἀήττητοι ὤρμων κατὰ τῶν Ἀθηναίων ὀπλιτῶν ἀνέστελλον αὐτοὺς ὁσάκις τοὺς ἔβλεπον προχωροῦντας εἰς τὴν καταδίωξιν. Ἀφοῦ δὲ ὅλοι ὁμοῦ ἠκολούθησαν τὸν ἐχθρὸν ὅσον τὸ δυνατόν ἀσφαλέστερον, ἀπεχώρησαν καὶ ἔστησαν τρόπαιον. Οἱ δὲ Συρακούσιοι συναθροισθέντες εἰς τὴν Ἐλωρινὴν ὁδὸν καὶ συνταχθέντες ὅσον ἡδυνήθησαν καλλίτερον, ἔπεμψαν ἐν ἀπόσπασμα εἰς τὸ Ὀλυμπιεῖον, φοβηθέντες μήπως οἱ Ἀθηναῖοι διαρπάσωσι τὰ εὐρισκόμενα ἐκεῖ χρήματα. Ὁ ἐπίλοιπος στρατὸς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν.

71. Οἱ Ἀθηναῖοι εἰς μὲν τὸ ἱερὸν δὲν ἤλθον, συναθροίσαντες δὲ τοὺς νεκροὺς των καὶ ἐπιθέντες αὐτοὺς ἐπὶ πυρᾶς διενυκτέρευσαν αὐτόσε' τὴν ἐπιούσαν δὲ ἀπέδωσαν διὰ συνθήκης εἰς τοὺς Συρακουσίους τοὺς νεκροὺς (τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἀνῆρχετο εἰς διακοσίους πεντήκοντα, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν συμμάχων), συνέλεξαν τὰ ὅσα τῶν ἰδικῶν των (τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἀνῆρχετο εἰς πεντήκοντα περίπου Ἀθηναίους καὶ συμμάχους), καὶ σκυλεύσαντες τοὺς πολεμίους ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Κατάνην. Ἐπειδὴ ἦτο χειμῶν δὲν τοῖς ἐφαίνετο δυνατόν νὰ πολεμῶσιν ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου πρὶν μεταπέμψωσιν ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἱππεῖς καὶ προμηθευθῶσι τοιούτους ἐκ

τῶν συμμάχων τῆς Σικελίας διὰ νὰ μὴ συνέχωνται ἐντελῶς ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ. Ἦθελον ἐπίσης νὰ συνάξωσι χρήματα ἐκ τῆς Σικελίας, νὰ φέρωσι τοιαῦτα ἐξ Ἀθηνῶν καὶ νὰ προσελκύσωσι πόλεις τινὰς τὰς ὁποίας ἤλπιζον ὅτι θὰ εὑρίσκον μᾶλλον διατεθειμένας πρὸς ὑπακοὴν μετὰ τὴν μάχην· τέλος νὰ προμηθευθῶσι τρόφιμα καὶ πᾶν ἄλλο ἀναγκαῖον ὑλικὸν ὅπως ἐπιχειρήσωσι κατὰ τὸ ἔαρ τὴν προσβολὴν τῶν Συρακουσῶν.

72. Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Νάξον καὶ τὴν Κατάνην διὰ νὰ διέλθωσι τὸν χειμῶνα· οἱ δὲ Συρακούσιοι, θάψαντες τοὺς νεκροὺς τῶν, συνεκάλεσαν ἐκκλησίαν. Καὶ προσελθὼν εἰς τὸ μέσον Ἑρμοκράτης ὁ Ἑρμῶνος, ἀνὴρ οὐδενὸς ὑποδεέστερος κατὰ τὴν σύνεσιν, πλείστην δὲ πολεμικὴν ἐμπειρίαν κεκτημένος καὶ ἐπιφανὴς ἐπὶ ἀνδρεία, ἐνεθάρρυνε καὶ δὲν ἄφινε νὰ καταβληθῇ τὸ πνεῦμά των ὑπὸ τῆς πρώτης ἐκείνης ἀποτυχίας, λέγων ὅτι δὲν ἐνίκηθη τὸ θάρρος των, ὅτι τὸ κακὸν προήρχετο ἐκ τῆς ἀταξίας, ὅτι μολοντοῦτο δὲν ἐδείχθησαν κατώτεροι τοῦ ἐχθροῦ παρ' ὅσον ἐπερίμενέ τις πολεμήσαντες ἐναντίον τῶν μᾶλλον ἐμπειροπολέμων μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, αὐτοὶ οὕτως εἰπεῖν οἱ δόκιμοι καὶ μαθητευόμενοι, ἐναντίον ἐχθρῶν ἀρχιτεχνιτῶν περὶ τὰ πολεμικὰ ἔργα· ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον τοὺς ἐβλαψε πρὸ πάντων ἦτο τὸ πλῆθος τῶν στρατηγῶν καὶ ἡ πολυαρχία (διότι ἦσαν μεταξὺ αὐτῶν δεκαπέντε στρατηγοὶ), ἡ ἀταξία καὶ ἡ ἀναρχία τοῦ πλῆθους. Ἀλλ' ἐὰν περιώριζον τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατηγῶν εἰς ὀλίγους ἐμπείρους, ἐὰν κατὰ τὸν χειμῶνα ἐκεῖνον παρεσκεύαζον ὀπλίτας, δίδοντες ὅπλα εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας, ἵνα σχηματίσωσι σῶμα ὅσον τὸ δυνατόν μᾶλ-

λον πολυάριθμον, καὶ ἡνάγκαζον αὐτοὺς εἰς στρατιωτικὰ γυμνάσια, ἥτο σχεδὸν βέβαιον, ἔλεγεν, ὅτι θὰ ἐκράτουν τῶν ἐναντίων, διότι ἔχοντες ἤδη τὴν ἀνδρείαν θὰ προσέθετον καὶ τὴν πειθαρχίαν, προτερήματα τὰ ὑποῖα συναυξάνουσιν ἀμφοτέρω· ἡ μὲν πειθαρχία γυμναζομένη ἐν μέσῳ τῶν κινδύνων, ἡ δὲ ἀνδρεία ἀφ' ἑαυτῆς καὶ ἐν-θαρρύνομένη ὑπὸ τῆς ἀσφαλείας ἣν παρέχει ἡ ἐπιστήμη. Δὲν ἔπρεπε νὰ ἐκλέξωσιν εἰμὴ ὀλίγους στρατηγούς· ἔχοντας πᾶσαν πληρεξουσιότητα καὶ νὰ ὑποχρεωθῶσι πρὸς αὐτοὺς μεθ' ὅρκου ὅτι θὰ τοὺς ἄφινον νὰ τοὺς διοικῶσιν ὅπως ἤθελον· τοιοῦτοτρόπως δὲ πᾶν ὅ,τι ἔπρεπε νὰ μείνῃ κρυπτόν θὰ ἔμενε κρυπτόν, καὶ τὰ πάντα θὰ παρσκευάζοντο μετὰ τάξεως καὶ προθυμίας.

73. Οἱ Συρακούσιοι, ἀκούσαντες αὐτοῦ, ἔδωσαν τὴν ψῆφόν των εἰς ὅσα μέτρα προέτεινε καὶ ἐξελέξαντο ὡς στρατηγούς τὸν Ἑρμοκράτην, τὸν Λυσιμάχου Ἡρακλείδην καὶ τὸν Ἐξηκέστου Σικανόν, τὸ ὅλον τρεῖς· ἐπεμφαν δὲ πρέσβεις εἰς τὴν Κόρινθον καὶ εἰς τὴν Λακεδαιμόνα διὰ νὰ ζητήσωσι βοηθείας καὶ διὰ νὰ ὑποχρεώσωσι τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ κάμωσιν ἀναφανδὸν πόλεμον ἐνεργητικώτερον κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἵνα ἢ ἀπὸ τῆς Σικελίας ἀναγκάσωσιν αὐτοὺς νὰ ἀναχωρήσωσιν ἢ τοῦλάχιστον παρεμποδίσωσι τὰς εἰς αὐτοὺς πεμφθησομένας βοηθείας.

74. Τὸ ἐν τῇ Κατάνῃ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων ἐπλεύσεν ἀμέσως διὰ τὴν Μεσσήνην ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡ πόλις ἤθελε κυριευθῇ διὰ προδοσίας. Ἀλλ' αἱ ῥαδιουργίαι τὰς ὁποίας ἐνήργουν ἐκεῖ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐπέτυχον· διότι ὁ Ἀλκιβιάδης, ὅταν ἀφῆκε τὴν Σικελίαν καθαιρεθεὶς τῆς ἀρχῆς καὶ ἀνακληθεὶς εἰς τὴν πατρίδα του, γνωρίζων ὅτι ἔμελλε νὰ ἐξορισθῇ, ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς

ἐν Μεσσήνῃ φίλους τῶν Συρακουσίων τὰ τεκταινόμενα· οὗτοι δὲ καὶ τοὺς συνωμότας ἀπέκτειναν πρὶν ἔλθῃ ὁ ἐχθρικός στρατός, καὶ μετὰ τὴν ἔλευσίν του ἐστασίασαν καὶ λαβόντες τὰ ὅπλα ὑπερίσχυσαν οἱ μὴ θέλοντες νὰ δεχθῶσι τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, διαμείναντες περὶ τὰς τρισκαίδεκα ἡμέρας, πάσχοντες ἐκ τοῦ χειμῶνος, στερούμενοι τροφῶν καὶ μὴ βλέποντες οὐδὲν μέσον ἐπιτυχίας, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Νάξον καὶ περιχαρακώσαντες τὸ στρατόπεδον διεχείμαζον αὐτοῦ. Ἀπέστειλαν ἐπίσης τριήρη εἰς τὰς Ἀθήνας ζητοῦντες νὰ τοῖς πεμφθῶσιν ἅμα τῷ ἔαρι χρήματα καὶ ἵπποις.

75. Οἱ Συρακούσιοι ἐπωφελήθησαν ἐκ τοῦ χειμῶνος ὅπως ἐνώσωσι τὸν Τεμενίτην μετὰ τῆς πόλεως διὰ τείχους βλέποντος ὅλον τὸ πρὸς τὰς Ἐπιπολάς μέρος διὰ νὰ καταστήσωσι δυσχερεστέραν τὴν περικύκλωσιν τῆς πόλεως ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας· ἤγειραν ἐπίσης φρούριον εἰς τὰ Μέγαρα, καὶ ἄλλο εἰς τὸ Ὀλυμπιεῖον· περιεσταύρωσαν μάλιστα τὴν παραλίαν πανταχοῦ ὅπου ὑπῆρχε φόβος ἀποβάσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἤξευρον ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι διεχείμαζον εἰς τὴν Νάξον, ἐστράτευσαν πανδημεὶ κατὰ τῆς Κατάνης, ἐδήλωσαν μέρος τῆς χώρας, ἐνέπρησαν τὰς σκηνὰς καὶ τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. Πληροφορηθέντες ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, κατὰ τὴν ἐπὶ Λάχηςτος γενομένην συμμαχίαν, εἶχον πέμψει πρέσβεις εἰς τὴν Καμαρίναν διὰ νὰ προσελκύσωσιν αὐτήν, ἔπεμψαν καὶ αὐτοὶ πρεσβείαν· ἐροδοῦντο μήπως οἱ Καμαριναῖοι, οἵτινες καὶ κατὰ τὴν πρώτην μάχην δὲν ἔπεμψαν προθύμως ὅσα ἔπεμψαν, τοὺς ἐγκυβερνήταις ἐντελῶς, καὶ μήπως, μάρτυρες γενόμενοι τῆς νίκης τῶν Ἀθηναίων ἐνωθῶσι μετ' αὐτῶν παρὰσυστάμενοι.

ὑπὸ τῆς ἀρχαίας φιλίας. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ μὲν Ἑρμοκράτης ἐκ μέρους τῶν Συρακουσίων, ὁ δὲ Εὐφημος ἐκ μέρους τῶν Ἀθηναίων, ἦλθον εἰς τὴν Καμαρίναν ἕκαστος μετὰ τῶν συμπρέσβειων, οἱ Καμαριναῖοι συνεκρότησαν συμβούλιον, καὶ ὁ Ἑρμοκράτης, θέλων νὰ προδιαθέσῃ τὰ πνεύματα κατὰ τῶν Ἀθηναίων, εἶπε ταῦτα.

76. αἱ Καμαριναῖοι, ἦλθομεν ἐνταῦθα ὡς πρέσβεις ὅχι διότι ἐφοβήθημεν μήπως σᾶς πτοήσῃ ἡ παρουσία τῶν Ἀθηναίων καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν, ἀλλὰ μᾶλλον μήπως παρασυρθῇτε ἀπὸ τοὺς λόγους των πρὶν ἀκούσετε καὶ ἡμᾶς. Οἱ Ἀθηναῖοι ἦλθον εἰς τὴν Σικελίαν ὑπὸ τὴν πρόφασιν τὴν ὁποίαν ἐμάθετε, μὲ σκοπὸν δὲ τὸν ὁποῖον πάντες ὑπονοοῦμεν· οὐδόλως πιστεύω ὅτι ἦλθον διὰ νὰ ἀποκαταστήσωσι τοὺς Λεοντίνους, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ νὰ διώξωσιν ἡμᾶς, διότι δὲν εἶναι λογικὸν νὰ ἐρημόνωσι τὰς ἐν τῇ Ἑλλάδι πόλεις διὰ νὰ συνοικίζωσιν ἄλλας ἐν τῇ Σικελίᾳ, νὰ φροντίζωσι τόσον περὶ τῶν Λεοντίνων, Χαλκιδέων ὄντων, ὥς ἐάν ᾤσαν συγγενεῖς των, καὶ νὰ ἀφίνωσιν ἐν τῇ δουλείᾳ τοὺς ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκιδεῖς τῶν ὁποίων οἱ Λεοντῖνοι εἶναι ἀποικοί. Τὸ αὐτὸ πνεῦμα ὅπερ τοῖς ἐνέπνευσε τὰς ἐκεῖ κατακτητικὰς ιδέας τοὺς φέρει σήμερον καὶ ἐδῶ. Γενόμενοι, τῇ ἐλευθερίᾳ συγκαταθέσει τῶν Ἰώνων καὶ ὅλων τῶν ἀποίκων των, ἀρχηγοὶ αὐτῶν ὑπὸ τὴν πρόφασιν νὰ τιμωρήσωσι τὸν Μῆδον, τοὺς ὑπεδούλωσαν ἀλληλοδιαδόχως τοὺς μὲν ὡς μὴ παρασχόντας τοὺς ἀναγκαίους στρατιώτας, τοὺς δὲ διότι ἐπολέμουν κατ' ἀλλήλων, καὶ μεταχειριζόμενοι καθ' ἑνὸς ἐκάστου πρόφασιν τινα εὐπρόσωπον, τοὺς ὑπεδούλωσαν ὅλους. Τοῦτο ἀποδεικνύει ἀρκούντως ὅτι ἐν τῷ κατὰ τοῦ Μήδου πολέμῳ οὔτε οἱ Ἀθηναῖοι

ἐμάχοντο ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων, οὔτε αὐτοὶ οἱ ἴδιοι Ἑλλήνες ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας των, ἀλλ' οἱ μὲν Ἀθηναῖοι διὰ νὰ ὑποδουλωθῶσιν οἱ Ἑλλήνες εἰς αὐτοὺς καὶ ὄχι εἰς τὸν Μῆδον, οἱ δὲ διὰ νὰ μεταβῶσιν ὑπὸ δεσπότην πονηρότερον καὶ πανουργότερον.

77. Ἀ'Εν τούτοις δὲν ἤλθομεν διὰ νὰ ἀποδείξωμεν ὅλας τὰς ἀδικίας τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων ἐνώπιον ἀκροατηρίου γινώσκοντος αὐτάς, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ νὰ κατηγορήσωμεν ἡμᾶς αὐτούς· διότι, μὲ ὅλα τὰ παραδείγματα τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων οἵτινες ὑπεδουλώθησαν διότι δὲν ἐβοήθησαν ἀλλήλους, καὶ σήμερον ἀκόμη, μὲ ὅλα τὰ σοφίσματα τὰ ὅποια προβάλλουσι διὰ νὰ μᾶς ἀπατήσωσιν, ὡς τὰς ἀποκαταστάσεις τῶν Λεοντίνων ὡς συγγενῶν των, καὶ τὰς βοηθείας τὰς παρεχομένας εἰς τοὺς Ἑγεσταίους ὡς συμμάχους, ἀρνούμεθα ἐν τοῖτοις νὰ συνασπισθῶμεν μετὰ σπουδῆς καὶ νὰ δεῖξωμεν εἰς αὐτοὺς ὅτι δὲν ἔχουσι νὰ κάμωσι μήτε μὲ Ἴωνας, μήτε μὲ Ἑλλησποντίους, μήτε μὲ νησιώτας, οἵτινες ἀλλάσسونτες πάντοτε δεσπότην, εἴτε Μῆδον, εἴτε ἄλλον, μένουσι πάντοτε δοῦλοι· ἀλλὰ μὲ Δωριεῖς ἐλευθέρους, καταγομένους ἐκ τῆς αὐτονόμου Πελοποννήσου καὶ κατοικοῦντας τὴν Σικελίαν. Ἡ περιμένομεν νὰ ληφθῶμεν ἰδιαιτέρως ἕκαστος ἐν τῇ πόλει του ; ὅταν ἤξεύρωμεν ὅτι διὰ μό-
νου τοῦ μέσου τούτου δύνανται νὰ μᾶς ὑποδουλώσωσιν, ὅταν βλέπωμεν τοὺς Ἀθηναίους ἀκολουθοῦντας τὸ σύστημα τοῦτο τῆς πολιτικῆς ὥστε τούτους μὲν νὰ διαι-
ρῶσι διὰ τῶν διαβολῶν των, τούτους δὲ νὰ διεγεί-
ρῶσι διὰ τοῦ θελγήτρου τῆς συμμαχίας των, καὶ ζη-
τοῦντας νὰ μᾶς βλάπτωσιν ὅσον δύνανται περισσότερον ἀποτείνοντες πρὸς ἕκαστον ἐλκυστικούς λόγους. Καὶ νο-

μίζομεν ὅτι καταστρεφόμενου τοῦ ἀπομεμακρυσμένου συμπατριώτου μας, ὁ κίνδυνος δὲν θὰ ἐκταθῇ μέχρι ἡμῶν, ἀλλ' ὅτι ὁ πρῶτος παθὼν θὰ ᾗναι ὁ μόνος δυστυχής;

78. «Ἐάν τις στοχάζεται ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶναι αὐτοῦ ἀλλὰ τῶν Συρακουσῶν ἐχθροί, καὶ ἐάν νομίζῃ ὅτι εἶναι πολὺ κοπιαστικὸν νὰ ἐκτεθῇ χάριν τῆς πατρίδος μου, ἃς ἐνθυμηθῇ ὅτι μέλλει νὰ πολεμήσῃ ἐν τῇ πατρίδι μου χάριν καὶ τῆς ἰδικῆς του· ὅτι ἡ θέσις του θὰ ᾗναι ἀσφαλεστέρα κατὰ τοῦτο ὅτι, μὴ προκαταστραφείσης τῆς Συρακούσης, θέλει εὔρει ἐν αὐτῇ στήριγμα καὶ δὲν θὰ ὑποστῇ μόνος τὸν ἀγῶνα· τέλος ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θέλουσι νὰ τιμωρήσωσι τὴν κατ' αὐτῶν ἔχθραν τῶν Συρακουσίων, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν πατρίδα μου ὡς πρόφασιν διὰ νὰ ἐξασφαλίσωσιν εἰς ἑαυτοὺς τὴν φιλίαν σας. Ἐάν τις ἐξ ὑμῶν ὑπὸ φθόνου ἢ φόβου (διότι ἀμφότερα ταῦτα ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ ὁ ὑφούμενος), ἐπιθυμεῖ νὰ πάθωσι μὲν αἱ Συράκουσαι διὰ νὰ σωφρονισθῶσι, νὰ σωθῶσι δὲ χάριν τῆς ἰδικῆς του ἀσφαλείας, ἐλπίζει πρᾶγμα ὑπερβαῖνον τὰ ὅρια τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως, διότι εἶναι ἀδύνατον ὁ ἴδιος ἐνταῦθα νὰ γίνῃ κύριος κατ' ἴσον λόγον καὶ τῆς ἐπιθυμίας του καὶ τῆς τύχης. Καὶ ἐάν ἀποτύχῃ εἰς ταύτην του τὴν ἐπιθυμίαν, ἀφοῦ θρηνήσῃ διὰ τὰς δυστυχίας του, θὰ ποθήσῃ ἴσως τὸν χρόνον καθ' ὃν ἐφθόνηι τὴν εὐτυχίαν μας· ἀλλὰ θὰ ᾗναι ἀργὰ ἐάν μᾶς ἐγκαταλείψῃ καὶ δὲν συμμερισθῇ τοὺς κοινούς κινδύνους προσηλούμενος εἰς τοὺς λόγους καὶ ὄχι εἰς τὰ ἔργα· διότι λόγῳ μὲν θὰ σώσῃ τὴν ἡμετέραν δύναμιν, ἔργῳ δὲ ἑαυτόν. Εἰς ὑμᾶς ἀνήκει πρὸ πάντων, ὦ Καμαριναῖοι, ὁμόρους ἡμῶν ὄντας καὶ διατρέχοντας εὐ-

θὺς μεθ' ἡμᾶς τὸν σὺτὸν κίνδυνον, νὰ προῖδετε πάντα ταῦτα καὶ νὰ μὴ μᾶς βοηθῆτε τόσον ἀπροθύμως καθὼς μέχρι τῆς σήμερον· ὑμεῖς μᾶλλον ἔπρεπε νὰ ἔλθετε πρὸς ἡμᾶς· καὶ καθὼς θὰ ἐζητεῖτε τὴν βοήθειάν μας ἐὰν οἱ Ἀθηναῖοι ἤρχοντο πρῶτον κατὰ τῆς Καμαρίνης, οὕτως ἔπρεπε νὰ μᾶς βοηθήσετε σήμερον παροτρύνοντες ἡμᾶς νὰ μὴ ἐνδώσωμεν. Οὔτε ὅμως σεῖς οὔτε οἱ ἄλλοι μέχρι τοῦδε ἐδείξατε τοιαύτην διάθεσιν.

79. α' Ἴσως ἕνεκα ὑπερμέτρου περίσκεψως θέλετε νὰ δείξετε πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς τοὺς ἐπελθόντας τὸν σεβασμὸν σας πρὸς τὸ δίκαιον, λέγοντες ὅτι ἔχετε συμμαχίαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Ἀλλὰ τὴν συμμαχίαν ταύτην βεβαίως συνήψατε οὐχὶ διὰ νὰ πολεμήσετε τοὺς φίλους σας, ἀλλὰ τοὺς ἐχθροὺς οἵτινες θὰ ἤρχοντο νὰ σᾶς προσβάλωσι· τὴν συνήψατε ὅπως βοηθῆτε τοὺς Ἀθηναίους ὅταν ἀδικῶνται παρ' ἄλλων, καὶ ὅχι ὅταν αὐτοὶ ἀδικῶσι τοὺς ἄλλους, καθὼς πράττουσι σήμερον. Ἰδέτε τοὺς Ῥηγίνους, οἵτινες μολονότι Χαλκιδεῖς, ἀρνοῦνται νὰ ἐγκαταστήσωσι τοὺς Λεοντίους, Χαλκιδεῖς ὄντας καὶ αὐτούς. Εἶναι ὀδυνηρὸν νὰ βλέπῃ τις τοὺς μὲν Ῥηγίνους, ὑποπτεύοντας τὴν ἀληθινὴν αἰτίαν τῆς εὐπρεποῦς διακαιολογίας, νὰ τηρῶσι παραλόγως συνετὴν διαγωγὴν, ὑμᾶς δὲ, καίτοι ἔχοντας εὐπρεπῆ πρόφασιν, νὰ εὐνοῖτε τοὺς φυσικοὺς ἐχθροὺς σας καὶ νὰ ζητῆτε νὰ βλάψετε μετὰ τῶν ἀμειλίκτων τούτων ἐχθρῶν σας τοὺς ἔτι μᾶλλον φυσικοὺς συγγενεῖς. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι δίκαιον· ὀφείλετε μᾶλλον νὰ μᾶς βοηθήσετε, χωρὶς νὰ φοβηθῆτε τὰς δυνάμεις τὰς ὁποίας ἐπιδεικνύουσιν· αἱ δυνάμεις αὗται δὲν θὰ ἦναι τρομεραὶ ἐὰν ἐνωθῶμεν ὅλοι· ἔσονται δὲ τοιαῦται ἐὰν τούναντίον διαιρεθῶμεν, ὅπερ ἐπιθυμοῦσιν

οἱ Ἀθηναῖοι. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὅτι ὅταν ἦλθον νὰ μᾶς προσβάλωσιν, ἤμεθα μόνοι, καὶ μολονότι ἐνίκησαν, ἀπέτυχον εἰς τὰ σχέδιά των καὶ ἀνεχώρησαν κατεσπευμένως.

80. «Ἐὰν λοιπὸν ἐνωθῶμεν δὲν πρέπει νὰ ἀθυμήσωμεν· ἅς συμμαχήσωμεν μετὰ περισσοτέρας προθυμίας, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ περιμένομεν ἐντὸς ὀλίγου βοήθειαν ἐκ Πελοποννησίων οἵτινες ἐν τῇ στρατιωτικῇ τέχνῃ εἶναι ὑπέρτεροι τῶν Ἀθηναίων καθ' ὅλα. Μὴ νομίζετε ὅτι ἡ ὑποτιθεμένη αὕτη προφύλαξις τοῦ νὰ μὴ βοηθῆτε κατένεα ἐξ ἡμῶν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι εἴθετε σύμμαχοι ἀμφοτέρων, εἶναι ἀδιάφορος δι' ἡμᾶς καὶ ἀσφαλὴς διὰ σᾶς· δικαίωματι μὲν τοῦτο εἶναι ἀληθές, πράγματι ὅμως ὅχι· διότι ἐὰν μὴ συμμαχοῦντες μεθ' ἡμῶν, οἱ Συρακούσιοι ἡττηθῶσι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι νικήσωσι, τί ἄλλο θὰ πράξετε διὰ τῆς οὐδετερότητός σας ἢ νὰ ἐμποδίσετε τὴν σωτηρίαν τῶν ἡττηθέντων καὶ νὰ ὑποβοηθήσετε τὴν ἀπιστίαν τῶν νικητῶν; Βεβαίως, προτιμότερον νὰ ἐνωθῆτε μὲ τοὺς ἀδικουμένους αἵτινες συγχρόνως εἶναι συγγενεῖς σας διὰ νὰ ἐξασφαλίσετε τὴν σωτηρίαν ὅλης τῆς Σικελίας καὶ νὰ σώσετε τοὺς λεγομένους φίλους σας, τοὺς Ἀθηναίους, ἀπὸ τοῦ νὰ περιπέσωσιν εἰς σφάλμα. Μὴ ἐνδιατρίβοντες περισσότερον ὑποστηρίζοντες ἀληθείας γνωστὰς καὶ εἰς ὑμᾶς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, σᾶς λέγομεν ἐν συντόμῳ ἡμεῖς οἱ Συρακούσιοι ὅτι ἤλθομεν ζητοῦντες τὴν βοήθειάν σας· ἐὰν δὲ αἱ παρακλήσεις μας ἀποβῶσι μάταιαι, διχμαρτυρούμεθα ὅτι ἐπιβουλευόμεθα μὲν ὑπὸ τῶν αἰωνίων ἐχθρῶν μας Ἰώνων, προδιδόμεθα δὲ ὑπὸ Δωριέων Δωριεῖς ὄντες· ὅτι ἐὰν ὑποτάξωσιν ἡμᾶς οἱ Ἀθηναῖοι, αἰτία τοῦ θριάμβου των θὰ ᾔηται ἡ θέλησίς σας,

ἐνῷ τὸ ὄνομά των μόνον θὰ τιμηθῇ καὶ ἄθλον τῆς νίκης των θέλει εἶναι ἡ δουλεία τῶν τῆς νίκης αἰτίων· ἐὰν δ' ἐξεναντίας ὑπερισχύσωμεν ἡμεῖς, σεῖς πάλιν θὰ τιμωρηθῆτε διότι ἐγίνατε εἰς ἡμᾶς αἰτίοι κινδύνων. Σκεφθῆτε λοιπὸν καὶ ἐκλέξατε ἀπὸ τοῦδε ἢ τὴν πάραυτα καὶ ἄνευ κινδύνων δουλείαν, ἢ, νικῶντες μεθ' ἡμῶν, νὰ διαφύγετε τὴν αἰσχυρὰν δουλείαν τῶν Ἀθηναίων καὶ τὴν ἔχθραν ἡμῶν ἣτις δὲν εἶναι περιφρονητέα.»

81. Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἑρμοκράτης· μετ' αὐτὸν δὲ ὁ πρεσβευτὴς τῶν Ἀθηναίων Εὐφρημος εἶπε τὰ ἑξῆς.

82. α" Ἠλθομεν μὲν πρὸς ἀνανέωσιν τῆς παλαιᾶς συμμαχίας, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Συρακούσιος πρεσβευτὴς καθάπτεται ἡμῶν, ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὅτι δικαίως ἔχομεν τὴν ἀρχήν. Μεγίστην ἀπόδειξιν τούτου ἔδωκεν αὐτὸς ὁ ἴδιος εἰπὼν ὅτι οἱ Ἴωνες εἶναι πάντοτε ἐχθροὶ τῶν Δωριέων· καὶ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Ἡμεῖς ὄντες Ἴωνες, ἐσκέφθημεν διὰ τίνος μέσου θὰ ἡδυνάμεθα νὰ γίνωμεν ἐντελῶς ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τοὺς Πελοποννησίους οἵτινες εἶναι Δωριεῖς καὶ οἵτινες, ὑπέρτεροι τὸν ἀριθμὸν, κατοικοῦσι πλησίον ἡμῶν. Μετὰ τὸν Μηδικὸν πόλεμον, κτησάμενοι ναῦς, ἀπηλλάγημεν τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἡγεμονίας τῶν Λακεδαιμονίων ἐπειδὴ δὲν ἦτο δίκαιον μῆτε ἐκεῖνοι νὰ δίδωσιν εἰς ἡμᾶς διαταγὰς μῆτε ἡμεῖς εἰς ἐκείνους, οἵτινες τότε ἦσαν ἰσχυρότεροι. Γενόμενοι ἡγεμόνες τῶν ὑπὸ τὸν βασιλέα διατελούντων πρότερον λαῶν, ζῶμεν ἐπειδὴ ἐνομίσαμεν ὅτι ἔχοντες δυνάμεις ἱκανὰς διὰ νὰ ὑπερασπισθῶμεν δὲν πρέπει νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τοὺς Πελοποννησίους· ἀληθῶς δ' εἰπεῖν, οὐδὲ ἀδίκως ὑπετάξαμεν τοὺς Ἴωνας καὶ τοὺς νησιώτας τοὺς ὁποίους οἱ Συρακούσιοι μᾶς ἐπιπλήττουσιν ὅτι ὑπεδουλώσαμεν

μολονότι συγγενεῖς ὄντας· διότι ἐνωθέντες μετὰ τοῦ Μήδου ἤλθον κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, τῆς μητροπόλεώς των, καὶ δὲν ἐτόλμησαν, ἀποσπώμενοι ἀπ' αὐτοῦ, νὰ καταστρέψωσι τὰ ὑπάρχοντά των, ὅπως ἐπράξαμεν ἡμεῖς ὅταν ἐκενώσαμεν τὴν πόλιν μας. Διατελοῦντες ἐκεῖνοι ὑπὸ δουλείαν, ἤθελον νὰ ἐπιβάλωσι καὶ εἰς ἡμᾶς τὸ αὐτό.

83. αὐτῶν ἕνεκα εἴλεθα ἄξιοι νὰ ἄρχωμεν, ἅμα μὲν διότι παρ' ἡμῖν οἱ Ἕλληνες εὗρον ναυτικὸν πολυάριθμον καὶ προθυμίαν ἀπροφάσιστον, ἐνῷ αὐτοὶ ἐνεργοῦντες μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας ὑπὲρ τοῦ Μήδου ἐβλαπτον ἡμᾶς· ἅμα δὲ διότι ἠθέλομεν νὰ σχηματίζωμεν δύναμιν ἱκανὴν νὰ ἀντιταχθῇ πρὸς τοὺς Πελοποννησίους. Ἀλλ' ἅς ἀφήσωμεν τοὺς ὠραίους λόγους διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἡδυνάμεθα νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ἀξίως ἄρχομεν διότι μόνοι ἡμεῖς κατελύσαμεν τὸν βάρβαρον καὶ διεστρέξαμεν πλειότερους κινδύνους διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἰώνων τούτων ἢ διὰ τὴν ἐλευθερίαν ὅλων τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν ἡμετέραν· καὶ ἅς περιορισθῶμεν νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν εἶναι μεμπτέος ὁ φροντίζων περὶ τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ σωτηρίας. Περὶ αὐτῆς δὲ τῆς σωτηρίας ἐλθόντες σήμερον ἐνταῦθα, βλέπομεν ὅτι ἤλθομεν καὶ διὰ τὸ ἰδικόν σας ἐπίσης συμφέρον. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν κατηγοριῶν τὰς ὁποίας ἐκτοξεύουσιν οἱ Συρακούσιοι καὶ ἐκ τῶν ὑπονοιῶν αἵτινες γεννῶνται εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ φόβου. Ἠξέυρομεν ὅτι οἱ ἕνεκα φόβου καθιστάμενοι φιλόποπτοι ἀρέσκονται πρὸς στιγμὴν εἰς τὸ θέλγητρον τῆς εὐγλωττίας· ἀλλ' ἔπειτα κατὰ τὴν πρᾶξιν, ὁδηγὸς αὐτῶν εἶναι τὸ συμφέρον. Τὸ εἴπομεν· ὁ φόβος μᾶς παρεκίνησε νὰ λάβωμεν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ αὕτη αἰτία μᾶς φέρει εἰς Σικελίαν διὰ νὰ τακτοποιήσω.

μεν τὰ ἐνθάδε ἀσφαλῶς διὰ τῆς ὑμετέρας συνδρομῆς· ἤλθομεν οὐχὶ διὰ νὰ ὑποδουλώσωμεν τοὺς φίλους ἡμῶν, ἀλλὰ διὰ νὰ προσπαθῇσωμεν νὰ μὴ πάθωσι τοῦτο.

84. αὐτὸς οὖν ὑπολάβῃ ὅτι χωρὶς νὰ ἔχωμεν συμφέρον τι κηδόμεθα περὶ ὑμῶν· μάθετε ὅτι ἐνόσω διατηρεῖτε πολιτικὴν ὑπαρξίν καὶ ἐνόσω ἔχετε ἀρκούσας δυνάμεις ὅπως ἀντέχετε κατὰ τῶν Συρακουσίων, τὰ στρατεύματα τὰ ὅποια θὰ στέλλωσιν εἰς τοὺς Πελοποννησίους δὲν θὰ μᾶς βλάπτωσι πολὺ· ὑπὸ τὴν ἔποψιν λοιπὸν ταύτην τὸ συμφέρον μας συνδέεται στενότατα μὲ τὸ ἰδικόν σας. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐργαζόμεθα νὰ ἀποκαταστήσωμεν τοὺς Λεοντίνους, οὐχὶ ὡς ὑπηκόους καθὼς εἶναι οἱ ἐν τῇ Εὐβοίᾳ συγγενεῖς αὐτῶν, ἀλλ' ὡς δυνατωτάτους, ἵνα ὁμοροὶ ὄντες τῶν Συρακουσίων δύνανται ἐκ τῆς χώρας τῶν νὰ μᾶς ὠφελῶσι βλάπτοντες αὐτούς. Ἐν Ἑλλάδι ἀρκοῦμεν ἡμεῖς αὐτοὶ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μας· καὶ οἱ Χαλκιδεῖς τοὺς ὁποίους ὁ ῥήτωρ μᾶς ἐπέπληξεν ὅτι ὑπεδουλώσαμεν ἄνευ αἰτίας ἐνῶ ἐρχόμεθα νὰ ἐλευθερώσωμεν τοὺς ἐν Σικελίᾳ, μᾶς εἶναι ὠφελίμοι, διότι γεγυμνωμένοι πολεμικῆς παρασκευῆς χρήματα μόνον παρέχουσιν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς ἐδῶ ὑποθέσεις, καὶ οἱ Λεοντῖνοι καὶ ἄλλοι ἡμῶν φίλοι δὲν θὰ μᾶς ᾔναι ὀλιγώτερον ὠφελίμοι ἀπολαύοντες ἐντελοῦς αὐτονομίας.

85. αὐτὸς οὖν ὑπολάβῃ ὅτι χωρὶς νὰ ἔχωμεν συμφέρον τι κηδόμεθα περὶ ὑμῶν· μάθετε ὅτι ἐνόσω διατηρεῖτε πολιτικὴν ὑπαρξίν καὶ ἐνόσω ἔχετε ἀρκούσας δυνάμεις ὅπως ἀντέχετε κατὰ τῶν Συρακουσίων, τὰ στρατεύματα τὰ ὅποια θὰ στέλλωσιν εἰς τοὺς Πελοποννησίους δὲν θὰ μᾶς βλάπτωσι πολὺ· ὑπὸ τὴν ἔποψιν λοιπὸν ταύτην τὸ συμφέρον μας συνδέεται στενότατα μὲ τὸ ἰδικόν σας. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐργαζόμεθα νὰ ἀποκαταστήσωμεν τοὺς Λεοντίνους, οὐχὶ ὡς ὑπηκόους καθὼς εἶναι οἱ ἐν τῇ Εὐβοίᾳ συγγενεῖς αὐτῶν, ἀλλ' ὡς δυνατωτάτους, ἵνα ὁμοροὶ ὄντες τῶν Συρακουσίων δύνανται ἐκ τῆς χώρας τῶν νὰ μᾶς ὠφελῶσι βλάπτοντες αὐτούς. Ἐν Ἑλλάδι ἀρκοῦμεν ἡμεῖς αὐτοὶ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μας· καὶ οἱ Χαλκιδεῖς τοὺς ὁποίους ὁ ῥήτωρ μᾶς ἐπέπληξεν ὅτι ὑπεδουλώσαμεν ἄνευ αἰτίας ἐνῶ ἐρχόμεθα νὰ ἐλευθερώσωμεν τοὺς ἐν Σικελίᾳ, μᾶς εἶναι ὠφελίμοι, διότι γεγυμνωμένοι πολεμικῆς παρασκευῆς χρήματα μόνον παρέχουσιν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς ἐδῶ ὑποθέσεις, καὶ οἱ Λεοντῖνοι καὶ ἄλλοι ἡμῶν φίλοι δὲν θὰ μᾶς ᾔναι ὀλιγώτερον ὠφελίμοι ἀπολαύοντες ἐντελοῦς αὐτονομίας.

ἐν Ἑλλάδι συμμάχους μας μεταχειριζόμεθα κατὰ τὴν χρησιμότητα ἣν ἕκαστοι παρέχουσιν ἡμῖν· τοὺς μὲν Χίους καὶ τοὺς Μηθυμναίους, παρέχοντας πλοῖα, ἀφίνομεν αὐτονόμους, τοὺς δὲ περισσοτέρους διότι ζητοῦμεν παρ' αὐτῶν ἀναγκαστικῶς χρήματα· ἄλλους δὲ, μολονότι νησιώτας καὶ εὐαλώτους, ἔχομεν συμμάχους ἐντελῶς ἀνεξαρτήτους, διότι κατέχουσι μέρη ἐπίκαιρα περὶ τὴν Πελοπόννησον. Εἶναι εὖλογον λοιπὸν καὶ ἐνταῦθα νὰ φροντίσωμεν περὶ τοῦ συμφέροντός μας καὶ νὰ καταστήσωμεν ὑμᾶς φόβητρον τῶν Συρακουσίων, ὡς εἴπομεν· διότι οἱ Συρακούσιοι θέλουσι νὰ σᾶς ὑποτάξωσι καὶ ἐκμεταλλευόμενοι τὰς ὑποψίας σας νὰ σᾶς συνασπίσωσιν ἐναντίον ἡμῶν· κατόπιν δὲ, ἀφοῦ ἡμεῖς ἀναχωρήσωμεν ἄπρακτοι, νὰ γίνωσι κύριοι τῆς Σικελίας εἴτε διὰ τῆς βίας εἴτε διὰ τὴν ἀπομόνωσίν σας. Ἐξ ἀνάγκης δὲ θὰ γίνῃ τοῦτο ἐὰν ἐνωθῆτε με αὐτούς· διότι οὔτε ἡμεῖς θὰ δυνηθῶμεν νὰ ὑπερισχύσωμεν κατὰ τοσοῦτων δυνάμεων συνηνωμένων, μήτε οἱ Συρακούσιοι, ἡμῶν μὴ παρόντων, δὲν θὰ ἦναι τόσο ἀδύνατοι διὰ νὰ σᾶς ὑποτάξωσι.

86. α' Οὗτοις ἔχει ἐναντίαν γνώμην ἐξελέγχεται δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, διότι πρότερον προσεκαλέσατε ἡμᾶς λέγοντες ὅτι ἐὰν σᾶς ἀφίναμεν νὰ σᾶς ὑποτάξωσιν οἱ Συρακούσιοι θὰ διετρέχομεν καὶ ἡμεῖς τὸν ἴδιον κίνδυνον· δὲν εἶναι δίκαιον λοιπὸν τώρα νὰ δυσπιστῆτε πρὸς τοὺς ἰδίους σας λόγους, οὔτε νὰ ὑποπτεύεσθε ἡμᾶς διότι ἤλθομεν με δυνάμεις ἀνωτέρας τῶν Συρακουσίων, πολὺ δὲ μᾶλλον πρέπει νὰ δυσπιστῆτε κατ' αὐτῶν, διότι ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ μένωμεν ἐδῶ διαρκῶς ἄνευ τῆς βοηθείας σας. Καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅμως ὅτι θὰ φανῶμεν τόσο ἀπιστοι ὥστε νὰ ὑποτάξωμεν τὴν Σικελίαν, πάλιν δὲν

θὰ ἡμεθα ἱκανοὶ νὰ διατηρήσωμεν αὐτὴν ἕνεκα τῆς μακρᾶς ἀποστάσεως καὶ τοῦ μεγέθους τῶν πόλεων της ἡπειρωτικῶς παρεσκευασμένων· ἐνῷ οἱ Συρακούσιοι, οἵτινες κατοικοῦσι πλησίον ὑμῶν οὐχὶ ἐν στρατοπέδῳ ἀλλ' ἐν πόλει ἰσχυροτέρα τῆς παρούσης ἡμῶν δυνάμεως, σᾶς ὑποβλέπουσι πάντοτε καὶ οὐδεμίαν θὰ παραμελήσωσι περιστάσιν διὰ νὰ σᾶς βλάψωσι. Πολλὰ μέχρι τοῦδε συμβεβηκότα ἀπέδειξαν τοῦτο, ἐσχάτως δὲ ἡ πρὸς τοὺς Λεοντίνους διαγωγή των. Καὶ σήμερον ἀκόμη, ὡς ἐάν ᾤσθε ἀναίσθητοι, τολμῶσι νὰ σᾶς ἐρεθίζωσι κατ' ἐκείνων οἵτινες ἀνθίστανται εἰς τὰ σχέδιά των, καὶ οἵτινες μέχρι σήμερον δὲν ἄφησαν τὴν Σικελίαν νὰ περιέλθῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν των. Ἀκούσατε λοιπὸν συμβουλὰς ὑπαγορευομένας ὑπὸ εἰλικρινοῦς ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν σωτηρίαν σας καὶ μὴ ἀπορρίψετε τὰς ὠφελείας τῆς συμμαχίας μας. Σκεφθῆτε ὅτι ἰσχυροὶ ὄντες οἱ Συρακούσιοι δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην συμμάχων διὰ νὰ σᾶς προσβάλωσι, καὶ ὅτι ἡ πρὸς ὑμᾶς ὁδὸς εἶναι πάντοτε ἀνοικτὴ εἰς αὐτοὺς, ἐνῷ ὑμεῖς δὲν θὰ εὐρίσκετε πολλάκις τοσαύτας ἐπικουρίας διὰ νὰ ὑπερασπίζεσθε. Ἐάν, ἕνεκα τῶν ὑποψιῶν σας, ἀφήσετε τὴν παροῦσαν δύναμιν νὰ ἀπέλθῃ ἄπρακτος ἢ ἡττηθεῖσα, θὰ ἔλθῃ καιρὸς νὰ ἐπιθυμήσετε ἔστω καὶ τὸ πολλοστημόριον αὐτῆς, ὅτε ἡ παρουσία της θὰ σᾶς ᾔναι ἀνωφελής.

87. Ἐν τούτοις, ὦ Καμαριναῖοι, δὲν πρέπει μήτε ὑμεῖς μήτε οἱ ἄλλοι σύμμαχοι νὰ ἀπατηθῆτε ὑπὸ τῶν συκοφαντιῶν τῶν Συρακουσίων. Σᾶς εἴπομεν ὅλην τὴν ἀλήθειαν ὅσον ἀφορᾷ τὰς δυσπιστίας τῶν ὁποίων εἴμεθα ἀντικείμενον, περιληπτικῶς δὲ θέλομεν σᾶς ὑπομνήσει αὐτὴν καὶ θέλομεν προσπαθήσει νὰ σᾶς πείσωμεν. Σᾶς

λέγομεν λοιπὸν ὅτι ἡγεμονεύομεν τῆς Ἑλλάδος διὰ νὰ μὴ ὑπακούωμεν εἰς ἄλλους· ὅτι θέλομεν νὰ καταστήσωμεν ἐλευθέρους τοὺς λαοὺς τῆς Σικελίας ἵνα μὴ πάσχωμεν ὑπ' αὐτῶν· ὅτι εἴμεθα ἡναγκασμένοι νὰ πράξωμεν πολλὰ διότι καὶ ἀπὸ πολλὰ ὀφείλομεν νὰ προφυλαττώμεθα· ὅτι σήμερον, ὡς καὶ ἄλλοτε, ἤλθομεν ὡς σύμμαχοι προσκληθέντες ὑπὸ τῶν ἀδικουμένων καὶ οὐχὶ ἄκλητοι. Ὑμεῖς οἵτινες δὲν εἴσθε μῆτε δικασταὶ μῆτε ἐπικριταὶ τῶν πράξεών μας μὴ προσπαθήσετε νὰ μᾶς ἀποτρέψητε τοῦ σκοποῦ τούτου, διότι θὰ ᾔτο δύσκολον· ἀλλ' ἐὰν ἐν τῇ πολυπραγμοσύνῃ ἡμῶν ἢ ἐν τῷ χαρακτηριστῇ εὗρετέ τι δυνάμενον νὰ σᾶς ὠφελήσῃ, τοῦτο ἀποχωρίσαντες τῶν ἄλλων λάβετε. Πιστεύσατε ὅτι αἱ ιδιότητες ἡμῶν αὗται ἀντὶ νὰ βλάπτωσιν ὅλους ὁμοίως, ἐξ ἐναντίας εἶναι ὠφέλιμοι εἰς τοὺς πλείστους τῶν Ἑλλήνων. Ἐν παντὶ τόπῳ, καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ὅπου δὲν εὐρίσκόμεθα, ὅλοι ὁμοίως, καὶ ὁ ἀδικούμενος καὶ ὁ ἐπιβουλεύων, καταλαμβάνονται ὁ μὲν ὑπὸ τῆς ἐλπίδος ὅτι θέλομεν τὸν συνδράμει, ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ φόβου ὅτι κατὰ τὴν ἄφειδν μας θὰ κινδυνεύσῃ ἢ ἀσφάλειά του· ἀμφότεροι λοιπὸν ἀναγκάζονται ὁ μὲν νὰ σωφρονῇ ἄκων, ὁ δὲ νὰ σώζεται ἄνευ πόνου. Μὴ ἀπωθήσετε τὴν σωτηρίαν ταύτην ἣτις προσφέρεται σήμερον εἰς ὑμᾶς καὶ εἰς πάντα ἔχοντα ἀνάγκην· ἀλλ' ὁμοιωθέντες μὲ τοὺς ἄλλους, ἀντὶ νὰ μένετε πάντοτε ἀμυνόμενοι κατὰ τῶν Συρακουσίων, ἐνωθῆτε μὲ ἡμᾶς καὶ ἀπόδοτε αὐτοῖς κακὸν ἀντὶ κακοῦ.»

88. Ταῦτα εἶπε καὶ ὁ Εὐφημος, οἱ δὲ Καμαριναῖοι δὲν ἤξευρον τί νὰ αποφασίσωσιν. Φίλοι τῶν Ἀθηναίων μολονότι τοὺς ἐνόμιζον ἐλθόντας μὲ σκοπὸν νὰ κατα-

κτήσωσι τὴν Σικελίαν, εἶχον πάντοτε διαφορὰς μετὰ τῶν Συρακουσίων ὡς γείτονές των· ἐν τούτοις, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο μήπως οἱ Συρακούσιοι, ἐγγὺς ὄντες, ἀναδειχθῶσι νικηταὶ καὶ ἄνευ τῆς συνδρομῆς των, ἀπέστειλαν κατ' ἀρχὰς πρὸς αὐτοὺς ὀλίγους ἱππεῖς ἀποφασίσαντες ἵνα εἰς τὸ μέλλον βοηθήσωσιν αὐτοὺς ἀποτελεσματικώτερον, μεθ' ὅλης ὁμῶς τῆς δυνατῆς προφυλάξεως· ἀλλ' εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν, διὰ νὰ μὴ φανῶσιν ὀλιγώτερον εὐνοϊκοὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους οἵτινες εἶχον νικήσει εἰς τὴν ἐσχάτως γενομένην μάχην, ἐνόμισαν ὅτι ὥφειλον νὰ δώσωσιν ὁμοίαν ἀπόκρισιν εἰς ἀμφοτέρους. Οὕτω λοιπὸν διασκεφθέντες ἀπεκρίθησαν ὅτι ἐπειδὴ ἦσαν φίλοι καὶ τῶν δύο πολεμούντων λαῶν, δίκαιον εἶναι νὰ μὴ βοηθήσωσι μήτε τοὺς μὲν μήτε τοὺς δέ. Καὶ οἱ πρέσβεις ἐκατέρων ἀπῆλθον. Καὶ οἱ μὲν Συρακούσιοι κατεγίνοντο περὶ τὰς πολεμικὰς ἐτοιμασίας των, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐστρατοπεδευμένοι εἰς τὴν Νάξον διεπραγματεύοντο μετὰ τῶν Σικελῶν ὅπως προσελκύσωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρους μὲ τὸ μέρος των. Καὶ οἱ μὲν Σικελοὶ οἱ κατοικοῦντες εἰς τὴν πεδιάδα, ὄντες οἱ πλεῖστοι ὑπήκοοι τῶν Συρακουσίων, ἀπεσπάσθησαν ἀπ' αὐτῶν· οἱ δὲ κατοικοῦντες εἰς τὰ μεσόγεια, αὐτόνομοι ὄντες πάντοτε, ἠνώθησαν ἀμέσως μετὰ τῶν Ἀθηναίων, ἐκτὸς ὀλίγων καὶ ἔπεμψαν εἰς τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων τροφὰς, τινὲς δὲ μάλιστα καὶ χρήματα. Ἐκστρατεύοντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τῶν ἀπειθούντων τινὰς μὲν κατηνάγκαζον, τινὰς δὲ ἐμπόδιζον νὰ ἐνωθῶσι μὲ τοὺς Συρακουσίους οἵτινες, τὸ καθ' ἑαυτοὺς, τοῖς ἔπεμπον φρουρὰς καὶ βοηθείας. Διαρκούντος τοῦ χειμῶνος, μεταθέσαντες οἱ Ἀθηναῖοι τὸν σταθμὸν των ἐκ τῆς Νάξου

εἰς τὴν Κατάνην ἀνεκαίνισαν τὸ ὑπὸ τῶν Συρακουσίων
 πυρποληθὲν στρατόπεδόν των καὶ διεχείμασαν εἰς τοῦτο
 τὸ μέρος. Ἐπεμψαν τριήρη εἰς τὴν Καρχηδόνα ζητοῦν-
 τες φιλίαν καὶ, εἰ δυνατόν, βοηθείας· ἔπεμψαν ἐπίσης
 καὶ εἰς τὴν Τυρρηνίαν, ὅπου πόλεις τινὲς τοῖς εἶχον ὑπο-
 σχεθῇ νὰ συμπολεμήσωσι μετ' αὐτῶν. Ἀποστείλαντες
 δὲ ἀγγελιαφόρους πανταχοῦ πρὸς τοὺς Σικελοὺς καὶ τοὺς
 Ἑγεσταίους ἐζήτησαν νὰ τοῖς προμηθεύσωσιν ἵππους ὅσον
 τὸ δυνατόν περισσοτέρους. Ἡτοιμάζον δὲ συγχρόνως
 πλινθία καὶ σίδηρον καὶ πάντα τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὰς
 πολιορκητικὰς ἐργασίας ἵνα ἅμα τῷ ἔαρι ἀρχίσωσι τὸν
 πόλεμον. Οἱ Συρακούσιοι πρέσβεις οἵτινες εἶχον πεμφθῇ
 εἰς τὴν Κόρινθον καὶ τὴν Λακεδαίμονα προσεπάθουν
 καθ' ὁδὸν νὰ πείσωσι τοὺς Ἰταλιώτας νὰ προσέχωσιν
 εἰς τὰ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων γινόμενα διότι οἱ σκοποὶ των
 ἦσαν καὶ πρὸς αὐτοὺς ὡσαύτως ἐχθρικοί. Φθάσαντες εἰς
 τὴν Κόρινθον, ἐξέθεσαν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀποστολῆς
 των καὶ ἐζήτησαν, διὰ τὴν συγγένειαν ἣν εἶχον μετ' αὐ-
 τῶν, νὰ τοῖς πέμψωσι βοηθείας. Καὶ οἱ Κορίνθιοι εὐθύς
 ψηφισάμενοι αὐτοὶ πρῶτοι νὰ τοὺς βοηθήσωσι προθύ-
 μως, συναπέστειλαν εἰς τὴν Λακεδαίμονα πρέσβεις, ἵνα
 ἀπὸ κοινοῦ πείσωσι τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ ἐπαναλά-
 θωσιν ἀναφανδὸν τὸν κατὰ τῶν Ἀθηναίων πόλεμον καὶ
 πέμψωσιν εἰς τὴν Σικελίαν βοηθείας τινάς. Οἱ Κορίνθιοι
 πρέσβεις συνηνητήθησαν εἰς τὴν Λακεδαίμονα μετὰ τοῦ
 Ἀλκιβιάδου, ὅστις ἀναχωρήσας μετὰ τῶν συμφυγᾶδων
 ἐπὶ φορτηγοῦ πλοίου ἐκ τῆς Θουρίας, ἔφθασε πρῶτον μὲν
 εἰς τὴν Κυλλήνην τῆς Ἠλείας, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν Λα-
 κεδάιμονα προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων οἵτινες
 τῷ ὑπεσχήθησαν ἀσφάλειαν ζωῆς· διότι τοὺς ἐφοβεῖτο

διὰ τὴν ἀνάμιξιν τοῦ εἰς τὰ Μαντινικὰ πράγματα. Συνέπεσε λοιπὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Λακεδαιμονίων νὰ ἀποτείνωσι τὰς αὐτὰς παρακλήσεις καὶ οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ Συρακούσιοι καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους διὰ νὰ τοὺς πείσωσι νὰ πολεμήσωσιν. Ἐνῷ δὲ οἱ ἔφοροι ἐσκέπτοντο νὰ πέμψωσι πρέσβεις εἰς τὰς Συρακούσας διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὸν μετὰ τῶν Ἀθηναίων συμβιβασμὸν χωρὶς ὅμως νὰ ἔχωσι σκοπὸν νὰ πέμψωσι βοηθείας, ἀναστὰς ὁ Ἀλκιβιάδης παρώξυνε τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ ἐξώρμησεν αὐτοὺς λέγων ταῦτα.

89. αἶναι ἀπαραίτητον νὰ ὁμιλήσω πρὸς ὑμᾶς πρῶτον περὶ τῆς κατ' ἐμοῦ συκοφαντίας ἵνα μὴ ἡ κατ' ἐμοῦ δυσπιστία σᾶς ἀναγκάσῃ νὰ ἀκροασθῆτε μετ' ὀλιγωτέρας προσοχῆς ὅσα θὰ σᾶς εἰπῶ περὶ τῶν συμφερόντων τῆς πόλεώς σας. Παιρητηθέντων τῶν προγόνων μου τῆς προξενίας ὑμῶν ἔνεκα δυσαρρεσκείας τινὸς, ἐγὼ προσεπάθησα νὰ ἐπαναλάβω αὐτὴν ὑπηρετήσας ὑμᾶς εἰς πολλὰς περιστάσεις καὶ ιδίως κατὰ τὴν δυστυχῇ ὑπόθεσιν τῆς Πύλου. Ἐνῷ δὲ ἐγὼ ἤμην πλήρης ζήλου πρὸς ὑμᾶς, ὑμεῖς συνδιηλλάγητε μετὰ τῶν Ἀθηναίων, καὶ μετὰ τῶν ἐχθρῶν μου διαπραγματευθέντες, εἰς αὐτοὺς μὲν προσήψατε τιμὴν, εἰς ἐμὲ δὲ ἀτιμίαν. Τούτου ἔνεκα δικαίως ἐβλάπτεσθε ὑπ' ἐμοῦ ἐγκολπωθέντος τὴν μερίδα τῶν Μαντινέων καὶ τῶν Ἀργείων καὶ ἀντιπράττοντος πρὸς ὑμᾶς εἰς πολλὰς ἄλλας περιστάσεις. Ἐάν τις τότε ὠργίσθῃ ἀδίκως κατ' ἐμοῦ ὅταν ἔπασχεν, ἅς μεταβάλλῃ γνώμην σκεπτόμενος συμφῶνως μὲ τὴν ἀλήθειαν· ἢ ἐάν τις ἐσχημάτισε κακὴν ιδέαν περὶ ἐμοῦ διὰ τὴν προσήλωσίν μου μᾶλλον εἰς τὴν δημοκρατίαν, ἅς μὴ νομίσῃ ὀρθὴν τὴν ιδέαν τοῦ ὡς πρὸς τοῦτο. Ἐγὼ καὶ οἱ πρό-

γονοί μου πάντοτε ὑπῆρξάμεν ἐχθροὶ τῶν τυράννων, καὶ ἐπειδὴ πᾶν ὅ,τι ἀνθίσταται εἰς τοὺς δυναστεύοντας καλεῖται λαὸς, διὰ τοῦτο ἔνεκα τῆς ἔχθρας ἐκείνης παρέμεινεν εἰς ἡμᾶς ἡ προστασία τοῦ πλήθους. Ἀλλως τε, ἐπειδὴ ἡ πόλις ἡμῶν κυβερνᾶται δημοκρατικῶς, ἀνάγκη νὰ ἀκολουθῇ τις εἰς πολλὰς περιστάσεις τὸ ἐπικρατοῦν σύστημα· καὶ μολαταῦτα προσεπαθοῦμεν ἐν τῇ πολιτικῇ μας νὰ φαινώμεθα μετριώτεροι παρ' ὅσον ἀπῆται ἡ ἐπικρατοῦσα ἀκολασία. Ἄλλοι ἦσαν οἱ δημαγωγοί, οἵτινες καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν προγόνων ἡμῶν καὶ σήμερον, ἐξώθουν τὸν ὄχλον ἐπὶ τὰ πονηρὰ, καὶ οἵτινες ἐξώρισαν καὶ ἐμέ. Ἡμεῖς δὲ ὁσάκις προέστημεν τῆς ὅλης πόλεως ἐνομίσαμεν δίκαιον ὅτι ἔπρεπε νὰ διατηρηθῇ τὸ πολίτευμα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον παρελάβομεν καὶ τὸ ὁποῖον εἶχε καταστήσει τὴν πόλιν μας τοσοῦτον ἰσχυρὰν καὶ τοσοῦτον ἐλευθέραν. Ἐν τούτοις ὅσοι ἐξ ἡμῶν εἶχον ὀλίγην φρόνησιν ἤξευρον τί ἐστὶ δημοκρατία· ἐγὼ πρὸ πάντων τὴν ἐγνώριζον πλείοτερον παντὸς ἄλλου, διότι πολλὰς ἀφορμὰς παραπόνων εἶχον κατ' αὐτῆς. Ἀλλὰ περὶ ὁμολογουμένου παραλογισμοῦ οὐδὲν νέον ἔχω νὰ προσθέσω. Ἐν τούτοις δὲν μᾶς ἐφαίνετο ἀκίνδυνος ἡ κατάργησις αὐτῆς ἐνόσω πλησίον ἡμῶν εἶχομεν ὑμᾶς πολεμίους.

90. α Ταῦτα ἦσαν τὰ αἷτια τῶν κατ' ἐμοῦ διαβολῶν· τῶρα δὲ ἐὰν ἡξεύρω τι περισσότερον θὰ σᾶς ὀδηγήσω τί πρέπει νὰ ἀποφασίσετε. Εἰς Σικελίαν μετέβημεν πρῶτον μὲν διὰ νὰ ὑποτάξωμεν εἰ δυνατόν τοὺς Σικελιώτας, κατόπιν δ' ἐκείνων τοὺς Ἰταλιώτας· ἔπειτα διὰ νὰ κάμωμεν ἀπόπειραν κατὰ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Καρχηδόνος καὶ κατ' αὐτῆς τῆς ἰδίας. Ἐὰν τὰ σχέδια ταῦτα

ἐπετύγγανον, ἢ ὅλα, ἢ καὶ μόνον τὰ περισσότερα, ἐσκοπεύομεν ἀμέσως νὰ ἐπιτεθῶμεν κατὰ τῆς Πελοποννήσου, μεταφέροντες ὅλας τὰς ἐκεῖ σχηματισθησομένας ἐξ Ἑλλήνων δυνάμεις, καὶ μισθοῦντες πολλοὺς βαρβάρους, εἴτε Ἰθέραις εἴτε ἄλλους ἐκ τῶν ἐκεῖ γνωστῶν τὴν σήμερον ὡς μαχιμωτάτων βαρβάρων. Πρὸς τὰς ὑπαρχούσας τριήρεις ναυπηγοῦντες καὶ ἄλλας πολλὰς (διότι ἡ Ἰταλία ἔχει ἄφθονα ξύλα), θὰ ἐπολιορκούμεν πέριξ δι' αὐτῶν τὴν Πελοπόννησον, καὶ συγχρόνως δι' ἐφόδων γινομένων μὲ τὸ πεζικὸν διὰ ξηρᾶς θὰ εἴχομεν ἐλπίδα νὰ καθυποτάξωμεν αὐτὴν εὐκόλως, εἴτε κυριεύοντες τὰς πόλεις διὰ τῆς βίας, εἴτε περιτειχίζοντες αὐτάς, καὶ ἀκολουθῶς νὰ ἄρξωμεν ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ χρήματα καὶ τὰ τρόφιμα ὅσα ἦσαν ἀναγκαῖα διὰ νὰ διεξαχθῇ εὐκολώτερον ἕκαστον τῶν σχεδίων μας, αὐτοὶ οἱ κατακτηθέντες τόποι θὰ ἐξήρουν εἰς τὰς ἀνάγκας μας, ἄνευ τῶν ἐκ τῆς Ἑλλάδος προσόδων.

91. «Ταῦτα ἐσκοπεύομεν ἐκπέμποντες ἐσχάτως τὸν στόλον ἐκεῖ καὶ πεισθῆτε εἰς ἐμὲ ὅστις εἶμαι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζω τοῦτο κάλλιον παντὸς ἄλλου· οἱ μένοντες δὲ στρατηγοὶ θὰ ἐκτελέσωσιν ἐὰν δυνηθῶσι τὰ σχέδια ταῦτα. Μάθετε τώρα ὅτι ἐὰν δὲν πέμψετε βοήθειαν, ἡ Σικελία δὲν σώζεται. Οἱ Σικελιώται, μολονότι ἀπειρότεροι, ἐνούμενοι ὁμως δύνανται καὶ σήμερον ἔτι νὰ ὑπερισχύσωσι. Μόνον ὁμως οἱ Συρακούσιοι, ἡττημένοι ἤδη καὶ συνεχόμενοι συγχρόνως ὑπὸ τῶν πλοίων, δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ ἀνθέξωσι κατὰ τῶν δυνάμεων τὰς ὁποίας οἱ Ἀθηναῖοι ἔχουσι συναθροίσει κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν ἐκεῖ. Ἐὰν δὲ κυριευθῇ ἡ πόλις αὕτη, ἐντὸς ὀλίγου κυριεύεται ὅλη ἡ Σικελία καὶ μετ' αὐτὴν ἡ Ἰταλία ἐν

τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ κίνδυνος τὸν ὅποιον σᾶς προεῖπον
 δὲν θέλει βραδύνει νὰ ἐπιπέσῃ καθ' ὑμῶν. Ὡστε μὴ νο-
 μίσῃ τις ὅτι βουλευέται μόνον περὶ τῆς Σικελίας, ἀλλὰ
 καὶ περὶ τῆς Πελοποννήσου αὐτῆς ἣτις θέλει διατρέξει
 τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἐὰν δὲν πράξετε ταῦτα ἐν τάχει·
 νὰ πέμψετε ἐκεῖ μετὰ στόλου στρατιώτας οἵτινες ἀφοῦ
 χρησιμεύσωσιν ὡς κωπηλάται, νὰ πολεμήσωσι κατόπιν
 ὡς ὀπλίται· ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποιον νομίζω ὡς ὠφελιμώ-
 τερον καὶ αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ τὸν ὅποιον παραινῶ, εἶναι
 νὰ πέμψετε ἄρχοντα Σπαρτιάτην ὅστις καὶ τὴν ἐν Σι-
 κελίᾳ ὑπάρχουσαν πρόχειρον δύναμιν νὰ ὑποβάλλῃ εἰς
 πειθαρχίαν, καὶ τοὺς μὴ θέλοντας νὰ ὀπλισθῶσι, νὰ
 ἀναγκάσῃ πρὸς τοῦτο· τοιουτοτρόπως καὶ οἱ ὑπάρχοντες
 φίλοι σας θὰ λάβωσι πλειότερον θάρρος, καὶ οἱ διστά-
 ζοντες θὰ προσέλθωσι μᾶλλον ἀφόβως. Πρέπει ἐπίσης νὰ
 κινήσετε φανερώτερον τὸν ἐδῶ πόλεμον ἵνα οἱ Συρακού-
 σιοι, βλέποντες ὅτι φροντίζετε περὶ αὐτῶν, ἀντέχωσιν
 ἔτι μᾶλλον, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πέμπωσιν ὀλιγώτερον εὐ-
 κόλως βοηθείας εἰς τὸν στρατόν των. Πρέπει ἐπίσης νὰ
 περιτειχίσετε τὴν ἐν τῇ Ἀττικῇ Δεκέλειαν, ὅπερ πρὸ
 παντὸς ἄλλου φοβοῦνται οἱ Ἀθηναῖοι καὶ νομίζουσιν ὅτι
 ἐκ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ δεινῶν αὐτὸ εἶναι τὸ μόνον τὸ
 ὅποιον δὲν ἐδοκίμασαν ἀκόμη. Τὸ καλλίτερον μέσον νὰ
 βλάβῃ τις τοὺς ἐχθροὺς του εἶναι νὰ μακθάνῃ τὸ κύ-
 ριον αἷτιον τοῦ φόβου των, καὶ ἀφοῦ τὸ μάθῃ ἀκριβῶς
 νὰ τὸ μεταχειρίζεται ὡς ὄπλον ἐναντίον των· διότι
 ἕκαστος εἶναι κάλλιστος κριτὴς τῶν ἀπειλούντων αὐτὸν
 κινδύνων. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ὠφελείας τῆς κατοχῆς ταύ-
 της καὶ τὰς ζημίας τὰς ὁποίας θὰ ὑποστῶσιν οἱ ἐχθροί
 σας, παραλείπων τὰς πλείστας, θέλω σᾶς ἀπαριθμήσει.

τάς κυριώτερας. Ὅλα τὰ πλούτη τῆς Ἀττικῆς θέλουσι περιέλθει εἰς τὴν ἐξουσίαν σας, τὰ μὲν κτήματα λαμβανόμενα, οἱ δὲ φυλάσσοντες προσερχόμενοι αὐθορμήτως, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι θὰ χάσωσιν ἐπίσης τὰς προσόδους τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρίου ⁽¹⁾ καὶ πᾶν ὅ,τι εἰσπράττουσι σήμερον εἴτε ἐκ τῶν γαιῶν των εἴτε ἐκ τῶν δικαστηρίων· θὰ πάθωσι πρὸ πάντων ὡς ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τῆς προσόδου τῆς διηνεκῶς παρεχομένης ὑπὸ τῶν συμμάχων, οἵτινες, μὲ τὴν ιδέαν ὅτι ὁ πόλεμος πλέον ἐνεργεῖται παρ' ὑμῶν δραστηρίως, θὰ ὀλιγωρήσωσι περὶ τὴν ἀπότισιν τῶν φόρων.

92. α' Π ἐν μέρει τοῦλάχιστον ἐπιτυχία τοῦ σχεδίου τούτου παρ' ὑμῶν ἐξαρτᾶται, ὧς Λακεδαιμόνιοι, ἐὰν φανῇτε ταχεῖς καὶ κᾶπως πρόθυμοι· διότι ἔχω πλήρη πεποιθήσιν περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐκτελέσεώς του καὶ δὲν φρονῶ ὅτι ἀπατῶμαι. Μὴ συλλάβετε περὶ ἐμοῦ κακὴν ιδέαν, ἐὰν, φημιζόμενος ἄλλοτε ὡς καλὸς πατριώτης, ἐπέρχομαι σήμερον κατὰ τῆς πατρίδος μου μετὰ σφοδρότητος, ἐνούμενος μετὰ τῶν πολεμιωτᾶτων αὐτῆς ἐχθρῶν, καὶ μὴ νομίζετε ὅτι αὐτὰ τὰ ὁποῖα λέγω προέρχονται ἐκ τῆς προθυμίας ἣν πᾶς φυγὰς ἔχει· διότι εἶμαι μὲν φυγὰς ἕνεκα τῆς πονηρίας τῶν ἐκδιωζάντων με, δὲν φεύγω ὁμῶς καὶ τὴν περίστασιν νὰ σᾶς ὠφελήσω, ἐὰν θελήσετε νὰ μὲ ἀκούσετε. Πολεμιώτεροι ἐχθροί μου δὲν εἶναι ἐκεῖνοι οἵτινες, ὡς ὑμεῖς, ἔβλαψάν που τοὺς ἀντιπάλους των, ἀλλὰ μᾶλλον οἱ ἀναγκάσαν-

(1) Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου αἱ Ἀθῆναι εἶχον ἐκ τῶν ἀργυρούχων μεταλλείων τοῦ Λαυρίου ἑτησίαν πρόσοδον χιλίων ταλάντων.

τες τοὺς φίλους νὰ γίνωσιν ἐχθροί. Ἀγαπῶ ὡς πατρίδα μου οὐχὶ τὸν τόπον ὅπου ἡδικήθην, ἀλλὰ τὸν τόπον ὅπου ὡς πολίτης ἐζήσα ἐν ἀσφαλείᾳ· οὐτε νομίζω ὅτι ἐκστρατεύω κατὰ πατρίδος ὑπαρχούσης εἰσέτι, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀνακτῇσω τὴν μὴ ὑπάρχουσαν. Ὁ ἀληθὴς πατριώτης δὲν εἶναι ἐκεῖνος ὅστις, ἀφοῦ ἀπώλεσε τὴν πατρίδα του ἀδίκως, δὲν ἐπέρχεται κατ' αὐτῆς, ἀλλ' ἐκεῖνος ὅστις ἀγαπῶν αὐτὴν προσπαθεῖ νὰ τὴν ἀνακτήσῃ διὰ παντὸς μέσου. Δι' ὅλους τούτους τοὺς λόγους, ὦ Λακεδαιμόνιοι, σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ μεταχειρισθῆτε ἀφόβως εἰς πάντα κίνδυνον καὶ εἰς πᾶσαν ταλαιπωρίαν, ἐνθυμούμενοι τὸ κοινῶς θρυλούμενον λόγιον ὅτι ἐὰν ὡς ἐχθρὸς σᾶς ἔβλαψα πολὺ, δύναμαι ὡς φίλος νὰ σᾶς ὠφελήσω πολὺ περισσότερον, τοσοῦτῳ μᾶλλον ὅσω τὰς μὲν ὑποθέσεις τῶν Ἀθηναίων γνωρίζω καλῶς, περὶ δὲ τῶν ἰδικῶν σας ἔχω σχηματίσει ἀκριβῆ ὡς ἔγγιστα ιδέα. Σήμερον ὑμεῖς, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι σκέπτεσθε περὶ μεγίστων συμφερόντων, μὴ διστάσετε νὰ ἐκστρατεύσετε κατὰ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἀττικῆς διὰ τοῦ μέσου τούτου, πέμποντες εἰς τὴν Σικελίαν μικρὸν μέρος τῆς ὑμετέρας δυνάμεως, θὰ διασώσετε μεγάλα συμφέροντα, θὰ καταβάλετε τὴν παροῦσαν καὶ τὴν μέλλουσαν δύναμιν τῶν Ἀθηναίων, θὰ ζήσετε μετὰ ταῦτα ἀσφαλῶς καὶ θὰ ἄρξετε ὅλης τῆς Ἑλλάδος, ὑποταχθησομένης ἐκουσίως, οὐχὶ διὰ τῆς βίας, ἀλλ' ἔνεκα εὐγνωμοσύνης.»

93. Ὁ μὲν Ἀλκιβιάδης ταῦτα εἶπεν, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι οἵτινες ἐξ ἀρχῆς εἶχον μὲν διανοηθῆ καὶ αὐτοὶ νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῶν Ἀθηνῶν ἀλλ' ἀνέβαλλον εἰσέτι καὶ ἐδίσταζον, ἐνεθαρρύνθησαν τότε ἀκούσαντες τὰς δοθείσας λεπτομερεῖς διασαφήσεις ὑπὸ τοῦ Ἀλκι-

βιάδου τὸν ὅποιον ἐθεώρουν ὡς ἄνθρωπον ἀκριβεῖς πληροφορίας ἔχοντα περὶ ὅλων· ἀμέσως λοιπὸν ἐνησχολήθησαν νὰ τειχίσωσι τὴν Δεκέλειαν καὶ νὰ πέμψωσι πρὸς τὸ παρὸν βοθηεῖας τινὰς εἰς τοὺς ἐν τῇ Σικελίᾳ. Καταστήσαντες ἀρχηγὸν τῶν Συρακουσίων Γύλιππον τὸν Κλεανδρίδου, τὸν διέταξαν νὰ συνεννοηθῇ μὲ τούτους καὶ μὲ τοὺς Κορινθίους ἵνα, ἀναλόγως τῶν μέσων τὰ ὁποῖα ἡδύναντο νὰ παρέξωσι, πέμψωσι τάχιστα βοθηεῖας τινὰς εἰς τὴν Σικελίαν. Ὁ δὲ Γύλιππος ἐζήτησε νὰ τῷ πέμψωσιν εἰς Ἀσίην οἱ Κορίνθιοι δύο ναῦς πρὸς τὸ παρὸν καὶ νὰ προστοιμάσωσιν ὅλας τὰς ἄλλας ὅσας διεννοῦντο νὰ πέμψωσι, διὰ νὰ ἦναι ἕτοιμαι πρὸς ἀπόπλουν ἅμα ἔλθῃ ὁ καιρός. Ταῦτα συμφωνήσαντες οἱ πρέσβεις ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος. Ἐν τῷ ἀναμεταξὺ ἔφθασεν ἐκ τῆς Σικελίας ἡ τρίτης τῶν Ἀθηναίων τὴν ὁποίαν εἶχον πέμψει οἱ στρατηγοὶ διὰ νὰ ζητήσῃ χρήματα καὶ ἵππεῖς. Ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν αἴτησιν ἐψήφισαν νὰ πέμψωσι τροφὰς καὶ ἵππεῖς εἰς τὸν στρατὸν των. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἔληξεν ὁ χειμὼν καὶ τὸ δέκατον ἔβδομον ἔτος τοῦ πολέμου τούτου τὸν ὅποιον συνέγραψεν ὁ Θουκυδίδης.

94. Κατὰ τὸ ἐπόμενον θέρος ⁽¹⁾, ἅμα τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔαρος, οἱ ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι ἄραντες ἐκ τῆς Κιλικίας παρέπλευσαν μέχρι τῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ Μεγάρων, τῶν ὁποίων τοὺς κατοίκους, ἐπὶ τοῦ τυράννου Γέλωνος, ὡς εἶπον ἀνωτέρω, ἐδίωξαν οἱ Συρακούσιοι καὶ κατέλαβον τὴν χώραν αὐτοί. Ἀποβάαντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐδήλωσαν τοὺς ἀγροῦς, καὶ ἐλθόντες πλησίον φρουρίου τινός.

(1) Δέκατον ὀγδοὸν ἔτος τοῦ πολέμου, 414 π. Χ.

τῶν Συρακουσίων, ἀλλὰ μὴ δυνηθέντες νᾶ τὸ κυριεύω-
σιν, ἀνεχώρησαν μετὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ καὶ τῶν
πλοίων καὶ ἐπλησίασαν εἰς τὸν Τηρέαν ποταμόν· προ-
χώρησαντες δὲ εἰς τὰ ἔνδον τῆς χώρας, ἐδήωσαν τὴν
πεδιάδα καὶ ἔκαυσαν τὸν σῖτον. Συναντήσαντες ὀλίγους
Συρακουσίους, ἐφόνευσάν τινας καὶ στήσαντες τρόπαιον
ἐπέστρεψαν εἰς τὰ πλοῖα. Διαβάντες δὲ ἐκ τῆς Κατά-
νης καὶ λαβόντες ἐκεῖθεν τροφάς, ἐπροχώρησαν μεθ' ὀ-
λου τοῦ στρατοῦ εἰς Κεντόριπα, πόλιν τῶν Σικελῶν,
ἐγένοντο κύριοι αὐτῆς διὰ συνθήκης καὶ ἀνεχώρησαν
καύσαντες συγχρόνως τὸν σῖτον τῶν Ἰηυσσάων καὶ τῶν
Ἵβλαίων. Καὶ φθάσαντες εἰς τὴν Κατάνην εὔρον δια-
κοσίους πεντήκοντα ἱππεῖς ἐλθόντας ἐκ τῶν Ἀθηνῶν
μετὰ τῆς ἀποσκευῆς των ἀλλ' ἄνευ ἵππων ἐπὶ τῇ ιδέᾳ ὅτι
ἤθελον εὔρει τοιοῦτους ἐν τῷ τόπῳ. Εὔρον ἐπίσης τριά-
κοντα ἱπποτοξότας καὶ τριακόσια τάλαντα εἰς ἄργυρον.

95. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔαρ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐξεστράτευσαν
κατὰ τοῦ Ἀργούς καὶ ἐπροχώρησαν μέχρι τῶν Κλεωνῶν·
ἀλλ' ἐπειδὴ συνέβη σεισμός, ἀπεχώρησαν. Μετὰ
ταῦτα οἱ Ἀργεῖοι, εἰσβαλόντες εἰς τὴν Θυρεᾶτιν, ὄμορον
οὔσαν, ἤρπασαν ἀπὸ τοῦς Λακεδαιμονίους πολλὰ λά-
φυρα τὰ ὅποια ἐπώλησαν ἀντὶ εἰκροσιπέντε περίπου τα-
λάντων. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα, κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος, ὁ
λαὸς τῶν Θεσπιέων ἐπιτεθεῖς κατὰ τῶν ἀρχόντων δὲν
ἡδυνήθη νᾶ ὑπερισχύσῃ βοηθησάντων ὁμῶς τῶν Θε-
βαίων, τινὲς μὲν ἐκ τῶν ἀρχόντων συνελήφθησαν, τινὲς
δὲ κατέφυγον εἰς τὰς Ἀθήνας.

96. Κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος οἱ Συρακούσιοι, μαθόντες
ὅτι ἦλθον ἱππεῖς εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ὅτι οὗτοι ἐ-
μελλον μετ' ὀλίγον νᾶ βαδίσωσι κατ' αὐτῶν, ἐνόμισαν

ὅτι ἐὰν οἱ Ἀθηναῖοι δὲν κατελάβανον τὰς Ἐπιπολάς, μέρος ἀπόκρημον καὶ κείμενον εὐθὺς ὑπὲρ τὴν πόλιν, οἱ Συρακούσιοι, καὶ ἐν περιπτώσει ἀκόμῃ ἥτης, δὲν θὰ ἦτο εὐκολόν νά περικυκλωθῶσι διὰ τείχους· διενεοήθησαν λοιπὸν νά φυλάξωσι τὰ πέριξ διὰ νά μὴ δυνηθῶσιν οἱ ἐχθροὶ νά ἀναβῶσι κρυφίως, διότι ἦτο ἀδύνατον νά φθάσωσιν ἐκεῖ δι' ἄλλου μέρους. Τῶντι, ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων μερῶν ὑπάρχουσι λόφοι ἐπικλινεῖς μέχρι τῆς πόλεως, εἰς τρόπον ὥστε ἐντεῦθεν βλέπει τις ὅλην τὴν ἑκτασίαν των. Οἱ Συρακούσιοι ὠνόμασαν τὸ μέρος τοῦτο Ἐπιπολάς διότι κεῖται ὑπεράνω τῆς λοιπῆς χώρας (¹). Ἐξῆλθον λοιπὸν πανστρατιᾷ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ διὰ νά μεταβῶσιν εἰς τὴν πεδιάδα τὴν παρὰ τὸν Ἀναπον ποταμόν, διότι ὁ Ἑρμοκράτης καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ οἱ πρὸ ὀλίγου παραλαβόντες τὴν ἀρχὴν ἦσαν ἤδη μετ' αὐτῶν, καὶ ἐπιθεωρήσαντες τοὺς ὀπλίτας ἐξέλεξαν κατ' ἀρχὰς ἐξακοσίους ἄνδρας λογάδας τοὺς ὁποίους ὠδήγει ὁ ἐξ Ἀνδρου φυγὰς Διόμιλος, καὶ τοὺς διέταξαν νά φυλάττωσι τὰς Ἐπιπολάς καὶ συσσωματωθέντες νά βαδίζωσι ταχέως ὅπου ἤθελεν εἶσθαι ἀνάγκη.

97. Κατὰ τὴν νύκτα ἥτις προηγήθη τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐγένετο ἡ ἐπιθεώρησις αὕτη, οἱ Ἀθηναῖοι ἀνεχώρησαν μεθ' ὅλου τοῦ στρατοῦ ἐκ τῆς Κατάνης καὶ προσήγγισαν εἰς μέρος τι καλούμενον Λέοντα καὶ ἐξ ἧς ἑπτὰ σταδίους ἀπέχον τῶν Ἐπιπολῶν. Ἀποβιβάσαντες ἐκεῖ τοὺς πεζοὺς ἐπροχώρησαν καὶ προσωρμίσθησαν εἰς τὴν Θάψον ἥτις εἶναι χερσόνησος, κεῖται ἐπὶ ἰσθμοῦ στενοῦ,

(¹) Τὸ ὄνομα Ἐπιπολαὶ παράγεται ἐκ τοῦ ῥήματος ἐπιπολάζειν καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς λέξεως πόλις.

προχωρεῖ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ὀλίγον ἀπέχει τῶν Συρακουσῶν, εἴτε διὰ ξηρᾶς εἴτε διὰ θαλάσσης. Καὶ ὁ μὲν ναυτικὸς στρατὸς τῶν Ἀθηναίων ὁ ἐν τῇ Θάψῳ, διασταυρώσας τὸν ἰσθμὸν, ἔμενεν ἡσυχάζων· ὁ δὲ πεζὸς εὐθὺς ἐχώρησε τροχάδην πρὸς τὰς Ἐπιπολάς ὅπου ἐπρόφθασε νὰ ἀναβῇ διὰ τοῦ Εὐρυήλου πρὶν τὸν ἴδωσιν οἱ Συρακούσιοι ἐκ τοῦ λειμῶνος ὅπου ἐνησχολοῦντο ἐπιθεωροῦντες τὸν στρατόν. Οὗτοι προσέδραμον μετὰ πάσης σπουδῆς, προηγουμένων τῶν περὶ τὸν Διόμιλον ἐξακοσίων· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ λειμῶνος μέχρι τοῦ ἐχθροῦ εἶχον νὰ διατρέξωσι διάστημα οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν πέντε καὶ εἴκοσι σταδίων· διὰ τοῦτο οἱ Συρακούσιοι, ἐπιτεθέντες ἀτακτότερον, ἠττήθησαν ἐν ταῖς Ἐπιπολαῖς καὶ ἀπεχώρησαν εἰς τὴν πόλιν. Ὁ Διόμιλος καὶ τριακόσιοι περίπου ἄνδρες ἔπεσαν εἰς τὴν μάχην ταύτην. Μετὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι ἔστησαν τρόπαιον καὶ ἀπέδосαν τοὺς νεκροὺς εἰς τοὺς Συρακουσίους διὰ συνθήκης· κατὰ δὲ τὴν ἐπομένην ἡμέραν κατέβησαν μέχρι τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐξήρχετο κατ' αὐτῶν, ἀπεχώρησαν καὶ ἔκτισαν εἰς Λάβδαλον, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν κρημνῶν τῶν Ἐπιπολῶν, φρούριον βλέπον πρὸς τὰ Μέγαρα, ὅπερ ἔμελλε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀποθήκη διὰ τὸ ὑλικὸν τοῦ πολέμου καὶ διὰ τὰ χρήματα ὁσάκις ἐπλησίαζον εἰς τὰς Συρακούσας, εἴτε διὰ νὰ πολεμήσωσιν, εἴτε διὰ νὰ ἐγείρῃσι φρούρια κατ' αὐτῶν.

98. Μετ' οὐ πολὺ ἦλθον πρὸς αὐτοὺς τριακόσιοι ἵππεῖς ἐκ τῆς Ἐγέστης καὶ ἑκατὸν περίπου ἐκ τῶν Σικελῶν, ἐκ τῶν Ναξίων καὶ ἐξ ἄλλων πόλεων. Οἱ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἐλθόντες διακόσιοι πεντήκοντα ἵππεῖς ἐπρομηθεύθησαν ἵππους, ἄλλους παρὰ τῶν Ἐγεσταίων, ἄλλους

παρὰ τῶν Καταναίων, καὶ ἄλλους ἡγόρασαν· καὶ τοιού-
τοτρόπως συνηθροίσθησαν ἐν ὅλοις ἐξακόσιοι πεντήκοντα
ἱππεῖς. Ἀφοῦ δὲ ἔθεσαν φρουρὰν ἐς τῷ Λαβδάλῳ, ἐπρο-
χώρησαν οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τὴν Συκὴν, ἐστρατοπεδεύ-
σαντο ἐκεῖ, καὶ μετὰ πάσης σπουδῆς ὠχύρωσαν αὐτὴν
διὰ κυκλοτεροῦς τείχους. Οἱ Συρακούσιοι μεγάλως ἐξε-
πλάγησαν διὰ τὴν ταχύτητα τῆς οἰκοδομῆς ἐκείνης, καὶ
ἐπεξελθόντες διανοοῦντο νὰ δώσωσι μάχην διὰ νὰ τὴν
διακόψωσιν. Ἐνῷ δὲ τὰ στρατεύματα ἀντιπαρετάσ-
σοντο πρὸς ἄλληλα, οἱ στρατηγοὶ τῶν Συρακουσίων βλέ-
ποντες τὸν στρατόν των διεσκορπισμένον καὶ μὴ δυνά-
μενον εὐκόλως νὰ τεθῇ εἰς τάξιν, τὸν ἐπανεφέρον εἰς
τὴν πόλιν, ἐκτὸς μικροῦ μέρους ἱππέων, οἵτινες ἀντέ-
στησαν καὶ ἐμπόδισαν τοὺς Ἀθηναίους νὰ συνάξωσι λί-
θους καὶ νὰ διασπαρῶσι μακράν. Μία φυλὴ Ἀθηναίων
ὀπλιτῶν, ὑποστηριζομένη παρ' ὅλου τοῦ ἱππικοῦ, προσέ-
βαλε καὶ ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τοὺς Συρακουσίους ἱππεῖς,
ἐφόνευσε τινὰς ἐξ αὐτῶν καὶ ἔστησε τρόπαιον πρὸς ἀνά-
μνησιν τῆς ἱπομαχίας ταύτης.

99. Τὴν ἐπιοῦσαν οἱ μὲν τῶν Ἀθηναίων ἐτειχίζον
τὸ πρὸς βορρᾶν τοῦ κυκλοτεροῦς τείχους τῆς Συκῆς μέ-
ρος, οἱ δὲ συνέλεγον λίθους καὶ ξύλα καὶ τὰ ἀπέθετον
εἰς τὸ μέρος τὸ καλούμενον Τρώγιλον, προχωροῦντες
πάντοτε ἐκεῖ ὅπου ὀλίγον μόνον διάστημα τοῖς ἔμεινε νὰ
τειχίσωσιν, ἀπὸ τοῦ μεγάλου λιμένος μέχρι τῆς ἄλλης
θαλάσσης. Οἱ δὲ Συρακούσιοι, τῇ συμβουλῇ τῶν στρα-
τηγῶν καὶ ἰδίως τοῦ Ἑρμοκράτους, δὲν ἠθέλησαν πλέον
νὰ διακινδυνεύσωσιν ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων γενικᾶς μά-
χας· ἐνόμισαν δὲ προτιμότερον νὰ ἐγείρῳσιν ἀντιτείχι-
σμα κάτωθεν τοῦ μέρους ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι ἔμελλον νὰ

διευθύνωσι τὸ ἰδικόν των. Καὶ ἐὰν μὲν τὸ σχέδιον τοῦτο ἐπετύγχανεν, ὁ ἀποκλεισμός ἦτο βέβαιος· ἐὰν δὲ, διαρκούσης τῆς ἐργασίας, ὁ ἐχθρὸς ἤρχετο νὰ τοὺς προσβάλῃ, ἐσκόπευον νὰ ἀντιτάξωσι κατ' αὐτοῦ μέρος τι τοῦ στρατοῦ των καὶ νὰ τὸν προλάβωσι καταλαμβάνοντες τὰ πέριξ καὶ περιχαρακούμενοι· διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὁ ἐχθρὸς ὤφειλε νὰ παύσῃ τὰς ἐργασίας του διὰ νὰ βαδίσῃ πανστρατιᾷ κατ' αὐτῶν. Ἐξῆλθον λοιπὸν καὶ ἡγειρον τεῖχος, ἀρχίσαντες ἀπὸ τῆς πόλεως των, κάτωθεν τοῦ κύκλου τῶν Ἀθηναίων καὶ ἄγοντες αὐτὸ ἐγκαρσίως· κόψαντες δὲ τὰς ἐλαίας τοῦ τεμένου, ὕψωσαν ξυλίνους πύργους. Τὰ πλοῖα τῶν Ἀθηναίων δὲν εἶχον φθάσει εἰσέτι εἰς τὸν μέγαν λιμένα παραπλέοντα τὴν Θάψον· οἱ Συρακούσιοι ἦσαν πάντοτε κύριοι τῆς περὶ αὐτοὺς θαλάσσης, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔφερον τὰς τροφὰς ἐκ τῆς Θάψου διὰ ξηρᾶς.

100. Ὅταν ἐνόμισαν οἱ Συρακούσιοι ὅτι ἀρκούντως ἐπροχώρησε τὸ χαράκωμα καὶ ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ὑποτειχίσματος, χωρὶς νὰ ἐνοχληθῶσιν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων οἵτινες ἐφοβοῦντο μήπως διαιρούμενοι θὰ ἔμενον εὐκυώτερον ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ ἐχθροῦ καὶ οἵτινες ἄλλως τε ἔσπευδον νὰ τελειώσωσι τὴν ἰδικήν των περιτείχισιν, ἄφησαν μίαν φυλὴν διὰ νὰ φυλάττῃ τὸ οἰκοδόμημα καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν των. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατέστρεψαν τοὺς ὑπογείους ὀχετοὺς οἵτινες ἔφερον τὸ ὕδωρ εἰς τὴν πόλιν· καὶ παρατηρήσαντες ὅτι οἱ Συρακούσιοι ἀπεσύροντο εἰς τὰς σκηνὰς των κατὰ τὴν μεσημβρίαν, ὅτι πολλοὶ μάλιστα ἀπῆρχοντο εἰς τὴν πόλιν καὶ ὅτι οἱ εἰς τὰ χαράκωματα μένοντες ἐφύλαττον αὐτὰ ἀμελῶς, ἐπεμψαν τριακοσίους λογάδας καὶ τινὰς

ἐκλεκτοὺς καὶ καλῶς ὠπλισμένους ψιλοὺς διατάζαντες αὐτοὺς νὰ τρέξωσιν αἰφνιδίως πρὸς τὸ ὑποτείχισμα. Ἡ ἐπίλοιπος στρατιὰ διηρέθη εἰς δύο σώματα· καὶ τὸ μὲν πρῶτον, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν δύο στρατηγῶν, ἐπροχώρησε πρὸς τὴν πόλιν διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἔξοδον τῶν πολιορκουμένων· τὸ δὲ ἄλλο, μετὰ τοῦ ἐτέρου στρατηγοῦ, μετέβη εἰς τὸ παρὰ τὴν πυλίδα σταύρωμα, κατὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτεθέντες οἱ τριακόσιοι τὸ ἐκυρίευσαν, ἐγκαταλιπόντων αὐτὸ τῶν φυλάκων καὶ καταφυγόντων εἰς τὸ περὶ τὸν Τεμενίτην προτείχισμα. Οἱ διώκοντες ἐπέπεσαν κατ' αὐτῶν· ἀλλὰ μόλις ἐγένοντο ἐντὸς ἀπεκρούσθησαν ἰσχυρῶς. Ὀλίγοι Ἀργεῖοι καὶ τινες Ἀθηναῖοι ἔπεσαν αὐτόθι. Καὶ ἀναχωρήσας πάλιν ὅλος ὁ στρατὸς, κατηδάφισε τὴν ὑποτείχισιν, ἀνέσπασε τὸ σταύρωμα, μετέφερε τοὺς πασσάλους εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ἔστησε τρόπαιον.

101. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν οἱ Ἀθηναῖοι, ἀρχίζοντες ἀπὸ τοῦ κύκλου ἐτείχιζον τὸν κρημνὸν ὅστις ὑπέρεκειται τοῦ ἔλους καὶ ὅστις, ἐκ τοῦ μέρους τῶν Ἐπιπολῶν, βλέπει πρὸς τὸν μέγαν λιμένα· ἀκολουθοῦσα τὴν σημαντικωτέραν ὁδὸν, ἣ περιτείχισις ὥφειλε νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν κατωφέρειαν ταύτην καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν λιμένα διὰ τῆς πεδιάδος καὶ τοῦ ἔλους. Κατ' αὐτὸ τὸ διάστημα ἐξῆλθον καὶ οἱ Συρακούσιοι καὶ ἤρχισαν νὰ χαρακοῦνται ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ διὰ μέσου τοῦ ἔλους· ὠρυζαν ἐπίσης τάφρον διὰ νὰ ἐμποδίσωσιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν μέχρι τῆς θαλάσσης ἀποτείχισιν. Οὗτοι δὲ, ἅμα ἐτελείωσαν τὰς ἐπὶ τοῦ κρημοῦ ἐργασίας, ἐπεχείρησαν δευτέραν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ χαρακώματος καὶ τῆς τάφρου τῶν Συρακουσίων, τὰ μὲν πλοῖα κελεύσαντες νὰ πλεύσωσιν

ἐκ τῆς Θάψου εἰς τὸν μέγαν λιμένα τῶν Συρακουσίων, αὐτοὶ δὲ, καταβάντες περὶ ὄρθρον ἐκ τῶν Ἐπιπολῶν εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ διαβάντες τὸ ἔλος τῇ βοηθείᾳ θυρῶν καὶ πλατέων ξύλων τὰ ὅποια ἔρριπτον εἰς τὰ μᾶλλον πηλώδη καὶ στερεώτερα μέρη, ἐκυρίευσαν ἅμα τῇ πρώτῃ τὴν τάφρον καὶ τὸ χαράκωμα, ἐκτὸς μικροῦ μέρους τὸ ὅποτον ἐκυρίευσαν ὕστερον. Μάχη συνήφθη κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνίκησαν οἱ Ἀθηναῖοι· καὶ ἐκ τῶν Συρακουσίων οἱ μὲν εἰς τὸ δεξιὸν κέρας εὐρίσκόμενοι κατέφυγον εἰς τὴν πόλιν, οἱ δὲ εἰς τὸ ἀριστερόν, πρὸς τὸν ποταμόν. Τούτους θέλοντες νὰ ἀποκλείσωσιν οἱ τῶν Ἀθηναίων τριακόσιοι λογάδες ἔδραμον μετὰ πάσης σπουδῆς πρὸς τὴν γέφυραν. Φοβηθέντες δὲ οἱ Συρακούσιοι (διότι ἦσαν ἐνταῦθα μετὰ αὐτῶν πολλοὶ ἱππεῖς) ὥρμησαν κατὰ τῶν τριακοσίων τούτων, ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγὴν καὶ εἰσέβαλον εἰς τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Ἀθηναίων· εἰς τὴν ἔφοδον ταύτην, ἡ πρώτη φυλὴ τοῦ κέρατος τούτου κατελήφθη ὑπὸ φόβου. Ἰδὼν τοῦτο ὁ Λάμαχος ἔσπευσεν ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος πρὸς βοήθειαν μετὰ τινων τοξοτῶν καὶ ὀλίγων Ἀργείων· ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν διέβαινε τάφρον τινὰ καὶ εὐρίσκετο σχεδὸν μόνος μετὰ τινων ἐκ τῶν ἀκολουθούντων αὐτὸν ἀνδρῶν, ἐφονεύθη αὐτὸς καὶ πέντε ἢ ἑξὶ ἐκ τῶν μετ' αὐτοῦ. Καὶ τούτους μὲν οἱ Συρακούσιοι ἔσπευσαν νὰ τοὺς ἀρπάσωσι καὶ νὰ τοὺς φέρωσι πέραν τοῦ ποταμοῦ εἰς μέρος ἀσφαλές, αὐτοὶ δὲ ἐπερχομένου ἤδη τοῦ ἐπιλοίπου στρατοῦ τῶν Ἀθηναίων, ἀπεχώρησαν.

102. Ἐν τῷ μετὰ τούτῳ ἐκεῖνοι ἐκ τῶν Συρακουσίων οἵτινες εἶχον καταφύγει κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν πόλιν, ἰδόντες τὰ γινόμενα, ἀνέλαβον θάρρος καὶ ἐξῆλθον πάλιν ἐκ τῆς πόλεως διὰ νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν ἐναντίον αὐ-

τῶν ἐπιτεθέντων Ἀθηναίων· ἔπεμψαν ἐπίσης μέρος τοῦ στρατοῦ τῶν διὰ νὰ κυριεύσῃ τὸν πλησίον τῶν Ἐπιπολῶν κύκλον, νομίζοντες ὅτι θὰ τὸν εὕρισκον ἀνυπεράσπιστον. Καὶ τὸ μὲν δεκάπλεθρον προτείχισμα αὐτῶν κυριεύουσιν, αὐτὸν δὲ τὸν κύκλον τοὺς ἐμπόδισε νὰ κυριεύσωσιν ὁ Νικίας μένων ἐκεῖ ἕνεκα ἀδιαθεσίας. Ἰδὼν οὗτος ὅτι δι' ἑλλειψιν ὑπερασπιστῶν δὲν ὑπῆρχεν ἄλλο καταφύγιον, διέταξε τοὺς ὑπηρέτας νὰ καύσωσι τὰς μηχανὰς καὶ τὰ ξύλα ὅσα ἦσαν κατατεθειμένα πρὸ τοῦ τείχους. Τὸ μέσον τοῦτο ἐπέτυχεν· οἱ Συρακούσιοι δὲν ἐπλησίασαν περισσότερον ἕνεκα τῆς πυρκαϊᾶς ἀλλ' ἐπέστρεψαν ὀπίσω· τοσοῦτῳ μᾶλλον ὅσῳ ἰσχυρὸν ἀπόσπασμα τῶν Ἀθηναίων ἀνέβη ἐκ τῆς πεδιάδος εἰς τὸν κύκλον διὰ νὰ διώξῃ τὸν ἐκεῖ εὕρισκόμενον ἐχθρὸν, καὶ συγχρόνως ὁ στόλος, ἀναχωρήσας ἐκ τῆς Θάψου, συμφῶνως μὲ τὰς δοθείσας διαταγὰς, εἰσῆρχετο ἤδη εἰς τὸν μέγαν λιμένα. Ταῦτα βλέποντες οἱ ἄνωθεν, ἔσπευσαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πόλιν, καθὼς καὶ ὁλος ὁ στρατὸς τῶν Συρακουσίων μὴ νομίζων δυνατὸν, μὲ τὰς παρούσας αὐτοῦ δυνάμεις, νὰ παρακωλύσῃ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ μέχρι τῆς θαλάσσης τειχισμού.

403. Μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἔστησαν τρόπαιον, ἀπέδωκαν εἰς τοὺς Συρακουσίους τοὺς νεκροὺς τῶν διὰ συνθήκης καὶ ἔλαβον τὰ σώματα τοῦ Λαμάχου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ φονευθέντων. Εὕρισκομένων δὲ τότε συνηθροισμένων ὄλων τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν δυνάμεών των, ἤρχισαν νὰ περιτειχίζωσι τοὺς Συρακουσίους διὰ διπλοῦ τείχους ἀπὸ τῶν Ἐπιπολῶν καὶ τῶν κατωφερῶν μερῶν μέχρι τῆς θαλάσσης. Τὰ τρόφιμα ἔφθανον εἰς τὸν στρατὸν ἐξ ὄλων τῶν μερῶν τῆς Ἰταλίας· ἤλθον δὲ ἐπίσης εἰς

τοὺς Ἀθηναίους πολλοὶ σύμμαχοι Σικελοὶ οἵτινες εἶχον καθυστερήσει μέχρι τότε καθὼς καὶ τρεῖς πεντηκόντοροι ἐκ τῆς Τυρρηνίας· ὅλα τὰ λοιπὰ ἔβαινον κατ' εὐχὴν. Οἱ Συρακούσιοι, μὴ βλέποντες ἐρχομένην ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἢ ἀλλαχόθεν οὐδεμίαν βοήθειαν ἤρχισαν νὰ ἀπελπίζονται ὅτι ἤθελον νικήσει· ὠμίλουν μεταξὺ τῶν περὶ συμβιβασμοῦ, καὶ προέτεινον μάλιστα αὐτὸν εἰς τὸν Νικίαν, διότι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λαμάχου εἰς αὐτὸν καὶ μόνον ἔμεινεν ἡ ἀρχηγία τοῦ στρατοῦ. Καὶ κύρωςις μὲν οὐδεμία ἐγένετο, ἀλλ' ὅπως συμβαίνει εἰς ἀνθρώπους εὐρισκομένους εἰς ἀπελπισίαν καὶ πάντοτε στενότερον πολιορκουμένους, προτάσεις πολλαὶ ἀπευθύνοντο πρὸς τὸν Νικίαν καὶ εἰς τὴν πόλιν ὠμίλουν πολὺ περισσότερον περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, διότι ἡ δυστυχία εἶχεν ἐνσπείρει τὴν δυσπιστίαν μεταξὺ τῶν Συρακουσίων. Καθαιρέσαντες τοὺς πρώην στρατηγούς, διότι ἐνόμιζον ὅτι ἐγένοντο θύματα τῆς ἀτυχίας τῶν ἢ τῆς ἀπιστίας τῶν, ἐξελέξαντο ἄλλους ἀντ' αὐτῶν, τὸν Ἡρακλείδην, τὸν Εὐκλέα καὶ τὸν Τελλίαν.

104. Ἐν τούτοις ὁ Λακεδαιμόνιος Γύλιππος καὶ τὰ ἀναχωρήσαντα ἐκ τῆς Κορίνθου πλοῖα ἦσαν ἤδη περὶ τὴν Λευκάδα διὰ νὰ σπεύσωσι πρὸς βοήθειαν τῆς Σικελίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ κομισθεῖσαι ἀγγελίαι ἦσαν δυσάρεστοι καὶ ὅλαι ὁμοίως ψευδεῖς περὶ τοῦ ἐντελοῦς ἀποκλεισμοῦ τῶν Συρακουσῶν, ὁ Γύλιππος ἀπέβαλε πλέον πᾶσαν ἐλπίδα περὶ τῆς Σικελίας· θέλων ὅμως νὰ προφυλάξῃ τοῦλάχιστον τὴν Ἰταλίαν διεπέρασεν ἐν τάχει, αὐτὸς καὶ ὁ Κορίνθιος Πυθὴν, τὸν Ἰόνιον κόλπον διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Τάραντα, μετὰ δύο πλοίων Λακωνικῶν καὶ δύο Κορινθιακῶν. Οἱ Κορίνθιοι, ἀνεξαρτήτως τῶν

δέκα πλοίων τὰ ὅποια τοῖς ἀνῆκον, ἐπλήρωσαν προσέτι δύο τῆς Λευκάδος καὶ τρία τῆς Ἀμπρακίας, τὰ ὅποια ἔμελλον νὰ ἀποστείλῃσι κατόπιν. Καὶ ὁ μὲν Γύλιππος, ἀναχωρήσας ἐκ τοῦ Τάραντος, ἦλθε πρῶτον εἰς τὴν Θουρίαν ὅπως διαπραγματευθῇ μετὰ τῶν κατοίκων αὐτῆς, στηριζόμενος εἰς τὰ πολιτικά δικαιώματα τὰ ὅποια ἀπῆλθεν ἄλλοτε ὁ πατήρ του εἰς τὴν χώραν ταύτην· μὴ δυνηθεὶς ὅμως νὰ πείσῃ τοὺς κατοίκους, ἀνεχώρησε καὶ παρέπλεε τὴν Ἰταλίαν. Ἀναρπασθεὶς κατὰ τὸν Τερναῖον κόλπον ὑπὸ βορείου ἀνέμου ὅστις πνέει βιαιότατος εἰς τὰ παράλια ταῦτα, ἐφέρθη εἰς τὸ πέλαγος, καὶ ἀφοῦ ἐβασανίσθη πολὺ προσήγγισε πάλιν εἰς τὸν Τάραντα καὶ ἀνεγκύσας εἰς τὴν ξηρὰν τὰ παθόντα ὑπὸ τῆς τρικυμίας πλοῖα ἐπεσκεύαζεν αὐτά. Ὁ δὲ Νικίας, μαθὼν ὅτι ἐπλησίαζεν ὁ Γύλιππος, περιεφρόνησε τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων του (ὅπερ ἔπραξαν καὶ οἱ Θούριοι), καὶ μὲ τὴν ιδέαν ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἔπλεον παρεσκευασμένοι ὥς πειραταί, οὐδεμίαν ἔλαβε κατ' αὐτῶν προφύλαξιν.

105. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τοῦ θέρους τούτου, οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοί των εἰσέβαλον εἰς τὸ Ἄργος καὶ ἐδῆρσαν πολὺ μέρος τῆς χώρας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν τῶν Ἀργείων μὲ τριάκοντα πλοῖα, τοῦθ' ὅπερ προεκάλεσε φανεράν ῥῆξιν μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων. Τῶντι, μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς, οἱ Ἀθηναῖοι ἐξήρχοντο ἐκ τῆς Πύλου μόνον διὰ νὰ ληστεύωσι, καὶ ἀποβαίνοντες μᾶλλον εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου ἢ εἰς τὴν Λακωνικὴν, συνεπολέμουν μετὰ τῶν Ἀργείων καὶ Μαντινέων. Πολλάκις μάλιστα, προσκαλούμενοι ὑπὸ τῶν Ἀργείων νὰ ἀποβῶσι μόνον εἰς τὴν Λακωνικὴν ἔνοπλοι καὶ νὰ ἀνα-

χωρήσωσι μετ' αὐτῶν ἀφοῦ δηώσωσιν ἐλάχιστον μέρος τῆς χώρας, ἡρνήθησαν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Πυθοδώρου, τοῦ Λαισποδίου καὶ τοῦ Δημαράτου, ἀποβάντες εἰς Ἐπίδουρον τὴν Λιμηρὰν, εἰς τὰς Πρασιάς καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ἐδήωσαν τὴν χώραν καὶ ἔδωσαν τοιουτοτρόπως εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους αἰτίαν πολλῶ μᾶλλον εὐπροφάσιστον ἐκδικήσεως. Ἀναχωρησάντων δὲ ἐκ τοῦ Ἄργους τῶν Ἀθηναίων μετὰ τῶν πλοίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ Ἄργεῖοι εἰσέβαλον εἰς τὴν Φλιασίην, ἐδήωσαν τὴν χώραν, ἐφόνευσαν κατοίκους τινὰς καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

BIBAION Z'.

1. Ὁ Γύλιππος καὶ ὁ Πυθὴν, ἀφοῦ ἐπεσκεύασαν τὰς ναῦς, ἀνεχώρησαν ἐκ τοῦ Τάραντος καὶ παραπλέοντες ἔφθασαν εἰς τοὺς Ἐπιζεφυρίους Λοκρούς· μαθόντες δὲ ἐκεῖ σαφέστερον ὅτι αἱ Συράκουσαι δὲν εἶχον ἐντελῶς περιτειχισθῇ καὶ ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτὰς ἐρχόμενοι μετὰ στρατοῦ ἐκ τῶν Ἐπιπολῶν, διεσκέπτοντο ἐὰν ἔπρεπε, λαμβάνοντες τὴν Σικελίαν ἐν δεξιᾷ, νὰ ἀποπειραθῶσι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν λιμένα τῶν Συρακουσῶν, ἢ νὰ πλεύσωσι πρῶτον ἀριστερᾷ πρὸς τὴν Ἱμέραν, νὰ προσλάβωσιν ὅσους πείσωσιν ἐκ τῶν κατοίκων τῆς καὶ ἐκ τῶν ἄλλων στρατευμάτων, καὶ νὰ φθάσωσιν εἰς τὰς Συρακούσας διὰ ξηρᾶς. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ πλεύσωσι διὰ τὴν Ἱμέραν, πρὸ πάντων διότι τὰ τέσσαρα πλοῖα τῶν Ἀθηναίων δὲν εἶχον φθάσει ἀκόμη εἰς τὸ Ῥήγιον, ὅπου ἐν τούτοις τὰ εἶχε πέμψει ὁ Νικίας ἅμα ἔμαθεν ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἦσαν εἰς τοὺς Λοκρούς. Προλαβόντες αὐτὰ, διῆλθον τὸν πορθμὸν καὶ ἀποβάντες εἰς τὸ Ῥήγιον καὶ τὴν Μεσσήνην ἔφθασαν εἰς τὴν Ἱμέραν. Ἐκεῖ δὲ εὐρισκόμενοι ἔπεισαν τοὺς Ἱμεραίους νὰ τοὺς βοηθήσωσιν εἰς τὸν παρόντα πόλεμον, νὰ τοὺς ἀκολουθήσωσι, καὶ νὰ παρέξωσιν ὅπλα εἰς ἐκείνους ἐκ τῶν ναυτῶν τῶν ὅσοι δὲν εἶχον· διότι τὰ πλοῖα εἶχον ἀνεγκυσθῇ

εἰς τὴν ξηράν. Ἐπεμψαν ἐπίσης πρὸς τοὺς Σελινουντίους διὰ νὰ τοὺς προσκαλέσωσι νὰ ἔλθωσιν εἰς προϋπάντησιν των πανστρατιᾶ. Οἱ Γελῶι καὶ τινες Σικελοὶ τοῖς ὑπεσχέθησαν νὰ τοῖς πέμψωσιν ὀλίγον στρατόν. Οἱ Σικελοὶ δὲ οὗτοι ἦσαν τοσοῦτω μᾶλλον πρόθυμοι νὰ ἐνωθῶσι μὲ αὐτοὺς, ὅσῳ ὁ ἐπὶ τινων Σικελῶν τῆς χώρας ταύτης βασιλεύων Ἀρχωνίδης, ὅστις καὶ ἰσχυρὸς ἦτο καὶ φίλος τῶν Ἀθηναίων, εἶχεν ἀποθάνει πρὸ ὀλίγου, ὁ δὲ Γύλιππος ἐφαίνετο ἐρχόμενος ἐκ Λακεδαιμόνος λίαν προθύμως. Καὶ ὁ μὲν Γύλιππος, συνοδευόμενος ὑπὸ ἐπτακοσίων ἐκ τῶν ἰδικῶν του ναυτῶν καὶ ἐπιβατῶν ὠπλισμένων, ὑπὸ ὀπλιτῶν καὶ ψιλῶν Ἱμεραίων, χιλίων ὁμοῦ, καὶ ἑκατὸν ἱππέων, ὑπὸ τινων ψιλῶν καὶ ἱππέων Σελινουντίων καὶ Σικελῶν, χιλίων τὸ ὅλον, ἐκίνησε διὰ τὰς Συρακούσας.

2. Ἐν τούτοις οἱ Κορίνθιοι ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Λευκάδος μετὰ τῶν ἄλλων πλοίων καὶ ἐπροχώρουν μεθ' ὅλης τῆς δυνατῆς ταχύτητος· εἷς ἐκ τῶν στρατηγῶν των, ὁ Γόγγυλος, ἀναχωρήσας τελευταῖος μεθ' ἑνὸς πλοίου, ἔφθασε πρῶτος εἰς τὰς Συρακούσας, ὀλίγον πρὸ τοῦ Γυλίππου. Εὐρὼν δὲ τοὺς Συρακουσίους μέλλοντας νὰ ἐκκλησιάζωσιν ὅπως διασκεφθῶσι περὶ καταπαύσεως τοῦ πολέμου, τοὺς ἀπέτρεψε καὶ τοὺς ἐνεθάρρυνε, λέγων ὅτι καὶ ἄλλα πλοῖα ἀκόμη θὰ φθάσωσιν ὅσον οὕπω, καθὼς καὶ ὁ ἀρχηγὸς Γύλιππος ὁ Κλεανδρίδου, πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. Οἱ Συρακούσιοι ἀνέλαβον θάρρος καὶ ἐξῆλθον ἀμέσως πανστρατιᾶ πρὸς συνάντησιν τοῦ Γυλίππου ὅστις, καθὼς ἔμαθον, ἦτο πλησίον τῆς πόλεως. Ὁ στρατηγὸς οὗτος, ἀφοῦ ἐν παρόδῳ ἐκυρίευσεν τὸ φρούριον τῶν Σικελῶν Γέτα καὶ ἐτακτοποίησεν τὰ στρατεύματα του ὡς εἰς μάχην, ἔφθασεν εἰς τὰς Ἐπιπολάς· καὶ

ἀναβάς ἐκεῖ ἐκ τοῦ μέρους τοῦ Εὐρυήλου, ὁπόθεν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἀναβῆ προηγουμένως, ἐπροχώρησε μετὰ τῶν Συρακουσίων κατὰ τοῦ τειχίσματος τῶν Ἀθηναίων. Καθ' ἣν δὲ στιγμήν ἔφθασεν, οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἤδη τελειώσει ἐπτά ἢ ὀκτὼ σταδίους ἐκ τοῦ διπλοῦ τείχους τὸ ὅποιον ἔμελλε νὰ ἐκταθῇ μέχρι τοῦ μεγάλου λιμένος, καὶ δὲν τοῖς ἔμενε πλέον εἰμὴ μικρόν τι διάστημα πλησίον τῆς θαλάσσης ὅπου εἰργάζοντο ἀκόμῃ. Εἰς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ κύκλου, τὸ πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Τρωγίλου καὶ τῆς ἄλλης θαλάσσης, οἱ λίθοι εἶχον ἤδη κατατεθῆ εἰς τὸ μείζον μέρος τῆς γραμμῆς, καὶ αἱ ἐργασίαι ἀφέθησαν ἀλλαχοῦ μὲν ἡμιτελεῖς ἀλλαχοῦ δὲ συμπεπληρωμέναι. Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου τὸν ὅποιον διέτρεξαν αἱ Συράκουσαι.

3. Οἱ Ἀθηναῖοι, εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς αἰφνιδίας προσελεύσεως τοῦ Γυλίππου καὶ τῶν Συρακουσίων, ἐθορυβήθησαν μὲν κατὰ πρῶτον, παρετάχθησαν ὅμως εἰς μάχην. Ὁ δὲ Γύλιππος, σταθεῖς πλησίον των, ἔπεμψε κήρυκα διὰ νὰ τοῖς εἴπῃ ὅτι ἐὰν ἐντὸς πέντε ἡμερῶν ἤθελον νὰ ἐξέλθωσι τῆς Σικελίας λαμβάνοντες τὰ εἰς αὐτοὺς ἀνήκοντα, ἦτο ἕτοιμος νὰ συνθηκολογήσῃ μετ' αὐτῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως περιεφρόνησαν τὰς προτάσεις ταύτας καὶ ἀπέπεμψαν τὸν κήρυκα ἄνευ ἀποκρίσεως. Ἐπειτα προητοιμάσθησαν ἐκατέρωθεν διὰ νὰ πολεμήσωσι. Καὶ ὁ Γύλιππος βλέπων τοὺς Συρακουσίους ταρασσομένους καὶ συντασσομένους οὐχὶ εὐκόλως, ἐπανάφερε τὸ στράτευμα εἰς μέρος μᾶλλον εὐρύχωρον. Ὁ Νικίας δὲν τὸν ἠκολούθησεν, ἀλλ' ἔμεινεν ἡσυχάζων πλησίον τοῦ τείχους του. Ὁ Γύλιππος, ἅμα εἶδεν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐπροχώρησαν κατ' αὐτοῦ, ἀπήγαγε τὸν στρατὸν εἰς τὴν κορυ-

φὴν τὴν καλουμένην Τεμενίτιν καὶ διενυκτέρευσεν ἐκεῖ.
Τὴν ἐπιούσαν ἐπροχώρησε κατὰ τῶν ὀχυρωμάτων τῶν
Ἀθηναίων μετὰ τοῦ πλείστου στρατοῦ, καὶ παρέταξεν
αὐτὸν εἰς μάχην διὰ νὰ μὴ δυνηθῇ ὁ ἐχθρὸς νὰ πέμψῃ
βοήθειαν ἀλλαχοῦ· πέμψας δὲ ἀπόσπασμά τι εἰς τὸ
φρούριον Λάβδαλον, τὸ ἐκυρίευσεν καὶ ἐφόνευσεν ὅσους
συνέλαβεν ἐν αὐτῷ· διότι τὸ μέρος ἐκεῖνο δὲν ἦτο ὁρα-
τὸν εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐκυ-
ριεύθη ὑπὸ τῶν Συρακουσίων μία τριήρης σταθμεύουσα
πρὸ τοῦ λιμένος.

4. Μετὰ ταῦτα οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ σύμμαχοί των
ἤρχισαν νὰ οἰκοδομῶσιν ἀπλοῦν τεῖχος διὰ τῶν Ἐπι-
πολῶν, ἀρχίζοντες ἀπὸ τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς πόλεως
των, πρὸς τὸ ἐγκάρσιον τεῖχος· διὰ τοῦ μέσου τούτου
οἱ Ἀθηναῖοι, ἐὰν δὲν κατῴρθουν νὰ τοὺς ἐμποδίσωσι,
δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ τοὺς περιτειχίσωσιν. Οἱ Ἀθηναῖοι
εἶχον ἤδη ἀναβῆ εἰς τὰ ὕψη, ἀφοῦ ἐτελείωσαν τὸ μέχρι
τῆς θαλάσσης τεῖχος, ὅτε ὁ Γύλιππος, παρατηρήσας
ἀσθενές τι μέρος τοῦ τείχους ἐκείνου τῶν Ἀθηναίων,
ἦλθε διὰ νυκτὸς μετὰ τὸ στράτευμά του διὰ νὰ τὸ προσ-
βάλῃ. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες ἔτυχον διανυκτερεύον-
τες ἔξω τοῦ τείχους, τὸν ἐνόησαν καὶ ἀντεπεξῆλθον· ὁ
δὲ Γύλιππος, ἰδὼν ὅτι ἀνεκαλύφθη, ἀπέσυρε τὰ στρα-
τεύματά του μετὰ τάχους. Ὑψώσαντες περισσότερον τὸ
τεῖχος τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι, τὸ ἐφύλαττον αὐτοὶ οἱ ἴδιοι,
προσδιορίζαντες εἰς τοὺς συμμάχους τὰς θέσεις τὰς
ὁποίας ἕκαστος αὐτῶν ὤφειλε νὰ φυλάττῃ εἰς τὸ ἄλλο
τείχισμα. Ἐν τούτοις ὁ Νικίας ἔκρινεν ὠφέλιμον νὰ ὀχυ-
ρῶσιν τὸ μέρος τὸ καλούμενον Πλημμύριον· εἶναι δὲ
τοῦτο ἀκρωτήριο ἀντιπέραν τῆς πόλεως ὅπερ, προέχον

ἐν τῷ μεγάλῳ λιμένι, ποιεῖ τὸ στόμιον στενόν· ἡ ὀχύρωσις τοῦ μέρους ἐκείνου θὰ εὐκόλυνε κατὰ τὴν ιδέαν τοῦ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν τροφίμων, διότι οἱ Ἀθηναῖοι θὰ ἐστάθμευον εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ νεωρίου τῶν Συρακουσίων καὶ δὲν θὰ ἐφόρμων ἐκ τοῦ μυχοῦ τοῦ λιμένος εἰς πᾶσαν κίνησιν τοῦ ἐχθρικοῦ ναυτικοῦ, ὡς ἐγίνετο μέχρι τότε. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς λοιπὸν ταύτης προσεῖχε περισσότερον εἰς τὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον, ἐπειδὴ ἔβλεπεν ὅτι τὰ κατὰ ξηρὰν, ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Γυλίππου, ὀλιγωτέρας ἐλπίδας παρεῖχον. Μεταβιβάσας εἰς τὸ Πλημμύριον τὸν στρατὸν καὶ τὰ πλοῖα, ὠκοδόμησε τρία φρούρια εἰς τὰ ὁποῖα ἀπέθεσε τὰ πλεῖστα τῶν σκευῶν καὶ πλησίον τῶν ὁποίων ἠγκυροβόλησαν τὰ μεγάλα πλοῖα καὶ τὰ ταχέα. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὰ πληρώματα ἤρχισαν νὰ ὑποφέρωσι· δὲν ἠδύναντο νὰ προμηθεύωνται ὕδωρ εἰμὴ ὀλίγον καὶ μακρόθεν, καὶ συγχρόνως, ὅσάκις οἱ ναῦται ἐξήρχοντο διὰ νὰ συνάξωσι φρύγανα, ἐφρονέοντο οἱ πλεῖστοι ὑπὸ τῶν Συρακουσίων ἱππέων οἵτινες ἦσαν κύριοι τῆς ξηρᾶς· διότι τὸ τρίτον μέρος τοῦ ἱππικοῦ τούτου, ὅπως ἐμποδίζῃ τοὺς εἰς τὸ Πλημμύριον νὰ ἐξέρχωνται καὶ βλάπτωσιν, ἦτο παρατεταγμένον πλησίον τοῦ πολυχίνου Ὀλυμπιείου. Μαθὼν πρὸς τούτοις ὁ Νικίας ὅτι τὰ ἐπίλοιπα πλοῖα τῶν Κορινθίων ἐπλησίαζον, ἔπεμψε πρὸς κατασκόπευσιν εἴκοσι πλοῖα μὲ τὴν διαταγὴν νὰ ναυλοχῇωσιν εἰς τοὺς Λοκροὺς, εἰς τὸ Ῥήγιον καὶ τὰ προσιτὰ μέρη τῆς Σικελίας.

5. Ὁ Γύλιππος, μολονότι ὠκοδόμει τὸ διὰ τῶν Ἐπιπολῶν τεῖχος, μεταχειριζόμενος πρὸς τοῦτο τοὺς λίθους τοὺς ὁποίους οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἀποθέσει ἐκεῖ δι' ἑαυτοὺς, ἐξῆγε συγχρόνως τοὺς Συρακουσίους καὶ τοὺς συμ-

μάχους ἀλληλοδιαδόχως διὰ νὰ τοὺς παρατάτῃ εἰς μάχην πρὸ τοῦ τειχίσματος. Ἀντιπαρετάσσοντο δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι. Ὅταν δὲ ὁ Γύλιππος ἔκρινεν ὅτι ἐπέστη ἡ κατάλληλος στιγμή, ἤρχισε τὴν ἔφοδον· συμπλακέντων δὲ τῶν δύο στρατῶν, ἡ μάχη ἐγίνετο μεταξὺ τῶν τειχισμάτων, ὅπου τὸ ἱππικὸν τῶν Συρακουσίων καὶ τῶν συμμάχων οὐδεμίαν ὠφέλειαν παρέσχεν. Οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἡττηθέντες, ἐσύναξαν τοὺς νεκροὺς τῶν διὰ συνθήκης, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔστησαν τρόπαιον, ὅταν ὁ Γύλιππος συνεκάλεσε τὰ στρατεύματά του καὶ τοῖς εἶπεν ὅτι ἡ ἀποτυχία τῶν δὲν προῆλθε παρ' αὐτῶν ἀλλὰ παρ' αὐτοῦ· διότι πυκνώσας τὰς τάξεις πολὺ πλησίον τῶν τειχῶν, κατέστησεν ἀνωφελῆ τὴν δύναμιν τοῦ ἱππικοῦ καὶ τῶν ἀκοντιστῶν καὶ ὅτι τώρα ἀμέσως ἤθελε νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὰ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Προσέθηκε νὰ ἔχῃσι κατὰ νοῦν ὅτι δὲν ἦσαν ὑποδεέστεροι ὡς πρὸς τὰς δυνάμεις, καὶ ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνδρείαν, ὄντες Πελοποννήσιοι καὶ Δωριεῖς, οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπῆρχεν ὅτι θὰ ἐνίκων τοὺς Ἴωνας, τοὺς νησιώτας, συρφετὸν ξένων, καὶ ὅτι θὰ ἐδίωκον αὐτοὺς ἐκ τῆς χώρας. Ἐπειτα, ὅταν ἦλθεν ὁ καιρὸς, τοὺς ὠδήγησεν ἐκ νέου κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

6. Ὁ δὲ Νικίας καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν τοὺς προσεκάλει ὁ ἐχθρὸς, ἡσθάνοντο καλῶς ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ μὴ ἐπιτρέψῃσι τὴν περαιώσιν τοῦ παραλλήλου τείχους, διότι τοῦτο ἐπλησίαζεν ἤδη νὰ ὑπερβῇ τὴν ἄκραν τοῦ τείχους τῶν Ἀθηναίων, καὶ ὅτι, ἐὰν ἅπαξ προεξήρχετο, θὰ καθίστατο ἀδιάφορον δι' αὐτοὺς νὰ νικῶσι διὰ παντὸς μαχόμενοι, ἢ νὰ μὴ πολεμήσωσι παντάπασιν. Ἐπροχώρησαν λοιπὸν κατὰ τῶν Συρακουσίων. Ὁ Γύλιππος, ὀδηγήσας τοὺς ὀπλίτας ἐξω τῶν τειχῶν

περισσότερον ἢ πρότερον, συνεπλάκη μὲ τοὺς Ἀθηναίους· τοὺς δὲ ἱππεῖς καὶ τοὺς ἀκοντιστὰς παρέταξεν ἐκ πλαγίου τῶν Ἀθηναίων, εἰς τὸ μᾶλλον εὐρύχωρον μέρος, ὅπου ἔληγον αἱ ὀχυρωματικαὶ ἐργασίαι ἀμφοτέρων τῶν στρατῶν. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ προσβαλόντες οἱ ἱππεῖς τὸ εὐώνυμον κέρας τῶν Ἀθηναίων ὅπερ ἦτο ἀπέναντί των, τὸ ἔτρεψαν εἰς φυγὴν· παρασυρθέν ὑπὸ τοῦ κινήματος τούτου τὸ ἐπίλοιπον στράτευμα ἐνίκηθη ὑπὸ τῶν Συρακουσίων καὶ κατέπεσεν εἰς τὰ τειχίσματα. Κατὰ τὴν ἐπομένην νύκτα οἱ Συρακούσιοι ἐπρόφθασαν νὰ οἰκοδομήσωσι τὸ τεῖχος τῶν πλησίον τοῦ τείχους τῶν Ἀθηναίων καὶ τὸ προεξέβαλιν μάλιστα· τοιοῦτοτρόπως οἱ μὲν Συρακούσιοι δὲν εἶχον πλέον νὰ φοβῶνται ἄλλο ἐμπόδιον ἐκ μέρους τῶν Ἀθηναίων, ἐνῶ οὗτοι, ἔστω καὶ ἂν ἐνίκων, δὲν θὰ ἠδύναντο πλέον νὰ τοὺς περικτείσωσι.

7. Μετὰ τοῦτο, τὰ ὑπολειπόμενα δώδεκα πλοῖα τῶν Κορινθίων, τῶν Ἀμπρακιωτῶν καὶ τῶν Λευκαδίων, λαθόντα τὴν προσοχὴν τῶν Ἀθηναίων, εἰσέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα τῶν Συρακουσῶν. Ἀρχηγὸς αὐτῶν ἦτο ὁ Κορίνθιος Ἑρασινίδης. Τὰ πληρώματα αὐτῶν ἐβοήθησαν τοὺς Συρακουσίους νὰ περαιώσωσι τὸ τεῖχος τῶν μέχρι τοῦ ἐγκαρσίου τείχους. Τότε ὁ Γύλιππος ἀνεχώρησε διὰ νὰ περιέλθῃ τὴν λοιπὴν Σικελίαν ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ συλλέξῃ στρατὸν ναυτικὸν καὶ πεζικόν, καὶ συγχρόνως νὰ ἐλκύσῃ μὲ τὸ μέρος του ἐκείνας ἐκ τῶν πόλεων ὅσαι δὲν ἦσαν εὐδιάθετοι διὰ τὸν πόλεμον ἢ ὅσαι μέχρι τότε εἶχον ἀποστῇ ὀλοτελῶς. Ἄλλοι πρέσβεις τῶν Συρακουσίων καὶ τῶν Κορινθίων ἐστάλησαν εἰς τὴν Λακεδαίμονα καὶ τὴν Κόρινθον διὰ νὰ ζητήσωσι νὰ σταλῶσιν εἰς τὴν Σικελίαν καὶ ἄλλα στρατεύματα, εἴτε δι' ὀγκάδων, εἴτε

διὰ μικρῶν πλοίων, εἴτε διὰ παντὸς ἄλλου μέσου, καθότι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ζητήσῃ νέας ἐπικουρίας. Ἐκτὸς τούτου, οἱ Συρακούσιοι κατήρτιζον ναυτικόν, ἐξήσκουν αὐτὸ διὰ νὰ δοκιμάσωσι τὰς δυνάμεις των καὶ κατὰ θάλασσαν καὶ πολλὴν προθυμίαν ἔδειξαν καὶ εἰς τὰς ἄλλας προετοιμασίας.

8. Ὁ Νικίας ἐνόησεν ὅλα ταῦτα, καὶ βλέπων ὅτι καθ' ἡμέραν ἤξανον αἱ δυνάμεις τῶν ἐχθρῶν καὶ αἱ ἑδραί του ἀμνηχανίαι, ἔπεμψεν ἀγγέλους εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπερ ἔπραξε καὶ ἄλλοτε πολλάκις μετὰ πᾶν συμβεβηκός· τότε ὅμως τοὺς ἐπολλαπλασίασε, καθόσον ἐνόμιζεν ὅτι αἱ περιστάσεις ἦσαν δειναί, καὶ ὅτι, ἐὰν δὲν μετεκάλουν τάχιστα τὸν στρατὸν, ἢ ἐὰν δὲν τῷ ἔπεμπον σημαντικὰς βοηθείας, οὐδεμία ὑπῆρχεν ἐλπίς σωτηρίας. Φοβούμενος δὲ μήπως οἱ πεμπόμενοι, εἴτε δι' ἀδυναμίαν περὶ τὸ λέγειν, εἴτε δι' ἑλλειψιν μνήμης, εἴτε διὰ νὰ ἀρέσωσιν εἰς τὸ πλῆθος, δὲν ἐκθέσωσι τὰ πράγματα ὅπως εἶχον, ἔγραψεν ἐπιστολὴν, νομίζων ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου οἱ Ἀθηναῖοι, λαμβάνοντες ἀκριβῆ γινῶσιν τῶν διανοημάτων του, χωρὶς ταῦτα νὰ παραμορφωθῶσιν ὑπὸ τοῦ εἰκόματος τοῦ ἀγγέλου, θὰ διασκεφθῶσι καὶ θὰ λάβωσι μέτρα σύμφωνα πρὸς τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Καὶ οἱ μὲν ἀπεσταλμένοι ἀνεχώρησαν ἐπιφορτισθέντες τὴν ἐπιστολὴν καὶ ὅσα ὥφειλον νὰ εἰπωσι διὰ ζώσης, αὐτὸς δὲ φυλάττων προσεκτικώτερον τὸ στρατόπεδον, ἀπέφευγε νὰ ἐκτίθεται ἐκουσίως εἰς τοὺς κινδύνους.

9. Περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ θέρους ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Εὐετίων, ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ Περδίκκου καὶ πολλῶν Θρακῶν, ἐστράτευσε κατὰ τῆς Ἀμφιπόλεως· μὴ δυνηθεὶς ὅμως νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν, ἔφερε τὰς τριή-

ρεις του εἰς τὸν Στρυμόνα καὶ τὴν ἐπολιόρκησεν ἐκ τοῦ μέρους τοῦ ποταμοῦ τούτου, ἐκτελῶν τὰς ἐφόδους ἐκ τοῦ Ἱμεραίου. Καὶ τοιουτοτρόπως ἔληξε τὸ θέρος τοῦτο.

10. Κατὰ τὸν ἐπόμενον χειμῶνα φθάσαντες εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ παρὰ τοῦ Νικίου πεμφθέντες, καὶ ὅσα διετάχθησαν νὰ εἰπωσι διὰ ζώσης εἶπον, καὶ εἰς τὰς γενομένας ἐρωτήσεις ἀπεκρίθησαν καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἔδωσαν. Προχωρήσας δὲ ὁ γραμματεὺς τῆς πόλεως ἀνέγνωσεν αὐτὴν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ἔχουσιν ὡς ἑξῆς.

11. αἰστανόμενοι, ὦ Ἀθηναῖοι, ἐκ πολλῶν ἄλλων ἐπιστολῶν μου τὰ προηγούμενα συμβεβηκότα· οὐχ ἥττον εἶναι καιρὸς σήμερον νὰ μάθετε τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα καὶ νὰ σκεφθῆτέ τι ὀριστικόν. Νικησάντων ἡμῶν ἐν πλείσταις μάχαῖς τοὺς Συρακουσίους καθ' ὧν ἐξεπέμφθημεν καὶ οἰκοδομησάντων τὰ τεῖχη ἐν τῷ τῶν ὁποίων εὐρισκόμεθα σήμερον, ἦλθεν ὁ Λακεδαιμόνιος Γύλιππος ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ στρατὸν ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐκ τινων πόλεων τῆς Σικελίας. Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην μάχην νικᾶται ὑφ' ἡμῶν· ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ, βιασθέντες ὑπὸ πολλῶν ἱππέων καὶ ἀκοντιστῶν, κατεφύγομεν εἰς τὰ τεῖχη ἡμῶν. Ἀναγκασθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἐναντίων νὰ διακόψωμεν τὸν περιτειχισμὸν, μένομεν τῶρα ἡσυχάζοντες, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ μεταχειρισθῶμεν ὅλον τὸν στρατὸν ἡμῶν, διότι ἡ φύλαξις τῶν τειχῶν μᾶς ἀφαιρεῖ μέρος τῶν ὑπλιτῶν. Οἱ δὲ ἐχθροὶ ὠκοδόμησαν ἀπλοῦν τεῖχος, παραλλήλως τοῦ ἰδιοῦ μας, εἰς τρόπον ὥστε, ἐὰν δὲν ἐπιτεθῶμεν κατὰ τοῦ παρατειχίσματος τούτου μετὰ πολλοῦ στρατοῦ διὰ νὰ τὸ κυριεύσωμεν, δὲν ὑπάρχει πλέον τρόπος νὰ τοὺς περιτειχίσωμεν. Οὕτω λοιπὸν, ἐνῷ φαινόμεθα ὅτι πολιορκούμεν ἔλ-

λους, πράγματι ὅμως ἡμεῖς εἴμεθα μᾶλλον οἱ πολιορκούμενοι, τοῦλάχιστον κατὰ ξηράν· διότι τὸ ἐχθρικὸν ἱππικὸν δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ μακρυνθῶμεν.

12. «Πρὸ ὀλίγου ἔπεμψαν εἰς τὴν Πελοπόννησον πρέσβεις διὰ νὰ ζητήσωσι καὶ ἄλλον στρατὸν, καὶ ὁ Γύλιππος περιτρέχει τὰς πόλεις τῆς Σικελίας διὰ νὰ πείσῃ τὰς μὲν (ἐκεῖνας αἵτινες μένουσιν ἡσυχοὶ σήμερον) νὰ ἐνωθῶσι μετ' αὐτοῦ, καὶ διὰ νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὰς ἄλλας, εἰ δυνατόν, νέας δυνάμεις πεζὰς καὶ ναυτικὰς· διότι σκοπεύουσι, καθὼς μανθάνω, νὰ κάμωσιν ἀπόπειραν κατὰ τῶν τειχῶν μας πρὸς τὸ πεζικόν των, καὶ διὰ θαλάσσης μὲ τὰ πλοῖα. Κανεῖς ἅς μὴ ἐκπλαγῇ ὅτι σκοπεύουσι νὰ μᾶς προσβάλωσι καὶ διὰ θαλάσσης, διότι τὸ ναυτικὸν ἡμῶν (καθὼς γινώσκουσι καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ) κατ' ἀρχὰς μὲν ἦτο εἰς ἀνθηρὰν κατάστασιν, τόσον διὰ τὴν ξηρότητα τῶν πλοίων ὅσον καὶ διὰ τὴν ὑγείαν τῶν πληρωμάτων· ἀλλὰ τώρα τὰ πλοῖα ἡμῶν εἶναι διάβροχα, τοσοῦτον χρόνον μείναντα εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τὰ πληρώματα ἀποσυντεθειμένα. Μᾶς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀνελκύσωμεν τὰ πλοῖα εἰς τὴν ξηράν διὰ νὰ τὰ καθαρίσωμεν, διότι ὁ ἐχθρικὸς στόλος, ἴσος καὶ μάλιστα ἀνώτερος τὸν ἀριθμὸν, φαίνεται πάντοτε ἑτοιμὸς νὰ ἐπιτεθῇ κατ' ἡμῶν καὶ αἱ ἀσκήσεις γίνονται φανεραί. Οἱ ἐχθροὶ δύνανται ἀνενοχλήτως καὶ νὰ ἐπιτίθενται καὶ νὰ καθαρίζωσι τὰ πλοῖά των, διότι δὲν εἶναι ἡναγκασμένοι νὰ περιπλέωσιν ἀεννάως.

13. «Μόλις θὰ εἴχομεν τὴν αὐτὴν ὑπεροχὴν ἐὰν ὁ στόλος μας ἦτο ἀσυγκρίτως πολυαριθμώτερος καὶ ἐὰν δὲν ἤμεθα ἡναγκασμένοι, ὡς σήμερον, νὰ προσφυλασώμεθα μετ' ὅλων τῶν πλοίων μας· διότι ὀλίγον ἐὰν

χαλαρώσωμεν τὴν ἐπιτήρησιν, θὰ μᾶς λείψωσι τὰ τρέφιμα τὰ ὅποια καὶ ἤδη μετ' οὐ σμικρᾶς δυσκολίας φθά· νουσιν εἰς ἡμᾶς διερχόμενα πρὸ τῆς ἐχθρικῆς πόλεως. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποῖον κατέστρεψε καὶ καταστρέφει ἀκόμη τὰ πληρώματα εἶναι ὅτι οἱ ναῦται, ἀναγκαζόμενοι νὰ μακρύνωνται διὰ νὰ συνάξωσι φρύγανα, ἢ διὰ νὰ εὕρωσι λείαν καὶ ὕδωρ, φονεύονται ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ, καὶ οἱ δοῦλοι, ἀφότου αἱ δυνάμεις εἶναι ἴσαι ἐκατέρωθεν, λειποτακτοῦσι· μεταξὺ τῶν ξένων, ὅσοι μὲν εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα ἀναγκαστικῶς, δράττονται τῆς πρώτης εὐκαιρίας διὰ νὰ διασπαρῶσιν εἰς τὰς πόλεις, ὅσοι δὲ κατ' ἀρχὰς, δελεασθέντες ὑπὸ τοῦ μεγάλου μισθοῦ, εἶχον φαντασθῇ νὰ συνάξωσι μᾶλλον χρήματα ἢ νὰ πολεμήσωσιν, ἅμα παρὰ τὴν προσδοκίαν τῶν εἶδον τοὺς ἐχθροὺς νὰ ἀνθίστανται μετὰ στόλου καὶ δι' ἄλλων μέσων, εὐθύς ἄλλοι μὲν ἀπέρχονται ὑπὸ τὴν πρόφασιν ὅτι μεταβαίνουσι πρὸς ἀναζήτησιν τῶν φυγόντων δούλων, ἄλλοι δὲ ὅπως δύνανται. Ἡ Σικελία εἶναι εὐρύχωρος. Ὑπάρχουσι τινες μάλιστα οἵτινες, διὰ νὰ ἐμπορευθῶσιν ἐνταῦθα, ἀγοράζουσιν Ὑκκαρικὰ ἀνδράποδα, πείθουσι τοὺς τριηράρχους νὰ τὰ δεχθῶσιν εἰς τὰ πλοῖα ἀντ' αὐτῶν καὶ μειοῦται τοιοῦτοτρόπως τὸ ἐκλεκτὸν τῶν πληρωμάτων.

14. α' Ἡξεύρετε ἤδη αὐτὸ τὸ ὅποῖον σᾶς γράφω, ὅτι τὰ πληρώματα δὲν διατελοῦσιν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν καλῇ καταστάσει καὶ ὅτι σπάνιοι εἶναι οἱ ναῦται οἱ γνωρίζοντες νὰ διευθύνωσι τὸ πλοῖον ἔξω τοῦ λιμένος καὶ νὰ κωπηλατῶσι μετὰ ῥυθμοῦ. Ἀλλὰ τὸ χεῖρον πάντων εἶναι ὅτι ἐγὼ ὁ στρατηγὸς δὲν δύναμαι νὰ ἐμποδίσω τὰς ἀταξίας ταύτας, διότι χαρακτηρὸς ὡς ὁ ἰδικός

σας δυσκόλως κυβερνᾶται. Δὲν ἤξεύρομεν πόθεν νὰ συμπληρώσωμεν τὰ πληρώματα, ἐνῶ οὐδὲν τούτου εὐκολώτερον εἰς τοὺς ἐχθρούς. Διὰ νὰ ἐπαρκῶμεν εἰς τὰς καθημερινὰς ἀνάγκας καὶ διὰ νὰ συμπληρῶμεν τὰ κενὰ, περιοριζόμεθα εἰς μόνον τὰ μέσα τὰ ὅποια εἶχομεν ἐρχόμενοι ἐνταῦθα, διότι αἱ σύμμαχοι πόλεις, ἡ Νάξος καὶ ἡ Κατάνη, οὐδεμίαν συνδρομὴν δύνανται νὰ μᾶς παρέξωσιν· εἰς τρόπον ὥστε ἐάν εἰς τοὺς ἐχθρούς προστεθῇ καὶ ἄλλη μία εὐτυχία, ἐάν παραδείγματος χάριν αἱ πόλεις τῆς Ἰταλίας αἵτινες μᾶς τρέφουσι, βλέπουσαι τὴν κατάστασιν εἰς τὴν περιήλθομεν καὶ ὅτι δὲν μᾶς πέμπετε ἐπικουρίας, ἐνθῶσι μετ' αὐτῶν, ὁ πόλεμος θέλει τελειώσει ὑπὲρ αὐτῶν ἀμαχητὶ, καθότι θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ παραδοθῶμεν. Θὰ ἡδυνάμην νὰ σᾶς πέμψω εἰδήσεις εὐαρεστοτέρας, ἀλλ' ὅχι ὠφελιμωτέρας, ἀφοῦ πρέπει νὰ μάθετε τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῶν πραγμάτων καὶ νὰ σκεφθῆτε ἐπ' αὐτῆς. Ἐπειδὴ ἄλλως τε γνωρίζω τὸν χαρακτῆρά σας, ὅτι ἀγαπᾶτε τὰς μᾶλλον εὐαρέστους εἰδήσεις καὶ ἔπειτα παραπονῆσθε ἐάν τὰ συμβαίνοντα δὲν ἀνταποκρίνωνται μὲ τὰς προσδοκίας σας, ἔκρινα ἀσφαλέστερον νὰ σᾶς γνωστοποιήσω τὴν ἀλήθειαν.

15. «Πρὸς τὸ παρὸν ἐστὲ πεπεισμένοι ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὸν σκοπὸν τῆς ἐκστρατείας, στρατιῶται καὶ ἀρχηγοὶ οὐδεμίαν αἰτίαν μομφῆς παρέσχον· ἀλλ' ἔπειδὴ ὅλη ἡ Σικελία ὁμονοεῖ, καὶ περιμένει ἄλλον στρατὸν ἐκ τῆς Πελοποννήσου, σκεφθῆτε ὅτι αἱ ἐνταῦθα δυνάμεις μας δὲν ἀρκοῦσι μήτε διὰ τὰς παρούσας ἀνάγκας καὶ ὅτι πρέπει ἢ νὰ μᾶς ἀνακαλέσετε ἢ νὰ πέμψετε καὶ ἄλλον στρατὸν ξηρᾶς καὶ θαλάσσης οὐχὶ κατώτερον, πολλὰ χρήματα καὶ ἓνα στρατηγὸν διὰ νὰ μὲ ἀντικαταστήσῃ,

καθότι πάσχων ἀπὸ νεφρίτιδα δὲν δύναμαι νὰ μένω ἐνταῦθα περισσότερον. Ἐξαιτοῦμαι τὴν ἐπιείκειάν σας· ἐνόσω ἤμην ὑγιῆς πολλὰς ὑπηρεσίας σᾶς παρέσχον εἰς διαφόρους ἐντολὰς τὰς ὁποίας μοι ἀνεθέσατε. Πρὸ πάντων ὅ,τι ἀποφασίσετε, πράξατέ το ἅμα τῷ ἔαρι, ἄνευ ἀναβολῆς· διότι ὀλίγος χρόνος ἀρκεῖ εἰς τοὺς ἐχθρούς μας διὰ νὰ εὗρωσιν ἐπικουρίαν ἐν τῇ Σικελίᾳ· ὅσον ἀφορᾷ τὰς τῆς Πελοποννήσου, ναὶ μὲν αὗται θὰ ἔλθωσι βραδύτερον, ἀλλ' ἐὰν δὲν προσέξετε, τινὲς μὲν θὰ σᾶς διαφύγωσιν, ὡς καὶ πρότερον, τινὲς δὲ θὰ σᾶς προλάβωσι. »

16. Τοιοῦτον ἦτο τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Νικίου· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἀφοῦ ἤκουσαν τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς, δὲν ἀφῆρσαν μὲν τὴν στρατηγίαν ἀπὸ τὸν Νικίαν· ἀλλὰ μέχρις οὗ φθάσωσιν οἱ ἄλλοι ἐκλεχθέντες συνάρχοντες αὐτοῦ, διώρισαν δύο ἐκ τῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ εὐρισκομένων, τὸν Μένανδρον καὶ τὸν Εὐθύδημον, διὰ νὰ μὴ ὑφίσταται μόνος τὰς κακουχίας τοῦ πολέμου Ἀσθενὴς ὢν. Ἐψήφισαν ἐπίσης νὰ πέμψωσι καὶ ἄλλον στρατὸν ναυτικὸν καὶ πεζὸν, συγκείμενον ἐξ Ἀθηναίων ἐγγεγραμμένων εἰς τὸν κατάλογον καὶ ἐκ συμμάχων· συνάρχοντας δὲ αὐτοῦ ἐξελέξαντο Δημοσθένην τὸν Ἀλκισθένους καὶ Εὐρυμέδοντα τὸν Θουκλέους. Καὶ τὸν μὲν Εὐρυμέδοντα ἔπεμψαν ἀμέσως εἰς τὴν Σικελίαν περὶ τὰς χειμερινὰς τροπὰς τοῦ ἡλίου μετὰ δέκα πλοίων καὶ ἑκατὸν εἴκοσι ταλάντων διὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς τὸν στρατὸν ὅτι ἐπικουρίαι ἐμελλον νὰ φθάσωσι καὶ ὅτι θὰ ἐφρόντιζον περὶ αὐτοῦ.

17. Ὁ δὲ Δημοσθένης ἔμεινε παρασκευαζόμενος διὰ νὰ ἀποπλεύσῃ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος· συνήθροισε στρατεύματα παρὰ τῶν συμμάχων καὶ ἔλαβε παρ' αὐ-

τῶν χρήματα, πλοῖα καὶ ὀπλίτας. Ἐπεμψαν ἐπίσης οἱ Ἀθηναῖοι εἴκοσι ναῦς περὶ τὴν Πελοπόννησον διὰ νὰ φυλάττωσι μήπως μεταβῇ κανεὶς ἐκ τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Πελοποννήσου εἰς τὴν Σικελίαν· διότι οἱ Κορίνθιοι, ἀφοῦ ἐπέστρεψαν οἱ πρέσβεις τῶν ἀναγγέλλοντες ὅτι τὰ ἐν Σικελίᾳ ἔβαινον ἐπὶ τὰ κρείττω, κρίναντες ὅτι ἡ πρώτη ἀποστολὴ τῶν πλοίων δὲν ὑπῆρξεν ἀνωφελής, ἐνεθάρρυνθησαν περισσότερον καὶ ἡτοιμάζοντο καὶ αὐτοὶ νὰ πέμψωσιν εἰς τὴν Σικελίαν ὀπλίτας ἐπὶ ὀλκάδων, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι νὰ πέμψωσι διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου ὀπλίτας ἐκ τῆς ἄλλης Πελοποννήσου. Πρὸς τούτοις οἱ Κορίνθιοι ἐπλήρουν εἰκοσιπέντε ναῦς διὰ νὰ ἀποπειραθῶσι ναυμαχίαν κατὰ τῶν πρὸ τῆς Ναυπάκτου φυλασσόντων πλοίων καὶ εὐκολύνωσι τὸν ἀπόπλου τῶν ὀλκάδων περισπῶντες πρὸς τὰς τριήρεις τὴν προσοχὴν τῶν ἐν Ναυπάκτῳ σταθμευόντων Ἀθηναίων.

18. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἡτοιμάζον ἐπίσης καὶ τὴν εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσβολὴν τὴν ὁποίαν εἶχον μὲν προαποφασίσει, ἐπέσπευσαν ὅμως τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς ἐνδόντες εἰς τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις τῶν Συρακουσίων καὶ τῶν Κορινθίων οἵτινες ἤλπιζον ὅτι διὰ τοῦ περισπασμοῦ τούτου ἤθελε διακωλυθῇ ἡ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν Σικελίαν ἀποστολὴ τῶν ἐπικουριῶν. Ἐπέμενε δὲ καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης νὰ ὀχυρωθῇ ἡ Δεκέλεια καὶ νὰ μὴ παύσῃ ὁ πόλεμος. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον ἐνεθάρρυνε πρὸ πάντων τοὺς Λακεδαιμονίους, ἦτο ἡ ἰδέα ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, ἐνασχολούμενοι εἰς διπλοῦν πόλεμον, καθ' ἑαυτῶν καὶ κατὰ τῶν Σικελιωτῶν, θὰ καθίσταντο εὐκαθαιρετώτεροι, καὶ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι πρῶτοι ἔλυσαν τὰς σπονδὰς. Ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ ἡ ῥῆξις προῆλθε παρὰ τῶν Λακεδαιμο-

νίων, διότι οἱ Θηβαῖοι εἰσῆλθον εἰρήνης οὔσης εἰς τὴν Πλάταιαν, καὶ μολονότι ἦτο γεγραμμένον ἐν ταῖς συνθήκαις νὰ μὴ καταφεύγωσιν εἰς τὰ ὅπλα κατ' ἐκείνων οἵτινες ἤθελον νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς διαιτησίαν, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἡρνήθησαν νὰ δικασθῶσι προσκληθέντες ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Καὶ διὰ τοῦτο ἐνόμιζον ὅτι δικαίως ἔπαθον, καὶ ἐνθυμοῦντο τὴν συμφορὰν τῆς Πύλου καὶ ὅλας τὰς μετὰ ταῦτα δυστυχίας. Ἀλλ' ὅταν εἶδον ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐδῆρουν μετὰ τῶν τριάκοντα πλοίων τοὺς ἀγροὺς τῆς Ἐπιδαύρου, τῶν Πρασιῶν καὶ ἄλλων χωρῶν, καὶ συγχρόνως ὅτι ἐπεδίδοντο εἰς ληστρικὰς πράξεις ἐξερχόμενοι τῆς Πύλου, καὶ ὅτι προσκαλούμενοι ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἡρνοῦντο νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς διαιτησίαν ὡς ἂν ἡγείροντο φιλονεικίαι περὶ τῶν ἀμφισβητούμενων ἄρθρων τῆς συνθήκης, τότε οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐνόμισαν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι περιέπεσαν εἰς τὸ αὐτὸ ἔγκλημα εἰς ὃ εἶχον περιπέσει καὶ αὐτοὶ πρότερον, καὶ δὲν ἐδίστασαν πλέον νὰ ἐπαναλάβωσι τὸν πόλεμον. Κατὰ τὸν χειμῶνα λοιπὸν ἐκεῖνον διέταξαν τοὺς συμμάχους νὰ προμηθεύσωσι σίδηρον, καὶ ἡτοίμασαν ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα ἐργαλεῖα πρὸς οἰκοδομὴν φρουρίων. Συγχρόνως συνεισέφερον ἐξ ἰδίων τῶν ὅπως πέμψωσι δι' ὀλκάδων εἰς τὸν ἐν τῇ Σικελίᾳ στρατὸν ἐπικουρίας καὶ ἠνάγκασαν τοὺς ἄλλους Πελοποννησίους νὰ πράξωσι τὸ αὐτό. Ἐν τούτοις ὁ χειμὼν ἔληξε καθὼς καὶ τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τοῦ πολέμου τούτου τὸν ὁποῖον συνέγραψεν ὁ Θουκυδίδης.

19. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπομένου ἔαρος ⁽¹⁾, οἱ Λα-

(1) Δέκατον ἔννατον ἔτος τοῦ πολέμου, 443 π. Χ.

κεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι εἰσέβαλον ἐνωρίτατα εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἀρχηγὸς δ' αὐτῶν ἦτο ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγις ὁ Ἀρχιδιάμου. Καὶ πρῶτον μὲν ἐδῆσαν τὰ περὶ τὸ πεδῖον μέρη τῆς χώρας, ἔπειτα ὠχύρωσαν τὴν Δεκέλειαν διανείμαντες τὴν ἐργασίαν κατὰ πόλεις. Ἀπέχει δὲ ἡ Δεκέλεια ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων ἑκατὸν εἴκοσι σταδίου, καὶ ἡ αὐτὴ περίπου ἀπόστασις ὑπάρχει ἀπὸ τῆς Βοιωτίας. Ἡ ὠχύρωσις ἐκείνη, ἣτις ἐφαίνετο ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ἐγένετο εἰς τὴν πεδιάδα καὶ εἰς τὰ μᾶλλον εὐφορὰ μέρη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ βλάπτωσι τοὺς ἐχθρούς. Καὶ οἱ μὲν ἐν τῇ Ἀττικῇ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἐτείχιζον, οἱ δὲ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἀπέστελλον περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον δι' ὀλκάδων τοὺς ὀπλίτας εἰς τὴν Σικελίαν, οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ἐκλέξαντες ἑξακοσίους ὀπλίτας τοὺς βελτίστους μετὰ τῶν Εἰλώτων καὶ τῶν νεοδαμωδῶν καὶ στρατηγὸν τὸν Σπαρτιάτην Ἐκκριτον, οἱ δὲ Βοιωτοὶ τριακοσίους ὀπλίτας τοὺς ὁποίους ὠδήγουν οἱ Θηβαῖοι Ξένων καὶ Νίκων, καὶ ὁ Θεσπιεὺς Ἡγήσανδρος. Οὗτοι λοιπὸν ἀναχωρήσαντες πρῶτοι ἀπὸ τοῦ Ταινάρου τῆς Λακωνικῆς, ἀνήχθησαν εἰς τὸ πέλαγος· μετὰ τούτους δὲ ὀλίγον μετέπειτα οἱ Κορίνθιοι ἀπέστειλαν πεντακοσίους ὀπλίτας, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν ἦσαν ἐξ αὐτῆς τῆς Κορίνθου, οἱ δὲ ἄλλοι ἐλήφθησαν μισθωτοὶ μετὰ τῶν Ἀρκάδων, καὶ ἀρχηγὸν αὐτὸν κατέστησαν Ἀλέξαρχον τὸν Κορίνθιον. Ἀπέστειλαν δὲ καὶ οἱ Σικυώνιοι διακοσίους ὀπλίτας ὁμοῦ μὲ τοὺς τῶν Κορινθίων τοὺς ὁποίους ὠδήγει ὁ Σικυώνιος Σαργεύς. Τὰ δὲ εἰκοσιπέντε πλοῖα τῶν Κορινθίων τὰ κατὰ τὸν χειμῶνα παρασκευασθέντα, συνεκράτουν τὸν ἐν τῇ Ναυπάκτῳ στόλον τῶν Ἀθηναίων

μέχρις οὐ οἱ Κορίνθιοι ὀπλῖται ἀναχωρήσωσιν ἐκ τῆς Πελοποννήσου μετὰ τῶν ὀλκάδων. Τούτου ἕνεκα εἶχον ἐτοιμασθῇ τὰ πλοῖα ταῦτα, ἵνα μὴ οἱ Ἀθηναῖοι προσέξωσι μᾶλλον πρὸς τὰς ὀλκάδας ἢ πρὸς τὰς τριήρεις.

20. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καθ' ὃν ἐτειχίζετο ἡ Δεκέλεια καὶ ἅμα τῇ ἀρχῇ τοῦ θέρους, οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν περὶ τὴν Πελοπόννησον τριάκοντα ναῦς ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν Χαρικλέους τοῦ Ἀπολλοδώρου, τὸν ὁποῖον διέταξαν νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Ἄργος διὰ νὰ ζητήσῃ, συμφώνως μὲ τὴν συνθήκην τῆς συμμαχίας, νὰ πέμψωσιν οἱ Ἀργεῖοι ὀπλίτας εἰς τὸν στόλον τοῦ ἔπεμψαν ἐπίσης, καθὼς εἶχον ἀποφασίσαι, τὸν Δημοσθένην εἰς τὴν Σικελίαν μὲ ἐξήκοντα ναῦς Ἀθηναίων καὶ πέντε Χίων, διακοσίους ὀπλίτας Ἀθηναίους ἐκ τῶν ἐγγεγραμμένων εἰς τὸν κατάλογον καὶ ὅσους περισσοτέρους νησιώτας ἡδυνήθησαν νὰ συλλέξωσιν ἐκασταχοῦ· ἐκ τῶν ἄλλων δὲ ὑπηκόων συμμάχων ἐπορίσθησαν πᾶν ὅ,τι εὖρον παρ' αὐτοῖς ἐπιτήδειον διὰ τὸν πόλεμον. Τὸν Δημοσθένην διέταξαν νὰ ἐνωθῇ κατ' ἀρχὰς μὲ τὸν Χαρικλέα καὶ νὰ δηῶσιν ἀμφοτέρωι τὰ παράλια μέρη τῆς Λακωνικῆς. Καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης φθάσας εἰς τὴν Αἴγιναν περιέμεινε νὰ φθάσωσι τὰ ὑπολειπόμενα στρατεύματα καὶ νὰ παραλάβῃ ὁ Χαρικλῆς τοὺς Ἀργεῖους.

21. Ἐν δὲ τῇ Σικελίᾳ, περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τοῦ θέρους τούτου, ἔφθασεν εἰς τὰς Συρακούσας καὶ ὁ Γύλιππος ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ ἐκ τῶν πόλεων τὰς ὁποίας ἔπεισεν ὅσῃν πλείστην ἡδυνήθη ἐκασταχόθεν στρατιάν. Καὶ συγκαλέσας τοὺς Συρακουσίους εἶπεν εἰς αὐτοὺς ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐξοπλίσωσιν ὅσα περισσότερα πλοῖα ἡδύναντο καὶ νὰ ἀποπειραθῶσι ναυμαχίαν τινὰ, διότι ἤλπιζεν ὅτι διὰ τοῦ

μέσου τούτου ἡ ὠφέλεια εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον ἤθελεν εἶσθαι ἀξία τοῦ κινδύνου. Καὶ ὁ Ἑρμοκράτης ἐπίσης, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Γυλίππου, τοὺς παρεκίνησε πολὺ νὰ μὴ διστάσῃσι νὰ προσβάλωσι τοὺς Ἀθηναίους διὰ τῶν πλοίων, λέγων ὅτι οὔτε οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον τὴν ναυτικὴν ἐμπειρίαν κληρονομικὴν καὶ αἰδίων, ἀλλ' ὅτι ἦσαν ἡπειρώται πλείοτερον τῶν Συρακουσίων καὶ ὅτι ἡναγκάσθησαν ὑπὸ τῶν Μήδων νὰ γίνωσι ναυτικοί· ὅτι ἐναντίον ἀνθρώπων οὕτω τολμηρῶν, ὡς ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ μᾶλλον ἐπίφοβοι ἐχθροὶ ἦσαν ἐκεῖνοι οἵτινες θὰ ἐδείκνυσαν ὁμοίαν τόλμην· διότι καθὼς διὰ τῆς τόλμης οἱ Ἀθηναῖοι, μολοντί ὑποδεέστεροι ἐνίοτε κατὰ τὰς δυνάμεις, ἐπιτίθενται κατὰ τῶν ἄλλων λαῶν καὶ ἐκφοβοῦσιν αὐτοὺς, οὕτω καὶ οἱ Συρακούσιοι θὰ ἐνέπνεον ὁμοίον τρόπον εἰς τοὺς ἐχθροὺς των. Εἶπε τέλος ὅτι ἐὰν παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν οἱ Συρακούσιοι ἐτόλμων νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων, ὁ τρόμος ὑπὸ τοῦ ὁποίου θὰ κατελαμβάνετο ὁ ἐχθρὸς θὰ παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς ὠφέλειαν μεγαλειτέραν τῆς βλάβης τὴν ὁποίαν ἡ ἐμπειρία τῶν Ἀθηναίων θὰ ἠδύνατο νὰ προξενήσῃ εἰς τὴν ἀπειρίαν τῶν Συρακουσίων· τοὺς συνεβούλευσε λοιπὸν νὰ ἀποπειραθῶσι ναυμαχίαν ἄνευ ἀναβολῆς. Καὶ οἱ μὲν Συρακούσιοι, ἐξοτρυνθέντες ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ Γυλίππου, τοῦ Ἑρμοκράτους καὶ ἄλλων τινῶν, ἀπεφάσισαν νὰ ναυμαχήσωσι καὶ εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα.

22. Ὁ δὲ Γύλιππος, ἅμα ἡτοιμάσθη ὁ στόλος, ἔλαβεν ὅλον τὸν πεζὸν στρατὸν διὰ νυκτὸς καὶ ἔφερεν αὐτὸν διὰ νὰ προσβάλῃ τὰ τείχη τοῦ Πλημμυρίου· συγχρόνως καὶ ἀπὸ συνθήματος τριάκοντα πέντε τριήρεις τῶν Συρακουσίων ἐπροχώρησαν ἀπὸ τοῦ μεγάλου λιμέ-

νός, τεσσαράκοντα πέντε δὲ ἀπὸ τοῦ μικροῦ ὅπου ἦτο ἐπίσης τὸ νεώριον τῶν Συρακουσίων. Αἱ τελευταῖαι αὗται περιέπλευσαν τὴν νῆσον διὰ νὰ ἐνωθῶσι μὲ τὰς ἄλλας καὶ πλεύσωσι κατὰ τοῦ Πλημμυρίου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ θορυβήσωσι τοὺς Ἀθηναίους διὰ τῆς αἰφνιδίας ἐκείνης ἐπιθέσεως. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι εἰσῆλθον μετὰ τάχους εἰς ἐξήκοντα πλοῖα, καὶ διὰ μὲν τῶν εἰκοσιπέντε ἐναυμάχησαν πρὸς τὰ τριάκοντα πέντε τῶν Συρακουσίων τὰ ὅποια ἦσαν εἰς τὸν μέγαν λιμένα, διὰ δὲ τῶν ἐπιλοίπων ἐξῆλθον πρὸς συνάντησιν ἐκείνων τὰ ὅποια ἐξελθόντα τοῦ νεωρίου περιέπλεον. Ἀμέσως ἤρχισαν τὴν ναυμαχίαν εἰς τὸ στόμιον τοῦ μεγάλου λιμένος· ἡ ἀντίστασις ὑπῆρξε μακρὰ ἐκατέρωθεν· οἱ μὲν ἤθελον νὰ παραβιάσωσι τὴν εἴσοδον, οἱ δὲ νὰ τὴν ἐμποδίσωσιν.

23. Οἱ Ἀθηναῖοι οἵτινες ἦσαν εἰς τὸ Πλημμύριον κατέβησαν εἰς τὴν παραλίαν· ἐνῷ δὲ ὅλη ἡ προσοχή των ἦτο ἐστραμμένη πρὸς τὴν ναυμαχίαν, αἰφνης ὁ Γύλιππος ἔφθασεν ἅμα τῇ αὐγῇ καὶ ἐπιτεθείς κατὰ τῶν φρουρίων, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκυρίευσεν τὸ μέγιστον, κατόπιν δὲ τὰ δύο μικρότερα, μὴ ἀντιστάντων τῶν φυλάκων, ἅμα εἶδον τὸ μέγιστον εὐκόλως κυριευθέν. Καὶ ἐκ μὲν τοῦ πρώτου κυριευθέντος οἱ ἄνθρωποι, ὅσοι κατέφυγον εἰς τὰ πλοῖα καὶ εἰς ὀλκάδα τινὰ, δυσκόλως ἔφθασαν εἰς τὸ στρατόπεδον· διότι ὁ στόλος τῶν Συρακουσίων ὅστις ἦτο εἰς τὸν μέγαν λιμένα, ὑπερισχύσας εἰς τὴν ναυμαχίαν, ἀπέστειλεν εἰς καταδίωξίν των μίαν τριήρη ταχύπλουν· ἀφοῦ δὲ ἐκυριεύθησαν καὶ τὰ ἄλλα δύο φρούρια, οἱ ἐξ αὐτῶν διαφυγόντες ἠδυνήθησαν νὰ παραπλεύσωσιν εὐκολώτερον, διότι κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν εἶχον ἡττηθῆ οἱ Συρακούσιοι. Ἐκεῖνα ἐκ τῶν πλοίων ὅσα ἐναυμάχησαν

πρὸ τοῦ στομίου τοῦ λιμένος καὶ ἐβίασαν τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων, εἶχον εἰσέλθει εἰς τὸν λιμένα ἀτάκτως καὶ συνταραχθέντα πρὸς ἄλληλα ἔδωσαν τὴν νίκην εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Οὗτοι ἔτρεψαν εἰς φυγὴν καὶ αὐτὰ καὶ ὅσα ἐξ ἀρχῆς εἶχον πρὸς στιγμὴν ὑπερισχύσει ἐν τῷ λιμένι, ἐθύθισαν ἑνδεκα καὶ ἐφόνευσαν τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων ἐκτὸς ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἐζώγρησαν ἐπὶ τριῶν πλοίων· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀπώλεσαν τρεῖς ναῦς, καὶ ἀνεγκύσαντες τὰ ναυάγια τῶν Συρακουσίων ἔστησαν τρόπαιον ἐν τῷ πρὸ τοῦ Πλημμυρίου νησιδίῳ καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ στρατόπεδόν των.

24. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ναυμαχίας ταύτης τοιοῦτον ἦτο διὰ τοὺς Συρακουσίους· ἀλλὰ καθεῖξαν τὰ φρούρια τοῦ Πλημμυρίου καὶ ἔστησαν τρία τρόπαια, ἐν ἐπὶ ἑκάστου αὐτῶν. Καὶ τὸ μὲν ἐν ἐκ τῶν δύο μικροτέρων, τὰ ὁποῖα ἐκυρίευσαν κατόπιν, κατέσκαψαν, τὰ δὲ ἄλλα δύο ἐπισκευάσαντες ἐφρούρουν. Κατὰ τὴν ἄλωσιν τῶν φρουρίων τούτων πολλοὶ ἄνθρωποι ἐφονεύθησαν καὶ ἐζώγρηθησαν, ὅλα δὲ τὰ πλούτη ἠρπάγησαν· ἐπεὶ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι μετεχειρίζοντο τὰ φρούρια ταῦτα διὰ νὰ ἀποθέτωσι πάντα θησαυρὸν, εὕρισκοντο ἐντὸς αὐτῶν πολλὰ μὲν χρήματα καὶ τρόφιμα ἐμπύρων, πολλὰ δὲ καὶ τῶν τριηράρχων· εὕρισκοντο ἐπίσης τὰ ἱστία καὶ τὰ ἄλλα σκευὴ τεσσαράκοντα τριήρων καὶ τρεῖς τριήρεις ἀνειλκυσμέναι. Ἡ ἄλωσις τοῦ Πλημμυρίου ἐπέφερε μεγίστην καὶ σημαντικωτάτην βλάβην εἰς τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων, ἐπεὶ δὲ ἡ εἴσοδος τοῦ λιμένος δὲν ἦτο πλέον ἀσφαλὴς διὰ νὰ εἰσάγωσι τρόφιμα (διότι οἱ Συρακούσιοι ἐμπόδιζον σταθμεύοντες ἐκεῖ καὶ αἱ εἰσκομιδαὶ δὲν ἐγίνοντο ἄνευ μάχης) Τὸ δυστύχημα τοῦτο καθὼς καὶ πολ-

λά ἄλλα ἐνέβαλον τρόμον καὶ ἀθυμίαν εἰς τὸ στράτευμα.

25. Μετὰ τοῦτο οἱ Συρακούσιοι ἐξέπεμψαν δώδεκα ναῦς διοικουμένας ὑπὸ τοῦ Συρακουσίου Ἀγαθάρχου. Καὶ μία ἐξ αὐτῶν ἀνεχώρησε διὰ τὴν Πελοπόννησον μετὰ πρέσβων διαταχθέντων νὰ ἀναγγείλωσιν ὅτι τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ πράγματα ἤρχισαν νὰ παρέχωσιν ἐλπίδας καὶ νὰ ἐξοτρύνωσι τοὺς Πελοποννησίους νὰ ἀνακινήσωσι μετὰ πλειοτέρου ζήλου τὸν πόλεμον τῆς Ἀττικῆς· αἱ δὲ ἄλλαι ἑνδεκα ἔπλευσαν πρὸς τὴν Ἰταλίαν, διότι εἶχον μάθει ὅτι πλοῖα πεπληρωμένα χρημάτων καὶ προωρισμένα διὰ τοὺς Ἀθηναίους διευθύνοντο ἐκεῖ. Οἱ Συρακούσιοι συνήντησαν τὰ πλοῖα ταῦτα, κατέστρεψαν τὰ περισσώτερα καὶ ἔκαυσαν ὅλα τὰ ναυπηγήσιμα ξύλα τὰ ὅποια εἶχον ἐτοιμασθῇ διὰ τοὺς Ἀθηναίους ἐν τῇ Καυλωνιάτιδι. Μετὰ ταῦτα ἦλθον εἰς τοὺς Λοκρούς. Ἐνῷ δὲ ἦσαν ἐκεῖ ἠγκυροβολημένοι, κατέπλευσεν ἀπὸ Πελοποννήσου μία τῶν ὀκτάδων φέρουσα ὀπλίτας Θεσπιεῖς. Λαβόντες αὐτοὺς οἱ Συρακούσιοι εἰς τὰ πλοῖα, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. Παραφυλάξαντες ὁμῶς αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι μὲ εἰκοσι πλοῖα πλησίον τῶν Μεγάρων, μίαν μὲν ναῦν συνέλαβον μεθ' ὅλων τῶν ἐν αὐτῇ ἀνδρῶν, τὰς δὲ ἄλλας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὰς συλλάβωσι καὶ κατέφυγον αὗται εἰς τὰς Συρακούσας. Ἐγένετο ὡσαύτως ἀκροβολισμὸς ἐν τῷ λιμένι καὶ διὰ τοὺς πασσάλους τοὺς ὁποίους οἱ Συρακούσιοι ἐνέπηξαν εἰς τὴν θάλασσαν πρὸ τοῦ παλαιοῦ νεωρίου διὰ νὰ προστατεύωσι τὴν ἀγκυροβόλησιν τῶν πλοίων των καὶ νὰ προφυλάττωσιν αὐτὰ ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρικῶν πλοίων. Προσαγαγόντες οἱ Ἀθηναῖοι βαρυτάτην ναῦν ἔχουσαν ξυλίνους πύργους καὶ παρὰ πύργατα, ἔδενον εἰς τὰ ἀκάτια τοὺς πασσάλους, καὶ

ἄλλους μὲν ἐξ αὐτῶν ἀνέσπων ἄλλους δὲ ἐπριώνιζον βυθιζόμενοι ὑπὸ τὸ ὕδωρ. Οἱ Συρακούσιοι ἔρριπτον βέλη ἀπὸ τῶν παραπηγμάτων, οἱ δὲ ἐκ τῆς ὀλκάδος ἀνταπήντων. Τέλος οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέσπασαν τοὺς πλειοτέρους τῶν πασσάλων. Οἱ μὴ φαινόμενοι πάσσαλοι παρεῖχον μεγίστην δυσκολίαν, διότι εἶχον ἐμπήξει τινὰς οἵτινες δὲν ὑψοῦντο ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης· εἰς τρόπον ὥστε ἦτο ἐπικίνδυνον νὰ τοὺς πλησιάσῃ τις, ἐπὶ τῷ φόβῳ μήπως ἐξ ἀπροσεξίας ἐξοκείλῃ τὸ πλοῖόν του ὡς ἐπὶ ὑφάλου. Ἐν τούτοις κολυμβηταὶ βυθιζόμενοι, ἐπριώνιζον αὐτοὺς ἀντὶ χρημάτων· ἀλλ' οἱ Συρακούσιοι ἐνέπηξαν πάλιν ἄλλους πασσάλους. Ἐκατέρωθεν δὲ μετεχειρίζοντο πολλὰ στρατηγήματα, καὶ τοῦτο ἔνεκα τῆς γειτνιασεως τῶν δύο στρατοπέδων παρατεταγμένων κατ' ἀλλήλων, καὶ συγχρόνως πολλοὶ ἀκροβολισμοὶ καὶ πολλὰ ἀπόπειραι ἐγίνοντο. Οἱ Συρακούσιοι ἔπεμψαν εἰς τὰς πόλεις τῆς Σικελίας πρέσβεις Κορινθίους, Ἀμπρακιώτας καὶ Λακεδαιμονίους διὰ νὰ ἀναγγείλωσι τὴν ἄλωσιν τοῦ Πλημμυρίου καὶ νὰ ἀποδώσωσι τὴν ἀποτυχίαν τῆς ναυμαχίας οὐχὶ εἰς τὴν ἀξίαν τῶν πολεμίων, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὴν ἰδίαν ἐαυτῶν ἀταξίαν· τέλος διὰ νὰ δηλώσωσιν ὅτι τὰ πάντα παρεῖχον ἐλπίδας καὶ νὰ ζητήσωσιν ἐπικουρίας ναυτικὰς καὶ πεζικὰς, ἐπεὶ δὴ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπίσης περιέμενον ἄλλον στρατὸν, καὶ ἐπεὶ δὴ, ἐὰν κατ' ὠρθοὺν νὰ καταστρέψωσι πρὸ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ τὰς παρούσας δυνάμεις των, ὁ πόλεμος θὰ ἔπαυε. Καὶ οἱ μὲν ἐν τῇ Σικελίᾳ ταῦτα ἔπραττον.

26. Ὁ δὲ Δημοσθένης ἅμα συνέλεξε τὰς ἐπικουρίας τὰς ὁποίας ὥφειλε νὰ μεταβιβάσῃ εἰς τὴν Σικελίαν, ἥρσε τὴν ἄγκυραν ἐκ τῆς Λίγινης, ἔπλευσε πρὸς τὴν Πελο-

πόννησον καὶ ἠνώθη μὲ τὸν Χαρικλέα καὶ τὰ τριάκοντα πλοῖα τῶν Ἀθηναίων. Καὶ παραλαβόντες ὀπλίτας τινὰς Ἀργεῖους, ἔπλευσαν πρὸς τὴν Λακωνικὴν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐδήωσαν μέρος τι τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς, ἔπειτα δὲ ἀποβίβασθέντες εἰς τὰ καταντικρὺ τῶν Κυθήρων παράλια τῆς Λακωνικῆς, ἔνθα ὑπάρχει τὸ ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐδήωσαν μέρη τινὰ τῆς χώρας καὶ ἐτείχισαν ἰσθμῶδές τι χωρίον ἵνα οἱ Εἰλωτες τῶν Λακεδαιμονίων αὐτομολῶσιν αὐτόσε καὶ συγχρόνως ἵνα ἐξέρχωνται λησταὶ ἐξ αὐτοῦ, καθὼς ἐκ τῆς Πύλου, πρὸς διαρπαγὴν. Καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης εὐθὺς ἅμα ἤρχισε τὴν ὀχύρωσιν τοῦ χωρίου ἔπλευσε πρὸς τὴν Κέρκυραν διὰ νὰ παραλάβῃ τοὺς ἐκεῖθεν συμμάχους καὶ μεταβῇ εἰς τὴν Σικελίαν ὅτι τάχιστα· ὁ δὲ Χαρικλῆς, περιμείνας μέχρι οὗ ἐπεραιώθῃ ἡ ὀχύρωσις τοῦ χωρίου καὶ καταλιπὼν αὐτόθι φρουράν, ἐπέστρεψεν ὕστερον εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ αὐτὸς καὶ οἱ Ἀργεῖοι συγχρόνως.

27. Κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος ἦλθον εἰς τὰς Ἀθήνας χίλιοι τριακόσιοι πελτασταὶ ἐκ τῶν μαχαιροφόρων Θρακῶν τῆς Διακῆς φυλῆς, οἵτινες ὤφειλον νὰ συνοδεύσωσι τὸν Δημοσθένην εἰς τὴν Σικελίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἦλθον πολὺ βραδέως, οἱ Ἀθηναῖοι ἐσκέφθησαν νὰ τοὺς ἀποπέμψωσι πάλιν εἰς τὴν Θράκην ὅθεν ἦλθον· νὰ τοὺς διατηρήσωσιν ἐνόσω διήρκει ὁ πόλεμος τῆς Δεκελείας, τοῖς ἐφαίνετο πολυτέλεια, ἐπειδὴ ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἐλάβετο μίαν δραχμὴν καθ' ἡμέραν. Ἡ Δεκέλεια πρῶτον μὲν ὑπὸ ὄλου τοῦ στρατοῦ τειχισθεῖσα κατὰ τὸ θέρος ἐκεῖνο, ὕστερον δὲ κατεχομένη ὑπὸ τῶν φρουρῶν τὰς ὁποίας ἔστελλον αἱ ὁμόσπονδοι πόλεις καὶ αἵτινες διεδέχοντο ἀλλήλας, πολὺ ἐβλαπτε τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἡ ἀπώ-

λεια ἦν ἔνεκα τῆς περιτειχίσεως αὐτῆς ὑπέστησαν, τόσον εἰς χρήματα ὅσον καὶ εἰς ἀνθρώπους, ἐδείνωσε τὰ πράγματα. Ἄλλοτε, ἐπειδὴ αἱ εἰσβολαὶ ὀλίγον χρόνον διήρκουν, δὲν ἐμπόδιζον αὐτοὺς νὰ νέμωνται τοὺς ἀγροῦς των κατὰ τὸν ἐπίλοιπον χρόνον· ἀλλὰ τότε, ἐπειδὴ οἱ ἐχθροὶ ἔμενον ἐκεῖ διαρκῶς, ἐπειδὴ οἱ ἀγροὶ ἐδηρύντο ὅτε μὲν ὑπὸ στρατῶν πολυαριθμωτέρων, ὅτε δὲ ὑπὸ τῆς συνήθους φρουρᾶς ἥτις ἔζη διὰ τῆς ληστείας καὶ ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγις ἐπολέμει οὐχὶ παρέργως, οἱ Ἀθηναῖοι ὑπέστησαν μεγάλας ζημίας· διότι οὐ μόνον ἀπάσης τῆς χώρας ἐστερήθησαν, ἀλλὰ καὶ πλείότεροι τῶν εἴκοσι χιλιάδων δούλων νυτομόλησαν, ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοι ἦσαν χειροτέχναι· ὅλα τὰ πρόβατα καὶ τὰ ὑποζύγια ἀπωλέσθησαν· τέλος ἐπειδὴ οἱ ἵπποις ἔκαμνον καθημερινὰς περιπολίας, εἴτε πρὸς τὴν Δεκέλειαν εἴτε πρὸς τὰ ἄλλα μέρη τῆς χώρας, οἱ ἵπποι των ἀπεχλωῦντο ταλαιτωρούμενοι συνεχῶς ἐπὶ πετρώδους ἐδάφους ἢ ἐτιτρώσκοντο.

28. Ἀφ' ἐτέρου ἢ μεταφορὰ τῶν ἐκ τῆς Εὐβοίας πεμπομένων σιτηρῶν, ἥτις ἄλλοτε ἐνηργεῖτο κατὰ ξηρὰν ἐκ τοῦ Ὠρωποῦ διὰ τῆς Δεκελείας, καθίστατο τότε δαπανηρὰ διὰ θαλάσσης, κάμπτουςα τὸ Σούνιον· τὰ πάντα ἠναγκάζετο ἡ πόλις νὰ λαμβάνῃ ἔξωθεν, καὶ ἀντὶ νὰ ᾖναι πόλις, κατέστη φρούριον, διότι τὴν μὲν ἡμέραν οἱ Ἀθηναῖοι ἐφύλαττον κατὰ διαδοχὴν τὰς ἐπάλξεις, τὴν δὲ νύκτα ὅλοι ὁμοῦ ἐκτὸς τῶν ἱππέων· οἱ μὲν ἦσαν πλησίον τῶν ὀπλῶν οἱ δὲ ἐπὶ τῶν τειχῶν καὶ ἐταλαιπωροῦντο θέρος καὶ χειμῶνα. Πρὸ πάντων ὁμῶς ἐπιέζοντο διότι εἶχον νὰ διεξαγάγῃσι δύο πολέμους ἐνταύτῳ· κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν τούτοις ἀνέπτυξαν ἐνεργητικότητα

ἤτις πρότερον θὰ ἐφαίνετο ἀπίστευτος εἰς τὸν ἀκούοντα. Σχεδὸν πολιορκούμενοι ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, ἀντὶ νὰ ἀνακαλέσωσι τὰ στρατεύματά των ἐκ τῆς Σικελίας, ἐξ ἐναντίας ἐπολιόρκουν διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου τὰς Συρακούσας, πόλιν κατ' οὐδὲν ἐλάσσονα τῆς τῶν Ἀθηνῶν, διὰ δὲ τῶν δυνάμεων καὶ τῆς τόλμης των τοσοῦτον ἐξέπληττον τοὺς Ἕλληνας, ὥστε μολονότι ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου, οἱ μὲν ἐνόμισαν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θὰ ἡδύναντο νὰ ὑπομείνωσιν εἰμὴ ἓνα μόνον ἐνιαυτὸν, οἱ δὲ τρεῖς τὸ πολὺ, οὐδεὶς ὅμως περισσότερον, ἐὰν οἱ Πελοποννήσιοι εἰσέβαλλον εἰς τὴν χώραν των· μολαταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, δεκαεπτὰ ἔτη μετὰ τὴν πρώτην εἰσβολὴν, ἂν καὶ ἐντελῶς ἐξηντλημένοι ὑπὸ τοῦ πολέμου, ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Σικελίας καὶ ἐπεχείρησαν πόλεμον ὅχι ὀλιγώτερον σπουδαῖον ἐκείνου τὸν ὅποιον εἶχον ἤδη ἐναντίον τῆς Πελοποννήσου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν λοιπὸν ἐκείνην, ἔνεκα τῆς βλάβης τὴν ὁποίαν ἐπροξένει εἰς αὐτοὺς ἡ Δεκέλεια καὶ ἔνεκα τῶν ἄλλων ἐξόδων τὰ ὁποῖα τοὺς ἐβάρυνον, ἐξηντλήθησαν ὡς πρὸς τὸ χρηματικόν. Ἀντὶ τοῦ φόρου, ἐπέβαλον εἰς τοὺς ὑπηκόους των τὴν εἰκοστήν ἐπὶ παντὸς πράγματος διὰ θαλάσσης εἰσκομιζομένου, νομίζοντες ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου θὰ εἰσεπράττοντο πολὺ περισσότερα χρήματα. Αἱ δαπάναι δὲν ἦσαν πλέον οἷαι καὶ ἄλλοτε ἀλλὰ πολὺ μεγαλειότεραι, διότι ἐνῷ ὁ πόλεμος ἠϋξάνεν αἱ πρόσοδοι ἐξηφανίζοντο.

29. Ἐνεκα λοιπὸν ἀπορίας χρημάτων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, οἱ Ἀθηναῖοι, μὴ θέλοντες νὰ δαπανῶσιν, ἀπέπεμψαν ἀμέσως τοὺς πολὺ βραδέως ἐλθόντας Θερᾶκας διὰ νὰ ἐνωθῶσι μὲ τὸν Δημοσθένην· ἐπεφόρτισαν τὸν Διῦτρέφην νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ, διατάξαντες αὐτὸν συγ-

χρόνως νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ εἰς τὸν παράπλουν (ἐπορεύοντο δὲ διὰ τοῦ Εὐρίπου) ἵνα βλάβῃ τοὺς ἐχθροὺς ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον. Ὁ δὲ Δημοσθένης ἀποβιβάσας αὐτοὺς εἰς τὴν Τάναγραν ἐνήργησε διαρπαγὰς τινὰς μετὰ τάχους καὶ ἀναχωρήσας ἐκ τῆς ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκίδος διεπέρασε πρὸς τὸ ἐσπέρας τὸν Εὐριπον, ἀπεβίβασε τοὺς Θρᾶκας τούτους εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς Μυκαλησσόν. Διανυκτερεύσας ἀπαρατήρητος πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἑρμοῦ, δεκαεξ σταδίου ἀπέχοντος τῆς Μυκαλησσοῦ, ἐπέπεσεν ἅμα τῇ ἡμέρᾳ κατὰ τῆς πόλεως ταύτης ἥτις εἶναι μεγάλη καὶ ἐκυρίευσεν αὐτὴν ἐπιτεθεὶς ἐναντίον ἀνθρώπων ἀφυλάκτων καὶ μὴ προσδοκόντων ὅτι ἤτο ποτε δυνατόν ἐχθροὶ νὰ προχωρήσωσι τόσον πολὺ ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ νὰ τοὺς προσβάλῃσι· τὸ τεῖχος ἦτο ἀσθενὲς καὶ μάλιστα εἰς τινὰ μὲν μέρη πεπτωκὸς, εἰς τινὰ δὲ χαμηλόν· αἱ πύλαι ἄλλως τε ἦσαν ἀνοικταὶ ἐνεκα τῆς ἀσφαλείας εἰς ἣν οἱ κάτοικοι ἐνόμιζον ὅτι διετέλουν. Οἱ Θρᾶκες ὥρμησαν ἐντὸς τῆς Μυκαλησσοῦ, ἐλήστευσαν τὰς οἰκίας καὶ τὰ ἱερὰ καὶ ἐφόνευσαν τοὺς κατοίκους, μὴδὲ τοῦ γήρατος μὴδὲ τῆς νεαρᾶς ἡλικίας φεισθέντες· ἔσφαξαν πᾶν τὸ προστυχόν, παῖδας, γυναῖκας, ὑποζύγια καὶ πᾶν ὅ,τι ἔβλεπον ἔμψυχον, διότι τὸ γένος τῶν Θρακῶν, ὅμοιον μὲ τοὺς μᾶλλον βαρβάρους, ἅμα δὲν ἔχη τί νὰ φοβηθῇ, εἶναι φονικώτατον. Εἰς τὴν περίστασιν λοιπὸν ἐκείνην ἡ ταραχὴ ὑπῆρξε μεγίστη καὶ ὁ θάνατος παρουσιάσθη ὑπὸ μυρίας μορφάς. Οἱ βάρβαροι ἐκεῖνοι ἐπιπεσόντες κατὰ τινος διδασκαλείου παιδῶν, ὅπερ ἦτο μέγιστον, κατέκοψαν ὅλους τοὺς παῖδας οἵτινες πρὸ ὀλίγου εἶχον εἰσέλθει

ἐν αὐτῷ. Οὐδέποτε συμφορὰ μᾶλλον ἀπροσδόκητος καὶ μᾶλλον δεινὴ ἐπέσκηψε καθ' ὀλοκλήρου πόλεως.

30. Ἀκούσαντες τὴν εἶδῃσιν ταύτην οἱ Θηβαῖοι ἔδραμον ἐν τάχει καὶ συναντήσαντες τοὺς Θρᾶκας μὴ προχωρήσαντας εἰσέτι πολὺ, καὶ τὰ λάφυρα τοῖς ἀφήρεσαν, καὶ φοβήσαντες αὐτοὺς, κατεδίωξαν μέχρι τοῦ Εὐρίπου καὶ τῆς θαλάσσης ὅπου ἔμενον τὰ πλοῖα τὰ ὅποια τοὺς εἶχον φέρει, καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπιβίβασιν· διότι οἱ βάρβαροι οὗτοι δὲν ἤξευρον νὰ κολυμβῶσι καὶ διότι οἱ ἐν τοῖς πλοίοις, ἅμα εἶδον τὰ ἐν τῇ ξηρᾷ συμβαίνοντα, ἐμακρύνθησαν καὶ ἔρριψαν τὴν ἄγκυραν ἐκτὸς τοξεύματος. Μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς οἱ Θρᾶκες ὑπερασπίζοντο ἐπιδεξίως ἐναντίον τοῦ ἱππικοῦ τῶν Θηβαίων, ὅπερ τοῖς ἐπετέθη κατ' ἀρχάς. Τρέχοντες ἐμπρὸς καὶ συστρεφόμενοι κατὰ τὸν ἐπιχώριον τρόπον τῶν, ἐπροφύλαττον ἑαυτούς· διὰ τοῦτο, κατὰ τὴν ὑποχώρησιν ἐκείνην, ὀλίγοι μόνον ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν· μέρος ὅμως, ὅπερ εἶχε μείνει ἐν τῇ πόλει πρὸς διαρπαγὴν, ἀπώλετο. Ἐκ τῶν χιλίων τριακοσίων δὲ Θρακῶν ἀπέθανον τὸ ὅλον διακόσιοι πεντήκοντα. Ἐκ τῶν Θηβαίων καὶ τῶν ἄλλων οἵτινες ἔδραμον εἰς βοήθειαν ἐφονεύθησαν εἴκοσι, ἱππεῖς καὶ ὀπλίται ὁμοῦ, καθὼς καὶ ὁ Σκιρφώνδας, εἰς τῶν Θηβαίων βοιωταρχῶν, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Μυκαλησσίους, ὀλίγον μόνον μέρος ἐξ αὐτῶν ἐσώθη. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῆς Μυκαλησσοῦ, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ὑπέστησαν καταστροφὴν ἥτις διὰ τὸ μέγεθος αὐτῆς εἶναι ἀξία ὀλοφυρμοῦ καὶ οὐδεμιᾶς ἄλλης κατωτέρα ἐκ τῶν κατὰ τῶν πόλεμον ἐκείνων ἐπισυμβασῶν.

31. Ὁ δὲ Δημοσθένης, μετὰ τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ ἐν

τῇ Λακωνικῇ φρουρίου πλέων πρὸς τὴν Κέρκυραν συνήντησεν ὀλκάδα ἡγκυροβολημένην εἰς τὴν Φειᾶν τῶν Ἡλείων· διὰ τῆς ὀλκάδος ἐκείνης ἔμελλον νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Σικελίαν οἱ Κορίνθιοι ὀπλίται. Καὶ ταύτην μὲν καταβυθίζει ὁ Δημοσθένης, οἱ δὲ ἄνδρες διαφυγόντες εὖρον ὕστερον ἄλλην ὀλκάδα καὶ ἀπέπλευσαν. Μετὰ ταῦτα ἐλθὼν εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ τὴν Κεφαλληνίαν παρέλαβεν ὀπλίτας, ἐζήτησεν ἐκ τῆς Ναυπάκτου ἀριθμὸν τινα Μεσσηνίων, καὶ μετέβη εἰς τὴν ἀντιπέραν ἥπειρον τῆς Ἀκαρνανίας, τὴν Ἀλυζίαν καὶ τὸ Ἀνακτόριον, τὸ ὅποιον κατεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι. Εἰς τὴν χώραν ταύτην εὕρισκόμενον, συνήντησεν αὐτὸν ὁ Εὐρυμέδων ἐπιστρέφων ἐκ τῆς Σικελίας, ὅπου εἶχε πεμφθῇ κατὰ τὸν χειμῶνα διὰ νὰ φέρῃ χρήματα εἰς τὸν στρατόν. Μεταξὺ ἄλλων τῶ ἀνήγγειλεν οὗτος ὅτι ἐνῶ ἔπλεεν ἔμαθε τὴν ἄλωσιν τῆς Πλημμυρίου ὑπὸ τῶν Συρακουσίων. Ὁ Κόνων ὅστις ἤρχεν ἐν τῇ Ναυπάκτῳ, ἦλθεν ἐπίσης πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τούτους διὰ νὰ τοῖς ἀναγγείλῃ ὅτι τὰ εἰκοσιπέντε πλοῖα τῶν Κορινθίων τὰ ὅποια ἐφύλαττον πρὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, οὐ μόνον δὲν ἔπαυον τὰς ἐχθροπραξίας ἀλλ' ἔμελλον καὶ νὰ ναυμαχῇσωσιν. Ἐζήτησε λοιπὸν παρ' αὐτῶν νὰ πέμψωσι πλοῖα, ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἦσαν ἱκανοὶ μὲ τὰ δεκαοκτὼ πλοῖα τὰ ὅποια εἶχον νὰ ἀντιταχθῶσι κατὰ τῶν εἰκοσιπέντε ἐχθρικῶν. Τότε ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Εὐρυμέδων συνέπεμψαν μετὰ τοῦ Κόνωνος δέκα ναῦς ἐκ τῶν μάλιστα ταχυπλόων ὅπως ἐνισχύσωσι τὸν ἐν τῇ Ναυπάκτῳ στόλον, αὐτοὶ δὲ ἐνησχολήθησαν συναθροίζοντες τὰ στρατεύματα τὰ προωρισμένα διὰ τὴν Σικελίαν. Καὶ ὁ μὲν Εὐρυμέδων ἔπλευσε διὰ τὴν Κέρκυραν, διέταξε τοὺς κατοίκους νὰ ἐξοπλίσωσι δεκαπέντε

πλοῖα καὶ συνέλεξεν ὀπλίτας, διότι συνεμερίζετο ἤδη ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς του τὴν ἀρχὴν μὲ τὸν Δημοσθένην μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχε συνεκλεχθῇ, ὁ δὲ Δημοσθένης συνήθροισεν ἐκ τῶν περιχώρων τῆς Ἀκαρνανίας σφενδονήτας καὶ ἀκοντιστάς.

32. Οἱ πρέσβεις τοὺς ὁποίους οἱ Συρακούσιοι εἶχον πέμψει εἰς τὰς πόλεις τῆς Σικελίας μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Πλημμυρίου, ἐπιτυχόντες εἰς τὴν ἀποστολὴν των ἠτοιμάζοντο νὰ φέρωσι τὰς ἐπικουρίας τὰς ὁποίας εἶχον συναθροίσει, ὅτε ὁ Νικίας, εἰδοποιηθεὶς ἐγκαίρως, ἔπεμψε πρὸς τοὺς Σικελούς, τοὺς Κεντόριπας δηλαδὴ, τοὺς Ἀλικυαίους καὶ ἄλλους, οἵτινες ἐκράτουν τὴν δίοδον καὶ ἦσαν σύμμαχοί του παρακαλῶν αὐτοὺς νὰ μὴ ἐπιτρέψωσιν εἰς τοὺς ἐχθροὺς νὰ διέλθωσι διὰ τῆς χώρας των, ἀλλὰ συσσωματούμενοι ν' ἀντισταθῶσιν εἰς αὐτούς. Πᾶσα ἄλλη ὁδὸς ἦτο κεκλεισμένη εἰς αὐτοὺς, διότι οἱ Ἀκραγαντινοὶ δὲν θὰ τοῖς ἐπέτρεπον τὴν διὰ τῆς χώρας των, δίοδον. Οἱ Σικελιωταὶ ἦσαν ἤδη καθ' ὁδόν, ὅταν οἱ Σικελοὶ, συμφώνως μὲ τὴν παράκλησιν τῶν Ἀθηναίων, ἔστησαν ἐνέδρας εἰς τρία μέρη, προσέβαλον ἐξαίφνης τὸν ἐχθρὸν ὅστις ἦτο ἀπροφύλακτος, καὶ ἐφόνευσαν ὀκτακοσίους ἀνθρώπους καὶ ὅλους τοὺς πρέσβεις, ἐκτὸς ἐνὸς μόνου ὅστις ἦτο Κορίνθιος· οὗτος δὲ ὠδήγησεν εἰς τὰς Συρακούσας τοὺς διαφυγόντας, συμποσομένους εἰς χιλίους πεντακοσίους.

33. Περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας οἱ πρὸς βοήθειαν τῶν Συρακουσῶν ἐρχόμενοι Καμαριναῖοι, ἐφθασαν ἀριθμούμενοι εἰς πεντακοσίους ὀπλίτας, τριακοσίους ἀκοντιστάς καὶ τριακοσίους τοξότας. Ἐπεμψαν δὲ καὶ οἱ Γελῶροι στολίσκον ἐκ πέντε πλοίων, τετρακοσίους ἀκοντιστάς καὶ

διακοσίους ἵππεῖς. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς λοιπὸν ταύτης ὅλη σχεδὸν ἡ Σικελία, ἐκτὸς τῶν Ἀκραγαντίνων οἵτινες ἔμενον οὐδέτεροι, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ λαοὶ οἵτινες ἦσαν ἀναποφάσιστοι, ἠνώθη μὲ τοὺς Συρακουσίους διὰ νὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων. Καὶ οἱ μὲν Συρακούσιοι, ἔνεκα τοῦ παθήματος ὅπερ ὑπέστησαν παρὰ τοῖς Σικελοῖς, ἀνέβαλον νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν Ἀθηναίων· ὁ δὲ Δημοσθένης καὶ ὁ Εὐρυμέδων, ἅμα ἡτοιμάσθη ὁ στρατὸς τῆς Κερκύρας καὶ τῆς Ἠπείρου, μετέβησαν μεθ' ὅλης τῆς στρατιᾶς διὰ τῆς Ἰονικῆς θαλάσσης εἰς τὸ ἀκρωτήριο Ἰαπυγίαν· ἀναχωρήσαντες ἐκεῖθεν προσήγγισαν εἰς τὰς Χοιράδας νήσους τῆς Ἰαπυγίας, ὅπου παρέλαβον ἀκοντιστὰς τινὰς τῶν Ἰαπύγων ἐκ τοῦ Μεσσαπίου γένους, ἑκατὸν πεντήκοντα τὸν ἀριθμόν. Ἀνανεώσαντες ἀρχαίαν τινὰ φιλίαν μετὰ τοῦ Ἄρτα, δυνάστου τῶν μερῶν ἐκείνων καὶ παρασχόντος αὐτοῖς τοὺς ἀκοντιστὰς ἐκείνους, ἔφθασαν εἰς τὸ Μεταπόντιον τῆς Ἰταλίας. Καὶ πείσαντες τοὺς Μεταποντίους, ὥς συμμάχους, νὰ τοῖς δώσωσι τριακοσίους ἀκοντιστὰς καὶ δύο τριήρεις, τοὺς παρέλαβον καὶ διέβησαν εἰς τὴν Θουρίαν ὅπου εὗρον τὸ δυσμενὲς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους κόμμα ἐξορισθὲν νεωστὶ συνεπείᾳ στάσεως. Θέλοντες δὲ νὰ συναθροίσωσιν ὅλον τὸ στράτευμα εἰς τὸ μέρος τοῦτο, νὰ ἐξετάσωσι τίς ὑπελείφθη ὀπίσω καὶ νὰ πείσωσι τοὺς Θουρίους νὰ συνεκστρατεύσωσι μετ' αὐτῶν προθύμως καὶ νὰ θεωρῶσι κοινούς τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἐχθρούς, ἔμεινον εἰς τὴν Θουρίαν ἐνασχολούμενοι εἰς ταῦτα.

34. Περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον οἱ Πελοποννήσιοι οἵτινες μὲ τὰ εἰκοσιπέντε πλοῖα συνεῖχον τὸν ἐν τῇ Ναυπάκτῳ στόλον τῶν Ἀθηναίων ὅπως διαβῶσιν αἱ διὰ τὴν Σιλε-

λίαν ὀλκάδες, ἡτοιμάσθησαν νὰ δώσωσι ναυμαχίαν. Ἐξοπλίσαντες ἀκόμη καὶ ἄλλα πλοῖα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἦναι ἴσοι σχεδὸν μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἀττικῶν πλοίων, προσωρμίσθησαν εἰς τὸν Ἑρινεὸν, πόλιν τῆς Ἀχαΐας ἐν τῇ Ῥυπικῇ. Τοῦ μέρους ὅπου ἐστάθμευσαν ὄντος μηνουδοῦς, ὁ μὲν πεζὸς στρατὸς ὁ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν Κορινθίων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων τῶν χωρῶν ἐκείνων παρετάχθη εἰς τὰς δύο ἄκρας, τὰ δὲ πλοῖα κατέλαβον καὶ ἐνέφραξαν τὸ μεταξὺ διάστημα. Ὁ Κορίνθιος Πολυάνθης ἦτο ἀρχηγὸς τοῦ ναυτικοῦ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔπλευσαν κατ' αὐτῶν ἐκ τῆς Ναυπάκτου μετὰ τριακοντατριῶν πλοίων, ἔχοντες ἀρχηγὸν τὸν Δίφιλον. Οἱ Κορίνθιοι κατ' ἀρχὰς μὲν ἡσύχαζον, ἔπειτα ὅμως ἀρθέντων τῶν σημείων, ἅμα ἐνόμισαν ὅτι ἦτο καιρὸς, ὥρμησαν κατὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐναυμάχουν. Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀντεῖχον ἐκατέρωθεν. Καὶ τῶν μὲν Κορινθίων, τρία πλοῖα κατεστράφησαν, τῶν δὲ Ἀθηναίων οὐδὲν ἐβυθίσθη ἐντελῶς, ἀλλ' ἐπτὰ ἐγένοντο ἄχρηστα· προσβληθέντα κατὰ τὴν πρῶραν διεβρόάγησαν εἰς τὸ ἐμπρόσθιον μέρος ὑπὸ τῶν Κορινθιακῶν πλοίων ἐχόντων ἐπ' αὐτὸ τοῦτο παχυτέρας τὰς ἐπωτίδας. Ἡ ναυμαχία ὑπῆρξεν ἀμφίρροπος, εἰς τρόπον ὥστε καὶ τὰ δύο μέρη ἠξίωσαν ὅτι ἐνίκησαν· ἀλλ' ὅταν ἀπεχωρίσθησαν, οἱ Ἀθηναῖοι ἔμειναν κύριοι τῶν ναυαγίων τοῦ στόλου, διότι ὁ ἄνεμος τὰ ὥθησε πρὸς τὸ πέλαγος καὶ διότι οἱ Κορίνθιοι δὲν ἐπανέλαβον τὴν ἐπίθεσιν. Οὔτε καταδίωξις ἐγένετο, οὔτε αἰχμάλωτοι συνελήφθησαν ἐκατέρωθεν, διότι οἱ μὲν Κορίνθιοι καὶ Πελοποννησίοι ναυμαχοῦντες πλησίον τῆς ξηρᾶς διεσώζοντο εὐκόλως, τῶν δὲ Ἀθηναίων οὐδὲν πλοῖον κατεβυθίσθη. Ἀποπλευσάντων δὲ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν Ναύπακτον,

εὐθύς οἱ Κορίνθιοι ἔστησαν τρόπαιον ὡς νικηταί, διότι περισσότερα πλοῖα ἐχθρικά κατέστησαν ἄχρηστα, καὶ διότι δὲν ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ὡς ἡττηθέντας διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἤξιουν ὅτι ἐνίκησαν. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι καὶ οἱ Κορίνθιοι ἐνόμισαν ὅτι ἐνίκησαν ἐπειδὴ δὲν κατεστράφησαν ἐντελῶς, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὅτι ἡττήθησαν ἐπειδὴ δὲν ἐνίκησαν καθ' ὁλοκληρίαν. Ἀποπλευσάντων δὲ τῶν Πελοποννησίων καὶ διαλυθέντος τοῦ πεζοῦ, οἱ Ἀθηναῖοι ἔστησαν ὡς νικήσαντες καὶ αὐτοὶ τρόπαιον ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ, εἴκοσι σταδίους μακρὰν τοῦ Ἐρινεοῦ ὅπου ἦσαν προσωρμισμένα τὰ πλοῖα τῶν Κορινθίων. Καὶ ἡ μὲν ναυμαχία οὕτως ἐτελείωσεν.

35. Ὁ δὲ Δημοσθένης καὶ ὁ Εὐρυμέδων, ἅμα οἱ Θούριοι παρεσκευάσθησαν διὰ νὰ συνεκστρατεύσωσι μὲ ἐπτακοσίους ὀπλίτας καὶ τριακοσίους ἀκοντιστάς, τὰς μὲν ναῦς διέταξαν νὰ παραπλέωσι τὴν Κροτωνιάτιδα, αὐτοὶ δὲ ἐπιθεωρήσαντες πρῶτον πλησίον τοῦ ποταμοῦ Σιβαρεως ὅλον τὸν πεζὸν στρατὸν, τὸν ὠδήγησαν διὰ τῆς Θουρίας. Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸν ποταμὸν Ὑλίαν, οἱ Κροτωνιάται τοὺς εἰδοποίησαν ὅτι δὲν ἐπέτρεπον νὰ διέλθῃ ὁ στρατὸς διὰ τῆς χώρας των· τούτου ἕνεκα λοιπὸν κατέβησαν πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ὑλίου ὅπου διενυκτέρευσαν καὶ ὅπου τὰ πλοῖα ἦλθον καὶ τοὺς ἀπῆντησαν. Τὴν ἐπιούσαν ἐπεβιδάσθησαν καὶ παρέπλευσαν ἀποβιβαζόμενοι εἰς ὅλας τὰς πόλεις, ἐκτὸς τῆς τῶν τῶν Λοκρῶν, καὶ τέλος ἔφθασαν εἰς τὴν Πέτραν τῆς Ῥηγίνης χώρας.

36. Ἐν τούτοις οἱ Συρακούσιοι, μαθόντες τὴν προσέγγισίν των, ἠθέλησαν αὐθις νὰ ἀποπειραθῶσι διὰ τῶν πλοίων καὶ ὅλης τῆς πεζικῆς δυνάμεως ἣν εἶχον συνα-

θροίσει πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ ἐχθροῦ διὰ νὰ προλάβωσιν αὐτόν. Ἰδόντες δὲ ἐκ τῆς προτέρας ναυμαχίας ὅτι ἡδύναντο νὰ ἐπιτύχωσιν ὠφέλειάν τινα, προητοίμασαν ὅλον τὸν στόλον των, συνέτεμον τὰς πρῶρας τῶν πλοίων, κατέστησαν αὐτὰς μᾶλλον στερεὰς καὶ ἔθεσαν ἐπ' αὐτῶν παχείας ἐπωτίδας· ἀπ' αὐτῶν δὲ προσήλωσαν εἰς τὰ πλευρὰ τῶν πλοίων, ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, ἀντηρίδας ἐξ πτήξεων, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καθ' ὃν οἱ Κορίνθιοι εἶχον ἐπισκευάσει τὰ πλοῖα των ὅταν ἐναυμάχησαν διὰ τῆς πρῶρας κατὰ τῶν ἐν Ναυπάκτῳ πλοίων. Ἐπειδὴ τὰ πλοῖα τῶν Ἀθηναίων δὲν εἶχον τὸ αὐτὸ σχῆμα μὲ τὰ τῶν Συρακουσίων ἀλλ' εἶχον τὰς πρῶρας λεπτοτέρας, διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἐξετέλουν τὰς ἐπιθέσεις των ὀλιγώτερον κατὰ τῶν πρῶρων ἢ κατὰ τῶν πλευρῶν διὰ περιστροφῆς, οἱ Συρακούσιοι ἐνόμισαν ὅτι ἐξησφάλισαν εἰς ἑαυτοὺς τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ὅτι ἡ ἐν τῷ μεγάλῳ λιμένι ναυμαχία, ἐν στενῷ χώρῳ γινομένη καὶ μετὰ πολλῶν πλοίων, ἤθελεν ἀποδοῖ ὑπὲρ αὐτῶν ὅτι προσβάλλοντες τὴν πρῶραν διὰ τῆς πρῶρας, θὰ συνέτριβον τὰς τῶν ἐχθρικῶν πλοίων ἐπιτιθέμενοι μετ' ἐμβόλων στερεῶν καὶ παχέων κατὰ κοίλων καὶ ἀσθενῶν· ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, ἐν στενῷ χώρῳ, δὲν θὰ ἡδύναντο μῆτε περιστροφὰς νὰ κάμωσι, μῆτε νὰ διασχίσωσι τὴν ἐχθρικὴν γραμμὴν, χειρισμὸς εἰς ὃν τὰ μάλιστα ἐβασίζοντο, διότι οἱ Συρακούσιοι θὰ τοὺς ἐμπόδιζον ὅσον τὸ δυνατόν νὰ διασχίσωσι τὴν γραμμὴν, καὶ τὸ στενὸν τοῦ χώρου θὰ καθίστα εἰς τοὺς Ἀθηναίους δυσκόλους τὰς περιστροφὰς· ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ἐθεώρουν μέχρι τότε ὡς ἀμάθειαν τῶν κυβερνητῶν, νὰ συγκρούωσι δηλαδὴ τὴν πρῶραν κατὰ τῆς πρῶρας, θὰ ἀπέβαινεν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ θὰ τοῖς ἐξησφά-

λιζε τὴν ὑπεροχὴν· τοσούτῳ μᾶλλον ὅσω οἱ Ἀθηναῖοι, ἐξωθούμενοι, δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ καταφύγωσιν ἀλλαχοῦ ἢ εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ μικρὸν μόνον διάστημα θὰ τοὺς ἐχώριζεν ἀπὸ τὴν στενὴν θέσιν ὅπου ἦτο τὸ στρατόπεδόν τως. Οὕτω δὲ, ἐνῷ οἱ Συρακούσιοι θὰ ἦσαν κύριοι ὅλου τοῦ λιμένος, οἱ Ἀθηναῖοι, ἅμα ἐξωθούντο εἰς μέρος τι, θὰ συνεσωρεύοντο εἰς τὸ στενὸν, καὶ πίπτοντες ὅλοι οἱ μὲν ἐπὶ τῶν δὲ εἰς τὸ αὐτὸ θὰ συνεταράσσοντο (καὶ τοῦτο ἔβλαπτε τὰ μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὰς ναυμαχίας, διότι δὲν ἠδύναντο, ὥς οἱ Συρακούσιοι, νὰ ἀποσύρωνται πρὸς ὅλα τὰ μέρη τοῦ λιμένος)· τέλος δὲ, ἐπειδὴ οἱ Συρακούσιοι θὰ ἦσαν κύριοι νὰ ἐπιτιθενται καὶ νὰ ὑποχωρῶσι, θὰ ἦτο δυσκολὸν εἰς τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐκτελῶσι περιστροφὰς εἰς τὴν εὐρυχωρίαν, τοῦ Πλημμυρίου ἄλλως τε ὄντος πολεμίου αὐτοῖς καὶ τοῦ στομίου τοῦ λιμένος στενοῦ.

37. Τοιαῦτα ἐπινοήσαντες οἱ Συρακούσιοι ἀναλόγως τῆς ἱκανότητός των καὶ τῶν δυνάμεών των, καὶ συγχρόνως λαβόντες πλειότερον θάρρος ἐκ τῆς προτέρας ναυμαχίας, ἐπετέθησαν διὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ καὶ τῶν πλοίων ἐνταύτῳ. Κατ' ἀρχὰς ὁ Γύλιππος ἐξήγαγε τὸ πεζικὸν τὸ ὁποῖον ἦτο εἰς τὴν πόλιν καὶ ὠδήγησεν αὐτὸ πλησίον τοῦ τείχους τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸ μέρος τὸ βλέπον πρὸς τὰς Συρακούσας, ἐνῷ οἱ ὀπλίται οἵτινες ἦσαν εἰς τὸ Ὀλυμπιεῖον, οἱ ἱππεῖς καὶ οἱ ψилоὶ τῶν Συρακουσίων ἐπλησίαζον ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους. Ἀμέσως μετὰ ταῦτα, τὰ πλοῖα τῶν Συρακουσίων καὶ τῶν συμμάχων ἐκινήθησαν. Οἱ Ἀθηναῖοι κατ' ἀρχὰς μὲν ἐνόμισαν ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐσκόπευον νὰ τοὺς προσβάλλωσι μόνον μετὰ τὸ πεζικόν· ἰδόντες ὁμῶς αἴφνης ὅτι καὶ τὰ πλοῖα ἐπί-

θης διευθύνοντο κατ' αὐτῶν, ἐθορυβήθησαν. Καὶ οἱ ἐπὶ τὰ τείχη καὶ πρὸ τῶν τειχῶν παρετάχθησαν κατὰ τῶν ἀπὸ τοῦ Ὀλυμπιείου καὶ τῶν ἔξω μετὰ τάχους προχωρούντων πολλῶν ἱππέων καὶ ἀκοντιστῶν· ἄλλοι τέλος εἰσήρχοντο εἰς τὰ πλοῖα καὶ συγχρόνως ἔσπευδον πρὸς τὸν αἰγιαλόν. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐπιβιβάσεως, ἀνήχθησαν μὲ ἐβδομήκοντα πέντε πλοῖα, ἐνῶ οἱ Συρακούσιοι εἶχον ὀγδοήκοντα.

38. Τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἡμέρας ἐδαπανήθη εἰς τὸ νὰ προσεγγίζωσιν ἀλλήλους διὰ θαλάσσης, νὰ ἀπομακρύνωνται, νὰ δοκιμάζωνται ἀμοιβαίως· καὶ ἐπειδὴ οὔτε οἱ μὲν οὔτε οἱ δὲ κατέρθωσάν τι ἄξιον λόγου, ἐκτὸς ὅτι οἱ Συρακούσιοι ἐβύθισαν ἓν πλοῖον ἢ δύο τῶν Ἀθηναίων, ἀπεχωρίσθησαν καὶ συγχρόνως ὁ πεζὸς στρατὸς ἐμακρύνθη τῶν τειχῶν. Τὴν ἐπιούσαν οἱ μὲν Συρακούσιοι ἡσύχαζον χωρὶς νὰ δεικνύωσι τι ἐσκόπευον νὰ πράξωσιν· ὁ δὲ Νικίας ἰδὼν ὅτι ἡ ναυμαχία ὑπῆρξεν ἀμφίρροπος καὶ περιμένων νέαν ἐπίθεσιν, ἠνάγκαζε τοὺς τριηράρχους νὰ ἐπισκευάσωσι τὰ βλαφθέντα πλοῖα καὶ προσώρμισε τὰς ὀλκάδας πρὸ τῶν πασσάλων τοὺς ὁποίους οἱ Ἀθηναῖοι ἐνέπηξαν εἰς τὴν θάλασσαν ἔμπροσθεν τοῦ στόλου τῶν διὰ νὰ χρησιμεύωσιν εἰς αὐτοὺς ἀντὶ λιμένος κλειστοῦ. Ἔθεσε δὲ τὰς ὀλκάδας εἰς ἀπόστασιν δύο πλέθρων τὴν μίαν ἀπὸ τῆς ἄλλης, διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ὑποχώρησιν καὶ νὰ εὐκολύνῃ τὴν ἔξοδον εἰς πᾶν πλοῖον βιαζόμενον ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Διὰ νὰ ἐκτελέσωσιν ὅλας ταύτας τὰς ἐργασίας οἱ Ἀθηναῖοι ἐδαπάνησαν ὅλην τὴν ἡμέραν μέχρι τῆς νυκτός.

39. Τὴν ἐπιούσαν, ἐνωρίτερον μὲν, διὰ τοῦ αὐτοῦ δὲ σχεδίου, οἱ Συρακούσιοι συνεπλάκησαν κατὰ θάλασσαν

καὶ ξηρὰν μὲ τοὺς Ἀθηναίους. Ἐκατέρωθεν οἱ στόλοι παρετάχθησαν εἰς μάχην, καὶ ὡς τὸ πρῶτον, κατηνάλωσαν τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἡμέρας δοκιμαζόμενοι ἀμοιβαίως. Τέλος ὁ Κορίνθιος Ἀρίστων ὁ Πυρρίχου, ἄριστος κυβερνήτης μεταξὺ τῶν Συρακουσίων, ἔπεισε τοὺς ἄρχοντας τοῦ στόλου νὰ πέμψωσι διαταγὴν εἰς τοὺς ἐν τῇ πόλει ἀγορανόμους νὰ μεταφέρωσι τὴν ἀγορὰν τῶν πωλουμένων πλησίον τῆς θαλάσσης καὶ νὰ ἀναγκάσωσιν ὅλους ὅσοι εἶχον ἐδώδιμα νὰ τὰ φέρωσι καὶ νὰ τὰ ἐκθέσωσιν εἰς πώλησιν. Τὸ σχέδιον ἦτο νὰ ἀποβιβάσωσι τοὺς ναύτας διὰ νὰ γευματίσωσι πλησίον τῶν πλοίων, καὶ ἀμέσως ἔπειτα αὐθημερὸν, νὰ προσβάλωσι τοὺς Ἀθηναίους ἐξ ἀπροόπτου.

40. Καὶ οἱ μὲν τριήραρχοι πεισθέντες, ἔπεμψαν εἰς τὴν πόλιν ἄγγελον καὶ ἡ ἀγορὰ παρεσκευάσθη. Αἶφνης οἱ Συρακούσιοι πρύμναν κρουσάμενοι ἔπλευσαν πάλιν πρὸς τὴν πόλιν, ἐξῆλθον τῶν πλοίων καὶ ἐγευματίσαν ἐπὶ τῆς παραλίας. Οἱ Ἀθηναῖοι νομίζοντες ὅτι οἱ ἐχθροὶ ὠπισθοχώρησαν πρὸς τὴν πόλιν των ὡς ἡττηθέντες, ἐξῆλθον ἡσύχως ἐκ τῶν πλοίων καὶ μεταξὺ ἄλλων ἐνασχολήσεων ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζωσι τὸ γεῦμά των ἐπὶ τῇ ιδέᾳ ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲν θὰ ἔκαμνον ἄλλην ναυμαχίαν. Αἶφνης ὅμως οἱ Συρακούσιοι, εἰσελθόντες εἰς τὰ πλοῖα, ἐπροχώρησαν αὐθις κατ' αὐτῶν· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, μετὰ μεγάλης ταραχῆς καὶ οἱ πλεῖστοι ἄσιτοι, εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα ἀτάκτως καὶ παρετάχθησαν μετὰ δυσκολίας. Καὶ ἐπὶ τινα μὲν χρόνον ἀπέσχον νὰ προσβάλωσιν ἀλλήλους καὶ παρετηροῦντο· ἔπειτα δὲ οἱ Ἀθηναῖοι, μὴ κρίνοντες συμφέρον νὰ μένωσιν ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ νὰ παραδοθῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν ὑπὸ

τοῦ κόπου, ἐπροτίμησαν νὰ ναυμαχήσωσιν ἀμέσως. Δοθέντος τοῦ σημείου, ἐπέπεσαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἤρχισαν τὴν μάχην. Οἱ δὲ Συρακούσιοι δεχθέντες τὴν ἐπιθεσιν καὶ στρέψαντες τὴν πῦρραν τῶν πλοίων, κατὰ τὴν τακτικὴν των, συνέτριψαν διὰ τῶν ἐπωτίδων τὰς πλείστας πῦρας τῶν ἐχθρικῶν πλοίων· συγχρόνως οἱ ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων ἀκοντίζοντες μεγάλως ἔβλαπτον τοὺς Ἀθηναίους, πρὸ πάντων οἱ Συρακούσιοι οἵτινες περιέπλεον δι' ἐλαφρῶν λέμβων καὶ οἵτινες ὀλισθαίνοντες ὑπὸ τὰς σειρὰς τῶν κωπῶν τῶν ἐχθρικῶν πλοίων καὶ εἰς τὰ πλάγια, ἠκόντιζον ἐκεῖθεν τοὺς ναύτας.

41. Τέλος, τοιοῦτοτρόπως πολεμοῦντες, ἐνίκησαν οἱ Συρακούσιοι κατὰ κράτος, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὑποχωρήσαντες διὰ μέσου τῶν ὀλκάδων κατέφυγον εἰς τὸν ἑαυτῶν ὄρμον. Τὰ πλοῖα τῶν Συρακουσίων κατεδίωξαν αὐτοὺς μέχρι τῶν ὀλκάδων· ἀλλ' ἐκεῖ αἱ μεταξὺ τῶν εἰσόδων τεθειμέναι καὶ διὰ χαλκῶν δελφίνων ὥπλισμέναι κεραῖαι τοὺς ἐμπόδισαν νὰ προχωρήσωσι. Δύο πλοῖα τῶν Συρακουσίων, ὑπερηφανευθέντα ὑπὸ τῆς νίκης ἐπλησίασαν καὶ κατεστράφησαν, καὶ ἐν μάλιστα ἐξ αὐτῶν ἐκυριεύθη μεθ' ὅλου τοῦ πληρώματος. Οἱ δὲ Συρακούσιοι ἀφοῦ κατεβύθισαν ἐπτὰ πλοῖα τῶν Ἀθηναίων, ἔβλαψαν πολλὰ ἄλλα, συνέλαβον καὶ ἐφόνευσαν ἀνθρώπους, ἀπεχώρησαν καὶ ἔστησαν τρόπαια δι' ἀμφοτέρας τὰς ναυμαχίας. Τότε δὲ πλήρη ἔχοντες πεποίθησιν εἰς τὴν μεγάλην ὑπεροχὴν τοῦ ναυτικοῦ των, ἐνόμιζον ὅτι ἤθελον ἐπίσης νικήσει καὶ τὸν πεζὸν στρατόν. Καὶ οἱ μὲν Συρακούσιοι παρεσκευάζοντο αὖθις νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης.

42. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξὺ ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Εὐρυ-

μέδων ἔφθασαν ἔχοντες τὰς ἐξ Ἀθηνῶν σταλείσας ἐπικουρίας, ἐβδομήκοντα τρία πλοῖα, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ξενικῶν, πεντακισχιλίους περίπου ὀπλίτας Ἀθηναίους καὶ συμμάχους, οὐκ ὀλίγους ἀκοντιστάς βαρβάρους καὶ Ἑλλήνας, καὶ σφενδονήτας καὶ τοξότας, καὶ προμηθείας ἀρκετάς. Καὶ οἱ μὲν Συρακούσιοι περιῆλθον πρὸς στιγμὴν εἰς μεγίστην ἀμνηχανίαν καὶ ὥς νὰ μὴ ὑπῆρχε πλέον πέρας διὰ νὰ ἀπαλλαγῶσι τοῦ κινδύνου· διότι ἔβλεπον ὅτι, μὲ ὅλην τὴν ὀχύρωσιν τῆς Δεκελείας οὐχ ἥττον ἦλθε κατ' αὐτῶν ἴσος καὶ παραπλήσιος τῷ προτέρῳ στρατὸς, καὶ ὅτι αἱ δυνάμεις τῶν Ἀθηναίων ἐφαίνοντο πανταχοῦ πολλαί. Τὸ δὲ πρῶτον στράτευμα τῶν Ἀθηναίων ἀνέλαβε θάρρος μετὰ τὰ δεινὰ τὰ ὅποια εἶχεν ὑποφέρει. Ὁ Δημοσθένης ἰδὼν πῶς εἶχον τὰ πράγματα ἐνόμισεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ χάνῃ καιρὸν μήτε νὰ περιπέσῃ εἰς τὸ ἴδιον σφάλμα εἰς τὸ ὅποιον περιέπεσεν ὁ Νικίας (ὅστις φοβερὸς ὅτε κατὰ πρῶτον ἦλθεν, ἀντὶ νὰ ἐπιτεθῇ εὐθύς κατὰ τῶν Συρακουσῶν, διεχείμασεν εἰς τὴν Κατάνην, περιεφρονήθη καὶ προέλαβεν αὐτὸν ὁ Γύλιππος ἐλθὼν ἐκ τῆς Πελοποννήσου μετὰ στρατοῦ τὸν ὅποιον δὲν θὰ προσεκάλουν οἱ Συρακούσιοι ἐὰν ὁ Νικίας ἐπετίθετο κατ' αὐτῶν ἀμέσως· διότι ἐν τῇ ἐπάρσει των ὅτι ἦσαν ἀξιόμαχοι, ἅμα ὥς ἤθελον ἀναγνωρίσει τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν δυνάμεων των ἀμέσως ἤθελον ἰδεῖ ἑαυτοὺς περιτετειχισμένους· τότε καὶ ἂν ἀκόμη προσεκάλουν ἐπικουρίας, δὲν θὰ τοῖς παρῆχον αὗται τὴν αὐτὴν ὠφέλειαν.) Ταῦτα σκεπτόμενος ὁ Δημοσθένης καὶ γινώσκων ὅτι καὶ αὐτὸς διὰ τῆς παρουσίας του θὰ ἐνέπνεε μέγαν φόβον κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν εἰς τοὺς Συρακουσίους, ἠθέλησε νὰ ἐπωφεληθῇ τάχιστα ἐκ τοῦ

τρόμου τὸν ὁποῖον ἐνέπνευσε τότε τὸ στράτευμά του. Ἰδὼν ὅτι τὸ παράλληλον τεῖχος τῶν Συρακουσίων, διὰ τοῦ ὁποίου οὗτοι εἶχον ἐμποδίσαι τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τοῦ νὰ τοὺς περικτείσωσιν, ἦτο ἀπλοῦν, καὶ ὅτι ἐὰν κατῶρθωνε νὰ καταλάβῃ τὰ ὕψη τῶν Ἐπιπολῶν καὶ τὸ ἐν αὐταῖς στρατόπεδον, εὐκόλως θὰ ἐγίνετο κύριος τοῦ τείχους τούτου ὅπου κανεὶς δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀντισταθῇ κατ' αὐτῶν, ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ τὴν ἀπόπειραν ταύτην. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐσκέπτετο ὅτι ὁ πόλεμος θὰ καθίστατο πολὺ συντομώτερος· διότι ἐὰν ἐνίκα, θὰ ἐκυρίευσεν τὰς Συρακούσας· ἄλλως, θὰ ἀπῆγε τὸν στρατὸν καὶ δὲν θὰ ἄφινε τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς συμμάχους καὶ τὴν πόλιν ὀλόκληρον νὰ κατατρίβωνται εἰς ἀνωφελεῖς ἀγῶνας.

43. Ἐξεληθόντες λοιπὸν κατὰ πρῶτον οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τὸν Ἄναπον ἐδῆρουν τὴν χώραν τῶν Συρακουσίων καὶ ὡς τὴν πρώτην φοράν ἐγένοντο πάλιν κύριοι ἐπὶ τῆς θαλάσσης, διότι οἱ Συρακούσιοι οὐδεμίαν ἄλλην δύναμιν ἀντέταξαν κατ' αὐτῶν εἰμὴ τοὺς ἱππεῖς καὶ τοὺς ἀκοντιστὰς τοὺς μένοντας εἰς τὸ Ὀλυμπιεῖον. Ἐπειτα ὁ Δημοσθένης ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ πρώτην τινὰ ἀπόπειραν τῶν πολεμικῶν μηχανῶν κατὰ τοῦ παραλλήλου τείχους. Ἀλλ' ἅμα τῇ προσεγγίσει των ἐκάησαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν οὔτινες ἡμύνοντο ἄνωθεν τῶν τειχῶν, ὁ δὲ λοιπὸς στρατὸς μετὰ ἐπανελημμένας ἐπιθέσεις ἀπεκρούσθη. Τότε ὁ Δημοσθένης εἶδεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ χάνῃ καιρὸν· πείσας τὸν Νικίαν νὰ παραδεχθῇ τὸ σχέδιόν του, ἐπεχείρησε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Ἐπιπολῶν. Καὶ ἐνόσω μὲν ἦτο ἡμέρα τῷ ἐφαίνετο ἀδύνατος ἡ λαθραία ἀνάβασις. Παραγγείλεις δὲ προμηθείας πέντε ἡμερῶν καὶ παραλαβὼν ὅλους τοὺς λιθοτόμους καὶ τοὺς τέκτονας, καὶ προμηθευθεὶς τὰ

βέλη καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ὅσα ἦσαν ἀναγκαῖα πρὸς ἀνέγερσιν ὀχυρωμάτων εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἐνίκων, αὐτὸς μὲν μετὰ τοῦ Εὐρυμέδοντος καὶ τοῦ Μενάνδρου καὶ ὅλου τοῦ στρατοῦ ἐπροχώρησε κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πρώτου ὕπνου πρὸς τὰς Ἐπιπολάς, ὁ δὲ Νικίας ἔμεινεν εἰς τὰ τείχη. Προσεγγίσαντες εἰς τὰς Ἐπιπολάς διὰ τοῦ Εὐρυήλου, εἰς τὸ μέρος ὅπου κατὰ πρῶτον εἶχεν ἀναβῆ ἡ προτέρα στρατιὰ, λανθάνουσι τοὺς φύλακας τῶν Συρακουσίων καὶ ἀναβάντες εἰς τὸ ὕψος κυριεύουσι τὸ αὐτόθι τείχισμα τῶν Συρακουσίων καὶ φονεύουσι φύλακας τινάς· οἱ περισσότεροι δὲ ἐξ αὐτῶν καταφεύγουσιν ἀμέσως εἰς τὰ τρία στρατόπεδα τῶν Ἐπιπολῶν, ἅτινα ἐφυλάσσοντο διὰ προτειχισμάτων καὶ ἅτινα κατείχοντο ἐν μὲν ὑπὸ τῶν Συρακουσίων, ἐν δὲ ὑπὸ τῶν ἄλλων Σικελιωτῶν, ἐν δὲ ὑπὸ τῶν συμμάχων, καὶ ἀναγγέλλουσι τὴν ἔφοδον τοῦ ἐχθροῦ. Εἰδοποιοῦσιν ὡσαύτως καὶ τοὺς ἐξακοσίους Συρακουσίους οἵτινες πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἐπιπολῶν ἐσχημάτιζον τὴν πρωτοφυλακὴν. Καὶ οὗτοι μὲν ἔδραμον ἀμέσως εἰς βοήθειαν· ἀλλ' ὁ Δημοσθένης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς συνήντησαν, τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν μὲ ὅλην τὴν γενναίαν ἀντίστασιν των καὶ ἄνευ βραδύτητος ὥδευσαν ἐμπρός, φοβούμενοι μήπως ψυχρανθῇ ὁ ζῆλος τὸν ὁποῖον εἶχον νὰ ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ των· ἕτερον σῶμα κατελάμβανεν ἤδη τὸ ὑπὸ τῶν Συρακουσίων ἀρχῆθεν κτισθὲν παράλληλον τεῖχος τὸ ὁποῖον ἐγκατέλιπον οἱ φύλακες καὶ κατηδάφιζον τὰς ἐπάλλξεις αὐτοῦ. Ἐν τούτοις οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ σύμμαχοί των, ὁ Γύλιππος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ἐξῆλθον ἐκ τῶν προτειχισμάτων· μὴ προσδοκῶντες τὴν τολμηρὰν ἐκείνην ἐπίθεσιν καὶ ἔμπελοι τρόμου, ἐπροχώρησαν κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἀλλ'

ἀποκρουσθέντες ὑπεχώρησαν κατ' ἀρχάς. Ἦδη οἱ Ἀθηναῖοι ἐπροχώρουν μετὰ τινος ἀταξίας ὡς ἂν ᾔσαν νικηταί, καὶ ἤθελον νὰ διέλθωσιν ὅσον τάχιστα δι' ὅλου τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ ὅστις δὲν εἶχεν ἀκόμη πολεμήσει, φοβούμενοι μήπως ἐὰν ἐβράδυνον τὴν πορείαν των συσσωματωθῇ, ὅτε πρῶτοι οἱ Βοιωτοὶ ἀντέστησαν εἰς αὐτοὺς, τοὺς προσέβαλον, τοὺς ἀπέκρουσαν καὶ τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν.

44. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης οἱ Ἀθηναῖοι περιέπεσαν εἰς τοιαύτην ταραχὴν καὶ ἀπορίαν ὥστε δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μάθω παρ' οὐδενὸς μέρους τὰ καθεκαστα τῆς μάχης. Κατὰ τὴν ἡμέραν διακρίνονται μὲν καλλίτερον τὰ συμβαίνοντα, ἀλλ' οἱ παρευρισκόμενοι εἰς μάχην τινὰ δὲν λαμβάνουσι γνῶσιν ὅλων τῶν λεπτομερειῶν καὶ μόλις ἀντιλαμβάνονται τῶν περὶ αὐτούς· πῶς λοιπὸν ἐν νυκτερινῇ μάχῃ, τῇ μόνῃ ἣτις κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πολέμου τούτου ἐγένετο μεταξὺ δύο μεγάλων στρατοπέδων, ἦτο δυνατόν νὰ λάβῃ τις πληροφορίας ἀκριβεῖς; Ἡ σελήνη ἦτο λαμπρά, ἀλλὰ δὲν ἔβλεπον ἀλλήλους εἰμὴ ὅπως δύναται τις νὰ ἴδῃ μὲ τὴν σελήνην, δηλαδὴ ἔβλεπον μὲν τὸ σχῆμα τῶν σωμάτων ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο νὰ διακρίνωσι τὸν φίλον ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Πολλοὶ ὁπλῖται ἀμφοτέρων τῶν στρατῶν περιστρέφοντο ἐντὸς χώρου στενοῦ· πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἀθηναίων, οἱ μὲν εἶχον ἤδη νικηθῇ, οἱ δὲ, ἐν τῇ πρώτῃ ἀκόμῃ ὁρμῇ, ἐχώρουν ἀκράτητοι. Πολὺ μέρος τοῦ ἐπιλοιποῦ στρατεύματος εἶχεν ἤδη ἀναβῇ, ἄλλο ἀνέβαινεν ἀκόμη, ὥστε δὲν ἤξευρον ποῦ νὰ διευθυνθῶσι· διότι οἱ προχωρήσαντες στρατιῶται, ἕνεκα τῆς τροπῆς, περιῆλθον εἰς ταραχὴν καὶ ἡ βοή τοὺς ἐμπόδιζε νὰ διακρίνωσιν ἀλλήλους. Οἱ

Συρακούσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι, νικῶντες, παρώτρυνον ἀλλήλους διὰ μεγάλων κραυγῶν, διότι δὲν ἠδύναντο ἐντῇ νυκτὶ νὰ δώσωσιν ἄλλο σύνθημα καὶ συγχρόνως περιέμενον σταθερῶς τοὺς ἐπερχομένους. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀνεζήτουν ἀλλήλους καὶ ἐξελάμβανον ὡς ἐχθροὺς ὅσους συνήντων, ἔστω καὶ ἂν ἦσαν οὗτοι οἱ εἰς φυγὴν τραπέντες φίλοι των. Μὴ ἔχοντες ἄλλο γνῶρισμα εἰμὴ τὸ σύνθημα, ἐζήτουν τοῦτο συνεχῶς καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου οὐ μόνον ἠῤῥζανον τὴν ταραχὴν ἀλλὰ καὶ ὅλοι συγχρόνως ἐρωτῶντες κατέστησαν αὐτὸ γνωστὸν εἰς τοὺς πολεμίους χωρὶς νὰ μάθωσι τὸ τῶν Συρακουσίων οἵτινες, νικηταὶ καὶ οὐχὶ διεσπαρμένοι, ἀνεγνώριζον ἀλλήλους εὐκολώτερον. Διὰ τοῦτο ὅταν οἱ Συρακούσιοι συνήντων σῶμα ἰσχυρότερον, διέφευγον χάρις εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ συνθήματος· ἐξ ἐναντίας οἱ Ἀθηναῖοι μὴ δυνάμενοι νὰ ἀποκριθῶσι, κατεσφάζοντο. Τίποτε ὁμως ἄλλο δὲν τοὺς ἐβλάψε περισσότερον ὅσον ὁ παιανισμὸς ὅστις παραπλήσιος ὢν εἰς ἀμφοτέρους, παρεῖχεν ἀπορίαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους· διότι οἱ Ἀργεῖοι, οἱ Κερκυραῖοι καὶ ὅσοι Δωριεῖς ἦσαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων, ὁσάκις ἐτόνιζον τὸν παιᾶνα, ἐπροξένουν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὸν αὐτὸν τρόπον οἶον καὶ οἱ ἐχθροί· εἰς τρόπον ὥστε εἰς πολλὰ μέρη ὅπου συνηνητήθησαν ἐν μέσῳ τοῦ θορύβου, φίλοι μετὰ φίλων, πολῖται μετὰ πολιτῶν, οὐ μόνον ἐφοβήθησαν, ἀλλὰ καὶ εἰς χεῖρας ἤλθον μεταξὺ των καὶ μετὰ δυσκολίας ἀπεχωρίσθησαν. Καταδιωκόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, οἱ πολλοὶ ἐρρίπτοντο κατὰ τῶν κρημνῶν καὶ ἐχάνοντο, στενῆς οὔσης τῆς ἀπὸ τῶν Ἐπιπολῶν πάλιν καταβάσεως. Οἱ πλειστοὶ ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἄνωθεν καταβαίνοντες ἐσώθησαν εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ πρὸ πάντων οἱ στρατιῶται τῆς πρώτης στρατιᾶς οἵτινες ἐγνώ-

ριζον καλλίτερον τὴν χώραν, κατέφυγον εἰς τὸ στρατόπεδον· ἀλλὰ τινὲς ἐκ τῶν ὕστερον ἐλθόντων, ἁμαρτήσαντες τῆς ὁδοῦ, ἐπλανήθησαν εἰς τοὺς ἀγρούς· τούτους δὲ, ἅμα ἐγένετο ἡμέρα, περικυκλώσαντες οἱ ἱππεῖς τῶν Συρακουσίων, διέφθειραν.

45. Τὴν ἐπιούσαν οἱ μὲν Συρακούσιοι ἔστησαν δύο τρόπαια, ἓν εἰς τὰς Ἐπιπολάς, κατὰ τὸ μέρος τῆς ἀναβάσεως, καὶ ἓν εἰς τὸ μέρος ὅπου οἱ Βοιωτοὶ ἀνέστησαν πρῶτοι, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐσύναξαν τοὺς νεκροὺς τῶν διὰ συνθήκης. Ἀπέθανον δὲ οὐκ ὀλίγοι ἐκ τῶν ἰδικῶν τῶν καὶ ἐκ τῶν συμμάχων· τῶν ληφθέντων ὅμως ὅπλων ὁ ἀριθμὸς ὑπῆρξεν ἀνώτερος τοῦ τῶν νεκρῶν, διότι μεταξὺ ἐκείνων οἵτινες εἶχον ἀναγκασθῆναι πηδήσῃσι τοὺς κρημνοὺς, ἀποθέτοντες τὰς ἀσπίδας τῶν, οἱ μὲν ἐχάθησαν, οἱ δὲ ἐσώθησαν.

46. Μετὰ τὴν ἀνέλπιστον ταύτην ἐπιτυχίαν, οἱ μὲν Συρακούσιοι ἀναλαβόντες πάλιν θάρρος, ὡς καὶ πρότερον, ἀπέστειλαν τὸν Σικανὸν μετὰ δεκαπέντε πλοίων εἰς τὸν στασιάζοντα Ἀκράγαντα, ὅπως ὑποτάξῃ τὴν πόλιν ταύτην ἐὰν δυνηθῇ· ὁ δὲ Γύλιππος ἀνεχώρησε πάλιν διὰ ξηρᾶς εἰς τὴν ἄλλην Σικελίαν διὰ νὰ ἀποσπάσῃ νέας ἐπικουρίας· μετὰ τὴν εὐτυχῇ ἐκβασιν τῶν ἐν ταῖς Ἐπιπολαῖς, πολλὰς ἐλπίδας εἶχεν ὅτι θὰ ἐκυρίευσεν ὡσαύτως διὰ τῆς βίας καὶ τὰ τεῖχη τῶν Ἀθηναίων.

47. Ἐν τούτοις οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων συνεσκέπτοντο καὶ περὶ τῆς γενομένης συμφορᾶς καὶ περὶ τῆς ἐντελοῦς ἐξαντλήσεως εἰς ἣν εἶχε περιέλθει τότε ὁ στρατός. Ἐβλεπον ὅτι ὅλα τὰ σχέδιά τῶν εἶχον ἀποτύχει καὶ ὅτι οἱ στρατιῶται ἐβαρύνθησαν τὴν ἐκεῖ διαμονήν. Ὁ στρατὸς ἐπέζητο διττῶς ὑπὸ τῶν ἀσθενειῶν.

διότι καὶ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους ἦτο ἐκείνη καθ' ἣν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀσθενοῦσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ τὸ μέρος ὅπου ἐστρατοπεδεύοντο ἦτο ἐλῶδες καὶ νοσηρόν· ἄλλως τε τὰ πάντα τοῖς ἐφαίνοντο εἰς ἀπελπιστικὴν κατάστασιν. Ἐπίστευε λοιπὸν ὁ Δημοσθένης ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ διαμείνωσι περισσότερον· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τὴν ὁποίαν ὑπέστη, ἐγνωμάτευσε νὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν τὸ σχέδιον τὸ ὁποῖον εἶχε συλλάβει ὅταν ἐρρίψκοινδύνευσε τὴν κατὰ τῶν Ἐπιπολῶν ἐπίθεσιν, καὶ ἄνευ περισσοτέρας χρονοτριβῆς, ἐνόσῳ ἀκόμη ἡδύναντο νὰ διαπεράσωσι τὸ πέλαγος καὶ νὰ κρατῶσι τὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις διὰ τῶν πρὸ μικροῦ ἐλθόντων πλοίων. Εἶπεν ἐπίσης ὅτι ὠφελιμώτερον εἶναι διὰ τὴν πόλιν νὰ πολεμῶσι κατ' ἐκείνων οἵτινες ἡγειρον τείχη ἐπὶ τῆς χώρας τῆς ἢ κατὰ τῶν Συρακουσίων τοὺς ὁποίους δὲν εἶναι πλέον εὐκολον νὰ ὑποτάξωσιν· ἄλλως τε δὲ δὲν συνέφερε νὰ δαπανῶνται ἀνωφελῶς τόσα χρήματα πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς πολιορκίας.

48. Καὶ ἡ μὲν γνώμη τοῦ Δημοσθένους τοιαύτη ἦτο· ὁ δὲ Νικίας ἐνόμιζε μὲν καὶ αὐτὸς ὅτι ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων ἦτο δυσάρεστος, δὲν ἤθελεν ὅμως νὰ καταστήσῃ γνωστὴν τὴν ἀδυναμίαν μήτε νὰ καταγγελοῦσιν ἀφ' ἑαυτῶν εἰς τοὺς ἐχθροὺς σκεπτόμενοι μετὰ πολλῶν περὶ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ στρατοῦ καὶ καθιστῶντες οὕτω δυσκολωτέραν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς. Ἄλλως τε ἤξευρεν ὅτι αἱ ὑποθέσεις τῶν ἐχθρῶν, περὶ τῶν ὁποίων ἦτο κάλλιον παντὸς ἄλλου πληροφορημένος, τῷ παρῆχον ἀκόμη ἐλπίδας τινὰς ὅτι ἤθελον ὑπερβῇ τὰς τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν δυσχέρειαν ἐὰν καρτερήσῃ πολιορκοῦντες, διότι θὰ ἐξήντλουν τὸν ἐχθρὸν διὰ

τὴν ἀπορίαν τῶν χρημάτων, πρὸ πάντων τῶρα ὅτε μετὰ τοῦ ὑπάρχοντος στόλου ἦσαν κύριοι τῆς θαλάσσης. Ἐπὶ πᾶσιν ὑπῆρχεν εἰς τὰς Συρακούσας μία μερίς ἣτις θέλουσα νὰ παραδώσῃ τὴν ἐξουσίαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἔπεμπε κήρυκας εἰς τὸν Νικίαν καὶ δὲν ἄφινεν αὐτὸν νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν. Μαθὼν οὗτος ταῦτα, ἔργῳ μὲν ἐταλαντεύετο μεταξύ τῶν δύο τούτων γνωμῶν, ἐπεσκόπει καὶ ἔμενεν ἀπορῶν, λόγῳ δὲ ἐκήρυξεν ἀναφανδὸν ὅτι δὲν θὰ ἀπῆγε τὸν στρατὸν διότι ἤξευρεν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θὰ ἐπεδοκίμαζον τὴν ἀναχώρησιν ἐὰν δὲν ἐπεψηφίζετο αὕτη ὑπὸ τοῦ δήμου. Οἱ μέλλοντες νὰ ἀποφανθῶσι περὶ τῆς τύχης τῶν στρατηγῶν δὲν θὰ γνωρίζωσιν ἐξ ιδίων ὀφθαλμῶν τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ θὰ μάθωσιν αὐτὴν ἐκ τῶν ἐπικρίσεων καὶ θὰ κρίνωσι κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τῶν εὐγλώττων ῥητόρων. Δὲν ἀρκεῖ τοῦτο· πολλοὶ στρατιῶται, οἱ περισσότεροι ἴσως, οἵτινες σήμερον βοῶσιν ὅτι πάσχουσι τὰ πάνδεινα, ἅμα ἀφιχθῶσιν εἰς τὰς Ἀθήνας, θὰ βοήσωσι τὰ ἐναντία καὶ θὰ εἴπωσιν ὅτι οἱ στρατηγοὶ εἶναι προδόται καὶ ὅτι λαβόντες χρήματα ἀπῆλθον. Γνωρίζων λοιπὸν τὸν χαρακτῆρα τῶν Ἀθηναίων δὲν ἤθελε νὰ γίνῃ θῦμα κατηγορίας ἀδίκου καὶ αἰσχροῦ, ἀλλ' ἐπροτίμα ἐὰν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀποθάνῃ μὲ τὰ ὅπλα εἰς χεῖρας. Προσέθετεν ὅτι ἡ θέσις τῶν Συρακουσίων ἦτο δυσχερεστέρα τῆς ἰδικῆς των· ὅτι ἕνεκα τοῦ μισθοῦ ξένων στρατιωτῶν, ἕνεκα ἄλλων δαπανῶν γενομένων εἰς τὰς περιπολίαις, ἕνεκα τῆς συντηρήσεως πολλοῦ ναυτικοῦ ἐπὶ ἓνα ἤδη ἐνιαυτὸν, τὰ μέσα των εἶχον ἐξαντληθῆ· ὅτι εἶχον ἤδη δαπανήσει δις χίλια τάλαντα καὶ ὅτι ὥφειλον ἀκόμη πολλὰ· ὅτι ὀλίγον ἂν ἡλάττουσαν τὴν

παροῦσαν στρατιωτικὴν δυνάμιν των καταργοῦντες τοὺς μισθοὺς, αἱ ὑποθέσεις των θὰ κατεστρέφοντο διότι τὰ στρατεύματά των ἦσαν μᾶλλον μισθωτὰ ἢ ἀναγκαστικά ὡς τὰ τῶν Ἀθηναίων· ὅτι ἔπρεπε λοιπὸν νὰ παρατείνωσι τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ μὴ ὀπισθοδρομήσωσιν ἀπέναντι τῶν δαπανῶν τὰς ὁποίας ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων ἦτο εἰς θέσιν νὰ ὑποστῇ.

49. Ὁ Νικίας ἐπέμενε εἰς τοὺς ἰσχυρισμοὺς τούτους διότι ἐγνώριζεν ἀκριβῶς τὰ ἐν ταῖς Συρακούσαις, τὴν ἀμύχανον οἰκονομικὴν των κατάστασιν καὶ ὅτι ὑπῆρχεν αὐτόθι μία μερίς ἥτις θέλουσα νὰ περιέλθῃ ἡ ἐξουσία εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὸν παρεκλίνει διὰ κηρύκων νὰ μὴ λύσῃ τὴν πολιορκίαν· ἄλλως τε, ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας, εἶχε πεποιθήσιν εἰς τὸν στόλον πλειοτέραν ἢ πρότερον. Ἀλλ' ὁ Δημοσθένης οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον παρεδέχετο τὴν ἰδέαν νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν πολιορκίαν· ἐὰν δὲν ἠδύναντο νὰ ἀπαγάγῃσι τὸν στρατὸν ἄνευ ψηφίσματος τῶν Ἀθηναίων, ἔλεγε, καὶ ἐὰν ἔπρεπε νὰ χρονοτριβῶσιν, ἦτο ἀνάγκη πρὸς τοῦτο νὰ ἐγείρῃσι τὸ στρατόπεδον καὶ νὰ μεταβῶσιν ἢ εἰς τὴν Θάψον ἢ εἰς τὴν Κατάνην, ὅπου θὰ ἠδύναντο νὰ τρέφωνται διατρέχοντες τὴν χώραν εἰς πολλὰ μέρη μὲ τὸ πεζικόν, καὶ νὰ βλάπτωσι τὸν ἐχθρὸν δηρῶντες τοὺς ἀγρούς· τότε ὁ στόλος θὰ ἐναυμάχει ὄχι εἰς τὸ στενόν, τοῦθ' ὅπερ ἦτο ὑπὲρ τῶν Συρακουσίων, ἀλλ' εἰς τὸ πέλαγος ὅπου ἡ ἐμπειρία των ἤθελε τοὺς ὠφελήσει καὶ ὅπου θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποσύρῃνται καὶ νὰ ἐπιτίθενται χωρὶς νὰ ἀπομακρύνωνται τῆς παραλίας οὐδὲ νὰ πλησιάζωσιν εἰς αὐτήν, ὡς ἔπραττον εἰς διάστημα στενόν καὶ περιγεγραμμένον. Ἐν ἐνὶ λόγῳ εἶπεν ὅτι οὐδόλως συγκατετίθετο νὰ μείνωσιν ἀκόμῃ εἰς

τὸν αὐτὸν τόπον καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀναχωρήσωσιν ὅσον τάχιστα καὶ ἄνευ ἀναβολῆς. Ὁ Εὐρυμέδων συνεμερίσθη τὴν γνώμην ταύτην· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀντέλεγεν ὁ Νικίας, προέκυψαν ἐκ τούτου ὄκνος τις καὶ βραδύτης, καὶ ἐνόμιζον ἐπίσης ὅτι ὁ Νικίας, ἐπιμένων οὕτω εἰς τὴν γνώμην του, εἶχε καλλιτέρας τῶν ἄλλων πληροφορίας. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέβαλον τὴν ἀναχώρησιν των καὶ ἔμειναν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν.

50. Ἐν τούτοις ὁ Γύλιππος καὶ ὁ Σικανὸς ἐπέστρεψαν εἰς τὰς Συρακούσας, ὁ μὲν Σικανὸς ἀποτυχὼν εἰς τὸν Ἀκράγαντα (διότι ἐνῶ ἀκόμη εὕρισκετο εἰς τὴν Γέλαν, ἡ φιλικῶς πρὸς τοὺς Συρακουσίους διακειμένη μερὶς εἶχεν ἐξορισθῆ), ὁ δὲ Γύλιππος φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἄλλον στρατὸν ἐκ τῆς Σικελίας καὶ τοὺς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔαρος πεμφθέντας διὰ τῶν ὀλκᾶδων Πελοποννησίους ὀπλίτας, οἵτινες ἀπὸ τῆς Λιβύης εἶχον φθάσει εἰς τὸν Σελινοῦντα. Ῥιφθέντες οὗτοι ὑπὸ τῆς τρικυμίας εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Λιβύης, ἔλαβον παρὰ τῶν Κυρηναίων δύο τριήρεις καὶ ὁδηγοὺς τοῦ πλοῦς, καὶ ἀφοῦ κατὰ τὸν παράπλου ἐβοήθησαν τοὺς Εὐεσπερίτας πολιορκουμένους ὑπὸ τῶν Λιβύων καὶ ἐνίκησαν τοὺς τελευταίους τούτους, ἔφθασαν ἀκτοπλοοῦντες μέχρι τῆς Νεαπόλεως, ἐμπορικοῦ σταθμοῦ τῶν Καρχηδονίων, ἐκ τῆς ὁποίας ἡ Σικελία ἀπέχει δύο μόνον ἡμέρας καὶ μίαν νύκτα· ἀπὸ τῆς Νεαπόλεως δὲ μετέβησαν εἰς τὸν Σελινοῦντα. Καὶ οἱ μὲν Συρακούσιοι ἅμα τῇ ἀφίξει αὐτῶν παρεσκευάσθησαν νὰ ἐπιτεθῶσιν ἐκ νέου κατὰ τῶν Ἀθηναίων διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης· οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων βλέποντες ὅτι οἱ μὲν ἐχθροὶ ἐνισχύθησαν καὶ δι' ἄλλων ἐπικουριῶν, αἱ δὲ ἰδδικαί των ὑποθέσεις, ἀντὶ

νὰ χωρῶσιν ἐπὶ τὸ βέλτιον, ἐξ ἐναντίας ἐδεινοῦντο καθ' ἡμέραν ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις καὶ ὅτι ἡ ἀσθένεια πρὸ πάντων ἐμάστιζε τὸν στρατὸν, μετεμελοῦντο διότι δὲν εἶχον ἀναχωρήσει ταχύτερον· ἐπειδὴ δὲ ὁ Νικίας δὲν ἐπέμενε πλέον ἀνθιστάμενος, ἀλλ' ἐζήτει μόνον νὰ μὴ γίνωνται φανεραὶ αἱ διασκέψεις, ἐγνωστοποίησαν εἰς ὅλους τοὺς στρατιώτας, ὅσον τὸ δυνατόν μᾶλλον κρυφίως, νὰ ἐγείρωσι τὸ στρατόπεδον διὰ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ πλοῖα, καὶ νὰ ὦσιν ἔτοιμοι εἰς τὸ πρῶτον σημείον. Ὅτε ὅμως τὰ πάντα ἡτοιμάσθησαν καὶ ἐμελλον νὰ ἀποπλεύσωσιν, αἴφνης ἐγένετο ἐκλειψις σελήνης· ἦτο δὲ πανσέληνος. Οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀθηναίων ἐξέλαβον τοῦτο ὡς κακὸν οἰωνὸν καὶ ἐζήτησαν ἀπὸ τοὺς στρατηγούς νὰ ἀναβάλωσι τὸν ἀπόπλουν· ὁ Νικίας, ὅστις ἀπέδιδεν ὑπερβάλλουσιν σπουδαιότητα εἰς τοὺς οἰωνοὺς καὶ τὰ τοιαῦτα φαινόμενα, εἶπεν ὅτι δὲν ἀπεφάσιζε πλέον τὴν ἀναχώρησιν ἐὰν δὲν παρέλθωσι τρεῖς ἐννέα ἡμέραι. Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἀνέβαλον ἕνεκα τούτου τὴν ἀναχώρησιν των.

51. Μαθόντες οἱ Συρακούσιοι τὰ συμβαίνοντα προσεῖχον ἔτι μᾶλλον εἰς τὸ νὰ μὴ δώσωσιν ἀνάπαυσιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ἀφοῦ οὗτοι ὠμολόγησαν πλέον τὴν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἀδυναμίαν των, διότι ἄλλως δὲν ἤθελον σκεφθῆ νὰ ἀναχωρήσωσιν. Ὅπως ἐμποδίσωσι δὲ οἱ Συρακούσιοι τὸν ἐχθρὸν νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς ἄλλο μέρος τῆς Σικελίας ὅπου θὰ καθίστατο δυσκολώτερον νὰ τὸν προσβάλωσιν, ἀπεφάσισαν νὰ τὸν ἀναγκάσωσιν εἰς ναυμαχίαν ὡς τάχιστα, ἐντὸς τοῦ λιμένος καὶ εἰς θέσιν ἣτις ἤθελεν εἶσθαι συμφέρουσα εἰς αὐτούς. Εἰσῆλθον λοιπὸν εἰς τὰ πλοῖά των καὶ ἐξησκήθησαν τόσας ἡμέρας

ὅσας ἐνόμισαν ὅτι ἦσαν ἱκαναί. Ἐπειτα, κατὰ τὴν πα-
ραμονὴν τῆς ὀρισθείσης διὰ τὴν μάχην ἡμέρας, προσέ-
βαλον τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων. Ἐξελθόντος δὲ εἰς συ-
νάντησίν των διὰ τινων πυλῶν ἐνὸς ἀποσπάσματος ἐξ
ὀπλιτῶν καὶ ἱππέων, οἱ Συρακούσιοι περιεκύκλωσαν τι-
νάς τῶν ὀπλιτῶν, τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν καὶ τοὺς κα-
τεδίωξαν. Οὕσης δὲ τῆς διόδου στενῆς, οἱ Ἀθηναῖοι ἀ-
πώλεσαν ἐβδομήκοντα ἵππους καὶ ὀλίγους ὀπλίτας.

52. Καὶ κατ' ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν ὁ στρατὸς τῶν
Συρακουσίων ἀπεχώρησε, κατὰ τὴν ἐπομένην δὲ ἐξήγα-
γον ἐβδομήκοντα ἐξ πλοῖα καὶ συγχρόνως ὁ πεζὸς στρα-
τὸς ἐχώρησε κατὰ τῶν τειχῶν τῶν Ἀθηναίων. Οὗτοι
ἐπροχώρησαν μὲ ὀγδοήκοντα ἐξ πλοῖα καὶ ἤρχισαν ναυ-
μαχοῦντες. Ὁ Εὐρυμέδων, ὅστις ὠδήγει τὸ δεξιὸν κέρας
τῶν Ἀθηναίων, ἠθέλησε νὰ περικυκλώσῃ τὸν ἐχθρικὸν
στόλον· ἀλλ' ὁ χειρισμὸς οὗτος τὸν παρέσυρε πολὺ πλη-
σίον τῆς παραλίας. Οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ σύμμαχοί των,
ἀφοῦ ἐνίκησαν τὸ κέντρον τῶν Ἀθηναίων, ἐχώρισαν τὸν
Εὐρυμέδοντα ἀπὸ τοῦ ἐπιλοίπου στόλου, τὸν ὤθησαν εἰς
κοίλωμά τι τοῦ λιμένος, κατέστρεψαν τὸ πλοῖόν του κα-
θῶς καὶ ὅσα τὸν εἶχον ἀκολουθήσει, καὶ τὸν ἐφόνευσαν.
Ἐπειτα δὲ κατεδίωξαν ὅλον τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων
καὶ ἐξώθησαν αὐτὸν εἰς τὴν ξηράν.

53. Ὁ Γύλιππος βλέπων τὰς ναῦς τῶν πολεμίων νι-
κωμένας καὶ καταφερομένας ἔξω τῶν χαρακωμάτων καὶ
τοῦ ἑαυτῶν στρατοπέδου, ἠθέλησε νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς
εἰς τὴν ξηρὰν ἀποβαίνοντας καὶ νὰ εὐκολύνῃ εἰς τοὺς
Συρακουσίους τὴν ἀνέλκυσιν τῶν πλοίων καταλαμβάνων
τὴν παραλίαν. Ἐπροχώρησε λοιπὸν κατὰ μῆκος τῆς ἀκ-
τῆς ἔχων μέρος τι τοῦ στρατοῦ· ἀλλ' οἱ Τυρρῆνοί, οἵτις

νες ἐφύλαττον εἰς τὸ μέρος τοῦτο, βλέποντες τοὺς ἐχθροὺς πλησιάζοντας ἀτάκτως, ἐπροχώρησαν καὶ ἐπιπεσόντες κατὰ τῶν πρώτων, τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν καὶ τοὺς ἔρριψαν εἰς τὴν λίμνην τὴν καλουμένην Λυσιμέλειαν. Ὑστερον δὲ, προσελθόντων πολλῶν Συρακουσίων καὶ συμμάχων, οἱ Ἀθηναῖοι ἔδραμον εἰς βοήθειαν, καὶ φοβούμενοι διὰ τὰ πλοῖά των ἤρχισαν νὰ πολεμῶσι μὲ τοὺς ἐχθροὺς· καὶ νικήσαντες αὐτοὺς, τοὺς κατεδίωξαν, ἐφόνευσαν πολλοὺς ὀπλίτας, ἔσωσαν τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων των καὶ τὰ συνήγαγον πλησίον τοῦ στρατοπέδου. Οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι συνέλαβον δεκαοκτὼ ναῦς καὶ ἀπέκτειναν ὅλα τὰ πληρώματα αὐτῶν· διὰ νὰ καύσωσι δὲ τὸν ἐπίλοιπον στόλον, γεμίσαντες μὲ κληματίδας καὶ μὲ δᾶδα ὀλκάδα παλαιάν (ἔπνεε δὲ ὁ ἄνεμος οὐριος ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους) τὴν ὤθησαν ἀφοῦ πρῶτον ἔθεσαν εἰς αὐτὴν πῦρ. Φοβηθέντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὰ πλοῖά των μετεχειρίσθησαν πολλὰ μέσα διὰ νὰ ἀποφύγῃσι τὸ πυρπολικόν· σβέσαντες δὲ τὴν φλόγα καὶ ἀπομακρύναντες τὴν ὀλκάδα, ἀπηλλάγησαν τοῦ κινδύνου.

54. Μετὰ ταῦτα οἱ Συρακούσιοι ἔστησαν τρόπαιον διὰ τὴν ναυμαχίαν καὶ διὰ τὴν περικύκλωσιν τῶν ὀπλιτῶν πρὸ τῶν τειχῶν τῶν Ἀθηναίων ὅπου ὠσαύτως ἔλαβον καὶ τοὺς ἵππους. Ἔστησαν δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τρόπαιον ἐπειδὴ οἱ Τυρρῆνοί ὤθησαν τοὺς πεζοὺς εἰς τὴν λίμνην καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ οὗτοι, μετὰ τοῦ ἐπιλοίπου στρατοῦ, τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν.

55. Μετὰ τὴν λαμπρὰν ταύτην νίκην τοῦ ναυτικοῦ τῶν Συρακουσίων οἵτινες πρότερον ἐφοβοῦντο τὸν μετὰ τοῦ Δημοσθένους ἐλθόντα στόλον, οἱ Ἀθηναῖοι ἀπεθαρή-

ῥύνθησαν ἐντελῶς. Ἡ διάψευσις τῶν ἐλπίδων τῶν ὑπῆρξε μεγάλη, πολὺ δὲ μεγαλειτέρα ἡ μεταμέλεια ὅτι ἐπεχείρησαν τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην. Τῶντι μεταξὺ τῶν πόλεων κατὰ τῶν ὁποίων εἶχον ἐπιτεθῆ μέχρι τότε, αἱ τῆς Σικελίας ἦσαν αἱ μόναι αἵτινες εἶχον ἥθη ὅμοια μὲ τὰ ἰδικά των, αἵτινες ἐκυβερνῶντο δημοκρατικῶς ὡς αὐτοὶ, καὶ αἵτινες ἐκέκτηντο πλοῖα, ἵππους καὶ κατοίκους πολλούς. Μὴ δυνηθέντες νὰ τὰς διαίρῃσιν καὶ νὰ τὰς ἐλκύσῃ μὲ τὸ μέρος των, μὴ ἔχοντες πολεμικὰς παρασκευὰς ἀνωτέρας αὐτῶν, περιπίπτοντες ἀδιακόπως ἀπὸ σφάλματος εἰς σφάλμα, πρὸ πολλοῦ περιῆλθον εἰς δυσχερῆ θέσιν· ὅταν ὅμως ἐνίκηθησαν καὶ κατὰ θάλασσαν, ὅπερ δὲν ἠδύναντο νὰ φαντασθῶσι, τότε ἡ ἀθυρία των ἔτι μᾶλλον ηὔξησε.

56. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης οἱ Συρακούσιοι διέτρεχον τὸν λιμένα ἀφόβως· διανοοῦντο μάλιστα νὰ κλείσῃσιν τὴν εἴσοδον αὐτοῦ ἵνα οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἂν ᾔθελον, μὴ δυνηθῶσι νὰ ἐξέλθωσι κρυφίως· οἱ Συρακούσιοι δὲν ἐμερίμνων πλέον τόσον περὶ τῆς ἰδίας των σωτηρίας ὅσον νὰ ἐμποδίσῃσιν τὴν τῶν πολεμίων, νομίζοντες, ὅπερ καὶ ἀληθές, ὅτι ἐν τῇ παρούσῃ καταστάσει τῶν πραγμάτων, εἶχον μεγάλην ὑπεροχὴν ἐπὶ τῶν Ἀθηναίων, καὶ ὅτι ἐὰν κατῴρθουν νὰ νικήσωσιν αὐτοὺς καὶ τοὺς συμμάχους των κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν, τὸ ἀνδραγάθημα τοῦτο θὰ τοὺς ἐδόξαζε μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν θὰ ἠλευθεροῦντο ἀμέσως, οἱ δὲ θὰ ἀπέβαλον πάντα φόβον, διότι αἱ ὑπολειπόμεναι δυνάμεις τῶν Ἀθηναίων δὲν θὰ ἤρουν νὰ ὑποστῶσι τὸν ἐπενεχθισόμενον πόλεμον, ἐνῶ οἱ Συρακούσιοι, θεωρούμενοι ὡς αἵτιοι τοῦ ἀνδραγαθήματος τούτου, ᾔθελον

θαυμάζεσθαι καὶ ὑπὸ τῶν συγχρόνων καὶ ὑπὸ τῶν ἐπερχομένων γενεῶν. Βεβαίως ὁ ἀγὼν ἦτο λίαν ἔνδοξος ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην καὶ πρὸς τούτοις διότι ἐθριάμβευον οὐ μόνον κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἀλλὰ καὶ κατὰ πολλῶν ἄλλων συμμάχων τῶν Ἀθηνῶν· ἄλλως τε δὲ, μολονότι ἡ νίκη ἦτο κοινὴ μετὰ τῶν συμμάχων, συνεμερίζοντο ὁμῶς τῶρα τὴν ἡγεμονίαν μετὰ τῶν Κορινθίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων· ἡ πόλις τῶν εἶχεν ἐκτεθῆ πρώτη εἰς τοὺς κινδύνους καὶ τὸ ναυτικόν τῶν εἶχε κάμει μεγάλας προόδους. Οὐδέποτε ἐγένετο εἰς μίαν πόλιν τόσων ἐθνῶν συρροή, ἐκτὸς τῆς γενικῆς συναθροίσεως ἐκείνων οἵτινες ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ ἔλαβον μέρος εἴτε ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων εἴτε ὑπὲρ τῶν Λακεδαιμονίων.

57. Ἰδοὺ δὲ ἡ ἀπαρίθμησις τῶν λαῶν ὅσοι ἐκατέρωθεν ἐπολέμησαν ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς Σικελίας, οἱ μὲν διὰ νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν κατάκτησιν αὐτῆς, οἱ δὲ διὰ νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν σωτηρίαν της· οἱ λαοὶ δὲ οὗτοι ἐβοήθησαν ἀλλήλους οὐχὶ τόσον δικαίωματι συμμαχίας ἢ συγγενείας, ὅσον ἕνεκα τῶν περιστάσεων εἰς ἃς ἕκαστος εὗρίσκετο εἴτε ἐκ συμφέροντος εἴτε ἐξ ἀνάγκης. Οἱ Ἀθηναῖοι, καταγωγῆς ἰωνικῆς ὄντες, ἦλθον ἐκουσίως νὰ προσβάλωσι τοὺς Συρακουσίους, ὄντας Δωριεῖς. Οἱ Αἰγυπτιοὶ, οἱ Ἰμβριοὶ καὶ οἱ Αἰγινῆται, οἵτινες τότε εἶχον τὴν Αἰγίναν, ἠνώθησαν μὲ τοὺς Ἀθηναίους τῶν ὁποίων εἶχον διατηρήσει τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἥθη· μετ' αὐτῶν ἦλθον οἱ Ἑστιαεῖς, οἱ κατοικοῦντες τὴν ἐν Εὐβοίᾳ Ἑστίαιαν καὶ ἄποικοι ὄντες τῶν Ἀθηναίων. Μεταξὺ τῶν ἄλλων λαῶν οἵτινες συνεμέθεξαν τῆς ἐκστρατείας ταύτης τῶν Ἀθηναίων, οἱ μὲν ἦσαν ὑπήκοοι αὐτῶν, οἱ δὲ σύμμαχοι ἀνεξάρτητοι· ὑπῆρχον ἐπίσης καὶ μισθοφόροι.

Μεταξὺ τῶν ὑπηκόων καὶ φόρου ὑποτελῶν ἦσαν ἐκ μὲν τῆς Εὐβοίας οἱ Ἐρετριεῖς, οἱ Χαλκιδεῖς, οἱ Στυρεῖς καὶ οἱ Καρύστιοι, ἐκ δὲ τῶν νήσων οἱ Κεῖοι, οἱ Ἄνδριοι καὶ οἱ Τήνιοι, ἐκ δὲ τῆς Ἰωνίας οἱ Μιλήσιοι, οἱ Σάμιοι καὶ οἱ Χῖοι. Ἐκ τούτων οἱ Χῖοι, μὴ ὄντες φόρου ὑποτελεῖς, παρέσχον πλοῖα καὶ συνηκολούθησαν ἐλευθέρως, τοσοῦτω μᾶλλον ὅσῳ ὅλοι ἦσαν Ἴωνες ἢ ἄποικοι τῶν Ἀθηναίων, πλὴν τῶν Καρυστίων οἵτινες εἶναι Δρύορες. Μολονότι ὑπήκοοι καὶ ἡναγκασμένοι νὰ συνεκστρατεύωσιν, ἐν τούτοις ἡκολούθουν ὡς Ἴωνες ἐναντίον Δωριέων. Ἐκτὸς τούτων ὑπῆρχον καὶ Αἰολεῖς, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ Μηθυμναῖοι ἦσαν ἡναγκασμένοι νὰ δίδωσι πλοῖα καὶ ὄχι φόρον, ἐνῷ οἱ Τενέδιοι καὶ οἱ Αἴνιοι ἦσαν φόρου ὑποτελεῖς. Οὗτοι δὲ κατ' ἀνάγκην ἐπολέμουν τοὺς Βοιωτοὺς συμμάχους τῶν Συρακουσῶν, ἂν καὶ ἦσαν Αἰολεῖς ὡς αὐτοὶ καὶ ἰδρυταὶ των. Οἱ Πλαταιεῖς, μολονότι Βοιωτοὶ, μόνοι κατὰ δίκαιον μῖσος ἐπολέμουν ἐναντίον τῶν ἄλλων Βοιωτῶν. Οἱ Ῥόδιοι καὶ οἱ Κυθήριοι ἀμφότεροι εἶναι Δωριεῖς· καὶ οἱ μὲν Κυθήριοι, ἄποικοι ὄντες τῶν Λακεδαιμονίων, ἔφερον ὅπλα μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων τοῦ Γυλίππου· οἱ δὲ Ῥόδιοι, τὸ γένος Ἀργεῖοι, ἡναγκάσθησαν νὰ πολεμήσωσι κατὰ τῶν Συρακουσίων οἵτινες ἦσαν Δωριεῖς καὶ κατὰ τῶν Γελώων οἵτινες ἦσαν ἐκυτῶν ἄποικοι καὶ συνεπολέμουν μὲ τοὺς Συρακουσίους. Μεταξὺ τῶν περὶ τὴν Πελοπόννησον νησιωτῶν οἱ Κεφαλλῆνες καὶ οἱ Ζακύνθιοι ἦσαν μὲν αὐτόνομοι, ἀλλ' ὡς νησιῶται ἡναγκάσθησαν νὰ ἀκολουθήσωσι τοὺς θαλασσοκρατοῦντας Ἀθηναίους· οἱ δὲ Κερκυραῖοι οὐ μόνον Δωριεῖς ἀλλὰ καὶ καταγωγῆς κορινθιακῆς, συνεξέστρατευσαν κατὰ τῶν Κορινθίων καὶ τῶν Συρακουσίων, τῶν

μὲν ἄποικοι ὄντες, τῶν δὲ συγγενεῖς, προφασιζόμενοι μὲν τὴν ἀνάγκην, κατὰ βᾶθος ὁμῶς μισοῦντες τοὺς Κορινθίους. Οἱ Μεσσήνιοι, οἱ σήμεροι καλούμενοι τῆς Ναυπάκτου, καὶ οἱ τῆς τότε ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων κατεχομένης Πύλου συμπεριελήφθησαν εἰς τὸν πόλεμον· ὑπῆρχον ἐπίσης καὶ τινες ἐξόριστοι Μεγαρεῖς οἵτινες εὐρίσκοντο εἰς τὴν λυπηρὰν ἀνάγκην νὰ πολεμῶσι τοὺς Σελινουντίους οἵτινες κατήγοντο ἐκ Μεγάρων. Ἐκ μέρους τῶν ἄλλων λαῶν ἡ στρατεία ἐγένετο μᾶλλον ἐλευθέρα· διότι οἱ μὲν Ἀργεῖοι, Δωριεῖς ὄντες, ἠκολούθησαν τοὺς Ἴωνας Ἀθηναίους ἐναντίον Δωριέων ὅχι ἴσως ἕνεκα τῆς μετὰ τῶν Ἀθηναίων συμμαχίας τῶν ἄλλ' ἕνεκα τοῦ κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων μίσους των καὶ χάριν ἰδίας ὠφελείας ἕκαστος, οἱ δὲ Μαντινεῖς καὶ ἄλλοι μισθοφόροι Ἀρκάδες, συνειθισμένοι νὰ πολεμῶσι πάντοτε κατ' ἐκείνων τοὺς ὁποίους τοῖς ὑπεδείκνυσαν ὡς ἐχθροὺς, εὐρίσκοντο ἀπέναντι τῶν συμπατριωτῶν των ληφθέντων ἐπὶ μισθῷ παρὰ τῶν Κορινθίων καὶ ἐθεώρουν αὐτοὺς ὡς ἐχθροὺς· οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἐπίσης Κρῆτας καὶ Αἰτωλοὺς μισθωτούς. Συνέπεσε δὲ οἱ Κρῆτες οἵτινες εἶχον ἰδρύσει τὴν Γέλαν μετὰ τῶν Ῥοδίων, νὰ ἔλθωσιν οὐχὶ πρὸς βοήθειαν τῶν ἀποίκων ἀλλ' ἐναντίον αὐτῶν, ἀκουσίως καὶ μετὰ μισθοῦ. Ἀκαρνᾶνες τινες ἐστρατολογήθησαν ἐπίσης εἴτε ὑπὸ ἐλπίδος κέρδους, εἴτε πρὸ πάντων ἕνεκα φιλίας πρὸς τὸν Δημοσθένην καὶ εὐνοίας πρὸς τοὺς συμμάχους των Ἀθηναίους. Ὅλοι οὗτοι οἱ λαοὶ ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ Ἰονίου κόλπου. Μεταξὺ δὲ τῶν Ἰταλιωτῶν οἱ Θούριοι καὶ οἱ Μεταπόντιοι ἠναγκάσθησαν ἕνεκα τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων των νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τοὺς Ἀθηναίους, καθὼς καὶ μετὰ τῶν Σικελιωτῶν οἱ Νάξιοι καὶ οἱ Καταναῖοι.

ἐκ τῶν βαρβάρων δὲ, οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ὑπὲρ ἑαυτῶν τοὺς Ἑγεσταίους οἵτινες τοὺς εἶχον προσκαλέσει εἰς τὴν Σικελίαν, καθὼς καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν Σικελῶν· ἐκ τῶν λαῶν τῶν ἔξω τῆς Σικελίας οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον παραλάβει Τυρρηνούς τινας ἐχθρικῶς διακειμένους πρὸς τοὺς Συρακουσίους καὶ Ἰάπυγας μισθοφόρους. Τόσα ἦσαν τὰ ἔθνη ὅσα συνεξεστράτευσαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων.

58. Τοὺς δὲ Συρακουσίους ἀντεβοήθησαν οἱ Καμαριναῖοι, ὄμοροι ὄντες, καὶ οἱ ἀπώτερον κατοικοῦντες Γελῶρι· οἱ Ἀκραγαντῖνοι ἔμειναν οὐδέτεροι· ἀλλ' οἱ Σελινούντιοι, οἱ ἔτι μᾶλλον ἀπωτέρω ἰδρυμένοι, πρὸς τὸ μέρος τῆς Σικελίας τὸ ἐστραμμένον πρὸς τὴν Λιβύην, ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν, καθὼς καὶ οἱ Ἱμεραῖοι, οἱ μόνοι Ἕλληνες οἵτινες οἰκοῦσιν εἰς τὸ μέρος τῆς νήσου τὸ κείμενον πρὸς τὴν Τυρρηνικὴν θάλασσαν· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ μόνοι οἵτινες ἐκ τοῦ μέρους τούτου ἐβοήθησαν τοὺς Συρακουσίους. Ταῦτα εἶναι τὰ ἐλληνικὰ ἔθνη, Δωριεῖς καὶ αὐτόνομοι, ὅσα συνεμάχησαν μὲ τοὺς Συρακουσίους· μετὰξὺ δὲ τῶν βαρβάρων δὲν εἶχον ἄλλους βοηθοὺς εἰμὴ ἐκείνους ἐκ τῶν Σικελῶν ὅσοι δὲν ἠνώθησαν μὲ τοὺς Ἀθηναίους. Ἐκ τῶν ἔξω τῆς Σικελίας Ἑλλήνων οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι παρέσχον στρατηγὸν Σπαρτιάτην, νεοδαμῶδεις καὶ εἰλωτας (νεοδαμῶδης δὲ σημαίνει ἀπελεύθερος), οἱ δὲ Κορίνθιοι μόνοι ἦλθον μετὰ στρατοῦ πεζοῦ καὶ πλοίων, οἱ δὲ Λευκάδιοι καὶ οἱ Ἀμπρακιῶται ἕνεκα συγγενείας, ἐκ δὲ τῆς Ἀρκαδίας ἀπεστάλησαν ὑπὸ τῶν Κορινθίων μισθοφόροι, καὶ οἱ Σικυώνιοι ἐξεστράτευσαν ἀναγκασθέντες· τέλος ἔξωθεν τῆς Πελοποννήσου ἦλθον Βοιωτοί. Σχετικῶς πρὸς ὅλα ταῦτα τὰ στρατεύματα τὰ ἐλθόντα ἔξωθεν, οἱ Σικελιῶται παρέσχον ἐν ὅλοις ἀριθ-

μόν πολὺ ἀνώτερον ἔνεκα τοῦ μεγέθους τῶν πόλεων τῶν, διότι συνήθροισαν πολλοὺς ὀπλίτας, πλοῖα, ἵππους καὶ ἄπειρον πλῆθος. Πάλιν ὁμως, οἱ Συρακούσιοι, αὐτοὶ μόνοι οὕτως εἶπεῖν συνεισέφερον πλείοτερον παρ' ὅλοι οἱ Σικελιώται, εἴτε διὰ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως τῶν εἴτε διότι ἦσαν ἐν μεγίστῳ κινδύνῳ. Καὶ αἱ μὲν συλλεγεῖσθαι ἐπικουραὶ ἐκατέρων τοσαῦται ἦσαν. Κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ἐποχὴν ἦσαν πλήρεις καὶ ἔκτοτε οὐδεμία αὕξησις ἐγένετο.

59. Οἱ Συρακούσιοι λοιπὸν καὶ οἱ συμμαχοὶ τῶν ἐσκέφθησαν εὐλόγως ὅτι θὰ ἦτο δι' αὐτοὺς ἐνδοξὸν κατόρθωμα, μετὰ τὴν ναυτικὴν νίκην, νὰ αἰχμαλωτεύσωσιν ἐπίσης ὅλον τὸν πολυάριθμον στρατὸν τῶν Ἀθηναίων καὶ νὰ μὴ τὸν ἀφήσωσι νὰ διαφύγῃ μήτε διὰ ξηρᾶς μήτε διὰ θαλάσσης. Ἐκλείσαν λοιπὸν εὐθὺς τὸν μέγαν λιμένα, τὸ στόμιον τοῦ ὁποίου ἦτο ὀκτὼ περίπου σταδίων, διὰ τριήρων πλαγίως τοποθετηθεῖσων, διὰ πλοιαρίων καὶ ἀκατίων προσηλωμένων ὑπὸ ἀγκυρῶν, συμπλήρωσαν τὰς ἄλλας προετοιμασίας διὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν οἱ Ἀθηναῖοι ἤθελον τολμήσει νέαν ναυμαχίαν καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐσκέπτοντο ἢ μεγάλη.

60. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, βλέποντες ὅτι τοὺς ἔκλειον καὶ μαντεύοντες τὴν σκέψιν τῶν Συρακουσίων, ἔκρινον ὅτι ἔπρεπε καὶ αὐτοὶ νὰ σκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου. Συνῆλθον λοιπὸν οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ταξίαρχοι ὅπως διασκεφθῶσι περὶ τῆς παρούσης ἀμνηχάνου καταστάσεώς τῶν τὰ τρόφιμα εἶχον ἐξαντληθῆ, διότι ἀφότου ἀπεφασισαν νὰ ἐκπλεύσωσι, παρήγγειλον εἰς τὴν Κατάνην νὰ διακοπῶσιν αἱ ἀποστολαί· δὲν ἠδύναντο δὲ πλέον νὰ ἐλπίζωσι τοιαῦτα εἰάν δὲν ἐπετύγχανον νίκην τινὰ κατὰ

θάλασσαν. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰ ἀνώτερα τείχη των, νὰ καταλάβωσι πλησίον αὐτῶν τῶν πλοίων των χώρον γῆς ὅσον τὸ δυνατὸν ἐλάχιστον τὸν ὅποιον νὰ περιτειχίσωσι καὶ νὰ ἀποθέσωσιν ἐν αὐτῷ τὰ σκεύη καὶ τοὺς ἀσθενεῖς· ἀφοῦ δὲ ἀφήσωσιν ἐκεῖ φρουροὺς, νὰ εἰσβιβάσωσιν ὅλον τὸν ἄλλον πεζὸν στρατὸν εἰς τὰ πλοῖα τὰ ἐν καλῇ καταστάσει εὕρισκόμενα καὶ τὰ ὀλιγώτερον εὐχρηστα καὶ νὰ δώσωσι ναυμαχίαν· καὶ ἂν μὲν νικήσωσι, νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Κατάνην, ἂν δὲ νικηθῶσι, νὰ πυρπολήσωσι τὸν στόλον καὶ νὰ ὑποχωρήσωσι διὰ ξηρᾶς ἐν τάξει εἰς τὴν πρώτην φιλικὴν θέσιν, βαρβαρικὴν ἢ ἐλληνικὴν τὴν ὅποιαν θὰ ἡδύναντο νὰ καταλάβωσι. Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ὅσα ἀπεφάσισαν ταῦτα καὶ ἔπραξαν· διότι καὶ ἐκ τῶν ἄνω τειχῶν κατέβησαν καὶ τὰ πλοῖα ὅλα ἐπλήρωσαν ἀναγκάσαντες νὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτὰ ὅσοι ἦσαν ἀξιόμαχοι. Καὶ οὕτω συνεπληρώθησαν ἑκατὸν δέκα πλοῖα ἐν ὅλοις· εἰσεβίβασαν δὲ εἰς αὐτὰ ἀκοντιστάς καὶ τοξότας ἐκ τῶν Ἀκαρνάνων καὶ ἐξ ἄλλων ξένων, καὶ τέλος ἐπρονόησαν περὶ ὅλων τῶν ἄλλων ὅσα ἀπητοῦντο διὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην περίστασιν καὶ διὰ τὸν σκοπὸν τὸν ὅποιον ἐπεδίωκον. Ὁ δὲ Νικίας, ἐνῶ ὅλα σχεδὸν ἦσαν ἔτοιμα, βλέπων τοὺς στρατιώτας ἀποθεαῤῥημένους διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἥττης ἦν παρὰ τὸ σύνηθες ἔπαθον κατὰ θάλασσαν καὶ ἐν τούτοις ἀπόφασιν ἔχοντας, ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως τῶν ἐπιτηδείων, νὰ διακινδυνεύσωσιν ὅσον τάχιστα, τοὺς συνεκάλεσεν ὅλους καὶ τοὺς ἐνεθάρρυνε κατὰ πρῶτον λέγων ταῦτα.

61. αὖ στρατιῶται Ἀθηναῖοι καὶ σύμμαχοι, ὁ μὲν ἄγων ὁ μέλλων ἔσται κοινὸς εἰς ὅλους ὁμοίως· δι' ὑμᾶς

καὶ διὰ τοὺς ἐχθροὺς πρόκειται περὶ σωτηρίας καὶ περὶ πατρίδος· διότι ἐὰν νικήσωμεν σήμερον κατὰ θάλασσαν, θὰ δυνηθῇ ἕκαστος νὰ ἐπανίδῃ τὴν γενέθλιον πόλιν του. Δὲν πρέπει δὲ οὔτε νὰ ἀθυμήσετε οὔτε νὰ πάθετε ὅ,τι πάσχουσιν οἱ ἀπειρότατοι τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες νικηθέντες εἰς τοὺς πρώτους ἀγῶνας νομίζουσιν ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον πάντοτε ὥς καὶ πρότερον θὰ περιπίπτωσιν εἰς δυστυχήματα. Ἀλλ' ὅλοι ὅσοι εἴσθε ἐδῶ Ἀθηναῖοι, οἵτινες εἴσθε ἤδη ἔμπειροι πολέμων, καὶ ὑμεῖς σύμμαχοι, οἵτινες πάντοτε πολεμεῖτε πλησίον ἡμῶν, ἐνθυμηθῆτε τὰς περιπετείας τοῦ πολέμου· ἐλπίσατε ὅτι ἡ τύχη θὰ εὐνοήσῃ τέλος καὶ ἡμᾶς καὶ ἐτοιμασθῆτε νὰ ἐπανορθώσετε τὴν προτέραν ἥτταν διὰ νέας μάχης βλέποντες ἐνώπιόν σας τὸ ἄπειρον τοῦτο πλῆθος.

62. «Πᾶν μέτρον ὅπερ ἡδύνατο νὰ μᾶς προσφέρῃ ἡ στενότης τοῦ λιμένος κατὰ τοῦ πλήθους τῶν πλοίων καὶ κατὰ τῆς παρασκευῆς τῶν ἐχθρικῶν καταστρωμάτων τὰ ὅποια τόσον μᾶς ἔβλαπτον μέχρι τοῦδε, ἐσπουδάσθη ὅσον τὸ δυνατόν καλλίτερον παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ τῶν κυβερνητῶν. Τοξόται καὶ ἀκοντισταὶ πολλοὶ θέλουσιν εἰσελθεῖν εἰς τὰ πλοῖα καθὼς καὶ πολὺ ἄλλο πλῆθος τὸ ὅποιον δὲν θὰ μετεχειρίζομεθα ἐὰν ἡ ναυμαχία ἐγίνετο ἐν πελάγει, ἐπεὶδὴ ὁ ὄχλος ἤθελε παρεμποδίζει τὴν ἐπιδέξιον τῶν πλοίων διοίκησιν, ἐνῷ ἡ τοιαύτη διευθέτησις θὰ ἀποβῇ ὑπὲρ ἡμῶν ἐν τῇ κατηναγκασμένῃ ταύτῃ ἀπὸ τῶν νεῶν πεζομαχία. Εὐρόμεν μέσα κατάλληλα διὰ νὰ ἀντισταθῶμεν εἰς τὴν δύναμιν τῶν ἐπωτίδων τοῦ ἐχθροῦ αἵτινες τοσοῦτον μᾶς ἔβλαπτον· σιδηραῖ χεῖρες ῥιπτόμεναι ἐπὶ τοῦ καθ' ἡμῶν ἐπιπίπτοντος πλοίου θὰ ἐμποδίσωσι τὴν ὑποχώρησιν αὐτοῦ, ἀρκεῖ οἱ

ἐπὶ τῶν ἡμετέρων καταστρωμάτων νὰ ἐκτελέσωσι τὸ καθήκον των. Εἴμεθα ἡναγκασμένοι νὰ πεζομαχήσωμεν ἀπὸ τῶν πλοίων· ἐπομένως μᾶς συμφέρει μῆτε ἡμεῖς νὰ ὑποχωρήσωμεν μῆτε εἰς τὸν ἐχθρὸν νὰ ἐπιτρέψωμεν νὰ ὑποχωρήσῃ· τοσοῦτω μᾶλλον ὅσω, ἐκτὸς τοῦ χώρου τοῦ κατεχομένου παρὰ τοῦ πεζοῦ ἡμῶν στρατοῦ, ὅλη ἡ παραλία κατέχεται ὑπὸ πολεμίων.

63. «Ταῦτα ἐνθυμούμενοι ἐπιμείνατε μέχρι τέλους εἰς τὴν πάλιν ταύτην χωρὶς νὰ ἐξωσθῆτε εἰς τὴν ξηράν· ἅμα τὸ ἐν πλοῖον πλησιάσῃ τὸ ἄλλο, μὴ χωρισθῆτε ἀπ' αὐτοῦ πρὶν ἢ ρίψετε τοὺς ὀπλίτας εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ καταστρώματος. Καὶ ταῦτα μὲν ἀποτείνω πρὸς τοὺς ὀπλίτας μᾶλλον ἢ πρὸς τοὺς ναύτας, διότι τὸ ἔργον ἀφορᾷ τοὺς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ διότι ἐπ' αὐτῶν κυρίως στηρίζονται σήμερον αἱ περὶ τῆς νίκης ἐλπίδες μας. Τοὺς δὲ ναύτας παραινῶ καὶ δέομαι συγχρόνως νὰ μὴ καταβληθῶσι δι' ὅσας ὑπέστημεν συμφορὰς, τῶρα ὅτε τὰ καταστρώματα ἔχουσι βελτίονα παρασκευὴν καὶ τὰ πλοῖα εἰσὶ πλείονα. Ὑμεῖς δὲ οἱ μέτοικοι οἵτινες πρὸ ὀλίγου ἀκόμη, νομιζόμενοι Ἀθηναῖοι χωρὶς νὰ ἦσθε, διηγεῖσθε τὸν θαυμασμὸν τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν γνῶσιν τῆς γλώσσης μας καὶ τὴν μίμησιν τῶν ἡθῶν μας καὶ οἵτινες συνεμερίζεσθε τὴν ἡμετέραν ἀρχὴν χαίροντες τὰ αὐτὰ μὲ ἡμᾶς προνόμια καὶ μείζονα ἔτι, διότι φοβεροὶ ὄντες εἰς τοὺς ὑπηκόους ἡμῶν διετελεῖτε πλείοτερον ἀπηλλαγμένοι τῶν ἀδικιῶν, ἐνθυμηθῆτε τὴν εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνετε καὶ πόσον ἀξίζει νὰ διασωθῇ. Ὑμεῖς μόνοι ὄντες κοινωνοὶ ἐλευθέρως τῆς ἀρχῆς ἡμῶν, πόσον ἠθέλατε καταστῆ ἔνοχοι προδίδοντες αὐτὴν σήμερον. Καταφρονοῦντες τοὺς Κορινθίους τούτους τοὺς ὁ-

ποίους τοσάκις ἐνίκησατε καὶ τοὺς Σικελιώτας τούτους ἐκ τῶν ὁποίων οὐδεὶς, ἐνόσω ἤκμαζε τὸ ναυτικὸν ἡμῶν, ἐτόλμα νὰ ἀντιστῇ, ἀποκρούσατε αὐτοὺς ἀνδρείως καὶ ἀποδείξατε ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ ἀκόμῃ τῇ ἐξασθενήσει καὶ τῇ δυστυχίᾳ ἢ ἐμπειρίᾳ ὑμῶν εἶναι ἀνωτέρα τῆς εὐτυχούσης αὐτῶν δυνάμεως.

64. «Εἰς δὲ τοὺς Ἀθηναίους ἐξ ὑμῶν ὑπομιμνήσκω πάλιν καὶ τάδε, ὅτι εἰς τὰ νεώρια τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἔμειναν μῆτε ἄλλα πλοῖα ὅμοια μὲ ταῦτα μῆτε ὀπλῖται εἰς ὥριμον ἡλικίαν. Ἐὰν λοιπὸν σᾶς συνέβαινεν ἄλλο τι ἢ νὰ νικήσετε, ἀμέσως οἱ ἐχθροὶ θὰ ἐκπλεύσωσιν ἐντεῦθεν διὰ νὰ πολεμήσωσιν ἐν τῇ Ἀττικῇ, καὶ οἱ μείναντες ἐκεῖ συμπολιταί μας δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ ἀποθήσωσι καὶ τοὺς ὑπάρχοντας ἐχθροὺς καὶ τοὺς ἐπερχομένους. Καὶ ὑμεῖς μὲν θέλετε ὑποταχθῇ εἰς τοὺς Συρακούσιους, ὑμεῖς οἵτινες γνωρίζετε μὲ ποῖον σκοπὸν ἤλθετε νὰ τοὺς προσβάλετε, οἱ δὲ ἐκεῖ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους. Μόνη αὕτη ἡ ἡμέρα θ' ἀποφασίσῃ καὶ περὶ τῶν δύο. Καρτερήσατε εἰς τὴν ὑπερτάτην ταύτην στιγμὴν καὶ ἐνθυμηθῆτε ἕκαστος ἰδιαιτέρως καὶ ὅλοι ὁμοῦ ὅτι οἱ πολεμισταὶ οἵτινες θὰ εἰσέλθωσι σήμερον εἰς τὰ πλοῖα εἶναι συγχρόνως καὶ ὁ στρατὸς τῶν Ἀθηναίων, καὶ ὁ στόλος, καὶ ἡ πόλις ὁλόκληρος, καὶ τὸ μέγα ὄνομα τῶν Ἀθηνῶν. Προκειμένου περὶ τοιούτων συμφερόντων, εἴαν τις ἐξ ὑμῶν ὑπερέχῃ εἴτε κατὰ τὴν ἐμπειρίαν εἴτε κατὰ τὴν εὐψυχίαν, οὐδέποτε καλλιτέρα εὐκαιρία θὰ παρουσιασθῇ νὰ ἐπιδείξῃ αὐτὰς καὶ νὰ γίνῃ ἑαυτοῦ μὲν εὐεργέτης, σωτὴρ δὲ ὅλων.»

65. Ὁ μὲν Νικίας ταῦτα εἰπὼν διέταξε νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ πλοῖα. Ὁ δὲ Γύλιππος καὶ οἱ Συρακούσιοι,

ιδόντες τὰς ἐτοιμασίας ταύτας, δὲν ἐδυσκολεύθησαν νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐσκόπευον νὰ ναυμαχήσωσι. Τὸ σχέδιον τῆς διὰ τῶν σιδηρῶν χειρῶν προσβολῆς τοῖς εἶχεν ἀναγγεληθῇ προηγουμένως· διὰ νὰ ἀποφύγῃσι λοιπὸν τὸν κίνδυνον τοῦτον περιετύλιξαν μὲ δέρματα τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς πλώρας ἵνα ἡ σιδηρὰ χεὶρ ὀλισθαίνει χωρὶς νὰ εὐρίσκη λαβὴν. Ἀφοῦ δὲ ἡτοιμάσθησαν τὰ πάντα, οἱ στρατηγοὶ καὶ ὁ Γύλιππος παρεκελεύσαντο τοὺς ἑαυτῶν στρατιώτας λέγοντας ταῦτα.

66. α Συρακούσιοι καὶ σύμμαχοι, ὅτι αἱ προηγούμεναι πράξεις ἦσαν ἐνδοξοὶ καὶ ὅτι αἱ μέλλουσαι γενέσθαι ἔσονται ἐνδοξώτεραι, τοῦτο τὸ γνωρίζετε ὅλοι, ὡς νομίζομεν· διότι ἄλλως δὲν θὰ ἐπεδεικνύατε τοσοῦτον ζῆλον· ἀλλ' ἐάν τις ἐξ ὑμῶν δὲν ἦναι ἀρκούντως πεπεισμένος, ἀμέσως θέλομεν τὸν πείσει. Τοὺς Ἀθηναίους τούτους, οἵτινες ἦλθον ἐνταῦθα διὰ νὰ ὑποτάξωσι πρῶτον τὴν Σικελίαν, καὶ ἔπειτα, ἐν περιπτώσει ἐπιτυχίας, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα· τοὺς Ἀθηναίους τούτους, οἵτινες εἶναι ἰσχυρότατοι ὅλων τῶν πρὶν καὶ τῶν νῦν Ἑλλήνων, ὑμεῖς πρῶτοι, ὦ Συρακούσιοι, τοὺς ἐνίκησατε εἰς τὸ στοιχεῖον ὅπερ κατέστησεν αὐτοὺς κυρίους τῶν πάντων. Ἐπετύχατε ἤδη κατὰ θάλασσαν νίκας τινὰς καὶ βεβαίως θὰ ἐπιτύχετε καὶ ἄλλην σήμερον. Ὁ ἡττώμενος εἰς τὸ πεδῖον ὅπου ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἀνίκητον ἀπόλλυσι τὴν καλὴν ιδέαν ἣν εἶχε περὶ ἑαυτοῦ· ταπεινωθείσης δὲ ἅπαξ τῆς μεγαλαυχίας ἐπέρχεται ἡ ἀποθάρρυνσις ἣτις παραλύει τὰς δυνάμεις. Τοῦτο ἔπαθον σήμερον οἱ Ἀθηναῖοι.

67. α Ἑμῶν δὲ ἡ προτέρα φυσικὴ ἀνδρία, μὲ τὴν ὁποίαν μολονότε ἀπειροὶ ὄντες περιεφρονήσαμεν τοὺς κιν-

δύνους, σήμερον εἶναι βεβαιότερα· καὶ ἐπειδὴ ἐνοῦται μετ' αὐτῆς ἡ πεποίθησις ὅτι εἴμεθα ἱκανώτατοι, ἀφοῦ ἐνίκησαμεν τοὺς ἱκανωτάτους, ἡ ἐλπίς ἐκάστου διπλασιάζεται. Εἰς τὰς πλείστας τῶν ἐπιχειρήσεων ἡ μεγίστη ἐλπίς παρέχει ἀφ' ἑαυτῆς τὸν μέγιστον ζῆλον. Ἐάν οἱ ἐχθροὶ ἀπεμιμήθησαν τὰς πολεμικὰς παρασκευὰς ἡμῶν, μᾶς εἶναι ὁμῶς οἰκεῖται καὶ δὲν θὰ φανῶμεν ἀνεπιτήδειοι πρὸς ἐκάστην ἐξ αὐτῶν. Αὐτοὶ δὲ ἐξ ἐναντίας, παρὰ τὴν συνήθειάν των, ἔθεσαν ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων πολλοὺς μὲν ὀπλίτας, πολλοὺς δὲ ἀκοντιστάς, οὕτως εἰπεῖν ἀθαλασσωτοὺς, Ἀκαρνᾶνας καὶ ἄλλους οἵτινες, ἀφοῦ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ πλοῖα δὲν θὰ ἡξεύρωσι πῶς πρέπει καθήμενοι νὰ ρίπτωσι τὸ βέλος. Πῶς λοιπὸν τοιοῦτοι ἄνθρωποι νὰ μὴ ἐμβάλωσιν εἰς κίνδυνον τὰ πλοῖα καὶ νὰ μὴ περιπέσωσιν εἰς σύγχισιν κλονιζόμενοι ὑπὸ τῶν ἀσυνήθων ἐκείνων κινημάτων; Ἐάν τις ἐξ ὑμῶν φοβηθῇ τὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν των ἃς μάθῃ ὅτι τὸ πλῆθος τοῦτο τῶν πλοίων θ' ἀποβῇ εἰς αὐτοὺς ἀνωφελές· διότι τὰ πλοῖα ταῦτα, συνεσωρευμένα ἐν στενῷ χώρῳ, θὰ κινῶνται βραδύτερον παρ' ὅσον θέλουσι καὶ θὰ βλάπτωνται εὐκολώτερον παρ' ἐκείνων τὰ ὅποια ἡμεῖς παρεσκευάσαμεν. Ἐκ τῶν πληροφοριῶν δὲ τὰς ὁποίας ἔχομεν μάθετε καὶ τὸ ἐξῆς ὅπερ εἶναι ἀληθέστατον. Οἱ Ἀθηναῖοι, καταβληθέντες ὑπὸ τῶν ὑπερβαλόντων δεινῶν καὶ βιαζόμενοι ὑπὸ τῆς παρούσης ἀμηχανίας, θέλουσι νὰ ἀποπειραθῶσιν ἀπονενοημένον τι φόλημα, ὅχι τόσο βασιζόμενοι ἐπὶ τῶν πολεμικῶν παρασκευῶν των ὅσον θέλοντες νὰ δοκιμάσωσι τὴν τύχην των ριψοκινδυνεύοντες ὅπως δύνανται ἵνα παραβιάσωσι τὴν ἐξοδὸν καὶ ἀναχωρήσωσι διὰ θαλάσσης· ἐν ἀποτυχίᾳ δὲ νὰ πραγματοποιή-

πωσι τὴν ἀναχώρησιν των διὰ θαλάσσης, διότι εἰς οὐδεμίαν ἄλλην περίστασιν ἢ θέσις των θὰ καταστῇ δυσχερεστέρα παρ' ὅσον εἶναι κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν.

68. Ἐν μέσῳ λοιπὸν τοιαύτης ἀταξίας, ἐνῷ ἡ τύχη τῶν ἀμειλίκτων τούτων πολεμίων παραδίδεται ἀφ' ἑαυτῆς, ἃς ὀρμήσωμεν μετὰ μανίας καὶ ἃς σκεφθῶμεν ἅμα μὲν ὅτι εἶναι νομιμώτατον νὰ χορτάσωμεν τὸν θυμὸν τῆς ψυχῆς μας ἐναντίον ἐχθρῶν οἵτινες εἶναι ἄξιοι νὰ τιμωρηθῶσιν ὡς ἀδίκως ἐπελθόντες, ἅμα δὲ ὅτι εἶναι γλυκύτατον, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, νὰ ἐκδικηθῶμεν κατ' ἐχθροῦ, ὅπως καὶ θὰ πράξωμεν σήμερον. Ὅλοι ἤξεύρετε ὅτι εἶναι ἐχθροὶ καὶ μάλιστα ἐχθιστοὶ οἱ Ἀθηναῖοι οὗτοι οἵτινες, ὡς γνωστὸν, ἦλθον κατὰ τῆς ἡμετέρας χώρας ὅπως ὑποδουλώσωσιν αὐτὴν, οἵτινες, ἐὰν κατῶρθουν τοῦτο, εἰς μὲν τοὺς ἄνδρας ἤθελον ἐπιβάλλει σκληροτάτας τιμωρίας, εἰς δὲ τὰ παιδιά καὶ τὰς γυναῖκας φρικωδεστάτας ἀτιμίας, εἰς δὲ τὴν πόλιν ὀλόκληρον τὸ αἵσχιστον τῶν ὀνομάτων. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ φανῶμεν χαλαροὶ μῆτε νὰ νομίσωμεν κέρδος ἐὰν τοὺς ἀφήσωμεν νὰ ἀπέλθωσι χωρὶς νὰ κινδυνεύσωσι, διότι αὐτοὶ, καὶ ἂν νικήσωσι, θὰ πράξωσι τοῦτο. Ἀλλ' ἐὰν, ὡς εἶναι πιθανόν, κατορθώσωμεν ὅπως ἐπιθυμοῦμεν νὰ τοὺς τιμωρήσωμεν καὶ νὰ ἀσφαλίσωμεν τὴν ἐλευθερίαν τὴν ὁποίαν ἀπελάμβανε μέχρι σήμερον ἡ Σικελία, ποῖον ἔνδοξον κατόρθωμα! Οὐδὲν σπανιώτερον ἐν ταῖς μάχαις ταύταις ἢ αἱ εὐκαιρίαι ἐκεῖναι καθ' ἃς, ἐν μὲν ἥττη, ἐλαχίστη εἶναι ἡ βλάβη, ἐν δὲ τῇ νίκῃ, τὸ κέρδος εἶναι μέγα.»

69. Καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ τῶν Συρακουσίων καὶ ὁ Γύλιππος ἀφοῦ εἶπον ταῦτα πρὸς τοὺς ἑαυτῶν στρατιώ-

τας ἔσπευσαν νὰ τοὺς ἐπιβιβάσωσιν εἰς τὰ πλοῖα ἅμα εἶδον ὅτι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπλήρουν τὰ ἰδικὰ των. Ὁ δὲ Νικίας, καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλον νὰ ἄρῃσι τὴν ἄγκυραν, φοβηθεὶς διὰ τὴν θέσιν των καὶ βλέπων πόσον μέγας καὶ πόσον ἄφευκτος ἦτο ὁ κίνδυνος ἐνόμισεν, ὥς συμβαίνει εἰς τὰς κρίσιμους περιστάσεις, ὅτι ἔργῳ μὲν αἱ ἐτοιμασίαι δὲν ἦσαν ἐντελεῖς, λόγῳ δὲ ὅτι δὲν ὠμίλησεν ὅσῳ ἔπρεπε, καὶ ἀπετάθη ἐκ νέου πρὸς ἓνα ἕκαστον τῶν τριηράρχων καλῶν αὐτὸν διὰ τοῦ πατρικοῦ ὀνόματος, διὰ τοῦ ἰδίου, διὰ τοῦ τῆς φυλῆς εἰς ἣν ἀνῆκε· παρεκάλει ἐκείνους οὔτινες ἐκτήσαντο δόξαν τινὰ νὰ μὴ προδώσωσιν αὐτὴν καὶ ἐκείνους τῶν ὁποίων οἱ πατέρες εἶχον λαμπρυνθῆ νὰ μὴ ἀμαυρώσωσι τὰς πατρικὰς ἀρετάς· ὑπέμνησεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος των καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τὴν ὁποίαν ἀπῆλαυν ὅλοι ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ. Εἰς ταῦτα τέλος προσέθηκεν ὅλους τοὺς κοινούς τόπους εἰς τοὺς ὁποίους καταφεύγει τις εἰς τοιαύτην ὑπερτάτην στιγμὴν, καὶ τοῖς ὠμίλησε περὶ τῶν γυναικῶν, τῶν παίδων καὶ τῶν πατρῶων θεῶν. Ἀφοῦ δὲ συνεβούλευσεν ὅσα ἐνόμιζεν ἀπαραιτήτα μᾶλλον ἢ ἱκανά, ἐμακρύνθη καὶ ὠδήγησε τὸν πεζὸν στρατὸν πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ παρέταξεν αὐτὸν ὅσον τὸ δυνατὸν εὐρυχωρότερον ἵνα ἡ θεὰ αὐτοῦ χρησιμεύῃ πλειότερον παντὸς ἄλλου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἐν τοῖς πλοίοις. Συγχρόνως δὲ ὁ Δημοσθένης, ὁ Μένανδρος καὶ ὁ Εὐθύδημος (διότι οὗτοι εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα τῶν Ἀθηναίων ὡς στρατηγοὶ) ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ των ἔπλευσαν ἀμέσως πρὸς τὸ ζεῦγμα τοῦ λιμένος καὶ τὸ ἀφεθὲν κενὸν διάστημα, θέλοντες νὰ βιάσῃσι τὴν ἔξοδον.

70. Οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἐπροχώρησαν μὲ πλοῖα ἴσα κατὰ τὸν ἀριθμὸν μὲ τὰ τῆς προτέρας μάχης. Καὶ μέρος μὲν αὐτῶν μετεχειρίσθησαν διὰ νὰ φυλάττωσι τὴν ἐξοδον, τὰ δὲ λοιπὰ διέθεσαν ἐν ἡμικυκλίῳ εἰς τὸν ἄλλον λιμένα διὰ νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἐξ ὅλων τῶν μερῶν συγχρόνως. Κατὰ τὴν ἰδίαν στιγμὴν ὁ πεζὸς στρατὸς ἠκολούθει τὰς κινήσεις πανταχοῦ ὅπου τὰ πλοῖα ἠδύναντο νὰ σταθῶσιν. Ὁ Σικανὸς καὶ ὁ Ἀγάθαρχος, διοικοῦντες τὸν στόλον τῶν Συρακουσίων, κατελάμβανον ἕκαστος ἀνὰ ἓν κέρασ, ὁ δὲ Πυθὴν καὶ οἱ Κορίνθιοι εἶχον τὸ μέσον. Ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι πλέοντες ἔφθασαν εἰς τὸ ζεύγμα, διὰ τῆς πρώτης ἐπιθέσεως ἀπώθησαν τὰ πλησίον αὐτοῦ τεταγμένα πλοῖα καὶ προσεπάθησαν νὰ διέλθωσιν· ἀλλ' ἔπειτα οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι ὥρμησαν ἐναντίον των πανταχόθεν καὶ ἤρχισεν ἡ ναυμαχία ὅχι μόνον πλησίον τοῦ ζεύγματος ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ λιμένι· ἐγένετο δὲ πεισματώδης καὶ μὲ οὐδεμίαν τῶν προηγουμένων ὁμοιάζε, διότι πολλὴ μὲν ἐκατέρωθεν ἡ προθυμία τῶν ναυτῶν διὰ νὰ ἐπιπίπτωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἅμα διετάσσοντο, μεγάλη δὲ ἡ ἄμιλλα τῶν κυβερνητῶν τίς νὰ ὑπερβῇ τὸν ἄλλον κατὰ τὴν τέχνην. Οἱ ἐπιβάται, ἅμα ἐν πλοῖον ἐπιπτε κατ' ἄλλου προσεῖχον ὥστε ἡ ὑπηρεσία τοῦ καταστρώματος νὰ μὴ ᾖναι ὑποδεστέρα τῶν χειρισμῶν, ἕκαστος δὲ εἰς ἣν θέσιν ἐτάχθη προσεπάθει νὰ φαίνεται πρῶτος. Οὐδέποτε τόσα πλοῖα ἐναυμάχησαν εἰς τόσον μικρὸν χώρον, διότι οἱ δύο στόλοι ὁμοῦ ἠρίθμουν περὶ τὰς διακοσίας ναῦς. Ἐνεκα λοιπὸν τῆς τοσαύτης συσσωρεύσεως αἱ ἀπ' εὐθείας ἐπιθέσεις καθίσταντο σπάνιαι καθότι ἦτο ἀδύνατον ἡ ναῦς νὰ ὀπισθοχωρήσῃ ἢ νὰ διασχίσῃ τὴν ἐχθρικὴν

γραμμὴν. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ πλοῖα, θέλοντα νὰ φύγωσιν ἢ νὰ δράμωσι κατ' ἄλλου πλοίου, συνεκρούοντο πρὸς ἄλληλα. Ἄμα πλοῖόν τι ἐπροχώρει διὰ νὰ ἐπιπέσῃ, οἱ ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων στρατιῶται ἔρριπτον κατ' αὐτοῦ ἄφθονα ἀκόντια, βέλη καὶ λίθους· ἀλλ' ὅταν τὰ πλοῖα ἤρχοντο εἰς συνάφειαν, οἱ ἐπιβάται ἤρχοντο εἰς χεῖρας καὶ προσεπάθουν νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὰ πλοῖα ἀλλήλων. Συνέβη δὲ πολλάκις ὥστε, ἕνεκα τοῦ στενοῦ χώρου, πλοῖόν τι, ἐνῶ ἐπετίθετο διὰ τοῦ ἐμβόλου κατ' ἐνὸς πλοίου, ἄλλο ἐπετίθετο κατ' αὐτοῦ, καὶ τοιουτοτρόπως περὶ τὸ ἐν πλοῖον ἦσαν δύο καὶ ἐνίοτε περισσότερα πλοῖα ἀνηρτημένα μὴ δυνάμενα νὰ ἀπαλλαγῶσιν. Οἱ κυβερνήται ἦσαν ὅλως ἐνησχολημένοι νὰ προφυλάσσωνται ἀπὸ τοὺς μὲν, νὰ ἐνεδρεύωσι τοὺς δὲ, οὐχὶ μόνον εἰς ἓν σημεῖον ἀλλ' εἰς πολλὰ καὶ πανταχοῦ. Φοβερός θόρυβος προερχόμενος ἐκ τῶν πολλῶν πρὸς ἄλληλα συγκρουομένων πλοίων, ἐνεποίει τρόμον καὶ συγχρόνως ἐκάλυπτε τὴν φωνὴν τῶν κελευστῶν, τῶν ὁποίων αἱ κραυγαὶ καὶ αἱ παρακελεύσεις ἐδιπλασιάζοντο εἴτε διὰ νὰ διατάττωσι τοὺς χειρισμοὺς εἴτε διὰ νὰ παροτρύνωσι τὸν ζῆλον τῶν ναυτῶν. Οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐκραύγαζον ὅτι ἔπρεπε νὰ παραδιασθῇ ἡ ἐξοδος, ὅτι ἡ στιγμή ἐκείνη ἦτο κρίσιμος καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ πολεμήσωσιν ἀνδρείως διὰ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν εἰς τὰς πατρίδας των ἐπάνοδον· οἱ δὲ Συρακούσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι ὅτι καλὸν ἦθελεν εἶσθαι νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἀπόδρασιν τῶν ἐχθρῶν, καὶ διὰ τοῦ κατορθώματος τούτου νὰ δοξάσῃ ἕκαστος τὴν ἰδίαν πατρίδα. Προσέτι οἱ στρατηγοὶ ἐκατέρων, ἐὰν ἐβλεπον πλοῖόν τι ὑποχωροῦν, ἐκάλουν τὸν τριήραρχον ὀνομαστὶ καὶ τὸν ἡρώτων οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐὰν τὴν ἐχ-

θρικὴν γῆν εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεχώρει τὴν ἐθεώρει ὡς μᾶλλον φιλικὴν τῆς θαλάσσης τὴν ὁποίαν ἐκτῆσαντο διὰ τοσοῦτων πόνων, οἱ δὲ Συρακούσιοι ἐὰν ἔφρουγεν ἐχθροὺς οἱ ὅποιοι ὡς ἐγίνωσκε καλῶς οὐδένα ἄλλον σκοπὸν εἶχον ἢ νὰ φύγωσι.

71. Ἐνῷ εἰς τὴν θάλασσαν διεφιλονεικεῖτο τοιοῦτο-τρόπως ἡ νίκη, οἱ δύο πεζοὶ στρατοί, οἱ μείναντες ἐπὶ τῆς παραλίας κατεῖχοντο ὑπὸ σκληροτάτης ἀμηχανίας. Διὰ τοὺς αὐτόχθονας ἐπρόκειτο νὰ συμπληρώσωσι τὸν θρίαμβόν των· διὰ τοὺς ξένους νὰ διαφύγωσι τὴν τελείαν καταστροφὴν. Ἐπειδὴ ὅλη ἡ τύχη τῶν Ἀθηναίων ἐναπέκειτο ἐπὶ τοῦ στόλου, ἡσθάνοντο μεγίστους φόβους περὶ τοῦ μέλλοντος· ἔνεκα δὲ τῆς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους, ἠναγκάζοντο οἱ ἐν τῇ παραλίᾳ νὰ βλέπωσι τὴν ναυμαχίαν ὑπὸ διαφόρους ἐπόψεις. Ἐπειδὴ ἡ θέα τῶν πραττομένων δὲν ἦτο μεμακρυσμένη καὶ ὅλοι συγχρόνως δὲν ἠδύναντο νὰ βλέπωσι τὸ αὐτὸ σημεῖον, οἱ ἕκ τινος μέρους βλέποντες τοὺς ἰδικούς των ἐπικρατοῦντας, ἀνεθάρρουν καὶ ἐπικαλούμενοι τοὺς θεοὺς ἰκέτευον αὐτοὺς νὰ μὴ τοὺς στερήσωσι τῆς σωτηρίας· ἄλλοι, στέφοντες τὰ βλεμματὰ των πρὸς τοὺς ἡττωμένους, ἐξέφερον κραυγὰς καὶ ὀλοφυρμούς, καὶ εἰς τὴν θεάν των συμβαινόντων τὸ θάρρος των κατεβάλλετο πλειότερον ἢ τὸ τῶν μαχομένων· ἄλλοι τέλος προσήλουν τὰ βλέμματά των εἰς ἓν σημεῖον ὅπου ἡ ναυμαχία ἦτο ἀμφίρροπος, καὶ διὰ τὸ συνεχῶς ἀναποφάσιστον τοῦ ἀγώνος αὐτὰ τὰ σώματά των ἠκολούθουν μετὰ τρόμου τὰς κινήσεις τῆς φαντασίας των. Ἡ ἀγωνία των ἦτο φρικώδης, διότι εἰς πᾶσαν στιγμὴν ἐνόμιζον ἑαυτοὺς σωθέντας ἢ ἀπολεσθέντας. Ἐν τῷ στρατεύματι τῶν Ἀθηναίων, ἐνόσω

ἡ νίκη ἔμενεν ἀναποφάσιτος, δὲν ἤκούετο ἄλλο τι ἢ ὀλοφυρμός, κραυγαὶ νίκης ἢ ἥττης καὶ ὅλαι αἱ ἀναφω-
νήσεις τὰς ὁποίας ἀναγκαίως ἀποσπᾷ ἀπὸ μέγαν στρα-
τὸν μέγας κίνδυνος. Τὰ αὐτὰ ἔπασχον καὶ οἱ ἐπὶ τῶν
πλοίων. Τέλος οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι, μετὰ
μακρὰν καὶ πεισματώδη μάχην, ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς
Ἀθηναίους, ἐπέπεσαν κατ' αὐτῶν μεθ' ὀρμῆς, καὶ πα-
ροτρύνοντες ἀλλήλους διὰ μεγάλων κραυγῶν, κατεδίω-
ξαν αὐτοὺς εἰς τὴν παραλίαν. Τότε ὁ μὲν ναυτικὸς στρα-
τὸς τῶν Ἀθηναίων, ὅστις δὲν συνελήφθη εἰς τὴν θάλασ-
σαν, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ προσεπάθει διὰ δια-
φόρων διευθύνσεων νὰ φθάσῃ εἰς τὸ στρατόπεδον· ὁ δὲ
πεζὸς στρατὸς, παύσας νὰ αἰσθάνεται διαφόρους συγ-
κινήσεις, διὰ μιᾶς ὀρμῆς ἤρχισε νὰ στενάζῃ καὶ νὰ ὀδύ-
ρεται. Δυσανασχετοῦντες διὰ τὰ συμβαίνοντα, οἱ μὲν
ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν τῶν πλοίων, οἱ δὲ διὰ νὰ φυλά-
ξωσι τὰ λοιπὰ τείχη· ἄλλοι τέλος, καὶ οὗτοι ἦσαν οἱ
περισσότεροι, δὲν ἐσκέπτοντο πλέον εἰμὴ περὶ ἑαυτῶν
καὶ περὶ τῶν μέσων τῆς σωτηρίας. Ἡ κατάπληξις αὐ-
τῶν ὑπῆρξε μεγίστη καὶ ἡ θέσις αὐτῶν ἦτο ἀκριβῶς
ὁμοία ἐκείνης εἰς ἣν εἶχον περιέλθει οἱ ἐν τῇ Πύλῳ Λα-
κεδαιμόνιοι, διότι μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ στόλου
τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ ἐν τῇ νήσῳ διαβάντες ἄνδρες,
ἀπολέσαντες τὰ πλοῖά των, ἔμελλον καὶ αὐτοὶ νὰ συνα-
πολεσθῶσιν· ὁμοίως καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, εἰς τὴν περίστασιν
ταύτην, οὐδεμίαν εἶχον ἐλπίδα πλέον νὰ σωθῶσι διὰ
ξηρᾶς, ἐκτὸς ἐὰν ἤθελε συμβῇ ἀπρόοπτόν τι.

72. Μετὰ τὴν τρομερὰν ταύτην ναυμαχίαν, εἰς τὴν
ἀπώλονται ἐκατέρωθεν πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ πολλὰ
πλοῖα, οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι, νικηταὶ ὄντες,

συνήθροισαν τὰ ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς, ἐπέστρεψαν εἰς τὰς Συρακούσας καὶ ἔστησαν τρόπαιον· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἔνεκα τῶν ὑπερβαλλόντων δεινῶν τὰ ὁποῖα ἔπασχον, οὔτε καὶ ἐσκεφθήσαν νὰ ζητήσωσι τοὺς νεκροὺς ἢ τὰ ναυάγια, ἀλλ' ἡ μόνη των σκέψις ἦτο νὰ ἀναχωρήσωσι διὰ νυκτὸς ἄνευ ἀναβολῆς. Ὁ Δημοσθένης μεταβὰς παρὰ τῷ Νικίᾳ τῷ προέτεινε νὰ πληρώσωσιν ἐκ νέου τὰ ὑπολειπόμενα πλοῖα καὶ νὰ βιάσωσιν εἰ δυνατὸν τὴν ἔξοδον τοῦ λιμένος ἅμα τῇ πρώτᾳ, λέγων ὅτι περισσότερα πλοῖα ἱκανὰ νὰ ἀνθέξωσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἔμενον ἀκόμη εἰς αὐτοὺς ἢ εἰς τοὺς πολεμίους· καὶ τῶντι οἱ μὲν Ἀθηναῖοι εἶχον διασώσει περὶ τὰ ἐξήκοντα, οἱ δὲ Συρακούσιοι ὀλιγώτερα τῶν πεντήκοντα. Ὁ Νικίας ἡσπάσθη τὸ σχέδιον τοῦτο· ἀλλ' ὅταν ἠθέλησαν νὰ πληρώσωσι τὰ πλοῖα, οἱ ναῦται, καταπεπληγμένοι εἰσέτι διὰ τὴν ἥτταν, καὶ μὴ ἐλπίζοντες πλέον νὰ ὑπερτερήσωσιν, ἡρνήθησαν νὰ εἰσέλθωσι. Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι συνεφώνησαν ὅλοι νὰ ἀναχωρήσωσι διὰ ξηρᾶς.

73. Ὁ δὲ Ἑρμοκράτης ὁ Συρακούσιος, ὑπονοήσας τὸ σχέδιόν των καὶ νομίσας ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ἐπικίνδυνον ἐὰν τοιοῦτος στρατὸς, ὑποχωρῶν διὰ ξηρᾶς, ἀποκαθίστατο εἰς μέρος τι τῆς Σικελίας καὶ ἤρχιζε πάλιν τὸν κατὰ τῆς Συρακούσης πόλεμον, μετέβη εἰς τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως καὶ παρέστησεν εἰς αὐτοὺς ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀφήσωσι τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἀναχωρήσωσι διὰ νυκτὸς (καὶ ἐξέθηκε τὰ αἴτια), ἀλλ' ὅτι ἦτο ἀνάγκη ὅλοι οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι νὰ ἐξέλθωσιν ἀμέσως διὰ νὰ φράξωσι τὰς ὁδοὺς καὶ νὰ καταλάβωσι προηγουμένως τὰς στενωποὺς. Οἱ δὲ ἄρχοντες ἐπεδοκίμαζον μὲν καὶ αὐτοὶ τὸ μέτρον τοῦτο, καὶ τοῖς ἐφαίνετο μάλι-

στα ὠφέλιμον νὰ τὸ ἐκτελέσωσιν, ἀλλ' ἐφοβοῦντο μήπως οἱ ἄνθρωποι, παραδεδομένοι ἤδη εἰς τὴν εὐθυμίαν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν, μετὰ μεγάλην ναυμαχίαν, δὲν ἤθελον ὑπακούσει εὐκολως, πρὸ πάντων διότι ἦτο ἑορτὴ (διότι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἔθουον εἰς τὸν Ἡρακλέα). ἐνόμιζον ὅτι ἐν τῇ μέθῃ τῆς νίκης, οἱ πλεῖστοι τραπέντες ἐπὶ τὸν πότον, εἰς πᾶσαν ἄλλην διαταγὴν θὰ ὑπήκουον ἢ εἰς τὸ νὰ λάβωσι τὰ ὄπλα κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν καὶ νὰ ἐξέλθωσι τῆς πόλεως. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔνεκα τῶν σκέψεων τούτων ἡ ὑπόθεσις ἐφαίνετο δύσκολος εἰς τοὺς ἄρχοντας, καὶ ὁ Ἑρμοκράτης δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς πείσῃ, ἰδοὺ τι ἐπενόησεν οὗτος εἰς τὴν περίστασιν ταύτην. Φοβηθεὶς μήπως οἱ Ἀθηναῖοι κατορθώσωσι διὰ νυκτὸς νὰ διέλθωσιν ἀνεμποδίστως τὰ μᾶλλον ἀπὸτομα μέρη, ἔπεμφε πρὸς τὸ ἑσπέρας τινὰς τῶν οἰκείων του μετὰ ἱππέων εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀθηναίων. Πλησιάζαντες δὲ οὗτοι εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ὁποίας ἠδύναντο νὰ ἀκουσθῶσι καὶ προσποιηθέντες ὅτι ἦσαν φίλοι τῶν Ἀθηναίων (διότι ὑπῆρχόν τινες Συρακούσιοι οἵτινες ἐπληροφόρουν τὸν Νικίαν περὶ τῶν ἐν τῇ πόλει συμβαινόντων), προσεκάλεσαν τινὰς καὶ ἐμήνυσαν εἰς τὸν Νικίαν νὰ μὴ ἀπαγάγῃ τὸν στρατὸν διὰ νυκτὸς καθότι οἱ Συρακούσιοι ἐφύλαττον τὰς ὁδοὺς, ἀλλὰ νὰ μείνωσιν ἡσυχοὶ καὶ νὰ κινήσωσι τὴν ἡμέραν. Εἰπόντες ταῦτα ἀπῆλθον· ὅσοι δὲ τοὺς ἤκουσαν, ἀνήγγειλαν τὰ λεχθέντα εἰς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων.

74. Οὗτοι, συμφώνως μὲ τὴν εἰδοποίησιν ταύτην, ἀπέσχον νὰ ἀναχωρήσωσι κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην χωρὶς νὰ ὑποπτεύσωσι τὴν ἀπάτην· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔσπευσαν νὰ ἀναχωρήσωσιν ἀμέσως, ἐνόμισαν εὐλογον νὰ περιμεί-

νωσιν ἀκόμῃ καὶ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν, ἵνα ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν οἱ στρατιῶται παρασκευασθῶσιν ὅσον τὸ δυνατόν καλλίτερον· καὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα νὰ ἐγκαταλίπωσι, κατὰ τὴν ἀναχώρησίν των δὲ νὰ παραλάβωσι μόνον ὅσα ἦσαν ἀπολύτως ἀναγκαῖα διὰ νὰ ζήσωσιν. Ἐν τούτοις ὁ Γύλιππος καὶ οἱ Συρακούσιοι προεξελθόντες, διὰ μὲν τοῦ πεζοῦ στρατοῦ ἔφραξαν τὰς διὰ τῆς πεδιάδος ὁδοὺς δι' ὧν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔμελλον νὰ διέλθωσιν οἱ Ἀθηναῖοι, κατέλαβον τὰς διαβάσεις τῶν ῥυάκων καὶ τῶν ποταμῶν καὶ παρετάχθησαν παντοῦ ὅπου ἐνόμισαν κατάλληλον διὰ νὰ ὑποδεχθῶσι τὸν ἐχθρικὸν στρατὸν καὶ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν διάβασιν αὐτοῦ· διὰ δὲ τοῦ στόλου πλησιάσαντες εἰς τὸ παράλιον, εἴλκυσαν εἰς τὴν θάλασσαν τὰ πλοῖα τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐνέπρησαν ὀλίγα ἐξ αὐτῶν, ὅπως εἶχον διανοηθῇ αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι νὰ πράξωσι· τὰ δὲ ἄλλα ὅσα εὗρον διεσκορπισμένα ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, τὰ ἐρυμούλησαν ἡσύχως καὶ τὰ ἔφερον ἀνεμποδίστως εἰς τὴν πόλιν.

75. Μετὰ ταῦτα, ὅταν ὁ Νικίας καὶ ὁ Δημοσθένης ἔκρινον ὅτι ἱκανῶς παρεσκευάσθησαν, ἐπραγματοποιήθη ἡ ἀναχώρησις τοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὴν ναυμαχίαν. Ἡ θέσις τῶν Ἀθηναίων ἦτο καθ' ὅλα φρικώδης· ἀνεχώρουν ἀφοῦ ἀπώλεσαν ὅλα τὰ πλοῖά των, καὶ ἀντὶ μεγάλων ἐλπίδων δὲν ἔμεινε πλέον εἰμὴ κίνδυνος δι' αὐτοὺς καὶ διὰ τὴν πόλιν· ἐκτὸς τούτου, καθ' ἣν στιγμήν ἔμελλον νὰ ἀναχωρήσωσιν, ἀλγεινὰ αἰσθήματα κατέλαβον τὴν θέαν καὶ τὴν ψυχὴν ἐκάστου. Οἱ νεκροὶ ἔμενον ἄταφοι· ὁ βλέπων τινὰ ἐκ τῶν ἰδικῶν του κείμενον κατὰ γῆς, κατελαμβάνετο ὑπὸ θλίψεως καὶ φόβου· ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες ἐγκατελείποντο ἀκόμῃ

ζῶντες, πληγωμένοι ἢ ἀσθενεῖς, ἦσαν διὰ τοὺς ζῶντας ἀντικείμενον περισσοτέρας λύπης καὶ τῶν ἀπωολότων ἀθλιώτεροι. Διὰ τῶν ἱεσιῶν καὶ τῶν ὀλοφυρμῶν τῶν ἔθετον τὸν στρατὸν εἰς ἀμηχανίαν ζητοῦντες νὰ τοὺς συμπαραλάβωσι καὶ καλοῦντες μεγαλοφώνως ὅσους ἔβλεπον ἐκ τῶν φίλων τῶν ἢ ἐκ τῶν συντρόφων τῶν κρεμώμενοι ἀπὸ τοὺς συσκήνους τῶν κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ἀναχωρήσεώς τῶν, τοὺς ἠκολούθουν ὅσον ἡδύναντο, ὅστις δὲ ἐξ αὐτῶν ἔχανε τὸ θάρρος ἢ τὴν δύναμιν, ἐγκατελείπετο ἐν μέσῳ βλασφημιῶν καὶ οἰμωγῶν. Ὁλος ὁ στρατὸς, ἔμπλεως δακρύων καὶ ἀμηχανίας, ἐμακρύνετο δυσκόλως, μολότι ἀπεμακρύνετο ἀπὸ γῆν πολεμίαν ὅπου εἶχεν ὑποστῇ τὰ πάνδεινα καὶ διέβλεπεν εἰς τὴν σκοτίαν τοῦ μέλλοντος πολὺ δεινότερα παθήματα. Οἱ στρατιῶται ἦσαν κατηρεῖς καὶ βαθέως τεταπεινωμένοι· θὰ ἔλεγέ τις ὅτι πόλις τις ἐκυριεύθη ἐξ ἐφόδου καὶ ὅτι οἱ πολυπληθεῖς κάτοικοί της ἔφρουγον· τῶντις εἰς τὸ συγχρόνως βαδίζον ἐκεῖνο πλῆθος δὲν ἦσαν ὀλιγώτεροι τῶν τεσσαράκοντα χιλιάδων ἀνθρώπων. Ἐκαστος ἐκράτει ὅ,τι ἦτο ἀπολύτως ἀναγκαῖον· οἱ ὀπλῖται καὶ μάλιστα οἱ ἱππεῖς ἔφερον παρὰ τὸ εἰωθὸς τὰς τροφάς τῶν ὑπὸ τὰς ἀσπίδας τῶν, εἴτε ἔνεκα ἐλλείψεως ὑπηρετῶν, εἴτε ἔνεκα δυσπιστίας· τῶντις ἡ λειποταξία τῶν δούλων, πρὸ πολλοῦ ἀρξαμένη, εἶχε καταστῇ γενικὴ, ἄλλως τε δὲ αἱ τροφαὶ τὰς ὁποίας ἔφερον οὐδὲ ἤρκουν καὶ, διότι δὲν ὑπῆρχον πλέον ζωοτροφίαι εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἡ ἀνακούφισις ἐκεῖνη τὴν ὁποίαν ὁ καθείς αἰσθάνεται συμμεριζόμενος τὰ παθήματα μετὰ πολλῶν, οὐδόλως ἐμετρίαζε τὴν παροῦσαν κατάστασιν, πρὸ πάντων ὅταν ἀνελογίζετό τις ποίαν θλιβεράν λύσιν ἔλαβεν ἢ

τόση λαμπρότης καὶ ἡ καύχῃσις. Καὶ τῶντι οὐδέποτε ἑλληνικὸς στρατὸς ὑπέστη σκληροτέραν ἀποτυχίαν· ἐλθόντες διὰ τὰ ὑποδουλώσωσιν ἄλλους λαοὺς, ἀνεχώρουν τρέμοντες μὴ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δουλωθῶσιν· ἀντὶ τῶν εὐχῶν καὶ τῶν παιάνων μεθ' ὧν εἶχον ἀναχωρήσει ἐξ Ἀθηνῶν, ἔνεκα τύχης ἐναντίας ἐμακρύνοντο μετὰ κραυγῶν ἀπαισίων, πεζοὶ καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν πλοίων, ἔχοντες τὰς ἐλπίδας τῶν εἰς τοὺς ὀπλίτας μᾶλλον ἢ εἰς τὸ ναυτικόν. Ἐν τούτοις, ἔνεκα τοῦ μεγέθους τοῦ ἐπικρεμαμένου εἰσέτι κινδύνου, πάντα ταῦτα ἐφαίνοντο εἰς αὐτοὺς ἀνεκτά.

76. Βλέπων δὲ ὁ Νικίας τὸ στράτευμα ἀθυμοῦν καὶ ἐν μεγάλῃ μεταβολῇ εὕρισκόμενον, διέτρεξε τὰς τάξεις, ἐνεθάρρυνεν αὐτὸν ὅσον ἐπέτρεπον αἱ περιστάσεις καὶ τὸν παρηγόρει. Ἐμφορούμενος ὑπὸ ζήλου, ὠμίλει μετὰ πλειοτέρας δυναμείας πρὸς ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἐπλησίαζε, καὶ ὑψῶν τὴν φωνὴν ἤθελε τὰ καταστῆ φέλιμος καὶ εἰς τοὺς μᾶλλον μακρὰν εὕρισκομένους.

77. Ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, ὧς Ἀθηναῖοι καὶ σύμμαχοι, δὲν πρέπει νὰ ἀπελπίζεσθε) διότι ὑπάρχουσι παραδείγματα ὅτι τινὲς καὶ εἰς χειροτέραν θέσιν τῆς παρούσης εὕρισκόμενοι ἐσώθησαν) μὴτε νὰ καταμέμψεσθε ὑπὲρ τὸ δέον ὑμᾶς αὐτοὺς διὰ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς ἀδίκους ταλαιπωρίας. Ἐγὼ αὐτὸς, ὅστις οὔτε ἄλλου τινὸς εἶμαι δυνατώτερος (βλέπετε εἰς ποίαν κατάστασιν εἶμαι ὡς ἐκ τῆς νόσου) οὔτε οὐδενὸς ὕστερος ἐν τῷ ἰδιωτικῷ καὶ δημοσίῳ βίῳ, εἶμαι ἐν τούτοις ἐκτεθειμένος εἰς τὸν αὐτὸν κίνδυνον ὡς οἱ ἔσχατοι τῶν στρατιωτῶν. Καὶ ἐν τούτοις πρὸς μὲν τοὺς θεοὺς ἐφάνην πάντοτε πιστὸς τη-

ρητῆς τῶν καθιερωμένων θρησκευτικῶν ἐθίμων, πρὸς δὲ τοὺς ἀνθρώπους δίκαιος καὶ ἀνεπίληπτος· τούτου ἕνεκα ἡ μὲν ἐλπίς ἦν ἔχω περὶ τοῦ μέλλοντος εἶναι ἰσχυρά, αἱ δὲ ἄδικοι συμφοραὶ μὲ φοβοῦσιν ὀλιγώτερον παρ' ὅσον δύναται τις νὰ πιστεύσῃ. Ἀλλ' ἴσως αὗται παύσωσι μετ' ὀλίγον, διότι ἡ εὐτυχία τῶν ἐχθρῶν ὑπερέβη πᾶν ὄριον. Ἐὰν θεὸς τις εἶδε μὲ φθονερὸν ὄμμα τὴν ἐκστρατείαν ἡμῶν, ἐτιμωρήθημεν ἤδη ἀρκούντως. Πολλοὶ ἄλλοι βεβαίως πρὸ ἡμῶν ἤλθον ἐναντίον ἐτέρων, καὶ ἐπειδὴ ἔπραξαν ὡς ἄνθρωποι, ὑπέστησαν δεινὰ ὅσα οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ ὑποστῶσι. Καὶ ἡμεῖς ἐπίσης πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι θὰ κάμψωμεν τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν, ἐπειδὴ ἡ τύχη ἡμῶν εἶναι ἀξία οἴκτου μᾶλλον ἢ φθόνου. Στρέψατε τὰ βλέμματά σας πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ βλέποντες ὁποῖοι ὀπλῖται εἴσθε καὶ πόσον καλῶς συντεταγμένοι χωρεῖτε, καταστείλατε τοὺς φόβους σας· σκεφθῆτε ὅτι πανταχοῦ ὅπου σταθῆτε, θὰ σχηματίσετε ἀμέσως πόλιν καὶ ὅτι οὐδεμία τοιαύτη ἐν τῇ Σικελίᾳ θὰ δυνηθῇ νὰ ὑποστῇ εὐκόλως τὰς ἐπιθέσεις σας, οὔτε νὰ σᾶς ἐκδιώξῃ ἐὰν ἀποκαταστῇτέ που. Προσέχετε ὥστε ἡ πορεία ἡμῶν νὰ ἐκτελῇται μετ' ἀσφαλείας καὶ εὐταξίας. Ἄς συλλογισθῇ πρὸ πάντων ἕκαστος ἐξ ὑμῶν ὅτι τὸ μέρος ὅπου θὰ ἀναγκασθῇ νὰ πολεμήσῃ θὰ χρησιμεύσῃ δι' αὐτὸν ἐν περιπτώσει νίκης καὶ ὡς πατρίς καὶ ὡς τεῖχος. Θὰ ἐπισπεύσωμεν τὴν πορείαν ἡμῶν καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν, διότι ὀλίγας ἔχομεν ζωτροφίας· ἀλλ' ἐὰν κατορθώσωμεν νὰ φθάσωμεν εἰς χωρίον τι φιλικὸν τῶν Σικελῶν (οἵτινες διὰ τὸν φόβον τῶν Συρακουσίων μένουσιν ἀκόμῃ εἰς ἡμᾶς πιστοὶ) θεωρήσατε πλεον ἑαυτοὺς ἐν ἀσφαλείᾳ. Ἐπεμψα μάλιστα πρὸς αὐτοὺς ἀπεσταλ-

μένον διὰ νὰ τοῖς εἴπῃ νὰ ἔλθωσιν εἰς συνάντησίν μας καὶ νὰ μᾶς φέρωσι ζωτροφίας. Ἐν ἐνὶ λόγῳ πεισθῆτε, ὦ ἄνδρεῖοι στρατιῶται, ὅτι πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ φανῇτε γενναῖοι, καθότι ἐὰν δειλιάσετε δὲν ὑπάρχει ἐδῶ πλησίον κανὲν μέρος τὸ ὁποῖον νὰ σᾶς χρησιμεύσῃ ὡς ἄσυλον. Σκεφθῆτε ὅτι ἐὰν διαφύγετε τώρα τοὺς ἐχθροὺς, ὅλοι θὰ εὐτυχήσετε νὰ ἐπανίδετε ὅσα ἐπιθυμεῖτε, καὶ ὅτι ὑμεῖς, ὦ Ἀθηναῖοι, θὰ ἀναστήσετε τὸ πρὸς στιγμὴν πεπτωκὸς μεγαλεῖον τῶν Ἀθηναίων· διότι ἡ πόλις εἶναι οἱ ἄνδρες καὶ οὐχὶ τὰ τείχη καὶ αἱ κεναὶ ἀνδρῶν νῆες.»

78. Τοιοῦτοτρόπως παρώτρυνεν ὁ Νικίας τὸν στρατὸν διατρέχων τὰς τάξεις αὐτοῦ, καὶ ἐὰν ἔβλεπε στρατιώτας χωροῦντας ἀτάκτως, τοὺς συνήρριζε καὶ τοὺς ἐτακτοποιεῖ. Ἀφ' ἐτέρου δὲ ὁ Δημοσθένης ἀπέτεινε τὰ αὐτὰ περίπου εἰς τρὺς στρατιώτας του. Ὁ στρατὸς ἐπροχώρει ἐν τετραγώνῳ, τοῦ μὲν ὑπὸ τὸν Νικίαν σώματος προηγουμένου, τοῦ δὲ ὑπὸ τὸν Δημοσθένην ἐπομένου· οἱ ὑπηρεταὶ καὶ τὸ ἄοπλον πλῆθος ἦσαν ἐντὸς τῶν ὀπλιτῶν. Ἀμα ἔφθασαν εἰς τὴν διάβασιν τοῦ Ἀνάπου ποταμοῦ εὖρον αὐτοῦ παρατεταγμένον ἀπόσπασμα τῶν Συρακουσίων καὶ τῶν συμμάχων ὅπερ ἔτρεψαν εἰς φυγὴν, καὶ γενόμενοι κύριοι τῆς διαβάσεως ἐχώρουν εἰς τὰ ἐμπρός. Οἱ Συρακούσιοι τοὺς ἠκολούθουν ἐκ τοῦ πλησίον ἐπιτιθέμενοι διὰ τοῦ ἵππικοῦ καὶ ἀκοντίζοντες διὰ τῶν ψιλῶν. Καὶ κατ' ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν προχωρήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι τεσσαράκοντα περίπου σταδίους, διενυκτέρευσαν ἐπὶ τινος λόφου· τὴν ἐπομένην δὲ πρωΐαν ἀναχωρήσαντες, διήνυσαν ἀκόμη εἴκοσι σταδίους περίπου καὶ κατέβησαν εἰς ἐπίπεδόν τι μέρος ὅπου ἐστρατοπε-

δεύσαντο θέλοντες καὶ ἐκ τῶν οἰκιῶν νὰ λάβωσί τι ἐδώδιμον (διότι τὸ μέρος ἐκεῖνο κατωκεῖτο) καὶ νὰ προμηθευθῶσιν ὕδωρ, διότι εἰς τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν ἔμελλον νὰ διατρέξωσι δὲν θὰ εὔρισκον ἄφθονον ἐπὶ πολλὰ στάδια. Ἀλλὰ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο προλαβόντες αὐτοὺς οἱ Συρακούσιοι ἐτείχισαν τὴν δίοδον ταύτην ἥτις ἦτο λόφος ὑψηλὸς περιοριζόμενος ἐκατέρωθεν ὑπὸ χαράδρας κρημνώδους· ἐκαλεῖτο δὲ ὁ λόφος οὗτος Ἀκραῖον λέπας. Τὴν ἐπιοῦσαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐξηκολοῦθουν τὴν πορείαν των, ὅταν οἱ ἱππεῖς καὶ οἱ ἀκοντισταὶ τῶν Συρακούσιων καὶ τῶν συμμάχων, πολλοὶ ὄντες ἐκάτεροι, παρεκώλυσαν αὐτοὺς ἀκοντίζοντες καὶ παριππεύοντες. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀφοῦ ἐπολέμησαν ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἀνεχώρησαν ἔπειτα εἰς τὸ τῆς προτεραίας στρατόπεδόν των· ἀλλὰ δὲν εἶχον πλέον τόσα τρόφιμα ὅσα πρότερον, διότι δὲν ἠδύναντο πλέον ν' ἀπομακρύνωνται ἕνεκα τοῦ ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ.

79. Πρῶτ' δὲ ἀναστήσαντες τὸ στρατόπεδον ἤρχισαν πάλιν νὰ ὀδεύωσι καὶ προσεπάθησαν νὰ φθάσωσιν εἰς τὸν περιτειχισμένον λόφον. Ἀλλ' εὔρον ἐνώπιόν των, ὑπὲρ τὰ περιτειχίσματα, τὸν πεζὸν στρατὸν παρατεταγμένον εἰς πολὺ βάθος διότι ὁ χῶρος ἦτο στενός. Ἐπιτεθέντες οἱ Ἀθηναῖοι προσεπάθουν νὰ καταλάβωσι τὸ μέρος ἐξ ἐφόδου, ἀλλ' ἐκ τοῦ λόφου ὅστις ἦτο κατωφερὴς βαλλόμενοι ὑπὸ πολλῶν (διότι οἱ ἄνωθεν ἐπετύγχανον καλλίτερον τοῦ σκοποῦ) καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξαναγκάσωσι τὴν δίοδον, ὑπεχώρησαν καὶ ἀνεπαύθησαν. Ἐτυχε δὲ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο νὰ ἐπισυμβῶσι βρονταὶ μετὰ βροχῆς, ὡς συμβαίνει συνήθως κατὰ τὴν προσέγγισιν τοῦ μετοπώρου. Τούτου ἕνεκα οἱ Ἀθηναῖοι ἠθύμησαν

ἔτι μᾶλλον καὶ ἐνόμισαν ὅτι ὅλα ταῦτα ἐγίνοντο διὰ τὸν ἰδικόν των ὄλεθρον. Ἀναπαυομένων δὲ αὐτῶν, ὁ Γύλιππος καὶ οἱ Συρακούσιοι ἔπεμψαν μέρος τοῦ στρατεύματός των διὰ νὰ ἐγείρῃ δεύτερον τεῖχος ὅπισθεν αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔπεμψαν τινὰς ἐκ τῶν ἰδικῶν των καὶ τοὺς διεκώλυσαν. Καὶ μετὰ ταῦτα ἀναχωρήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι πανστρατιᾷ πρὸς τὴν πεδιάδα μᾶλλον, διενυκτέρευσαν ἐκεῖ, τὴν δὲ ἐπομένην ἐπροχώρησαν. Οἱ Συρακούσιοι τοὺς περιεκύκλωσαν, τοὺς προσέβαλον πανταχόθεν καὶ κατετραυμάτισαν πλείστους ἐξ αὐτῶν. Καὶ ἐὰν μὲν ἐπετίθεντο οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπεχώρουν, ἐὰν δὲ ὑπεχώρουν, τότε αὐτοὶ ἐπετίθεντο πρὸ πάντων κατὰ τῶν εὐρισκομένων εἰς τὰς τελευταίας τάξεις, διὰ νὰ ἐμβάλωσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοὺς Ἀθηναίους εἰς ἀταξίαν καὶ νὰ ἐνσπείρωσι τὸν τρόπον μεταξὺ ὅλου τοῦ στρατεύματος. Καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν ἀντέσχον οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὸν τρόπον τοῦτον τῆς προσβολῆς, ἔπειτα ὁμως, προχωρήσαντες πέντε ἢ ἑξ σταδίου, ἀνεπαύθησαν εἰς τὴν πεδιάδα. Ἐμακρύνθησαν δὲ ἀπ' αὐτῶν καὶ οἱ Συρακούσιοι καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ στρατόπεδόν των.

80. Ὁ Νικίας καὶ ὁ Δημοσθένης βλέποντες τὴν λυπηρὰν κατάστασιν τοῦ στρατοῦ, τὴν ἐντελῇ ἔλλειψιν τῶν τροφῶν καὶ τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν τετραυματισμένων, ἀπεφάσισαν νὰ ἀνάψωσι διαρκούσης τῆς νυκτὸς ὅσα ἡδύναντο περισσότερα πυρὰ καὶ νὰ ὀδηγήσωσι τὸν στρατὸν οὐχὶ πλέον διὰ τῆς ὁδοῦ ἣν κατ' ἀρχὰς ἐμελέτησαν νὰ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ κατὰ διεύθυνσιν ἐναντίαν τῶν θέσεων τὰς ὁποίας ἐφύλαττον οἱ Συρακούσιοι, δηλαδὴ πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἡ τελευταία αὕτη ὁδὸς δὲν ἔφερε πλέον τὸν στρατὸν εἰς τὴν Κατάνην, ἀλλ' εἰς

τὸ ἀντίθετον μέρος τῆς Σικελίας, πρὸς τὴν Καμάριναν, τὴν Γέλαν καὶ τὰς ἄλλας Ἑλληνίδας ἢ βαρβάρους πόλεις τῶν παραλίων τούτων. Ἀνάψαντες λοιπὸν πολλὰ πυρὰ ἀνεχώρησαν διὰ νυκτός· ἀλλ' ἡσθάνθησαν τὴν ταραχὴν ἐκείνην ἣτις εἶναι σύνηθες ἀποτέλεσμα τοῦ πανικοῦ φόβου ὅστις καταλαμβάνει ὅλους τοὺς στρατοὺς, πρὸ πάντων τοὺς μεγίστους, ὅταν ὀδεύωσι νύκτωρ διὰ χώρας πολεμίας καὶ ὅταν ὁ ἐχθρὸς ᾖ πηλυσίον. Καὶ ἡ μὲν μοῖρα τοῦ Νικίου ἣτις προηγεῖτο διετήρησε τὰς τάξεις τῆς καὶ ἐπροχώρησε πολὺ, τὸ δὲ ἥμισυ καὶ μάλιστα τὸ πλεῖστον τῆς μοίρας τοῦ Δημοσθένους διεσπάρθη καὶ ἐχώρει ἀτακτότερον. Ἐν τούτοις ἅμα τῇ αὐγῇ ἔφθασαν εἰς τὸ παράλιον καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν καλουμένην Ἐλωρινὴν ὁδὸν, ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν τῶν διὰ νὰ φθάσωσιν εἰς τὸν Κακύπαριν ποταμὸν καὶ νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὰ μεσόγεια ἀκολουθοῦντες τὸν ῥοῦν αὐτοῦ· διότι ἤλπιζον νὰ συναντήσωσιν ἐκεῖ καὶ τοὺς Σικελοὺς τοὺς ὁποίους εἶχον εἰδοποιήσει προηγουμένως. Φθάσαντες δὲ εἰς τὸν ποταμὸν τοῦτον, εὔρον καὶ ἐνταῦθα ἀπόσπασμα ἐκ Συρακουσίων οἵτινες ἐτείχιζον καὶ περιεχαράκουν τὴν διάβασιν· ἀλλὰ παραβιάσαντες αὐτὴν διέβησαν τὸν ποταμὸν καὶ ἐξηκολούθησαν νὰ προχωρῶσι πρὸς ἄλλον ποταμὸν καλούμενον Ἐρινεόν. Ταύτην τὴν ὁδὸν εἶχον ὑποδείξει εἰς αὐτοὺς οἱ ὀδηγοί.

81. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι, ἅμα ἐγένετο ἡμέρα καὶ ἐνόησαν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἀναχωρήσει, κατηγόρησαν οἱ πλεῖστοι τὸν Γύλιππον ὅτι ἐκουσίως ἀφῆκε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἀναχωρήσωσι, καὶ ἀναγνώρισαντες εὐκόλως τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν εἶχον ἀκολουθήσει τοὺς κατεδίωξαν καὶ τοὺς ἔφθα-

σαν περὶ τὴν ὥραν τοῦ ἀρίστου. Πλησιάσαντες δὲ τοὺς στρατιώτας τοῦ Δημοσθένους, οἵτινες ἐσχημάτιζον τὴν ὀπισθοφυλακὴν καὶ οἵτινες ἐβάδιζον βραδέως καὶ ἐν ἀταξίᾳ ἕνεκα τῆς ταραχῆς ἣτις ἐπισυνέβη κατὰ τὴν νύκτα, ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν καὶ ἤρχισαν τὴν μάχην. Οἱ ἱππεῖς τῶν Συρακουσίων περιεκύκλωσαν εὐκόλως τὸ ἀτάκτως διεσπαρμένον ἐκεῖνο σῶμα καὶ τὸ ἐστενοχώρησαν εἰς ἓν μόνον μέρος. Ὁ στρατὸς τοῦ Νικίου ἦτο ἐμπρὸς καὶ ἀπέιχε πεντήκοντα σταδίους, διότι ὁ Νικίας ἐβάδιζε ταχύτερον σκεπτόμενος ὅτι εἰς τοιαύτην περίστασιν ἡ σωτηρία τοῦ στρατοῦ δὲν συνίστατο εἰς τὸ νὰ ἴσταται ἐκουσίως καὶ νὰ μάχεται, ἀλλ' εἰς τὸ ὑποχωρῇ ὅσον τάχιστα καὶ νὰ μάχεται μόνον ὅταν ἀναγκάζεται. Ὁ Δημοσθένης ἦτο περισσότερον καὶ συνεχέστερον ἐκτεθειμένος· ἐπειδὴ δὲ ἐσχημάτιζε τὴν ὀπισθοφυλακὴν, προσεβλήθη πρῶτος ὑπὸ τῶν πολεμίων. Ἰδὼν ὅτι κατεδιώκετο ὑπὸ τῶν Συρακουσίων ἐσκέφθη νὰ παραταχθῇ εἰς μάχην μᾶλλον ἢ νὰ προχωρήσῃ, μέχρις οὗ τέλος ἡ βραδύτης τοῦ ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς νὰ τὸν περικυκλώσωσιν ἐντελῶς καὶ νὰ ἐμβάλωσιν αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ Ἀθηναίους εἰς πολλὴν ἀταξίαν, διότι καταληφθέντες οὗτοι ἐντὸς χώρου περικυκλουμένου διὰ μικροῦ τείχους περιχειλουμένου ἐνθεν καὶ ἐνθεν δι' ὁδοῦ καὶ ἔχοντος πολλὰ ἐλαιόδενδρα, προσεβλήθησαν πανταχόθεν ὑπὸ βελῶν. Εὐλόγως δὲ οἱ Συρακούσιοι μετεχειρίζοντο τὸ εἶδος τοῦτο τῆς προσβολῆς μᾶλλον ἢ νὰ μάχωνται ἐκ τοῦ συστάδην, διότι οὐδὲν συμφέρον εἶχον νὰ ῥίψοκινδυνεύωσιν ἐναντίον ἀνθρώπων ἀπηλπισμένων. Ἄλλως τε οἱ Συρακούσιοι, βέβαιοι πλέον περὶ τῆς ἐπιτυχίας, ἐφείδοντο ἀνωφελῶν θυσιῶν καὶ ἔκρινον τὸ

στρατήγημα ἐκεῖνο ἀρκοῦν διὰ νὰ καταδαμάσῃ τοὺς Ἀθηναίους καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς αἰχμαλώτους των.

82. Ἀφοῦ οὕτως ἐπὶ ὅλην τὴν ἡμέραν ἔρριπτον βέλη κατὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων καὶ τοὺς εἶδον τεταλαιπωρημένους ὑπὸ τε τῶν τραυμάτων καὶ τῶν ἄλλων κακώσεων, ὁ Γύλιππος, οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἔπεμψαν πρῶτον κήρυγμα διὰ νὰ προσκαλέσωσι τοὺς νησιώτας νὰ μεταβῶσι πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ ὑποσχέσει ἐλευθερίας, ὅπερ καὶ ἔπραξαν οἱ στρατιῶται πόλεων τινῶν ὅχι πολλῶν. Ἐπειτα δὲ συνεφώνησαν καὶ μὲ τοὺς ἄλλους στρατιώτας τοῦ Δημοσθένους νὰ καταθέσωσι τὰ ὄπλα καὶ νὰ μὴ φονευθῇ κανεὶς ἐξ αὐτῶν μήτε βιαίως, μήτε εἰς τὰ δεσμὰ, μήτε ἔνεκα ἐλλείψεως τῆς ἀπολύτως ἀναγκαίας τροφῆς. Ὅλοι, ἐξακισχίλιοι ὄντες, παρεδόθησαν καὶ ὅλον τὸ ἀργύριον ὅπερ εἶχον, τὸ παρέδωκαν θέσαντες αὐτὸ ἐπὶ ἀσπίδων ἀνατετραμμένων ἐξ ὧν ἐνέπλησαν τέσσαρας. Καὶ τούτους μὲν ἀμέσως ἐκόμισαν εἰς τὴν πόλιν οἱ Συρακούσιοι, ὁ δὲ Νικίας καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἔφθασαν τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἡμέραν εἰς τὸν ποταμὸν Ἑρινεὸν, τὸν ὁποῖον διαβάντες ἐστρατοπεδεύθησαν ἐπὶ τινος ὑψώματος.

83. Οἱ Συρακούσιοι καταλαβόντες αὐτοὺς τῇ ὕστεραίᾳ τοῖς ἀνήγγειλον ὅτι οἱ μετὰ τοῦ Δημοσθένους παρεδόθησαν καὶ τοὺς προσεκάλεσαν νὰ πράξωσι τὸ αὐτό. Ὁ Νικίας, μὴ πιστεύων εἰς τὴν εἰδῆσιν ταύτην, συνεφώνησε μετ' αὐτὸν νὰ πέμψῃ ἱππέα διὰ νὰ βεβαιωθῇ περὶ τοῦ πράγματος. Ἀφοῦ δὲ ὁ ἀπεσταλμένος οὗτος ἐπιστρέψας ἐπεβεβαίωσε τὴν παράδοσιν τοῦ στρατοῦ, ὁ Νικίας ἐμήνυσε διὰ κήρυκος εἰς τὸν Γύλιππον καὶ τοὺς Συρακουσίους ὅτι ἦτο ἕτοιμος νὰ συνθηκολογήσῃ ἐν ὀνό-

ματι τῶν Ἀθηναίων ὅπως ὅλα τὰ χρήματα ὅσα οἱ Συρακούσιοι ἐδαπάνησαν εἰς τὸν πόλεμον ἐκείνον τοῖς ἀποδοθῶσιν, ἀρκεῖ νὰ ἀφήσωσι τὸν στρατόν του νὰ ἀναχωρήσῃ ἐλευθέρως· μέχρις οὗ δὲ ἀποδοθῶσι τὰ χρήματα ταῦτα, ὑπέσχετο νὰ ἀφήσῃ Ἀθηναίους ὡς ὀμήρους, ἕνα ἄνδρα ἀνὰ πᾶν τάλαντον. Ὁ Γύλιππος καὶ οἱ Συρακούσιοι δὲν ἐδέχθησαν τὰς προτάσεις ταύτας, ἀλλ' ἐπιτεθέντες καὶ περικυκλώσαντες τοὺς Ἀθηναίους πανταχόθεν, τοὺς ἐτόξευον μέχρις ἐσπέρας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν ἐξηντλημένοι ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν τροφῶν καὶ ὄλων τῶν ἄλλων ἀναγκαιῶν· ἐν τούτοις περιέμειναν τὴν ἡσυχίαν τῆς νυκτὸς διὰ νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν πορείαν των. Εἶχον δὲ ἤδη ἀναλάβει τὰ ὅπλα ὅταν οἱ Συρακούσιοι ἐνόησαν τὸν σκοπὸν των καὶ ἐτόνισαν τὸν παιᾶνα. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἰδόντες ὅτι ἀνεκαλύφθησαν ἀνέστειλαν πᾶσαν ἀπόπειραν, ἐκτὸς τριακοσίων ἀνδρῶν οἵτινες παραβιάσαντες τοὺς φύλακας μετέβησαν διὰ νυκτὸς ὅπου ἠδυνήθησαν.

84. Ὁ δὲ Νικίας, ἅμα ἐγένετο ἡμέρα, ἐκίνησεν ἐπὶ κεφαλῇς τοῦ στρατοῦ· οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου, τοξεύοντες καὶ κατακοντίζοντες αὐτοὺς πανταχόθεν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔσπευδον νὰ φθάσωσιν εἰς τὸν Ἀσσίναρον ποταμόν, οὐ μόνον διότι ἐστενοχωροῦντο πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ἐπιθέσεων τοῦ πολλοῦ ἱππικοῦ καὶ τοῦ ἄλλου ἐχθρικοῦ πλήθους καὶ ἠλπίζον νὰ εὕρωσιν ἡσυχίαν πέραν τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ καταπαύσωσι τὰς βασάνους τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης. Ἀμα ἔφθασαν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐρρίφθησαν ἐντὸς αὐτοῦ φύρδην μίγδην καὶ ὅλοι ἠγωνίζοντο τίς νὰ διαβῇ πρῶτος· ἀλλ' οἱ ἐχθροί,

οἵτινες τοὺς ἠκολούθουν ἐκ τοῦ πλησίον, κατέστησαν τὴν διάβασιν δυσχερεστάτην. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἠναγκασμένοι νὰ προχωρῶσιν ἀθρόοι, ἐπιπτον οἱ μὲν ἐπὶ τῶν δὲ καὶ κατεπάτουν ἀλλήλους. Περιπλεκόμενοι ἐν μέσῳ τῶν δοράτων καὶ τῶν σκευῶν, οἱ μὲν ἐφονεύοντο ἀμέσως, οἱ δὲ παρεσύροντο ὑπὸ τῶν ὑδάτων. Οἱ Συρακούσιοι, παρατεταγμένοι ἐπὶ τῆς ἀπέναντι κρημνώδους ὄχθης, ἐτόξευον ἄνωθεν τοὺς Ἀθηναίους οἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατεγίνοντο εἰς τὸ νὰ πίνωσιν ἀπλήστως καὶ νὰ συσσωρεύωνται ἀτάκτως ἐν τῇ κοίλῃ κοίτῃ τοῦ ποταμοῦ. Καταβάντες τέλος οἱ Πελοποννήσιοι ἔσφαζον πρὸ πάντων ἐκεῖνους οἵτινες ἦσαν ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ. Μετ' ὀλίγον τὸ ὕδωρ συνεταράχθη· ἐν τούτοις τὸ ἔπινον ἀκόμη, καὶ τοι βορβορῶδες καὶ ἡματωμένον. Ἦτο μάλιστα διὰ τοὺς πολλοὺς ἀντικείμενον ἔριδος.

85. Τέλος πολλὰ πτώματα ἔκειντο ἤδη ἐν τῷ ποταμῷ, τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δὲ, καὶ ὁ στρατὸς εἶχε καταστραφῇ, μέρος μὲν εἰς τὰς ὄχθας, μέρος δὲ ὑπὸ τῶν ἱππέων, ὅταν ὁ Νικίας μετέβη πρὸς τὸν Γύλιππον, εἰς αὐτὸν μᾶλλον ἢ εἰς τοὺς Συρακούσιους ἐμπιστευόμενος, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ στρατηγοῦ ἐκείνου καὶ τῶν Λακεδαιμονίων παρακαλῶν αὐτοὺς μόνον νὰ παύσωσι τὴν σφαγὴν. Τότε ὁ Γύλιππος διέταξε νὰ ζωγρῶσιν· ὅλοι δὲ ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους οἱ Συρακούσιοι δὲν εἶχον κρύψει, καὶ τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἦτο μέγας, μετεφέρθησαν ζῶντες· ἐπεμψαν ἐπίσης πρὸς καταδίωξιν τῶν τριακοσίων οἵτινες εἶχον διαφύγει τοὺς φύλακας διὰ νυκτὸς καὶ τοὺς συνέλαβον. Ἐν τούτοις ὀλίγοι μόνον αἰχμάλωτοι ἐκ τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀθηναίων συνηθροίσθησαν πρὸς ὄφελος τοῦ δημοσίου, διότι οἱ περισσό-

Γούλιππον. Ἄλλ' οἱ Συρακούσιοι, γνωρίζοντες ὅτι ὁ Νικίας εἶχε κρυφίας συνεννοήσεις μετὰ τινων ἐξ αὐτῶν, ἐφοβήθησαν, ὡς ἐλέγετο, μήπως βασανιζόμενος ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου κοινολογήσῃ τι καὶ ταραξῇ τὴν χαρὰν τῆς νίκης· ἄλλοι δὲ, καὶ πρὸ πάντων οἱ Κορίνθιοι, μήπως δελεάζων τινὰς διὰ χρημάτων (διότι ἦτο πλούσιος) ἀποδράσῃ καὶ ἐμβάλῃ αὐτοὺς εἰς νέας ταραχάς, ἔπεισαν τοὺς συμμάχους καὶ τὸν ἀπέκτειναν. Αὐτὰ ἡ περίπου αὐτὰ ἦσαν τὰ αἷτια τοῦ θανάτου τοῦ Νικίου ὅστις μεταξὺ ὅλων τῶν συγχρόνων μου Ἑλλήνων, διὰ τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς ἄκραν εὐσέβειάν του, δὲν ἔπρεπε νὰ τύχῃ τοιοῦτου δυστυχοῦς τέλους.

87. Τοὺς δὲ εἰς τὰ λατομεῖα μετακομισθέντας αἰχμαλώτους μετεχειρίσθησαν οἱ Συρακούσιοι κατ' ἀρχὰς μετὰ πολλῆς αὐστηρότητος. Συνεσωρευμένοι οἱ αἰχμαλώτοι οὗτοι ἐντὸς χώρου κοίλου καὶ στενοῦ, ἔμενον κατ' ἀρχὰς ἐκτεθειμένοι ἄστεγοι εἰς τὴν πνιγρὰν θερμότητα τοῦ ἡλίου· ἐπῆλθον κατόπιν αἱ δροσεραὶ νύκτες τοῦ φθινοπώρου καὶ ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐπενήργησεν ὀλεθρίως ἐπὶ τῆς υἱείας των, πρὸ πάντων ἐπειδὴ ἦσαν ἡναγκασμένοι ἐντὸς τοῦ στενοῦ ἐκείνου χώρου νὰ ἐκπληρῶσιν ὅλας των τὰς ἀνάγκας· ἐκτὸς τούτου τὰ σώματα τῶν ἀποθνησκόντων εἴτε ἕνεκα τῶν πληγῶν, εἴτε ἕνεκα τῶν μεταβολῶν τοῦ καιροῦ, εἴτε ἕνεκα ἄλλων ὁμοίων αἰτίων, ἔκειντο ἐκεῖ φύρδην μίγδην καὶ ἀνέδιδον ὁσμὴν ἀνυπόφορον τὴν ὁποίαν ἠϋζανον ἔτι μᾶλλον αἱ βάσανοι τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης· διότι ἐπὶ ὅκτῳ μῆνας ἕκαστος τῶν αἰχμαλώτων δὲν ἐλάμβανεν ἄλλο ἢ μίαν κοτύλην ὕδατος καὶ δύο κοτύλας ἄρτου· τέλος οὐδενὸς ἐκ τῶν θεινῶν ὅσα δύνатаί τις νὰ ὑποστῇ ἐν τοιαύτῃ αἰχμα-

λωσία ἀπηλλάγησαν. Ἐπὶ ἐβδομήκοντα ἡμέρας ἔζησαν οὕτω συνεσωρευμένοι· ἔπειτα, ὅσοι δὲν ἦσαν Ἀθηναῖοι, ἢ Σικελιώται ἢ Ἰταλιῶται ἐπωλήθησαν. Μολονότι δὲν δύναμαι νὰ ὀρίσω ἀκριβῶς τὸν ὀλικὸν ἀριθμὸν τῶν αἰχμαλώτων, εἰκάζω ὅμως ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἦσαν ὀλιγότεροι τῶν ἐπτακισχιλίων. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ὑπῆρξε διὰ τοὺς Ἑλλήνας τὸ μᾶλλον σπουδαῖον ἐξ ὧων συνέβησαν κατὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον· καὶ κατὰ τὴν γνώμην μου, ἐξ ὅλων ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐξετέλεσαν οἱ Ἑλληνες καὶ τὰ ὁποῖα γινώσκομεν ἐκ παραδόσεως, τοῦτο ὑπῆρξε καὶ διὰ τοὺς νικήσαντας ἐνδοξότατον καὶ διὰ τοὺς νικηθέντας καταστρεπτικώτατον. Καὶ τῶνόντι ἡ παρούσα καταστροφή ὑπῆρξε τελεία· στρατὸς, στόλος, τὸ πᾶν ἀπώλετο, καὶ ἐκ τοσαύτης πολυαρίθμου στρατιᾶς ὀλίγιστοι ἄνδρες ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. Ταῦτα τὰ κατὰ τὴν Σικελίαν γενόμενα.

BIBΛION H'.

1. Ὅταν ἡ εἰδῆσις αὕτη ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐδυσπίστουν εἰς τὴν τοιαύτην πανωλεθρίαν τοῦ στρατοῦ, μὲ ὅλας τὰς θετικὰς διαβεβαιώσεις τῶν μᾶλλον ἀξιοπίστων μαρτύρων τῶν διαφυγόντων ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς καταστροφῆς. Ἀλλ' ἅμα ἐπίσθησαν περὶ τούτου, ὠργίσθησαν ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐναντίον τῶν ῥητόρων ὅσοι εἶχον ὑποκινήσει τὴν προθυμίαν τοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην, ὡς εἰάν δὲν ἐψηφίσθῃ αὕτη παρ' αὐτοῦ, ἀφ' ἐτέρου δὲ κατὰ τῶν χρησμολόγων, τῶν μάντεων καὶ ὄλων ἐκείνων οἵτινες τότε διὰ τῶν προφητειῶν τῶν εἶχον διεγείρει τὴν ἐλπίδα τῆς κατακτήσεως τῆς Σικελίας. Οὐδὲν ἄλλο εἶχον ὑπὸ τὰ βλέμματά των εἰμὴ θλιβερὰ ἀντικείμενα καὶ τὸ συμβᾶν τοῦτο ἐνεποίει τρόμον καὶ ἀμηχανίαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ πολῖται, ἰδιαιτέρως ἕκαστος, ὑπέστησαν σκληρὰς ἀπωλείας· ἡ πόλις ἐπένθει τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τῶν ὀπλιτῶν, τῶν ἱππέων, τῶν νεανιῶν τοὺς ὁποίους ἀδύνατον θὰ ἦτο νὰ ἀντικαταστήσωσιν· ἡ θέα τῶν γυμνῶν ναυστάθμων, ἡ ἐξάντλησις τοῦ δημοσίου θησαυροῦ, τὰ πάντα συνηνοῦντο διὰ νὰ τοὺς ἀπελπίζωσι περὶ τῆς σωτηρίας. Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν περιέμενον νὰ ἴδωσι τοὺς μὲν ἐν τῇ Σικελίᾳ ἐχθροὺς πλέοντας ἐναντίον τοῦ Πειραιῶς μετὰ τὴν περιφανῆ νίκην ἣν εἶχον κερδήσει, τοὺς δὲ ἐν τῇ Ἑλλάδι, τῶν ὁποίων αἱ πολεμικαὶ

παρασκευαὶ εἶχον τότε διπλασιασθῆ, ἐπιτιθεμένους κατὰ τῶν Ἀθηναίων διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης· τοὺς συμμάχους τέλος ἀποστατοῦντας καὶ ἐνουμένους μετὰ τῶν ἐχθρῶν τούτων. Ἐν τούτοις, ἐφ' ὅσον ἐπέτρεπον τὰ παρόντα μέσα, οἱ Ἀθηναῖοι ἀπεφάσισαν οὐχὶ νὰ ἐνδῶσιν ἀλλὰ νὰ παρασκευάσωσι ναυτικόν, ποριζόμενοι ὅπως ἡδύναντο ξύλα καὶ χρήματα, νὰ λάβωσι μέτρα ἐξασφαλιστικά κατὰ τῶν συμμάχων καὶ πρὸ πάντων κατὰ τῆς Εὐβοίας, νὰ ἐλαττώσωσι τὰ δημόσια ἔξοδα καὶ νὰ ἐκλέξωσι συμβούλιον ἐκ πρεσβυτέρων οἷτινες νὰ διευθύνωσι τὰς ὑποθέσεις συμφώνως μὲ τὰς περιστάσεις· τέλος, ὡς συμβαίνει συνήθως εἰς τὸν λαόν, ὁ παρὼν φόβος τοὺς διέθεσεν εἰς τὸ νὰ τηρήσωσι διαγωγὴν σώφρονα. Ὅσα δὲ ἀπεφάσισαν τὰ ἐξετέλεσαν ἀμέσως καὶ τὸ θέρος ἐτελείωσε.

2. Κατὰ τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα, ἀμέσως μετὰ τὴν εἰδησιν τῆς ἐντελοῦς καταστροφῆς τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ Σικελίᾳ, ὅλοι οἱ Ἕλληνες συνέλαβον μεγάλας ἐλπίδας· ὅσοι δὲν ἦσαν σύμμαχοι οὐδενός, ἐνόμισαν ὅτι δὲν ἔπρεπε πλέον νὰ μένωσιν ἀμέτοχοι τοῦ πολέμου, ἔστω καὶ ἂν δὲν προσεκαλοῦντο, ἀλλὰ νὰ βαδίσωσιν ἐκουσίως ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων, πεπεισμένοι ὄντες ὅτι ἐὰν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπετύγχανον ἐν τῇ Σικελίᾳ, ἀμέσως θὰ ἐπύρχοντο κατ' αὐτῶν. Ἐπίστευον ἄλλως τε ὅτι ὁ ὑπολειπόμενος πόλεμος ἔμελλε νὰ ᾔηται βραχὺς καὶ ὅτι ὠφέλιμον θὰ ᾔητο νὰ συμμετάσχωσιν αὐτοῦ. Ἀφ' ἑτέρου πάλιν οἱ σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων, καταβάλλοντες ἀπὸ κοινοῦ μείζονα ζῆλον ἢ πρότερον, ἤλπίζον νὰ ἐλευθερωθῶσι ταχέως ἀπὸ τόσας ταλαιπωρίας· πρὸ πάντων δὲ οἱ ὑπήκοοι τῶν Ἀθηναίων, μὲ ὅλην τὴν ἀδυναμίαν των, ἦσαν ἐτοιμοὶ

νὰ ἀποστατήσωσι, διότι ἔκρινον τὰ πράγματα ἐν στιγμῇ ὀργασμοῦ καὶ ὑπεστήριζον ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ συντηρηθῶσι μῆτε μέχρι τοῦ ἐπομένου θέρους. Παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἡ πεποίθησις εἶχεν αὐξηθῆ πρὸ πάντων ἐκ τῆς βεβαιότητος ὅτι οἱ τῆς Σικελίας σύμμαχοι, μὴ δυνάμενοι νὰ τοῖς ἀρνηθῶσι τὴν συνδρομὴν τοῦ ναυτικοῦ των, θὰ ἔφθανον βεβαίως ἅμα τῷ ἔαρι μετὰ πολλῆς δυνάμεως. Πανταχόθεν λοιπὸν εὐέλπιδες ὄντες ἀπεφάσισαν νὰ ἀρχίσωσι πόλεμον φανερόν, πεπεισμένοι ὅτι ἀποβαίνοντος τοῦ πολέμου ὑπὲρ αὐτῶν, θὰ ἀπηλλάσσοντο διὰ παντὸς ἀπὸ κινδύνους ὁμοίους ἐκείνων μὲ τοὺς ὁποίους θὰ τοὺς ἠπεύλουσι οἱ Ἀθηναῖοι ἐὰν ἡ ἡγεμονία των νῦξάνετο διὰ τῆς καθυποτάξεως τῆς Σικελίας καὶ ὅτι καταλυομένων τῶν Ἀθηνῶν θὰ ἐξησφάλιζον εἰς ἑαυτοὺς τὴν ἡγεμονίαν πάσης τῆς Ἑλλάδος.

3. Διαρκοῦντος λοιπὸν τοῦ χειμῶνος ἐκείνου ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἅγις ἀνεχώρησεν ἀμέσως ἐκ τῆς Δεκελείας μετὰ στρατοῦ καὶ συνέλεξε χρήματα παρὰ τῶν συμμάχων πρὸς συντήρησιν τοῦ ναυτικοῦ· διευθυνθεὶς πρὸς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, ἔλαβε παρὰ τῶν Οἰταίων πολὺ μέρος ἐκ τῶν λαφύρων των ⁽¹⁾ ἔνεκα ἀρχαίας τινὸς ἔχθρας καὶ τοῖς ἐπέβαλε χρηματικὴν συνεισφοράν· ἔπειτα ἠνάγκασε τοὺς Φθιώτας Ἀχαιοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ὑπηκόους τῆς Θεσσαλίας, μὲ ὅλην τὴν ἀντίστασιν καὶ τὰ παράπονα τῶν Θεσσαλῶν, νὰ τῷ δώσωσιν ὁμήρους τινάς

(1) Ἐννοεῖ τὰ λάφυρα τὰ ὁποῖα οἱ κάτοικοι τοῦ ὄρους Οὔτης ἐλάμβανον εἰς τὰς συνεχεῖς ἐπιδρομὰς των κατὰ τῶν κατόικων τῆς ἐν Τραχίνι Ἑρακλείας, βιβλ. Ε', 51.

καὶ χρήματα. Τοὺς ὁμήρους τούτους κατέθεσεν εἰς τὴν Κόρινθον καὶ προσεπάθησε νὰ ἐλκύσῃ τοὺς λαοὺς τούτους εἰς τὴν συμμαχίαν του. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι διέταξαν τὰς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν των πόλεις νὰ κατασκευάσωσιν ἑκατὸν πλοῖα. Καὶ εἰς μὲν τοὺς Βοιωτοὺς ἐπέβαλον εἰκοσιπέντε, εἰς ἑαυτοὺς ἰσάριθμα, εἰς τοὺς Φωκεῖς καὶ τοὺς Λοκροὺς δεκαπέντε, εἰς τοὺς Κορινθίους δεκαπέντε, εἰς τοὺς Ἀρκάδας, τοὺς Πελληνεῖς καὶ τοὺς Σικυωνίους δέκα, τέλος δὲ εἰς τοὺς Μεγαρεῖς, τοὺς Τροιζηνίους, τοὺς Ἐπιδαυρίους καὶ τοὺς Ἑρμιονεῖς δέκα. Οὐδεμίαν δὲ ἄλλην προετοιμασίαν παρέλειψαν διὰ νὰ ἀρχίσωσι τὸν πόλεμον περὶ τὸ ἔαρ.

4. Ἐνησχολήθησαν δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον, ὅπως εἶχον ἀποφασίσει, εἰς τὸ νὰ κατασκευάσωσι πλοῖα, πρὸς τοῦτο δὲ ἐπρομηθεύθησαν ξύλα· ὠχύρωσαν ἐπίσης τὸ Σούνιον διὰ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὸν περίπλου τῶν σιταγωγῶν πλοίων. Ἐγκατέλειψαν τὸ φρούριον τὸ ὁποῖον εἶχον ἐγείρει ἐν τῇ Λακωνικῇ κατὰ τὴν ἐν τῇ Σικελίᾳ μετάβασιν καὶ ἡλάττωσαν ὅλας τὰς δαπάνας ὅσας ἐνόμισαν περιττὰς καὶ πρὸ πάντων ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν των ἐπὶ τῶν συμμάχων φοβούμενοι μήπως ἀποστατήσωσι.

5. Ἐνῷ δὲ ἔπραττον ταῦτα ἀμφότεροι καὶ ἐνησχολοῦντο περὶ τὰς προετοιμασίας τοῦ πολέμου, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ἀρχίσωσι τώρα, οἱ Εὐβοεῖς ἐπρεσβεύσαντο πρῶτοι πρὸς τὸν Ἅγιν κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ ἀποστατήσωσι κατὰ τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Ἅγις, δεχθεὶς τὰς προτάσεις των, προσεκάλεσεν ἐκ τῆς Λακεδαιμόνος τὸν Σθενελαΐδου Ἀλκαμένη καὶ τὸν Μέλανθον διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς ἀρχοντας τῆς Εὐ-

βοίας. Οὗτοι δὲ ἦλθον ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν τριακοσίους περίπου Νεοδαμώδας, καὶ ὁ Ἅγις παρεσκευάζεν εἰς αὐτοὺς τὴν διάβασιν ὅταν ἦλθον ἐπίσης καὶ Λεσβιοὶ προτείνοντες νὰ ἀποστατήσωσι καὶ αὐτοί. Βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν, ἔπεισαν τὸν Ἅγιν νὰ ἀναβάλῃ τὴν ὑπόθεσιν τῆς Εὐβοίας καὶ νὰ διευκολύνῃ τὴν ἀποστασίαν τῶν Λεσβίων δίδων εἰς αὐτοὺς ὡς ἀρμοστήν τὸν Ἀλκαμένη ὅστις ἦτο ἔτοιμος νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Εὐβοίαν διὰ θαλάσσης. Καὶ οἱ μὲν Βοιωτοὶ τοῖς ὑπεσχέθησαν δέκα πλοῖα, δέκα δὲ καὶ ὁ Ἅγις. Καὶ ταῦτα ἐπράττοντο ἐν ἀγνοίᾳ τῶν Λακεδαιμονίων· τῶνόντι ὁ Ἅγις, ἐνόσω κατεῖχε τὴν Δεκέλειαν μετὰ τοῦ στρατοῦ, ἦτο κύριος νὰ πέμπῃ στρατεύματα παντοῦ ὅπου ἤθελε, νὰ στρατολογήῃ καὶ νὰ λαμβάνῃ χρήματα. Δύναται τις μάλιστα νὰ εἴπῃ ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν οἱ σύμμαχοι ὑπῆκουον πλείοτερον εἰς αὐτὸν ἢ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους τῆς πόλεως· διότι μὲ τὰς δυνάμεις τὰς ὁποίας εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς του, πανταχοῦ ἐνεφανίζετο φοβερός. Ἐνῶ δὲ ὁ Ἅγις ἡτοιμάζετο νὰ βοηθήσῃ τοὺς Λεσβίους, οἱ Χῖοι καὶ οἱ Ἐρυθραῖοι, εὐδιάθετοι ὄντες νὰ ἀποστατήσωσιν ἐπίσης, ἀντὶ νὰ ἀποταθῶσι πρὸς αὐτὸν, ἀπετάθησαν εἰς τὴν Λακεδαίμονα· ἦλθε δὲ μετ' αὐτῶν εἰς πρεσβευτῆς ἐκ μέρους τοῦ Τισσαφέρνους ὅστις ἐκυβέρνα ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως Δαρείου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀρταξέρξου τὰς κάτω ἐπαρχίας, διότι ὁ Τισσαφέρνης ἤθελε νὰ ἐλκύσῃ μὲ τὸ μέρος του τοὺς Πελοποννησίους καὶ ὑπέσχετο νὰ τοῖς παρέξῃ ζωοτροφίας. Πρὸ ὀλίγου ὁ βασιλεὺς εἶχε ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ τοὺς καθυστερουμένους φόρους τῆς διοικήσεώς του τοὺς ὁποίους ὁ Τισσαφέρνης δὲν ἠδύνατο νὰ συνάξῃ ἕνεκα τῶν Ἀθηναίων παρὰ τῶν Ἑλληνίδων

πόλεων. Ἐνόμισε λοιπὸν ὁ Τισσαφέρνης ὅτι ἐξασθενίζων τοὺς Ἀθηναίους θὰ ἡδύνατο εὐκολώτερον νὰ εἰσπράξῃ τοὺς φόρους τούτους καὶ συγχρόνως θὰ εἰσῆγε τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς τὴν συμμαχίαν τοῦ βασιλέως διὰ νὰ τὸν βοηθήσωσι νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν ἣν εἶχε λάβει παρ' αὐτοῦ, νὰ συλλάβῃ ζῶντα ἢ νὰ ἀποκτείνῃ τὸν νόθον υἱὸν τοῦ Πισσοῦθου Ἀμόργην ὅστις εἶχεν ἀποστατήσῃ εἰς τὴν Καρίαν. Οἱ μὲν Χῖοι λοιπὸν καὶ ὁ Τισσαφέρνης ταῦτα διεπραγματεύοντο ἀπὸ κοινοῦ.

6. Ὁ δὲ Μεγαρεὺς Καλλίγειτος ὁ Λαοφῶντος καὶ ὁ Κυζικηνὸς Τιμαγόρας ὁ Ἀθηναγόρου, ἀμφοτέρω ἐξόριστοι ἐκ τῆς πατρίδος των καὶ διαμένοντες παρὰ τῷ Φαρναβάζῳ τῷ Φαρνάκου, φθάνουσιν εἰς αὐτὸ τὸ ἀναμεταξὺ εἰς τὴν Λακεδαίμονα πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Φαρναβάζου διὰ νὰ κατορθώσωσι τὴν ἀποστολὴν στόλου εἰς τὸν Ἑλλησποντον ἐνῷ αὐτὸς ὁ ἴδιος θὰ προσεπάθει εἰ δυνατόν, ὥς ὁ Τισσαφέρνης, νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους τὰς πόλεις τῆς διοικήσεώς του διὰ νὰ εἰσπράττῃ τοὺς φόρους καὶ νὰ διαπραγματευθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ συμμαχίαν μεταξὺ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν Λακεδαιμονίων. Ἐνῷ οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Φαρναβάζου καὶ οἱ τοῦ Τισσαφέρους διεπραγματεύοντο ταῦτα κεχωρισμένως, πολλὴ ἄμιλλα παρήχθη εἰς τὴν Λακεδαίμονα, τῶν μὲν προσπαθούντων νὰ πεμφθῇ πρῶτον στόλος καὶ στρατὸς εἰς τὴν Ἰωνίαν καὶ τὴν Χίον, τῶν δὲ εἰς τὸν Ἑλλησποντον. Ἐν τούτοις οἱ Λακεδαιμόνιοι παρεδέχθησαν τοσούτῳ μᾶλλον προθύμως τὰς αἰτήσεις τῶν Χίων καὶ τοῦ Τισσαφέρους ὅσῳ ὑπεστηρίζοντο αὗται ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου τὸν ὑποῖον δεσμοὶ ξενίας ἦνουν ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν μὲ τὸν ἔφορον Ἐνδίων, χάριν δὲ τῶν σχέσεων τούτων ἡ οἰκὸς

γένειά του εἶχε παραδεχθῇ τὸ Λακωνικὸν ὄνομα Ἀλκιβιάδης τὸ ὁποῖον ἔφερεν ἐπίσης καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Ἐνδίου. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ὁμῶς ἔπεμψαν κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Χίον ἓνα περίοικον ὀνόματι Φρύνιν διὰ νὰ βεβαιωθῇ ἐὰν ὑπῆρχον τῶντι τόσα πλοῖα ὅσα ἔλεγον οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἐὰν ἡ δύναμις αὐτῆς ᾗ το οἷα ἐφημίζετο. Βεβαιώσαντος δὲ τοῦ ἀπεσταλμένου ὅτι ὅλα ὅσα ἤκουσαν ἦσαν ἀληθῆ, συνεμάχησαν ἀμέσως μετὰ τῶν Χίων καὶ τῶν Ἐρυθραίων καὶ ἐψηφίσαντο νὰ πέμψωσι τεσσαράκοντα πλοῖα, ἀριθμὸν ἀρκοῦντα, ἀφοῦ οἱ Χῖοι ἔλεγον ὅτι εἶχον οὐχὶ ὀλιγώτερα τῶν ἐξήκοντα. Ἐκ τῶν τεσσαράκοντα τούτων, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐσκόπευον νὰ πέμψωσι δέκα μετὰ τοῦ ναυάρχου Μελαγκρίδου, ἀλλὰ γενομένου κατόπιν σεισμοῦ ἔπεμψαν ἀντὶ τοῦ Μελαγκρίδου τὸν Χαλκιδέα καὶ ἀντὶ δέκα παρεσκεύασαν πέντε πλοῖα εἰς τὴν Λακωνικὴν. Καὶ τοιουτοτρόπως ἐτελείωσεν ὁ χειμὼν καὶ τὸ δέκατον ἔνατον ἔτος τοῦ πολέμου τούτου τὸν ὁποῖον συνέγραψεν ὁ Θουκυδίδης.

7. Ἄμα δὲ τῷ ἔαρι τοῦ ἀκολούθου θέρους ⁽¹⁾ οἱ Χῖοι ἐπέσπευσαν τὴν ἀποστολὴν τοῦ στόλου φοβούμενοι μήπως οἱ Ἀθηναῖοι μάθωσι τὰ τεκταινόμενα, διότι ὅλαι ἐκεῖναι αἱ πρεσβεύσεις ἐγίνοντο κρύφα αὐτῶν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι λοιπὸν ἔπεμψαν εἰς τὴν Κόρινθον τρεῖς Σπαρτιάτας ὅπως μεταφέρωσιν ἄνωθεν τοῦ ἰσθμοῦ ἀπὸ τῆς μιᾶς θαλάσσης εἰς τὴν ἄλλην τάχιστα καὶ νὰ διευθύνωσιν αὐτὰ εἰς τὴν Χίον, τόσον ἐκεῖνα τὰ πλοῖα τὰ ὁποῖα εἶχε παρασκευάσει ὁ Ἄγρις διὰ τὴν Λέσβον καθὼς καὶ τὰ ἄλλα. Τὰ εἰς τοὺς συμμάχους ἀνήκοντα ταῦτα πλοῖα ἦσαν ἐν ὅλοις τριάκοντα ἑννέα,

(1) Εἰκοστὸν ἔτος τοῦ πολέμου, 412 π. Χ.

8. Ὁ μὲν Καλλίγειτος λοιπὸν καὶ ὁ Τιμαγόρας οἵτινες διεπραγματεύοντο ἐν ὀνόματι τοῦ Φαρναβάζου οὐδὲν μέρος ἔλαβον εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Χίου καὶ δὲν παρέδωκαν τὰ χρήματα τὰ ὅποια εἶχον φέρει διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν στόλου, συμποσούμενα εἰς εἰκοσιπέντε τάλαντα, ἀλλ' ἐσκέπτοντο νὰ ἀναχωρήσωσι κατόπιν μετ' ἄλλου στόλου ἰδιαιτέρου. Ὁ δὲ Ἅγις βλέπων τοὺς Λακεδαιμονίους διατεθειμένους νὰ διευθυνθῶσι πρῶτον πρὸς τὴν Χίον, συνετάχθη καὶ αὐτὸς μετὰ τὴν γνώμην ταύτην· συναθροισθέντες λοιπὸν οἱ σύμμαχοι εἰς τὴν Κόρινθον, συνεκρότησαν συμβούλιον καὶ ἀπεφάσισαν νὰ πλεύσωσι πρῶτον εἰς τὴν Χίον, ἔχοντες ἀρχηγὸν τὸν Χαλκιδέα ὅστις εἶχεν ἐξοπλίσαι τὰ πέντε πλοῖα ἐν τῇ Λακωνικῇ, καὶ κατόπιν νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Λέσβον συμπεριλαμβάνοντες ὡς ἀρχηγὸν τὸν Ἀλκαμένην, ὑποδειχθέντα ἤδη ὑπὸ τοῦ Ἀγίδος, καὶ τέλος εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ὅπου ὁ Κλέαρχος υἱὸς τοῦ Ῥαμφίου εἶχε πεμφθῇ ὡς ἀρχηγός. Ἀπεφάσισαν ἐκτὸς τούτου νὰ μεταφέρωσι πρῶτον ἄνωθεν τοῦ ἰσθμοῦ τὸ ἥμισυ τοῦ στόλου καὶ νὰ τὸ ἐξαποστείλωσιν ἄνευ ἀναβολῆς διὰ νὰ ἐλκύσωσι τὴν προσοχὴν τῶν Ἀθηναίων μᾶλλον πρὸς τὰ πλοῖα τὰ ὅποια ἤθελον μακρυνθῇ τῆς παραλίας ἢ πρὸς τὰ μέλλοντα νὰ ἀποσταλῶσιν ὕστερον. Ὁ ἀπόπλους ἐγένετο καταφανῶς ἐκ τοῦ μέρους τούτου, ἀπόδειξις ὅτι περιεφρόνουν τὴν ἀδυναμίαν τῶν Ἀθηναίων τῶν ὁποίων τὸ ναυτικὸν οὐδαμοῦ ἐφαίνετο ἰσχυρόν· ταῦτα ἀποφασίσαντες, διεκόμισαν ἀμέσως μίαν καὶ εἴκοσι ναῦς.

9. Ἀλλ' οἱ Κορίνθιοι, μετὰ ὅλην τὴν ἐπίσπευσιν τῶν συμμάχων, δὲν ἐπροθυμήθησαν νὰ συμπλεύσωσι πρὶν πανηγυρίσωσι τὰ Ἰσθμια τῶν ὁποίων ἐπέστη ἡ ἐποχὴ. Ὁ

Ἄγις ἦτο πρόθυμος νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς Κορινθίους νὰ μὴ διαλύσωσι τὰς Ἰσθμιάδας σπονδὰς καὶ προσέφερε νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐκστρατείαν εἰς ἴδιον ἑαυτοῦ ὄνομα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Κορινθιοὶ δὲν συγκατετίθετο καὶ προέκυπτε χρονοτριβή, οἱ Ἀθηναῖοι ἐνόησαν καλλίτερον τὰς ῥαδιοουργίας τῶν Χίων καὶ ἔπεμψαν τὸν Ἀριστοκράτην διὰ νὰ μεμφθῶσιν αὐτούς. Καὶ ἀρνούμενων τῶν Χίων, οἱ Ἀθηναῖοι ἐζήτησαν συμφώνως μὲ τὴν συμμαχίαν νὰ τοῖς πέμψωσι πλοῖα ὡς ἐνέχυρον τῆς πίστεώς των· ἔπεμψαν δὲ οἱ Χῖοι ἑπτὰ. Αἷτιον τῆς ἀποστολῆς τῶν πλοίων τούτων ἦτο ἡ ἄγνοια εἰς ἣν διετέλει ὁ λαὸς τῆς Χίου περὶ τῶν τεκταινομένων καὶ ἡ ἐπιθυμία τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ μεμνημένοι εἰς τὴν συνωμοσίαν ὀλιγαρχικοὶ νὰ μὴ καταστήσωσι τὸν λαὸν ἐχθρὸν πρὶν ἢ ἐπιτύχῃ ἕκαστος ἐγγύησιν τινα· ἄλλως τε δὲ δὲν περιέμενον πλέον τὴν ἄφιξιν τῶν Πελοποννησίων οὔτινες ἐβράδυνον νὰ ἐμφανισθῶσι.

10. Ἐν τούτοις ἐπανηγυρίσθησαν τὰ Ἰσθμια καὶ οἱ Ἀθηναῖοι (οὔτινες προσεκλήθησαν) παρευρέθησαν καὶ εὖρον καιρὸν νὰ διαφωτίσωσι τὰς ἀμφιβολίας των περὶ τῶν ἐν τῇ Χίῳ τεκταινομένων. Διὰ τοῦτο, ἅμα ἐπέστρεψαν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔσπευσαν νὰ λάβωσιν ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ νὰ μὴ ἀφήσωσι νὰ τοῖς διαφύγῃ τὰ πλοῖα τὰ ὅποια ἔμελλον νὰ ἀναχωρήσωσιν ἐκ τῶν Κεγχρειῶν. Οἱ Πελοποννήσιοι, μετὰ τὴν ἐορτὴν, ἐξέπλευσαν διὰ τὴν Χίον ἔχοντες ἐν καὶ εἴκοσι πλοῖα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀλκαμένους. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἔχοντες ἶσον ἀριθμὸν πλοίων, ἐπροχώρησαν κατ' ἀρχὰς πρὸς αὐτούς διὰ νὰ τοὺς ἐλκύσωσιν εἰς τὸ πέλαγος· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Πελοποννήσιοι χωρὶς νὰ τοὺς ἀκολουθήσωσιν

ἐπὶ πολὺ ἐπέστρεψαν ὀπίσω, ἀνεχώρησαν ἐπίσης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, διότι δὲν ἐνεπιστεύοντο εἰς τὰ ἐπτὰ πλοῖα τῶν Χίων τὰ ὅποια εἶχον μεθ' ἑαυτῶν. Βραδύτερον δέ, ἐνδυναμώσαντες τὸν στόλον τῶν δι' ἄλλων τριάκοντα καὶ ἐπτὰ πλοίων, κατεδίωξαν μέχρι τοῦ Πειραιοῦ τῆς Κορινθίας τὸν παραπλέοντα στόλον τῶν Πελοποννησίων· εἶναι δὲ ὁ λιμὴν οὗτος ἔρημος καὶ κεῖται εἰς τὰ ἔσχατα μεθόρια τῆς Ἐπιδαυρίας. Καὶ ἐν πλοῖον ἀπώλεσαν οἱ Πελοποννήσιοι εἰς τὸ πέλαγος, συναγαγόντες δὲ τὰ ἄλλα ὠδήγησαν αὐτὰ εἰς τὸν λιμένα· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι μετέβησαν μετὰ τοῦ στόλου διὰ νὰ τοὺς προσβάλῃσι, καὶ ἀπέβησαν ἐπίσης εἰς τὴν ξηρὰν, ὅπερ ἐπροξένησε πολὺν θόρυβον καὶ ἀταξίαν. Οἱ Ἀθηναῖοι κατεσύντριψαν πολλὰ πλοῖα ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ ἐφόνευσαν τὸν ἀρχηγὸν Ἀλκαμένην· ἀλλ' ἀπώλεσαν καὶ αὐτοὶ ἄνδρας τινάς.

11. Ὅταν ἀπεχωρίσθησαν, οἱ Ἀθηναῖοι ἄφησαν ἀρκούντα ἀριθμὸν πλοίων διὰ νὰ πολιορκῶσι τὸν στόλον, καὶ μετὰ τῶν ἐπιλοίπων ἠγκυροβόλησαν πρὸ τοῦ πλησίον νησιδίου, ἔπεμψαν δὲ ἀκολούθως εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ ζητήσωσιν ἐπικουρίας, διότι τὴν ἐπιούσαν οἱ Κορίνθιοι καὶ ὀλίγον μετέπειτα οἱ ἄλλοι γείτονες λαοὶ ἔφθασαν εἰς βοήθειαν τοῦ πελοποννησιακοῦ στόλου· ἀλλὰ ἀναγνωρίζοντες τὴν δυσκολίαν ἣτις ὑπῆρχε διὰ νὰ ὑπερασπίσωσιν αὐτὸν εἰς ἔρημον χώραν, ἠπόρουν περὶ τοῦ πρακτέου. Καὶ πρῶτον μὲν ἐσκέφθησαν νὰ καύσωσι τὰ πλοῖα· ἀλλ' ἔπειτα ἀπεφάσισαν νὰ τὰ ἐλκύσωσιν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ νὰ τὰ φυλάττωσι μετὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ μέχρις οὗ παρουσιασθῇ εὐκαιρία τις διὰ νὰ διαφύγῃσι. Πληροφορηθεῖς ταῦτα ὁ Ἅγις ἔπεμψε πρὸς αὐτοὺς τὸν

Σπαρτιάτην Θέρμωνα. Ἐν τούτοις εἰς τὴν Λακεδαιμόνα ἔφθασε πρῶτον ἡ ἀγγελία ὅτι ὁ πελοποννησιακὸς στόλος εἶχε μακρυνθῆ ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ· διότι οἱ ἔφοροι εἶχον διατάξει τὸν Ἀλκαμένην νὰ τοῖς πέμψῃ ἱππέα ἅμα ὁ στόλος οὗτος ἤθελε κινήσει. Ἀμέσως λοιπὸν ἀπεφάσισαν νὰ πέμψωσιν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Χαλκιδέως συνοδευομένου ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου, τὰ πέντε πλοῖα τὰ ὀπλισθέντα ἐν τῇ Λακωνικῇ· ἀλλ' ἔπειτα, καθ' ἣν στιγμήν ἦσαν ἔτοιμα νὰ ἀναχωρήσωσιν, ἠγγέλθη εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ πελοποννησιακὸς στόλος εἶχε καταφύγει εἰς Πειραιόν. Ἀθυμήσαντες ἔνεκα τῆς πρώτης ἐκείνης ἀποτυχίας, ἅμα ἤρχισεν ὁ Ἰωνικὸς πόλεμος δὲν ἐνησχολοῦντο πλέον διὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν παρ' αὐτοῖς παρασκευασθέντων πλοίων, ἀλλ' ἐνησχολοῦντο νὰ μετακαλῶσι τὰ ὀλίγα τὰ ὁποῖα εἶχον ἤδη ἐκπλεύσει.

12. Μαθὼν τὰς ἀμφιταλαντεύσεις ταύτας ὁ Ἀλκιβιάδης πείθει ἐκ δευτέρου τὸν Ἐνδιον καὶ τοὺς ἄλλους ἐφόρους νὰ μὴ ἐγκαταλείψωσιν ὑπὸ φόβου τὴν ἐκστρατείαν, λέγων ὅτι ἐγκαίρως θὰ ἔφθανον, πρὶν μάθωσιν οἱ Χῆοι τὴν καταστροφὴν τοῦ στόλου, καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἅμα φθάσῃ εἰς τὴν Ἰωνίαν, θὰ ἔπειθεν εὐκόλως τὰς πόλεις νὰ ἀποστατήσωσιν ἐξεικονίζων εἰς αὐτὰς τὴν ἐξασθένεισιν τῶν Ἀθηναίων καὶ τὸν ζῆλον τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ ὅτι θὰ τὸν ἐπίστευον πλειότερον ἢ πάντα ἄλλον. Ἐλεγε δὲ ἰδιαιτέρως εἰς τὸν Ἐνδιον ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ἔνδοξον ἐὰν δι' ἐκείνου ἀπεστάτῃ ἡ Ἰωνία, ἐὰν ἐγίνετο ὁ βασιλεὺς σύμμαχος τῶν Λακεδαιμονίων καὶ ἐὰν δὲν ἄφινε τὸν Ἄγιν νὰ δοξασθῇ μὲ τὸ κατόρθωμα ἐκείνο· ἦτο δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης ἐχθρὸς τοῦ Ἀγιδος. Καὶ ὁ μὲν Ἀλκιβιάδης πείσας τοὺς ἄλλους ἐφόρους καὶ τὸν Ἐν-

διον ἀνεχώρησε μετὰ τῶν πέντε πλοίων καὶ τοῦ Λακεδαιμονίου Χαλκιδέως καὶ ἔσπευσαν τὸν πλοῦν.

13. Περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐπανῆλθον ἐκ τῆς Σικελίας τὰ δεκαεῖς πλοῖα τῶν Πελοποννησίων τὰ ὅποια εἶχον πεμφθῆ ἐκεῖ μετὰ τοῦ Γυλίππου διὰ νὰ πολεμήσωσι. Καταληφθέντα περὶ τὴν Λευκάδα καὶ προσβληθέντα ὑπὸ τῶν εἰκοσιεπτὰ πλοίων τῶν Ἀθηναίων τὰ ὅποια ὠδήγει ὁ Ἴπποκλῆς τοῦ Μενίππου ὅστις ἦτο ἐπιφορτισμένος νὰ παραφυλάσῃ τὰ πλοῖα τὰ ἐπιστρέφοντα ἐκ τῆς Σικελίας, διέφυγον ὅλα ἐκτὸς ἑνὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν Κόρινθον.

14. Ὁ Χαλκιδεὺς καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης, ἐνῶ ἔπλεον, ἐμπόδιζον ὅλα τὰ πλοῖα ὅσα συνήντων φοβούμενοι μήπως τὰ ἴδωσιν οἱ Ἀθηναῖοι. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπέβησαν εἰς Κώρυκον τῆς ἠπείρου, ὅπου ἄφησαν τὰ πλοῖα ταῦτα· συνομιλήσαντες δὲ μετὰ τινων ἐκ τῶν συνωμνούντων Χιωτῶν, οἵτινες τοὺς συνεβούλευον νὰ καταπλεύσωσιν εἰς τὴν πόλιν των, ἐνεφανίσθησαν ἀπροσδοκῆτως ἔμπροσθεν τῆς Χίου καὶ ἐνέβαλον τὸν λαὸν εἰς ἑκπλήξιν καὶ ἀμηχανίαν· ἀλλ' οἱ ὀλιγαρχικοὶ εἶχον λάβει τὰ μέτρα των ὥστε ἡ βουλὴ νὰ ᾔναι συγκεκριμένη. Ἀναγγειλάντων δὲ τοῦ Χαλκιδέως καὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου ὅτι ἄλλος πολυαριθμώτερος στόλος ἔμελλε νὰ φθάσῃ, ἀποκρυψάντων ὅμως τὸν ἀποκλεισμόν τῶν ἐν τῷ Πειραιῶ πλοίων, πρῶτον μὲν ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους οἱ Χῖοι, κατόπιν δὲ οἱ Ἐρυθραῖοι. Ὑστερον, μετὰ τριῶν πλοίων, μετέβησαν εἰς τὰς Κλαζομένας καὶ τὰς παρέσυρον εἰς τὴν ἀποστασίαν. Οἱ Κλαζομένιοι διέβησαν ἀμέσως εἰς τὴν ἡπειρον καὶ ὠχύρωσαν τὴν Πολίχναν διὰ νὰ δύνανται ἐν ἀνάγκῃ νὰ καταφεύγωσιν ἐκεῖ ἐγκαταλείποντες τὸ

νησίδιον εἰς τὸ ὁποῖον κατέκουν. Καὶ οἱ μὲν ἀποστατήσαντες κατεγίνοντο νὰ οἰκοδομῶσι τείχη καὶ νὰ παρασκευάζωνται πρὸς πόλεμον.

15. Εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας ἔφθασε ταχέως ἡ εἰδησις τῆς ἀποστασίας τῆς Χίου. Οἱ Ἀθηναῖοι βλέποντες ἑαυτοὺς ἀπειλουμένους ἤδη ὑπὸ τοσοῦτον μεγάλου καὶ φανεροῦ κινδύνου, καὶ νομίζοντες ὅτι οἱ λοιποὶ σύμμαχοι, μετὰ τὴν ἀποστασίαν τοσοῦτον σημαντικῆς πόλεως, δὲν θὰ ἔμενον ἥσυχοι, ἔλυσαν κατὰ τὴν πρώτην στιγμὴν τοῦ τρόμου τὰς ποινὰς τὰς ἐπιβαλλομένας ἐναντίον οἰουδήποτε ὅστις ἤθελε προτείνει ἢ θέσει εἰς ψηφοφορίαν νὰ ἐγγίσῃσι τὰ χίλια τάλαντα τὰ ὁποῖα ἐφύλαττον ἀνέπαφα καθ' ὅλον ἐκεῖνον τὸν πόλεμον, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτὰ πρὸς ἐξοπλισμὸν πλοίων πολλῶν. Ὀκτῶ πλοῖα ἅτινα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν Στρομβιχίδου τοῦ Διοτίμου ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τὴν μοῖραν τοῦ Πειραιῶς διὰ νὰ καταδιώξῃσι τὸν στόλον τοῦ Χαλκιδέως καὶ ἐπανῆλθον χωρὶς νὰ τὸν φθάσῃσι, διετάχθησαν νὰ πλεύσῃσιν ἀμέσως πρὸς τὴν Χίον. Τὰ ὀκτῶ ταῦτα ἠκολούθησαν μετ' ὀλίγον ἄλλα δώδεκα διοικούμενα ὑπὸ τοῦ Θρασυκλέους καὶ ἀποσπασθέντα ὁμοίως ἀπὸ τὴν μοῖραν. Ἀπαγαγόντες δὲ καὶ τὰς ἐπτὰ ναῦς τῶν Χίων αἵτινες συνεπολιόρκουν τὰς ἐν τῷ Πειραιῶ, τοὺς μὲν δούλους ἐξ αὐτῶν ἠλευθέρωσαν, τοὺς δὲ ἐλευθέρους ἔθεσαν εἰς τὰ δεσμά. Πρὸς ἀντικατάστασιν ὅλων ἐκείνων τῶν ἀποσπασθέντων πλοίων, ἐξώπλισαν ταχέως ἄλλα καὶ τὰ ἔστειλαν νὰ πολιορκῶσι τοὺς Πελοποννησίους, διανοοῦντο μάλιστα νὰ ἐξοπλίσῃσι τριάκοντα ἀκόμη. Ἡ προθυμία ἦτο μεγίστη καὶ τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον κατὰ τῆς Χίου ἦσαν δραστηριώτατα.

16. Ἐν τούτοις ὁ Στρομβιχίδης, φθάσας εἰς τὴν Σάμον μετὰ τῶν ὀκτὼ πλοίων καὶ προσλαβὼν ἐν Σαμιακόν, ἀνεχώρησε διὰ τὴν Τέων καὶ προσεκάλεσε τοὺς κατοίκους αὐτῆς νὰ μένωσιν ἥσυχοι. Ἐπλευσε δὲ καὶ ὁ Χαλκιδεὺς ἐκ τῆς Χίου εἰς τὴν Τέων μετὰ τριῶν καὶ εἴκοσι πλοίων, ἐνῷ ὁ στρατὸς τῆς ξηρᾶς τῶν Κλαζομενίων καὶ τῶν Ἐρυθραίων ἠκολούθει κατὰ μῆκος τῆς παραλίας. Εἰδοποιηθεὶς ἐγκαίρως ὁ Στρομβιχίδης ἤρε τὴν ἄγκυραν καὶ ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος· ἀλλ' ἰδὼν τὸ πλῆθος τῶν πλοίων τὰ ὅποια ἤρχοντο ἐκ τῆς Χίου, ἔφυγε πρὸς τὴν Σάμον. Οἱ ἐχθροὶ τὸν κατεδίωξαν. Οἱ Τῆιοι κατ' ἀρχὰς εἶχον ἀρνηθῆ νὰ δεχθῶσι τὸν πεζὸν στρατὸν, ἀλλ' ὅταν εἶδον τοὺς Ἀθηναίους φεύγοντας ἤνοιξαν εἰς αὐτὸν τὰς πύλας τῶν. Ὁ πεζὸς στρατὸς ἔμεινε κατ' ἀρχὰς ἀπράκτων καὶ περιμένων τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Χαλκιδέως ἐκ τῆς καταδιώξεως· ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος ἐβράδυνε νὰ ἐπιστρέψῃ, κατηδάφισε τὸ τεῖχος τὸ ὅποιον οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἐγείρει εἰς τὸ πρὸς τὴν ἡπειρον μέρος τῆς πόλεως τῶν Τηίων· ἐβोधήσαν δὲ εἰς τὴν κατεδάφισιν τοῦ τείχους καὶ τινες βάρβαροι τοὺς ὁποίους εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Στράγης, ὕπαρχος τοῦ Τισσαφέρους.

17. Ὁ Χαλκιδεὺς καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης, ἀφοῦ κατεδίωξαν τὸν Στρομβιχίδην μέχρι τῆς Σάμου, ὥπλισαν τοὺς ναύτας τοῦ πελοποννησιακοῦ στόλου, τοὺς ἄφησαν εἰς τὴν Χίον, τοὺς ἀντικατέστησαν διὰ ναυτῶν ἐκ τῆς νήσου ἐκείνης, παρεσκεύασαν ἀκόμῃ ἄλλα εἴκοσι πλοῖα καὶ διευθύνθησαν πρὸς τὴν Μίλητον διὰ νὰ τὴν ἀποστατήσωσιν. Ὁ Ἀλκιβιάδης, διὰ τῶν σχέσεων τὰς ὁποίας εἶχε μετὰ τῶν πρωτίστων κατοίκων τῆς νήσου ταύτης ἤθελε, πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ πελοποννησιακοῦ στόλου,

νά ἐλκύσῃ τὴν Μίλητον εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ νά προμηθεύσῃ τὴν τιμὴν ταύτην εἰς τὴν Χίον, εἰς ἑαυτὸν, εἰς τὸν Χαλκιδέα καὶ εἰς τὸν Ἐνδιον ὅστις τὸν εἶχεν ἀποστείλει καὶ εἰς τὸν ὅποιον εἶχεν ὑποσχεθῇ νά διεγείρῃ ὅσας περισσοτέρας πόλεις ἤθελε δυνηθῇ μὲ μόνας τὰς δυνάμεις τῆς Χίου καὶ τοῦ Χαλκιδέως. Οὕτω λοιπὸν διανύσαντες κρυφίως τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πλοῦς, ὀλίγον μόνον προσέλαβον τὸν Στρομβιχίδην καὶ τὸν Θρασυκλέα, ὅστις εἶχε φθάσει ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ὅστις μετὰ τοῦ Στρομβιχίδου εἶχεν ἀρχίσει νά τοὺς καταδιώκῃ, καὶ ἔπεισαν τὴν Μίλητον νά ἀποστατήσῃ. Οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἠκολούθουν κατὰ πόδας μὲ δεκαεννέα πλοῖα· ἀλλὰ μὴ γενόμενοι δεκτοὶ ὑπὸ τῶν Μιλησίων, ἐστάθμευσαν εἰς τὴν παρακειμένην νῆσον Λάδην. Ἀμέσως δὲ μετὰ τὴν ἀποστασίαν τῆς Μιλήτου ἐγένετο, διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ Τισσαφέρους καὶ τοῦ Χαλκιδέως, ἡ πρώτη συμμαχία τῶν Λακεδαιμονίων μετὰ τοῦ βασιλέως ἔχουσα ὡς ἐξῆς.

18. «Οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι συνωμολόγησαν συμμαχίαν μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Τισσαφέρους ὑπὸ τὰς ἀκολούθους συμφωνίας. Ὅλη ἡ χώρα καὶ αἱ πόλεις τὰς ὁποίας κατέχει ὁ βασιλεὺς ἢ κατεῖχον οἱ πρόγονοί του θέλουσιν ἀνήκει εἰς αὐτόν. Ὁ βασιλεὺς, οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι θὰ ἐμποδίζωσιν ἀπὸ κοινοῦ τοὺς Ἀθηναίους νά λαμβάνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς ὅσα ἐλάβανον ἐκ τῶν πόλεων τούτων, εἴτε εἰς χρήματα, εἴτε εἰς ἄλλο εἶδος. Ὁ βασιλεὺς, οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι θὰ πολεμῶσιν ἀπὸ κοινοῦ τοὺς Ἀθηναίους, καὶ δὲν ἐπιτρέπεται μήτε εἰς τὸν βασιλέα, μήτε εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, μήτε εἰς τοὺς συμ-

μάχους νὰ καταπαύωσι τὸν πόλεμον ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως ἀμφοτέρων, τοῦ βασιλέως ἀφ' ἐνός, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων ἀφ' ἐτέρου. Ἐὰν ὑπήκοοί τινες ἀποστατήσωσι κατ' αὐτοῦ, νὰ θεωρῶνται ὡς ἐχθροὶ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων. Ἐπίσης ὅστις ἀποστατήσῃ κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων νὰ θεωρῇται ὡς ἐχθρὸς τοῦ βασιλέως.»

19. Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν οἱ ὅροι τῆς συμμαχίας. Εὐθύς δὲ μετὰ ταῦτα οἱ Χίοι πληρώσαντες ἄλλα δέκα πλοῖα ἔπλευσαν πρὸς τὰ Ἀγαια διὰ νὰ πληροφορηθῶσι περὶ τῶν ἐν τῇ Μιλήτῳ συμβαινόντων καὶ συγχρόνως διὰ νὰ παρακινήσωσι τὰς πόλεις εἰς ἀποστασίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Χαλκιδεὺς τοῖς ἐμήνυσε νὰ ἐπιστρέψωσι καὶ ὅτι ὁ Ἀμόργης ἐμέλλε νὰ ἐμφανισθῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ του, ἔπλευσαν πρὸς τὸ Διὸς ἱερὸν ὅπου διέκρινον δεκαεὶς πλοῖα διοικούμενα ὑπὸ τοῦ Διομέδοντος ὅστις εἶχεν ἀναχωρήσει ἐξ Ἀθηνῶν μετὰ τὸν Θρασυκλέα. Εἰς τὴν θεὰν ταύτην τὰ πλοῖα τῶν Χίων ἔφυγον, τὸ ἐν εἰς τὴν Ἐρεσον, τὰ ἄλλα πρὸς τὴν Τέων. Καὶ τέσσαρα μὲν ἐκ τούτων συνέλαβον οἱ Ἀθηναῖοι κενὰ, προλαβόντων τῶν πληρωμάτων νὰ σωθῶσιν εἰς τὴν ξηράν, τὰ δὲ ἄλλα κατέφυγον εἰς τὴν πόλιν τῶν Τηίων. Μετὰ τοῦτο οἱ μὲν Ἀθηναῖοι διευθύνθησαν πρὸς τὴν Σάμον, οἱ δὲ Χίοι μετὰ τῶν ἐπιλοίπων πλοίων καὶ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ μετέβησαν νὰ ἀποστατήσωσι τὴν Λέβεδον καὶ ἔπειτα τὰς Ἐράς. Μετὰ ταῦτα ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

20. Περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον τὰ εἴκοσι πλοῖα τῶν Πελοποννησίων, τὰ καταδιωχθέντα προηγουμένως εἰς Πειραιὸν καὶ πολιορκηθέντα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων μετ' Ἰσού

ἀριθμοῦ πλοίων, ἐξώρμησαν αἴφνης, ἐνίκησαν εἰς ναυμαχίαν, συνέλαβον τέσσαρα πλοῖα τῶν Ἀθηναίων, ἔπλευσαν πρὸς τὰς Κεγχρεῖας καὶ προπαρεσκεύασαν ἑτέραν ἐκστρατείαν διὰ τὴν Χίον καὶ τὴν Ἰωνίαν. Ὁ Ἀστύοχος ἦλθεν εἰς αὐτοὺς ἐκ τῆς Λακεδαιμόνος ὡς ναύαρχος καὶ εἰς αὐτὸν ἀνετέθη ἡ γενικὴ ἀρχηγία τοῦ στόλου. Ἀφοῦ δὲ ὁ πεζὸς στρατὸς ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Τέω, ὁ Τισσαφέρνης ἦλθεν αὐτοπροσώπως μετὰ τῶν στρατευμάτων του, ἀπετελείωσε τὴν κατεδάφισιν τῶν μενόντων τειχῶν τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἀνεχώρησεν. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, ὁ Διομέδων ἔφθασεν ἐξ Ἀθηνῶν με δέκα πλοῖα καὶ συνεφώνησε μετὰ τῶν Τητῶν νὰ δεχθῶσι τὰ στρατεύματά του· ἐκεῖθεν δὲ ἔφθασε παρὰ πλέων εἰς Ἑρὰς, προσέβαλε τὴν πόλιν, ἀλλὰ μὴ δυνηθεὶς νὰ τὴν κυριεύσῃ ἀνεχώρησεν.

21. Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐπίσης ἐγένετο ἐν τῇ Σάρμῃ ἡ ἐπανάστασις τοῦ δήμου, βοηθουμένου ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων οἵτινες ἔτυχον παρειαρισκόμενοι ἐκεῖ μετὰ τριῶν πλοίων, κατὰ τῶν ἀριστοκρατῶν. Ὁ δῆμος τῆς Σάρμου ἀπέκτεινε διακοσίους περίπου ἐκ τῶν ἀντιπάλων του, ἐξώρισε τετρακοσίους καὶ διένειμε τὰς γαίας των καὶ τὰς οἰκίας των· μετὰ τοῦτο οἱ Σάμιοι, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον παραχωρήσει διὰ ψηφίσματος αὐτονομίαν, ὡς εἰς ἀνθρώπους ἀφισιωμένους, ἔλαβον πᾶσαν τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως χωρὶς νὰ συμμερισθῶσιν οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον αὐτῆς μέρος μὲ τοὺς γεωμόρους, ἀπαγορεύσαντες μάλιστα εἰς τὸν λαὸν νὰ ἐνοῦται μετ' αὐτῶν διὰ συνοικεσίων.

22. Μετὰ ταῦτα, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος, οἱ Χῖοι καὶ ἄνευ τῆς συνδρομῆς τῶν Πελοποννησίων ἐξηκολού-

θησαν νὰ ἐμφανίζωνται μὲ ἰσχυράς δυνάμεις χωρὶς οὐδόλως νὰ χαλαρώσωσι τὸν ζῆλον τὸν ὅποιον εἶχον νὰ ἀποστατῶσι τὰς πόλεις, θέλοντες ἄλλως τε νὰ περιπλέξωσιν εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτῶν κίνδυνον ὅσας περισσοτέρας ἤθελον δυνηθῇ. Οὕτω λοιπὸν μόνοι, μετέβησαν μετὰ δεκατριῶν πλοίων εἰς Λέσβον ἣτις εἶχεν ὑποδειχθῇ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ὡς δεύτερον μέρος τῆς μεταβάσεώς των πρὶν μεταβῶσιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Συγχρόνως ὅλος ὁ εὐρισκόμενος πεζὸς στρατὸς τῶν Πελοποννησίων καὶ τῶν συμμάχων ἐπροχώρησε παραλλήλως πρὸς τὰς Κλαζομένας καὶ τὴν Κύμην. Ὁ Σπαρτιάτης Εὐάλας ἦτο ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, ὁ δὲ περίοικος Δεινιάδας τοῦ στόλου. Καὶ τὰ μὲν πλοῖα φθάσαντα πρῶτον εἰς τὴν Μήθυμναν ἔπεισαν αὐτὴν νὰ ἀποστατήσῃ, καὶ ἀφέντες ἐν αὐτῇ τέσσαρα πλοῖα μετέβησαν μετὰ τῶν λοιπῶν διὰ νὰ ἐπαναστατήσωσιν ἐπίσης καὶ τὴν Μυτιλήνην.

23. Ὁ δὲ Λακεδαιμόνιος ναύαρχος Ἀστύοχος, ἀναχωρήσας ἐκ Κεγχρειῶν μετὰ τεσσάρων πλοίων ἦλθεν εἰς Χίον ὅπως ἐσκόπευε. Τὴν μεθεπομένην τῆς ἀφίξεώς του ἔφθασαν εἰς τὴν Λέσβον καὶ τὰ εἰκοσιπέντε πλοῖα τῶν Ἀθηναίων διοικούμενα ὑπὸ τοῦ Λέοντος καὶ τοῦ Διομέδοντος, διότι ὁ Λέων, ἀναχωρήσας τελευταῖος ἐξ Ἀθηναίων, εἶχε φέρει ἐπικουρίαν ἐκ δέκα πλοίων. Ἀναχθεὶς δὲ καὶ ὁ Ἀστύοχος περὶ τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας καὶ προσλαβὼν μίαν ναῦν Χίαν, ἔπλευσε πρὸς τὴν Λέσβον ὅπως φέρῃ εἰς αὐτὴν συνδρομὴν ἐὰν ᾖτο ἀκόμῃ καιρός. Ἐπειτα μετέβη εἰς τὴν Πύρραν καὶ τὴν ἐπομένην ἡμέραν εἰς Ἑρεσον ὅπου ἔμαθεν ὅτι ἡ Μυτιλήνη ἐκυριεύθη ἐξ ἐφόδου ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, διότι οὗτοι ἐμ-

φανισθέντες ἀπροσδοκῆτως, κατέλαβον ἐν τῷ λιμένι τὸν στόλον τῶν Χίων, ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν ξηράν, ἐνίκησαν τοὺς ἀντιστάντας καὶ ἐγένοντο κύριοι τῆς πόλεως. Ὁ Ἀστύοχος ἔμαθε τὴν εἰδησιν ταύτην ἀπὸ τοὺς Ἑρεσίους καὶ ἀπὸ τὰ πλοῖα τὰ ὅποια ἤρχοντο μετὰ τοῦ Εὐβούλου ἐκ τῆς Μηθύμνης ὅπου εἶχον ἀφεθῆ καὶ τὰ ὅποια μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Μυτιλήνης εἶχον φύγει· τὰ πλοῖα ταῦτα τρία μόνον ἦσαν, διότι τὸ τέταρτον εἶχε κυριευθῆ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Τότε πλέον ὁ Ἀστύοχος δὲν ἠθέλησε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Μυτιλήνην, ἀλλ' ἀφοῦ ἐпанεστάτησε τὴν Ἑρεσον καὶ ὤπλισε τοὺς κατοίκους αὐτῆς, ἔπεμψε διὰ ξηρᾶς τοὺς ὀπλίτας τῶν πλοίων του ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἑτεονίκου εἰς τὴν Ἀντισσαν καὶ τὴν Μήθυμναν, ὅπου καὶ αὐτὸς μετέβη διὰ θαλάσσης μετὰ τῶν ἰδικῶν του πλοίων καὶ τῶν τριῶν τῶν Χίων, ἐλπίζων ὅτι οἱ Μηθυμναῖοι βλέποντες αὐτὸν θὰ ἀνελάμβανον θάρρος καὶ θὰ ἐπέμενον εἰς τὴν ἀποστασίαν των. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ πάντα ἐφάνησαν αὐτῷ ἐναντία εἰς τὴν Λέσβον, ἐπεβίβασε πάλιν τὸν στρατὸν εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἀπέπλευσε διὰ τὴν Χίον. Οἱ πεζοὶ στρατιῶται οἵτινες εἶχον προορισθῆ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ἐχωρίσθησαν καὶ μετέβησαν εἰς τὰς πόλεις των. Ἐπειτα ἑξ πλοῖα τοῦ ἐν τῇ Κεγχρειᾷ εὐρίσκομένου πελοποννησιακοῦ στόλου ἐφθασαν εἰς Χίον διὰ νὰ βοηθήσωσι τοὺς κατοίκους. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀφοῦ ἀποκατέστησαν εἰς τὴν Λέσβον τὴν πρώτην κατάστασιν τῶν πραγμάτων, ἀνεχώρησαν, ἐκυρίευσαν τὴν ἐν τῇ ἡπείρῳ ὑπὸ τῶν Κλαζομενίων τειχιζομένην Πολίχναν καὶ ἐπανάφερον τοὺς τελευταίους τούτους εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ πόλιν, πλὴν τῶν αἰτίων τῆς ἀπα-

στάσεως. Οὗτοι κατέφυγον εἰς Δαφνοῦντα καὶ αἱ Κλαζομεναὶ ὑπετάγησαν πάλιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

24. Κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος οἱ Ἀθηναῖοι οἵτινες ἐπολιόρκουν τὴν Μίλητον μὲ εἴκοσι πλοῖα σταθμεύοντα εἰς τὴν Λαῶν, ἀπέβησαν εἰς Πάνορμον τῆς Μιλησίας χώρας, ἐφόνευσαν τὸν Λακεδαιμόνιον ἄρχοντα Χαλκιδέα ὅστις εἶχεν ἔλθει πρὸς βοήθειαν μετ' ὀλίγων ἀνδρῶν καὶ τὴν μεθεπομένην ἡμέραν ἐπανῆλθον διὰ νὰ στήσωσι τροπαιον· ἀλλ' οἱ Μιλήσιοι τὸ ἀνέτρεψαν προφασισθέντες ὅτι οἱ ἐχθροὶ δὲν εἶχον μείνει κύριοι τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ὁ Λέων καὶ ὁ Διομέδων, ἔχοντες τὰς ἐν τῇ Λέσβῳ ναῦς τῶν Ἀθηναίων, ἤρχισαν τότε νὰ κάμνωσιν ἐκδρομὰς κατὰ τῆς Χίου, λαμβάνοντες ὡς ἀφετηρίαν τὰς ἀπέναντι τῆς Χίου νήσους Οἰνούσσας, τὴν Σίδουσαν καὶ τὸν Πτελεὸν, πόλεις ὠχυρωμένας τὰς ὁποίας κατεῖχον ἐν τῇ Ἐρυθραίᾳ χώρα, καὶ τέλος τὴν Λέσβον· ὡς στρατιώτας τοῦ ναυτικοῦ εἶχον ὀπλίτας ἀναγκαστοὺς ἐκ τῶν ἐγγεγραμμένων εἰς τὸν κατάλογον. Καὶ ἀποβάντες εἰς Καρδαμύλην, καὶ τοὺς εἰς βοήθειαν δραμόντας Χίους νικήσαντες εἰς Βολίσσον, καὶ πολλοὺς ἀποκτείναντες, ἀνάστατα ἐποίησαν τὰ περὶ χωρία· καὶ ἐν Φάβαις πάλιν ἤραντο δευτέραν νίκην, καὶ ἄλλην τρίτην ἐν Λευκωνίῳ. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης οἱ μὲν Χῖοι δὲν ἐτόλμησαν πλέον νὰ ἐξέλθωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐδήλωσαν τὴν χώραν ἣτις ἦνθει καὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν Μηδικῶν πολέμων ἔμενεν ἀβλαβής. Τφόντι μετὰ τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ Χῖοι εἶναι ὡς γνωρίζω ὁ μόνος εὐδαίμων καὶ σώφρων λαός· ὅσον μᾶλλον ἀνεπτύσσετο ἡ πόλις των, τόσον μᾶλλον ἐζήτουν νὰ ἀποκαταστήσωσι τὴν εὐταξίαν ἐν αὐτῇ· καὶ οὔτε αὐτὴν τὴν ἀ-

ποστασίαν (ἐὰν φαίνωνται κατὰ τοῦτο ἐνεργήσαντες ἐναντίον τῆς ἀσφαλείας των) ἐτόλμησαν νὰ πράξωσιν εἰμὴ ἀφοῦ συμπαρέλαβον εἰς τοὺς ἰδίους κινδύνους συμμάχους πολλοὺς καὶ ἰσχυροὺς καὶ ἀνεγνώρισαν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, μετὰ τὴν Σικελικὴν συμφορὰν, δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ἀρνηθῶσιν ὅτι ἡ κατάστασις των δὲν ἦτο ὀδυνηρά. Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι περιέπεσαν εἰς ἀπάτην ἐκ τῶν συνήθων ἐκείνων εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον, ἀλλὰ τὴν ἀπάτην ταύτην συνεμερίσθησαν πολλοὶ ἄλλοι νομίσαντες ὅτι ἡ δύναμις τῶν Ἀθηναίων ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ καταρρέυσῃ. Ὅταν λοιπὸν εἶδον ἑαυτοὺς ἀποκλειομένους τῆς θαλάσσης καὶ λεηλατουμένους διὰ ξηρᾶς ἐπεχείρησαν τινὲς ἐξ αὐτῶν νὰ παραδώσωσι τὴν πόλιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ ἄρχοντες μαθόντες τὸ σχέδιον τοῦτο, αὐτοὶ μὲν οὐδὲν κίνημα ἔκαμον, προσεκάλεσαν ὅμως ἐκ τῶν Ἐρυθρῶν τὸν ναύαρχον Ἀστύοχον, ὅστις εὐρίσκετο ἐκεῖ μετὰ τεσσάρων πλοίων, καὶ συνεσκέφθησαν πῶς νὰ κατευνάσωσι τὴν συνωμοσίαν ἐκείνην δι' ἡπίων μέτρων, εἴτε λαμβάνοντες ὁμήρους, εἴτε ἄλλως. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ἐν Χίῳ.

25. Περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ θέρους χίλιοι ὀπλῖται Ἀθηναῖοι καὶ χίλιοι πεντακόσιοι Ἀργεῖοι (ἐκ τῶν ὀποίων πεντακοσίους ψιλοὺς ὄντας ὥπλισαν οἱ Ἀθηναῖοι) καὶ χίλιοι σύμμαχοι ἀνεχώρησαν ἐξ Ἀθηνῶν μὲ τεσσαράκοντα ὀκτὼ πλοῖα, ἐξ ὧν τινὰ ἦσαν ὀπλιταγωγὰ, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Φρυνίχου, τοῦ Ὀνομακλέους καὶ τοῦ Σκυρωνίδου, ἐπλησίασαν εἰς τὴν Σάμον καὶ διέβησαν ἀκολούθως εἰς τὴν Μίλητον ὅπου ἐστρατοπεδεύσαντο. Ἐξελθόντες ἐκ τῆς Μιλήτου ὀκτακόσιοι ὀπλῖται καὶ οἱ μετὰ τοῦ Χαλκιδέως ἐλθόντες Πελοποννήσιοι καὶ τὸ ξε-

νικὸν ἐπικουρικὸν τοῦ Τισσαφέρνους καὶ αὐτὸς ὁ Τισσαφέρνης παρὼν μετὰ τοῦ ἱππικοῦ του συνεπλάκησαν με τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς συμμάχους. Καὶ οἱ μὲν Ἀργεῖοι ἀναπτύξαντες τὸ κέρας των πολὺ εἰς τὰ ἐμπρὸς ἐκ περιφρονήσεως πρὸς τοὺς Ἴωνας τοὺς ὁποίους ἐνόμιζον ἀνικάνους νὰ ὑποστῶσι τὴν ἐπίθεσίν των καὶ προχωρήσαντες ἀτάκτως ἐνίκηθησαν ὑπὸ τῶν Μιλησίων καὶ ἀπώλεσαν περὶ τοὺς τριακοσίους ἄνδρας· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι νικήσαντες πρῶτους τοὺς Πελοποννησίους, ἀπώθησαν ἔπειτα τοὺς βορβάρους καὶ τελευταῖον τὸν ἐπίλοιπον ὄχλον· καὶ χωρὶς νὰ ἔλθωσιν εἰς χεῖρας με τοὺς Μελησίους οἷτινες, μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τῶν Ἀργείων ἅμα εἶδον ἡττηθὲν τὸ ἐπίλοιπον μέρος τοῦ στρατοῦ των εἶχον ὑποχωρήσει εἰς τὴν πόλιν των, μετέβησαν νικηφόροι νὰ στήσωσι τὰ ὅπλα των πλησίον αὐτῆς τῆς πόλεως τῶν Μιλησίων. Οὕτως, ἐν τῇ μάχῃ ἐκείνῃ ἀμφοτέρωθεν οἱ Ἴωνες ἀνεδείχθησαν ὑπέρτεροι τῶν Δωριέων, διότι οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν τοὺς ἀπέναντί των Πελοποννησίους, οἱ δὲ Μιλήσιοι τοὺς Ἀργεῖους. Στήσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τρόπαιον προητοιμάσθησαν νὰ περικυκλώσῃ τὴν πόλιν ἣτις σχηματίζει ἰσθμὸν, νομίζοντες ὅτι ἐὰν κατέρθουν νὰ κυριεύσῃ τὴν Μίλητον εὐκόλως καὶ αἱ λοιπαὶ πόλεις ἤθελον προσχωρήσει.

26. Ἐν τούτοις περὶ δειλὴν ἤδη ὀψίαν ἀγγέλλεται αὐτοῖς ὅτι ὅσον οὐπω ἐμελλον νὰ φανῶσι τὰ ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Σικελίας ἐρχόμενα πλοῖα, πεντήκοντα καὶ πέντε τὸν ἀριθμόν. Τῶντι οἱ Σικελιώται, παροτρύνοντες τοῦ Συρακουσίου Ἑρμοκράτους νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ὀριστικὴν κατάλυσιν τῶν Ἀθηναίων, ἐπεμψαν εἴκοσι πλοῖα τῶν Συρακουσίων καὶ δύο τῶν Σε-

λινουντίων. Ἄρα δὲ ἡτοιμάσθησαν τὰ πλοῖα τὰ ὅποια ἐξωπλίζοντο εἰς τὴν Πελοπόννησον, οἱ δὲ οὗτοι στόλοι, ἀνατεθέντες εἰς τὸν Λακεδαιμόνιον Θηριμένην διὰ νὰ κρῖσῃ αὐτοὺς εἰς τὸν ναύαρχον Ἀστύοχον, κατέπλευσαν πρῶτον μὲν εἰς τὴν πρὸ τῆς Μιλήτου νῆσον Λέρον· ἔπειτα ἐκεῖθεν, μαθόντες ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν ὑπὸ τὰ τεῖχος τῆς Μιλήτου, εἰσῆλθον εἰς τὸν Ἰασικὸν κόλπον ὅπως λάβωσι λεπτομερεστέρας πληροφορίας περὶ τῶν ἐν Μιλήτῳ συμβαινόντων. Φθάσαντες εἰς τὴν Τειχιοῦσαν τῆς Μιλησίας διενυκτέρευσαν ἐκεῖ καὶ ἔμαθον τὰ περὶ τῆς μάχης παρὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου ὅστις ἦλθεν ἔφιππος. Ὁ Ἀλκιβιάδης τῳόντι παρευρίσκετο εἰς τὴν μάχην ἐκείνην καὶ ἐμάχετο ὑπὲρ τῶν Μιλησίων πλησίον τοῦ Τισσαφέρους. Αὐτὸς συνεβούλευε τοὺς Πελοποννησίους, ἐὰν δὲν ἤθελον νὰ καταστρέψωσι τὰ ἐν τῇ Ἰωνίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ πράγματα, νὰ βοηθήσωσι τὴν Μίλητον ὅσον τάχιστα καὶ νὰ μὴ ἀνεχθῶσι τὸν περιτειχισμὸν αὐτῆς.

27. Καὶ οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἔμελλον ἅμα τῇ αὐγῇ νὰ μεταβῶσιν εἰς βοήθειαν τῆς Μιλήτου, ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Φρόνιχος ὅστις εἶχε λάβει ἐκ Λέρου εἰδήσεις θετικὰς περὶ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, βλέπων ὅτι οἱ συνάρχοντες αὐτοῦ ἤθελον νὰ περιμείνωσι καὶ νὰ ναυμαχήσωσι, διεκήρυξεν ὅτι οὐ μόνον αὐτὸς δὲν θὰ ἔπραττε τοῦτο ἀλλὰ καὶ θὰ κατέβαλλε πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ μὴ τὸ πράξωσι μήτε αὐτὸς μήτε κανεὶς οἷόςδεποτε. « Ἀφοῦ δυνάμεθα, ἔλεγε, νὰ γνωρίσωμεν βραδύτερον τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸν τῶν ἐχθρικῶν πλοίων καὶ νὰ προετοιμάσωμεν ἀνέτως τὰ μέσα τῆς ὑπερασπίσεως, ἤθελεν εἶσθαι παραφροσύνη νὰ κινδυνεύσωμεν ἐνεκα ψευδοῦς φιλοτιμίας· οὐδεμία ἀτιμία προσγίγνεται εἰς

τὸ ναυτικὸν τῶν Ἀθηναίων ἐὰν ὑποχωρήσῃ ἐγκαίρως, ἐνῶ ὑπὸ οἰανδήποτε ἔποψιν ἤθελεν εἶσθαι μεγίστη ἐὰν ἐνικᾶτο, διότι ἡ πόλις τότε οὐ μόνον θὰ περιέπιπτεν εἰς τὸ αἶσχος ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων· μετὰ τὰς προηγηθείσας δυστυχίας μόλις ἐπετρέπετο μετὰ δεδοκιμασμένων δυνάμεων νὰ ἐπιτεθῶμεν χωρὶς νὰ ἀναγκασθῶμεν εἰς τοῦτο· κατὰ μείζονα λοιπὸν λόγον ἤθελεν εἶσθαι ἀσυγχώρητον ἄνευ ἀνάγκης νὰ ριφθῶμεν εἰς ἐκουσίους κινδύνους.» Συνέβούλευσε δὲ νὰ ἐπιβιδάσωσιν ὅσον τάχιστα τοὺς τραυματίας, τὸν πεζὸν στρατὸν καὶ τὸ ὑλικὸν τὸ ὁποῖον εἶχον φέρει μεθ' ἑαυτῶν, νὰ ἐγκαταλείψωσιν ὅλα τὰ λάφυρα ὅσα ἔλαβον ἐκ τῆς πολεμίας χώρας ὅπως ἀνακουφίσωσι τὰ πλοῖα, νὰ πλεύσωσι πρὸς τὴν Σάμον, καὶ ἐκεῖθεν, συναθροίζοντες ὅλον τὸν στόλον των, νὰ κάμνωσιν ἐκδρομὰς ὡς ἂν ἤθελε παρουσιάζεσθαι εὐκαιρία. Γενομένης δεκτῆς τῆς γνώμης ταύτης, τὰ πάντα ἐξετελέσθησαν συμφῶνως μετ' αὐτήν. Οὐ μόνον δὲ τότε ἀλλὰ καὶ μετέπειτα, καὶ καθ' ὅλον τὸ στάδιόν του, ὁ Φρύνιχος ἐπεδείξατο σύνεσιν. Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, ἅμα τῇ ἐσπέρᾳ ἐκείνῃ, ἀφίνοντες ἀτελῇ τὴν νίκην των, ἀνεχώρησαν ἀπὸ τῆς Μιλήτου, καὶ οἱ Ἀργεῖοι, μανιώδεις διὰ τὴν ἀποτυχίαν των, ἀπέπλευσαν ἐκ τῆς Σάμου εἰς τὰ ἴδια.

28. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἄραντες ἅμα τῇ αὐγῇ ἐκ τῆς Τειχιούσης ἐφθασαν εἰς τὴν Μίλητον ὅπου ἔμειναν μίαν ἡμέραν· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ προσλαβόντες καὶ τὰς Χίας ναῦς, τὰς μετὰ τοῦ Χαλκιδέως κατὰ πρῶτον συγκαταδιωχθείσας, ἠθέλησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν Τειχιούσαν διὰ νὰ λάβωσι τὰ σκεύη τὰ ὅποια εἶχον ἀφήσει ἐκεῖ. Μόλις δὲ ἐφθασαν, ὁ Τισσαφέρνης, ὅστις εἶχε με-

ταβῇ ἐκεῖ μετὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ, τοὺς ἔπεισε νὰ πλεύσωσι κατὰ τῆς Ἰάσου τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ὁ πολέμιος αὐτοῦ Ἀμόργης. Προσέβαλον λοιπὸν αὐτὴν αἰφνιδίως, καὶ ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι δὲν περιέμενον νὰ ἴδωσιν εἰμὴ Ἀττικὰς ναῦς, τὴν ἐκυρίευσαν· εἰς τὴν ἄλωσιν δὲ ταύτην διεκρίθησαν πρὸ πάντων οἱ Συρακούσιοι. Λαβόντες δὲ οἱ Πελοποννήσιοι ζῶντα τὸν νόθον υἱὸν τοῦ Πισσοῦθνου Ἀμόργην, ὅστις εἶχεν ἐπαναστῇ κατὰ τοῦ βασιλέως, παρέδωκαν αὐτὸν εἰς τὸν Τισσαφέρνην διὰ νὰ τὸν ἀπαγάγῃ ἐὰν ᾔθελεν εἰς τὸν βασιλέα, συμφώνως μὲ τὴν διαταγὴν ἣν εἶχε λάβει. Ὁ στρατὸς ἔλαβεν ἄφθονα λάφυρα, διότι ἡ πόλις ἦτο καθ' ὑπερβολὴν πλουσία. Παραλαβόντες τοὺς περὶ τὸν Ἀμόργην ἐπικούρους καὶ μὴ κακοποιήσαντες, κατέταξαν αὐτοὺς εἰς τὸν στρατὸν τῶν, διότι οἱ πλείστοι ἦσαν Πελοποννήσιοι. Καὶ παραδόντες εἰς τὸν Τισσαφέρνην τὴν τε πόλιν καὶ τοὺς αἰχμαλώτους πάντας, εἴτε δούλους εἴτε ἐλευθέρους, συνεφώνησαν νὰ λάβωσι παρ' αὐτοῦ ἓνα στατῆρα δαρεικὸν κατὰ κεφαλὴν καὶ ἔπειτα ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Μίλητον. Ἐπεμψαν δὲ εἰς Χίον διὰ ξηρᾶς μέχρις Ἐρυθρῶν μετὰ τῶν ἐπικούρων τοῦ Ἀμόργου, τὸν υἱὸν τοῦ Λέοντος Πεδάριτον, ἐλθόντα ἐκ Λακεδαιμόνος διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τῆς Χίου· ἡ δὲ διοίκησις τῆς Μιλήτου ἀνετέθη εἰς τὸν Φίλιππον. Τοιουτοτρόπως ἔληξε τὸ θέρος.

29. Κατὰ τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα ὁ Τισσαφέρνης, ἀφοῦ ἐξησφάλισε τὴν Ἰασον, μετέβη εἰς τὴν Μίλητον καὶ συμφώνως μὲ τὴν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ὑπόσχεσίν του διένειμε κατὰ κεφαλὴν εἰς ὅλα τὰ πλοῖα ἀνὰ μίαν ἀττικὴν δραχμὴν δι' ἐνὸς μηνὸς τροφὴν, διὰ τὸν ἐπὶ λοιπὸν ὅμως χρόνον δὲν ᾔθέλησε νὰ δώσῃ εἰμὴ τρεῖς ὁ-

βολούς μέχρις οὗ ἐρωτηθῇ ὁ βασιλεὺς, καὶ ὑπέσχετο, εἰάν τὸν διέταττε, νὰ δώσῃ ὁλόκληρον τὴν δραχμὴν. Ὁ Συρακούσιος γρατηγὸς Ἑρμοκράτης ἀντέστη μόνος· διότι ὁ Θηριμένης, μὴ ὢν ναύαρχος ἀλλ' ἀπλῶς ἀναλαβὼν τὴν φροντίδα νὰ κομίσῃ τὸν στόλον εἰς τὸν Ἀστύοχον, δὲν ἀντέτεινεν ἐντόνως ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς μισθοδοσίας. Συνεφωνήθη ἐν τούτοις ἵνα ἀνὰ πέντε πλοῖα δίδεται μικρὰ ποσότης περιπλέον τῶν τριῶν ὁβολῶν κατὰ κεφαλὴν· τῷ ὅτι ὁ Τισσαφέρνης ἐπλήρωνε τρία τάλαντα κατὰ μῆνα διὰ πέντε πλοῖα, καὶ ἀνάλογόν τινα ποσότητα διὰ τὰ περιπλέον (1).

30. Κατὰ τὸν αὐτὸν χειμῶνα οἱ Ἀθηναῖοι οἵτινες ἦσαν εἰς τὴν Σάμον, λαβόντες ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἄλλην ἐπικουρίαν ἐκ τριάκοντα πέντε πλοίων διοικουμένων ὑπὸ τοῦ Χαρμίνου, τοῦ Στρομβιχίδου καὶ τοῦ Εὐκτῆμονος, καὶ συνενώσαντες μετὰ τῶν τῆς Χίου ὅλα τὰ ἄλλα πλοῖα ἤθελον νὰ ῥίψωσι κλῆρον ἐπὶ τῷ διττῷ σκοπῷ νὰ ἀποκλείσωσι τὴν Μίλητον κατὰ θάλασσαν καὶ νὰ πέμψωσι κατὰ τῆς Χίου ναυτικὸν καὶ πεζικόν. Οὕτω καὶ ἐπραξάν· διότι

(1) Ἐκάστη τριήρης εἶχε διακοσίους ἄνδρας, πέντε τριήρεις χιλίους ἄνδρας, ὁ μηνιαῖος λοιπὸν μισθὸς τῶν πέντε τούτων πλοίων, πρὸς τρεῖς ὁβολούς ἢ ἡμίσειαν δραχμὴν καθ' ἡμέραν, ἦτο 15,000 δραχμαί. Ὁ Τισσαφέρνης ἔδιδε τρία τάλαντα ἢτοι 18,000 δραχμῶν, ἄρα ὑπῆρχε πλεόνασμα 3,000 δραχμῶν τὸ ὅποιον ἔπρεπε νὰ διανεμηθῇ μεταξὺ τῶν χιλίων ἀνδρῶν τῶν ἀποτελούντων τὸ πλήρωμα τῶν πέντε τριήρεων. Οὕτω λοιπὸν ἕκαστος ναύτης ἐλάμβανε κατὰ μῆνα 18 δραχμὰς ἀντὶ 30 τὰς ὁποίας θὰ ἐλάμβανεν εἰάν ὁ ὑπεσχημένος μισθὸς ἐπληρώνετο ὁλόκληρος.

ὁ μὲν Στρομβιχίδης, ὁ Ὀνομακλῆς καὶ ὁ Εὐκτῆμων ἔχοντες τριάκοντα πλοῖα καὶ παραλαβόντες ἐντὸς τῶν ὀπλιταγωγῶν μέρος ἐκ τῶν εἰς τὴν Μίλητον ἐλθόντων χιλίων ὀπλιτῶν, ἀπεφασίσθη ὑπὸ τοῦ λαχνοῦ νὰ πλεύσωσι κατὰ τῆς Χίου, οἱ δὲ ἄλλοι στρατηγοὶ μετὰ πλοίων ἐβδόμηκοντα τεσσάρων ἔμειναν εἰς τὴν Σάμον θαλασσοκράτορες καὶ ποιοῦντες ἐκδρομὰς ἐναντίον τῆς Μιλήτου.

31. Ὁ Ἀστύοχος, ὅστις εὕρισκετο τότε εἰς τὴν Χίον ὅπου ἕνεκα τῆς προδοσίας εἰσύναζεν ὁμήρους, παρητήθη τοῦ μέτρου τούτου ἅμα ἔμαθε τὴν προσεχῆ ἀφίξιν τοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Θηριμένου στόλου καὶ τὴν βελτίονα θέσιν τῶν συμμάχων· λαβὼν δὲ τὰ δέκα πλοῖα τῶν Πελοποννησίων καὶ δέκα τῶν Χίων ἀνεχώρησε καὶ προσέβαλε τὸν Πτελεόν· ἀλλὰ μὴ δυνηθεὶς νὰ καταστῇ κύριος αὐτοῦ, παρέπλευσε μέχρι τῶν Κλαζομενῶν καὶ διέταξε τοὺς φρονοῦντας τὰ τῶν Ἀθηναίων νὰ μετοικίσωσιν εἰς τὸν Δαφνοῦντα καὶ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους. Τὴν διαταγὴν ταύτην ὑπεστήριξε καὶ ὁ Ταμῶς, ὕπαρχος ὢν τῆς Ἰωνίας. Ἐπειδὴ ὁμῶς ἐκεῖνοι δὲν ὑπήκουον, ὁ Ἀστύοχος προσέβαλε τὴν πόλιν των ἀτείχιστον οὖσαν· καὶ μὴ δυνηθεὶς νὰ κυριεύσῃ αὐτήν, ἀπέπλευσε σφοδροῦ ἀνέμου πνέοντος καὶ προσήγγισεν αὐτὸς μὲν εἰς τὴν Φώκαιαν καὶ τὴν Κύμην, τὰ ἄλλα δὲ πλοῖα ἡγκυροβόλησαν εἰς τὰς παρακειμένας νήσους τῶν Κλαζομενῶν Μαράθουσαν, Πήλην καὶ Δρύμουσαν. Κρατηθέντες ἐν ταῖς νήσοις ταύταις ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἀνέμων ἡμέρας ὀκτὼ, διήρπασαν καὶ κατηνάλωσαν ἐν μέρει ὅσα οἱ Κλαζομένιοι εἶχον ἀποθέσει ἐκεῖ, τὰ δὲ ἄλλα εἰσβιδάσαντες εἰς τὰ πλοῖα ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Φώκαιαν καὶ τὴν Κύμην πρὸς τὸν Ἀστύοχον.

32. ὄντος δ' αὐτοῦ ἐνταῦθα φθάνουσι πρέσβεις τῶν Λεσβίων προσφερόμενοι νὰ ἀποστατήσωσι πάλιν· καὶ αὐτὸν μὲν πείθουσιν, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι δὲν ἔδειξαν τὴν αὐτὴν προθυμίαν ἐνθυμούμενοι τὴν προτέραν ἀποτυχίαν, ἄρας ἔπλευσε πρὸς τὴν Χίον ὅπου τὰ ὑπὸ τῆς τρικυμίας διασπαρέντα πλοῖά του ἔφθασαν ὕστερον ἐκ διαφόρων μερῶν. Μετὰ ταῦτα ὁ Πεδάριτος ἀναχωρήσας διὰ ξηρᾶς ἐκ τῆς Μιλήτου, διεπεραιώθη ἀπὸ τὰς Ἐρυθρὰς εἰς τὴν Χίον μετὰ τοῦ στρατεύματός του· εἶχε δὲ ἐπίσης μεθ' ἑαυτοῦ περὶ τοὺς πεντακοσίους ἄνδρας ἐνόπλους, προερχομένους ἐκ τῶν πέντε πλοίων τῶν ἀφεθέντων ὑπὸ τοῦ Χαλκιδέως. Ὁ Ἀστύοχος, ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει ἣτις ἐδόθη εἰς αὐτὸν ὑπὸ τινων Λεσβίων ὅτι θὰ ἐπαναστατήσωσι τὴν νῆσον ἐκείνην, παρέστησεν εἰς τὸν Πεδάριτον καὶ εἰς τοὺς Χίους ὅτι ἔπρεπε νὰ μεταβῶσι μετὰ τοῦ στόλου διὰ νὰ ἐπαναστατήσωσι τὴν Λέσβον, καὶ ἡ θὰ ἠῤῥξανον τὸν ἀριθμὸν τῶν συμμάχων, ἢ, ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας, θὰ ἐπροξένουν τοῦλάχιστον βλάβην τινὰ εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθη, καὶ ὁ Πεδάριτος μάλιστα εἶπεν εἰς αὐτὸν ὅτι οὔτε τὰ πλοῖα τῶν Χίων δὲν θὰ τῷ ἄφινε.

33. Ὁ δὲ Ἀστύοχος λαβὼν τὰ πέντε πλοῖα τῶν Κορινθίων, ἐν τῶν Μεγάρων, ἐν τῆς Ἑρμιονίδος καὶ ἐκείνα τὰ ὅποια εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ἐλθὼν ἐκ τῆς Λακωνικῆς, ἔπλευσε πρὸς τὴν Μίλητον διὰ νὰ λάβῃ τὴν ναυαρχίαν ἀπειλήσας τοὺς Χίους καὶ εἰπὼν ὅτι ἐάν ποτε ἐλάβανον ἀνάγκην συνδρομῆς, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐλπίζωσιν εἰς αὐτόν. Προσεγγίσας εἰς Κωρύκον, διενυκτέρευσεν ἐκεῖ. Ἐν τούτοις οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες ἐκ τῆς Σάμου ἔπλεον, κατὰ τῆς Χίου μετὰ τῶν στρατευμάτων των, δὲν ἐ-

χωρίζοντο ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ εἰμὴ ὑπὸ τοῦ λόφου ὀπισθεν τοῦ ὁποίου εἶχον ἀγκυροβολήσει· ἀλλὰ δὲν ἐβλεπον ἀλλήλους. Διαρκούσης τῆς νυκτὸς ἐπιστολὴ ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ Πεδάρиту ἀναγγέλλουσα ὅτι Ἐρυθραῖοι, αἰχμάλωτοι εἰς Σάμον καὶ ἀφεθέντες ἐπὶ σκοπῷ προδοσίας, εἶχον φθάσει εἰς Ἐρυθράς. Ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ ὁ Ἀστύοχος ἔσπευσε νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς Ἐρυθράς, ὥστε ὀλίγον ἔλειψε νὰ περιπέσῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Ὁ Πεδάριτος ἦλθεν ὡσαύτως πρὸς αὐτὸν καὶ γενομένων ἀνακρίσεων περὶ τῶν ὑποτιθεμένων προδοτῶν ἀπεδείχθη ὅτι ἡ προδοσία ἐκείνη δὲν ἦτο ἄλλο εἰμὴ πρόφασις τῶν αἰχμαλώτων τούτων διὰ νὰ ἀποδράσωσιν ἐκ τῆς Σάμου· συνεπεῖα λοιπὸν τούτου ἀπήλλαξαν αὐτοὺς τῆς κατηγορίας καὶ ἀπέπλευσαν ὁ μὲν Πεδάριτος, διὰ τὴν Χίον, ὁ δὲ Ἀστύοχος, ὡς διενοεῖτο, εἰς τὴν Μίλητον.

34. Ἐν τούτοις ὁ στρατὸς τῶν Ἀθηναίων ἀναχωρήσας ἐκ τοῦ Κωρύκου περιέπλεεν ὅτε συνήντησε πλησίον τοῦ Ἀργίνου τρία μακρὰ πλοῖα τῶν Χίων· ἅμα δὲ τὰ εἶδεν ἤρχισε νὰ τὰ καταδιώκῃ, ἀλλ' ἐπελθούσης μεγάλης τρικυμίας, τὰ μὲν πλοῖα τῶν Χίων μόλις ἐπρόφθασαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸν λιμένα, ἐκ δὲ τῶν πλοίων τῶν Ἀθηναίων τρία μὲν, τὰ μᾶλλον προχωρήσαντα πρὸς καταδιώξιν, ἀπωλέσθησαν καὶ ἐξώκειλον πλησίον τῆς πόλεως τῶν Χίων, καὶ ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀνδρῶν ἄλλοι συνελήφθησαν καὶ ἄλλοι ἐφονεύθησαν, τὰ δὲ ἄλλα κατέφυγον εἰς τὸν κάτωθεν τοῦ Μίμαντος λιμένα, τὸν καλούμενον Φοινικούντα. Ἐντεῦθεν δὲ ὕστερον καθωρμίσθησαν εἰς τὴν Λέσβον καὶ ἤρχισαν τὰς προετοιμασίας τῆς πολιορκίας.

35. Κατὰ τὸν αὐτὸν χειμῶνα ὁ Λακεδαιμόνιος Ἴππο-

κράτης ἀνεχώρησεν ἐκ Πελοποννήσου με δέκα πλοῖα τῶν Θουρίων διοικούμενα ὑπὸ τοῦ Δωριέως τοῦ Διαγόρου καὶ δύο ἄλλων στρατηγῶν, ἐν τῆς Λακωνικῆς καὶ ἐν τῶν Συρακουσῶν, καὶ ἦλθεν εἰς Κνίδον ἣτις εἶχεν ἤδη ἀποστατήσῃ διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Τισσαφέρνους. Οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ εὐρισκόμενοι Πελοποννήσιοι, μαθόντες τὴν ἄφιξίν του, διέταξαν ἵνα μετὰ τὸ ἥμισυ μὲν τοῦ στόλου φυλάττεται ἡ Μίλητος, μετὰ τὸ ἄλλο δὲ ἥμισυ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ Τριόπιον διὰ νὰ συλλάβωσι τὰς ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐρχομένας ὀλκάδας· εἶναι δὲ τὸ Τριόπιον ἄκρα προέχουσα τῆς Κνιδίας ἀφιερωμένη εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Εἰς τὴν εἰδήσιν ταύτην οἱ Ἀθηναῖοι ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Σάμου καὶ ἔλαβον τὰς εἰς Τριόπιον φρουρούσας ἑξ ναῦς· ἀλλὰ τὰ πληρώματα αὐτῶν διέφυγον. Οἱ Ἀθηναῖοι κατέπλευσαν ἀκολούθως εἰς τὴν Κνίδον καὶ προσβαλόντες τὴν πόλιν, ἀτείχιστον οὔσαν, παρ' ὀλίγον νὰ τὴν κυριεύσωσι. Τὴν ἐπιούσαν ἐπανελάβον τὴν προσβολὴν· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι περιεχαρακώθησαν καλλίτερον κατὰ τὴν νύκτα καὶ ἐνισχύθησαν ὑπὸ τῶν πληρωμάτων τῶν πλοίων τοῦ Τριοπίου, οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τοὺς βλάψωσιν ὅσον τὸ πρῶτον. Ὑπεχώρησαν λοιπὸν καὶ ἀφοῦ ἐδήλωσαν τοὺς ἀγροὺς ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Σάμον.

36. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ὅταν ὁ Ἀστύοχος ἦλθεν εἰς Μίλητον διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ναυαρχίαν, οἱ Πελοποννήσιοι εἶχον ἀκόμη τὰ πάντα ἄφθονα εἰς τὸ στρατόπεδόν των. Τφόντι τοῖς ἐδίδετο μισθὸς ἀρχῶν, οἱ θησαυροὶ οἱ διαρπαγέντες ἐκ τῆς Ἰάσου εἶχον ἐναποταμιευθῇ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καὶ οἱ Μιλήσιοι προθύμως ὑπέφερον τὰ βάρη τοῦ πολέμου. Ἐν τούτοις ἡ πρώτη συνθήκη, ἡ συνομολογηθεῖσα μεταξὺ τοῦ Τισσαφέρνους

καὶ τοῦ Χαλκιδέως, ἐφαίμετο ἀνεπαρκὲς εἰς τοὺς Πελοποννησίους καὶ οὐχὶ τόσον ἐπωφελὲς πρὸς αὐτοὺς. Ἐνόσφ λοιπὸν ἦτο ἀκόμη ὁ Θηριμένης εἰς τὴν Μίλητον συνωμολόγησαν ἄλλην τὴν ἐξῆς.

37. «Μεταξὺ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων ἀφ' ἑνὸς, καὶ τοῦ βασιλέως Δαρείου, τῶν υἱῶν του καὶ τοῦ Τισσαφέρους ἀφ' ἑτέρου συνωμολογήθη συνθήκη εἰρήνης καὶ φιλίας ὑπὸ τοὺς ἀκολουθοῦς ὅρους. Ὅλαι αἱ χῶραι καὶ ὅλαι αἱ πόλεις ὅσαι ἀνήκουσιν εἰς τὸν βασιλέα Δαρεῖον ἢ ἀνῆκον εἰς τὸν πατέρα του ἢ εἰς τοὺς προγόνους του, θὰ ᾧσιν ἀπηλλαγμέναι πάσης ἐχθροπραξίας καὶ βλάβης ἐκ μέρους τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων, μήτε οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲ μήτε οἱ σύμμαχοι δὲν θὰ εἰσπράττωσι κανένα φόρον παρὰ τῶν πόλεων τούτων. Ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος ὑποχρεοῦται, καθὼς καὶ οἱ ὑπήκοοί του, νὰ μὴ πολεμήσῃ μήτε νὰ βλάβῃ τοὺς Λακεδαιμονίους ἢ τοὺς συμμάχους. Ἐὰν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἔχωσιν ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς τοῦ βασιλέως, ἢ ἐὰν ὁ βασιλεὺς ἔχῃ ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων, πᾶν ὅ,τι πράξωσι μετ' ἀμοιβαίαν συνεννόησιν θὰ θεωρηθῇ ὡς καλῶς ἔχον. Τὰ δύο συμβαλλόμενα μέρη ὑποχρεοῦνται νὰ ἐξακολουθήσωσιν ὁμοῦ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων καὶ νὰ καταπαύσωσιν αὐτὸν ἀπὸ κοινοῦ. Ὁ βασιλεὺς θὰ παρέχῃ τὴν δαπάνην δι' ὅλον τὸν στρατὸν ὅστις ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ του θὰ εὐρίσκετο εἰς τὴν χώραν του. Ἐὰν πόλις τις ἐκ τῶν μετὰ τοῦ βασιλέως συμβληθειςῶν ἐπέλθῃ κατὰ τῆς χώρας τοῦ βασιλέως, αἱ ἄλλοι θὰ ἀντισταθῶσι καὶ θὰ ὑπερασπίσωσι τὸν βασιλέα δι' ὅλων τῶν δυνάμεών των. Ἐὰν τις ἐκ τῶν ἐν

τῇ χώρᾳ τοῦ βασιλέως ἢ ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων αὐτῷ πόλεων βαδίσῃ κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἢ τῶν συμμάχων, ὁ βασιλεὺς θὰ ἀντισταθῇ καὶ θὰ ὑπερασπίσῃ αὐτοὺς δι' ὅλων τῶν δυνάμεών του.»

38. Μετὰ τὰς συνθήκας ταύτας ὁ Θηριμένης παρέδωκε τὸν στόλον εἰς τὸν Ἀστυόχον καὶ εἰσελθὼν ἐντὸς κέλῃτος ἐγένετο ἄφαντος. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι οἵτινες ἦσαν εἰς τὴν Δέσβον μετέβησαν ἤδη εἰς τὴν Χίον μετὰ τοῦ στρατοῦ των καὶ ὄντες κύριοι τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης ὠχύρωσαν τὸ Δελφίνιον, χωρίον ἰσχυρὸν πρὸς τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς, ἔχον λιμένας καὶ οὐ πολὺ ἀπέχον τῆς τῶν Χίων πόλεως. Οἱ Χῖοι νικηθέντες εἰς πολλὰς προηγούμενας μάχας, ἔμενον ἡσυχάζοντες, πρὸ πάντων διότι δὲν ἦσαν σύμφωνοι μετὰ τῶν καὶ ἔτρεφον ὑπονοίας οἱ μὲν πρὸς τοὺς δὲ ἀφόρου ὁ Πεδάριτος ἐφόνευσε τοὺς μετὰ τοῦ Τυδέως τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἴωνος ὡς ὀπαδοὺς τῶν Ἀθηναίων καὶ ὑπέταξε τὸ πλῆθος εἰς σύστημα ὀλιγαρχικόν· οὔτε ἑαυτοὺς, οὔτε τοὺς μετὰ τοῦ Πεδαρίτου ἐπικούρους ἐνόμιζον ἱκανοὺς νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ἐν τούτοις ἔπεμψαν εἰς τὴν Μίλητον διὰ νὰ ζητήσωσιν ἐπικουρίαν παρὰ τοῦ Ἀστυόχου· ἀρνηθέντος δὲ τούτου, ὁ Πεδάριτος ἔγραψεν εἰς τὴν Λακεδαίμονα ἐναντίον του ὡς ἀδικοῦντος. Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν Χίον, εἰς δὲ τὴν Σάμον ὁ στόλος των ἔκαμνεν ἐκδρομὰς ἐναντίον τῶν εἰς τὴν Μίλητον σταθμευόντων πλοίων· ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα δὲν ἐξήρχοντο εἰς συνάντησίν του, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Σάμον καὶ ἡσύχαζε.

39. Κατὰ τὸν αὐτὸν χειμῶνα τὰ εἰκοσιεπτὰ πλοῖα τὰ ὅποια οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχον ἐξοπλίσει διὰ τὸν Φαρνάβαζον, ἐπὶ τῇ παρακλήσει τοῦ Μεγαρέως Καλλιγείτου

καὶ τοῦ Κυζικηνοῦ Τιμαγόρου, ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Πελοποννήσου περὶ ἡλίου τροπᾶς καὶ ἐπλευσαν διὰ τὴν Ἰωνίαν ἔχοντα ὡς ἀρχηγὸν τὸν Σπαρτιάτην Ἀντισθένην. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπεμφαν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ στόλου ἑνδεκα Σπαρτιάτας διὰ νὰ χρησιμεύωσιν ὡς σύμβουλοι τοῦ Ἀστυόχου· εἰς ἐξ αὐτῶν ἦτο ὁ Λίχας υἱὸς τοῦ Ἀρκεσιλάου. Τοὺς εἶχον δὲ διατάξει νὰ ἐνασχοληθῶσιν ἀπὸ κοινοῦ, ἅμα τῇ ἀφίξει των εἰς Μίλητον, εἰς τὸ νὰ βελτιώσωσι τὰς ἐκεῖ ὑποθέσεις, νὰ πέμψωσιν ἐὰν ἔκρινον κατάλληλον εἰς τὸν Ἑλλήσποντον πρὸς τὸν Φαρνάβαζον τὰ αὐτὰ ἐκεῖνα πλοῖα, εἴτε ὅλα, εἴτε περισσότερα, εἴτε ὀλιγώτερα, νὰ ὑποδείξωσιν ὡς ἄρχοντα τὸν μετ' αὐτῶν συμπλέοντα Κλέαρχον τὸν Ῥαμφίου καὶ νὰ παύωσι τῆς ναυαρχίας, ἐὰν ἐνόμιζον πρέπον, τὸν Ἀστύοχον ὅπως ἀναθέσωσιν αὐτὴν εἰς τὸν Ἀντισθένην· διότι μετὰ τὰς ἐπιστολάς τοῦ Πεδάριτου οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχον συλλάβει ὑπονοίας ἐναντίον τοῦ Ἀστυόχου. Ἀναχωρήσας ὁ στόλος οὗτος ἀπὸ τοῦ Μαλέα καὶ πλεύσας διὰ τοῦ πελάγους προσήγγισεν εἰς τὴν Μῆλον ὅπου συνήντησε δέκα πλοῖα τῶν Ἀθηναίων, ἔλαβε τρία κενὰ καὶ τὰ ἔκαυσε. Μετὰ δὲ τοῦτο φοβηθεὶς μήπως τὰ πλοῖα τῶν Ἀθηναίων τὰ διαφυγόντα ἐκ τῆς Μήλου ἀναγγείλωσι τὴν προσέγγισίν του εἰς τοὺς Ἀθηναίους (ὅπερ καὶ ἐγένετο) ἐπλευσε πρὸς τὴν Κρήτην, προφυλαττόμενος κατὰ τὸ πλεῖστον διάστημα τοῦ πλοῦς, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Καύνου ἐν Ἀσίᾳ. Ἐκεῖθεν, νομίζων ἑαυτὸν ἐν ἀσφαλείᾳ, ἐπεμφεν ἀγγελίαν πρὸς τὸν στόλον τῆς Μιλήτου διὰ νὰ τὸν παραλάβῃ καὶ τὸν φέρῃ εἰς τὴν Καῦνον.

40. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον οἱ Χῆοι καὶ ὁ Πεδάρτιτος, μὲ ὅλην τὴν κακὴν θέλησιν τοῦ Ἀστυόχου, πέμπουσι

πρὸς αὐτὸν ἀπεσταλμένον ἐπὶ ἀπεσταλμένου διὰ νὰ τὸν παρακαλέσωσι νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν των μεθ' ὅλου τοῦ στόλου ἐνῷ ἦσαν πολιορκημένοι καὶ νὰ μὴ ἀνέχεται ὥστε ἡ μεγίστη τῶν ἐν τῇ Ἰωνίᾳ συμμαχιδῶν πόλεων νὰ ἀποκλείεται μὲν τῆς θαλάσσης, νὰ δηροῦται δὲ κατὰ ξηρὰν ὑπὸ τῶν ληστειῶν. Οὐδεμία πόλις, πλὴν τῆς Λακεδαιμόνος, εἶχε τοσοῦτους δούλους ὅσους ἡ Χίος, ἔνεκα δὲ τοῦ πλήθους αὐτῶν τοὺς ἐτιμώρουν αὐστηρῶς ὡς ἀκίς ἔπταιον. Διὰ τοῦτο, ἅμα ὁ στρατὸς τῶν Ἀθηναίων ἐφάνη ὀριστικῶς ἀποκατασταθεὶς καὶ περιχαρακωθείς, κῦτομόλησαν οἱ περισσότεροι πρὸς αὐτοὺς καὶ ἔνεκα τῆς γνώσεως ἣν εἶχον τῶν μερῶν διέπραξαν τὰ πλεῖστα κακά. Ἐπέμενον λοιπὸν οἱ Χῖοι νὰ τοὺς βοηθήσῃ ὁ Ἀστύοχος, ἐνόσφῃ ἦτο ἀκόμῃ ἐλπίς καὶ δυνατόν νὰ ἐμποδίσωσι τὰς ἡμιτελεῖς ἐργασίας τοῦ Δελφινίου καὶ πρὶν ἢ ὁ ἐχθρὸς περιβάλλῃ διὰ μεγαλειτέρων περιχαρακωμάτων τὸ στρατόπεδον καὶ τὰ πλοῖά του. Ὁ δὲ Ἀστύοχος μολοντί κατὰ τὴν πρώτην ἀπειλὴν δὲν εἶχε διάθεσιν νὰ τοὺς βοηθήσῃ, μολαταῦτα ἠναγκάσθη νὰ τὸ πράξῃ ἅμα εἶδεν ὅτι οἱ σύμμαχοι ἦσαν πρόθυμοι νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν.

41. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ ἔφθασεν ἐκ τῆς Καύνου ἡ ἀγγελία ὅτι τὰ εἰκοσιεπτὰ πλοῖα καὶ οἱ σύμβουλοι τῶν Λακεδαιμονίων ἔφθασαν. Ὁ Ἀστύοχος κρίνων πᾶσαν ἄλλην ὑπόθεσιν ὀλιγώτερον σπουδαίαν ἢ νὰ συνοδεύσῃ τόσα πολλὰ πλοῖα διὰ νὰ γίνῃ κύριος τῆς θαλάσσης καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν διαπεραίωσιν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους οἵτινες ἤρχοντο διὰ νὰ ἐπιτηρήσωσι τὴν διαγωγὴν του, παρητήθη τοῦ εἰς τὴν Χίον πλοῦς καὶ ἔπλευσε πρὸς τὴν Καῦνον. Κατὰ τὸν διάπλουν ἀπέβη εἰς τὴν

Κῶν τὴν Μεροπίδα ἣτις ἦτο ἀτείχιστος καὶ κατεστραμμένη ὑπὸ σεισμοῦ, τοῦ μεγίστου ἀπὸ ὅσους ἐνθυμούμεθα, καὶ ἐδήλωσεν αὐτὴν· οἱ κάτοικοι εἶχον φύγει εἰς τὰ ὄρη. Ἐπιδραμὼν τὴν χώραν ἥρπασε τὰ πάντα, πλὴν τῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν τοὺς ὁποίους ἀπέλυσεν. Ἐκ δὲ τῆς Κῶ ἀφίχθεις διὰ νυκτὸς εἰς τὴν Κνίδον ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν παραινούντων Κνιδίων νὰ μὴ ἀποβιβάσῃ τοὺς ναύτας, ἀλλ' ὥς εἶχε, νὰ πλεύσῃ εὐθύς ἐναντίον τῶν εἰκοσι πλοίων τῶν Ἀθηναίων, τὰ ὁποῖα ἔχων ὁ Χαρμῖνος, εἰς τῶν στρατηγῶν τῆς Σάμου, παρεμόνευε τὰ εἰκοσιεπτὰ ἐκεῖνα πλοῖα τὰ ὁποῖα ἤρχοντο ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ τὰ ὁποῖα ἀνεζήτει ὁ Ἀστύχος. Οἱ Ἀθηναῖοι οἱ ὄντες εἰς τὴν Σάμον εἶχον μάθει ἐκ τῆς Μήλου τὴν προσέγγισιν τοῦ στόλου ἐκείνου καὶ ἀνέθεσαν εἰς τὸν Χαρμῖνον τὴν φυλακὴν τῶν πέριξ τῆς Σύμης, τῆς Χάλκης, τῆς Ρόδου καὶ τῆς Λυκίας· ἥδη μάλιστα οὗτος εἶχε μάθει ὅτι τὰ ἐχθρικά πλοῖα ἦσαν εἰς τὴν Καῦνον.

42. Ὁ Ἀστύχος λοιπὸν, πρὶν γίνῃ γνωστὴ ἡ πορεία του, ἔπλευσε πρὸς τὴν Σύμην ἐλπίζων νὰ συναντήσῃ πού τὸν ἐχθρικὸν στόλον ἐν τῷ πελάγει· ἀλλ' ἡ βροχὴ καὶ ὁ νεφελώδης καιρὸς διεσκόρπισαν τὰ πλοῖά του ἐν τῇ σκοτίᾳ. Κατὰ τὴν πρωΐαν, ἐνῶ ὁ στόλος τοῦ Ἀστυόχου ἔπλεεν ἀτάκτως, τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος εὕρισκομένου ἤδη ἀπέναντι τῶν Ἀθηναίων τοῦ δὲ ἄλλου πλανωμένου εἰσέτι περὶ τὴν νῆσον, ὁ Χαρμῖνος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπροχώρησαν κατὰ τάχος μετὰ πλοίων ὀλιγωτέρων τῶν εἰκοσι νομίζοντες ὅτι ὁ στόλος ἐκεῖνος ἦτο ὁ τῆς Καύνου τὸν ὁποῖον παρεμόνευον· ἐπιπεσόντες δὲ ἀμέσως κατ' αὐτοῦ, ἐβύθισαν τρία πλοῖα καὶ κατετραυμάτισαν τὰ ἄλλα. Εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον εὗρίσκετο ἡ ναυμαχία καὶ ἐφαί-

νετο οὕσα ὑπὲρ αὐτῶν, ὅταν ἀπροσδοκῆτως ἐνεφανίσθη τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πελοποννησιακοῦ στόλου καὶ τοὺς περιεκύκλωσε πανταχόθεν. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ἀπώλεσαν ἕξ πλοῖα καὶ κατέφυγον μετὰ τῶν λοιπῶν εἰς τὴν νῆσον Τεύτλουςσαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἀλικαρνασσόν. Οἱ Πελοποννήσιοι προσωρμίσθησαν ὕστερον εἰς τὸν λιμένα τῆς Κνίδου ὅπου ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν τὰ ἐκ τῆς Καύνου ἐρχόμενα εἰκοσιεπτὰ πλοῖα· καὶ ὅλοι ὁμοῦ ἐπλευσαν διὰ νὰ στήσωσι τρόπαιον εἰς τὴν Σύμην ἐκ τῆς ὁποίας ἔπειτα ἐπέστρεψαν πάλιν εἰς τὴν Καῦνον.

43. Οἱ Ἀθηναῖοι ἅμα ἔμαθον τὰ τῆς ναυμαχίας ταύτης ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Σάμου διὰ τὴν Σύμην μεθ' ὅλου τοῦ στόλου των. Καὶ κατὰ μὲν τοῦ ναυτικοῦ τοῦ εὐρισκομένου εἰς τὴν Κνίδον οὔτε αὐτοὶ ἐπροχώρησαν οὔτε ἐκεῖνο κατ' αὐτῶν, λαβόντες δὲ τὰ ἐν τῇ Σύμῃ σκευὴ προσέβαλον τὰ ἐν τῇ ἡπείρῳ Λώρυμα καὶ ἀπέπλευσαν διὰ τὴν Σάμον. Ἦδη ὅλος ὁ στόλος συνηθροισμένος εἰς τὴν Κνίδον, ὅπου εὐρίσκετο τότε ὁ Τισσαφέρνης, ἔκαμνε τὰς ἀπαιτουμένας ἐπισκευάς· οἱ ἑνδεκα Λακεδαιμόνιοι συνδισκέπτοντο μετ' αὐτοῦ περὶ πάντων τῶν συμβαινόντων, περὶ παντὸς ὅ,τι δὲν ἤρεσκεν εἰς αὐτοὺς, καὶ περὶ τῶν μέσων νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν πόλεμον ὅσον τὸ δυνατόν καλλίτερον καὶ συμφερώτερον δι' ἀμφοτέρους. Ὁ Λίχας πρὸ πάντων λεπτομερῶς ἐξήταζε τὰ πάντα· ἔλεγεν ὅτι οὐδεμία συνθήκη συνετάχθη καλῶς, μήτε ἡ τοῦ Χαλκιδέως μήτε ἡ τοῦ Θηριμέ-
νους· ὅτι ἤθελεν εἶσθαι δεινὸν νὰ ἀξιοῖ ὁ βασιλεὺς νὰ κατέχῃ ἀκόμη καὶ τώρα τὰς αὐτὰς χώρας ἐπὶ τῶν ὁποίων ἄλλοτε αὐτὸς ἢ οἱ πρόγονοὶ του ἤρχον (τῶντι εἰς τὰς

συνθήκας ταύτας ὅλαι αἱ νῆσοι, ἡ Θεσσαλία, οἱ Δοκροὶ καὶ αἱ τῆς Βοιωτίας χῶραι ὤφειλον νὰ ὑποταγῶσι πάλιν εἰς αὐτόν), καὶ ὅτι ἀντὶ τῆς ἐλευθερίας οἱ Λακεδαιμόνιοι θὰ ἐπέβαλλον εἰς τοὺς Ἑλληνας τὸν Μηδικὸν ζυγόν. Ἐζήτησε λοιπὸν νὰ συντάξωσι καλλιτέραν συνθήκην λέγων ὅτι ἡ ὑπάρχουσα δὲν θὰ ἐγίνετο δεκτὴ καὶ ὅτι ὑπὸ τοιούτους ὁρους δὲν ἤθελον πλέον κανέν σιτηρέσιον. Καὶ ὁ μὲν Τισσαφέρνης ἀγανακτῶν ἀπεχωρίσθη ἀπ' αὐτῶν μετ' ὀργῆς καὶ ἄπρακτος.

44. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι σκοπὸν εἶχον νὰ πλεύσωσιν εἰς τὴν Ῥόδον τῆς ὁποίας οἱ πρῶτιστοι κάτοικοι τοῖς εἶχον πέμψει κήρυκας ἡλπίζον νὰ προσελκύσωσι μὲ τὸ μέρος των τὴν νῆσον ταύτην τὴν ὁποίαν καθίστα σπουδαίαν ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν ναυτικῶν καὶ τῶν πεζῶν στρατιωτῶν της. Ἡλπίζον ἄλλως τε, μὲ τοὺς συμμάχους τοὺς ὁποίους εἶχον τότε, νὰ δυνηθῶσιν αὐτοὶ μόνοι νὰ συντηρήσωσι τὸν στόλον, χωρὶς νὰ ζητήσωσι χρήματα παρὰ τοῦ Τισσαφέρνους. Ἀναχωρήσαντες λοιπὸν ἀμέσως ἐκ τῆς Κνίδου κατὰ τὸν αὐτὸν χειμῶνα προσήγγισαν πρῶτον εἰς Κάμειρον τῆς Ῥοδίας μετὰ πλοίων ἐννενήκοντα τεσσάρων καὶ ἐφόβησαν τὸν λαὸν ὅστις, μὴ γνωρίζων τὰ διατρέχοντα, ἔφυγε διότι ἡ πόλις ἦτο ἀτείχιστος. Ἐπειτα οἱ Λακεδαιμόνιοι συνεκάλεσαν τοὺς κατοίκους αὐτῆς καὶ τοὺς Ῥοδίους τῶν δύο ἄλλων πόλεων, τῆς Λίνδου καὶ τῆς Ἰηλυσοῦ, καὶ ἔπεισαν αὐτοὺς νὰ ἐπαναστατήσωσι κατὰ τῶν Ἀθηναίων. Καὶ τοιουτοτρόπως ἡ Ῥόδος συνετάχθη μὲ τοὺς Πελοποννησίους. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, πληροφορηθέντες περὶ τοῦ σχεδίου τούτου, διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ, ἀγεχώρησαν μετὰ τοῦ

στόλου ὅστις ἦτο εἰς τὴν Σάμον καὶ ἐφάνησαν εἰς τὸ πέλαγος· ἀλλ' ἦτο πλέον ἄργά, καὶ διὰ τοῦτο ἐπλευσαν πρῶτον μὲν εἰς τὴν Χάλκην, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν Σάμον. Ἀκολουθῶς ἐπέδραμον κατὰ τῆς Ῥόδου ἀναχωροῦντες ἐκ τῆς Χάλκης, ἐκ τῆς Κῷ καὶ ἐκ τῆς Σάμου. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι συνέλεξαν παρὰ τῶν Ῥοδίων ἀναγκαστικὴν χρηματικὴν συνεισφοράν ἐκ τριάκοντα ταλάντων, εἴλκυσαν τὰ πλοῖά των εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἔμειναν ἡσυχάζοντες ἐπὶ ἡμέρας ὀγδοήκοντα.

45. Ἴδου δὲ τί συνέβη κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο καὶ μάλιστα πρὶν ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ῥόδου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χαλκιδέως καὶ τὴν ἐν Μιλήτῳ μάχην, ὁ Ἀλκιβιάδης, ὅστις ἦτο ὑποπτος εἰς τοὺς Πελοποννησίους, ἐφοβήθη διὰ τινὰ ἐπιστολὴν πεισφθεῖσαν ἐκ Λακεδαιμόνου πρὸς τὸν Ἀστύοχον καὶ διατάττουσαν αὐτὸν νὰ τὸν φονεύσῃ, καθότι ὁ Ἀλκιβιάδης ἦτο ἐχθρὸς τοῦ Ἀγιδος καὶ ἐθεωρεῖτο ἄλλως τε ὡς προδότης. Καὶ πρῶτον μὲν μετέβη πρὸς τὸν Τισσαφέρην καὶ ἐβλαπτε πλησίον αὐτοῦ ὅσον ἡδύνατο περισσότερον τοὺς Πελοποννησίους· ἀποκαλύπτων δὲ αὐτῷ τὰ πάντα, τὸν ἔπεισε νὰ ἐλαττώσῃ τὸν μισθὸν των, εἰς τρόπον ὥστε ἀντὶ μιᾶς ἀττικῆς δραχμῆς τοῖς ἔδιδε μόνον τρεῖς ὀβολοὺς, καὶ τοῦτο ὄχι τακτικῶς. Κατὰ τὰς συμβουλάς τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὁ Τισσαφέρης τοῖς εἶπεν ὅτι ἐὰν οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες ἦσαν πολὺ ἐμπειρότεροι αὐτῶν εἰς τὰ ναυτικά, ἔδιδον μόνον τρεῖς ὀβολοὺς εἰς τοὺς ναῦτας των, ἔπραττον τοῦτο οὐχὶ χάριν οἰκονομίας ὅσον ἵνα μὴ οἱ ναῦται, διαφθειρόμενοι ὑπὸ τῆς ἀφθονίας τῶν χρημάτων, οἱ μὲν ἐκνευρίζωσι τὸ σῶμά των δαπανῶντες εἰς ἡδονὰς αἵτινες καταστρέφουσι τὴν ὑγείαν,

οἱ δὲ ἐγκαταλίπωσι τὰ πλοῖα ἀφίνοντες ὡς ἐνέχυρον τὸν προσοφειλόμενον μισθόν. Τὸν ἐδίδαξεν ἐπίσης ὁ Ἀλκιβιάδης νὰ ἐλκύσῃ διὰ δωρεῶν τὴν ὑποστήριξιν τῶν τριηράρχων καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν πόλεων· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐξ αὐτῶν ἐδέχθησαν, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ Συρακούσιοι, διότι μόνος ὁ Ἑρμοκράτης διεμαρτυρήθη ἐν ὀνόματι ὅλων τῶν συμμάχων. Ὅταν αἱ πόλεις ἔπεμπον νὰ ζητήσωσι χρήματα, ὁ Ἀλκιβιάδης ἀπέπεμπεν ὁ ἴδιος τοὺς ἀπεσταλμένους ἀποκρινόμενος ἐν ὀνόματι τοῦ Τισσαφέρνους ὅτι οἱ Χῖοι ἦσαν πολὺ ἀναίσχυνοι, αὐτοὶ οἱ μᾶλλον πλούσιοι τῶν Ἑλλήνων καὶ ὀφείλοντες τὴν σωτηρίαν των εἰς τὴν ξένην συνδρομὴν, νὰ ἀξιῶσιν ὥστε ἄλλοι, χάριν τῆς ἰδικῆς των ἐλευθερίας, νὰ ἐκθέτωσι τὰ σώματα καὶ τὰς περιουσίας των. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἄλλας πόλεις, ἔλεγεν ὅτι θὰ ἦσαν ἀσυγχώρητοι ἐὰν δὲν ἔκαμνον τὰς αὐτὰς θυσίας καὶ μάλιστα μεγαλειτέρας πρὸς ἰδίον των συμφέρον, αὐταὶ αἵτινες, πρὶν ἀποστατήσωσι, τσαῦτα ἐξώδευον ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων. Εἶπε τέλος ὅτι ὁ Τισσαφέρνης, πολεμῶν πρὸς τὸ παρὸν ἰδίους ἀναλώμασιν, εἶχε δίκαιον νὰ φεῖδεται χρημάτων· ἀλλ' ὅτι ἐὰν ποτε ὁ βασιλεὺς πέμψῃ κεφάλαια, ὁ μισθὸς θὰ δοθῇ ἀνελλιπῶς καὶ αἱ πόλεις θὰ λάβωσι δικαίως ἀποζημιώσεις.

46. Συνεδούλευεν ἐπίσης τὸν Τισσαφέρνην νὰ μὴ σπεύσῃ πολὺ νὰ περάνῃ τὸν πόλεμον καὶ νὰ μὴ συγκατατεθῇ, εἴτε προσκαλῶν φοινικικὸν στόλον ὅπως διενόεῖτο, εἴτε λαμβάνων ἐπὶ μισθῷ περισσοτέρους Ἑλληνας, ὥστε νὰ δοθῇ τὸ κράτος τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ξηρᾶς εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν λαόν, ἀλλὰ νὰ ἀφήσῃ τὴν ἀρχὴν διαμοιρασμένην μεταξὺ τῶν δύο ἀντιπάλων, τοῦθ'

ὅπερ θὰ ἐπέτρεπε πάντοτε εἰς τὸν βασιλέα νὰ διεγείρῃ τοὺς μὲν ἐναντίον τῶν δέ· ἐνῷ ἐὰν τὸ κράτος τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης συνεκεντροῦτο εἰς ἓν σημεῖον, ὁ βασιλεὺς δὲν θὰ εἶχε πλέον συμμάχους διὰ νὰ καταβάλῃ τοὺς κρατοῦντας, ἐκτὸς ἐὰν ᾔθελεν ἡμέραν τινὰ αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ περιπλακῇ εἰς ἀγῶνα πολυδάπανον καὶ πλήρη κινδύνων· θὰ ἦτο δὲ ἀπλούστερον, ὀλιγώτερον δαπανηρὸν καὶ μᾶλλον ἀσφαλές νὰ ἀφήσῃ τοὺς Ἑλληνας νὰ καταστραφῶσι μεταξὺ τῶν. Προσέθηκεν ὅτι θὰ ἦτο ὠφελιμώτερον εἰς τὸν βασιλέα νὰ συμμερισθῇ τὴν ἀρχὴν μὲ τοὺς Ἀθηναίους, καθότι οὗτοι, μὴ ἐποφθαλμιῶντες ὡς οἱ Λακεδαιμόνιοι νὰ κυριαρχήσωσιν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ ὄντες μᾶλλον συμβιβαστικοὶ πρὸς τὰ ἔργα καὶ τοὺς λόγους, θέλουσι μὲν τὴν ἡγεμονίαν τῆς θαλάσσης, ἐγκαταλείπουσι δὲ εἰς τὸν βασιλέα τοὺς Ἑλληνας τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὸ βασιλείον του, ἐνῷ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἤρχοντο διὰ νὰ ἐλευθερώσωσι τοὺς λαοὺς· ὅτι δὲν ἦτο πιθανὸν νὰ ἐλευθερώσωσι μὲν τώρα οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς Ἑλληνας ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Ἑλλήνων, νὰ μὴ ζητήσωσι δὲ κατόπιν νὰ τοὺς ἀπαλλάξωσι καὶ ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν βαρβάρων, ἐκτὸς ἐὰν οὗτοι τοὺς ἀπεδίωκον ἡμέραν τινά. Τὸν συνεβούλευσε λοιπὸν νὰ ἐξασθενίσῃ πρῶτον τοὺς μὲν διὰ τῶν δέ, καὶ ἀφοῦ περικόψῃ τοιουτρόπως ὅσον ἡδύνατο περισσότερον τὴν δύναμιν τῶν Ἑλλήνων, νὰ στραφῇ τότε κατὰ τῶν Πελοποννησίων καὶ νὰ ἐκδιώξῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς βασιλικῆς χώρας. Ὁ Τισσαφέρνης ἠσπάζετο κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ σχέδια ταῦτα, ὅσον δυνάμεθα τοῦλάχιστον νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν πράξεών του. Ἐνεπιστεύθη λοιπὸν ἀνεπιφυλάκτως εἰς τὸν Ἀλκιβιάδην ὅστις τῷ ἔδιδε τοσοῦτον κα-

λὰς συμβουλὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἔδιδεν ἀτάκτως τὸν μισθὸν εἰς τοὺς Πελοποννησίους καὶ δὲν τοῖς ἐπέτρεπε νὰ ναυμαχήσωσι. Βεβαιῶν ὅτι μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ φθάσῃ ὁ φοινικικὸς στόλος καὶ ὅτι τότε θὰ ἐπολέμουν μετὰ δυνάμεων πλείοτερον ἢ ἐπαρκῶν, κατέστρεψε τὰς ὑποθέσεις των καὶ παρέλυσεν τὸ ναυτικὸν των, τοσοῦτον ἀνθρώπων μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης. Τέλος καθ' ὅλην τὴν ἐν τῷ πολέμῳ ἐκείνῳ συμμετοχὴν τοῦ ἐπεδείξατο ψυχρότητα ἱκανὴν ὥστε νὰ ἐννοήσωσι τοὺς ἀληθεῖς σκοποὺς του.

47. Ο Ἀλκιβιάδης ἔδιδε τὰς συμβουλὰς ταύτας εἰς τὸν Τισσαφέρην καὶ τὸν βασιλέα ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι εὐρισκόμενος πλησίον αὐτῶν, ἐνόμιζε τὰς συμβουλὰς ταύτας ὡς ἀρίστας, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἔτρεφε τὴν ἐλπίδα νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, γνωρίζων ὅτι, ἐὰν ἐπρολάβανε τὴν καταστροφὴν αὐτῆς, θὰ ἠδύνατο ἡμέραν τινὰ νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς πειθοῦς τὴν ἀνάκλησίν του· ἐνόμιζε δὲ ὅτι τὸ καλλίτερον μέσον διὰ νὰ πείσῃ εἰς τοῦτο τοὺς Ἀθηναίους, ἦτο νὰ φαίνεται ὡς ἐπιστήθιος φίλος τοῦ Τισσαφέρους. Τοῦτο τῶντι συνέβη. Οἱ στρατιῶται οἱ μένοντες εἰς τὴν Σάμον ἔμαθον ὅτι ἴσχυεν παρὰ τῷ Τισσαφέρει. Ἀφ' ἑτέρου ὁ Ἀλκιβιάδης ἦλθεν εἰς συνεννοήσεις μὲ τοὺς μᾶλλον ἰσχυροὺς ἐξ αὐτῶν διὰ νὰ κηρύξωσιν οὗτοι εἰς τοὺς τιμίους ἀνθρώπους ἐκ μέρους του ὅτι ἐὰν ἀνεκαλεῖτο εἰς τὴν πατρίδα του ὑπὸ τὸ ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα καὶ ὅχι ὑπὸ τὴν μοχθηρὰν δημοκρατίαν ἥτις τὸν εἶχεν ἐξορίσει, ὑπέσχετο νὰ τοῖς προμηθεύσῃ τὴν φιλίαν τοῦ Τισσαφέρους καὶ νὰ συμμερισθῇ μετ' αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν. Αἱ προτάσεις αὗται τοσοῦτον μᾶλλον ἐγένοντο δεκταὶ ὅσῳ οἱ τριήραρχοι καὶ οἱ ἰσχυ-

ρότεροι τῶν ἐν τῇ Σάμῳ Ἀθηναίων ἦσαν διατεθειμένοι οἰκοθελ εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς δημοκρατίας.

48. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἐκινήθη πρῶτον εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ἔπειτα εἰς τὴν πόλιν· τινὲς μάλιστα ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Σάμου διὰ νὰ συνομιλήσωσι μὲ τὸν Ἀλκιβιάδην, ὅστις τοῖς ὑπεσχέθη πρῶτον τὴν φιλίαν τοῦ Τισσαφέρους καὶ ἔπειτα τὴν τοῦ βασιλέως ἐὰν ἔστεργον νὰ καταλύσωσι τὴν δημοκρατίαν (διότι μόνον δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἡδύνατο ὁ βασιλεὺς νὰ ἔχη πλειοτέραν ἐμπιστοσύνην.) Οἱ πρῶτοι πολῖται, οἵτινες συνήθως πάσχουσι περισσότερον, συνέλαβον μεγάλην ἐλπίδα νὰ λάβωσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων καὶ νὰ νικήσωσι τοὺς ἐχθροὺς. Ἐπανελθόντες εἰς τὴν Σάμον, συνήθροισαν ὅσους ἐνόμιζον καταλλήλους πρὸς συνωμοσίαν καὶ εἶπον ἀναφανδὸν εἰς τὸν λαὸν ὅτι ὁ βασιλεὺς θὰ ἐγίνετο φίλος τῶν Ἀθηναίων καὶ ὅτι θὰ τοῖς παρεῖχε χρήματα ἅμα ὁ Ἀλκιβιάδης ἀνεκαλεῖτο εἰς τὴν πατρίδα του καὶ κατελύετο ἡ δημοκρατία. Μολονότι δὲ τὸ πλῆθος δυσηρεστήθη πρὸς στιγμὴν διὰ τὰ συμβαίνοντα, ἐν τούτοις ἔμεινεν ἡσυχον ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι εὐκολώτερον θὰ ἐπετύγχανε μισθὸν παρὰ τοῦ βασιλέως, ἐνῶ οἱ προετοιμάζοντες τὴν ὀλιγαρχίαν, ἅμα ἀνεκοίνωσαν τὸ σχέδιόν των εἰς τὸ πλῆθος συνεζήτησαν μεταξύ των καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐταίρων τὰς προτάσεις τοῦ Ἀλκιβιάδου αἵτινες ἐφάνησαν μὲν εἰς τοὺς ἄλλους ὠφέλιμοι καὶ ἀσφαλεῖς, δὲν ἤρεσαν ὁμῶς οὐδόλως εἰς τὸν Φρόνιχον ὅστις ἦτο ἀκόμη στρατηγὸς καὶ ὅστις διετείνετο (ὅπερ καὶ ἀληθὲς) ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης δὲν ἠγάπα τὴν ὀλιγαρχίαν πλειότερον τῆς δημοκρατίας, ὅτι δὲν ἐσκέπτετο εἰμὴ πῶς νὰ μεταβάλλῃ τὴν ἐπικρατοῦσαν τάξιν τῆς πόλεως

διὰ νὰ ἀνακληθῇ ὑπὸ τῶν φίλων του ἐν αὐτῇ, ὅτι ὤφειλον πρὸ πάντων νὰ ἀποφύγῃ τὰς διαιρέσεις, ὅτι ὄντων ἤδη τῶν Πελοποννησίων ὁμοίως ἰσχυρῶν κατὰ θάλασσαν καὶ κατεχόντων ἐπὶ τῆς βασιλικῆς χώρας ἀξιολόγους πόλεις, δὲν θὰ ἦτο ὠφέλιμον εἰς τὸν βασιλέα νὰ δημιουργήσῃ δυσχερείας ἐνούμενος μὲ τοὺς Ἀθηναίους, καθ' ὧν ἐδυσπίσται, ἐνῶ ἠδύνατο νὰ ἐλκύσῃ τὴν φιλίαν τῶν Πελοποννησίων καθ' ὧν οὐδέποτε παρεπονέθη. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς ἄλλας πόλεις εἰς τὰς ὁποίας ὑπέσχοντο τὴν ὀλιγαρχίαν διότι αἱ Ἀθῆναι θὰ ἔπαυον δημοκρατούμεναι, ἤξευρε καλῶς, ἔλεγεν, ὅτι ἡ ὑπόσχεσις αὕτη δὲν ἦτο ἱκανὴ μῆτε νὰ ὑποτάξῃ τὰς ἀποστατησάσας μῆτε νὰ συγκρατήσῃ εἰς ὑποταγὴν τὰς πιστάς, διότι παρὰ νὰ ἦναι δοῦλαι τῆς ὀλιγαρχίας ἢ τῆς δημοκρατίας, αἱ πόλεις αὗται θὰ προτιμήσωσι μᾶλλον νὰ ἦναι ἐλεύθεραι ὑπὸ οἰονδήποτε ἐκ τῶν δύο τούτων συστημάτων. Ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὀνομαζομένους καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς, ἐπίστευεν ὅτι δὲν θὰ ἠνωχλοῦντο παρ' αὐτῶν ὀλιγώτερον ἢ παρὰ τοῦ δήμου εἰς τὸν ὁποῖον οὗτοι παρεῖχον καὶ εἰσῆγον κακὰ σχέδια τῶν ὁποίων αὐτοὶ μόνοι ἀπελάμβανον τὰς ὠφελείας· τὸ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς αὐτοὺς ἦτο ὡς νὰ καθιέρουν τὸ σύστημα τῆς αὐθαιρέτου καταδίκης καὶ τοῦ βιαίου θανάτου, ἐνῶ ὁ λαὸς ἦτο ἀνοικτὸν καταφύγιον εἰς ὅλους καὶ χαλινὸς τῶν παρεκτροπῶν τῶν ὀλίγων. Ὁ Φρύνιχος ἐβεβαίοντο ὅτι αἱ πόλεις εἶχον σχηματίσει ἐκ πείρας τὴν αὐτὴν γνώμην καὶ ἐν τέλει προσέθηκεν ὅτι ὅσον ἀφορᾷ ἑαυτὸν τοῦλάχιστον ἀπεδοκίμαζε καὶ τὰς προτάσεις τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ τὰ πραττόμενα τότε.

49. Ἡ συνέλευσις τῶν συνωμοτῶν, συμφώνως μὲ τὴν πρώτην ἀπόφασιν, παρεδέχθη τὰς γενομένας αὐτῇ προ-

τάσεις καὶ παρεσκευάσθη νὰ πέμψῃ εἰς τὰς Ἀθήνας τὸν Πείσανδρον καὶ ἄλλους ἀπεσταλμένους διὰ νὰ ἐργασθῶσιν ὑπὲρ τῆς καθόδου τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καταλύσεως τῆς δημοκρατίας, καὶ διὰ νὰ καταστήσῃσι τὸν Τισσαφέρνην φίλον τῶν Ἀθηναίων.

50. Ἐννοήσας ὁ Φρύνιχος ὅτι ἐμελλε νὰ προταθῇ ἡ ἀνάκλησις τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι θὰ τὴν παρεδέχοντο, καὶ φοβηθεὶς μήπως μεθ' ὅσα εἶπε κατὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου διατηρήσῃ οὗτος κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του μῖσος ἐναντίον του διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην, ἐμνηχανεύθη τὸ ἐξῆς στρατήγημα. Ἔστειλεν ἀπεσταλμένον πρὸς τὸν ναύαρχον τῶν Λακεδαιμονίων Ἀστύοχον ὅτε ἦτο ἀκόμη τότε περὶ τὴν Μίλητον, γράψας κρυφίως ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης κατέστρεφε τὰς ὑποθέσεις τῶν Λακεδαιμονίων καθιστῶν τὸν Τισσαφέρνην φίλον τῶν Ἀθηναίων· τῷ ἔδιδε συγχρόνως λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ ὅλων τῶν ἄλλων, ζητῶν συγγνώμην ἐὰν ἐζήτει νὰ βλάβῃ τὸν ἐχθρόν του, ἔστω καὶ μὲ ζῆμίαν τῆς πατρίδος του. Ἀλλ' ὁ Ἀστύοχος οὐδόλως ἐσκέφθη νὰ τιμωρῇ τὸν Ἀλκιβιάδην μὴ ὄντα ἄλλως τε πρόχειρον ὥς πρότερον· ἐξ ἐναντίας μετέβη πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν Μαγνησίαν καθὼς καὶ πρὸς τὸν Τισσαφέρνην, τοῖς ἀνεκοίνωσεν ὅσα τῷ εἶχον γράψει ἐκ Σάμου καὶ ἐγένετο αὐτὸς ὁ ἴδιος μηνυτής. Συγχρόνως ἐπωφελήθη, ὥς ἐλέγετο, ἐκ τῆς περιστάσεως διὰ νὰ ἐπιδείξῃ τὴν πρὸς τὸν Τισσαφέρνην ἀφοσίωσίν του χάριν τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ συμφερόντων· διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἀσθενῶς διεμαρτύρετο κατὰ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ μισθοῦ. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἔγραψεν ἀμέσως εἰς τὴν Σάμον διὰ νὰ καταγγεῖλῃ τὸν Φρύνιχον καὶ νὰ ζητήσῃ τὸν

θάνατόν του. Ὁ δὲ Φρύνιχος θορυβηθεὶς καὶ αἰσθανθεὶς ὅτι διέτρεχε μέγιστον κίνδυνον ἐκ τῆς καταγγελίας ἐκείνης, γράφει πάλιν πρὸς τὸν Ἀστύοχον διὰ νὰ τὸν ἐπιπλήξῃ ὅτι δὲν ἐτήρησε μυστικὰ τὰ προηγουμένως γραφέντα καὶ διὰ νὰ τῷ φανερώσῃ ὅτι τώρα ἦτο ἔτοιμος νὰ τῷ παραδώσῃ ὅλον τὸν ἐν τῇ Σάμῳ στρατὸν τῶν Ἀθηναίων διὰ νὰ τὸν καταστρέψῃ· περιέγραψε συγχρόνως ὅλα τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἡδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοπούμενου, καθότι ἡ Σάμος ἦτο ἀτείχιστος, καὶ τέλος εἶπεν ὅτι ἐκθέτων τὴν ζωὴν του χάριν τῶν συμφερόντων των δὲν ἔπρεπε νὰ ἐλκύσῃ οὐδεμίαν μομφὴν καθ' ἑαυτοῦ ὅτι προέβαινεν εἰς τὸ μέτρον τοῦτο καὶ εἰς πᾶν ἄλλο μᾶλλον, ἢ νὰ πέσῃ θῦμα τῶν σκληροτέρων ἐχθρῶν του. Ὁ δὲ Ἀστύοχος ἀνεκοίνωσε καὶ ταῦτα εἰς τὸν Ἀλκιβιάδην.

51. Ἀλλ' ὁ Φρύνιχος ὅστις εἶχε προῖδεϊ τὴν ἀπιστίαν του καὶ περιέμενε νέαν καταγγελίαν τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἀνήγγειλεν ὁ ἴδιος εἰς τὸν στρατὸν, διὰ νὰ προλάβῃ τὸ πρᾶγμα, ὅτι οὔσης τῆς Σάμου ἀτειχίστου καὶ τῶν πλοίων ὅλων μὴ ὄντων ἡγκυροβολημένων ἐντὸς τοῦ λιμένος, ἤξευρεν ἐξ ἀσφαλοῦς πηγῆς ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐσκόπευον νὰ ἔλθωσι διὰ νὰ προσβάλωσι τὸ στρατόπεδον· ἔπρεπε λοιπὸν νὰ ὠχυρώσωσι τὴν πόλιν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον καὶ νὰ φυλάττωνται καλῶς. Ἐπειδὴ δὲ τότε ἐστρατήγει αὐτὸς, ἦτο κύριος νὰ ἐκτελέσῃ ὁ ἴδιος τὰ μέτρα ταῦτα. Ἦρχισαν λοιπὸν νὰ ἐγείρῃσι τείχη, καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἡ Σάμος, προωρισμένη ἄλλως τε νὰ τειχισθῇ, ἔσπευσε νὰ πράξῃ τοῦτο ταχύτερον. Ὅλγον μετὰ ταῦτα ἔφθασαν αἱ παρὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐπιστολαὶ ἀναγγέλλουσαι ὅτι ὁ στρατὸς εἶχε προδοθῇ ὑπὸ

τοῦ Φρυνίχου καὶ ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐμελλον μετ' ὀλίγον νὰ τὸν προσβάλωσιν. Ἀλλ' οὐδεμίαν προσοχὴν ἔδωσαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἀλκιβιάδου, καὶ ἐσκέφθησαν ὅτι γνωρίζων οὗτος τὰ σχέδια τοῦ ἐχθροῦ, ἐπέρριψε τὴν ἐνοχὴν ἐπὶ τοῦ Φρυνίχου τὸν ὁποῖον ἐμίσει. Διὰ τῆς καταγγελίας ταύτης ὁ Ἀλκιβιάδης οὐ μόνον δὲν ἔβλαψε παντᾶπασιν τὸν Φρυνίχον, ἀλλὰ μᾶλλον ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ αὐτοῦ.

52. Μετὰ τοῦτο ὁ Ἀλκιβιάδης παρεσκεύαζε τὸν Τισσαφέρνην καὶ ἀνέπειθεν αὐτὸν νὰ φιλιωθῇ με τοὺς Ἀθηναίους· ὁ σατράπης οὗτος, μολονότι ἐφοβεῖτο τοὺς Πελοποννησίους οἵτινες παρουσιάζοντο με πλοῖα περισσώτερα ἢ οἱ Ἀθηναῖοι, δὲν ἐζήτει μολοντοῦτο ἄλλο καλλίτερον εἰμὴ νὰ πεισθῇ, πρὸ πάντων ἀφότου ἔμαθε τὴν σφοδρὰν φιλονεικίαν ἣτις ἐγένετο εἰς τὴν Κνίδον μεταξὺ τῶν Πελοποννησίων περὶ τῆς συνθήκης τοῦ Θηριμένους. Τῷόντι καθ' ἣν ἐποχὴν οὗτοι εὕρισκοντο εἰς τὴν Ῥόδον ἠγέρθη ἡ ἀμφισβήτησις αὕτη ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ γενομένη ἄλλατε παρὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου πρότασις νὰ ἐλευθερώσωσιν ὅλας τὰς Ἑλληνίδας πόλεις ἐβεβαιώθη ὑπὸ τοῦ Λίχου εἰπόντος ὅτι δὲν ἦτο ἀνεκτὸς ὁ ὅρος κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ βασιλεὺς θὰ διετήρει τὰς ἄλλοτε παρ' αὐτοῦ ἢ παρὰ τῶν προγόνων του κατεχομένας πόλεις. Καὶ ὁ μὲν Ἀλκιβιάδης, ὅστις ἀνέλαβε νὰ διεξαγάγῃ τόσον σπουδαίας ὑποθέσεις, ἐθεράπευε τὸν Τισσαφέρνην καὶ ἐδείκνυε πρὸς αὐτὸν ἀκραίφνη ζῆλον.

53. Οἱ δὲ μετὰ τοῦ Πεισάνδρου ἀποσταλέντες ἐκ τῆς Σάμου πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων, ἅμα ἦλθον εἰς τὰς Ἀθήνας ὡμίλησαν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου. Τὸ συμπέρασμα τῆς ὁμιλίας τῶν ἦτο ὅτι εἰάν οἱ Ἀθηναῖοι ἀνεχάλουν τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ μετέτρεπον τὸ πολίτευμα

των ἡδύναντο νὰ ἐλκύσωσι τὴν συμμαχίαν τοῦ βασι-
λέως καὶ νὰ κατατροπώσωσι τοὺς Πελοποννησίους. Πολ-
λοὶ ἀντέστησαν εἰς τὰ τὴν δημοκρατίαν ἀφορῶντα, καὶ
τὸ καθ' ἑαυτοὺς οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐβόων ὅτι θὰ
ἔπραττον ἔγκλημα ἐὰν ἐπέτρεπον εἰς αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ
εἰς τὴν πατρίδα του τῆς ὁποίας παρεβίασε τοὺς νό-
μους. Οἱ Εὐμολπίδαι καὶ οἱ Κήρυκες διεμαρτύροντο ἐπί-
σης κατὰ τῆς ἀνακλήσεώς του προφασίζόμενοι τὰ μυ-
στήρια, αἰτίαν τῆς ἐξορίας του, καὶ καταρώμενοι αὐτόν.
Ὁ Πείσανδρος παρελθὼν εἰς τὸ μέσον ἀπεκρίθη πρὸς τὰ
παράπονα καὶ τὰς κατηγορίας ταύτας. Προσκαλὼν ἕνα
ἕκαστον τῶν ἀντιλεγόντων, τὸν ἡρώτα ἐὰν εἶχεν ἐλπίδα
τινὰ σωτηρίας διὰ τὴν δημοκρατίαν ἀφοῦ εἰς τὴν θάλασ-
σαν οἱ Πελοποννήσιοι εἶχον ὄχι ὀλιγώτερα τῶν Ἀθηναίων
πλοῖα ἔτοιμα πρὸς μάχην, ἀφοῦ εἰς τὴν συμμαχίαν των
εἶχον περισσοτέρας πόλεις, καὶ ἀφοῦ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ
Τισσαφέρνης τοῖς παρεῖχον χρήματα, ἐνῶ αὐτοὶ ἐμελλον νὰ
στερηθῶσι τούτων ἐὰν ὁ βασιλεὺς δὲν ἐστρέφετο μὲ τὸ
μέρος των. Ὅταν διὰ τῶν ἐρωτήσεων τούτων καθίστα
αὐτοὺς ἀναπολογήτους, τοῖς ἔλεγε σαφῶς «Τὸ μόνον
ἡμῶν καταφύγιον εἶναι νὰ παραδεχθῶμεν πολίτευμα
μετριώτερον καὶ νὰ ἀναθέσωμεν τὴν ἀρχὴν εἰς ὀλίγον
ἀριθμὸν πολιτῶν διὰ νὰ δυνηθῇ ὁ βασιλεὺς νὰ ἐμπιστευθῇ
εἰς ἡμᾶς. Σήμερον οὐχὶ περὶ πολιτεύματος ἀλλὰ περὶ
σωτηρίας πρόκειται, βρυδύτερον δὲ δυνάμεθα νὰ κάμωμεν
τροποποιήσεις ἐὰν δὲν μᾶς ἀρέσῃ τι. Πρὸς τὸ παρὸν ἂς
μετακαλέσωμεν τὸν Ἀλκιβιάδην, τὸν μόνον ἄνδρα ὅστις
εἶναι ἱκανὸς νὰ φέρῃ τὸ σχέδιον τοῦτο εἰς πέρας.»

54. Ὁ δὲ δῆμος κατ' ἀρχὰς μὲν ἠγανάκτησεν ἀκούων
τὰ περὶ τῆς ὀλιγαρχίας λεγόμενα, ἀλλ' ὅταν ὁ Πείσαν-

δρος τὸν ἐδίδαξε σαφῶς ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἄλλο μέσον σωτηρίας, ἐνέδωκε τόσον ὑπὸ φόβου ὅσον καὶ ὑπὸ ἐλπίδος προσεχοῦς μεταβολῆς. Ἐψηφίσαντο λοιπὸν νὰ μεταβῇ ὁ Πείσανδρος μετ' ἄλλων δέκα παρὰ τῷ Τισσαφέρνει καὶ τῷ Ἀλκιβιάδῃ διὰ νὰ συννενοθηῇ μετ' αὐτῶν περὶ τῶν ληπτέων μέτρων· συγχρόνως δὲ, ἐπειδὴ ὁ Πείσανδρος κατηγορήσε τὸν Φρύνιχον, ἀφῆρσαν ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ συνάρχοντος Σκιρωνίδου τὴν στρατηγίαν καὶ ἐπεμψαν ἀντ' αὐτῶν ὡς στρατηγοὺς τῶν πλοίων τὸν Διομέδοντα καὶ τὸν Λέοντα. Ὁ Πείσανδρος, πεπεισμένος ὅτι ὁ Φρύνιχος δὲν ἦτο εὐνοϊκῶς διατεθειμένος ὑπὲρ τῆς καθόδου τοῦ Ἀλκιβιάδου, τὸν διέβαλε λέγων ὅτι εἶχε προδώσει τὴν Ἰασον καὶ τὸν Ἀμόργην. Ἐπισκεφθεὶς δὲ ὅλας τὰς συνωμοσίας ⁽¹⁾ αἵτινες ὑπῆρχον πρότερον εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ τὰς δίκας καὶ τὰς ἀρχάς, ταῖς συνέστησε νὰ ἐνωθῶσι καὶ νὰ συνδιασκεφθῶσι περὶ τῆς καταλύσεως τῆς δημοκρατίας. Τέλος δὲ ἀφοῦ διευθέτησε τὰ πάντα διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὰς ἀναβολάς, ἐπέβιβάσθη μετὰ τῶν δέκα πολιτῶν ὅπως μεταβῇ παρὰ τῷ Τισσαφέρνει.

55. Ὁ δὲ Λέων καὶ ὁ Διομέδων, κατὰ τὸν αὐτὸν χειμῶνα, φθάσαντες ἤδη εἰς τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων, διευθύνθησαν ἐναντίον τῆς Ῥόδου, εὖρον ἐκεῖ ἀνειλκυμένα εἰς τὴν ξηρὰν τὰ πλοῖα τῶν Πελοποννησίων, καὶ ἀφοῦ ἀπέβησαν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐνίκησαν εἰς μάχην

(1) Σωματεῖα ἢ ἐταιρίαι τῶν ὁποίων τὰ μέλη ὑπεχρεοῦντο μεθ' ὅρκου νὰ παρέχωσιν ἀμοιβαίαν ὑποστήριξιν εἴτε προκειμένῃ περὶ ὑποψηφιότητος πολιτικῶν ἀξιωματίων εἴτε περὶ δικαστικῶν ὑποθέσεων.

τοὺς δραμόντας εἰς βοήθειαν Ῥοδίους, ἐπέστρεψαν εἰς Χάλκην καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἐντεῦθεν μᾶλλον ἢ ἐκ τῆς Κω ἔκαμνον τὸν πόλεμον, διότι ἐντεῦθεν ἡδύναντο νὰ παρατηρῶσι καλλίτερον τὰς κινήσεις τοῦ Πελοποννησιακοῦ στόλου. Ἦλθε δὲ εἰς τὴν Ῥόδον Λάκων τις, ὁ Ξενοφαντίδας, πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Πεδάριτου καὶ ἀνήγγειλεν ὅτι τὰ τεῖχη τῶν Ἀθηναίων εἶχον συντελεσθῆ καὶ ὅτι αἱ ἐν Χίῳ ὑποθέσεις τῶν Πελοποννησίων ἐκινδύνευον νὰ καταστραφῶσιν ἐὰν δὲν ἔσπευδον εἰς βοήθειαν μεθ' ὅλου τοῦ στόλου. Διανοοῦντο δὲ οἱ Πελοποννήσιοι νὰ πράξωσι τοῦτο ὅτε ὁ Πεδάριτος αὐτοπροσώπως, ἔχων τὰ περὶ αὐτὸν ἐπικουρικὰ στρατεύματα καὶ τοὺς Χίους, προσέθελε πανστρατιᾷ τὰ ὀχυρώματα τὰ ὅποια εἶχον ἐγείρει οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τὰς ναῦς, ἐκυρίευσε μέρος τι αὐτῶν καὶ ἔλαβε πλοῖα τινα ἐκ τῶν εἰς τὴν ξηρὰν ἀνειλκυσμένων. Δραμόντων δὲ τῶν Ἀθηναίων εἰς βοήθειαν καὶ τρεψάντων εἰς φυγὴν τοὺς Χίους πρώτους, νικᾶται ἔπειτα καὶ ὁ λοιπὸς στρατός. Ὁ Πεδάριτος ἐφονεύθη, καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Χίων, καὶ πολλὰ ὄπλα ἐλήφθησαν.

56. Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ μὲν Χῖοι ἐπολιορκήθησαν στενότερον διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης καὶ ἐνέσκηψεν εἰς αὐτοὺς μέγας λιμὸς, οἱ δὲ περὶ τὸν Πείσανδρον πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων ἐλθόντες πρὸς τὸν Τισσαφέρνην προέτεινον συμβιβασμόν. Ἀλλ' ὁ Ἀλκιβιάδης μὴ ἐμπιστευόμενος πολὺ εἰς τὸν Τισσαφέρνην (ὅστις ἐφοβεῖτο περισσότερον τοὺς Πελοποννησίους καὶ ἤθελε συμφῶνως μετὰ τὰς διδασκαλίας τοῦ Ἀλκιβιάδου, νὰ κατατρίβῃ ἀμφοτέρους) κατέφυγεν εἰς τὸ ἐξῆς στρατήγημα. Νὰ διαλυθῶσιν αἱ διαπραγματεύσεις ἐνεκα ὑπερβολικῶν ἀξιώσεων τοῦ Τισσαφέρνους. Νομίζω δὲ ὅτι καὶ ὁ Τισσαφέρνης

ἤθελε τὸ αὐτό· ἀλλ' οὗτος μὲν ἔνεκα φόβου, ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης, μάρτυς τῶν δισταγμῶν ἐκείνων, ἤθελε νὰ κρύψῃ ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους τὴν ἰδίαν τοῦ ἀδυναμίας. Ἐπροτίμησε λοιπὸν νὰ φερθῇ οὕτως ὥστε νὰ πιστεύσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι ὅτι ὁ Τισσαφέρνης ἐπεθύμει μὲν νὰ ἔλθῃ εἰς συμβιβασμὸν, ἀλλ' ὅτι δὲν ἦτο εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰς παραχωρήσεις των. Ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁμιλῶν ἐν ὀνόματι τοῦ Τισσαφέρνου καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτοῦ, τοσοῦτον ὑπερβολικὰς ἀξιώσεις ὑπέβαλεν, ὥστε οἱ Ἀθηναῖοι, μὲ ὅλην τὴν θέλησιν ἣν εἶχον νὰ παραδεχθῶσι τὰ πάντα, ἐσκανδαλίσθησαν. Ὁ Τισσαφέρνης καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἠξίουσαν νὰ παραχωρηθῇ ὅλη ἡ Ἰωνία, αἱ παρακείμεναι νῆσοι καὶ διάφορα ἄλλα μέρη τὰ ὅποια οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἤρνηθησαν· τέλος ὁ Ἀλκιβιάδης, εἰς τὴν τρίτην συνδιάσκεψιν, φοβηθεὶς μήπως ἐννοήσωσιν ὅτι οὐδὲ ὅλως ἴσχυεν, ἐζήτησε παρὰ τῶν Ἀθηναίων νὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς τὸν βασιλεῖα νὰ ναυπηγῇ πλοῖα καὶ νὰ περιπλῇ τὴν χώραν τοῦ διευθυνόμενος ὅπου καὶ μὲ ὅσα πλοῖα ἤθελε. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέβαλον πᾶσαν ὑπομονήν· βλέποντες ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ συμβιβασθῶσιν ἐπὶ τοιούτων βάσεων καὶ ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης τοὺς εἶχεν ἐξαπατήσει, ἀπεμακρύνθησαν ὀργισμένοι καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Σάμον.

57. Ὁ δὲ Τισσαφέρνης, εὐθὺς μετὰ ταῦτα καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χειμῶνα, μεταβαίνει εἰς Καῦνον διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τοὺς Πελοποννησίους εἰς τὴν Μίλητον, νὰ συνολογήσῃ μετ' αὐτῶν νέας συνθήκας οἰασθήποτε, νὰ τοῖς παρέξῃ τροφὰς καὶ νὰ μὴ διαλύσῃ ἐντελῶς τὴν πρὸς αὐτοὺς φιλίαν, φοβούμενος μήπως ἐν ἐλλείψει μέσων διὰ νὰ διατηρήσῃ πολλὰ πλοῖα, οἱ Πελοποννησῖοι, ἀναγκαζόμενοι νὰ ναυμαχήσασιν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἡττη-

θῶσιν, ἢ, κενουμένων τῶν πλοίων των, κατορθώσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ πράξωσιν ὅ,τι ἤθελον, χωρὶς νὰ λάβωσιν ἀνάγκην αὐτοῦ· πρὸ πάντων ὅμως ἐφοβεῖτο μήπως θηρώσωσι τὴν ἡπειρον ὅπως προμηθευθῶσι τροφάς. Κατόπιν λοιπὸν τῶν ὑπολογισμῶν τούτων καὶ συμφώνως μὲ τὸ γχέδιον τὸ ὁποῖον εἶχε νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἰσορροπίαν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ἐπρονόησε καὶ προσεκάλεσε τοὺς Πελοποννησίους, τοῖς παρέσχε τροφάς καὶ ἐκλείσε μετ' αὐτῶν τρίτην συνθήκην τὴν ἐξῆς.

58. «Κατὰ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Δαρείου, ἐφορεύοντος δὲ ἐν Λακεδαιμόνι τοῦ Ἀλεξίππιδᾶ, ἐγένοντο συνθῆκαι ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Μαιάνδρου μεταξὺ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων ἀφ' ἐνός, καὶ ἀφ' ἐτέρου τοῦ Τισσαφέρνους, τοῦ Ἱεραμένου καὶ τῶν παίδων τοῦ Φαρνάκου, ἀφορῶσαι τὰς ὑποθέσεις τοῦ βασιλέως, τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων. Ὅλη ἡ χώρα τοῦ βασιλέως ἣτις ἀποτελεῖ μέρος τῆς Ἀσίας νὰ μένῃ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν του καὶ νὰ διαθέτῃ αὐτὴν ὅπως βούλεται. Οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι νὰ μὴ εἰσέρχωνται μὲ κακὸν σκοπὸν εἰς τὴν χώραν τοῦ βασιλέως, μήτε ὁ βασιλεὺς νὰ εἰσέρχεται ἐπὶ κακῷ σκοπῷ εἰς τὴν χώραν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων. Ἐάν τις ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων ἢ ἐκ τῶν συμμάχων ἐπέλθῃ ἐπὶ κακῷ κατὰ τῆς χώρας τοῦ βασιλέως, νὰ ἐμποδίζωσιν αὐτὸν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι. Ὅμοίως, ἐάν τις ἐκ τῶν ὑπηκόων τοῦ βασιλέως ἐπέλθῃ κατὰ τῆς χώρας τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων μὲ σκοπὸν ἐχθρικόν, νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς. Ὁ Τισσαφέρνης θὰ παρέξῃ τὰς συμπεφωνημένας τροφάς εἰς τὸν παρόντα στόλον μέχρι τῆς ἐλευσεως τοῦ βασιλικοῦ

στόλου. Μετὰ τὴν ἔλευσιν τῶν πλοίων τοῦ βασιλέως, ἂν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι θέλωσι νὰ διατηρήσωσιν ἰδίαις δαπάναις τὰ ἑαυτῶν πλοῖα, εἶναι κύριοι νὰ τὸ πράξωσιν· ἂν δὲ προτιμῶσι νὰ λαμβάνωσι παρὰ τοῦ Τισσαφέρνους τὸν ὑποσχεθέντα μισθόν, ὁ Τισσαφέρνης θὰ τὸν παρέχῃ· ἀλλ' ἅμα τελειώσῃ ὁ πόλεμος, οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι εἶναι ὑπόχρεοι νὰ ἀποδώσωσιν εἰς τὸν Τισσαφέρνην ὅσα χρήματα ἤθελον λάβει. Ὅταν φθάσωσι τὰ πλοῖα τοῦ βασιλέως, ὁ στόλος τῶν Λακεδαιμονίων, τῶν συμμάχων καὶ τοῦ βασιλέως θὰ κάμνωσι τὸν πόλεμον ἀπὸ κοινοῦ, ὅπως ἤθελον ἀποφασίσῃ ὁ Τισσαφέρνης, οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι· ἂν δὲ θελήσωσι νὰ παύσωσι τὸν πόλεμον, νὰ παύωσιν αὐτὸν ἀπὸ κοινοῦ. »

59. Αἱ μὲν σπονδαὶ τοιαῦται ἐγένοντο. Καὶ μετὰ ταῦτα ὁ Τισσαφέρνης ἡτοιμάζετο καὶ νὰ προσκαλέσῃ, ὅπως εἶχε συμφωνηθῇ, τὰ Φοινικικὰ πλοῖα, καὶ νὰ ἐκπληρώσῃ ὅλας τὰς ὑποσχέσεις του· τοῦλάχιστον ἤθελε νὰ φαίνετο ὅτι ἐνησχολεῖτο περὶ τούτων.

60. Οἱ δὲ Βοιωτοί, τελευτώντος ἤδη τοῦ χειμῶνος, ἐκυρίευσαν διὰ προδοσίας τὸν Ὀρωπὸν ἐντὸς τοῦ ὑπολοίπου ἐφρούρουν Ἀθηναῖοι. Συνέπραξαν δὲ εἰς τοῦτο Ἑρετριεῖς τινες καὶ αὐτοὶ οἱ Ὀρώπιοι οἵτινες ὑπεκίνουν τὴν ἀποστασίαν τῆς Εὐβοίας, διότι ἐνόσω οἱ Ἀθηναῖοι κατεῖχον τὸν Ὀρωπὸν, κείμενον ἀπέναντι τῆς Ἑρετρίας, οὔτε ἡ πόλις αὕτη οὔτε ἡ ἄλλη Εὐβοία ἠδύνατον ἄ ἦναι ἀσφαλῆς. Οἱ Ἑρετριεῖς, κύριοι γενόμενοι τοῦ Ὀρωποῦ, μετέβησαν εἰς τὴν Ῥόδον διὰ νὰ προσκαλέσωσι τοὺς Πελοποννησίους εἰς τὴν Εὐβοίαν· ἀλλ' οὗτοι ἐκλινον μᾶλλον νὰ βοηθήσωσι τὴν Χίον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πολιορκου-

μένην. Ἀνεχώρησαν δὲ οἱ Πελοποννήσιοι ἐκ τῆς Ῥόδου καὶ ἔπλεον ἤδη μεθ' ὅλου τοῦ στόλου, ὅτε, φθάσαντες πλησίον τοῦ Τριοπίου, διέκρινον εἰς τὸ πέλαγος τὰ πλοῖα τῶν Ἀθηναίων ἐρχόμενα ἐκ τῆς Χάλκης. Ἐπειδὴ ὁμοῦ κανὲν ἐκ τῶν δύο μερῶν δὲν ἤθελε νὰ ἀρχίσῃ τὴν ἐπίθεσιν, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἀπεχώρησαν εἰς τὴν Σάμον, οἱ δὲ Πελοποννήσιοι εἰς τὴν Μίλητον. Τότε ἀνεγνώρισαν ὅτι ἦτο ἀδύνατον ἄνευ ναυμαχίας νὰ βοηθήσωσι τὴν Χίον. Ἐν τούτοις ἔληξεν ὁ χειμῶν, καθὼς καὶ τὸ εἰκοστὸν ἔτος τοῦ πολέμου τούτου τὸν ὁποῖον συνέγραψεν ὁ Θουκυδίδης.

61. Κατὰ τὸ ἀκόλουθον θέρος ⁽¹⁾ ἅμα τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔαρος ὁ Σπαρτιάτης Δερκυλίδας ἐπέμφθη διὰ ξηρᾶς μετ' ὀλίγου στρατοῦ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον διὰ νὰ ἐπαναστατήσῃ τὴν Ἀβυδὸν, ἀποικίαν τῶν Μιλησίων. Οἱ Χῖοι, καθ' ὃν καιρὸν ὁ Ἀστύοχος ἠπόρει πῶς νὰ τοὺς βοηθήσῃ, πεισθέντες ὑπὸ τῆς πολιορκίας ἠναγκάσθησαν νὰ ναυμαχήσωσιν. Ὁ Ἀστύοχος ἦτο ἀκόμῃ εἰς τὴν Ῥόδον ὅτε οἱ Χῖοι, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πεδαρτίου, ἔλαβον ἐκ Μιλήτου ὡς ἄρχοντα τὸν Σπαρτιάτην Λέοντα ὅστις συνέπλευσεν ὡς ἐπιβάτης μετὰ τοῦ Ἀντισθένους· ἔλαβον ἐπίσης καὶ δώδεκα πλοῖα τὰ ὁποῖα ἐστάθμευον εἰς τὴν Μίλητον καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων πέντε ἦσαν τῶν Θουρίων, τέσσαρα τῶν Συρακουσῶν, ἓν τῶν Ἀναίων, ἓν τῆς Μιλήτου καὶ ἓν ἀνῆκον εἰς τὸν Λέοντα. Ἐπεξελθόντες οἱ Χῖοι πανδημεὶ κατέλαβον θέσιν τινὰ ὀχυρὰν καὶ συγχρόνως τὰ τριακονταεξ πλοῖά των προχωρήσαντα κατὰ τῶν τριακονταδύο τῶν Ἀθηναίων ἐναυμάχησαν. Ἡ συμπλοκὴ

(1) Εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου, 411 π. Χ.

ἐγένετο πεισματώδης· ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο ἤδη ἀργά, οἱ Χῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι χωρὶς νᾶ ἡττηθῶσιν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν.

62. Εὐθύς μετὰ ταῦτα, ἐξελθόντος τοῦ Δερκυλίδου πεζῇ ἐκ τῆς Μιλήτου, ἐπανεστῆ ἡ ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ Ἀβύδος καὶ συνετάχθη μὲ τὸ μέρος τοῦ Δερκυλίδου καὶ Φαρναβάζου· τὸ αὐτὸ δὲ ἔπραξε μετὰ δύο ἡμέρας καὶ ἡ Λάμψακος. Ὁ Στρομβιχίδης, μαθὼν ἐν τῇ Χίῳ τὴν εἶδῃσιν ταύτην, ἦλθεν εἰς βοήθειαν μὲ εἰκοσιτέσσαρα πλοῖα τῶν Ἀθηναίων, ἐξ ὧν τινὰ ἔφερον ὀπλίτας. Νικήσας εἰς μάχην τοὺς ἐπεξελθόντας Λαμψακηνοὺς ἐκυρίευσεν ἀναιμωτὶ τὴν Λάμψακον, ἀτείχιστον οὖσαν· διαρπάσας δὲ σκεύη καὶ ἀνδράποδα καὶ ἀποκαταστήσας εἰς τὰς κατοικίας των τοὺς ἐλευθέρους ἀνδρας, διευθύνθη κατὰ τῆς Ἀβύδου. Ἀλλ' ἐπειδὴ μήτε οἱ κάτοικοι αὐτῆς παρεδίδοντο μήτε αὐτὸς ἡδυνήθη νᾶ κυριεύσῃ τὴν πόλιν ἐξ ἐφόδου, ἔπλευσε πρὸς τὴν ἀντιπέραν τῆς Ἀβύδου παραλίαν καὶ κατέστησε τὴν Σηστόν, πόλιν τῆς Χερσονήσου, τὴν ὁποίαν κατεῖχον ἄλλοτε οἱ Μῆδοι, φρούριον καὶ σκοπιὰν ὅλου τοῦ Ἑλλησπόντου.

63. Τότε οἱ Χῖοι ἐγένοντο μᾶλλον θαλασσοκράτορες· οἱ δὲ Πελοποννήσιοι οἵτινες ἦσαν εἰς τὴν Μίλητον καθῶς καὶ ὁ Ἀστύοχος, μαθόντες τὴν εἶδῃσιν τῆς ναυμαχίας καὶ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Στρομβιχίδου καὶ τοῦ στόλου του, ἀνέλαβον θάρρος. Ὁ Ἀστύοχος μετέβη μετὰ δύο πλοίων εἰς τὴν Χίον, παρέλαβε τὰ ἐκεῖ πλοῖα, καὶ μεθ' ὅλου τοῦ στόλου ἔπλευσε κατὰ τῆς Σάμου· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες ἐδυσπίστουν τότε πρὸς ἀλλήλους, δὲν ἐπροχώρησαν κατ' αὐτοῦ, ἐπέστρεψεν εἰς

τὴν Μίλητον· κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, καὶ μάλιστα ὀλίγον πρότερον, ἡ δημοκρατία κατελύθη εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁ Πείσανδρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ πρέσβεις ἐπιστρέψαντες εἰς τὴν Σάμον ἀφοῦ ἐγκατέλιπον τὸν Τισσαφέρην, ἀποκατέστησαν βεβαιότερον τὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ ἔπεισαν τοὺς Σαμίους, μολονότι ἐπαναστάντας ἄλλοτε κατ' ἀλλήλων ὑπὲρ τῆς καταλύσεως τῆς ὀλιγαρχίας, νὰ παρακινήσωσι τοὺς δυνατοὺς νὰ παραδεχθῶσι τὸ ὀλιγαρχικὸν πολίτευμα. Συγχρόνως οἱ Ἀθηναῖοι οἵτινες ἦσαν εἰς τὴν Σάμον συνεσκέφθησαν καὶ ἔκρινον κατάλληλον νὰ παραιτηθῶσι τοῦ Ἀλκιβιάδου ἀφοῦ δὲν ἤθελε νὰ τοὺς βοηθήσῃ καὶ ἀφοῦ δὲν ἦτο κατάλληλος νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν· νὰ ἐπιτηρῶσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὰς ὑποθέσεις των, ἀφοῦ εὐρίσκοντο ἤδη ἐν κινδύνῳ· νὰ ἐπιμείνωσι συγχρόνως εἰς τὸν πόλεμον, καὶ λαμβάνοντες προθύμως ἐκ τῆς ἰδίας των περιουσίας, νὰ παρέξωσι χρήματα καὶ ὅ,τι ἄλλο ἤθελε κριθῇ ἀναγκαῖον· διότι δὲν εἰργάζοντο πλέον δι' ἄλλους ἢ δι' ἑαυτοὺς.

61. Μετὰ τὰς τοιαύτας πρὸς ἀλλήλους παρακλήσεις, ἐπεμψαν ἀμέσως εἰς τὰς Ἀθήνας τὸν Πείσανδρον καὶ τοὺς ἡμίσεις τῶν πρέσβων διὰ νὰ διευθύνωσι τὰς ἐκεῖ ὑποθέσεις, μὲ τὴν διαταγὴν νὰ ἀποκαταστήσωσι τὴν ὀλιγαρχίαν εἰς ὅλας τὰς ὑπηκόους πόλεις ὅπου ἤθελον προσεγγίσει· τοὺς δὲ ἄλλους ἡμίσεις ἐπεμψαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τῆς κυριαρχίας τῶν Ἀθηναίων· ὁ Διοτρέφης, ἐκλεχθεὶς ἄρχων τῆς Θράκης καὶ εὐρισκόμενος τότε εἰς τὴν Χίον, διετάχθη νὰ μεταβῇ εἰς τὴν θέσιν του. Φθάσας εἰς Θάσον κατέλυσε τὴν δημοκρατίαν· ἀλλὰ μόλις παρῆλθον δύο μῆνες ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ, οἱ Θάσιοι ὠχύρωσαν τὴν πόλιν των

κρίνοντας ὅτι δὲν εἶχον πλέον ἀνάγκην τῆς ὀλιγαρχίας τῶν Ἀθηναίων καὶ περιμένοντες ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων τὴν ἐλευθερίαν των. Ἄλλως τε ὑπῆρχον ἐξω, εἰς τὴν Πελοπόννησον, τινὲς τῶν συμπατριωτῶν των ἐξορισθέντες ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Οἱ ἐξόριστοι δὲ οὗτοι ἐνῆργουν, συνεννοούμενοι μετὰ τῶν ἐν τῇ Θάσῳ φίλων των, νὰ κομίσωσι στόλον καὶ νὰ ἐπαναστατήσωσι τὴν πόλιν. Ἡ τύχη τοὺς ἐδοκίμησε τὰ μάλιστα. Ἡ πόλις ἐστηρίχθη ἀνευ κινδύνου καὶ ἡ δημοκρατία, ἣτις ἀντέστη εἰς τὰ πραττόμενα, κατελύθη. Εἰς τὴν Θάσον λοιπὸν τὰ πράγματα ἀπέβησαν ἄλλως παρ' ὅ,τι εἶχον κρίνει οἱ ἐν Ἀθήναις ὀλιγαρχικοὶ, καὶ βεβαίως τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ παρὰ πολλοῖς ἄλλοις ὑπηκόοις· διότι αἱ πόλεις σωφρονισθεῖσαι καὶ ἔχουσαι ἐλευθερίαν ἐνεργείας, ἐχώρησαν πρὸς τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν μὴ προτιμήσασαι τὴν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων προσφερομένην ὑπουλὸν αὐτονομίαν (1).

65. Οἱ δὲ μετὰ τοῦ Πεισάνδρου παραπλέοντες κατέλυον, ὅπως εἶχεν ἀποφασισθῇ, τὴν δημοκρατίαν ἐν ταῖς πόλεσιν· ἔλαβον ἐπίσης ἔνθεν κακεῖθεν ὀπλίτας τινὰς ὡς ἐπικούρους καὶ ἔφθασαν εἰς τὰς Ἀθήνας ὅπου εὗρον τὰ πλεῖστα προπαρασκευασθέντα ὑπὸ τῶν ἐταίρων. Τῷ ὄντι τινὲς τῶν νεωτέρων, σχηματίσαντες ἐταιρίαν, ἐφόνευσαν κρυφίως Ἀνδροκλέα τινὰ προεστῶτα τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος καὶ συντελέσαντα τὰ μέγιστα εἰς τὸν ἐξορισμὸν τοῦ Ἀλκιβιάδου. Ἀποκτείνοντες αὐτὸν, ἤθελον καὶ τὸν δημαγωγὸν νὰ πλήξωσι καὶ νὰ ἀρέσωσιν εἰς τὸν Ἀλκιβιάδην τοῦ ὁποίου ἡ ἐπάνοδος ἐφαίνετο προσεχῆς.

(1) Κατ' ἄλλα κείμενα εὐνομίαν.

καὶ ὅστις ἔμελλε νὰ τοῖς προμηθεύῃ τὴν φιλίαν τοῦ Τισσαφέρους. Διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου ἐξέβαλον ἐκ τοῦ μέσου κρυφίως καὶ ἄλλους τινὰς ἀντιπάλους καὶ ἐπὶ πλέον ἐδημοσίευσαν, διὰ λόγου ἐκ μακροῦ χρόνου προετοιμασθέντος, ὅτι αἱ μόναι μισθοφόροι θέσεις εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ἦσαν αἱ τοῦ στρατοῦ καὶ ὅτι ἡ διεύθυνσις τῶν κοινῶν ὑποθέσεων δὲν θὰ ἀνῆκεν εἰμὴ εἰς πεντακισχιλίους, καὶ ἐκ τούτων πάλιν θὰ προετιμῶντο οἱ μᾶλλον ἱκανοὶ εἰς τὸ νὰ ὠφελῶσι τὴν πολιτείαν διὰ τῶν χρημάτων καὶ τῶν σωμάτων των.

66. Τὸ μέτρον τοῦτο ἦτο εὐπρεπὲς πρὸς τοὺς πλείους, καθότι ἡ πόλις θὰ ἐκυβερνᾶτο μόνον παρ' ἐκείνων οἵτινες ἔμελλον ἐπίσης νὰ μεταβάλῃσι τὸ πολίτευμα. Ἐν τούτοις ὁ λαὸς καὶ ἡ διὰ τῶν κυάμων ἐκλεγομένη βουλὴ συνήρχοντο ἀκόμῃ, ἀλλ' οὐδὲν ἀπεφάσιζον ἄνευ τῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν συνωμοσάντων μὲ τοὺς ὁποίους εἶχον συνενωθῇ καὶ οἱ ῥήτορες οἵτινες προεζήταζον πάντα ὅσα ἔμελλον νὰ προταθῶσιν. Οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ἀντείπῃ εἰς τοῦτο, διότι ἐφοβοῦντο τὴν συνωμοσίαν ἣτις ἐφαίνετο πολυάριθμος· ἐὰν δέ τις ἀντέλεγεν, ἀμέσως ἐφρονέυετο διὰ τινος τρόπου ἐπιτηδείου. Τοὺς δολοφόνους οὔτε τοὺς ἐζήτουν, οὔτε ἐὰν τοὺς ὑπωπτεύοντο τοὺς ἐτιμῶρουν. Ὁ λαὸς ἡσύχαζε, καὶ ὁ τρόμος αὐτοῦ ἦτο τοιοῦτος ὥστε καὶ σιωπῶν ἐνόμιζε κέρδος ἐὰν διέφευγε τὴν βίαν. Ἡ ἰδέα ὅτι οἱ συνωμόται ἦσαν πλείοτεροι παρ' ὅσοι ἦσαν ἀληθῶς, κατέβαλλε τὸ πνεῦμά των· ἔνεκα δὲ τοῦ μεγέθους τῆς πόλεως καὶ διότι δὲν ἐγνωρίζοντο ἀμοιβαίως, ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐξακριβώσωσι τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν· τούτου ἔνεκα οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ἐκμυστηρευθῇ τὴν ἀγανάκτησίν του εἰς τινὰ διὰ νὰ σκεφθῇ μετ' αὐτοῦ περὶ ἐκδικήσεως,

διότι τότε θὰ εἶχεν ἀνάγκην νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν τυ-
χόντα ἄγνωστον ἢ πρὸς ὑποπτον. Ἡ δυσπιστία ἦτο γε-
νικὴ εἰς τὸ δημοκρατικὸν κόμμα καὶ ὅλοι ὑπώπτευσον
ἀλλήλους ὅτι μετεῖχον τῆς συνωμοσίας, πρὸ πάντων ἀπό-
του συμπεριελήφθησαν εἰς αὐτὴν καὶ ἄνθρωποι τοὺς ὁ-
ποίους οὐδέποτε ἤθελε πιστεύσει τις ἱκανοὺς νὰ τραπῶσι
πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν. Οὗτοι παρήγαγον μεταξὺ τοῦ λαοῦ
ἀνησυχίαν ὑπερβάλλουσαν καὶ συντέλεσαν πλείοτερον
παντὸς ἄλλου εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῶν ὀλιγαρχικῶν, κα-
ταστήσαντες βεβαίαν τὴν δυσπιστίαν τοῦ δήμου πρὸς
ἐαυτόν.

67. Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῶν Ἀθηναίων ὅτε
ἔφθασαν εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Πείσανδρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ
οἵτινες ἀμέσως ἤρχισαν νὰ ἐνεργῶσι διὰ νὰ συντελεσθῇ
ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ἤρξατο. Καὶ πρῶτον μὲν συνεκάλεσαν
τὸν λαὸν καὶ προέτεινον νὰ ἐκλεχθῶσι δέκα συντάκται
ἔχοντες πᾶσαν πληρεξουσιότητα διὰ νὰ παρουσιάσωσιν
εἰς τὸν λαὸν ἐν προσδιωρισμένη ἡμέρᾳ τὸ σχέδιον τὸ
ὅποῖον ἤθελαν συντάξει περὶ τοῦ προσφοροτέρου τρόπου νὰ
διοικηθῇ ἡ πόλις· ἔπειτα, ἅμα ἔφθασεν ἡ ἡμέρα ἐκείνη,
συνεκάλεσαν τὴν συνέλευσιν ἐν τόπῳ κλειστῷ, εἰς τὸν
Κολωνόν. Εἶναι δὲ ὁ Κολωνὸς ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος ἐξω
τῆς πόλεως ἀπέχον δέκα σταδίους. Οἱ συντάκται ἐκεῖνοι
οὐδὲν ἄλλο προέτεινον εἰμὴ νὰ ἐπιτραπῇ εἰς ἕκαστον
Ἀθηναῖον τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφέρῃ τὴν γνώμην τὴν ὁποίαν
ἤθελεν· ἀλλ' ἐπέβαλον μεγάλας ποινὰς ἐναντίον ἐκείνου
ὅστις ἤθελε κατηγορήσει ἐπὶ παραβιάσει τῶν νόμων ἢ ἐπὶ
οἰαδήποτε ἄλλῃ αἰτίᾳ τὸν ποιοῦντα χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας
ταύτης. Ἀνεκνήρυχθη τότε ἐπισήμως ὅτι καμμία ἀρχὴ
δὲν θὰ ἐξήσκειτο τοῦ λοιποῦ ὅπως ἐξήσκειτο πρότερον,

καὶ ὅτι κατηργοῦντο αἱ ἔμμισθοι θέσεις· ὅτι θὰ ἐξελέγοντο πέντε πρόεδροι, οἵτινες θὰ ἐξέλεγον ἑκατὸν ἄνδρας τῶν ὁποίων ἕκαστος θὰ εἶχε περὶ ἑαυτὸν τρεῖς· ὅτι οἱ τετρακόσιοι οὗτοι, εἰσερχόμενοι εἰς τὸ βουλευτήριον, ἤθελον διοικῆ μετὰ πάσης πληρεξουσιότητος ὅπως ἤθελον κρίνει προτιμότερον καὶ ἤθελον συγκαλῆ τοὺς πεντακισχιλίους ὁσάκις τοῖς ἐφαίνετο εὐλογον.

68. Ὁ εἰπὼν τὴν γνώμην ταύτην ἦτο ὁ Πείσανδρος ὅστις καὶ καθ' ὅλα τὰ ἄλλα συνετέλεσεν ἀναφανδὸν καὶ προθυμότερα πρὸς κατάλυσιν τῆς δημοκρατίας. Ἀλλ' ἐκεῖνος ὅστις συνέλαβε τὸ σχέδιον τῆς ἀποφάσεως ταύτης καὶ ὅστις τὸ ἠτοίμασε πρὸ πολλοῦ, ἦτο ὁ Ἀντιφῶν, εἰς τῶν ἐναρετοτέρων ἀνδρῶν οἵτινες ὑπῆρχον τότε εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁ Ἀντιφῶν διεκρίνετο περὶ τὸ συλλαμβάνειν καὶ ἐκφράζειν τὰς σκέψεις του· ἐκουσίως οὐδέποτε ἐνεφανίζετο εἰς τὰς δημοσίας συναθροίσεις μήτε εἰς τὰς γενικὰς συζητήσεις· διὰ τοῦτο ἦτο ὑποπτος εἰς τὸν λαὸν διὰ τὴν φήμην τῆς αὐστηρότητός του· ἀλλ' εἰς ἐκείνους οἵτινες ἠγωνίζοντο εἴτε ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων εἴτε ἐνώπιον τοῦ δήμου, ἢ ὑποστήριξις μόνου τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἦτο πάσης ἄλλης ὠφελιμωτέρα διὰ τοὺς συμβουλευομένους αὐτόν. Ὅταν δὲ βραδύτερον, οἱ πεσόντες τετρακόσιοι ἐκακοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ, κατηγορηθεὶς ὡς ὁπαδὸς τῶν καὶ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, φαίνεται ὑπερβαλὼν ὅλους τοὺς συγχρόνους του ῥήτορας διὰ τὴν λαμπρότητα τοῦ λόγου τὸν ὁποῖον ἀπήγγειλε πρὸς ὑπεράσπισίν του. Καὶ ὁ Φρύνιχος ἐπίσης ὑπῆρξεν εἰς τῶν ἐνθερμότερων ὁπαδῶν τῆς ὀλιγαρχίας, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ ἤξευρεν ὅτι ἐγίνωσκεν ὅλας τὰς ἐν τῇ Σάμῳ πρὸς τὸν Ἀστυόχον

ῥαδιουργίας του. Ἐνόμιζεν ἄλλως τε, ὕπερ καὶ ὀρθόν, ὅτι οὐδέποτε ὁ Ἀλκιβιάδης θὰ ἐπετύγχανε τὴν ἀνάκλησιν του παρὰ τῶν ὀλιγαρχικῶν. Περιπλεχθεὶς δὲ ἄπαξ εἰς τὸν κίνδυνον, ἔδειξε μεγίστην σταθερότητα. Μεταξὺ τῶν πρώτων οἵτινες κατέλυσαν τὴν δημοκρατίαν ἦτο καὶ ὁ Θηραμένης ὁ τοῦ Ἀγνωνος ὅστις δὲν ἐστέρειτο μήτε εὐγλωττίας μήτε κρίσεως. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἄπορον ἐὰν ἡ ἐπιχείρησις αὕτη, ὠργανωθείσα ὑπὸ τοιούτων συνετῶν καὶ πολλῶν ἀνδρῶν, ἐπέτυχε καίπερ μεγάλη οὐσα· διότι ἦτο πολὺ δύσκολον, ἑκατὸν ἔτη μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν τυράννων, νὰ στερήσῃ τῆς ἐλευθερίας του τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, ὅχι μόνον ἀσυνειθιστον εἰς τὸ ὑπακούειν, ἀλλὰ μᾶλλον συνειθισμένον, ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῆς περιόδου ταύτης, νὰ ἄρχῃ ἄλλων.

69. Ἄμα ἡ ἐκκλησία ἐκύρωσε ταῦτα οὐδενὸς ἀντεπόντος, διελύθη καὶ ἰδοὺ διὰ τίνος τρόπου ἔπειτα εἰσήγαγον τοὺς τετρακοσίους εἰς τὸ βουλευτήριον. Ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν πάντοτε ἑνοπλοὶ εἴτε ἐπὶ τῶν τειχῶν εἴτε εἰς τὰς τάξεις των ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν οἵτινες κατεῖχον τὴν Δεκέλειαν. Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἄφησαν νὰ ἀναχωρήσωσιν ὥς τὸ σῦνηθες ὅλους ὅσοι δὲν ἐνείχοντο εἰς τὴν συνωμοσίαν, ἐνῷ εἰδοποίησαν τοὺς συνωμώτας νὰ ἡσυχάζωσιν ὅχι εἰς τὰς θέσεις των ἀλλὰ μακρὰν, καὶ ἐάν τις ἐπειρᾶτο νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὰ πραττόμενα, νὰ λάβῃ τὰ ὄπλα καὶ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ. Μεταξὺ δὲ ἐκείνων οἵτινες ἔλαβον τὴν διαταγὴν ταύτην καὶ οἵτινες ἤλθον ὠπλισμένοι πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν, εὐρίσκοντο Ἄνδριοι, Τήνιοι, τριακόσιοι Καρύστιοι καὶ τινες Ἀθηναῖοι ἐκ τῶν ἀποίκων τῆς Αἰγίνης. Τούτων οὕτω διατεταγμένων, οἱ τετρακοῖοι, ἔχοντες ὑπὸ τὰ ἐνδύματά των

ξιφίδια καὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν ἑκατὸν εἰκόσι Ἑλλήνων νεανίσκων τοὺς ὁποίους μετεχειρίζοντο διὰ τὰ τολμήματα ἦλθον εἰς τὸ συμβούλιον τῶν ἀπὸ τοῦ κυάμου βουλευτῶν καὶ τοὺς διέταξαν νὰ ἀναχωρήσωσι λαμβάνοντες τὸν μισθὸν τῶν. Εἶχον δὲ φέρει μεθ' ἑαυτῶν τὴν ἀναγκαίαν ποσότητα διὰ τὸν ὑπολειπόμενον χρόνον καὶ τὴν διένειμον εἰς τοὺς ἐξερχομένους.

70. Βλέποντες τοὺς βουλευτὰς ἀποχωροῦντας ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιστάσεως καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας οὐδὲν κίνημα κάμνοντας ἀλλ' ἡσυχάζοντας, οἱ τετρακόσιοι εἰσῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον, ἐκλήρωσαν μεταξύ τῶν τοὺς πρυτάνεις καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ ἀξιώματά τῶν ἀφοῦ ἐτέλεσαν τὰς συνήθεις εὐχὰς καὶ θυσίας πρὸς τοὺς θεοὺς· ἀλλὰ βραδύτερον μετεποίησαν κατὰ πολὺ τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἀνακαλέσωσι τοὺς ἐξορίστους ἕνεκα τοῦ Ἀλκιβιάδου. Ἐν γένει ἡ διοίκησις τῶν ὑπῆρξε βιαία· τινὰς, ὅσους ἐνόμισαν καλὸν νὰ ἀφαιρέσωσιν ἐκ τοῦ μέσου, ἀπέκτειναν, ἄλλους ἔρριψαν εἰς τὰ δεσμὰ καὶ ἄλλους ἐξώρισαν· ἔπεμψαν δὲ καὶ κήρυκα πρὸς τὸν ἐν τῇ Δακελείᾳ εὐρισκόμενον βασιλέα τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγιν διὰ νὰ τῷ εἴπωσιν ὅτι ἦσαν ἑτοιμοὶ νὰ διαλλαγῶσι, καὶ ὅτι προτιμότερον θὰ ἦτο νὰ συνθηκολογῇ εἰς τὸ ἐξῆς μετ' αὐτῶν παρὰ μὲ τὸν δῆμον ὅστις εἶναι ἀνάξιος ἐμπιστοσύνης.

71. Ἄλλ' ὁ Ἄγης δὲν ἐπίστευεν ὅτι ἡ πόλις ἦτο πλέον ἡσυχος καὶ ὅτι ὁ λαὸς ἐγκατέλιπε τόσον ταχέως τὴν παλαιὰν ἐλευθερίαν· ἐνόμισεν ὅτι ἔρκει νὰ παρουσιασθῇ μετὰ δυνάμεων ὅπως ἐκραγῇ κίνημα ἥδη προητομασμένον, τούτου δὲ ἕνεκα δὲν ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τῶν τετρακοσίων οὐδεμίαν φιλικὴν ἀπόκρισιν,

ἀλλ' ἐξ ἐναντίας προσεκάλεσεν ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἐπικουρίαν πολλήν, καὶ ὀλίγον μετὰ ταῦτα, ἐνώσας τὴν φρουράν τῆς Δεκελείας μετὰ τῶν ἐλθόντων, κατέβη μέχρις ὑπ' αὐτὰ τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων. Ἦλπιζεν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἢ θέλουσι ταραχθῇ καὶ ὑποταχθῇ εὐκολώτερον, ἢ ὅτι ἤθελε κυριεύσει ὅλην τὴν πόλιν ἀναιμωτὲ ἔνεκα τοῦ θορύβου ὅστις πιθανῶς θὰ ἡγείρετο ἐντὸς καὶ ἐκτὸς· τοῦλάχιστον ἐνόμιζεν ὅτι ἤθελε καταλάβει τὰ μακρὰ τεῖχη, ἀφοῦ ταῦτα εἶχον ἐγκαταλειφθῇ ἔρημα. Ἀλλ' ὅταν ἐπλησίασεν, οἱ Ἀθηναῖοι, χωρὶς νὰ φανερώσωσι τὴν ἐλάχιστην κίνησιν ἐντὸς, ἐξήγαγον τοὺς ἱππεῖς καὶ μέρος τι τῶν ὀπλιτῶν, τῶν ψιλῶν καὶ τῶν τοξοτῶν, ἀνέτρεψαν ἐκείνους ἐκ τῶν ἐχθρῶν ὅσοι εἶχον πλησιάσει πολὺ καὶ ἔμειναν κύριοι ὀπλῶν τινῶν καὶ νεκρῶν· τότε ὁ Ἅγισ ἰδὼν ταῦτα ἀπήγαγε πάλιν τὸν στρατὸν, ἐπέστρεψεν εἰς τὸν ἐν Δεκελείᾳ πρότερον σταθμὸν καὶ ἀπέπεμψεν εἰς τὰ ἴδια τοὺς νεωστὶ ἐλθόντας στρατιώτας, ἀφοῦ ἔμειναν οὗτοι ὀλίγας τινὰς ἡμέρας εἰς τὴν χώραν. Οὐχ ᾔττον καὶ μετὰ τοῦτο ἔπεμψαν κήρυκας οἱ τετρακόσιοι πρὸς τὸν Ἅγιν ὅστις τοὺς ὑπεδέχθη μᾶλλον προσηνῶς, καὶ ἐπὶ τῇ συμβουλῇ του ἔπεμψαν πρέσβεις εἰς τὴν Λακεδαίμονα διὰ νὰ συνδιαλλαγῶσιν.

72. Πέμπουσι δὲ καὶ εἰς τὴν Σάμον δέκα ἄνδρας διὰ νὰ καθησυχάσωσι τὸν στρατὸν καὶ νὰ τῷ παραστήσωσιν ὅτι ἡ ὀλιγαρχία δὲν ἐγκατέστη πρὸς βλάβην τῆς πόλεως καὶ τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ πρὸς σῶτηρίαν συμπάντων τῶν πραγμάτων· ὅτι οἱ μέλλοντες νὰ διευθύνωσι τὰς ὑποθέσεις ἦσαν πεντακισχίλιοι καὶ οὐχὶ τετρακόσιοι μόνον· ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, ἔνεκα τῶν ἐκστρατειῶν καὶ τῶν ἐκτὸς τῶν ὁρίων ἀσχολιῶν, οὐδέποτε εἶχον συναθροισθῇ πεντα-

κισχίλοις ὅπως διασκεφθῶσι περὶ ἑνὸς ἀντικειμένου, ὅσον καὶ ἂν ἦτο τοῦτο σπουδαῖον. Δόντες δὲ εἰς αὐτοὺς καὶ ὅλας τὰς ἄλλας ἀναγκαίας ὁδηγίας τοὺς ἀπέπεμψαν ἀμέσως μετὰ τὴν ἐγκατάστασίν των διότι ἐφοβοῦντο, ὅπερ καὶ συνέβη, μήπως ὁ ναυτικὸς ὄχλος δὲν θελήσῃ νὰ συνταχθῇ μετὰ τὸ ὀλιγαρχικὸν πολίτευμα καὶ μήπως ἐκεῖθεν ἐκραγῇ κίνημα μέλλον νὰ ἀνατρέψῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους.

73. Ἦδη ἐνηργεῖτο ἐν τῇ Σάμῳ κατὰ τῆς ὀλιγαρχίας ἀντίδρασις ἣτις ἐχρονολογεῖτο ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν τετρακοσίων. Ἐκεῖνοι ἐκ τῶν Σαμίων ὅσοι ἐσχημάτιζον τὸ δημοκρατικὸν κόμμα καὶ οἵτινες ἄλλοτε εἶχον ἐπαναστατήσῃ κατὰ τῶν πλουσίων μετέβαλον πάλιν φρόνημα καὶ πεισθέντες ὑπὸ τοῦ Πεισάνδρου κατὰ τὴν ἐν Σάμῳ διαμονὴν του καὶ ὑπὸ τῶν εὐρισκομένων ἐκεῖ Ἀθηναίων συνωμοτῶν, συνώμοσαν τριακόσιοι ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν ἄλλων Σαμίων τοὺς ὁποίους ἐθεώρουν ὡς ὀπαδοὺς τῆς δημοκρατίας. Ὑπῆρχε τότε εἰς τὴν Σάμον Ἀθηναῖός τις ὀνόματι Ὑπέρβολος, ἄνθρωπος μοχθηρὸς ὅστις εἶχεν ἐξοστρακισθῇ οὐχὶ διότι ἐφοβοῦντο τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐπιρροήν του, ἀλλὰ διὰ τὴν κακίαν του καὶ διότι ἦτο αἰσχρὸς τῆς πόλεως. Οἱ συνωμόται τὸν ἐφόνευσαν βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ Χαρμίνου, ἑνὸς τῶν στρατηγῶν, καὶ τινων ἄλλων Ἀθηναίων εὐρισκομένων εἰς τὴν Σάμον εἰς τοὺς ὁποίους ἤθελον νὰ δώσωσι δεῖγμα πίστεως. Διὰ τῆς βοηθείας ἐπίσης αὐτῶν ἐξετέλεσαν καὶ ἄλλας τοιαύτας πράξεις· ἤθελον μάλιστα νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν δημοκρατικῶν, ὅταν οὗτοι ἐννοήσαντες τοῦτο εἰδοποίησαν τοὺς στρατηγοὺς Λέοντα καὶ Διομέδοντα, ἀμφοτέρους δυσμενῶς

διακειμένους πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν ἕνεκα τῆς ὑπολήψεως τὴν ὁποίαν εἶχε πρὸς αὐτοὺς ὁ λαός. Εἰδοποίησαν ὁμοίως τὸν Θρασύβουλον καὶ τὸν Θράσυλον, τὸν μὲν ἀρχηγὸν τριήρους τὸν δὲ ἀρχηγὸν ὀπλιτῶν καθὼς καὶ ἄλλους τινὰς πολίτας γνωστοὺς πάντοτε ὡς ἐναντίους τῶν συνωμοτῶν. Τοὺς παρεκάλεσαν νὰ μὴ παραβλέψωσιν αὐτοὺς καταστρεφομένους καὶ τὴν Σάμον ἀποχωρίζομένην τῶν Ἀθηναίων, τῶν ὁποίων ἡ ἡγεμονία εἶχε διατηρηθῇ μέχρι τότε ὑπὸ μόνῃς τῆς πόλεως ταύτης. Οὗτοι δὲ, ἀφοῦ τοὺς ἤκουσαν, ἀπετάθησαν πρὸς ἓνα ἕκαστον στρατιώτην ἰδιαίτέρως καὶ τοὺς ὑπεχρέωσαν νὰ μὴ ἐπιτρέψωσι νὰ συμβῇ τὸ τοιοῦτο. Ἰκέτευσαν πρὸ πάντων τὸ πλήρωμα τῆς Πάραλου, ὅπερ συνέκειτο ἀποκλειστικῶς ἐξ Ἀθηναίων ἐλευθέρων οἵτινες πάντοτε ἀνθίσταντο εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν καὶ πρὶν ἀκόμη ἐγκατασταθῇ αὕτη· ὁσάκις δὲ ὁ Λέων καὶ ὁ Διομέδων ἔκαμνον ἐκδρομὰς, τοῖς ἄφινον πλοῖά τινὰ διὰ νὰ τοὺς φυλάττωσιν. Ὡστε εἰς τὴν πρώτην κατ' αὐτῶν ἐπίθεσιν τὴν γενομένην ὑπὸ τῶν τριακοσίων, ὅλοι οὗτοι καὶ ἰδίως οἱ Πάραλοι ἔδραμον εἰς βοήθειαν καὶ κατῴρθωσαν νὰ ἀναδειχθῇ νικηφόρον τὸ δημοκρατικὸν κόμμα. Οἱ Σάμιοι ἐφόνευσαν περὶ τοὺς τριακόντα ἐκ τῶν τριακοσίων, κατεδίκασαν εἰς ἐξορίαν τρεῖς ἐκ τῶν κυριωτάτων ἐνόχων, ἔδωσαν ἁμνηστειὰν εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ ἐξηκολούθησαν νὰ ζῶσιν ἐν ἁρμονίᾳ ὑπὸ τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα.

74. Οἱ Σάμιοι καὶ οἱ στρατιῶται, οἵτινες δὲν ἐγνώριζον ἀκόμη ὅτι οἱ τετρακόσιοι εἶχον καταλάβει τὴν ἀρχὴν, ἐξέπεμψαν ταχέως τὴν Πάραλον ναῦν μετὰ τοῦ Ἀθηναίου Χαιρέου τοῦ Ἀρχεστράτου ὅστις δραστηρίως συνεμέθεξεν εἰς τὰ πραχθέντα διὰ νὰ ἀναγγεῖλωσι τὰ

γενόμενα. Ἄλλ' ἅμα ἔφθασεν ἡ Πάραλος, οἱ τετρακόσιοι ἔρριψαν εἰς τὰ δεσμὰ τινὰς ἐκ τῶν Παράλων δύο ἢ τρεῖς, τοὺς δὲ ἄλλους, ἐξαγαγόντες ἐκ τοῦ πλοίου, τοὺς μετεβίβασαν εἰς ἄλλην στρατιώτιδα ναῦν καὶ τοὺς ἔπεμψαν νὰ φρουρῶσι περὶ τὴν Εὐβοίαν. Ὁ Χαιρέας εἶχε κατορθώσει νὰ διαφύγῃ· ἰδὼν δὲ τὰ ἐν Ἀθήναις συμβαίνοντα, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Σάμον. Μεγαλοποιῶν δὲ ὅσα ἔπραττον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀνήγγειλεν εἰς τὸν στρατὸν ὅτι ὅλοι οἱ πολῖται εἶχον καταδικασθῇ εἰς μαστίγωσιν, ὅτι οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἀντεῖπρ εἰς τοὺς ἔχοντας ἐξουσίαν, ὅτι αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά αὐτῶν ὑβρίζονται, καὶ ὅτι οἱ τετρακόσιοι διανοοῦντο νὰ συλλάβωσι καὶ νὰ φυλακίσωσι τοὺς συγγενεῖς ὅλων ἐκείνων οἵτινες εἰς τὸν στρατὸν τῆς Σάμου δὲν συνεμερίζοντο τὴν γνώμην των διὰ νὰ τοὺς θανατώσωσιν ἐὰν ἤρνουντο νὰ ὑπακούσωσι. Προσέθηκε δὲ καὶ πολλὰ ἄλλα ψεύδη.

75. Βίς τὴν διήγησιν ταύτην οἱ στρατιῶται κατ' ἀρχὰς μὲν ὤρμησαν διὰ νὰ λιθοβολήσωσι τοὺς αὐτουργοὺς τῆς ὀλιγαρχίας καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς συμμετασχόντας εἰς αὐτήν· ἀλλ' ἀναχαιτισθέντες ὑπὸ τῶν φρονίμων ἀνθρώπων οἵτινες τοὺς συνεβούλευσαν νὰ μὴ καταστρέψωσι τὸ πᾶν, καθότι ὁ ἐχθρικός στόλος ἦτο ἐγγὺς προσωρμισμένος, ἡσύχασαν. Ἐπειτα δὲ ὁ τοῦ Λύκου Θρασύβουλος καὶ ὁ Θράσυλος (οἵτινες προσῆρχον τῆς ἐπαναστάσεως) θέλοντες νὰ ἀποκαταστήσωσιν ἐδραίαν τὴν δημοκρατίαν εἰς τὴν Σάμον, ὥρκωσαν διὰ μεγίστων ὅρκων τοὺς στρατιώτας καὶ πρὸ πάντων αὐτοὺς τοὺς ὀπαδοὺς τῆς ὀλιγαρχίας νὰ ζῶσιν ὑπὸ τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα καὶ ἐν ὁμονοίᾳ μεταξὺ των, νὰ ἐξακολουθήσωσι μετὰ ζήλου τὸν κατὰ τῶν Πελοποννησίων πόλεμον, νὰ ὦσιν ἐχθροὶ τῶν τετρακοσίων.

καὶ νὰ μὴ ἔχωσιν οὐδεμίαν σχέσιν μετ' αὐτῶν. Ὅλοι οἱ Σάμιοι οἱ δυνάμενοι νὰ φέρωσιν ὅπλα συνεδέθησαν διὰ τοῦ αὐτοῦ ὅρκου, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι στρατιῶται κατέστησαν κοινὰ μετὰ τῶν Σαμίων ὅλα τὰ συμφέροντα καὶ ὅλα τὰ ἀποβησόμενα ἐκ τῶν κινδύνων πεπεισμένοι ὅτι οὐδὲν ἄλλο μέσον σωτηρίας ὑπῆρχε διὰ τοὺς μὲν καὶ διὰ τοὺς δὲ, ἀλλ' ὅτι ὁ θάνατός των ἦτο βέβαιος ἐὰν ἐνίκων οἱ τετρακόσιοι ἢ οἱ ἐχθροὶ οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὴν Μίλητον.

76. Διαίρεσις τότε ἐγένετο ἐν τῷ στρατῷ, τῶν μὲν θελόντων νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν δημοκρατίαν, τῶν δὲ θελόντων νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τὸν στρατὸν τὴν ὀλιγαρχίαν. Οἱ ἐν Σάμῳ στρατιῶται συνῆλθον ἀμέσως εἰς ἐκκλησίαν καὶ ἔπαυσαν τοὺς προτέρους στρατηγούς καὶ ἐκείνους ἐκ τῶν τριηράρχων τοὺς ὁποίους ὑπώπτευν, ἀντ' αὐτῶν δὲ ἐξελέξαντο ἄλλους καὶ ἰδίως τὸν Θρασύβουλον καὶ τὸν Θράσυλον. Οἱ στρατιῶται ἐγειρόμενοι ἐν τῷ μέσῳ τῆς συνελεύσεως, ἀπέτεινον πρὸς ἀλλήλους διαφόρους παραινέσεις καὶ ἔλεγον ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀποθάρρυνθῶσιν ἐὰν ἡ πόλις ἐχωρίσθῃ ἀπ' αὐτῶν· ὅτι ὁ μικρότερος ἀριθμὸς ἀπεσπᾶτο ἀπὸ τοῦ μεγαλειτέρου καὶ τοῦ πλείστους πόρους ἔχοντος εἰς πᾶν εἶδος· ὅτι κύριοι ὄντες τῶν ναυτικῶν δυνάμεων, θὰ ἠνάγκαζον τὰς ἄλλας πόλεις, ἐφ' ὧν ἤρχον, νὰ παρέξωσι χρήματα, ἀπαραλλάκτως ὥς ἐὰν ἐξήρχοντο τῶν Ἀθηναίων διὰ νὰ ἀπαιτήσωσι τοιαῦτα· ὅτι αὐτοὶ εἶχον τὴν Σάμον, πόλιν τοσοῦτον ἰσχυράν ὥστε, ὅτε ἐπολέμησε κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἀρπάσῃ ἀπ' αὐτοὺς τὴν ἡγεμονίαν τῆς θαλάσσης· ὅτι ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως ἐμελλον νὰ ἀποκρούσωσιν ὥς καὶ πρότερον τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἐχ-

θροῦ· ὅτι μετὰ τοῦ στόλου θὰ ᾔσαν εἰς καλλιτέραν κατάστασιν ἢ οἱ πολῖται τῶν Ἀθηνῶν νὰ πορίζωνται τὰ ἐπιτήδεια· ὅτι μένοντες εἰς τὴν Σάμον διὰ τὴν ἰδίαν τῶν ἀσφάλειαν, αὐτοὶ μέχρι τοῦδε ᾔσαν κύριοι τοῦ εἰσπλου τοῦ Πειραιῶς· ὅτι ἐὰν ἡ πόλις ἤρνεϊτο νὰ τοῖς ἀποδώσῃ τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα, ἀπὸ αὐτοὺς ἐξηρτᾶτο νὰ τὴν ἀποκλείσωσι διὰ θαλάσσης παρὰ νὰ ἀποκλεισθῶσιν αὐτοί· ὅτι αἱ βοήθειαι τὰς ὁποίας αἱ Ἀθηναὶ ἠδύναντο νὰ πέμψωσι διὰ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου ᾔσαν μηδαμηναὶ ἢ μικροῦ λόγου ἄξια· ὅτι δὲν ἔχانون τίποτε ἀποχωριζόμενοι ἐκείνων οἵτινες δὲν εἶχον πλεόν μήτε χρήματα νὰ πέμψωσιν, ἀφοῦ ἐπορίζοντο ταῦτα οἱ στρατιῶται, μήτε συμβουλὰς ὠφελίμους νὰ δώσωσιν, ὅπερ συνιστᾷ τὴν ὑπεροχὴν τῶν πόλεων ἐπὶ τῶν στρατῶν· ὅτι μάλιστα, ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην, οἱ ἐν Ἀθήναις εἶχον καταστῆ ἔνοχοι καταλύοντες τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, ἐνῶ ὁ στρατὸς τῆς Σάμου τοὺς εἶχε διατηρήσει καὶ προσεπάθει νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς ἐν Ἀθήναις νὰ τοὺς ἐπανιδρύσωσιν· ὅτι τοιοῦτοτρόπως ὁ στρατὸς οὐδόλως ὑπεχώρει εἰς τὴν πόλιν καὶ κατὰ τὴν σύνεσιν· ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης, ἐὰν ἐψήφίζον τὴν χάριν καὶ τὴν ἀνάκλησίν του, θὰ ἔσπευδε νὰ τοῖς παρέξῃ τὴν συμμαχίαν τοῦ βασιλέως· ὅτι τέλος, ὅπερ καὶ σπουδαιότατον, ἐὰν ἀπετύγχανον ὅλα τὰ σχέδια, ἡ κατοχὴ τοσοῦτον πολυαριθμοῦ στόλου θὰ τοὺς διευκόλυνε νὰ εὕρωσι πολλὰ καταφύγια ὅπου θὰ ὑπῆρχον καὶ πόλεις καὶ ἀγροί.

77. Ἀφοῦ εἶπον ταῦτα καὶ ἐνεθάρρυνθησαν ἀμοιβαίως, ἐξηκολούθησαν οὐχ ἥττον προετοιμάζοντες τὰ τοῦ πολέμου. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς δέκα πρεσβευτὰς τοὺς ὁποίους οἱ τετρακόσιοι εἶχον πέμψει εἰς τὴν Σάμον, ἅμα ἐφθα-

σαν οὗτοι εἰς τὴν Αἴηλον καὶ ἔμαθον τὰς εἰδήσεις ταύτας, δὲν ἐπροχώρησαν περαιτέρω.

78. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν οἱ ἐν τῷ ναυτικῷ στρατιῶται τῶν Πελοποννησίων οἵτινες ἦσαν εἰς τὴν Μίλητον ἐδυσανασχέτουσαν μεγαλοφώνως ἐναντίον τοῦ Ἀστυόχου καὶ τοῦ Τισσαφέρνης οἵτινες, ὡς ἔλεγον, κατέστρεφον τὰ πράγματα. Τὸν μὲν πρῶτον κατηγοροῦν διότι δὲν τοὺς ἄφινε νὰ ναυμαχήσῃσι μῆτε πρότερον, ὅτε αἱ δυνάμεις τῶν ἦσαν τέλειαι αἱ δὲ τῶν Ἀθηνῶν ὀλίγοι, μῆτε τώρα ὅτε ὁ ἐχθρὸς ἦτο διηρημένος καὶ τὰ πλοῖα του δὲν εἶχον συναθροισθῇ ἀκόμῃ, καὶ διότι περιμένοντες τὸν φοινικικὸν στόλον, τὸν ὁποῖον ὑπεσχέθη ὁ Τισσαφέρνης καὶ ὅστις ὀνόματι μόνον ὑπῆρχε καὶ οὐχὶ πράγματι, ἐκινδύνεον νὰ ἐξαντληθῶσιν ὁλοσχερῶς· τὸν δὲ Τισσαφέρνην κατηγοροῦν ὅτι δὲν ἔφερε τὸν στόλον ἐκεῖνον καὶ ὅτι παρέλυε τὸ ναυτικὸν τῶν μὴ παρέχων τὸν μισθὸν τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς. Ἔλεγον λοιπὸν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναβάλλῃσι πλειότερον, ἀλλὰ νὰ ναυμαχήσῃσι· τοὺς παρεκίνουν δὲ εἰς τοῦτο πρὸ πάντων οἱ Συρακούσιοι.

79. Ἐννοήσαντες τοὺς ψιθυρισμοὺς τούτους οἱ σύμμαχοι καὶ ὁ Ἀστύοχος ἀπεφάσισαν ἐν συμβουλίῳ νὰ δώσωσι ναυμαχίαν ἀποφασιστικὴν· καὶ ἐπειδὴ τοὺς εἶχον εἰδοποιήσει ἐπίσης περὶ τῶν ταραχῶν τῆς Σάμου ἀνεχώρησαν μεθ' ὅλων τῶν πλοίων, ἑκατὸν δώδεκα τὸν ἀριθμὸν, καὶ ἔπλευσαν πρὸς τὴν Μυκάλην, ἀφοῦ διέταξαν τοὺς Μιλησίους νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ διὰ ξηρᾶς. Οἱ Ἀθηναῖοι, μὲ ὀγδοήκοντα δύο πλοῖα τὰ ὁποῖα εἶχον εἰς τὴν Σάμον, ἐστάθμευον κατὰ τύχην εἰς τὴν Γλαύκην τῆς Μυκάλης, ἀπέναντι καὶ εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Σάμου. Ἄμα

δὲ εἶδον τὸν Πελοποννησιακὸν στόλον ἐρχόμενον πρὸς συνάντησίν των, ὑπεχώρησαν εἰς τὴν Σάμον μὴ νομίζοντες ἑαυτοὺς ἀριθμητικῶς ἱκανοὺς νὰ διακινδυνεύσωσι περὶ τοῦ παντός· εἰδοποιηθέντες ἄλλως τε ἐκ τῆς Μιλήτου ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐσκόπευε νὰ δώσῃ ναυμαχίαν, περιέμενον νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν των ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου μετὰ τῶν πλοίων τῆς Χίου τὰ ὅποια εἶχον μεταβῇ εἰς τὴν Ἀβυδὸν ὁ Στρομβιχίδης πρὸς τὸν ὅποιον εἶχον πέμψει προηγουμένως ἀπεσταλμένον. Ἐπέστρεψαν λοιπὸν εἰς τὴν Σάμον, ἐνῶ οἱ Πελοποννήσιοι, ἀποβάντες εἰς τὴν Μυκάλην, ἐστρατοπεδεύσαντο καθὼς καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς τῶν Μιλησίων καὶ τῶν πλησιοχώρων. Τὴν ἐπιούσαν, καθ' ἣν στιγμὴν οἱ Πελοποννήσιοι ἔμελλον νὰ πλεύσωσι κατὰ τῆς Σάμου, ἀνηγγέλθη εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ Στρομβιχίδης ἔφθασεν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου μετὰ τοῦ στόλου, καὶ ἐπέστρεψαν ἀμέσως εἰς τὴν Μίλητον. Ἐν τούτοις οἱ Ἀθηναῖοι ἐνισχυθέντες ὑπὸ τοῦ στόλου τούτου ἐπέδραμον καὶ αὐτοὶ κατὰ τῆς Μιλήτου μετὰ πλοίων ἑκατὸν ὀκτὼ θέλοντες νὰ ναυμαχήσωσιν. Ἐπειδὴ ὁμως οὐδεὶς ἐξῆλθε πρὸς συνάντησίν των, ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τὴν Σάμον.

80. Κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος, εὐθὺς μετὰ τὰ συμβάντα ταῦτα, οἱ Πελοποννήσιοι οἵτινες μὲ ὅλην τὴν συγκέντρωσιν τῶν δυνάμεών των δὲν ἐνόμιζον ὅτι ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ἀντιταχθῶσι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, εὐρέθησαν εἰς λίαν ἀμύχανον θέσιν ὅσον ἀφορᾷ τὴν συντήρησιν τοσούτου στόλου, πρὸ πάντων ἐπειδὴ τόσον ἀτάκτως ἐπλήρωνεν ὁ Τισσαφέρνης Ἐσκέφθησαν λοιπὸν νὰ ἐκτελέσωσι τὰς ὁδηγίας, τὰς ὁποίας εἶχον λάβει κατὰ τὴν ἀναχώρησίν των ἐκ τῆς Πελοποννήσου, πέμποντες Κλέαρχον τὸν Ῥαμφίου μετὰ τεσσαράκοντα πλοίων πρὸς τὸν Φαρνάβαζον.

Τῶντι ὁ Φαρνάβαζος τοὺς εἶχε προσκαλέσει νὰ ἔλθωσι καὶ ἦτο ἕτοιμος νὰ τοῖς παρέξῃ ζωοτροφίας, συγχρόνως δὲ τὸ Βυζάντιον διεπραγματεύετο μετ' αὐτῶν ὅπως ἀποσπασθῇ ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους. Τὰ πλοῖα ταῦτα ἀνήχθησαν εἰς τὸ πέλαγος ὅπως κρύψωσι τὴν πορείαν των ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλὰ κατελήφθησαν ὑπὸ τρικυμίας, καὶ τὰ μὲν πλεῖστα ἔφθασαν μετὰ τοῦ Κλεάρχου εἰς τὴν Αἴηλον καὶ ἐκεῖθεν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Μίλητον ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Κλέαρχος μετέβη διὰ Ξηράς εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ὅπως λάβῃ τὴν ἀρχηγίαν, τὰ δὲ δέκα τὰ μετὰ τοῦ Μεγαρέως στρατηγοῦ Ἐλίξου διασωθέντα εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἐπανεστάτησαν τὸ Βυζάντιον. Μαθόντες τοῦτο οἱ ἐν τῇ Σάμῳ Ἀθηναῖοι ἔπεμψαν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἐπικουρίαν ἐκ πλοίων καὶ στρατευμάτων· ἐγένετο μάλιστα πρὸ τοῦ Βυζαντίου μικρὰ ναυμαχία ὁκτὼ πλοίων ἐναντίον ὁκτὼ.

81. Μεταξὺ ἐκείνων οἵτινες ἐν τῇ Σάμῳ προΐσταντο τῶν ὑποθέσεων ἦτο πρὸ πάντων ὁ Θρασύβουλος ὅστις, ἀφ' ἧς στιγμῆς μετέβαλε τὰ πράγματα, ἐπιμένων πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν γνώμην νὰ ἀνακαλέσῃ τὸν Ἀλκιβιάδην, ἐπέτυχε τέλος ἐπ' ἐκκλησίας νὰ πείσῃ τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν. Ἀμα δὲ ἐψηφίσθη παρ' αὐτῶν ἡ χάρις καὶ ἡ ἀνάκλησις, ὁ Θρασύβουλος μετέβη διὰ θαλάσσης πρὸς τὸν Τισσαφέρην καὶ ἐπανεφέρειν εἰς τὴν Σάμον τὸν Ἀλκιβιάδην, νομίζων ὅτι τὸ μόνον μέσον σωτηρίας ἦτο νὰ ἀποσπασθῇ ὁ Τισσαφέρης ἀπὸ τοὺς Πελοποννησίους καὶ νὰ ἐνωθῇ μὲ τοὺς Ἀθηναίους. Γενομένης δὲ ἐκκλησίας ὁ Ἀλκιβιάδης ἤρχισε νὰ ὀλοφύρεται καὶ νὰ ἀπαριθμῇ τὰς δυστυχίας τῆς ἐξορίας του· ὠμίλησεν ἐπίσης πολὺ περὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων καὶ

προσεπάθησε νὰ ἐμπνεύσῃ μεγάλας ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον καὶ ἐμεγαλοποίησεν ὑπερβαλόντως τὴν παρὰ τῷ Τισσαφέρνει ἐπιρρόήν του διὰ νὰ τὸν φοβηθῶσιν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ὀλιγαρχίας ἐν Ἀθήναις, διὰ νὰ διαλύσῃ τὰς συνωμοσίας, διὰ νὰ καταστῇ μᾶλλον σεβαστὸς εἰς τοὺς Ἀθηναίους τῆς Σάμου καὶ τοῖς ἐμπνεύσῃ ἐμπιστοσύνην πρὸς ἑαυτοὺς, τέλος διὰ νὰ διαβάλλῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον τοὺς ἐχθροὺς του εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Τισσαφέρνου καὶ νὰ καταστρέψῃ τὰς ἐλπίδας τὰς ὁποίας εἶχον συλλάβει. Ἐδῶκε λοιπὸν ὁ Ἀλκιβιάδης πομπωδεστάτας ὑποσχέσεις λέγων μετὰ κόμπου ὅτι ὁ Τισσαφέρνης τὸν ἐβεβαίωσε μεθ' ὅρκου ὅτι ἐὰν οἱ Ἀθηναῖοι εἴλκυον τὴν ἐμπιστοσύνην του, ἐνόσω τῷ ἔμμενον πόροι, δὲν θὰ τοὺς ἐστέρει τροφῶν, ἔστω καὶ ἐὰν ἐπὶ τέλους ἠναγκάζετο νὰ κατασκευάσῃ ἀργύριον ἐκ τῆς κλίνης του· ὅτι θὰ ἔφερε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ οὐχὶ πρὸς τοὺς Πελοποννησίους τὸν φοινικικὸν στόλον ὅστις ἦτο τότε εἰς Ἀσπενδον, ἀλλ' ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τοὺς Ἀθηναίους εἰμὴ ἐὰν ὁ Ἀλκιβιάδης ἀνακαλούμενος ἀνεδέχετο νὰ τὸν διαβεβαιώσῃ περὶ τῶν αἰσθημάτων τούτων.

82. Οἱ στρατιῶται ἀφοῦ ἤκουσαν τὰς ὑποσχέσεις ταύτας καὶ πολλὰ ἄλλα, τὸν ἐξέλεξαν ἀμέσως στρατηγὸν μετὰ τῶν προηγουμένως ἐκλεχθέντων καὶ τῷ ἀνέθεσαν ὅλας τὰς ὑποθέσεις. Ἀπ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἕκαστος αὐτῶν τοσοῦτον ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἐξασφαλισθέντα περὶ τῆς σωτηρίας του καὶ τῆς τιμωρίας τῶν τετρακοσίων ὥστε ἀντὶ οὐδενὸς δὲν θὰ ἀντήλλασσε τὴν ἐλπίδα ταύτην. Ἦδη μάλιστα, πιστεύοντες εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἦσαν διατεθειμένοι νὰ πλεύσωσιν ἀμέσως κατὰ τοῦ Πειραιῶς περιφρονοῦντες τοὺς ἐχθροὺς

τοὺς ὁποίους εἶχον ἐνώπιόν των. Ἄλλ' ὁ Ἀλκιβιάδης, ἐναντίον τῆς γενικῆς προθυμίας, ἐμπόδισε ζωηρῶς νὰ πλεύσωσι κατὰ τοῦ Πειραιῶς ἀφίνοντες ἐχθροὺς πλησιεστέρους καὶ τοῖς εἶπεν ὅτι ἐκλεχθεὶς στρατηγὸς θὰ μετέβαινε παρὰ τῷ Τισσαφέρνει διὰ νὰ κανονίσῃ ἐκ τῶν προτέρων τὰ τὸν πόλεμον ἀφορῶντα. Καὶ τῶντι ἐξελθὼν τῆς συνελεύσεως ἀνεχώρησεν ἀμέσως διὰ νὰ φανῇ εἰς μὲν τοὺς Ἀθηναίους ὅτι συνεννοεῖτο μετ' ἐκείνου περὶ πάντων, εἰς δὲ τὸν Τισσαφέρνην ὅτι ἦτο σπουδαιότερος καὶ ὅτι ἐκλεχθεὶς στρατηγὸς ἦτο εἰς θέσιν καὶ νὰ τὸν ὠφελήσῃ καὶ νὰ τὸν βλάψῃ. Τοιουτοτρόπως ὁ Ἀλκιβιάδης εἶχε τὸ διπλοῦν πλεονέκτημα νὰ φοβίζῃ τοὺς Ἀθηναίους διὰ τοῦ Τισσαφέρνους καὶ τὸν Τισσαφέρνην διὰ τῶν Ἀθηναίων.

83. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι μαθόντες εἰς Μίλητον τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ δυσπιστοῦντες ἤδη πρὸς τὸν Τισσαφέρνην, ἐδείχθησαν τότε ἔτι μᾶλλον δὺςπιστοι. Κατὰ σύμπτωσιν, ἢ κατὰ τῆς Μιλήτου ἐπιδρομῇ τῶν Ἀθηναίων, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Πελοποννήσιοι δὲν ἠθέλησαν νὰ προχωρήσωσι καὶ νὰ ναυμαχήσωσι, παρέσχε νέαν αἰτίαν ὥστε ὁ Τισσαφέρνης, γενόμενος ἀμελέστερος περὶ τὴν πληρωμὴν τοῦ μισθοῦ, νὰ προσελκύσῃ ἔτι μᾶλλον τὸ μῖσος τὸ ὁποῖον οἱ Πελοποννήσιοι εἶχον ἤδη δι' αὐτὸν ἕνεκα τοῦ Ἀλκιβιάδου. Συνερχόμενοι μεταξύ των εἰς ὁμίλους ὥς καὶ πρότερον, οἱ στρατιῶται καὶ τινες ἄνδρες διακεκριμένοι μεταξύ τῶν στρατιωτικῶν ἀνελογίζοντο ὅτι οὔτε μισθὸν ἔλαβον πώποτε ἐντελῇ, οὔτε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τοῖς ἐδίδετο, ἂν καὶ ὀλίγον, ἐπληρώνετο τακτικῶς· ὅτι ἐὰν δὲν ἀπεφάσιζον νὰ ναυμαχήσωσιν ἢ νὰ μεταβῶσιν εἰς τόπον ὅπου θὰ ἠδύναντο νὰ εὐ-

ρωσι τροφάς, οἱ ναῦται θὰ ἐγκατέλειπον τὰ πλοῖα· ὅτε τέλος ὁ αἷτιος ὄλων τῶν δεινῶν ἦτο ὁ Ἀστυόχος ὅστις χάριν τῶν ἀτομικῶν ὠφελειῶν ἐνέδιδεν εἰς τὰς ἰδιοτροπίας τοῦ Τισσαφέρνους.

84. Ἐνῷ διεκοίνουν μεταξύ των τὰς τοιαύτας σκέψεις, ἠγέρθη αἰφνης θόρυβός τις ἐναντίον τοῦ Ἀστυόχου. Ναῦται Συρακούσιοι καὶ Θούριοι, τοσούτῳ μᾶλλον θρασεῖς ὅσῳ ἦσαν ἐλεύθεροι, ἦλθον ἐν σώματι πρὸς τὸν Ἀστυόχον καὶ ἐζήτουν τὸν μισθὸν των παρ' αὐτοῦ. Ὁ Ἀστυόχος ἀπεκρίθη κάπως αὐθαδέστερον, τοὺς ἠπείλησε καὶ ὑψωσε μάλιστα τὴν βακτηρίαν του διὰ νὰ κτυπήσῃ τὸν Δωριέα ὅστις ὑπεστήριζε τὰς αἰτήσεις τῶν ναυτῶν. Εἰς τὴν θεάν ταύτην, τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν, βίαιοι ὡς ναῦται, ὥρμησαν βρωῶντες κατὰ τοῦ Ἀστυόχου διὰ νὰ τὸν λιθοβολήσωσιν· ἀλλ' οὗτος προῖδὼν τὸν κίνδυνον, κατέφυγεν εἰς βωμόν τινα, δὲν ἐπληρώθη καὶ τὸ πλῆθος διελύθη. Κατέλαβον δὲ οἱ Μιλήσιοι καὶ τὸ ἐν τῇ Μιλήτῳ ᾠκοδομημένον ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρνους φρούριον, λάθρα ἐπιπεσόντες, καὶ ἐδίωξαν τοὺς ἐν αὐτῷ φύλακας. Τὴν πρᾶξιν ταύτην ἐπεδοκίμασαν οἱ σύμμαχοι καὶ πρὸ πάντων οἱ Συρακούσιοι· ἀλλ' ὁ Λίχας δὲν εὐχαριστήθη. Εἶπε μάλιστα ὅτι οἱ Μιλήσιοι καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ὅσοι κατέκουν εἰς τὴν χώραν τοῦ βασιλέως ὠφείλον νὰ μείνωσιν ὑποτεταγμένοι εἰς τὸν Τισσαφέρνην ἐπὶ ὅροις μετρίοις καὶ νὰ ἦναι εἰς αὐτὸν ἀφωσιωμένοι μέχρις οὗ τελειώσῃ αἰσίως ὁ πόλεμος. Οἱ λόγοι οὗτοι καὶ ἄλλοι παραπλήσιοι παρώργισαν τοὺς Μιλησίους καὶ διὰ τοῦτο ὅταν βραδύτερον ἀπέθανεν ὁ Λίχας ὑπὸ νόσου δὲν ἐπέτρεψαν νὰ τὸν θάψωσιν εἰς τὸ μέρος τὸ ὅποτον ἤθελον οἱ παρόντες Λακεδαιμόνιοι.

85. Εἰς τοιοῦτο σημεῖον εὐρίσκοντο τὰ πράγματα καὶ ὁ κατὰ τοῦ Ἀστυόχου καὶ τοῦ Τισσαφέρνους ἐρεθισμός, ὅτε ὁ Μίνδαρος ἔφθασεν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος διὰ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν Ἀστύοχον εἰς τὴν ναυαρχίαν. Ὁ Ἀστύοχος παραδώσας τὴν ἀρχὴν ἀνεχώρησε συνοδευόμενος παρ' ἐνὸς πρεσβευτοῦ τοῦ Τισσαφέρνους, τοῦ Καρὸς Γαυλίτου, ὅστις ὠμίλει τὰς δύο γλώσσας καὶ ὅστις ἦτο ἐπιφορτισμένος νὰ μεμφθῇ τοὺς Μιλησίους διὰ τὴν κατὰληψιν τοῦ φρουρίου καὶ συγχρόνως διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὸν Τισσαφέρνην ὅστις ἤξευρεν ὅτι οἱ Μιλήσιοι μετέβαινον εἰς τὴν Λακεδαίμονα διὰ νὰ τὸν κατηγορήσωσι πρὸ πάντων, καὶ ὅτι μετ' αὐτῶν εὐρίσκετο ὁ Ἑρμοκράτης ἐντολὴν ἔχων νὰ παραστήσῃ τὸν Τισσαφέρνην ὡς καταστρέφοντα μετὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου τὰ πράγματα τῶν Πελοποννησίων καὶ ὡς ἐπαμφοτερίζοντα. Ὁ Τισσαφέρνης ἐπέμενε μισῶν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅτε προέκυψε τὸ ζήτημα τῆς μισθοδοσίας. Ἐσχάτως μάλιστα, ὅταν ὁ στρατηγὸς οὗτος ἐξωρίσθη ἀπὸ τὰς Συρακούσας καὶ ἀντικατεστάθῃ εἰς τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἐν τῇ Μιλήτῳ πλοίων τῶν Συρακουσίων ὑπὸ τοῦ Ποτάμιδος, τοῦ Μύσκωνος καὶ τοῦ Δημάρχου, ὁ Τισσαφέρνης πολὺ περισσότερον ἐπετέθη κατὰ τοῦ φυγάδος ἤδη Ἑρμοκράτους, καὶ μεταξὺ ἄλλων κατηγοριῶν ἔλεγεν ὅτι ἐγένετο ἐχθρὸς του διότι ἡμέραν τινὰ τῷ ἐζήτησε χρήματα καὶ ὁ Τισσαφέρνης δὲν τὰ ἔδωκεν. Ὁ μὲν λοιπὸν Ἀστύοχος, οἱ Μιλήσιοι καὶ ὁ Ἑρμοκράτης ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Λακεδαίμονα· ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης παραιτήσας τὸν Τισσαφέρνην ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν Σάμον.

86. Τότε ἔφθασαν ἐκ τῆς Δήλου παρόντος τοῦ Ἀλκιβιάδου οἱ πρεσβευταὶ οἱ ἀποσταλέντες προηγουμένως

ὑπὸ τῶν τετρακοσίων διὰ νὰ καθησυχάσωσι τοὺς ἐν τῇ Σάμῳ Ἀθηναίους καὶ νὰ τοὺς ὀδηγήσωσι. Γενομένης δὲ ἐκκλησίας, ἐζήτησαν νὰ ὁμιλήσωσιν, ἀλλ' οἱ στρατιῶται ἤρουντο νὰ τοὺς ἀκούσωσι καὶ ἐβόων ὅτι ἔπρεπε νὰ φωνεύσωσι τοὺς καταλύοντας τὴν δημοκρατίαν. Ἐπὶ τέλους μόλις καὶ μετὰ βίας ἡσύχασαν καὶ συγκατετέθησαν νὰ τοὺς ἀκούσωσιν. Εἶπον λοιπὸν οἱ πρεσβευταὶ ὅτι ἡ μεταβολὴ ἐκείνη ἐγένετο διὰ νὰ σώσῃ καὶ οὐχὶ διὰ νὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν, μήτε διὰ νὰ παραδώσῃ αὐτὴν εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ὅπερ θὰ ἠδύναντο νὰ πράξωσι κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Πελοποννησίων οἱ τετρακόσιοι, κύριοι ἤδη ὄντες τῆς ἐξουσίας· ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τοὺς πεντακισχιλίους, ὅλοι κατὰ σειρὰν θὰ συμμετεῖχον τῆς ἀρχῆς· ὅτι οἱ συγγενεῖς των δὲν εἶχον ὑβρισθῇ ὅπως διὰ νὰ συκοφαντήσῃ ἀνήγγειλεν ὁ Χαιρέας καὶ ὅτι οὐ μόνον δὲν ἔπαθον καὶ ἐν κακῷ, ἀλλ' ὅλοι ἔμενον ἡσυχῇ ἐνασχολούμενοι εἰς τὰς ὑποθέσεις των. Εἰς μάτην ὁμοῦς ἐπανελάμβανον τὰς διαβεβαιώσεις ταύτας· οἱ στρατιῶται τίποτε δὲν ἤθελον νὰ ἀκούσωσι καὶ ὁ ἐρεθισμὸς ὑπῆρξε μέγας· διάφοροι γινώμαι ἐπροτάθησαν καὶ πρὸ πάντων νὰ πλεύσωσι κατὰ τοῦ Πειραιῶς. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὁ Ἀλκιβιάδης πρῶτος καὶ οὐδενὸς ἔλασσον ὠφέλησε τὴν πατρίδα του· διότι καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ἐν τῇ Σάμῳ Ἀθηναῖοι ἔσπευδον νὰ πλεύσωσι κατὰ τῶν συμπολιτῶν των (ὅπερ θὰ ἐγένετο αἰτία ὥστε ἀναμφιβόλως οἱ ἐχθροὶ νὰ καταλάβωσι τὴν Ἰωνίαν καὶ τὸν Ἑλλήσποντον) κατῴρθωσε νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ. Οὐδεὶς ἄλλος θὰ ἠδύνατο, εἰς τοιαύτην στιγμὴν, ν' ἀναχαιτίσῃ τὸ πλῆθος· ἀλλ' ὁ Ἀλκιβιάδης τὸ ἀπέτρεψεν ἀπὸ τοῦ σκοποῦ τούτου καὶ διὰ τῶν ἐπιπληξέων του μετέβαλε

τὴν γνώμην ἐκείνων οἵτινες ἰδίᾳ εἶχον ὀργισθῆ κατὰ τῶν πρέσβων τοὺς ὁποίους ἀπέπεμψεν ὁ ἴδιος λέγων πρὸς ἀπόκρισιν ὅτι δὲν θὰ ἐμπόδιζε τοὺς πεντακισχιλίους νὰ ἔχωσι τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ὅτι ἐζήτει νὰ ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τοὺς τετρακοσίους καὶ νὰ ἀποκαταστήσωσιν ὡς πρότερον τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων· ὅτι ἐπῆναι πολὺ τὸ μέτρον τῶν οἰκονομίων διὰ νὰ αὐξηθῇ ἡ μισθοδοσία τῶν στρατιωτῶν. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τοῖς συνίστα νὰ ἀντέχωσι καὶ νὰ μὴ ἐνδώσωσιν εἰς τοὺς ἐχθρούς· διότι, σωζομένης τῆς πόλεως, μεγάλη ἐλπίς ὑπῆρχε συμφιλιώσεως μεταξὺ τῶν· ἐνῷ ἐὰν κατεστρέφετο ἐν ἐκ τῶν δύο μερῶν, ἢ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ ἢ οἱ ἐν ταῖς Ἀθήναις, οὐδεὶς πλέον θὰ ἔμεινε μετὰ τοῦ ὁποίου νὰ φιλιωθῶσιν. Ὑπῆρχον δὲ ἐκεῖ παρόντες πρέσβεις τῶν Ἀργείων οἵτινες ὑπέσχοντο εἰς τὸ δημοκρατικὸν κόμμα τῶν ἐν τῇ Σάμῳ Ἀθηναίων νὰ τὸ βοηθήσωσιν· ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης, ἐπαίνεσας αὐτοὺς καὶ εἰπὼν νὰ ἔλθωσιν ὅταν τοὺς προσκαλέσωσι, τοὺς ἀπέπεμψεν. Ἦλθον δὲ οἱ Ἀργεῖοι οὗτοι μετὰ τῶν Παράλων τοὺς ὁποίους, ὡς εἶδομεν, εἰσεβίβασαν, οἱ τετρακοῖοι εἰς τὴν στρατιωτικὴν ναῦν διὰ νὰ περιπλέωσι τὴν Εὐβοίαν, καὶ τοὺς ὁποίους εἶχον διατάξει τότε νὰ φέρωσιν εἰς τὴν Λακεδαίμονα τὸν Λαισποδιάν, τὸν Ἀριστοφῶντα καὶ τὸν Μελησίαν, πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων πεμπομένους ὑπὸ τῶν τετρακοσίων. Ἀλλ' οἱ Πάραλοι, ἐνῷ ἔπλεον πρὸς τὸ Ἄργος, συνέλαβον τοὺς πρέσβεις ἐκείνους καὶ τοὺς παρέδωκαν εἰς τοὺς Ἀργεῖους ὡς ἀποτελοῦντας μέρος τῶν κυριωτάτων ἀνατροπῶν τῆς δημοκρατίας· καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν ἐπέστρεψαν πλέον εἰς Ἀθήνας, ἀλλ' ἦλθον μὲ τὴν τριήρη των εἰς τὴν Σάμον φέροντες καὶ τοὺς πρέσβεις τῶν Ἀργείων.

87. Κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος καὶ κατὰ τὸν καιρὸν καθ' ὃν διὰ πολλὰς αἰτίας καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Ἀλκιβιάδου οἱ Πελοποννήσιοι ἦσαν ὠργισμένοι κατὰ τοῦ Τισσαφέρνους τὸν ὁποῖον ἐθεώρουν ἤδη ὡς φανερώς ἀτικίζοντα, οὗτος, θέλων, ὡς ἐφαίνετο τοῦλάχιστον, νὰ διαλύσῃ τὰς δυσσρέστους ταύτας κατηγορίας, ἡτοιμάσθη νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἀσπενδὸν διὰ νὰ εὕρῃ τὰ Φοινικικὰ πλοῖα. Προσεκάλεσε δὲ τὸν Δίξαν νὰ τὸν συνοδεύσῃ καὶ ὑπεσχέθη νὰ διατάξῃ τὸν ὑπαρχόν του Ταμῶν νὰ διδῇ κατὰ τὴν ἀπουσίαν του τροφὴν εἰς τὸν στρατόν. Διάφοροι γινῶμαι ἐπικρατοῦσι περὶ τῆς μεταβάσεως ταύτης καὶ δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ ἤξεύρῃ τις μῆτε διατὶ μετέβῃ ὁ Τισσαφέρνῃς εἰς τὴν Ἀσπενδὸν, μῆτε διατὶ, ἀφοῦ μετέβῃ, δὲν ἐφίερεν ἐκεῖθεν τὰ πλοῖα. Ὅτι τὰ Φοινικικὰ πλοῖα, ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν, ἐφθασαν μέχρις Ἀσπένδου, τοῦτο εἶναι πανθομολογούμενον· διατὶ ὅμως δὲν ἐπρυχώρησαν περαιτέρω, πολλαχῶς σχολιάζεται. Οἱ μὲν νομίζουσιν ὅτι διὰ τῆς ἀναχωρήσεώς του ταύτης ἤθελε νὰ ἐξασθενίσῃ ὅπως διενεόθη τὰς δυνάμεις τῶν Πελοποννησίων (τοῦλάχιστον ὁ Ταμῶς, διαταχθεὶς νὰ διδῇ τροφὴν, ἀντὶ νὰ τὴν αὐξήσῃ τὴν ἡλάττωσεν ἔτι μᾶλλον), οἱ δὲ διὰ νὰ πρισκαλέσῃ τοὺς Φοίνικας εἰς τὴν Ἀσπενδὸν καὶ νὰ τοὺς ἀποπέμψῃ ἀφοῦ τοῖς ἀποσπάσῃ χρήματα, διότι δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ ἄλλοι τέλος ὅτι δὲν εἶχεν ἄλλον σκοπὸν εἰμὴ νὰ ἀποκριθῇ εἰς τὰ παράπονα τὰ ἐγερόθεντα κατ' αὐτοῦ εἰς τὴν Λακεδαιμόνα, λέγων πρὸς ἀπολογίαν του ὅτι μετέβῃ διὰ νὰ εὕρῃ τὸν στόλον ἐκεῖνον πράγματι πεπληρωμένον. Τὸ κατ' ἐμὲ θεωρῶ ὡς μᾶλλον πιθανὸν ὅτι διὰ νὰ παραλύσῃ καὶ ἀποσυνθέσῃ τὴν δύνα-

μιν τῶν Ἑλλήνων δὲν ἔφερε τὰ πλοῖα· ἤλπιζε τὴν καταστροφὴν τῶν διὰ τῶν πολλῶν ἀναβολῶν τὰς ὁποίας ἐπροξένει ἡ ἀπουσία του καὶ τὴν διχτύρσιν τῆς ἰσορροπίας μὴ ἐνούμενος μὲ καμμίαν ἐκ τῶν δύο μερίδων διὰ νὰ μὴ καταστήσῃ τὴν μίαν ἰσχυροτέραν τῆς ἄλλης. Τῶνόντι, εἰάν ἤθελε νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὸν πόλεμον, οὐδεὶς ἀμφιβολία ὅτι εἶχε τὸ μέσον· διότι φέρων τὸν στόλον εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους θὰ ἔδιδε πιθανώτατα τὴν νίκην εἰς αὐτοὺς, ἀφοῦ ἤδη οὗτοι ἐστάθμευον ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ μετὰ ναυτικοῦ ἔργου μᾶλλον ἢ ὑποδειστέρου. Προδίδει δὲ αὐτὸν ἔτι μᾶλλον ἡ πρόφασις τὴν ὁποίαν εἶπε μὴ κομίσας τὰ πλοῖα, ὅτι ταῦτα εἶχον συναθροισθῇ δῆθεν ὀλιγώτερα παρ' ὅσα διέταξεν ὁ βασιλεὺς. Ἀλλὰ κατὰ τοῦτο ὑπηρέτησε κάλλιστα τὸν κύριόν του μὴ δαπανήσας τὰ βασιλικά χρήματα καὶ ἐπιτυχῶν τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ μὲ ὀλιγώτερα ἔξοδα. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ὁ Τισσαφέρνης μετέβη εἰς Ἀσπενδον καὶ εὑρεν ἐκεῖ τοὺς Φίνικας, οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἐπὶ τῇ αἰτήσει του ἔπεμψαν εἰς προϋπάντησιν τοῦ στόλου τὸν Λακεδαιμόνιον Φίλιππον μετὰ δύο τριήρων.

88. Ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης, ἃ μὲν ἔμαθεν ὅτι ὁ Τισσαφέρνης διευθύνετο πρὸς τὴν Ἀσπενδον, ἀνεχώρησε καὶ αὐτὸς μετὰ δεκατριῶν πλοίων ὑποσχόμενος εἰς τοὺς Ἀθηναίους νὰ τοῖς παράσχω ἀσφαλῆ καὶ μεγάλην χάριν, ἥτοι νὰ φέρῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος πρὸς αὐτοὺς τὸν Φοινικικὸν στόλος, ἢ τοῦλάχιστον νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ μεταβῇ μὲ τὸ μέρος τῶν Πελοποννησίων. Ἐγινώριζεν ἴσως ἐκ πολλοῦ χρόνου ὅτι ὁ Τισσαφέρνης δὲν ἐσκόπευε νὰ φέρῃ τὸν στόλον τοῦτον, καὶ ἤθελε πρὸ πάντων νὰ τὸν διαβάλλῃ παρὰ τοῖς Πελοποννησίοις δεικνύων αὐτὸν φίλον ἑαυτοῦ.

καὶ τῶν Ἀθηναίων διὰ τὸν ἀναγκάσει τοιοῦτοτρόπως
νὰ ταχθῇ μὲ τὸ μέρος τῶν Ἀθηναίων. Ἀναχωρήσας λοι-
πὸν ἔπλευσε κατ' εὐθείαν γραμμὴν διὰ τοῦ πελάγους
πρὸς τὴν Φάσηλιν καὶ τὴν Καῦνον.

89. Ἀμα οἱ παρὰ τῶν τετρακοσίων πεμφθέντες πρέσ-
βεις ἐπέστρεψαν ἐκ τῆς Σάμου εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀνεκοί-
νωσαν τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Ἀλκιβιάδου ἣτις συνίστατο
εἰς τὸ νὰ ἀντέχῃ καὶ νὰ μὴ ἐνδώσωσιν εἰς τοὺς ἐχ-
θροὺς, διότι μεγάλας ἐλπίδας εἶχε νὰ τοὺς συμφιλιώσῃ
μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ νὰ νικήσωσι τοὺς Πελοποννη-
σίους. Διὰ τοῦ τρόπου δὲ τούτου ἀνεζωπύρωσαν τὸ θάρ-
ρος ἐκείνων οἵτινες εἶχον ἀρχίσει ἤδη νὰ δυσареστώνται
διὰ τὴν ὀλιγαρχίαν εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς ὁποίας εἶχον
συμπράξει, καὶ οἵτινες ἐπεθύμουν ν' ἀπαλλαγῶσιν αὐτῆς,
ἀδιάφορον διὰ τίνος τρόπου, ἅμα τοῖς ὑπέσχοντο ἀσφά-
λειαν. Συνήρχοντο λοιπὸν εἰς ὁμίλους καὶ ἐμέμφοντο
μεταξύ των τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐπὶ κε-
φαλῇς αὐτῶν ἦσαν στρατηγοὶ διακεκριμένοι οἵτινες ἀνῆ-
κον εἰς τὸ ὀλιγαρχικὸν κόμμα καὶ εἶχον ἀξιώματα, οἷοι
Θηραμένης ὁ τοῦ Ἄγνωνος, Ἀριστοκράτης ὁ Σκελλίου
καὶ ἄλλοι, καὶ οἵτινες ἦσαν μὲν πρῶτοι μεταξύ τῶν
ἐν τοῖς πράγμασιν, ἀλλ' ἐφοβοῦντο, ὡς ἔλεγον, πολὺ τὸν
ἐν τῇ Σάμῳ στρατὸν καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, καὶ πρὸ
πάντων μήπως οἱ εἰς τὴν Λακεδαίμονα πεμφθέντες πρά-
ξωσι κακόν τι εἰς τὴν πόλιν ἄνευ τῆς συναινέσεως τῶν
πεμφάντων αὐτούς. Χωρὶς λοιπὸν νὰ ἀποβάλῃ τὴν
ὀλιγαρχίαν, ἔλεγον ὅτι ἔπρεπεν ἡ ἀρχὴ τῶν πεντακισ-
χιλίων νὰ ἐγκατασταθῇ πράγματι καὶ οὐχὶ ὀνόματι,
καὶ νὰ δοθῇ πλειοτέρα ἰσότης εἰς τὴν πολιτείαν. Τὸ
τοιοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ πρόσχημα δημοτικότητος,

διότι κατὰ βάθος οἱ πλεῖστοι ἔνεκα τῆς ἀτομικῆς φιλοδοξίας των ἡρέσκοντο εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην εἰς τὴν ὑποίαν πρὸ πάντων ἡ ἐκ δημοκρατίας γινομένη ὀλιγαρχία ἀπόλλυται, διότι πάντες ἀξιοῦσιν ὅχι νὰ ᾖναι ἴσοι, ἀλλὰ νὰ πρωτεύωσι κατὰ πολὺ ἕκαστος ἐπὶ ὅλων τῶν ἄλλων, ἐνῷ ἐξ ἐναντίας γινομένης τῆς ἐκλογῆς ἐν δημοκρατία, εὐκολώτερον ὑφίσταται τις τὰς συνεπείας, ἐπειδὴ δὲν βλέπει προτιμωμένους τοὺς ὁμοίους του (1). Ὅ,τι δὲ ὑπεθέρμανε πλείοτερον παντὸς ἄλλου τὸ θάρρος τῶν ὀλιγαρχικῶν τούτων ὑπῆρξεν ἡ ἰσχυρὰ ἐπιρροή τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐν τῇ Σάμῳ καὶ ἡ ἰδέα ὅτι ἡ ὀλιγαρχική των καταστάσις δὲν ἔμελλε νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ πολὺ. Ἐκαστος λοιπὸν ἠγωνίζετο πῶς νὰ γίνῃ αὐτὸς πρῶτος ἀρχηγὸς τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος.

90. Ὅσοι ἐκ τῶν τετρακοσίων ἦσαν τὰ μάλιστα ἐναντίοι εἰς τὸ τοιοῦτον εἶδος τοῦ πολιτεύματος καὶ οἵτινες ἦσαν πρῶτοι ἐν τοῖς πράγμασιν, ὁ Φρύνιχος, ὅστις ἄλλοτε στρατηγῶν ἐν τῇ Σάμῳ εἶχεν ἔλθει εἰς διενέξεις πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην, ὁ Ἀρίσταρχος, εἰς τῶν θερμότερων καὶ ἀρχαιοτέρων ἀντιπάλων τῆς δημοκρατίας, ὁ Πείσανδρος, ὁ Ἀντιφῶν καὶ ἄλλοι οἱ δυνατώτατοι, ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει των, πρῶτον μὲν ἔπεμψαν πρέσβεις εἰς τὴν Λακεδαίμονα διὰ νὰ ἐργασθῶσιν ὑπὲρ τοῦ συμβιβασμοῦ, ἔπειτα δὲ, ὅταν ἔμαθον τὴν δημο-

(1) Ἐν τῇ δημοκρατίᾳ τῶν Ἀθηνῶν πᾶσα ἐκλογὴ, ἐκτὸς τῆς τῶν στρατηγῶν, ἐγίνετο διὰ κλήρου. Ὁ κλῆρος, λέγει ὁ Μοντέσκιος, εἶναι τρόπος τοῦ ἐκλέγειν μὴ λυπῶν οὐδένα, διότι ἀφίνει εἰς ἕκαστον πολίτην εὐλογόν τινα ἐλπίδα ὅτι θὰ ὑπηρετήσῃ ἡμέραν τινὰ τὴν πατρίδα του.»

κρατικὴν τροπὴν ἦν ἔλαβον τὰ πράγματα ἐν Σάμῳ, ἤρ-
χισαν νὰ κατασκευάζωσι τεῖχος ἐν τῇ καλουμένῃ Πετιω-
νείᾳ· πολὺ δὲ μᾶλλον ἐδιπλασίασαν τὰς ἐνεργείας των
ὅταν ἐπέστρεψαν ἐκ τῆς Σάμου οἱ πρέσβεις καὶ εἶδον τὴν
μεταβολὴν ἣτις ἐγένετο εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ μάλιστα
εἰς ἐκείνους οἵτινες ἐφαίνοντο οἱ μᾶλλον ἀφωσιωμένοι.
Ἀνησυχοῦντες διὰ τὰ ἐν ταῖς Ἀθήναις καὶ ἐν τῇ Σάμῳ
συμβαίνοντα, ἀπέστειλαν ἐν τάχει εἰς τὴν Λακεδαιμόνα
τὸν Ἀντιφῶντα, τὸν Φρύνιχον καὶ δέκα ἄλλους πρέσβεις
μὲ τὴν διαταγὴν νὰ ἐπιτύχωσι νὰ συμβιβασθῶσι μὲ τοὺς
Λακεδαιμονίους μὲ πάντα τρόπον ὅπως οὖν ἀνεκτὸν, καὶ
ἐπέσπευσαν ἔτι μᾶλλον τὴν οἰκοδομὴν τοῦ τεύχους τῆς
Ἡετιωνείας. Τὸ τεῖχος ἐκείνο, ὡς ἔλεγεν ὁ Θιραμένης
καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, δὲν ὤκοδομεῖτο πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ
κλείσῃ τὴν εἰσόδον τοῦ Πειραιῶς εἰς τοὺς Ἀθηναίους τῆς
Σάμου, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ νὰ δέχωνται, ὅταν θέλωσι,
τοὺς ἐχθροὺς καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης. Εἶ-
ναι δὲ ἡ Ἡετιώνεια κατωφερὲς ἀκτὴ τοῦ Πειραιῶς
πλησίον τῆς ὁποίας ἀνοίγεται ἀμέσως ὁ λιμὴν. Ὡς γι-
νον λοιπὸν τεῖχος τὸ ὁποῖον ἤνωσαν μὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον
ὑπῆρχε πρότερον πρὸς τὸ μέρος τῆς ἡπείρου, εἰς τοιοῦ-
τον τρόπον ὥστε θέτοντες ἐκεῖ ὀλίγους ἀνθρώπους, ἠδύ-
ναντο νὰ ἐξουσιάζωσι τὴν εἰσόδον τοῦ λιμένος· διότι
τὸ ἀρχαῖον τεῖχος τὸ πρὸς τὴν ἡπείρον καθὼς καὶ τὸ
νέον τὸ ἐντὸς τοῦ παλαιοῦ τειχιζόμενον πρὸς τὴν θά-
λασσαν ἐπεραιοῦντο ἀκριβῶς εἰς ἓνα ἐκ τῶν δύο πύργων
τῶν τεθειμένων εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος ὅστις ἦτο
στενός. Περιέκλεισαν ἐπίσης ἐντὸς τοῦ τεύχους στοῶν
μεγίστην ἣτις ἦν οὗτο μὲ τὸν Πειραιᾶ καὶ ἠνάγκασαν
ὅλους νὰ ἀποθέτωσιν ἐκεῖ ὅσον σῖτον εἶχον καὶ ὅσον

ἔφερον διὰ θαλάσσης· ἐκ τῆς ἀποθήκης δὲ ταύτης ὤφειλον νὰ τὸν ἐξάγωσι καὶ νὰ τὸν πωλῶσι.

91. Πρὸ πολλοῦ ὁ Θηραμένης διέσπειρε τὰς φήμας ταύτας· καὶ ἀφοῦ οἱ πρέσβεις ἐπέστρεψαν ἐκ τῆς Λακεδαιμόνος χωρὶς νὰ κατορθώσωσιν οὐδένα συμβιβασμὸν, εἶπεν ἀναφανδὸν ὅτι ὑπῆρχε φόβος μήπως τὸ τεῖχος ἐκεῖνο ἐπιφέρει τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως. Τῶντι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐπὶ τῇ προσκλήσει τῶν Εὐβοέων, τεσσαράκοντα δύο πλοῖα, ἐξελθόντα τῆς Πελοποννήσου, ἐστάθμευσαν ἐν τῇ Λακωνικῇ καὶ ἡτοιμάζοντο νὰ κατευθυνθῶσιν εἰς τὴν Εὐβοίαν· μεταξὺ δὲ τῶν πλοίων ἐκείνων ἦσαν τινὰ Ἰταλιωτικὰ καὶ Σικελικὰ ἐκ τοῦ Τάραντος καὶ τῶν Λοκρῶν, ἦρχε δ' αὐτῶν ὁ Σπαρτιάτης Ἀγησανδρίδας ὁ Ἀγησάνδρου. Κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Θηραμένου, ὁ στόλος ἐκεῖνος ἔμελλε νὰ μεταβῇ οὐχὶ πρὸς βοήθειαν τῆς Εὐβοίας, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς ὑποστήριξιν ἐκείνων οἵτινες ἐτείχιζον τὴν Ἡτιώνειαν καὶ ὅτι, ἐὰν δὲν ἐλάμβανον τὰ μέτρα τῶν, ἡ πόλις θὰ κατεστρέφετο ἡρέμα. Ἡ κατηγορία αὕτη ἦτο κάπως ἀληθὴς καὶ δὲν ἦτο καθαρὰ συκοφαντία· οἱ τετρακόσιοι ἤθελον πρὸ πάντων ὀλιγαρχοῦμενοι νὰ ἄρχωσι καὶ τῶν συμμάχων, καὶ ἐὰν τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν, νὰ διατηρήσωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν φυλάττοντες τὰς ναῦς καὶ τὰ τεῖχη, τέλος δὲ ἐν ἀποτυχίᾳ καὶ τούτου ἵνα μὴ πέσωσιν αὐτοὶ πρῶτοι θύματα τοῦ λαοῦ ἀνακτῶντος πάλιν τὰ δικαιώματά του, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ εἰσαγάγωσι τοὺς ἐχθροὺς, νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ τεῖχη καὶ τὰ πλοῖα, νὰ συνθηκολογήσωσι μετ' αὐτῶν καὶ νὰ σώσωσιν ὅσον μέρος ἡδύναντο ἐκ τῆς ἐξουσίας τῶν ἐν τῇ πόλει διατηροῦντες τὴν ἀτοκὴν τῶν ἀσφάλειαν.

92. Διὰ τοῦτο ἔσπευδον νὰ οἰκοδομήσωσι τὸ τεῖχος ἀφίνοντες πυλίδας καὶ κρυφίας εἰσόδους διὰ νὰ εἰσαγάγωσι τοὺς πολεμίους καὶ διότι ἤθελον νὰ ὤσι τὰ πάντα τελειωμένα ἐν καιρῷ εὐθέτῳ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν ὠμίλουν εἰμὴ ὀλίγοι μεταξὺ τῶν καὶ κρυφίως· ἀλλ' ὅταν ὁ Φρύνιχος, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἐκ τῆς εἰς τὴν Λακεδαιμόνα πρεσβείας, ἐπληρώθη δι' ἐνέδρας παρ' ἐνὸς τῶν περιπόλων ἐν πληθούσῃ ἀγορᾷ καὶ ἐξέπνευσε παραχρῆμα ὀλίγα βήματα μακρὰν τοῦ βουλευτηρίου· ὅταν μετὰ τὴν ἀπόδρασιν τοῦ δολοφόνου ὁ συνεργός, ὅστις ἦτο Ἀργεῖος, συλληφθεὶς καὶ βασανισθεὶς κατὰ διαταγὴν τῶν τετρακοσίων, δὲν ὠνόμασε κανένα συμβουλευσάντα τὸ ἐγκλημα ἀλλ' εἶπεν ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἐγίνωσκεν εἰμὴ ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι συνηθοῖζοντο παρὰ τῷ περιπολάρχῃ καὶ εἰς ἄλλας οἰκίας, τότε ὁ Θηραμένης, ὁ Ἀριστοκράτης καὶ ὅσοι ἄλλοι ἐκ τῶν τετρακοσίων καὶ ἐκ τῶν ἐξωθεν ἦσαν ὁμογνώμονες, βλέποντες ὅτι ἐκ τῆς ὑποθέσεως ταύτης δὲν προέκυψε τίποτε δυσάρεστον δι' αὐτοὺς, ἐχώρησαν θρασύτερον πρὸς τὸν σκοπὸν. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ ἐκ τῆς Λᾶς ἐξελθὼν στόλος περιπλεύσας τὴν παραλίαν εἰσῆλθεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἐπιδαύρου καὶ ἐπέδραμε κατὰ τῆς Αἰγίνης. Ὁ Θηραμένης ἰσχυρίσθη ὅτι ὁ στόλος οὗτος, πρωρισμένος διὰ τὴν Εὐβοίαν, δὲν ἦτο φυσικὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν κόλπον τῆς Αἰγίνης καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ νὰ ἀγκυροβολήσῃ εἰς τὴν Ἐπίδαυρον ἐκτὸς ἐὰν προσεκλήθῃ πρὸς τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον δὲν ἔπαυε νὰ ἐπιρρίπτῃ κατὰ τῶν τετρακοσίων, καὶ προσέθετεν ὅτι δὲν ἔπρεπε πλέον νὰ ἡσυχάζωσι. Τέλος μετὰ πολλοὺς λόγους στασιαστικούς καὶ ὑποφίας, ἤπτοντο ἤδη τῶν πραγμάτων καὶ ἔργῳ. Οἱ ὀπλῖται τοῦ

Πειραιῶς οἵτινες εἰργάζοντο εἰς τὸ τεῖχος τῆς Ἰετιω-
 νείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο ὁ Ἀριστοκράτης ὅστις
 καθὸ ταξίαρχος εἶχε καὶ τὴν ἑαυτοῦ φυλὴν, συλλαμβά-
 νουσι τὸν Ἀλεξικλέα, ἓνα τῶν μᾶλλον ἀφωσιωμένων
 εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν στρατηγῶν, καὶ ἀγαγόντες εἰς
 οἰκίαν τινὰ τὸν ἔκλεισαν ἐν αὐτῇ. Συνεπελάβοντο δὲ
 τοῦ ἔργου πολλοὶ ἄλλοι καὶ ἰδίως ὁ Ἑρμῶν διοικῶν
 τοὺς περιπόλους οἵτινες εἶχον ταχθῇ εἰς τὴν Μουνυχίαν·
 τὸ δὲ σπουδαιότερον ὅτι ταῦτα ἐπράττοντο μὲ τὴν συγ-
 κατάθεσιν τοῦ στίφους τῶν ὁπλιτῶν. Ἄμα δὲ οἱ τε-
 τρακόσιοι, οἵτινες συνεδρίαζον τότε εἰς τὸ βουλευτήριον,
 ἔμαθον τὰ συμβαίνοντα, ἡτοιμάσθησαν νὰ λάβωσι τὰ
 ὅπλα ἐκτὸς ἐκείνων οἵτινες δὲν συνεμερίζοντο τὴν γνώ-
 μην ταύτην καὶ ἠπέλουν τὸν Θηραμένην καὶ τοὺς μετ'
 αὐτοῦ. Ὁ δὲ Θηραμένης ἀπολογούμενος εἶπεν ὅτι ἦτο ἔ-
 τοιμος νὰ ὑπάγῃ μετ' αὐτῶν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ
 δεσμώτου. Καὶ παραλαβὼν ἓνα τῶν στρατηγῶν, ὅστις ἦτο
 καὶ ὁμογνώμων αὐτῷ, ἐχώρει πρὸς τὸν Πειραιᾶ, προσέ-
 δραμε δὲ καὶ ὁ Ἀρίσταρχος μετὰ τινων ἱππέων νεανίσκων.
 Ὁ θόρυβος ἦτο πολὺς καὶ τρομερὸς, διότι οἱ μὲν ἐν τῷ
 ἄστει ἐνόμιζον ἤδη τὸν Πειραιᾶ καταληφθέντα καὶ τὸν
 συλληφθέντα φονευόμενον, οἱ δὲ ἐν τῷ Πειραιεῖ ἐνόμιζον
 ὅτι μετ' ὀλίγον ἔμελλον νὰ ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν οἱ ἐκ
 τοῦ ἄστεος. Ὅλη ἡ πόλις ἦτο εἰς κίνησιν καὶ πάντες ἔ-
 τρεχον εἰς τὰ ὅπλα· μόλις δὲ κατωρθώθη νὰ ἡσυχάσωσιν.
 Οἱ ἀγῶνες τῶν γερόντων καὶ αἱ παρακλήσεις τοῦ Φαρ-
 σαλείου Θουκυδίδου, προξένου τῶν Ἀθηνῶν, παρόντος καὶ
 προθύμως ἐμποδίζοντος ἓνα ἕκαστον καὶ κράζοντος νὰ
 μὴ ἀπολέσωσι τὴν πατρίδα καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ἐχθροὶ
 ἐνήδρευον ἐγγὺς, τοὺς ἐμπόδισαν νὰ ἀλληλοσφαγῶσι.
 Καὶ ὁ μὲν Θηραμένης ἐλθὼν εἰς τὸν Πειραιᾶ (διότι ἦτο

καὶ αὐτὸς στρατηγὸς) ἐδυσανασχέτει κατὰ τῶν ὀπλιτῶν, ἀλλὰ μόνον διὰ λόγων, ἐνῶ ὁ Ἀρίσταρχος καὶ οἱ ἐναντίοι τοῦ πλήθους ἦσαν ἀληθῶς μανιώδεις. Οὐχ ἦττον οἱ πλεῖστοι ὀπλῖται ἐξηκολούθησαν τὸ ἔργον των χωρὶς νὰ μεταμεληθῶσι καὶ ἠρώτησαν τὸν Θηραμένην ἂν ἐφρόνει ὅτι τὸ τεῖχος ὤκοδομήθη ἐπ' ἀγαθῷ ἢ ἂν ἦτο καλλίτερον νὰ τὸ κατεδαφίσωσιν. Οὗτος ἀπεκρίθη ὅτι ἐὰν τοιαύτη ἦτο ἡ γνώμη των συνεφώνει μετ' αὐτῶν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης οἱ ὀπλῖται καὶ πολλοὶ τῶν ἐν Πειραιεῖ ἀνθρώπων ἀναβάντες ἐπὶ τοῦ τειχίσματος ἤρχισαν νὰ κατεδαφίζωσιν αὐτό. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν δὲ τὴν ὁποίαν ἔκαμνον πρὸς τὸ πλήθος ἔλεγον α' Ὅστις προτιμᾷ νὰ ἄρχωσιν οἱ πεντακισχίλιοι ἀντὶ τῶν τετρακοσίων ἃς ἐπιληφθῇ τοῦ ἔργου, β' διότι ἐκρύπτοντο ἀκόμη ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν πεντακισχιλίων διὰ νὰ μὴ προφέρωσιν ἀναφανδὸν τὸ τοῦ λαοῦ λέγοντες: α' Ὅστις θέλει νὰ ἄρχῃ ὁ λαός, β' Ἐφοβοῦντο δὲ μήπως οἱ πεντακισχίλιοι ὑπῆρχον τῶνόντι καὶ μήπως ἐνοχοποιηθῶσιν ἀποτεινόμενοι πρὸς ἀγνώστους. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ τετρακόσιοι δὲν ἤθελον μήτε νὰ ὑπάρχωσιν οἱ πεντακισχίλιοι μήτε νὰ ἦναι γνωστὸν ὅτι δὲν ὑπῆρχον, τὸ μὲν διότι ἐνόμιζον ὅτι ἡ συμμετοχὴ τοσούτων ἀνθρώπων εἰς τὴν ἐξουσίαν θὰ ἦτο ἀληθῆς δημοκρατία, τὸ δὲ διότι ἡ ἀβεβαιότης περὶ τῆς ὑπάρξεώς των θὰ παρῆγεν ἀμοιβαῖον φόβον.

93. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ οἱ μὲν τετρακόσιοι, εἰ καὶ τεθορυβημένοι, συνηθροίσθησαν εἰς τὸ βουλευτήριον· οἱ δὲ ἐν τῷ Πειραιεῖ ὀπλῖται, ἀφέντες τὸν Ἀλεξικλέα ὃν συνέλαβον καὶ καθελόντες τὸ τεῖχος ἦλθον εἰς τὸ παρὰ τὴν Μουνυχίαν θέατρον τοῦ Διονύσου, ἀπέθεσαν τὰ ὅπλα καὶ συνεκρότησαν συνέλευσιν. Μετὰ βραχεῖαν δὲ συνδιάσκεψιν μετέβησαν εἰς τὸ ἄστυ καὶ κατέθεσαν τὰ

ὑπλά ἐν τῷ Ἀνακείῳ (¹). Ἐλθόντες δὲ πρὸς αὐτοὺς τινὲς ἀπεσταλμένοι τῶν τετρακοσίων συνωμίλουν ἀνὴρ πρὸς ἄνδρα καὶ ἔπειθον ὅσους ἔβλεπον μετρίους νὰ μένωσιν ἥσυχοι καὶ νὰ συνέχωσι τοὺς ἄλλους, λέγοντες ὅτι οἱ πεντακισχίλιοι ἔμελλον νὰ ἀνακηρυχθῶσι καὶ ὅτι ἐκ τούτων θὰ ἐλαμβάνοντο ἀλληλοδιαδόχως καὶ κατ' ἐκλογὴν οἱ τετρακόσιοι· ὅτι μέχρις ἐκείνης τῆς ὥρας δὲν ἔπρεπε δι' οὐδενὸς τρόπου νὰ καταστρέφωσι τὴν πόλιν μήτε νὰ παραδίδωσιν αὐτὴν εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ὅλον δὲ τὸ πλῆθος, μετὰ πολλοὺς λόγους ἀπευθυνθέντας πρὸς πολλοὺς ἀνθρώπους, ἐγένετο ἡπιώτερον ἢ πρότερον, διότι ἐφοβήθη πρὸ πάντων διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως. Συνεφώνησαν λοιπὸν νὰ συγκαλέσωσιν, ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ, συνέλευσιν εἰς τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου διὰ νὰ ἀποκαταστήσωσι τὴν ὁμόνοιαν.

94. Ὅταν ἔφθασεν ἡ διὰ τὴν ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Διονύσου ὀρισθεῖσα ἡμέρα τῆς συνελεύσεως καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλον νὰ συναθροισθῶσιν ἀγγέλλεται εἰς αὐτοὺς ὅτι τὰ τεσσαράκοντα δύο πλοῖα καὶ ὁ Ἀγησανδρίδας παρέπλεον ἀπὸ τῶν Μεγάρων εἰς τὴν Σαλαμῖνα. Τότε ὅλος ὁ λαὸς ἐνόμισεν ὅτι ἔβλεπε πραγματοποιούμενα ὅσα ἔλεγον πρὸ πολλοῦ ὁ Θηραμένης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ὅτι δηλαδὴ ὁ στόλος ἐκεῖνος ἐπροχώρει διὰ νὰ καταλάβῃ τὸ τεῖχος τῆς Ἡετιωνείας καὶ ἔχαιρον διότι τὸ εἶχον κατεδαφίσει. Πιθανὸν ὁ Ἀγησανδρίδας νὰ ἔμεινεν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἐπιδαύρου συνεπείᾳ συνεννοήσεών τινων· πιθανὸν ἐπίσης νὰ περιέμενε τὴν ἔκβασιν τῶν ἐν Ἀθήναις διχονοιῶν διὰ νὰ παρουσιασθῇ ἐν στιγμῇ καταλ-

(¹) Νὰς τοῦ Κίστορος καὶ Πολυδεύκους ἢ τῶν Διοσκούρων; οἵτινες ἐκαλοῦντο Ἀνακες.

λήλφ. Ὅπωςδ' ἦποτε οἱ Ἀθηναῖοι, ἅμα ἡγγέλθη ἡ εἰ-
δησις αὕτη εἰς αὐτούς, εὐθύς ἔδραμον πανδημεῖ εἰς τὸν
Πειραιᾶ, φρονοῦντες ὅτι αἱ ἐσωτερικαὶ αὐτῶν διαιρέσεις
ἔπρεπε νὰ ὑποχωρήσωσιν ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις
ἦτο ὄχι πλέον μακρὰν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ λιμένος ἤδη. Καὶ
οἱ μὲν ἀνέβησαν εἰς τὰς παρούσας ναῦς, οἱ δὲ καθείλκυ-
σαν ἄλλας, ἄλλοι δὲ τινες ἔδραμον πρὸς ὑπεράσπισιν
τῶν τειχῶν ἢ πρὸς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος.

95. Τὰ δὲ πλοῖα τῶν Πελοποννησίων, παραπλεύσαντα
καὶ κάμψαντα τὸ Σούνιον ὠρμίσθησαν μεταξὺ Θορικοῦ
καὶ Ηρασιῶν, ὕστερον δὲ ἀφίχθησαν εἰς Ὠρωπόν. Οἱ δὲ
Ἀθηναῖοι, μὲ ὄλην τὴν ἀποσύνθεσιν τῶν πληρωμάτων
τῶν, συνέπειαν ἀναπόφευκτον τῶν ἐμφυλίων ταραχῶν,
ἠθέλησαν ἐν τούτοις νὰ βοηθήσωσι ταχέως μίαν τῶν
σπουδαιοτάτων κτήσεών των· καὶ τῶντι, ἀπὸ τοῦ ἀπο-
κλεισμοῦ τῆς Ἀττικῆς, ἡ Εὐβοία ἦτο τὸ πᾶν δι' αὐτούς.
Πέμπουσι λοιπὸν τὸν στρατηγὸν Θυμοχάρην καὶ πλοῖα
εἰς τὴν Ἑρέτριαν, ἅτινα φθάσαντα ἐκεῖ ἠνῶθησαν μὲ τὰ
πρότερον ἐν τῇ Εὐβοίᾳ εὐρισκόμενα, ἐγένοντο τριάκοντα
ἐξ καὶ ἠναγκάσθησαν ἀμέσως νὰ ναυμαχήσωσι, διότι
ὁ Ἀγησανδρίδας μετὰ τὸ ἄριστον ἀνήγαγε τὰς ναῦς
ἐκ τοῦ Ὠρωποῦ ὅστις δὲν ἀπέχει ἐκ τῆς πόλεως τῶν
Ἑρετριέων εἰμὴ ἐξήκοντα στάδια θαλάσσια. Ἀμα λοι-
πὸν ἐφάνησαν τὰ πλοῖα ταῦτα, οἱ Ἀθηναῖοι ἤρχισαν
νὰ πληρῶσι τὸν στόλον των νομίζοντες τοὺς στρατιώ-
τας των ἐκεῖ πλησίον ὄντας· ἀλλ' οὗτοι εἶχον μεταβῆ
πρὸς εὗρεσιν τροφῶν εἰς τὰς οἰκίας τὰς κειμένας εἰς τὰ
ἔσχατα τῆς πόλεως καὶ ὄχι εἰς τὴν ἀγορὰν, ὅπου οἱ
Ἑρετριεῖς εἶχον φροντίσει νὰ μὴ ἀφήσωσι τίποτε πρὸς
πώλησιν διὰ νὰ δώσωσι καιρὸν εἰς τοὺς ἐχθροὺς νὰ ἐ-
πιπέσωσι κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἐνασχολουμένων βρα-

δέως εἰς τὴν πλήρωσιν τοῦ στόλου καὶ νὰ τοὺς ἀναγκά-
σωσι νὰ ἀναχθῶσιν ὅπως ἦσαν. Τὸ σημεῖον τῆς καταλ-
λήλου στιγμῆς διὰ νὰ ἀναχθῶσιν οἱ Πελοποννήσιοι
εἶχε δοθῇ ἐκ τῆς Ἑρετρίας εἰς τὸν Ὀρωπὸν. Ἀναχθέν-
τες δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τοιαύτην παρασκευὴν καὶ
ναυμαχήσαντες πρὸ τοῦ λιμένος τῆς Ἑρετρίας, ἀντέσχον
μὲν ἐπὶ τινα χρόνον, ἔπειτα ὅμως τραπέντες εἰς φυγὴν
κατεδιώχθησαν εἰς τὴν ξηράν. Καὶ ὅσοι μὲν κατέφυγον
εἰς τὴν Ἑρέτριαν, ὡς εἰς πόλιν φιλικήν, ὑπέστησαν φρι-
κωδεστάτην τύχην, διότι ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν κατοίκων·
ὅσοι δὲ κατέφυγον εἰς τὸ τείχισμα τὸ ἐν τῇ Ἑρετρίᾳ,
ὑπερκατεῖχον αὐτοὶ, ἐσώθησαν καθὼς καὶ τὰ πλοῖα ὅσα
ἔφθασαν εἰς τὴν Χαλκίδα. Λαβόντες δὲ οἱ Πελοποννή-
σιοι εἰκοσιδύο ναῦς τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐκ τῶν ἀνδρῶν
ἄλλους μὲν ἀποκτείναντες ἄλλους δὲ ζωγράφαντες, ἔστη-
σαν τρόπαιον. Ὑστερον δὲ μετ' οὐ πολὺ ἐπαναστατή-
σαντες ὅλην τὴν Εὐβοίαν πλὴν τῆς Ὠρεοῦ (διότι ταύτην
κατεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι) διωργάνωσαν αὐτὴν ὅπως ᾔθελον.

96. Ἄμα ἐγνώσθησαν εἰς τὰς Ἀθήνας τὰ συμβάντα
τῆς Εὐβοίας, τρόμος μείζων τῶν πρὶν κατέλαβε τοὺς
Ἀθηναίους, διότι μήτε ἢ ἐν τῇ Σικελίᾳ συμφορὰ, ὅσον
μεγάλῃ καὶ ἂν ἐφάνη εἰς αὐτοὺς τότε, οὔτε οὐδεμία
ἄλλη δυστυχία ἐφόβησεν αὐτοὺς τόσον. Ὁ στρατὸς τῆς
Σάμου ἦτο εἰς πλήρη ἀποστασίαν· οὔτε πλοῖα ὑπῆρχον
πλέον οὔτε πληρώματα· ἐν τῇ πόλει διχοστασία· ὁ ἐμ-
φύλιος πόλεμος ἑτοιμος νὰ ἐκραγῇ· τέλος, πρὸς ἐπισφρά-
γισιν τῶν δεινῶν, ἀπώλεσαν ἓνα στόλον, καὶ τὸ δεινό-
τερον, τὴν Εὐβοίαν ἐκ τῆς ὁποίας πλειότερα ὠφελοῦντο
ἢ ἐκ τῆς Ἀττικῆς. Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ ἀποθάρρυνθῶσιν
εὐλόγως; Ἐξ ὅλων ὅμως τῶν κινδύνων ἐθορύβει αὐτοὺς
πλειότερον καὶ ἐγγύτερον ὁ φόβος μήπως οἱ ἐχθροὶ τολ-

μηροὶ γινόμενοι ἔνεκα τῆς νίκης πλεύσωσιν ἀμέσως κατὰ τοῦ Πειραιῶς ἐστερημένου πλοίων, καὶ εἰς πᾶσαν στιγμήν περιέμενον νὰ τοὺς ἰδῶσιν ἐμφανιζομένους. Καὶ τῳόντι οὐδὲν εὐκολώτερον εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ἐὰν ᾗσαν τολμηρότεροι· διὰ τοῦ τρόπου δὲ τούτου ἤθελον αὐξήσῃ τὴν ἐν τῇ πόλει διαίρεσιν σταθμεύοντες πρὸ αὐτῆς, ἢ, ἐὰν ἐπέμενον εἰς τὴν πολιορκίαν, ἤθελον ἀναγκάσει καὶ αὐτὸν τὸν στόλον τῆς Ἰωνίας, μολοντί ἐναντιούμενον εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν, νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῶν συγγενῶν του καὶ ὅλης τῆς πόλεως· ἀπ' ἐκείνης δὲ τῆς στιγμῆς ὁ Ἑλλήσποντος θα περιέπιπτεν εἰς τὴν ἐξουσίαν των, καθὼς καὶ ἡ Ἰωνία καὶ αἱ νῆσοι καὶ τὰ μέχρι τῆς Βοιωτίας μέρη καὶ οὕτως εἰπεῖν ὅλη ἡ ἀρχὴ τῶν Ἀθηναίων. Ἀλλ' ἡ περίστασις αὕτη δὲν ὑπῆρξεν ἡ μόνη καθ' ἣν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐφάνησαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πρόσφοροι ἀντίπαλοι. Ἡ ἄκρα τοῦ χαρακτῆρος ἀντίθεσις μεταξὺ τῶν δύο τούτων λαῶν, τῶν μὲν ζωηρῶν τῶν δὲ βραδέων, τῶν μὲν τολμηρῶν τῶν δὲ ἀτόλμων, παρέσχεν ἄπειρον ὑπεροχὴν εἰς τοὺς Ἀθηναίους πρὸ πάντων κατὰ τὸν ἐν τῇ θαλάσῃ ἀγῶνα. Οἱ Συρακούσιοι τὸ ἀπέδειξαν κάλλιστα, διότι ἔχοντες τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα μὲ τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς ἐπολέμησαν ἄριστα.

97. Ἐν τούτοις εἰς τὴν εἰδῆσιν τῆς καταστροφῆς ταύτης, οἱ Ἀθηναῖοι ἐπλήρωσαν εἴκοσι ναῦς καὶ συνεκάλεσαν ἐκκλησίαν ἀμέσως εἰς τὴν καλουμένην Πνύκα ὅπου καὶ ἄλλοτε συνείθιζον νὰ συνεδριάζωσιν. Ἐκεῖ κατήργησαν τοὺς τετρακοσίους καὶ ἐψηφίσαντο νὰ ἀνατεθῶσι τὰ πράγματα εἰς τοὺς πενταχισιλίους τῶν ὁποίων θὰ ἀπετέλει μέρος πᾶς ὅστις ἤθελε προσφέρει ὅπλα, καὶ νὰ μὴ δίδεται οὐδεὶς μισθὸς εἰς οὐδεμίαν ἀρχὴν ἐπὶ ποιῇ ἄρᾳς. Ἐγένοντο δὲ μετὰ ταῦτα καὶ ἄλλαι συνε-

ἑπιδράσεις, καθ' ἃς ἐψηφίσαντο νομοθέτας καὶ ἐκανόνισαν ὅλα τὰ τὴν πολιτείαν ἀφορῶντα. Οὐδέποτε, καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι, οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολιτεύθησαν καλλίτερον ἢ κατὰ τοὺς πρώτους τούτους χρόνους, διότι ἐγένετο μετρία σύγκρασις τῆς ὀλιγαρχίας καὶ τῆς δημοκρατίας, τοῦθ' ὅπερ ἀνύψωσε τὴν πόλιν ἐκ τῆς πρὶν καταπτώσεώς της. Ἐψηφίσαντο ἐπίσης τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ τῶν ἄλλων φυγάδων, καὶ ἔπεμψαν πρὸς αὐτὸν, καθὼς καὶ πρὸς τὸν στρατὸν τῆς Σάμου, τὴν πρόσκλησιν νὰ ἀναλάβωσι μετὰ ζήλου τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων.

98. Ἐνῷ ἐγένετο ἡ μεταβολὴ αὕτη, ὁ Πείσανδρος, ὁ Ἀλεξικλῆς καὶ οἱ πρώτιστοι τῶν ὀλιγαρχικῶν κατέφυγον ταχέως εἰς τὴν Δεκελείαν. Μόνος δὲ ἐξ αὐτῶν ὁ Ἀρίσταρχος, ὅστις ἦτο συγχρόνως στρατηγός, λαβὼν ἐν τάχει τοξότας τινὰς τοὺς βαρβαροτάτους, διευθύνθη πρὸς τὴν Οἰνὸν φρούριον τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Βοιωτίας. Οἱ Κορίνθιοι, τῇ βοθητείᾳ ἐθέλοντων Βοιωτῶν τοὺς ὁποίους προσεκάλεσαν, τὴν ἐπολιόρκουν τότε ὅπως ἐκδικηθῶσι διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀνθρώπων των φονευθέντων ὑπὸ τῆς φρουρᾶς τῆς Οἰνός κατὰ τὴν ἐκ τῆς Δεκελείας ἐπιστροφὴν των. Ὁ Ἀρίσταρχος, ἀφοῦ συνωμίλησε μετὰ τῶν πολιορκούντων, ἠπάτησε τὴν φρουρὰν τῆς Οἰνός λέγων αὐτῇ ὅτι εἶχον συμβιβασθῆ ἐν Ἀθήναις μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἐπὶ ὅλων τῶν ἄλλων ἀντικειμένων, καὶ ὅτι ἔπρεπε καὶ αὐτὴ νὰ παραδώσῃ τὴν θέσιν εἰς τοὺς Βοιωτοὺς συμφώνως μὲ τὴν συνθήκην. Ἡ φρουρὰ τῆς Οἰνός τὸν ἐπίστευσε διότι ἦτο στρατηγός, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζε τίποτε καθὼς οὔσα πολιορκημένη, ἐξῆλθεν ὑπόσπονδος. Καὶ τοιοῦτοτρόπως οἱ Βοιωτοὶ κατέλαβον τὴν παραδο-

θεῖσαν Οἰνόην, ἐνῶ συγχρόνως ἔπαυον εἰς τὰς Ἀθήνας ἢ ὀλιγαρχία καὶ ἡ στάσις.

99. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τοῦ θέρους τούτου οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ Πελοποννήσιοι, βλέποντες ὅτι οὐδεὶς ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς τὰς τροφὰς τὰς ὁποίας ὁ Τισσαφέρνης κατὰ τὴν εἰς Ἀσπενδὸν ἀναχώρησίν του εἶχε διατάζει νὰ τοῖς δίδωνται· ὅτι δὲν ἔφθασαν ἀκόμῃ μῆτε ὁ Φοινικὸς στόλος μῆτε ὁ Τισσαφέρνης· ὅτι ὁ συνοδεύσας αὐτὸν Φίλιππος καθὼς καὶ ἄλλος τις Σπαρτιάτης ὀνόματι Ἰπποκράτης ἔγραφον ἐκ Φασήλιδος πρὸς τὸν ναύαρχον Μίνδαρον ὅτι ὁ στόλος ἐκεῖνος δὲν θὰ ἤρχετο καὶ ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι καθ' ὅλα ἐνεπαίχθησαν ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρνους· ὅτι ἐπὶ πᾶσιν ὁ Φαρνάβαζος τοὺς προσεκάλει καὶ ἐδεικνύετο πρόθυμος νὰ ἐπαναστατήσῃ κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἅμα τῇ ἀφίξει των τὰς ἐπιλοίπους πόλεις τῆς διοικήσεώς του, ὅπως εἶχε πράξει καὶ ὁ Τισσαφέρνης, ἐλπίζων ὅτι ἤθελεν ἤθελεν ὠφεληθῇ πλεότερον ἢ αὐτός· δι' ὅλους τούτους τοὺς λόγους ὁ Μίνδαρος, εἰς σημεῖόν τι δοθὲν ἀπροσδοκῆτως διὰ νὰ διαλάβῃ τοὺς ἐν τῇ Σάμῳ Ἀθηναίους, ἀνεχώρησε μὲ ἐβδομήκοντα τρία πλοῖα καὶ μετὰ πολλῆς εὐταξίας ἐκ τῆς Μιλήτου καὶ ἔπλευσε πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον. Ἦδ', κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος, εἶχον εἰσέλθει εἰς αὐτὸν δεκαεὶς πλοῖα ἅτινα ἐλεηλάτησαν μέρος τι τῆς Χερσονήσου. Ὁ Μίνδαρος, καταληφθεὶς ὑπὸ τρικυμίας, ἠναγκάσθη νὰ καταπλεύσῃ εἰς τὴν Ἰκαρον ὅπου μείνας πέντε ἢ ἑξ ἡμέρας ἕνεκα τῶν ἐναντίων ἀνέμων, ἔφθασεν ἀκολουθῶν εἰς τὴν Χίον.

100. Ἀμα ὁ Θράσυλος ἔμαθε τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἐκ τῆς Μιλήτου, ἔπλευσεν ἀμέσως ἐκ τῆς Σάμου μὲ πενήκοντα πέντε πλοῖα, σπεύδων νὰ προλάβῃ τὴν εἰσοδὸν

τοῦ Μινδάρου εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Μαθὼν κατόπιν ὅτι ἦτο εἰς τὴν Χίον καὶ νομίσας ὅτι θὰ ἔμεινεν ἐκεῖ, ἔθεσεν ἐπὶ τῆς Λέσβου καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ἡπείρου σκοποὺς διὰ νὰ κατασκοπεύωσι τὸ ἐλάχιστον κίνημα τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου· αὐτὸς δὲ μεταβὰς εἰς τὴν Μήθυμναν, διέταξε νὰ προετοιμάσωσιν ἄλευρα καὶ ἄλλας ζωοτροφίας ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ κάμνη ἐπιδρομὰς ἐναντίον τῆς Χίου ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὁ πόλεμος ἤθελε παραταθῇ ἐπὶ πολὺ· ἄλλως τε δὲ, ἐπειδὴ ἡ Ἑρесь εἶχεν ἐπαναστατήσῃ κατὰ τῆς Λέσβου, ἤθελε νὰ μεταβῇ ἐκεῖ καὶ νὰ προσπαθήσῃ εἰ δυνατόν νὰ γίνῃ κύριος αὐτῆς. Ἴσχυροὶ φυγάδες Μηθυμναῖοι, προσκαλέσαντες ἐκ τῆς Κύμης πεντήκοντα ὀπλίτας μετὰ τῶν ὁποίων εἶχον συνεταρισθῇ καθὼς καὶ στρατιώτας ἐκ τῆς ἡπείρου ἐπὶ μισθῷ, ἐν ὅλοις τριακοσίους περίπου ἄνδρας, διοικουμένους ὑπὸ τοῦ Θηβαίου Ἀναξάρχου, ἕνεκα τῆς συγγενείας τῶν δύο λαῶν, ἦλθον κατ' ἀρχὰς νὰ προσέβάλωσι τὴν Μύθυμναν. Ἀλλ' ἀποκρουσθέντες εἰς τὴν ἀπόπειραν ταύτην ὑπὸ τῶν ἐν Μυτιλήνῃ φρουρούντων Ἀθηναίων οἵτινες προσέδραμον, καὶ διωχθέντες ἐκ δευτέρου μετὰ μάχην γενομένην ἐκτὸς τῆς πόλεως, διέβησαν τὸ ὄρος καὶ ἐπανεστάτησαν τὴν Ἑρесь. Ὁ Θράσυλος μετέβη ἐκεῖ μετ' ὅλου τοῦ στόλου ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν. Ἀφ' ἐτέρου δὲ ὁ Θρασύβουλος, ἐγκαταλείψας τὴν Σάμον εἰς τὴν εἰδῆσιν τῆς διαβάσεως ταύτης τῶν φυγάδων, ἀνεχώρησε πρὸ αὐτοῦ μετὰ πέντε πλοίων· φθάσας πολὺ βραδέως, μετέβη εἰς τὴν Ἑρесь καὶ ἐστάθμευσεν ἐκεῖ. Δύο πλοῖα ἅτινα ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ἀνεκομίζοντο εἰς τὰ ἴδια ἦλθον νὰ ἐνωθῶσι μετ' αὐτοῦ καθὼς καὶ τὰ τῆς Μηθύμνης. Ἐν ὅλοις ὑπῆρχον ἐξήκοντα ἐπτὰ πλοῖα. Τῇ βοηθείᾳ δὲ τῶν στρατευμάτων ἅτινα ἦσαν ἐπὶ

τῶν πλοίων, παρσκευάζοντο νά κυριεύσωσι τὴν Ἑρесьον, μεταχειριζόμενοι εἰς τοῦτο μηχανὰς πολεμικὰς καὶ πάντα τὰ δυνατὰ μέσα.

101. Ἐν τούτοις ὁ Μίνδαρος καὶ ὁ στόλος τῶν Πελοποννησίων ὅστις ἦτο εἰς τὴν Χίον καὶ ὅστις εἶχε προμηθευθῇ τροφὰς διὰ δύο ἡμέρας, λαβόντες παρὰ τῶν Χίων τρεῖς τεσσαρακοστὰς Χίας ⁽¹⁾ κατὰ κεφαλὴν, ἀνεχώρησαν μετὰ τάχους ἐκ τῆς Χίου· ἀπέφυγον δὲ τὸ πέλαγος διὰ νά μὴ συναντήσωσι τὸν ἐν τῇ Ἑρέσῳ εὕρισκόμενον στόλον, καὶ ἔχοντες τὴν Λέσβον ἐν ἀριστερᾷ, ἐπλεον πρὸς τὴν ἡπειρον. Προσορμισθέντες εἰς τὸν ἐν Καρτερίοις τῆς Φωκαίδος λιμένα καὶ προγευθέντες, παρέπλευσαν τὴν Κυμαίαν καὶ ἐδείπνησαν εἰς τὰς Ἀργινούσας τῆς ἡπείρου ἀπέναντι τῆς Μιτυλήνης. Ἐντεῦθεν δὲ νυκτὸς οὐσης σκοτεινῆς, ἐξηκολούθησαν τὸν παράπλου καὶ ἔφθασαν εἰς Ἀρματοῦντα τῆς ἡπείρου, καταντικρὺ τῆς Μηθύμνης. Προγευθέντες δὲ ἐκεῖ παρέπλευσαν διὰ τάχους τὸ Λέκτον, τὴν Λάρισσαν, τὸν Ἀμαξιτὸν καὶ τὰ ἄλλα χωρία τῆς χώρας ταύτης καὶ ἔφθασαν πρὸ τοῦ μεσονυκτίου εἰς τὸ Ῥοίτειον, ὅπερ ἀποτελεῖ ἤδη μέρος τοῦ Ἑλλησπόντου· τινὰ δὲ ἐκ τῶν πλοίων ἐπλησίασαν εἰς τὸ Σίγειον καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς παραλίας.

102. Οἱ Ἀθηναῖοι οἵτινες ἦσαν εἰς τὴν Σηστόν μὲ δεκαοκτὼ πλοῖα, ἅμα οἱ φρυκτωροὶ ἑκαμὸν σημεῖα εἰς αὐτοὺς καὶ εἶδον συγχρόνως πολλὰ πυρὰ ἀναφθέντα ἐξαίφνης εἰς τὸ ἐχθρικὸν ἔδαφος, ἐνόησαν ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι εἰσέπλεον εἰς τὸν Ἑλλησπόντον. Κατὰ τὴν ἰδίαν

(1) Νόμισμα ἰδιαίτερον τῆς Χίου τὸ ὁποῖον ὑποτίθεται ὅτι εἶχεν ἀξίαν ἴσην μὲ τὸ ἐν τεσσαρακοστὸν τοῦ χρυσοῦ στατήρος, ἦτοι μὲ ἡμίσειαν δραχμὴν ἀττικὴν.

λοιπὸν νύκτα, μεθ' ὅλης τῆς δυνατῆς ταχύτητος, διευθύνθησαν πρὸς τὸν Ἐλαιοῦντα παραπλέοντες τὴν Χερσόνησον καὶ προσπαθοῦντες νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ πέλαγος πρὶν συναντήσωσι τοὺς ἐχθρούς. Κατῶρθωσαν δὲ τοιοῦτοτρόπως νὰ διαφύγωσι τὰ δεκαεῖς πλοῖα τῶν Πελοποννησίων τὰ ὅποια ἦσαν εἰς τὴν Ἄβυδον, μολονότι ταῦτα εἶχον λάβει παρὰ τοῦ διελθόντος φιλικοῦ στόλου τὴν διαταγὴν νὰ παρατηρῶσι προσεκτικῶς τὰ κινήματα τῶν Ἀθηναίων· ἀλλ' ἅμα τῇ αὐγῇ ἀνεκάλυψαν τὰ πλοῖα τοῦ Μινδάρου ἅτινα ἤρχισαν νὰ τοὺς καταδιώκωσι. Καὶ τὰ πλεῖστα μὲν πλοῖα τῶν Ἀθηναίων ἐσώθησαν εἰς τὴν Ἰμβρον καὶ τὴν Ἀῆμον· τέσσαρα δὲ, τὰ ὅποια ἔπλεον τελευταῖα ὄλων, κατεφθάσθησαν πρὸ τοῦ Ἐλαιοῦντος· ἐν τούτων, ἐξοκείλαν πλησίον τοῦ ἱεροῦ τοῦ Πρωτεσιλάου, συνελήφθη μεθ' ὄλων τῶν ἐν αὐτῷ ἀνδρῶν, δύο ἄλλα ἄνευ τῶν ἀνδρῶν, καὶ τὸ τέταρτον ὅπερ ἦτο κενὸν ἐπυρπολήθη πλησίον τῆς Ἰμβρου.

103 Μετὰ τοῦτο οἱ Πελοποννήσιοι ἐνώσαντες τὰ ἐκ τῆς Ἀβύδου ἐλθόντα πλοῖα μετὰ τὰ ἄλλα καὶ σχηματίζαντες τοιοῦτοτρόπως στόλον ἐξ ὀγδοήκοντα ἑξ πλοίων, ἐπολιόρκησαν τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἡμέραν τὸν Ἐλαιοῦντα· μὴ δυνηθέντες ὅμως νὰ γίνωσι κύριοι αὐτοῦ, ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Ἀβυδον. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἀπατηθέντες ὑπὸ τῶν σκοπῶν καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ πιστεύσωσιν ὅτι ὁ ἐχθρικός στόλος διῆλθεν ἀπαρατῆρτος, ἐτειχομάχουν ἀταράχως. Ἀλλ' ἅμα ἔλαβον καλλιτέρας πληροφορίας, ἔλυσαν ἀμέσως τὴν πολιορκίαν τῆς Ἐρέσου καὶ ἔδραμον μετὰ τάχους πρὸς βοήθειαν τοῦ Ἑλλησπόντου. Δύο πλοῖα τῶν Πελοποννησίων, ἅτινα εἰς τὴν ἑξαψιν τῆς καταδιώξεως εἶχον προχωρήσει εἰς τὸ πέλαγος, ἔπεσαν ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ συνελήφθησαν. Φθάσαντες τὴν ἐπιούσαν προσ-

ωρμίσθησαν εἰς τὸν Ἐλαιοῦντα, ἔφερον ἐκ τῆς Ἰμβρου ὅσα πλοῖα εἶχον καταφύγει ἐκεῖ, καὶ ἐπὶ πέντε ἡμέρας παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν.

104. Μετὰ τοῦτο ἡ ναυμαχία ἐγένετο κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Οἱ Ἀθηναῖοι, τεταγμένοι ἐπὶ στοίχου, παρέπλεον τὴν ξηρὰν διευθυνόμενοι πρὸς τὴν Σηστόν, οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἰδόντες αὐτοὺς ἐκ τῆς Ἀβύδου, ἐπροχώρησαν καὶ αὐτοί. Ἄμα ἐνόησαν ὅτι ἔμελλον νὰ ναυμαχήσωσιν, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι παρέτεινον τὴν γραμμὴν μὲ πλοῖα ἐβδομήκοντα ἑξ κατὰ μῆκος τῆς Χερσονήσου, ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἰδάκου μέχρις Ἀρρίανων, οἱ δὲ Πελοποννήσιοι μὲ πλοῖα ὀγδοήκοντα ὀκτώ ἀπὸ Ἀβύδου μέχρι Δαρδάνου. Καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας τῶν Πελοποννησίων εἶχον οἱ Συρακούσιοι, τὸ δὲ ἀριστερὸν αὐτοὺς ὁ Μίνδαρος καὶ τὰ μᾶλλον ταχέα πλοῖα τῶν δὲ Ἀθηναίων τὸ μὲν ἀριστερὸν εἶχεν ὁ Θράσυλος, τὸ δὲ δεξιὸν ὁ Θρασύδουλος. Καὶ οἱ ἄλλοι ἐπίσης στρατηγοὶ ἦσαν τεταγμένοι εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν ἕκαστος. Οἱ Πελοποννήσιοι ἔσπευσαν νὰ ἀρχίσωσι τὴν μάχην ἵνα καλύπτοντες μὲ τὸ ἀριστερὸν κέρας τῶν τὸ δεξιὸν τῶν Ἀθηναίων, ἐμποδίσωσιν αὐτοὺς εἰ δυνατόν νὰ προχωρήσωσιν εἰς τὸ πέλαγος, καὶ προσβάλλοντες αὐτοὺς διὰ τοῦ κέντρου νὰ τοὺς ὠθήσωσι πρὸς τὴν ξηρὰν ἣτις δὲν ἀπέιχε πολὺ. Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἐνόησαντες τὸν σκοπὸν τῶν ἀνέπτουζαν τὴν γραμμὴν τῶν πρὸς τὸ μέρος ὅπου οἱ ἐχθροὶ ἤθελον νὰ τοῖς ἀποκλείσωσι τὴν ἐξοδὸν καὶ προέλαβον πλεύσαντες ταχύτερον. Ἦδη τὸ ἀριστερὸν κέρας τῶν ἑκαμψε τὴν ἄκραν ἣτις καλεῖται Κυνὸς σῆμα· ἀλλὰ διὰ τοῦ κινήματος τούτου εὐρέθησαν μὴ ἔχοντες εἰς τὸ κέντρον εἰμὴ πλοῖα ἀσθενῆ καὶ διεσπαρμένα, τῶν ὁποίων ἄλλως τε ὁ ἀριθμὸς ἦτο κατώτερος τοῦ τῶν ἐχθρῶν· ἐπὶ πᾶσιν, ἡ

περὶ τὸ Κυνὸς σῆμα θέσις ἔχει τὴν περιβολὴν ὀξεῖαν καὶ γωνιώδη, εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἐπέτρεπεν εἰς αὐτοὺς νὰ βλέπωσι τὰ ἐπέκεινα αὐτῆς συμβαίνοντα.

105. Ἐπιπεσόντες οἱ Πελοποννήσιοι κατὰ τοῦ κέντρου ὤθησαν εἰς τὴν ξηρὰν τὰ πλοῖα τῶν Ἀθηναίων, ἀπέβησαν καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ εἰς τὸ μέρος τοῦτο ὑπερέσχον κατὰ πολὺ, ἐνῷ ὁ Θρασύβουλος ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν ἐπικειμένων πλοίων δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ βοήθειαν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ εἰς τὸ κέντρον, καὶ ὁ Θράσυλος δὲν ἠδύνατο οὔτε αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ· διότι ἡ ἄκρα Κυνὸς σῆμα ἐπεπρόσθει εἰς τὴν θέαν, καὶ οἱ Συρακούσιοι, καθὼς καὶ πλῆθος ἄλλων ἐχθρῶν τεταγμένων ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων, συνεῖχον αὐτούς. Ἀλλὰ τέλος οἱ Πελοποννήσιοι, οἵτινες εἰς τὴν μέθην τῆς ἐπιτυχίας κατεδίδωκον τοὺς ἐχθροὺς καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, ἤρχισαν ἐν μέρει νὰ περιέρχωνται εἰς ἀταξίαν. Ἰδόντες δὲ οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον ὅτι τὰ ἀπέναντι αὐτῶν πλοῖα εἶχον σταματήσει, ἔπαυσαν νὰ παρατείνωσι τὴν γραμμὴν των, καὶ ἐπαναστρέψαντες, ἐπετέθησαν ἀμέσως καὶ ἔτρεψαν τὸν ἐχθρὸν εἰς φυγὴν. Καὶ καταλαβόντες τὰ περιπλανώμενα πλοῖα πλησίον τοῦ μέρους ὅπου οἱ Πελοποννήσιοι εἶχον ἀναδειχθῆ νικηταί, τὰ συνέτριψαν καὶ τὰ ἔτρεψαν σχεδὸν ὅλα ἀμαχητὶ εἰς φυγὴν. Τὴν αὐτὴν στιγμήν οἱ Συρακούσιοι ἐνέδιδον πρὸ τοῦ Θρασύλου, καὶ ἐτράπησαν εἰς πολὺ ταχυτέραν φυγὴν ἅμα εἶδον τὴν τροπὴν τῶν ἄλλων.

106. Μετὰ τὴν τροπὴν ταύτην οἱ Πελοποννήσιοι κατέφυγον πρῶτον πρὸς τὸν ποταμὸν Μείδιον καὶ ὕστερον εἰς τὴν Ἀβυδον. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ὀλίγας συνέλαβον ναῦς (διότι στενὸς ὢν ὁ Ἑλλήσποντος παρεῖχεν εἰς τοὺς ἐναντίους ταχείας ὑπεκφυγὰς), ἀλλὰ

βεβαίως ἐκέρδησαν τὴν ναυμαχίαν ταύτην εἰς στιγμὴν ἐπικαιροτάτην. Μέχρι τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἐφοβοῦντο τὸ ναυτικὸν τῶν Πελοποννησίων, πόσον ἕνεκα τῶν ἀλλεπαλλήλων δυστυχημάτων των ὅσον ἕνεκα τῆς ἐν τῇ Σικελίᾳ συμφορᾶς· ἀπ' ἐκείνης δὲ τῆς στιγμῆς ἔπαυσαν νὰ αἰτιῶνται ἑαυτοὺς καὶ νὰ νομίζωσι τοὺς Πελοποννησίους ὡς ἔχοντας ὑπεροχὴν τινα κατὰ θάλασσαν. Ἐλαβον ἐν τούτοις ἐκ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων ὀκτὼ τῶν Χίων, πέντε τῶν Κορινθίων, δύο τῶν Ἀμπρακιωτῶν, δύο τῶν Βοιωτῶν καὶ ἀνὰ ἓν τῶν Λευκαδίων, τῶν Λακεδαιμονίων, τῶν Συρακουσίων καὶ τῶν Πελληνηέων· ἀπώλεσαν δὲ καὶ αὐτοὶ δεκαπέντε. Στήσαντες δὲ τρόπαιον ἐπὶ τῆς ἄκρας ὅπου εὐρίσκεται τὸ Κυνὸς σῆμα, καὶ συναθροίσαντες τὰ ναυάγια, καὶ ἀποδόντες εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοὺς νεκροὺς των ὑποσπόνδους, ἔπεμψαν τριήρη διὰ νὰ ἀναγγείλῃ εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν νίκην ταύτην. Εἰς τὴν ἀφίξιν τοῦ πλοίου τούτου, οἱ Ἀθηναῖοι, μετὰ τὰς προσφάτους ἐν Εὐβοίᾳ ἀτυχίας των καὶ ἐκεῖνας αἵτινες ἐπήγασαν ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν ταραχῶν, μαθόντες τοσοῦτον ἀνέλπιστον εὐτυχίαν, ἀνέλαβον πολὺ θάρρος καὶ ἐνόμισαν ὅτι ἐὰν ἐνησχολοῦντο μετὰ ζήλου εἰς τὰς ὑποθέσεις των, ὑπῆρχεν ἀκόμη ἐλπίς νὰ ὑπερτερήσωσι.

107. Τέσσαρας ἡμέρας μετὰ τὴν ναυμαχίαν οἱ ἐν τῇ Σάμῳ Ἀθηναῖοι ἐπισπεύσαντες τὴν ἐπισκευὴν τῶν πλοίων ἔπλευσαν πρὸς τὴν Κύζικον ἥτις εἶχεν ἀποστατήσῃ· καὶ ἰδόντες πρὸ τοῦ Ἀρπαγίου καὶ τοῦ Πριάπου ἡγχυροβολημένα τὰ ὀκτὼ πλοῖα τοῦ Βυζαντίου, ἐπέπεσαν κατ' αὐτῶν, ἐνίκησαν τὰ ἐπὶ τῆς παραλίας πληρώματα καὶ ἔλαβον τὰ πλοῖα. Φθάσαντες δὲ εἰς τὴν Κύζικον ἀτείχιστον οὖσαν ἐπανάφερον τὴν πόλιν ταύτην ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των καὶ ἐπέβαλον αὐτῇ χρηματικὴν συνεισφοράν.

Ἐν τούτοις οἱ Πελοποννήσιοι μετέβησαν ἐκ τῆς Ἀδύδου εἰς τὸν Ἐλαιῶντα καὶ ἐπανεῦρον ἐκεῖνα ἐκ τῶν πλοίων των τὰ ὅποια εἶχον ἀλωθῇ καὶ τὰ ὅποια ἦσαν ἐν καλῇ καταστάσει· τὰ ἄλλα εἶχον πυρποληθῇ ὑπὸ τῶν Ἐλαιουσίων. Ἐπεμψαν ἐπίσης τὸν Ἴπποκράτην καὶ τὸν Ἴπποκλέα εἰς τὴν Εὐβοίαν διὰ νὰ μεταφέρωσι τὰ ἐκεῖ εὐρισκόμενα πλοῖα.

108. Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ Ἀλκιβιάδης, μὲ τὰ δεκατρία πλοῖα τὰ ὅποια εἶχε, μετέβη ἀπὸ τῆς Καύνου καὶ τῆς Φασήλιδος εἰς τὴν Σάμον, ἀγγέλλων ὅτι εἶχεν ἀποτρέψει τὸν Φοινικικὸν στόλον νὰ ἔλθῃ καὶ ἐνωθῇ μετὸς Πελοποννησίου καὶ ὅτι κατέστησε τὸν Τισσαφέρην πλειότερον ἢ πρότερον φίλον τῶν Ἀθηναίων. Καὶ πληρώσας ἑννέα πλοῖα, ἐκτὸς ἐκείνων τὰ ὅποια εἶχεν ἤδη, εἰσέπραξε πολλὰ χρήματα παρὰ τῶν Ἀλικαρνασσεῶν καὶ ὠχύρωσε διὰ τείχους τὴν Κῶν. Ταῦτα πράξας, καὶ καταστήσας ἐν τῇ Κῷ ἄρχοντα ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Σάμον περὶ τὸ φθινόπωρον. Ὅταν ὁ Τισσαφέρνης ἔμαθεν ὅτι ὁ στόλος τῶν Πελοποννησίων μετέβη ἐκ τῆς Μιλήτου εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, μετέβη καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς Ἀσπένδου εἰς τὴν Ἰωνίαν. Εὐρισκομένων δὲ τῶν Πελοποννησίων ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ, οἱ Ἀντάνδριοι (οἵτινες εἶναι Αἰολεῖς) ἀδικούμενοι ὑπὸ τοῦ Πέρσου Ἀρσάκου, ὑπάρχου τοῦ Τισσαφέρνους, ἔφερον περὶ διὰ τοῦ ὅρου Ἰδης ὀπλίτας καὶ εἰσήγαγον αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν. Ὁ Ἀρσάκης οὗτος, προφασιζόμενος ὅτι εἶχεν ἐχθροὺς ἀδήλους, προσεκάλεσεν εἰς ἐκστρατεῖαν τοὺς πρωτίστους ἐκ τῶν Δηλίων τῶν καταφυγόντων εἰς τὸ Ἀτραμύτιον μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων δίωξιν των ἐκ τῆς Δήλου κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς καθάρσεως τῆς νήσου ταύτης· ἐξαγαγὼν αὐτοὺς ἐκ τῆς πόλεως ὑπὸ ψευδὲς πρόσχημα συμμαχίας καὶ φιλίας, καὶ

ἐπωφεληθεὶς ἐκ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἐλάβανον τὸ πρῶ-
γευμά των, τοὺς περιεκύκλωσε διὰ τῶν ἀνθρώπων του
καὶ κατηκόντισεν αὐτούς. Φοβούμενοι λοιπὸν αὐτὸν διὰ
τοῦτο τὸ ἔργον, μήπως ἀποπειραθῇ καὶ κατ' αὐτῶν πα-
ρανομίαν τινά, ἄλλως τε δὲ βεβαρημένοι ὑπὸ ἀφορήτων
ὑποχρεώσεων, οἱ Ἀντάνδριοι ἐδίωξαν ἐκ τῆς ἀκροπόλεως
τοὺς φρουροὺς αὐτοῦ.

109. Ὁ Τισσαφέρνης ἐννοήσας ὅτι καὶ τοῦτο ἦτο ἔρ-
γον τῶν Πελοποννησίων, καθὼς καὶ τὸ ἐν Μιλήτῳ καὶ
ἐν Κνίδῳ ὁπόθεν αἱ φρουραὶ του εἶχον ὁμοίως ἐκδιωχθῇ,
ἐσκέφθη ὅτι διερράγη πλέον πᾶσα μετ' αὐτῶν σχέσις·
φοβηθεὶς δὲ μήπως πάθῃ ὑπ' αὐτῶν καὶ ἄλλας ζημίας
καὶ δυσανασχετήσας συγχρόνως διότι ὁ Φαρνάβαζος, ὅς-
τις τοὺς εἶχε προσκαλέσει πρὸ ὀλίγου χρόνου καὶ με ὀλι-
γώτερα ἔξοδα, ἐπετύγχανε κάλλιον αὐτοῦ εἰς τὸν κατὰ
τῶν Ἀθηναίων πόλεμον, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ πρὸς αὐ-
τοὺς εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ὅπως τοὺς μεμθῇ διὰ τὰ
συμβάντα τῆς Ἀντάνδρου, ἀποκρούσῃ τὰς ἐναντίον του
διαβολάς, καὶ ἀπολογηθῇ ὅσον τὸ δυνατόν εὐπρεπέστε-
ρον περὶ τῶν Φοινικικῶν πλοίων. Καὶ ἀφικόμενος πρῶτον
εἰς τὴν Ἐφεσον, προσέφερε θυσίαν εἰς τὴν Ἀρτεμιν. (Ὁ-
ταν ὁ μετὰ τὸ θέρος τοῦτο χειμὼν τελειώσῃ, πληροῦται
τὸ ἐν καὶ εἰκοστὸν ἔτος τοῦ πολέμου).

